

VÝKLAD

křesťansko-katolického náboženství,

pořádkem katechismu,

stvrzen slovy písma svatého, výroky svatých Otcův

a jiných učitelů církevních,

s připojením

mnohých průpovědi, přísloví, podobenství a příkladův.

Pro chrám, pro školu i pro domácnost,

ku prospěchu

učitelů svatého náboženství, — katechetův i kazatelův, — i ku
poučení a vzdělání věřících každého stavu a povolání

sepsal

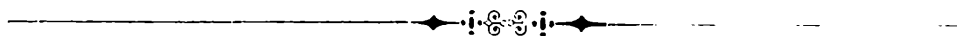
Josef Boleslav Sodstránský,

kněz církevní, pens. os. farář, býv. kazatel u sv. Barbory, nyní duch. správce měst. chudobince
v Hoře Kutné.

Díl II.

Část II. O naději a o modlitbě i část III. O svátostech.

V PRAZE.

Nákladem knihkupectví B. STÝBLA.

V Bohu zajisté jest spasení mé; naděje má v Bohu jest. Žalm 61, 8.

Bůh pak naděje naplniž Vás všelikou radostí a pokojem u víře, abyste se rozhojnili v naději moci Ducha svatého. — Duch svatý zajisté nápo-
mocen jest mdlobě naší. Řím. 15, 13 † 8, 26

Ježíš Kristus jest náš přítel a hostitel, jenž laskavě nás zve, aby nás občerstvil a posílil na cestě života milostnými prostředky svatého náboženství.

Sv. Jan Zlat.

Předmluva k druhému vydání.

Podobným způsobem, jako díl první, vydává se i druhý opravený. Také v tomto přimnoženy jsou některé básně, podobenství a příklady sem náležité. Co v prvním vydání buď opomenuto, neb jen krátce bylo vyloženo, tuto se dodává, neb úplněji vykládá. Tak na př. v stati o modlitbě vůbec přidáno poučení o procesích neb církevních průvodech a úvaha o vyslyšení modliteb. Modlitba Páně se tu a tam zevrubněji vykládá. K pobožnostem Marianským přidána slavnost Májová a sobot Marianských. — V části o svátostech, jmenovitě při křtu přičiněna rozprava o jmenech křestních. Při svěcení kněžstva dodáno: Jak se děje volba, konsekrace a korunovace papeže. Při svátosti stavu manželského musel se — za příčinou změněných zatím zákonův občanských — článek o překážkách manželských značně předělati; též připojena „Promluva k snoubencům o povinnostech v stavu manželském“. Takto díl II. Výkladu jest o několik archův rozmnožen a ostatním více přispůsoben. — Konečně třeba připomenouti, že i tomuto druhému dílu připojen zvláštní seznam pravd náboženských. — Vůbec, ať mlčením pomínů menších oprav, dbal jsem všeho, co by přispěti mohlo ku praktické potřebě Výkladu kř. katolického náboženství.

Psáno v Hoře Kutné, na den Všech Svatých 1880.

J. B. Podstránský.

Část druhá.

O naději a o modlitbě.

Rozdíl I.

O křesťanské naději.

1. *Přístup.* Z křesťanské víry naděje vzniká jako z kořene kmen; proto postupem katechismu jedná se v druhé části o naději.

Texty. „Víra jest nadějných věcí podstata a jistý důvod neviditelných.“ *Žid.* 11, 1. srv. *Řím* 8, 24. 25. „My duchem z víry naděje spravedlnosti očekáváme.“ *Gal.* 5. 5. „Držme se nepohnutelně vyznání náboženství křesťanského a z něho pocházející naděje své.“ *Žid.* 10, 23. I. *Petr.* 1, 21.

Výroky svatých. Naděje v Boha z víry pochází, víra pak z naděje živé.“ *Sv. Paulin Nol.* „Především křesťanu třeba jest víry, anaž jest brána života; po té pak učte se pevnou naději míti.“ *Sv. Augustin.*

2. *Význam aneb co jest křesťanská naděje?*

Otec slibuje dětem, učitel žákům nějakou odměnu, jestli poslouchati, dobře se učiti a mravně se chovati budou. Otec, učitel také plní, co slíbil; proto mohou dítky na jisto, se vsí důvěrou očekávati, — doufají, nadějí se toho, — co jim otec neb učitel slíbil. *Doufati**) jest důvěrně, beze vsí pochybnosti očekávati, co nám kdo slíbil.

Naděje vůbec jest očekávání něčeho, jest touha po tom, co nám bylo slíbeno, s tou vírou, s tou důvěrou, že se nám toho opravdu dostane.

Křesťansky, — jak nás tomu Kristus učil — *doufati jest: od Boha důvěrně očekávati, cokoliv nám slíbil.* Křesťanská naděje jest

*) *Doufati*, pol. *ufać*, rus. *upovatb*, něm. *hoffen*, srv. lat. *opto* = přát si, toužiti. *Naděje* od nadíti, r. *nadežda*, srv. *nadání*.

důvěrné očekávání toho, čeho nám třeba (v 3.) a co nám Bůh skrze svého milého Syna, Krista Ježíše zaslíbil.

Texty. „Pakli čeho nevidíme, toho se nadějeme, toho skrze trpělivost očekáváme.“ *Řím.* 8, 28.

Bůh, jenž dává tělu chleba, slíbil co je duši třeba:
důvěrně to čekat, je pravá v Kristu naděje.

3. *Předmět naděje.* Bůh všem nábožným a svým věrným slíbil pro zásluhy Kristovy život věčný, t. j. věčné blahoslavenství. Abychom ale pobožně živi býti a přikázání boží zachovávatí mohli, zjevil se nám, učil nás a přislíbil nám svou milost, svou pomoc a odpouští nám hříchy, jestliže činíme pravé pokání.

Doufáme tedy od Boha život věčný, to jest věčnou blaženost a prostředky, jak by se jí dosáhlo.

Předmět naděje jest tedy: a) *Bůh sám* v své blaženosti a s ním a v něm život věčný:

Texty. Totoť jest zaslíbení, kteréž nám zaslíbil, život věčný.“
I. *Jan* 2, 25. Odplata za hřích jest smrt, ale milost boží jest život věčný skrze Krista Ježíše, Pána našeho.“ *Řím.* 6, 23 † 8, 17.
„Nermutiž se srdce vaše . V domě Otce mého mnozí příbytkové jsou.“ *Jan* 14, 1—3 † 11, 25. 26. Radujte se a veselte se; neboť odplata vaše hojná jest v nebesích.“ *Mat.* 10, 12; *Srv. Tob.* 2, 18, *Žlm.* 30, 20; II. *Kor.* 5, 1. 18. 19. I. *Tes.* 5, 9. *Kol.* 1, 14—20. I. *Petr.* 1, 3—4.

Výroky. „Křestane, nespouštěj se naděje, zachovej lásku. Což se chvěješ, že je říše zemská pomíjející? Vždyť pak ti slíbeno království nebeské! Přijdeť, o němž psáno, že království jeho nebude konce. *S. August.* Pocestný se těší na dobrou hospodu a křesťan těší se nadějí království nebeského. *Lohner.*

Naděje.

Mnoho se mluví i mnoho se sní
o lepší době budoucí;
k blahému cíli má zaměření,
prospěchem se lidstvo hrnoucí.
Svět tento stárne a mladne zas,
a člověk vždy zlepšení čeká čas.

Naděje v žití jej uvádí,
ona přeje boдрému parobku,
luna světlem čarovným přivnadí
a s kmety se uloží v hrobku.
Neb, ač v hrobě skončil života běh,
i tam vlaje naděje, kde smrtí leh.

Není marný, chlácholivý to mam,
leda v mozku bláznivce zplozen;
v naší útrobě hlasno to, zjevno nám,
k čemuž lepšímu člověk že zrozen.
A co vnitř zjevení oznámí,
duše naději jistě to nemámí. *Šiller př. Purkyně.*

b) Všeliké *prostředky* k dosažení království nebeského t.

α) *Milost posvěcující* i hříchův odpuštění skrze svátosti.“

Texty. „V němž (v Kristu), máme vykoupení skrze krev jeho a odpuštění hříchů.“ *Kol.* 1, 14. 20; *Mat.* 14, 6 † 18, 35. *Luk.* 7, 41; *Sir.* 2, 13. *Žlm.* 129, 7, *Mich.* 7, 18; *Ezech.* 18, 30.

Výroky. Neříkej: veta po mne; vždyť máš lékaře, kterýž tvé bídě může pomoci, kterýž tě vyléčiti může a chce.“ *S. Jan Zl.* „Ten, jenž hřešícím pokuty ustanovil, přislíbil kajícím odpuštění.“ *Tertul.* „Otevřena jest brána Božského slitování, již snadno vejíti těm, kdož pravdu hledají a poznávají.“ *S. Cypr.*

β) Jiní *skutkové milosti*, abychom dobře činiti a zlého se varovati mohli.

Texty. „Což bylo nemožného zákonu, v čem byl mdlý skrze tělo, to učinil Bůh, poslav Syna svého v podobenství těla hřícha a z hříchu potupil hřích na těle (žádosti zkrotil). Tak také i Duch sv. nápomocen jest mdlobě naší.“ *Řím.* 8, 3. 24. 26. „Bůh zajisté jest, kterýž působí v vás i chtění i dokonání podlé dobré vůle své.“ *Fil.* 2, 13. „Všecko mohu skrze toho, kterýž mne posilňuje.“ *Fil.* 4, 13 † 1, 16; *I. Kor.* 15, 10 † 10, 13; *II. Kor.* 8, 9; *Ef.* 1, 17, 18; *I. Tes.* 5, 9; *Tit.* 2, 11; *Žid.* 4, 16; *Jak.* 1, 17, *I. Petr.* 5, 10.

Výroky. Nikdy neopouští Bůh člověka, leč se ho člověk sám spouští. *S. Aug.* Božská prozřetelnost zdá se milostné ucho své někdy od nás odvraceti; než tak jen naši žádost rozněcuje a důvěru zkouší. *S. Frant. Sal.*

γ) Ano i *časné věci*: zdraví, pokrm, šat, příbytek . . ., pokudž dobrým užíváním k spasení mohou přispívati.

Texty. „Všelikou péči svou uvrhněte na něj, neb on má péči o vás.“ *I. Petr.* 5. 7. „Nepečujte o život, co byste jedli, víť zajisté Otec Váš, že toho všeho potřebujete.“ *Mat.* 6, 25. 32. *Dř.* 28, 25 † 30, 9.

Výroky. Bůh dobře ví, čeho nám třeba; my věrně mu sloužiti máme; jeho pak jest starati se o naší časnou i věčnou blaženost. O, naděje Božská, anaž tolik dosahuješ, kolik doufáš! *S. Jan z Kříže.*

Pozn. Mnohdy chudoba, nemoc a jiná soužení přispívají k spasení; proto můžeme a smíme sice doufati odvrácení toho zlého, pokud by nám překáželo k dosažení věčné blaženosti.

4. *Důvody a příčiny naděje.*

Lidé často slibují, co splniti nemohou nebo nechtějí; Bůh ale všemohoucí vše dáti může. On nejvýš dobrotivý dáti chce a vždy

pravdomluvný, v slibech věrný také dá, co nám přislíbil. — Doufáme, proto že Bůh všecko může, že jest věrný, nejvyšší dobrotivý a milosrdný; že může splniti a splní, co slíbil.

Důvod tedy a příčina naděje jest: a) Bůh Otec všemohoucí a dobrotivý, milosrdný, pravdomluvný a věrný.

Texty. „Není Bůh jako člověk, aby se klamal . . . Řekl tedy a neučiní? mluvil a nenaplní?“ IV. *Mjž.* 23, 19. „Právě jest slovo Hospodinovo a všickni skutkové jeho jsou věrni.“ *Žlm.* 32, 4. „Bůh, který neklamá, před věky zaslíbil život věčný.“ *Tit.* 1, 2; *Srv. I. Kor.* 1, 9; *II. Kor.* 1, 19. 20. *Žid.* 6, 8, 19. „Cokoliv slíbil, mocen jest i učiniti.“ *Řím.* 4, 21. „Vím, komu jsem uvěřil, a jist jsem tím, že mocen jest sklad můj zachovati až do onoho dne.“ *II. Tim.* 1, 12; *Srv. Mat.* 19, 27. *Mar.* 10, 27. „Otec váš, jenž jest v nebesích, dá dobré věci těm, kteříž ho prosí.“ *Mat.* 7, 11. *Žlm.* 129, 4. *Řím.* 8, 32.

b) *Zásluky Ježíše Krista*, nebo Pán Ježíš nám na Bohu zasloužil, čeho sami nejsme hodni.

Texty. „Všickni proroci svědectví vydávají, že odpuštění hříchu vezmou skrze jméno jeho všickni.“ *Sk.* 10, 43. „Kristus vydán jest pro hříchy naše, a vstal z mrtvých pro ospravedlnění naše.“ *Řím.* 4, 25 + 3, 25 + 8, 1. 2; *II. Kor.* 5. 18. 19; *Gal.* 1, 3. 4; *Ef.* 1, 17; *Fil.* 1, 6; *I. Tim.* 1, 15; *Tit.* 3, 15; *Žid.* 2, 17 + 4, 16 + 10, 19. 20; *1. Petr.* 13, 21; *II. Petr.* 3, 9; *I. Jan* 1, 7. + 2, 12. + 3, 5. ~

c) *Duch svatý*, kterýž v srdce naše naději vlévá, na křtu svatém a v svátosti pokání.

Texty. „Ten zajisté duch svědectví vydává duchu našemu, že jsme synové boží.“ *Řím.* 18, 16. 17. + 15, 13. *I. Kor.* 12, 30.

Výroky. Důvěra má spočívá na trojím: na lásce, kterouž nás Bůh za syny přijal, na věrnosti slibu jeho a na jeho moci, jíž může splniti, co slíbil. *S. Bernard.* Jest-li že naději svou skládáš v Boha svého, nebudeš zahanben, poněvadž onen, v nějž jsi svou důvěru složil, nemůže klamati. *S. Aug.* Na čem máme důvěru zakládati? Na dobrotě boží a na slibech, jež nám Pán učiniti ráčil. *Týž.* Kdo by se mohl klamu báti, kde Pravda činí zaslíbení? Ano, kdož by se mohl obávati, že neobdrží, čeho mu Bůh slíbil, jenž jest pravda sama? *Alf. Lig.*

Podobenství. Naděje podobá se kotvi. Jako kotev tři ramena má, nimiž se upevňuje, aby neutonula v bouři: rovněž má i naděje trojí rámě, t. všemohoucnost, dobrotu a moudrost boží. — Jako břechtan

podpory hledá, by vzhůru se pnul: tak naděje tvá vzhůru k Bohu se vznášej. — Rolník svěruje símě zemi s nadějí na hojnou žeň a křesťan svou nadějí v Boha skládá, kterýž nám slíbil k ctnostnému životu pomoc a hojnou odplatu.

Bůh je mocný, dobrotivý, věrný v slibu, milostivý:
doufej, Bůh co slibuje, zajisté i splňuje.

Naděje.

V parnu slunce kvítky milé
tesklivě se sklánějí,
strom jen, stoje zcela čile
blahou chová naději.
Vzhůru k nebi hledí tiše,
šumí zbožně radostí;
Tvůrce dává s nebes říše
pomoc každé bytosti.

Ať již dešť se s oblak roní,
všecko vůkol zalívá,
větve své strom vděčné klouf,
že zas valně okřívá.
V parnu bídy, ve dnech strasti
k Bohu neste mysl svou,
k spáse jisté z nebes vlasti
pramenové vyplynou. J. F.

5. *Vlastnosti naděje.* a) Naděje naše má býti *právě křesťanská* t. má se zakládati na Bohu, na zásluhách Ježíše Krista a milosti Ducha svatého; nikoli na skutcích vlastních, na lidech a věcech pomíjejících, ježto by pak byla *marná*.

Texty. „V Bohu chváliti budu řeči své; v Bohu jsem doufal a protož nebudu se báti, coby mi učinilo tělo (lidé).“ *Žlm.* 55, 5. „Lépeť jest doufati v Hospodina, nežli doufati v člověka . . .“ *Žlm.* 117, 6—9 † 72, 28 † 145, 2. 3. „Zlořečený ten člověk, kterýž doufá v člověka, kterýž klade tělo za ramě své a od Hospodina odstupuje srdce jeho.“ *Jer.* 17, 5. *Job.* 15, 15. *Sir.* 3, 8. *Moud.* 5, 8. „Není v žádném jiném spasení (leč v Kristu). Neboť není jiného jména pod nebem daného lidem, skrze kteréž bychom měli spasení býti.“ *Sk.* 4, 12. „Ne žebychom dostateční byli mysliti něco sami z sebe, jakožto sami z sebe, ale dostatečnost naše z Boha jest.“ *II. Kor.* 2. 5. † 13, 6. *Žid.* 13, 21. *I. Petr.* 5, 10. *II. Petr.* 1. 3.

Výroky. Všecky své naděje měj složené a umístěné v Pánu; nebo Pán nepohrdne aniž opustí sluhů svých, doufajících v něho. *Sv. Efrem.* Marný jest, kdo svou nadějí klade v lidech a nebo v jiných stvořeních. . . . Nespolehej na sebe samého, nýbrž v Bohu svou nadějí zakládej. Nedůvěřuj umění svému, aniž chytrosti kteréhokoliv člověka, nýbrž raději milosti Boha, kterýž pomáhá pokorným a chlubných ponižuje. *Tom. Kp.* Nemát se veliká důvěra zakládati v člověku křehkém a smrtelném, byť pak prospěšný a milý byl; aniž třeba proto veliký zármutek míti, jest-li že se nám kdy protivuje . . . Kteríž dnes na tvé straně jsou, zítra tvoji nepřatelé

býti mohou a tak naopak, jako vítr se mění. Protož všecku svou důvěru na Boha vzkládej a budiž on předmětem bázně i lásky tvé. *Týž.* Já pak stvoření tvé pod stínem křídel tvých doufati budu v dobrotě tvé, v kteréž jsi stvořil mne. Není Pane! ukrácena ruka tvá, aby spasiti nemohla, aniž obloženo jest ucho tvé, aby neslyšelo. *Sv. Aug.* Naděje jest kotev, s tím toliko rozdílem, že kotev v hloubi, naděje pak na výši se zachycuje. Jen v Bohu se ona ustáliti může, ježto na zemi není nic stálého a trvanlivého. *Týž.* — Dítka, hrozí-li jim nebezpečnost, k matce se utíkají: tak i my, jakožto dítky boží, beřme své útočiště k dobrotě Otce nebeského. —

b) Naděje má býti *dobře spořádána*; máme t. nejprve doufati blaženost věčnou a prostředky k ní duchovní, pak teprv věci časné.

Texty. „Hledejte nejprv království božího a spravedlnosti jeho a toto vše (časné) bude vám přidáno.“ *Mat.* 6, 33. „Chlubíme se souženími, vědouce, že soužení trpělivost a stálost působí a trpělivost zkušení, zkušení pak naději a naděje nezahanbuje.“ *Řím.* 5, 3—5, *Kol.* 3, 1.

c) *Pevná*, beze vší pochybnosti a Bohu zcela odevzdaná. — Pevně doufá, kdo beze vší pochybnosti vše dobré od Boha očekává, aniž se té naděje spouští v čas pokušení.

Texty. „Držme nepohnutelně vyznání náboženství křesťanského a z něho pocházející naděje své.“ *Žid.* 10, 2—3 † 6, 11—18, 19; *Srov. Žlm.* 26. 14 † 22, 1. „Jestli Bůh s námi, kdo proti nám?“ *Řím.* 8, 31. *Kol.* 1, 23.

Naději pevné protiví se nedůvěra v Boha.

Výroky. „Kdo celou naději v Bohu skládá, toho Bůh zvláště ochraňuje i může býti jist, že se mu nic zlého nepříhodi.“ *Sv. Vincenc P.* „Proto nás sv. apoštol Jakub napomíná, že milosti, jichž od Boha obdržeti chceme, máme žádati nic nepochybující, ovšem ale pevnou důvěrou, že jich obdržíme. Kdo žádá pochybuje, neobdrží ničeho.“ *Sv. Alfons Lig.*

d) *Živá*, vše toužebně od Boha čekajíc.

Texty. „V tomto stánku lkáme v příbytek náš, kterýž jest s nebe, oblečení býti žádající.“ *II. Kor.* 5. 2. *Řím.* 8, 23. „Žádost mám, rozdělen býti a býti s Kristem.“ *Fil.* 1. 23. *Řím.* 7. 24.

e) *Stálá a trpělivá.* Té odporuje malomyslnost a zoufanlivost.

Texty. „Kdož setrvá až do konce, tentž spasen bude.“ *Mat.* 10, 22. „Pamatujice na skutek víry vaší, na práci a lásku a na trpělivost naděje Pána našeho Ježíše Krista,“ *I. Tes.* 1, 3. „Trpěli-

vosti zajisté vám potřebí jest, abyste vůli boží činíce, dosáhli zaslíbení.“ *Žid.* 10. 36. „Zlí lidé nemají naději k budoucím věcem a svíce bezbožných zhasne.“ *Pr.* 24, 20. *Jer.* 18, 12.

Výroky. „V bídě-li vezíme a pomoc hned nepřichází, nespouštějme se naděje; doufejme s trpělivostí. Čím větší nebezpečnost, tím bližší jest pomoc toho, jenž zove se v úzkosti pomahatelem.“ *Sv. Ambrož.* „Bez přestání setrvejme v naději a v závdavku ospravedlnění, jenž jest Kristus Ježíš.“ *Sv. Polykarp.* „Jako lodníci k hvězdám, tak křesťan stále k Bohu pohlíží.“ *L.*

f) *Pokorná* a plná spasitelné bázně; přece však radostná.

Pokorně doufá, kdo u vědomí své nehodnosti toliko pro zásluhy Ježíše Krista vše od Boha očekává.

Texty. „Kteříž se bojíte Pána, očekávejte milosrdenství jeho a neuchylujte se od něho, abyste nepadli . . . Doufejte v něho a v oblíbení přijde vám milosrdenství.“ *Sir.* 2, 7 † 5, 8, 9. *Zj.* 14, 7. „Poněvadž spravedlivý sotva spasen bude, bezbožný a hříšník kde se ukáže? A protož i ti, kteří z vás trpí podle vůle boží, jakožto věrnému stvořiteli ať poroučejí duše své v dobrých činech.“ *I. Petr.* 4, 18. 19. *Srv. Ekk.* 9, 1. *I. Kor.* 4, 4. *Pr.* 28, 10 † 27. „Nejmilejší, jest-li že by nás srdce naše netrestalo, máme doufání k Bohu a začkoli prositi budeme, vezmeme od něho.“ 1. *Jan* 3, 21. 22. *II. Tím.* 4, 7. 8.

Výroky. „Ustavičně v srdci tvém ať naděje s bázní přebývá. Jednostejně měj v sobě bázeň a naději; jednostejně ať jest v tobě strach a doufání. Tak měj naději k milosrdenství, aby se spravedlnosti obával. Tak na naději strany odpuštění hříchu, aby spolehal; však proto v tom, aby se vždycky ohně pekelného strachoval.“ *Sv. Isidor.* „Jako do domu, kde ozbrojený voják stojí na stráž, zloděj, vrah aneb jakýkoli nepřítel vplížit se neodváží, rovněž i v srdce, němž panuje bázeň, nepřítel spasení nevejde.“ *Sv. Jan Zl.* „Jako pokrývač sebe zběhlý stále je v bázni, aby nepadl: tak i ty křesťane báti se musíš, byť jsi dostihl vrch dokonalosti.“ *Týž.* „Kdo máš světlo milosti a lásky, pamatuj, že jsi posud pod širým nebem i střež se, aby je prudký vítr nezhasl.“ *Sv. Bernard.* „Bázeň podobá se jehle, anaž probodá látku, aby v ní vetkala hedvábí. Protož čiň z bázně před trestem, což dosud nemůžeš z lásky k spravedlnosti.“ *Sv. Aug.*

g) *Rozumná*, účinnivá, spolupůsobící. Účinnivě doufá, kdo při vší důvěře v Boha sám se snaží, dojítí toho, čeho si přeje.

Texty. „Obětujte oběť spravedlnosti a tak doufejte v Hospo-

dina.“ *Žlm.* 4, 6 + 51, 10 + 36, 3. „Nechce-li kdo dělati, aby také nejedl.“ *II. Tes.* 3. 10. *Řím.* 8, 17.

Výroky. „Naděje jest důvěrné očekávání budoucí blaženosti, pochodí z milosti boží a ze zásluh doufajícího.“ *Sv. Diviš.* „Nadarmo doufáš v Hospodina, skutků-li dobrých nekonáš.“ *Sv. Vavř. Just.* „Naděje pochodí z lásky, jako dým z ohně vystupuje.“ *Sv. Tomáš.* „Jako plavec na rozbouřeném moři k Bohu důvěrně volá, však i usilovně pracuje, aby loď neutonula: tak i ty křesťane v čas pokušení v Boha se důvěřuj; při tom však nesmíš leniti, nýbrž statně bojovati. —

Pokorné a moudré naději na odpor jest pokušení Boha, opovážlivé spolehání na milosrdenství boží, též zatvrzelost a nekajicnost.

Texty. „Neprodlívej obrátiti se ku Pánu, aniž odkládej den ode dne; nebo náhle přijde hněv jeho a v čas pomsty rozptýlí tě.“ *Sir.* 5, 8. *Srov.* *Žlm.* 94, 8. *Žid.* 3, 13. *Řím.* 2, 3—7.

Výroky. „Dokud člověk lidskou pomoc má, nesmí se boží pomoci dovolávat, toť by bylo Boha pokoušeti.“ *Sv. Tom. Aq.* „Naděje bez ctnosti není naděje, ale opovážlivé spolehání.“ *Sv. Bernard.* „Nekající podobá se člověku poštilému, kterýžto k těžkému břemenu, jež sotva může nésti, stále přikládá. domnívaje se, že to všecko snadně unese.“ (Více o tom v díle III. 1. přikázání.)

Příklady dokonalé naděje.

1. *Biblické.* a) *První rodiče*, jimž Bůh po pádu slíbil vykupitele. I. *Mojž.*

b) *Abraham* důvěřoval se, že Bůh, cokoli slíbil, mocen jest učiniti, i že zaslíbení své o rozmnožení pokolení jeho splní, byť i jediného syna Isaka jemu obětoval. I. *Mojž.*

c) *David* v boji s Goliášem (1. *Král.* 17, 37.) — Jsa od Saula pronásledován, modlil se důvěrně řka: Hospodin osvícení mé a spasení mé, kohož se budu báti? Hospodin ochrance života mého, kohož se budu strachovati? (*Žlm.* 26, 1. *Srov.* *Žlm.* 120, 1)

d) *Job* byv nemocí raněn, dítek zbaven, o všecken statek oloupen i od vlastních přátel potupen, přece řekl: Byť pak mne také zabil, v něho doufati budu. (*Job* 13, 15).

e) *Tobiaši* posmívali se mnozí: Kde jest naděje tvá, pro kterou jsi almužny dával a mrtvé pochovával? Ale on přimlouval jim řka: Nemluvtež tak; nebo synové svatých jsme, očekáváme onoho života,

kterýž Bůh dá těm, jižto víry své nikdy nemění od něho. (*Tob.* 2, 16—18.)

f) *Judith*, stavši hlavu Holofernesovu a navrátivši se do Bethulie, řekla: Chvaltež Pána Boha našeho, jenž neopustil těch, kteří doufají v něho. (*Jud.* 13, 17.)

g) *Zuzana* bezbožným svědectvím dvou starců k smrti odsouzena, plačíc vzdechla k nebi; nebo bylo srdce její doufání majíc v Pánu. (*Dan.* 13, 35.)

h) *Matka* sedmi synů *Machabejských*, z nichž zvláště třetí doufanlivě řekl: S nebe tyto věci mám (jazyk a ruce), ale pro zákon Boží nevážím jich sobě nyní; nebo naději mám, že od něho jich zase dostanu. (II. *Mach.* 7, 11.)

i) Z N. Zákona připomenouti sluší *Marii* pannu, anaž, když jí anděl přinesl poselství, pokorně se odevzdala do vůle Boží, řkouc: Aj dívka Páně . . . (*Luk.* 1, 38). Vidouc, že ji Josef chce propustiti, všecku svou naději na Boha skládala. — Nezmalomyslněla, když Syn Nejvyššího se narodil v chlévě, když Simeon jí předpověděl, že Ježíš bude na znamení, jemuž bude odpíráno a proto že vlastní duši její pronikne meč. (*Luk.* 2, 13.) Zmužile stála pod křížem Syna umírajícího, s bolestí sice držela mrtvé tělo jeho v lůně svém; však odešla od hrobu v pevné naději, že ho brzy živého spatří. V téže naději také umírala.

k) *Kristus* předpověděl svým apoštolům a učeníkům mnohá pronásledování, přece však zůstali stálí, naději majíce v Pánu.

l) Mnozí za časů Kristových, jako *Maria Magdal.*, pohanský setník a j.

m) Jakou naději naplněno bylo srdce *sv. Pavla*, na mnohých místech dokazuje: Bůh, kterýž z tak velkých nebezpečností nás vytrhl a vytrhuje, v něhož doufáme, že i ještě vytrhne II. *Kor.* 1, 10. „Vím, komu jsem uvěřil, a jist jsem tím, že mocen jest sklad můj zachovati do onoho dne. II. *Tim.* 1, 12. Jestli Bůh s námi, kdo proti nám? *Řím.* 8, 31.

2. Z dějin církve a světa.

a) *Sv. Adrián*, uzřev jako pohan ještě, an křesťané tak veselou myslí k mukám jako na hody kráčeli, otázal se jich, co že za to doufají? I dána mu tato odpověď: To dobré, které od Boha doufáme, nedá se jazykem vysloviti, ani myslí pochopiti t. život věčný. — Což uslyšev *Adrián* obrátil se ku Kristu.

b) *Sv. Felicita a Perpetua*, dvě kř. ženy, byly obě spolu pro víru Kr. do žaláře vsazeny. *Perpetua* 22 let stará, kojila dítě své;

Felicita pak porodila v žaláři tři dni před smrtí. V bolestech porodu počala sobě hořekovati, což když žalárník slyšel, posmíval se jí řka: Jest-li že bolesti porodu tak těžce neseš, i kterak teprv mučení sneseš? Ona pak odpověděla: Jsem sice jako osoba ženská slabá, avšak na svou sílu se nespolehám; spolehám se na Boha, jehož pomocí posilněna, budu všechna muka srdnatě snášeti. I stalo se Obě sv. ženy snášely muka pro Krista s největší trpělivostí.

c) O sv. *Václavu*, o našem milém patronu, vypravuje Aeneáš Silvius, kterak v boji zajat, tázán byv, jak by mu okolo srdce bylo? prý odpověděl: „Nikdy jsem nebyl pokojnější mysli jako nyní; nebo dokavad jsem byl se všech stran lidmi obražen, sotva jsem měl času mysliti na Boha; nyní pak lidské pomoci prost, důvěřuju jedině v Boha, kterýž mne zajisté neopustí, když jej vzývati budu.“

d) Sv. *Bernard* téměř na každé stránce spisů svých dokazuje, jak pevně v Boha se důvěřoval. „Ty o Pane! a ty jedině jsi má naděje. Cokoli činím, myslím, trpím a žádám, při všem v tebe důvěřuju. Ty jsi jediný předmět všech zaslíbení, jediný důvod všech mých očekávání. Necht jiní si zpýchají na své zásluhy, necht se vychloubají, že nesou břímě dne a horka. že dvakráte v týdnu se postí, a že nejsou jako ti a oni: to vše já nechci; jen Boha se chci držeti, v něho jedině budu svou naději skládati. — Tři věci jsou, na nichž má naděje založena. Láska, jížto nebeský Otec mne přijal za svého syna, pravda jeho zaslíbení, a moc, jíž je splniti může. Toť ta šňůra, již milý s oné vlasti k nám, v toto vězení spouští; jížto pevně se držíme, by nás tam k spatření své slávy vytáhl.“

e) Sv. *Terezie* říkala: „Seznalať jsem, že na sliby lidské spolehnouti nelze. Jediný přítel, na nějž mohu zakládati, jest Bůh. Podpírajíc se na něho, tak se cítím posilenu, že se domnívám, že bych celému světu mohla odporovati.“

f) Sv. *Karel Bor.* měl heslo: „Dobré doufej, dobré čiň.“ Dle toho se také spravoval, tak že ani čtvrt hodiny za dne nepromarnil. Vždy buď pracoval aneb se modlil; ano modlitbě času spaní ukoval. A když jej přátelé napomínali, aby svého zdraví šetřil, říkal: Tělo si dosti v hrobě odpočine. Práce a modlitba jest potřebou člověka; kdo pro nebe nepracuje, nadarmo je doufá. O sv. *Janu Zl.*, *Františku Ser.*, *Vincenci Paul.*, viz část I. Bůh jest prozřetelný.

g) *Maximilian II.*, císař římský a král český, tak silnou důvěrnost v Boha skládal, že ve všech zemských zpourách a bouřech,

když všickni se děsili a zlého konce se strachovali, on s pokojnou myslí říkával: „Pán pomůže; kdo v něho doufá, nebude zahanben.“

h) Císař August, plaviv se po moři při velké bouři a znamenav plavce zděšeného řekl: „Císaře vezeš, co se bojíš?“ Podobně ty, ó křesťane, máš pamatovati, že ve všech úzkostech a souženích Boha máš všude přítomného a pomocníka mocného; proč se tedy bojíš?

Nechť zhoubný víchř věje, v kotoučích se bouře shání,
Pán Bůh s výše nebes leje v lidské srdce smilování.

P ř í k l a d y.

Marné naděje. *a) Fariseus* modlí se v chrámě.

b) Petr řkoucí ku Kristu: Já život svůj za tebe položím.

c) Sv. Filip z Neri probudiv se k Bohu volával: „Drž Pane svou ruku dnes nade mnou, sic bych tě snad zraditi mohl.“

d) Sv. Vincenc Paul. nikdy se nespolehal na lidi, ano když se mu pomoc lidská slibovala, vždycky se jí vzdával; nechtěl ničeho přízní lidskou dojíti, nýbrž ve všem jedině v Boha se důvěřoval.

e) Podobně sv. Františka Šantalská. Když jí bratr její arcibiskup Bourgeský přimlouval, aby psala královně, že by to řeholi její mohlo býti prospěšno, vzkázala mu, že se za královnu modliti bude, k psaní pak na královnu se pohnouti nedala, důvěřujíc se že Bůh srdce královny pohne, bude-li rád potřebovati pomoci její.

f) Sesostris, král Egyptský, mnohá království sobě podmanil, přemožené pak krále v zpučnosti své k vítěznému vozu zapřahoval. Jedenkráte takovýto pokořenec táhna vůz, stále se obraceje, na kolo se díval. To zpozorovav Sesostris tázal se ho, co si při tom myslí? Načež tento odpověděl: „Při tom obrácení kola změnu štěstí si připomínám. Jako jedna část kola brzy je nahore, brzy dole: tak ten, kdož dnes sedí na trůně, zítra může vězeti v potupném otroctví.“ — Odtud Sesostris býval lidštějším.

Příklady malomyslnosti a zoufalosti: Kain, Israelité na poušti a Jidáš.

Opovážlivé spolehání, zatvrzelost: Farao, Antiochus. (Více o 1 přík. Boží.)

6. *Moc a prospěch naděje.* Křest. naděje *a)* hříšníka vzbuzuje ku pokání, *b)* cnostného sílí v boji, *c)* v trápení dává útěchy, *d)* smrti hrůzy odjímá.

Texty. „Mně přidržeti se Boha, dobré jest: skládati v Pánu Bohu naději svou.“ *Žlm.* 72. 28. „Kdož doufá v Hospodina, blahoslavený jest.“ *Př.* 16, 20. „Bůh vysvobozuje doufajícího v něho.“ *Moudr.* 3, 9. „Kdož doufají v Hospodina, pevně stojí jako hora Sion, kteráž se nepohne na věky.“ *Žlm.* 124. „Kterýž z tak velikých nebezpečností nás vytrhl, v něho doufejme, že i na dále vytrhne.“ (*II. Kor.* 1.) *srov. Žlm.* 124, 1. † 30, 20 † 90, 1 † 11, 9. 15. 40, 31. *Dan.* 13, 60. *Řím.* 5, 5. *Žid.* 10, 35. *I. Jan* 3, 3.

Výroky. „Důvěra jest jediný prostředek k dosažení milosrdenství božího.“ *Sv. Bernard.* Všecka zásluha člověka záleží v tom, když celou svou naději skládá v toho, kterýž člověka veškerého činí spasena. — — Převeliká zaslíbení jsou v písmě svatém učiněna těm, kdož doufají v Pána.“ (*Žlm.* 21, 5. 6. † 5, 12. † 17, 31. † 33, 23. † 32, 18. 19, † 90, 14. 15.) *Sv. Lig.* „Křesťan, jenž v Boha doufá, může k boji býti vybídnut, však nikoli nemůže býti přemožen; nebo nikde není bez Boha, bez síly, útěchy a pomoci.“ *Sv. Cyprian.* „Poutník chvátá, protože doufá; odejmi mu naději, že cíle dojde, i nebude míti chuti dále kráčet.“ *Sv. Augustin.* „Stojt za to, abychom nesnáze života trpělivě nesli; neboť pevně doufáme, že za nedlouho vejdemo v království nebeské.“ *Sv. Frant. Sal.* „Naděje má neskončenou moc. Odejmi člověčenstvu naději i v okamžení ztuhne. Mládež učí se, umělec pracuje i rolník v potu tváře v naději že se dočká ovoce svého namáhání: a křesťan věří, koná a trpí, protože doufá odměny.“ *Zeno.* „Jako přilba nejdůležitější část těla, hlavu kryje, tak naděje duši naši proti všem nepřátelským útokům ochraňuje.“ *Sv. August.* „Kdož se božské prozřetelnosti z cela oddává, jako na voze jede, aniž kříže tíž tak pocituje; kdo však činí na opak, putuje pěšky a pod křížem umdlévá. — Co přimněvá nemocného, že i odporných lékův užívá? Naděje, že jimi zdraví dosáhne. Tak kř. naděje odpornost trápení mírní.“ *L.* „Naděje jest světlem očí, pomocnicí v práci a sladkou útěchou v trápení.“ *Sv. Bernard.* „Naděje sílí spravedlivého v boji, neboť jej ujistuje božské pomoci proti všem nepřátelům spasení.“ *K.* „Naděje kř. jako zrno hořčičné vzrůstá v silný, vysoký strom, kterýž až k nebesům dosahuje.“ *K.* „Naděje jest zlatý řetěz s nebe visící, po němž se srdce k Bohu povznáší.“ *K.*

V skutku blažený ten bývá, naději kdo v Bohu mívá:
síly shledá k ctnosti v ní, útěchy pak v trápení.

Keř podetni — růže svadne,
srdce zbav naděje, — zchřadne. *Fr. L. Čelakovský.*

Život se dalece táhne,
cestou vede i trnovou;
tomu blaze, kdo k naději sáhne. *Týž.*

P ř í k l a d y.

Moc a účinky blahodějně naděje zakusili: *a)* první rodičové naši, *b)* Abraham, *c)* Mojžíš, *d)* David, *e)* Maria Panna, *f)* Maria Magd., *g)* lotr na kříži, *h)* sv. apoštolové a všickni mučeníci.

Mocnost naděje.

Člověk byl by nejbídnějším
ze všech tvorů v světě zdejším,
kteří s námi bydlejí;
odřek' by se živu býti,
kdyby dni své neměl míti
oslazené nadějí!

Ač jest pánem všechněch tvorů
sloužících mu za podporu,
přec to pauství častěji
chtěl by vrátit Tvůrci svému,
kdyby žití dnové jemu
neplynuli v naději.

Smutný bychom život měli,
osud zvěři záviděli,
snášeli vše trpčeji,
kdybys Ty jej neosladil,
jenž jsi Bože! blahou vsadil
v srdce naše naději.

Slíbils udělit nám všeho,
což nám bude potřebného;
Zdaž se nám tak neděje?
Zda-li mnohému se v době,
v níž vzal útočiště k Tobě,
nesplnila naděje?

Ovšem mnozí pod svou tíží
stále až se k hrobu blíží,
bez pomoci slzejí:
těm však Bůh, jak písmo svědčí,
za to nebes blaho zvětší;
tou se kojtež nadějí!

Bůh neslibil pouhou radost,
slávu, štěstí, zdraví, mladost,
jen co nám *zde* prospěje:
nýbrž udělí tak mnoho,
co by *věčná* zkvětla z toho
blaženosti naděje.

Co nám Bůh tak slíbil zjevně,
očekávat chtějme pevně,
budeť nám vždy blažeji;
neb jest mocný, dobrotivý,
věčný v slibech a tak chtivý
splnit tuto naději.

Zde nechť žijem v zkáze samé,
ať si nás svět na všem klame,
ničehož ať nepřeje;
jenom když nás na věčnosti
k dosažení blaženosti
neopustí naděje. *Frýček.*

7. Naděje, jest ctností bohumilou a potřebnou.

a) Naděje, že na Boha se vztahuje, *ctností božskou* sluje. „Naděje jest ctnost, skrze níž odměnu věčného života doufáme, jež se má dostati zásluhám spravedlivých.“ *Kassiodor.*

b) Ctnost tato v srdce naše *od Ducha Sv. vlitá*, jest Bohu milá.

Výroky. „Ctnost důvěry jest Bohu tak příjemnou, že, jak se sám vyjádřiti ráčil, zalíbení nalezá v těch, kdož v něho doufají. —

Tomu kdož doufá a právě proto že doufá, slibuje Pán vítězství nad nepřátely, setrvání v milosti a blaženost věčnou. *Sv. Alf. Lig.*

c) Naděje jest k spasení našemu nevyhnutelně *potřebna*. Právě proto, že tato ctnost důvěry Bohu jest tak milou, ráčil nám ji také přísně za povinnost uložit.

Texty. „Doufejtež v něho všeliké shromáždění lidu (*Žlm.* 61, 9.) kteříž se bojíte Pána, doufejte v něho.“ (*Ekkł.* 2, 9.) „Doufej v Bohu svém vždycky.“ (*Oz.* 12, 6.) „Dokonale doufejte v té milosti, kteráž se vám dává.“ (*I. Petr.* 1, 12.)

Třeba jesti naděje, bez ní sotva spásy je.

Naděje v Boha.

Všecky květy, Bože, v světě
Tvoje slunce budí k žití;
jich naděje stále svítí,
nikdy, nikdy nedokvete.
Co si tklivé srdce přeje,
snad je pouhé zdání?
Či to ctnosti čisté lkání,
vítr sfoukne, odvěje?

Když s šlechetnou vůlí, Pane,
srdce naše v obět ctnosti
se Ti vzdává s upřímností:
odplaty zdaž nedostane?
Vše svou naděj' v Tobě skládá;
není pak to marné znění:
Daň Tvá není ztráta jmění,
Bůh ne z danin trůnem vládá.

Co Ti z upřímnosti dáme
být to naším nepřestane.

Není snem ta naděj', Pane,
kterou v Tebe, v Tobě máme!

Z pol. *J. B. P.*

Nebudeť se k Bohu bráti,
kdo si nechce nebe přát.

8. *Vzbuzování naděje.*

d) Naděje jakožto ctnost jest stálého *zdokonalování* schopna. — By v sobě křesťan ctnost tuto rozmnožil, má důvody, moc a vlastnosti naděje horlivě rozjímati a tak často, zvláště v pokušení, v trápení, v nemoci a v smrti křesťanskou naději v sobě vzbuzovati asi těmito slovy:

„Doufám a důvěřuji se v tvou neskončenou dobrotu a milosrdenství, ó Bože! že mi skrze neskončené zásluhy svého jediného Syna, Ježíše Krista, udělíš, abych za živa hříchy své poznal, a dokonale jich litoval i že mi je odpustíš, po smrti pak spasení věčné dáti a popříti ráčíš, abych mohl na tebe tváří v tvář patřiti, tebe milovati a s tebou se věčně radovati. Mám naději, že mi také dáš, čím bych toho dosáhl. Doufámť to od tebe, proto že jsi to slíbil, jenž jsi všemohoucí, věčný, neskončeně dobrotivý a milosrdný. Bože! posilni naději mou.“

Pěkně se vzbuzuje naděje Žalmem 90: Kdož obývá v pomoci Nejvyššího, v ochraně Boha nebeského přebývati bude. Díť Hospodinu: obrance můj ty jsi a útočiště mé: Bůh můj, doufati budu v něho. „*Strýcův* překlad metrický: „Kdož ochrany Nejvyššího . . .“ jest vůbec známý.

b) Čeho v srdci doufáme to často i zevně jevíme prosbou neb modlitbou. — Čím více Boha prosíme za to, co nám slíbiti ráčil, tím více důvěrně a pevně toho pak od Boha očekáváme neb doufáme. *Naděje křesťanská se vzbuzuje zvláště modlitbou.*

Naději kdo v Bohu mívá, k Bohu vždy se rád modlívá;
naději tak vzbuzuješ, jest-li s Bohem obcuješ.

Prísloví o naději: Bez Boha co dobře činiti nelze. Vše s Bohem a s rozumem. Ne vše na rozum, ale také na Boha dávej. Pak-li ne Bůh, kdoby pomohl? Komu Bůh pomáhá, ten vše přemáhá. Bůh tehdy povstává, když lidská pomoc ustává. Bůh neopustí, kdo se naň spustí. Pán Bůh dopouští, ale neopouští. V bídě nezoufej a v Boha doufej. Naděje má hluboké dno. Naděje v práci potěcha. Netrat naděje, když se zle děje. Doufej, nezoufej, Bůh tvůj s tebou. Doufej směle, dokud duše v těle. Pán Bůh s námi a zlé pryč! V Boha doufej a sám foukej. Sám dělej, přátel nečekej. Boha maje, díím směle, nestojím o přátele. (V. díl I. Bůh prozřetelný.)

Rozdíl II.

O modlitbě.

A. O modlitbě vůbec.

I. Význam. — Co jest modlitba?

Modlití se jest: na Boha mysliti, s Bohem se obíratí a to, co o Bohu myslíme, vyjádřiti slovy. *Modlitba jest* tedy *obrácení mysli*, pozdvižení ducha — *k Bohu*, jest rozmlouvání s Bohem; čili modlitba jest vyslovení neb vyjádření pobožné myšlenky a pobožného citu.

„Modlití se vůbec jest svědomým býti své závislosti od Boha a úzkého s ním společenství, vmysleti se v blízkost Boha všudy-přítomného, všecken svůj osud vztahovati naň, všecka svá myšlení, své city, žádosti a potřeby vylévati před ním, tou měrou s Bohem

svrchovaným co dítě s Otcem mluví; oznamovati mu, co srdcem hýbá, před ním jakožto před Pánem nebes a země se kořiti a tak mu vroucí uctivost prokazovati. Modlitbou tedy uznáváme moc a milost boží; vyznáváme svou vlastní mdlobu a křehkost, projevujeme touhu a naději, abychom se přispěním shůry v sjednocenosti s Bohem stali silnými a statečnými. — Tak se každý člověk, žid, turek i pohan modlí a modliti může. — Než při vší toužebnosti po sjednocení se s Bohem, toho sobě býváme povědomi, že nám v tom překáží skvrna, která na nás lpí a smrt duchovní, kterou na nás uvalil hřích. Překážky ty musejí býti odstraněny, má-li usjednocení s Bohem možným se státi. Již pak smrt tu zahladil Kristus smrtí svou, skvrnu tu smyl krví svou, dobyt nám opět duchovního života. V tom se zakládají zásluhy jeho, že nás s Bohem smířil a přístupu k němu nám dobyl. — Tudíž, *přistupujeme-li k Bohu skrze zásluhy Kristovy*, když co dítky s otcem upřímně rozmlouváme dle naučení a rozkazu Kristova, *modlíme se křesťansky. Fabian.*

Texty. „Hospodine, k tobě jsem volal, vyslyš mne; pozoruj hlasu mého, když budu volati k tobě. Budiž spravována modlitba má jako zápal před obličejem tvým, pozdvižení rukou mých obět večerní.“ *Žlm.* 140, 1. 2 † 113, 34. *I. Mojž.* 18, 26. Bůh jest Duch . . *Jan* 4, 24. „Totot jest doufání, kteréž máme k Bohu, že začkoli bychom prosili, podle jeho vůle slyší nás.“ *I. Jan.* 5, 14. „Začkoli prositi budete Otce ve jmenu mém, to učiním, aby oslaven byl Otec v Synu.“ *Jan.* 14, 13.

Výroky. Co jest modlitba? Zdaliž ne pozdvižení duše od věcí zemských k nebeským, vyhledávání věcí vyšších, žádost neviditelných? *S. August.* Modlitba jest rozmlouvání s Bohem. Když čteš (sv. písmo), mluví Bůh k tobě; když se modlíš, mluvíš ty k Bohu. *Týž.* Modlitba jest důvěrné obcování a spojení s Bohem. *S. Klymak.* Modlitba jest nábožné a pokorné mysli k Bohu obrácení, opřené o víru, naději a lásku. *Hugo.* V modlitbě představuje se na nebe vstoupení Páně; nebo co jest se modliti, než myslí na nebe vstupovati? — Modlitba jest obcování a rozmlouvání s Bohem, rozjímání toho, co zraku nepodlehá, důvěrné očekávání toho, co se žádá; . . . prospěch a zrušť dobrého, zničení zlého, napravení hříchů, užitek věcí přítomných a představování sobě věcí budoucích. *S. Řehoř.*

S. Frant. Sal. vykládal jedenkrátě dítkám blahost prvních rodičů v ráji: „Jedna, pravil, z nejsladších radostí jejich v ráji záležela v tom, že Adam a Eva mohli s samým Bohem obcovati a s ním jakožto s Otcem rozmlouvati.“ — „Ach škoda, přeškoda,“ zvolal jeden pacholík, „že už to není tak více! O jak bych rád

s Bohem rozmlouval a jak by to bylo hezké, kdybych s ním mohl obcovati!“ I pozasmál se přívětivě sv. biskup nad bědováním tohoto maličkého a pravil: „Utěš se, milé dítě! byť bychom i byli ztratili ráj hříchem prvních rodičů, Boha však samého jsme neztratili. On všude jest nám blízek a v každé době a na každém místě můžeme s ním rozmlouvati. Ano od té doby, co ráj zavřen jest nám skrze hřích, nemáme jiného prostředku k rozmlouvání s Bohem, leč modlitbu.“ —

Víš co jest se modliti? s Bohem v duchu mluvíti. —

II. Spůsoby modlitby.

Můžeme se modliti buď jen v duchu nebo spolu ústně a slovy.

a) Modlitba jest obrácení mysli k Bohu; vlastně tedy modlí se duch. Když, jen v myšlénkách s Bohem se obíráme, slove modlitba *vnitřní* neb *myslná*.

b) Když, co o Bohu myslíme, co cítíme, — své myšlenky, city nábožné a žádosti srdce svého, — pronášíme slovy, tu se modlitba *zevnitřní*, vněšná neb *ústní* nazývá, která jest opět tichá, když se pošeptmu modlíme, aneb *hlasitá*, zvukná, když slova modlitby slyšně vyrážíme.

Rozličná *zevnější znamení a obřady*, ježto modlitbu provázejí, jako zírání k nebi, ohýbání, sklánění kolen či klekání, bití se v prsa, rozkládání a spínání rukou, pocházející ze starého zákona a sloužící k roznícení větší pobožnosti, zvláště při veřejných modlitbách, byly hned záhy v Církvi sv. užívány. — Také zpěv a hudba náležejík vněšné modlitbě. — Slova i znamení oživují sice nábožné citya horlivost rozněcují; avšak musí z vnitra duše vycházeti: s vnější modlitbou musí vždy býti spojena vnitřní. Když člověk bez rozmyslu slova pronáší, ruce spíná, oči zvedá, kolena ohýbá, nemysle při tom na Boha; když modle se, neví co říká: koná jen retní, povrchní modlitbu, ježto jest Bohu ohavností.

Texty. Pozdvihujme srdcí svých s rukama ku Pánu, k nebesům. *Pláč Jer.* 3, 41. Nebývej srdce tvé rychlé k vynášení řeči před Bohem. *Kaz.* 5, 1. Lid tento ctí mne ústy, ale srdce jejich daleko jest ode mne. *Mat.* 15, 7.

Výroky. „Modlíce se volejme tak hlasem jako srdcem. I mlčící slyší Bůh. *S. August.* „Když duch plesá radostí, slušno jest, aby plesal i jazyk. A v pravdě přísluší, abychom takto zdvojenou Bohu činili oběť: i duše i těla.“ *Kat. Ř.*

P ř í k l a d y.

Ústně i duchem modlíval se *Kristus*.

Anna matka Samuelova mluvila v srdci svém a toliko rtové její se hýbali a hlasu nebylo slyšeti. (1. *Kr.* 1. 13.)

S. Pavel píše: „Modliti se budu duchem, modliti se budu i myslí.“ (1. *Kor.* 14, 15.)

c) *Můžeme se modliti i skutky*, když všecky své práce s Bohem počínáme, konáme i dokonáváme, všechno ke cti a chvále boží činíme a Bohu obětuje (v níže VI. čas modlitby).

d) Když božské, duchovní věci na mysli přemítáme, když děle, trvale přemýšlíme o Bohu, o jeho vlastnostech a skutcích, když duši předvádíme život, učení, utrpení, smrt Kristovu neb svatých, také se modlíme a taková modlitba sluje *rozjímání* neb rozvaha.

Modlitba rozjímavá budí nábožné city a předsevzetí, kajícnost rozmáhá a vede ku křesťanské dokonalosti; proto často, zvláště v neděli a ve svátek rozjímavě se modliti máme, což může se dít nejen přemýšlením, nýbrž i čítáním nábožných kněh, jako jsou: život Krista Pána, život svatých a j.

Texty. Po velikosti krásy stvoření zřetelně bude moci stvořitel jejich spatřín býti. *Moudr.* 13, 5. *Srv.* *Žlm.* 18, 2—7. *Sir.* 42, 43. *Řím.* 1, 19. Přemýšlování své měj v přikázáních božích a v rozkazech jeho nejvíce ustavičný buď. *Sir.* 6, 37. † 9, 23. † 14, 22—24.

Výroky a připodobnění. Jako člověk chtěje býti zdrav, nejen chodí, nýbrž časem i sedá i odpočívá: tak ku zdraví duše třeba ústní modlitby i rozjímání. *K.* Rozjímání čili modlitba vnitřní podobá se drobnému, tichému dešti, ježto půdu srdce s velikým prospěchem zavlažuje, že pak hojného ovoce vydává. *K.* Jako železo v ohni se obměkčuje a rozpaluje, tak srdce rozjímáním k horlivé lásce se povzbuzuje. *K.* Jako pokrm zachovává život tělu, tak rozjímání život duše. *K.* Jako tělo v spánku odpočívá a nové síly nabývá, tak i vnitřní modlitbou duše sílí se k ctnosti a k službě nejvyššího Pána. *K.*

P ř í k l a d y

Rozjímati o Bohu a vůli boží bylo *Židům* zákonem nařízeno. *V. Mojž.* 6, 6—9. † 11, 18—21; *Josue* 1, 8. To činíval zvláště *David*: „Zpomínal jsem na dny starodávné, přemýšlel jsem o všech

skutcích tvých: a činy rukou tvých rozjímal jsem. *Žlm.* 142, 5. † 1, 1—3. † 118, 14. † 16. 54, 59. 97. 109 Mnozí *svatí* dnem i nocí trvali v rozjímáních před Bohem jako: sv. pap. *Celestin*, sv. král *Ludvík*, sv. *Václav*, sv. *Ludmila* a j.

e) Modlíme se buď *vlastními slovy*, podle nadání svého srdce, buď *podle dobrých vzorů* z paměti, neb z *knížek modlitebních*.

Katolíci modlívali se od dětinství: Modlitbu Páně, Pozdravení andělské, Vyznání apoštolské, Desatero přikázání, Anděle boží, Zdrávas královno, tři božské ctnosti a jiné modlitby.

Knihy modlitební jsou všem prospěšny, aby mysl nezabíhala a srdce nezvlažnělo; potřebny zvláště jsou těm, kdo se neumějí sami modlit; mají však vzdělanosti a stavu člověka býti přiměřeny. — K modlitbám vzorným náleží také tak nazvané *střely* t. j. kratičké, jadrné modlitby, nemnohými slovy vyjádřené, jako: Pochválen buď Ježíš Kristus! Zdař Bůh! Pomahej P. Bůh! Zaplať P. Bůh! Chvála Bohu! Díky Bohu! Pane smiluj se! Vysvoboď nás Pane! Tě prosíme, uslyš nás! a j. Takové střelné modlitby jsou velmi prospěšné, ježto jich v každé záležitosti, všudy a vždy, ve dne i v noci i sprostým křesťanům užiti lze; avšak vyslovují se ze zvyku, při malichernostech, často nadarmo.

K modlitbám vzorným patří také *litanie* a *růženec*, o kterých níže.

III. Cíl a účel, rozdíl a druhové modlitby.

Dítky, mluví-li k rodičům, mají to činiti se vší uctivostí, mají rodiče prositi za to, čeho potřebují, za obdržené dobrodiní mají rodičům děkovati a pak-li jich rozhněvaly, mají prositi za odpuštění. Tím více sluší se, abychom k Bohu, svému nebeskému Otci a Pánu, jako dobré dítky se chovali. — *Úmysl a cíl modlitby musí býti čtverý*: čest, prosba, díkůčinění a kajicnost.

1. Modlíme se, abychom Boha nejvyššího Pána, jakož jsme povinni ctili, jemu za dobré, kteréhož jsme nabyli, děkovali; i za to, čehož nám kdy třeba — tělu i duši — prosili. Mimo to se modlíme za odpuštění hříchův, abychom v obecných i zvláštních, v svých i bližního potřebách od Boha pomoci vyprosili.

2. Odtud vysvítají rozliční *druhové modlitby*, a sice:

a) *Dobrořečení neb chvála*, k čemu jsme od Boha povoláni. V modlitbách Bohu vzdávati chválu a poctu, sluje též: klaněti se, což plyne z odvislosti naší jako tvorů k svému stvořiteli a služebníků k svému Pánu.

Texty. Dobrořečte národové Bohu našemu a učíňte, ať jest slyšán hlas chvály jeho Chvalte služebníci Hospodina, chvalte

jmeno Hospodinovo. *Žlm.* 65, 8. † 112, 1—3. † 134, 2—3. † 148. 7—14 † 150. Chvalte Hospodina všickni národové a velebtež ho všickni lidé. *Řím.* 15, 1. Zpívající a plesající v srdcích svých Pánu. *Ef.* 5, 19. Pánu Bohu svému se klaněti budeš a jemu samému sloužiti budeš. *Mat.* 4. 10. Vzdejte Hospodinu slávu, jakáž náleží na jmeno jeho . klanějte se Hospodinu jsouce v okrase svaté. I. *Par.* 16, 29. Náleží člověku předcházeti slunce k dobrořečení a při východu světla klaněti se tobě. *Moudr.* 16, 28.

P ř í k l a d y.

Když byl *Mojžíš* s *Israelity* přešel červené moře, zpívali píseň Hospodinu. II. *Mjž.* 15, 1.

David kázal přenést archu na horu Sion, již on i veškeren dům *israelský* provázeli s plesáním a zvukem trouby. II. *Kr.* 6.

Týž král napsal mnohé žalmy ku chvále Hospodina jako *Žlm.* 46, 105, 118, 144 a j. v.

Tři mládenci v ohnivé peci velebili Boha. *Dan.* 3.

Zachariáš chválil Hospodina: Požehnaný Pán Bůh *israelský*, že navštívil a učinil vykoupení lidu svého. *Luk.* 1, 60.

Maria prozpěvovala: Velebí duše má Hospodina . . *Luk.* 1, 46.

První křesťané na každý den trvajíce jednomyslně v chrámě . . přijímali pokrm s veselím a sprostností srdce, chválíce Boha a milost majíce u všeho lidu. *Sk.* 2, 47,

Sv. Pavel napomíná *Efezských*: Naplnění budete duchem svatým, mluvíce v žalmích a písničkách duchovních, zpívající a plesající v srdcích svých Pánu. *Ef.* 5, 19.

Církev sv. má hojnou zásobu modliteb a zpěvů chvály, z nichž podotknouti sluší zvláště *Gloria* (Sláva . . .) a *Te Deum laudamus* (Tebe Boha chválíme), zpěv od *sv. Ambrože* a *Augustina* vzdělaný a v chrámech našich často užívaný.

b) *Díků činění* za tak mnohá dobrodiní, tělu i duši od Boha nám prokázaná a to beze vší zásluhy naší. Děkujme Bohu zvláště ráno i večer, po jídle, po nemoci, po vysvobození z jakého-koli soužení a nebezpečství. — Nevděk ohavností jest, vděčnost ale nejlepším prostředkem k dosažení opětných dobrodiní.

Texty. Čím odplatím Hospodinu za všecko, co učinil mi? *Žlm.* 155, 12; *Tob.* 12, 6. Díky činite vždycky za všecko ve jmenu Pána našeho Ježíše Krista Bohu a Otci. *Ef.* 6, 20. Na modlitbě trvejte

bdíce v ní s díkůčiněním. *Kol.* 4, 2. *Fil.* 4, 6. I. *Tes.* 5, 18. I. *Tim.* 2, 1.

P ř í k l a d y.

Děkovali Bohu: *Noe* po potopě I. M. 8, 20. *Eliezer*, když Rebeku našel I. M. 24, 27. *Lia* porodivši syna Judu 29, 35. *Jakub*, když šel do Bethel 35, 3. *Mojžíš* po přejití moře II. M. 15, 1. *David* za vysvobození z rukou nepřátel II. Kr. 22, 50. *Žlm.* 17 + 102 a j. národ judský I. *Esdr.* 3, 11; II. *Esdr.* 8, 6. *Starý Tobiáš*, když zraku nabyl 11, 16; *Daniel* 2, 25; *Judas Machab.* za vítězství nad Syrskými I. *Mach.* 4, 24. II. *Mach.* 1, 11. *Simeon*, vzav dítě na lokte své, díky činil Bohu, že viděly oči jeho spasení israelské. P. *Ježíš* *Mar.* 6, 41. *Luk.* 9, 16; *Mat.* 26, 26. *Luk.* 22, 19. Sv. apoštolové radovali se, kdykoli byli hodni učinění trpěti pohanění pro jméno Ježíše. V listech sv. *Pavla* mnohé díky jsou zaznamenány. *Řím.* 6, 17. *Fil.* 4, 6. a j.

Ostatně kterak Bohu díky vzdávati sluší, ukazuje *Církev* sv. svými předzpěvy neb praefacemi při mši svaté.

c) *Prosba* neb žádost za všeliké potřeby vlastní i cizí, tělesné (pokrm, nápoj, příbytek, šat, zdraví . . .) — i duchovní (milost boží, království nebeské . . .). — Týkají-li se potřeby všech neb mnohých lidí, jmenují se obecné, n. p. hlad, mor, válka; potřeby jednotlivců, jako chudoba, nemoc . . . slují zvláštní.

Prosbá k Bohu nazývá se obyčejně *modlitbou*. Modlitbou prosební prokazujeme důvěru k Otci nebeskému, majíce o něm přesvědčení, že nám pomoci může i chce. Prosby máme přednášeti Bohu ráno i večer, před jídlem, před prací, v nemoci a v každém soužení.

Texty. „Vzývej mne v den soužení a vytrhnu tě a ty mne budeš oslavovati. *Žlm.* 49, 18. O nic nebuďte pečliví, ale ve všeliké modlitbě a prosbě s díkůčiněním prosby vaše známy buďte Bohu. *Fil.* 4, 6.

d) *Prosba za odpuštění hříchů* nazývá se *modlitbou kající*. Prosíme-li Boha v mnohých potřebách svých, nebo-li mu děkujeme, vytýká nám svědomí naše, že pro své poklesky a hříchy jeho dobrodiní nejsme hodni; proto skormouceným duchem k nebi se obrácíme, modlíme se k Bohu, aby nám milostivě odpustiti ráčil a slibujeme upřímně polepšiti se.

Texty. Kdo miluje Boha, modliti se bude za hříchy a zdrží se od nich a na modlitbě denní vyslyšán bude. *Sir.* 3. 4. —

Takové modlitby konati máme po každém spáchaném hříchu, při mši svaté a přistupující k svaté zpovědi.

e) *Prosíme-li za jiné*, sluje modlitba naše *přímlovou* neb *orodováním*, čímž lásku k bližnímu na jevo dáváme. Modlitba za hříchy bližního slove smíření.

Texty. Modlete se jedni za druhé . . . Mnoho zajisté může modlitba spravedlivého ustavičná. *Jak.* 5. 16.

Výroky. Za sebe se modliti, nutí potřeba; za jiné pak se modliti, nabízí bratrská láska: ale příjemnější jest Bohu modlitba, ne kterou vysílá nucená potřeba, nýbrž kterou schvaluje láska. *Sv. Jan Zlat.* Spravedливо jest, ne toliko za vlastní očistění se modliti, ale i za očistění všechněch, abys tak mrav a způsob andělův napodobil. *Sv. Nilus.*

Pozn. Více o prosbě, o modlitbě kající a o přímlově viz níže IV. předmět modlitby.

IV. Předmět modlitby. a) Zač se máme modliti?

Máme se modliti za vše, co slouží ke cti a chvále boží, a duši k spasení, jako: za milost boží, za odpuštění hříchů a za dary Ducha sv. i za časné věci, zdraví, štěstí, požehnání, pokud duši naší k spasení prospívají. „Potom prositi budeme za to, co nás s Bohem nejúžeji spojuje; co by nás však od něho odlučovalo, aneb příčinou odloučení se stávalo, to budiž ode všeho myšlení a žádání našeho vzdáleno. — Také volno jest prositi za dary a ozdoby rozumu, jako jsou: umění a vědomost; avšak pod tou jen výmínkou, když nám mohou prospěti k slávě boží a ku spasení.“ *K. Ř.*

Texty. Jedné věci žádal jsem od Hospodina; té hledati budu, abych přebýval v domě jeho po všechny dny života svého. *Žlm.* 26, 8. Bohatství jest-li že by vám přibývalo, nepřikládejte k němu srdce. *Žlm.* 6. 11. Dvou věcí žádal jsem od tebe; neodpírejž mi prve, než umru: Marnost a slova lživá vzdal ode mne. Žebroty neb bohatství nedávej mi, toliko dej živnosti mé potřebu. *Př.* 30. 7, 8. Jest-li že kdo z vás potřebuje moudrost, žádejž ji od Boha . . . a budeť mu dána. *Jak.* 1, 5. Hledejte nejprvé království božího. *Mat.* 6. 32. *Luk.* 12, 29--31. Bděte a modlete se, abyste nevešli v pokušení. *Mat.* 26, 41. Odpusť bližnímu a když se modliti budeš, hříchové tvoji rozvázáni budou. *Ekkł.* 28, 2—6.

Výroky. „Za to ať se vši touhou a v každém čase se prosí, o to nech ať tvé žádosti k Bohu volají, abys měl milost jeho líbeznou a líbiti se mohl před očima milosrdenství jeho: v něm samém abys i zemřel, abys slávu jeho spatřiti a v něm ji věčně mohl po-

živati. *S. Bernard.* Časných-li věcí se nedostává, má za ně ovšem prošeno býti, pokud toho potřeba lidská žádá; avšak nemají příliš žádány býti. . . *Týž.* V domě Ježíšově nehledáte Ježíše, jest-li že v chrámě věčnosti za věci časné nemírně prosíte. . .

Ovšem se mají tyto věci od Boha žádati; avšak vždy máme pamatovati: Hledejte nejprve království božího. . .“ *S. Řehoř.* Pros za slávu nebeskou i za věci, ježto k ní dopomáhají. Žádáš-li o jiné věci, nic nežádáš; ne jakoby zač prosíš, nic nebylo, nýbrž že statky časné u přirovnání k věčným za nic se pokládají. *Sv. August.* „Kdyby po celý rok sucho a vedro panovalo, zdaž bych neprosil o dešť? — Hle sucho a vypuchlost srdce tvého trvá u tebe již 20—30 let a ty neprosíš o dešť milosti Ducha svatého? Modli se stále o milost boží. *J. Bonaventura.* Poněvadž nám jednati jest s Pánem, kterýž jest nekonečně mocný a bohatý, nesluší nám za malicherné a nepatrné věci prositi; nýbrž máme prositi za věci vznešené a jeho důstojnosti hodné. *Týž.* Jako se neopovážíš žádati císaře o haléř neb o šat roztrhaný, tak nemáš prositi Boha, Pána nebes i země za věci marné a povržlivé. *Sv. Jan Zl.* Časných darů propůjčuje nám Bůh, dokud nám k spasení prospívají; jinak nám je odpirá. Prosíte-li tedy za věci časné, musí se to vždycky s tou výminkou díti, jest-li že jsou naší duši k spasení. *S. Liguori.*

NB. Za vše potřebné, zvláště za úrodu zemskou modlíme se za dnů prosebných. (Viz níže str. 31.)

Příklady a podobenství.

a) *Modlitby prosební* konali *Mojžíš, Aron, David, Šalomoun, Eliseus, Eliáš, Kristus Pán, sv. Apoštolové, všickni svatí* a m. j. křesťané.

Ukázal se Hospodin *Šalomounovi* ve snách, řka: „Žádej zač chceš, abych dal tobě.“ I řekl *Šalomoun*: „Hospodine Bože, ty jsi učinil, abych kraloval služebník tvůj místo Davida, otce mého; já pak jsem mládenec maličký. . . a králem uprostřed lidu tvého. Dáš tedy služebníkovi svému srdce k umění schopné, aby lid tvůj souditi mohl a rozeznávali mezi zlým a dobrým,“ I líbilo se to Hospodinu, že *Šalomoun* žádal za takovou věc. III. Kr. 3 5—13.

Vypravuje se o mudrcovi *Thrasilovi*, že jednou předstoupil v svém otrhaném a zašpinělém plášti před krále *Antiocha* řka: „Daruj mi jeden malý peníz“ Odbyl pak ho král s opovržením

řka: Žádáš o dar krále nehodný. Králové darují vzácné dary ne pak malé penízky.

Podobně se vypravuje o *Alexandrovi V.*, že daroval *Perillovi* 50 hřiven stříbrných, Perill však ze zdvořilosti se zdráhal tak velikou sumu peněz přijmouti. „Deset hřiven myslil si, bylo by dosti pro mne.“ „Jak? odvece Alexander, tobě může sic dostačiti tato maličkost, mně, ale, jako králi, nestačí dáti tobě tak málo. Tak i my máme Boha prositi jen za věci důležité.“

b) *Prosby kající* Bohu přednášeli: První *rodičové* naši po pádu, *David* (sedmero žalmů kajících), celý *národ israelský*, *Ninivitští*, *Zacheus*, *Majdalena*, *lotr* na kříži a j!

b) *Za koho se modlití máme?*

a) Modlití se mají *křesťané vespolek za sebe*, za všechny lidi bez ohledu na původ a náboženství, za dobré i za zlé, za přátele i nepřátele, za živé i za mrtvé. Zvláště pak se modlití mají *dítka za své rodiče*, *pěstouny*, *učitele* a *poddaní za své vrchnosti* a *představené duchovní i světské též za vlast i národ*.

Texty. Modlete se za sebe vespolek, abyste spaseni byli. *Jak.* 5, 16. Prosím pak přede vším, aby činěny bývaly k Bohu prosby, modlitby, žádosti, díkůčinění za všechny lidi, obzvláště za krále i za všechny, kteříž jsou v úřadech postaveni. I. *Tim.* 2, 1—2. Nepřestávám Bohu díky činiti z vás, připomínaje vás na modlitbách svých. *Ef* 1, 16. *Fil.* 1, 3—4. I. *Tes.* 5, 25. *Řím.* 15, 20. *Žid.* 13, 18. 19. Milujte nepřátely své modlete se za ty, kteříž vám protivenství činí a utrhnají vám. *Mat.* 5, 44. *Luk.* 6, 28. Svaté a spasitelné jest myšlení za mrtvé se modlití. II. *Mach.* 12, 46.

Výroky. „Modlete se, abyste spaseni byli. A netoliko každý za sebe se modlití, nýbrž za všechny modlití se máme. Neb . . . budeš-li jen za sebe se modlití, jediné svou zásluhu míti budeš; jestli však za všechny prosíš, všickni za tebe prositi budou. *S. August.* Za sebe se modlití nutí potřeba, za jiné pak se modlití nabízí bratrská láska. *S. Jan Zl.* Modlete se za pohany a hříšníky, nebo doufati lze, že na pokání se dadouce, Boha dostihnou. *S. Ig. Ant.* Zvláště za ty se modlití máme, kteří pracují o slovu pravdy. *Sv. Basil.*

P ř í k l a d y.

Abraham modlil se za svého syna, *Israele* i za *Sodomitské*. *Mojžiš* přechozo za lid *israelský*. II. *Mojž.* 32. IV. *Mojž.* 11, 10. *Samuel* modlil se za lid I. *Král.*, *Daniel* v zajetí (9), *Oniáš* nejvyšší kněz za pokáraného *Heliodora* II. *Mach.* 3. 33. P. *Ježíš*

modlil se za své apoštoly a za všechny věřící (*Jan* 17, 9.) i za své vrahy na kříži; *Maria* se přimlouvala v Káni Gal.. *Petr* i *Jan* modlili se za Samárské i obdrželi Ducha sv.; *Pavel* modlil se za křestany *Řím.* 1, 9. II. *Tes.* 1. První křesťané za Petra uvězněného *Sk* 12, 5. *S. Štěpan* za své kamenovatele. *S. Jakub*, biskup Nisibský modlil se za město obklíčené i zachováno bylo. *Sv. František Sal.* modlíval se dnem i nocí za všechny nevěřící a hříšníky *S. pap. Lev* modlil se často za blaho veškeré církve. *Sv. Monika* vyprosila na Bohu obrácení svého syna Augustina. Podobně *sv. Mathilda* za muže a dívky se modlila. *Sv. Kateřina S.* modlila se za nekajícího člověka, kterýž pak na smrt. loži se obměkčil.

Svatý Václav.

Tmavá noc ve chrámě u oltáře;
lampa jasně hoří, pod ní klečí
český vévoda, prost zemských péčí,
skroušeně se modle ze žaltáře.

Jakým stkví se leskem jeho tváře,
lidskou nelze vyličiti řečí;
a co srdce cítí, o tom svědčí
svatá oka andělského záře.

Půlnoc již! on nedbá o pohodlí
a za blaho národu a vlasti
s pohříženou se tu duší modlí.

Nad ním vznášeje se sluha Páně,
dává prosby ty do zlaté báně
a tak letí před Boha je klásti.

Frant. Jar. Kamenický.

Lilie a růže.

β) *Máme se i v modlitby nábožných lidí poroučeti, zvláště pak svatých o přímluvu vzývati.*

„Ovšem nevzýváme Boha a svaté jedním a tímže způsobem. Boha prosíme, aby sám buď dobré nám dal aneb zlého nás zbavil; od svatých pak, poněvadž jsou v milosti u Boha, žádáme, aby nás v ochranu svou přijali a od Boha nám vyprosili, čeho potřebujeme, Proto dvojí máme vzývání způsob, významem se lišící: k Bohu totiž voláme: „Smiluj se nad námi! vyslyš nás!“ k svatým pak: „Oroduj za nás.“ *K. Ř.*

Výroky. „Dobré jest přímluvy svatých užívati, když spolu působíme. Tomu-li tak není, nic neprospívá cizí pomoc, nýbrž i s ní hyneme. Nebo co medle prospěl židům *Jeremiaš* (3, 16)? Co prospěl *Samuel Saulovi*, za něj se modle a lkaje (I. *Kr.* 15, 11)? Co prospěl také *Israelským*? Zdaliž nezhyňuli všickni? (I. *Kor.* 12, 23)? Slyš Boha skrze proroka řkoucího: „Byť pak *Noe*, *Daniel*, *Job*, povstali (k přímluvám), ani synů ani dcer by nevysvobodili, poněvadž se rozmnožila jejich bezbožnost.“ (*Ez.* 4 20.) Co tedy? Nic-li modlitby neprospívají? Prospívají, ale tehda, když i my spolu působíme. *S. Jan Zl.* Kterak praví ten neb onen: Co mi třeba mých modliteb,

sám-li Bohu jsem milý? Co pravíš člověče? . . . Právě proto ji potřebuješ, poněvadž mníš, že jí tobě třeba není. *Týž*.

P ř í k l a d y.

Israelité přišli k Mojžíšovi a řekli: „Zhřešili jsme, že jsme mluvili proti Hospodinu a proti tobě: Modli se, ať odejme od nás ty hady“ (IV. *M.* 21, 7). I řekli k Samuelovi: „Nepřestávej volati za nás k Hospodinu k Bohu našemu, aby nás vysvobodil z rukou Filištinských.“ I. *Kr.* 7, 8.

Esther toto vzkázala Mardocheovi řkouc: Jdi a shromáždí všechny Židy a modlete se za mne. (*Esth.* 4, 16.)

Král *Sedechiáš* poslal k Jeremiášovi proroku řka: Modli se za nás Hospodinu, Bohu našemu. (*Jer.* 37, 3.)

Sv. Pavel psal Římanům (15, 30): Prosím vás bratři . . aby ste mi pomahali na svých modlitbách za mne k Bohu, abych vysvobozen byl od nevěřících.“ Podobně psal Efezským (4, 3.) a Tessal. (II. 3, 1.)

S. Auxenc, jda v Cařihradě odlehlou třídou, potkal řemeslníka, jenž hlasitě hořekoval pro nedostatek práce. Přiblíživ se k němu sv. A. nabízel se mu za tovaryše, nežádaje stravy a mzdy toliko 3 haléře denně. Mistr přijal nabídnutí a Aux., vstoupiv do prázdné dílny, poklekl a vroucně k Bohu se modlil. Za nedlouho přišli lidé zakazovati si práce; tak dne druhého a třetího, načež Aux. tajně se vzdálil.

V. Místo modlitby, čili kde se máme modlití?

1. Bůh jest všudy přítomen, naplňuje nebe i země, *Jer.* (23, 23.) a proto všudy, na každém místě lze k němu se modlití.

Texty. Zdaliž jsem já Bůh zblízka, dí Hospodin, a ne i zdaleka? . . . Zdaliž nebe i země nenaplňuji? *Jer.* 23, 23. Jde hodina, kdežto ani na této hoře (Garizim), ani v Jerusalemě se nebudete klaněti Otci . . Jdeť hodina, kdyžto praví ctitelé klaněti se budou Otci v duchu a v pravdě. *Jan* 4, 23, . . . Bůh, kterýž učinil svět i všecko, což jest na něm, ten jsa Pánem nebes i země, nebydlí (toliko) v chrámech rukou udělaných. *Sk.* 17, 24.

Výroky. „Ať chodíš v trze, nebo sedíš v úřadě, aneb pracuješ v dílně: můžeš se modlití, duši svou Bohu obětovati. Sluha nakupuje při- a odcházeje; kuchař a těm podobní, nelze-li jim přijíti do chrámu, předce se modlití mohou; nebo Bůh nezamítá žádného místa a žádá jen pobožnou mysl a skroušené srdce.“ *Jan Zl.*

P ř í k l a d y.

Daniel modlil se v jámě lvově, *Manases* v temném žaláři, *Ezechiaš* na loži, *Jonaš* v břiše velryby, *Job* na smetništi, tři *mládenci* v ohnivé peci; *Kristus* na kříži, *Maria* pod křížem, *Petr* a *Favel* v okovech a tisícero *mučeníků* na popravišti.

Sv. Fr. Sal. kdekoli chodil se modlil. Jsa na poli, říkával: „Srdce naše jest role i jako ona má užitek nésti.“ Pozoroval-li kvítí, pravil: „Tak i ctnosti naše mají kvéstí.“ Při spatření chrámu vzpomněl na duši i tělo co příbytek Ducha sv. V obraze viděl člověka, obraz boží. *Sv. Řehoř* modlíval se na břehu mořském. *Bajard* na bojišti. *S. Paskal*, když pasa stádo, nemohl přijíti do chrámu, zabodl hůl pastýřskou, na níž vyřezal obraz Marie a při tom oltářičku se modlil.

2. Dobřeť se modlití *soukromě*, doma, o samotě, kde k po-
božnosti býváme rozníceni při *vnitřní*, *rozjímavé* modlitbě.

Texty. Když se modlíte, nebuďte jako pokrytci, kteříž obyčej mají ve školách a na úhlech ulice stojíce, modlití se, aby byli viděni od lidí. Amen pravím vám, vzali odplatu svou. Ale ty, když se budeš modlití, vejdi do nejvnitřnějšího pokojíku svého, a zavra dveře, modli se Otci svému skrytě, a Otec tvůj, který žvidí skrytě, odplatí tobě. *Mat.* 6, 5. 6.

N. B. Pokojík, o němž se tuto praví, může rozuměti se o srdci člověka, do něhož není dosti vejíti, ale mimo to i uzavříti se jest třeba, aby se nic nevtíralo a na duši zevnitř nepůsobilo, co by modlitby dokonalost mohlo rušiti a potom zajisté Otec nebeský, jenž zřetelně prohlédá myslí všech a skryté myšlení, vyplní prosbu modlícího se *K. Ř.*

Výroky. „V místech skrytých příhodněji se modlitba vylévá a spíše vyslyšána bývá, když se před jediným svědkem, před Bohem pronáší. Pokrytcové se vynášejí v modlitbě, aby byli viděni.“ *N.*

P ř í k l a d y.

Pán Ježíš vstoupil na horu sám, aby se modlil, a setrval na modlitbě až do čtvrtého bdění (*Mat.* 14, 23—25; srv. *Luk.* 9, 12 + 9, 28 + 22, 41). Z toho poznáváš, že Pán Ježíš noci na modlitbách strávil; vyhledává místa osamotnělá a sám jediný ubírá se k modlitbě, namahá se a bdí mnoho hodin. Za své ovečky modlí se pastýř věrný; neboť nemodlí se za sebe, ovšem ale za nás, jakožto náš zástupce a prostředník u Otce. *Sv. Bonaventura.*

Sv. Eucherius vypravuje, že se kdosi ptal, jistého poustevníka, kde by byl Bůh; načež on, zaveda jej na poušť, pravil: Tuť jest Bůh! Proto také v prvních časech křesťanstva tak mnozí muži nábožní na pouštích přebývali, kde trávíce na modlitbách, k nebi dospívali.

3. Modlíme se také *veřejně a společně* v chrámu Páně, kde Bůh obzvláště přebývá a Kristus v nejsv. svátosti oltářní jest přítomen, kde velebností chrámu a příkladem jiných k horlivosti býváme povzbuzeni.

Texty. Dům můj dům modlitby slouti bude všechněm národům. *Is.* 56, 7; srv. *Mat.* 21, 13.; *Mar.* 11, 17.; *Luk.* 19, 46. Jest-li že dva z vás svolili se na zemi za všelikou věc, za kteroužby koli prosili, stanet se jim od Otce mého, kterýž v nebesích jest. Nebo kde jsou dva nebo tři shromážděni ve jmenu mém, tu jsem já u prostřed nich. *Mat.* 18, 19. 20. Oči mé budou otevřeny a uši mé pozorující na modlitbu toho, kdož by se modlil na tomto místě. *II. Paral.* 7, 15. 16. Bůh dejž vám, abyste jednomyslně, jedněmi ústy ctili Boha a Otce Pána našeho Ježíše Krista. *Řím.* 15, 6.; srv. *Žid.* 10, 24.

Výroky. Má-li modlitba jednoho neb dvou takovou sílu (*Mat.* 18, 19.) tím více sjednocená modlitba biskupa a celé jeho obce! *S. Ign. Ant.* Mnozí nepatrní, jsouce jednomyslně shromážděni, stavají se mocnými a modlitbami mnohých není možno, aby bylo pohrdnuto. *Sv. Ambrož.* Přijďte všickni k modlitbě. — Budiž jedna modlitba, jeden smysl, jedna naděje v nepřetvářené lásce a slasti. *S. Ignác.* Modlitba může ovšem i doma býti konána, ale nikoli tak jako v chrámě, kdež jest tak veliké množství otců, kde se jednomyslně k Bohu vysílá volání. Sám o sobě Bohu se modle nebýváš tak slyšán, jako když se modlíš s bratřími; nebo tu jest něco většího, t. jednomyslnost a souhlas, svazek lásky a modlitby kněžstva. *S. Jan Zl.* Jako snáze jest rozžítí více draček než jednu hlaveň; tak společnou modlitbou srdce lidské snáze se rozplamení. *N.* Uhlí rozhrabané snadno hasne, než je-li nahromadě, jeden kus druhý rozpaluje: tak společná modlitba srdce všech rozněcuje k pobožnosti. — Jako jídlo lépe chutná společně: tak modlitba. — Prosí-li všechny dítky otce najednou, sotva bude moci čeho odříci: tak i Bůh. —

P ř í k l a d y.

Pohané i židé modlívali se nejen doma, soukromě, nýbrž i veřejně, společně ve školách a chrámech.

David, zřídiv prozatím archu neb stánek úmluvy k společným službám božím, skládal nábožné žalmy k veřejnému modlení.

Král *Šalomoun* vystavěl nádherný chrám, dům modlitby, kam všickni dospělí židé z nejvzdálenějších končin třikráte do roka scházeli se k modlitbám. — „I řekl Bůh Šalomounovi: „Posvětil jsem domu toho, kterýž jsi vystavěl, abych položil jmeno své tam na věky a budou oči mé a srdce mé tu po všechay dny.“ III. Kr. 9, 3.

Kristus Pán často v chrámě se modlíval. *Mat.* 11, 11. *Luk.* 3.

Apoštolé bývali v chrámě, chválíce a dobrořečíce Bohu. *Luk.* 24, 53.

Petr a Jan vstupovali do chrámu v hodinu modlitby. *Jan* 3, 1.

Sv. Pavel když navrátil se do Jerusalema, modlil se v chrámě, byl u vytržení mysli. *Sk.* 22, 17.

První křesťané trvali jednomyslně v chrámě na modlitbách.

„Scházíváme se u velikém počtu, abychom co mohutné vojsko společnou silou a hlasem od Boha tím spíše byli vyslyšáni.“ *Tertullian.*

Sv. Jindřich, císař, modlíval se mnoho doma o samotě, ale předce nejraději v chrámě, s takou pobožností, že příklad jeho všem ku vzdělání sloužil. Podobně *sv. Václav*, *sv. Jan* a j. svatí.

Pověstný *Rousseau* přišed s Bernardinem na horu Valerianskou, vešel do kaple poustevnické, kdežto lid shromážděný právě se modlil; což neznaboha tak pohnulo, že na kolena pádl a pak příteli svému vyznal: „Nyní cítím, jak pravdivá jsou slova Kristova: „Kde jsou dva nebo tři pohromadě . . .“ u *sv. Mat.* 18, 20 (viz svrchu) Zde duše nabývá pokoje, útěchy a slasti.“

4. Též *kaple, sochy a obrazy* svatých mocně nás pobízejí k modlitbě.

Jda okolo chrámu, rei nábožně: Pochválena, pozdravena buď nejsv. svátosti oltární! — Když jdeš okolo kříže, di: Ježíši ukřižovaný, smiluj se nad námi! neb Beránku Boží, jenž snímáš hříchy světa . . . Před sochou Marie Panny: Zdravas Maria . . . neb svatá Maria . . . Před obrazem některého svatého: Oroduj za nás svatý N., abychom Na hřbitově se modli: Věčné odpočívání dejž jim, Pane!

5. Modlíme se o průvodech, processích a poutích.

a) *Processí* jsou veřejné a společné průvody kněží a lidu věřícího. — O poutích v. níže Pobožnosti marianské.

b) *Církevní průvody konají se na úmysl* α) aby věřící veřejně svou víru vyznávali, Boha chválili a velebili a společně sebe k pobožnosti povzbuzovali β) aby za dobrodiní Bohu děkovali; γ) aby v obecných a zvláštních potřebách si od Boha pomoci vyprosili.

c) *Processí konají se tímto řádem:* α) V čele průvodu nese se kříž, za nímž jde mládež, potom duchovní (v modrém pluvialu) s ministranty a zpěváky. Za duchovním beře se lid dospělý, mužští zvlášť a ženské také zvlášť, — mezi nimiž vlají prápory a korouhve. β) Všichni konají modlitby, zpívají litanie a nábožné písně, Boha i svaté velebice a prosíce za milost pro zásluhy Ježíše Krista na přímlovu Jeho Matky Marie a jiných svatých.

Kříž v čele průvodu nám připomíná, že Ježíš Kristus jest vůdcem naším, my pak že ho musíme následovati, chceme-li k němu přijíti.

Korouhve a prápory znamenají vítězství Ježíše Krista a svaté víry, spolu pamatují nás, že jen s Kristem a pomocí jeho můžeme zvítěziti nad nepřátely svého spasení.

Pluvial a štola, již má na sobě kněz, jsou modré barvy kajicnosti, což ukazuje, že kajícím srdcem tyto průvody konati máme. Malý kříž krucifix neb *pacifikal* v rukou kněze vyznamenává, že smíření člověka s Bohem na kříži se stalo.

Litanie o všech svatých se zpívají na znamení, že bychom jakožto hříšníci byli nehodni, aby Bůh vyslyšel naše modlitby, ale na přímlovu svatých že doufati můžeme vyslyšení proseb.

d) *Obyčejné církevní průvody do roka jsou:* α) Průvod na hromnice, β) na květnou neděli, γ) na bílou sobotu večer, δ) na den sv. Marka, ε) v křížové dny a ζ) na den božího Těla, o nichž kromě δ, ε bylo v dílu I. na příhodných místech jednáno.

η) Kromě těchto dějí se ještě průvody o slavnostech Panny Marie a svatých zemských patronů jakož i

θ) v čas *obzvláštních potřeb* na vyprošení pomoci boží.

e) *Průvod* neb *processí*. Slavné průvody neb processí byly již v starém zákoně v obyčeji. Tak již *Josue* konal průvod sedmkrátě okolo Jericha, jehož hradby se při zvuku trub sesuly. Také *David* sprovázel archu úmluvy v průvodu slavnostním. A slavný *vjezd Pána Ježíše* do Jerusalema — v neděli květnou — nebyl leč slavný průvod. — Ze starého zákona přešel ten obyčej v nový.

Křesťané záhy, zvláště když krvavá pronásledování církve přestala, konávaly časté průvody v rozmanitých potřebách. Tak již církv. učitel *Tertullian* na sklonku 2. století o průvodech zmínku činí. *Sv. Jan Zlt.* píše o průvodech prosebných, které za jeho dob na vyprošení jasného počasí se konala.

Processí v křížové dny před na nebevstoupením Páně jsou dávného původu. Léta 469. nařídil sv. Mamert, biskup franc. ve Vienne, aby po 3 dni před na nebevstoupením Páně konaly se slavné průvody na usmíření Boha v mnohých tehdá souženích. Příkladu jeho ostatní franc. biskupové následovali, kterýžto obyčej později pro veškeren svět křesťanský byl schválen. *Processí na sv. Marka* pochází z dob sv. p. Řehoře a konalo se ponejprv, když r. 590. v Itali mor zuřil. Vzduch byl tak nakažen, že kdo zívnuł neb kýchnul, mrtev na zem padl. — Odtud pochází také obyčej, že když někdo kýchne, říkáme: Pozdrav Pán Bůh! a kdo zívne, ústa znamením sv. kříže poznamenává. Na odvrácení této pohromy kázal sv. Řehoř, aby se konaly prosební průvody nejen v Římě, nýbrž i po veškerém oboru křesťanském. — Nyní se konají průvody na sv. Marka a v křížové dni v celém katolickém světě za odvrácení všeho zlého, zvl. pak za úrodu zemskou.

Prosební dnové.

Dnes dnové prosby vroucí
tím světem zbožně jdou,
co hvězda mile stkvoucí
nás ku modlitbě zvou.
Ó, zplesěj srdce jen,
dnes díků твоjich den!

Tam osení kde vzrůstá
a luh se v chloubě rdí,
kde pažit jara hustá
se v rose zrcadlí:
tam průvod kráčí dnes
a pěje zbožný ples.

Háj vůni v ústret dýchá,
v něm radost hovoří
a říčka jásá tichá,
jež plyne z pohorí.
O, plesej duše má,
dnes oběť plane tvá!

Tím široším světem
zpěv s díkem zápasí
a k nebi spěje letem
k zemi se nehlásí.
Má duše zaplesej
a chválu Bohu vzdej!

Fr. Ar. Lhotka.

VI. Čas modlitby, neb: kdy se máme modlití?

1. Máme se modlití *neustále*, t. j. máme mysl svou vždy k Bohu obracet i všechna svá myšlení a jednání, všechny radosti a žalosti jemu obětovati; tak i práce a všechny skutky naše jsou modlitby.

Texty. Vždycky se sluší modlití. *Luk. 18, 1. srv. Ekkł. 18, 22;*

Srovn. *Prísł.* 3, 6 † 16, 3. Bděte všelikého času, modlíce se, abyste hodni byli ujíti těch všech věcí, kteréž se budou díti a státi před synem člověka. *Luk.* 21, 36. Bez přestání se modlete. I. *Tes.* 5, 17 † 3, 10; I. *Tim.* 5, 5; II. *Tim.* 1, 3; I. *Petr.* 4, 7; *Ef.* 6, 17, 18; Buďte že jíte, neb cokoli jiného činíte, všechno k slávě boží činite. 1. *Kor.* 10, 31.

Výroky. Modli se ustavičně, modli se bez přestání a pros i žádej Boha všemohoucího ve dne i v noci, Necht jest tvá modlitba bez přetrže, necht jest ustavičná. *S. Isidor.* Žádost tvá jest modlitba ustavičná. Zdaliž bez přestání klekáme, na zem padáme, rukou k nebi pozdvihujeme? Mám za to, že toho vždycky dělati nemůžeme. Jináť jest vnitřní ustavičná modlitba, t. žádost našeho srdce. Cožkoli činiš, jest-li že žádost k Bohu obrácenu máš, nepřestáváš se modliti *S. Aug.* Všecko, co spravedlivý dle vůle Boží koná a mluví, má býti za modlitbu považováno. Poněvadž ale spravedlivý bez přestání co spravedlivého jest činí, tedy se spravedlivý též bez přestání modlí. *Beda ctih.* Jako jest obecný a stálý půst, nejen masitých pokrmů se zdržovati, nýbrž své zlé žádosti stále přemáhati: tak jest i obecná ustavičná modlitba, když ne tak ústy k Bohu voláme, jako spíše když všechno ke cti a chvále Boží konáme. *N.* Pilně se modli slovy, ale ustavičně se modli myšlením a svatým obcováním. Takovou měrou naplníš, co velí apoštol. (II. *Tes.* 5, 17.) Před Bohem zajisté jest každý dobrý skutek modlitbou. *S. Fulgenc.*

Mysli na Boha.

Hleďte vždycky milé děti,	Skřivan ptáček maličký,
Boha mítí na paměti;	pěje Bohu písničky;
neboť On vás svojí mocí	včelka vosk den celičky
ochraňuje ve dne v noci.	Bohu snáší na svíčky.

Chceš-li dojít svého cíle
užij věrně každé chvíle;
obracej svých milých zraků
často, vděčně ku oblaku.

Nikolan.

P ř í k l a d y.

Tak se modlili *David* (*Žlm.* 15, 8 † 118, 62, 164.) *Kristus*, sv. apoštolové a učenci Páně *Sk.* 1, 14, zvláště sv. *Pavel* II. *Tim.* 1, 3.

K opatu *Luciovi* přišli jedenkráté *Euchité*, t. j. mnichové

modlíci, jichž sv. otec se tázal, čím se po celý den zabývají; načež odpověděli, že dle rozkazu apoštola bez přestání se modlí. „Což ani nejíte, ani nespíte?“ ptal se opat. „Jíme i spíme,“ pravili. „A kdo se tu za vás modlí?“ tázal se Lucius. I nemohli dáti odpovědi. „Odpuste bratři, di L. vy tedy nejednáte, jak mluvíte; povím vám však, jak se i při práci bez přestání lze modlit. Já s pomocí Boží zasednuv k práci, stále říkám: Smiluj se nade mnou o Bože! podle velikého milosrdenství svého. (Žlm. 50) I není to modlitba?“ K čemu když přisvědčili, pravil dále: „Takto pracuje a modle se, vydělám každodenně 6 penízů, z nichž 2 chudým dávám, ostatní pak mám k své výživě. Kdo pak ty dva peníze dostane, tu se za mne modlí, když jím aneb spím a takto rozkaz Kristus naplňuji: „Vždycky se sluší modlit.“

Jistý poustevník Jan týž rozkaz Kristův doslovně si vykládaje, chtěl jako anděl stále Bohu sloužiti i rozžehnav se se svým bratrem, odešel dále na poušť, kdežto nic nedělal než stále se modlil. Když po 8 dnech svou zásobu strávil, počal se ozývati hlad; i vydal se na cestu k bratru a v temné noci přišed k jeskyni, hřmotně tluče, volal: „Otevři bratře, Jan jest přede dveřma.“ Bratr pak zhola odpověděl: „Jan se stal andělem!“ „Nikoli, řekl mladík, já jsem skutečně Jan.“ — Bratr nedbal na jeho stálé volání a teprv když svítalo, otevřev dvěře, pravil k mládenci řka: „Jsi-li andělem, co tu pohledáváš? Jsi-li člověk jako já, tedy musíš pracovati, abys mohl jísti.“

Podobně se vypravuje, že k sv. *Silvanovi* na horu Sinai přišel poustevník a vida všechny bratři pracovati, divil se, že jen o časné věci pečují, připomenuv jim, že „Maria, u nohou Ježíšových nejlepší stránku vyvolila.“ Sv. opat vykázan mu celi, dal mu knihu k rozjímání. V poledne čekal poustevník, že ho k jídlu zavolají; než již byly tři hodiny a nikdo proň nepřicházel, hladem mořen, šel k opatovi a ptal se, zdali bratři neobědvali? A když mu praveno, že obědvali, tázal se, proč ho nezavolali? Proto, odvece opat, že jsme mysleli, že ty, člověk duchovní, nepotřebuješ tělesné potravy. I prosil poustevník za odpuštění pro svou zpozdilost a od té doby modlil se a pracoval.

Mnozí svatí všelikou práci svou obětovali Bohu a tak pracujíce, se modlili. S. *Baldomar*, kovář, při každém udeření kladiva říkal: Ve jmenu Páně!

Sv. Klimak, klášterní kuchař, musil každého dne pro 230 osob vařiti a byl předce vždy dobré mysli. Když se jej kdosi tázal:

zda-li při tak mnohém vaření není mrzutý, odpověděl: „Nikoli neboť vařím pro Boha.“ *Sv. Ludvík Bertr.* 4 hodiny denně se modlival. Srdce jeho bylo stále s Bohem spojeno, ať se modlil nebo pracoval, jedl nebo pil, odpočíval nebo spal.

Také *sv. Magdalena* z Pazzi, představená kláštera, učila své sestry všecko konati pro Boha.

Heslo *sv. Ignáce* z Lojoly i řádu jeho bylo, jak známo: Vše k rozmnožení cti a chvály boží. (*Omnia ad majorem Dei gloriam*).

Ač vždy se modliti máme, jsou předce doby, které zvláště k modlení nás vyzývají. Taková doba jest:

2. *Na počátku každého důležitého díla*, k němuž nám božské pomoci třeba.

Texty. „Všelikého času dobrořeč Bohu a pros od něho, aby cesty tvé spravoval, a všechny rady tvé ať v něm zůstávají. *Tob. 4, 20.*

Výroky. Modlitba nás ozbrojuje, když vycházíme z domu, přicházej nám vstříc, když se domů vracíme, prve než se usadíme; aniž prve tělo odpočívaj, leč byla duše nakrmena. *N.* Při každém činu, při každé chůzi ať udělá ruka kříž svatý. *S. Jarolím.* Mnozí dosti opatrní lidé byli v svém počínání nešťastni, protože se nemodlili. *S. Cyprian.* Jako myslivec, dříve než střelí, měří: aby se neminul cíle, tak křesťan před prací se modlí, aby se nezmýlil v zdaru. Jako voják nejde do boje beze vší zbraně, tak nemá křesťan nic počínati bez modlitby. —

Dobré předsevzetí.

Bože, tak to míním činiti:

S Tebou vše chci začít, končiti;
žádosti své budu přemáhati,
cestou Tvého zákona se brát.

Žádosti, by veliké
po radosti všeliké,
nechci povolit,
hříchu učiniti.

P ř í k l a d y.

Kdykoliv *Mojžíš* něco podnikal, kdykoli *Josue* do boje táhl, vždy Boha o pomoc vzýval. Jedenkrátě toho *Josue* opomenul i byl nešťasten. (*Jos. 9.*) *Achab* přemohl Syrských, spolčených se 32. králi, protože se modlil. (*III, Kr. 20.*) *David* porazil Amalekyty modlitbou. (*I. Kr. 30, 8.*) Král *Assa* před bojem se nemodlil i poražen byl. (*II. Par. 15 + 16.*) Podobně modlili se *Tobiáš*, *Job*, *Judita*, *Esther* a j.

Kristas modlil se, než kázati počal, na poušti; než volil apoštoly (*Luk, 6, 12.*), než *Lazara* vzkřísil (*Jan 11.*) i před svým umučením. (*Luk. 22, 41.*)

Sv. apoštolové se modlili před seštim Ducha sv. (*Sk. ap. 2.*), než zvolili nového apoštola, Matěje (*Sk. 1. 23.*); Petr dříve než Tabitu vzkřísil (*Sk. 9. 36*); Pavel než se na moře vydal (*Sk. 20, 27*). Všickni *svatí* a světice se modlili před každým důležitým počínáním, zvláště *sv. mučenicí* v čas pronásledování a mučení.

3. Sluší se zvláště modliti z *rána*, než co počínáme a u *večer* po dokonané práci.

a) Z *rána* máme Bohu děkovati, že jsme se dne dočekali; máme dobré předsevzetí činiti a prositi Boha za pomoc a ochranu.

Texty. „Moudrý srdce své oddá k bdění na úsvitě ku Pánu, kterýž učinil ho a před obličejem Nejvyššího modliti se bude.“ *Sir. 39, 7 + 32, 18. srv. Moudr. 16, 28.* „Dobré jest oslavovati Hospodina a žalmy zpívati jmenu Tvému, o Nejvyšší, aby zvěstováno bylo ráno milosrdenství tvé a pravda tvá přes noc.“ *Žlm. 91, 2. 3 + 54, 17. 18 + 5, 4 + 62, 7 + 118, 62. 147. Os. 6, 1; Is. 26, 9.*

Výroky. Ranní čas jest k modlitbě zvolen, abychom první duše a mysli své hnutí Bohu zasvěcovali a péči o nijakou věc přístupu k nám nedali, dokavad se v myšlénkách s Bohem nepotěšíme. *S. Basil.* V roucho se oblékáš, díky vzdávej dobrotivému dárci; pláštěm se odíváš, hled, aby v tobě tím usilněji povstala láska k Bohu, kterýž nám milostivě daroval roucho, zimě i létu přiměřené. *Týž.*

Přísloví: Záhy probudiv se k Bohu ubírej se. — Kdo modlitbu říká leže, Bůh ho slyší dřímaje. — Vítej slunce s modlitbou v ústech a s prací v rukou.

Ranní.

1. Díky Bohu vzdejme, králi nebeskému,
jenž nás dobrotivě dochoval k jitru dnešnímu.
2. Budiž z toho chvála, čest, moc, síla, sláva,
Všemohoucí Pane Bože náš, od nás vzdávána!
3. Rač i tento den nám býti přítomen
všeho zlého chránit nás, nebs toho mocen.
4. Duši rač přijíti v své opatrování,
tělo ať jest duchu podáno v ctném obcování.
5. Tak abychom byli k Tvé cti, chvále živi,
bližním k prospěchu, nám k spasení až do skonání.

Pozn. Velmi pěkné a vůbec známé jsou staročeské *ranní písně*; Minula noční hodina . . . Noc temnou přečkavše . . . a jiné.

P ř í k l a d y.

Král *David* procitnuv modlil se: Bože, k tobě z jitra bdím ; žíznila po tobě duše má jak mnohonásobně po tobě tělo mé. *Žlm*, 62.

Pobožnost ranní mnozí, ano všickni sva t í horlivě vykonávali, mezi nimiž *sv. Ludger*, biskup Monastýrský, pěkný příklad nám dává ; Jsa t. jednoho dne časně ráno k císaři volán, zkázal, že přijde, až svou modlitbu vykoná. Císař, Karel Vel., dal jej po druhé i po třetí volati ; však *Ludger* tajemník jeho nešel, až byl chvalozpěv dokonal. Což když císař nemile nesl, L. odpověděl : „Až posud jsem, ó císaři, vůli tvou ochotně plnil, neboť se srovnávala s vůlí Boží, i nebudeš zajisté žádati na mně, abych Bohu předkládal člověka. Poslušen především Boha, nezneuctil jsem královskou Milost tvou, a vzdav pro své spasení Bohu svou povinnost, cítím se nyní schopnějším k službě Císařské Milosti tvé.“ Císař přijal milostivě odpověď, děkoval biskupovi i žádal, aby tak Bohu věrně slouže i jeho i celé říše byl pamětliv na modlitbách svých. *Sv. Frant. Ser.* slyše ptactvo z jitra prozpěvovati, říkával k bratřím : „Již chválí naši opeření společníci Stvořitele svého : měli bychom my od ptactva dát se zahanbiti?“ Podobně *sv. Jan z Boha* napomínal k ranní modlitbě nemocných, jež z rána navštěvoval.

b) *Večer* máme za všecka dobrodiní téhož dne Bohu děkovati, máme přemýšleti, jak jsme jich užívali ; poklesků máme litovati, dobrá předsevzetí činiti a ochraně všemohoucího té noci se odevzdati.

Výroky. Když den již ukončen, za všecko, co nám v něm uděleno bylo aneb co se nám šťastného přihodilo, vzdání díky nechť následuje, jakož i vyznávání toho, co jsme opustili aneb jest-li že některé tajné provinění zpácháno bylo buď slovy, buď skutky neb i srdcem, za to všecko konáním modlitby prominutí od Boha vyprošujme. Nebo k opětnému se vyhnutí podobných hříchů jest velmi prospěšno předešlých uvažovati. *S. Basil.* V rozjímání žalmů nechť noc překvapí tebe, aby se ti ve snách zdálo, že se modlíš, a odříkáváš žalmy. *S. Bernard.* Ranním modlením otvíráme okna duše své slunci spravedlnosti, večerním pak je před temnostmi pekla zavíráme. *Sv. Frant. Sal.* Každého večera uvažuj nejen jak jsi s koupí a s prodajem pochodil, nýbrž i co jsi pro nebe získal nebo ztratil. *Sv. Efrem.* Pomni, o člověče ! kdybys býval nemocný slepý, hluchý, němý neb chromý a některý lékař by tě šťastně uzdravil ; jak bys mu děkoval, jda po nejprv zdrav na lože : a kterak

bys mohl jíti na odpočinutí, anižby vzdal díky tomu, jenž dnes i povždy zrak, sluch, řeč, život a zdraví pokrm a výživu ti dává? — Dal-lis žebráku kousek chleba, neodejde ode dvěří, aby ti nepoděkoval: a Bůh tě po celý den živil, a ty bys šel na lože bez díky? — Tvá čeleď přeje ti dobrou noc, a ty děkuješ, jakkoli ti svým přáním pokoje dáti nemůže: a Pánu Bohu, jenž ti dobré noci nejen přáti i dáti může, děkovati nechceš? O, té převrácenosti a nevděčnosti! — Zdaž nepocítí hráč, obchodník . . . u večer svůj výdělek neb ztrátu, ač jim jen o časný užitek neb škodu se jedná? Tím spíše máš ty, o člověče! každého večera dělati účty, ježto běží o tvou nesmrtelnou duši.

Večerní.

1. Na lože jdouce
Tobě se modlíme;
již se kladouce,
Pane náš, prosíme:
Dej tiše spáti
a odpočívati,
ve zdraví vstáti.	3. Dej v samém sobě
pokojně usnouti,
vždycky o Tobě
andělská vnuknutí;
ať cos činíme,
bdíme neb spíme,
vždy Tě chválíme.
2. Vše nepřátely
rač od nás zahnati,
svaté anděly
k ostříhání dáti;
dobrá myšlení,
čistá rozjímání
dej nám ve spaní.	4. Chvála buď Tobě,
Pane, králi věků!
přijmiž ji k sobě
od svých služebníků;
i od nás hříšných,
bídnych a nehodných
zhleď všeliký hřích.

P ř í k l a d y.

Tak hned *pohanský mudrc Seneka* každého večera, když jeho domácí sladkého požívali spánku, nad sebou soud držival, káral se v čem chybil i polepšení sliboval.

Židé každého dne musili obětovati dva roční beránky, jednoho ráno a druhého k večeru. (II. *M.* 29, 38, 39. IV. *M.* 28, 3. V. *M.* 16, 6.) Jako v *chrámě Jerusal.* ranní i večerní oběť se konala, tak i naše modlitba ne toliko z rána nýbrž i večer má k Bohu se povznášeti.

David i jiní nábožní muži st. Z. ráno i večer se modlívali. Tak i *Kristus* i *apoštolové* i všickni jeho praví následovníci. *Sv. Frant. Sal.* předčítával každý večer čeledi své hodinu z nábožné knihy a závěrek činíval společnou modlitbou. *Sv. Alois* klečiva

každý večer dlouho před obrazem nejbl. Pany, vroucně své večerní modlitby konaje.

Mohamedané každodenně pětkrát z povinnosti se modlívali, a sice z rána před slunce východem, v poledne, před západem slunce, po západu slunce a mezi soumrakem. Šestou modlitbu konají mnozí dobrovolně mezi první střídou noční a mezi svítáním.

4. Máme se také modlit *před jídlem a po jídle*. Před jídlem prosíme Boha, aby pokrmů našich ráčil požehnat, po jídle pak za udělené dary mu děkujeme.

Texty. Jedl bys a nasýtil by se: varuj se pilně, abys nezapomenul na Hospodina. V. *Mjž.* 6, 12. 13 † 8, 10. Z toho ze všeho dobrořeč Pánu, kterýž tě učinil a opojuje tě všemi dobrými věcmi svými. *Sir.* 32, 17. Kdo jí, Pánu jí a děkuje Bohu. *Řím.* 14, 6. *Srv.* I. *Tim.* 4, 4.

Výroky, „Modlitba polední buď na dvě částky rozdělena, t. tak, aby jedna jídlo předcházela, a druhá aby je následovala. *S. Basil.* Třeba abychom Bohu díky vzdávali k stolu se přibližující i odstupující. Takto zajisté kdo jest spořádán, nikdy v opilství neklesne aneb v rozpustilost, nikdy ho podnapití neporuší; nýbrž maje očekávání modlitby, co uzdu smyslům přičiněné, ze všeho předloženého slušně vezma, mnohým požehnáním naplní duši, naplní i tělo; neboť stolování — s modlitbou se počínající s modlitbou i skonávající — nebude nikdy nedostatku trpěti. Nechtějme tedy výhody tak veliké zanedbávati. *S. Zlat.* Nepřipojujme se k lidem, kteří jsou podobni vepřům; nebo když hodují zapomínají na Pána svého; když pak nedostatek trpí, poznávají ho. Tak vepř, když žere, nestará se o pána, ale když lační, křičí a dostav mlčí opět. *S. Barnabáš.*

Před jídlem.

Otče náš všemohoucí!
jenž vše živíš svou mocí,
požehnej nás všech spolu
nyní při tomto stolu.

Požehnaný Ježíši,
králi králů nejvyšší!
důvěrně Tě vzýváme,
požehnání žádáme.

Předrahý Duše svatý,
obživiteli svatý!
spravuj Ty srdce naše
nyní i v každém čase.

Posvětiž nám pokrmů,
požehnej i nápojů,
ó jediný bože náš!
který všecko v rukou máš.

Po jídle.

Budiž slavně veleben
Pán Bůh v Trojici jeden,
že nás mdlých posilňuje,
z lásky své opatruje.
Divně z tučnosti zemské,
také z rosy nebeské,
dávaje požehnání
všem úrodám na zemi.

Ó nestíhlá moudrosti!
buď chvála Tvé milosti
z nasycení časného
z Tvých rukou přijatého.
Dejž hodně požívati,
v dobrém vždy pracovati,
tak dojiti sytosti
v radosti na vysosti.

P ř í k l a d y.

Pohané měli způsob, že před jídlem kladli na stůl modly neb bůžky své, aby patřice na ně, děkovali jim za pokrmy. Také u *Židů* měli nařízeno při stole se modliti. V. *Mjž.* 6, 12 + 8, 10 Domáci otec vzav chléb do rukou, dobrořečil Pánu I. *Kor.* 9, 13. *Kristus* před jídlem i po jídle se modlival. *Jan.* 6, 11, *Mar.* 8, 6. *Mat.* 26, 30 *Luk.* 22, 17. Dle příkladu jeho činili *sv. apoštolové* zvláště *sv. Pavel* (*Sk.* 27, 35.) a první křesťané *Sk.* 2, 46, 47. *Tertullian* píše: Nikdy se k stolu nesázíme, leč jsme dříve modlitbou pokrmů svých posvětili.

Alfons, král Aragonský, dověděl se, že mnozí pážata jeho k jídlu se nemodlí, pozval je jedenkrát k svému stolu, čímž velmi byli poctěni. Přijav je obyčejnou přívětivostí a sám opomenuv zůmyslně stolní modlitbu, kázal jim posaditi se. Když pak synové šlechty skvostně hodovali, vkročil do jízdby, jak bylo s králem umluveno, starý otrhaný žebrák a posadil se bez okolků, a dal se hltavě do jídla. Všickni zůstali omámení; také král jevil svou nevoli. Stateční pážata chystali se vyhoditi nezvaného hosta, čemu však král nedovolil. Tu teprv chutnalo otrhanci, jedl a pil notně, utřel hubu a jak přišel tak odešel, aniž komu poděkoval. Dvorným pážatům nemohl ten hrubák ani z mysli vyjíti.

Tu zdvihna se král, pravil vážně: Vyť se horšíte pro hrubé, nevděčné chování onoho žebráka; on však v celém živobytí snad jednou učinil, čehož vy každodenně dvakrát se dopouštíte. Hle král nebeský dvakrát vám denně stůl pokrývá, vy jíte a pijete do sytosti, aniž jste ho byli kdy prosili aneb jemu děkovali. Zdaž se nemusí Bůh také tak na vás hněvati, jako jste se vy na onoho nevděčníka horšili? A pážata připustivše k srdci spasitelné poučení, neopomenuli více u stolu se modliti.

Prof. *Al. Klar* († 1833. v Praze) neopomenul nikdy, ani

v společnosti, při stole se modliti, říkávaje: „Bůh nám žehná veřejně, proč bychom se ostýchali také veřejně mu děkovati?

5. Dále se modliti sluší v *dobách soužení a nebezpečství*, ve všelikých potřebách obecných i zvláštních.

Texty. Vzáývej mne v den soužení a vytrhnu tě a budeš mne oslavovati. *Žlm.* 49, 15. Bděte všelikého času modlíce se, abyste hodni byli ujíti všech těch věcí, kteréž se budou díti před synem člověka. *Luk.* 1, 36. Synu, v nemoci modli se Pánu. *Sír.* 38, 9. Jest-li kdo z vás v zármutku, modli se. *Jak.* 5, 13. Bdětež a modlete se, abyste nevešli v pokušení. *Mat.* 26, 4. K tobě volali — otcové naši a vysvobození jsou. *Žlm.* 21, 6.

V žalosti modli se.

Když tísněn bouří světa zlého
nevíš, kde hledat úkrytu,
a žalost srdce stísněného
nenajde nikde soucitu:

pak nechť se k Otci nebeskému
nad oblaky tvůj vznese duch;
tím vrátíš poklid srdci svému
a podporou ti bude Bůh. A. V.

R ř í k l a d y.

První rodičové, vyhnáni byvše z ráje, modlili se.

Anna, jsouc hořké mysli, modlila se Hospodinu. I. *Kr.* 1, 10.

David ve svých souženích modlíval se. Viz *Žlm.* 29, 3 † 49. 15 † 33, 5 † 63, 2 † 85, 7 † 117, 5 † 119, 1. Podobně *Job*, *Tobiaš* (3, 1), *Sára* (*Tob.* 3, 11—13), *Ezechiás* (15, 38, 1—5), *Azariáš* (*Dan.* 3, 25.), *Eleazar* (II. *Mak.* 6, 30.) se modlívali.

Také *P. Ježíš* v ouzkosti smrtelné se modlil na hoře Olivetské (*Luk.* 22, 43.) i na kříži. (*Luk.* 23, 26.) *Sv. Štěpán*, když byl kamenován a všickni mučeníci ukrutně byvše trápeni modlili se.

6. Máme se modliti v *čas pokušení* (v šestou prosbu Otčenáše.)

Texty. Bděte a modlete se, abyste nevešli v pokušení. *Mat.* 26. 41. Přistupmež s doufáním k trůnu milosrdenství, abychom našli milost k příhodné pomoci. *Žid.* 4, 16. srv. II. *Petr.* 2, 9.

Tys naše obrana.

O všemohoucí Bože náš!
děkujem Tobě v tento čas,
že nás sám ostříháš,
od hříchův i ďábla zlého
i ode všeho škodného.
Budiž chvála z toho.

Tu vím, nepotká nic zlého
žádného v Tebe věřícího,
ostříháš každého.
Tys naše obrana, Pane!
my Ti čest chvalu vzdáváme,
nyní i na věky.

P ř í k l a d y.

V pokušení modlili se *Kristus*, *sv. Pavel*, a mnozí svatí.

Sv. Terezie modlívala se, kdykoli hodiny byly.

Sv. Vincenc, jda do společnosti, se modlíval a i tam křížem *sv.* se znamenával.

7. *Máme se modliti, v každé, zvláště pak v nebezpečné nemoci a před smrtí.*

P ř í k l a d y.

Tak se modlil *David*: „Smiluj se nade mnou, Hospodine, neboť nemocen jsem; uzdrav mne, neboť skormouceny jsou kosti moje.“ *Žlm.* 6. „Shledni a vyslyš mne Hospodine, Bože můj! Osvět oči mé, abych snad neusnul do smrti.“ *Žlm.* 12, 4.

V těch dnech roznemohl se *Ezechiáš* až k smrti; obrátil tvář svou k stěně a modlil se Hospodinu. *II. Král.* 20.

Tobiáš se modlil v nemoci řka: „Pane, podle vůle své učiň se mnou a rozkaž, ať jest v pokoji vzat duch můj.“ *Tob.* 3, 6.

Jeremiáš zvolal: „Uzdrav mne Hospodine! a uzdraven budu, spas mne a spasen budu.“ *Jer.* 17, 14.

Sám *Pán Ježíš* v smrtelné úzkosti se modlil: Otče, přenes tento hořký kalich ode mne: avšak ne jak já chci, ale co ty.“ *Mar.* 14, 36. „Otče! v ruce tvé poručím ducha svého.“ *Luk.* 2, 29.

Modlitby svatých v nemoci.

Sv. Augustina: O Pane! Ty znáš mé břímě; dej mi, ať je snáším trpělivě, abych na cestě kříže pozdvihl se k Tobě. — Co nyní trpím Pane! pomine; co však od Tebe přijmu, zůstane na věky.

Sv. Alžběty: O Ježíši můj! Tys na cestě kříže nejlepším průvodčím k žádoucímu pokoji. Dej, ať na této cestě vždy kráčím za Tebou, aby duše má došla pokoje u Tebe.

Sv. Filipa Ner.: Ó Bože, mám to za bezpečné znamení Tvé lásky, čím více na mne dopadá hořkosti. O, Pane! rozmnož mi bolesti, ale rozmnož také trpělivost, abych se Tobě neznelíbil.

Sv. Frant. Xav.: Pane můj, odejmi tento kříž ode mne, ale vlož mi za něj větší.

Sv. Frant. Sal.: O, Pane, dobře jest býti u Tebe, buď si to pod křížem, aneb ve slávě Tvé. Tvůj kříž vede do slávy.

Sv. Františky Chan. Pane můj! trestej mne jen více. Víím dobře, že všeliké soužení a trápení, kterými mne navštěvuješ, jsou toliko stupně, po kterých mne pravice moudrosti Tvé povznáší k věčnému blahoslavenství.

Sv. Frant. Ser.: O Bože můj, děkuji Tobě za všechny bolesti a prosím, abys je ráčil rozmnožiti, pokud se líbí Tobě. Nežádám sobě ničeho, leč podrobiti se vůli Tvé.

Sv. Lidviny: Pane Bože můj, kterak se raduji, že mne zaspáváš všelikými bolestmi. Jest to zajisté přeblaženou mojí potěchou, že se při mě děje, co Ty sám ráčíš! —

Sv. Rosy Lim.: Ó Pane! rozmnož mé bolesti, ale zároveň také v srdci mém lásku k Tobě rozhojni! —

Sv. Terezie: Ó Bože! dej mi trpěti aneb umřítí. Amen.

Při skonání.

Když v bledém obličejí
smrt se u mne uhostí,
oči se tu zatemnějí
a duch půjde k věčnosti.

Otče, v té tak hrozně dohě
neopust své stvoření,
ať tam zvolám vděčně k Tobě:
Tys můj cíl, mé spasení! —

VII. *Potřebnost a povinnost modlitby.*

1. *Třeba a dlužno nám se modlití.*

a) Náš poměr k Bohu toho žádá. My jsme tvorové boží, bez něhož nelze nám žiti, bez jehož pomoci nelze co prospěšného činiti.

Jako dítky musí prositi rodiče, aby čeho jim třeba, dosáhli: tak i my máme prositi Boha.

b) Nesmírná velebnost a dobrota Boží na nás vymáhá modlitbu, ježto jest vyjádření úcty, vděčnosti, pokory a důvěrnosti.

c) Bůh sám modlitbu velí. Každý křesťan, každý spořádaný člověk rád se modlívá k Bohu, ano považuje to za čest a milost, že smí s Bohem rozmlouvati, že může mu říci, co myslí a cítí. Poněvadž ale mnozí také lehkovážně na modlitbu zapomínají, proto Bůh zřejmě přikázal modlití se (v. níže texty).

d) Bůh na modlitbě mnohé milosti zavěsuje, podobně jako rodiče tím ochotněji dětem čeho poskytují, když je za to prosily. „Bůh nikomu ničím není povinen, proto máme si od něho, čeho nám třeba, vyprošovati modlitbou; nebo modlitbu dal nám Bůh jakožto prostředek k dosažení toho, čeho si přejeme.“ *K. Ř.*

e) Kristus nás slovem i příkladem povzbuzuje k modlitbě.

Protož dí katechismus: *Povinni jsme se modlití, neboť jest modlitba z nejpřednějších povinností našeho náboženství.*

Texty. „Hleďte Hospodina a stálí buďte; hleďte tváři jeho vždycky. *Sir.* 18, 22. Proste a bude vám dáno, hleďte a naleznete, tlučte a bude vám otevřeno. *Mat.* 8. 7. Otec nebeský dá ducha dobrého těm, kteříž ho prosí. *Luk.* 11, 13. srv. *Mat.* 18, 19. Volej ke mně a vyslyším tě. *Jer.* 33, 3. *Mar.* 11, 24. Cožkoli budete

chtíti, budete prositi a stanet se vám. *Jan* 15, 7 † 16, 23 † 14, 14. I. *Jan* 5, 4—15. Všelickou modlitbou modlete se každého času v duchu a v tom bedliví buďte se vší ustavičností a prosením. *Ef.* 6, 18. Buďtež opatrní a bděte na modlitbách.“ I. *Petri* 4, 7. a j.

Vždy se modlit dlužno bývá;
Bůh chce dáti chleba,
též co duši třeba,
tomu, kdo ho vroucně vzývá.

Přísluví: Bohu modlit se, povždy hodí se. — Kdo prosí, ten nosí. — Jak ty Bohu, tak Bůh tobě. — Kdo tluče, tomu se otevře. — Kdo se modlit lenuje, milosti se Boží zbavuje.

Vždy se modlit s pobožností svatou jesti povinností.

Kristus pověděl *podobenství*, že potřebí jest se modliti. *V. L.* 18, 1.

P ř í k l a d y.

Nejvznešenější příklad horlivosti v modlitbě podává nám *Kristus Pán*. Když mu bylo 12 let putoval na slavnost do Jerusalema, modlil se; modlitbou připravoval se k úřadu kazatelskému a pak často celou noc trval na modlitbách (*Luk.* 6, 12. † *Mat.* 14. 23.); modlil se před svým utrpením, modlil se za své učeníky, za všechny věřící, ano i za své vrahy. Modliti učil své apoštoly i nejednou k modlitbě je nabádal (v. svrchu.)

Všichni *svatí* a *světice* boží v St. i N. Zákoně byli horliví milovníci modlitby.

Vypravuje se o *prvních rodičích*, že po svém pádu dnem i noci slzíce, trvali na modlitbách.

Abel obětoval nejučinnějšího beránka ze svého stáda a k Bohu se modlil.

Noe, *Lot*, *Abraham*, *Isak*, *Jakob*, *Mojžíš* a všichni sv. patriarchové a proroci, Bohu obětující, modlili se.

David sedmkrát za den modlíval se; i v noci k modlitbě vstával; on 150 žalmů neb chvalozpěvů k veřejnému modlení složil.

Daniel každého dne třikrát na kolenou se modlíval.

Nábožný *Simeon* často chodíval do chrámu k modlitbám.

Anna vdova 84. letá tak říkáje nikdy nevycházela z chrámu, posty a modlitbami sloužíc Bohu dnem i nocí.

V novém Zákoně byli přede všemi přátelé modlitby:

Maria Panna již nalezl anděl modlící se.

Sv. *Apoštolové* a učeníci Páně trvali jednomyslně na modlitbách *Sk.* 1, 14., a všickni první křesťané *Sk.* 2, 42.

O sv. *Petru* a *Janu* vypravují *Skutky ap.* (3, 1), že vstupovali do chrámu v hodinu modlitby.

Když sv. *Pavel* na apoštolské cestě své s průvodčím svým *Silou* v městě Filippi zmrskáni a do žaláře uvrženi byli, o půlnoci modlíce se, chválili Boha (*Sk.* 16.).

Sv. Jakub menší, biskup Jerusalemský, v chrámě téměř neustále na kolenou kleče, k Bohu se modlíval, tak že kolena jeho jako kůže velbloudí stvrdla.

Za časů apoštolských všickni bratři, svatí a v prvních stolecích mnozí křesťané scházivali se u večer a v noci, obzvláště před nedělí a před každou slavností, k modlitbám; odtud tak nazvané vigilie neb svatvečery.

A tak po všechny věky bylo mezi křesťany horlivých modlitelů.

Sv. Antonín poustevník často celé noci strávil v tichém a svatém rozjímání dobroty a velebnosti Boží.

Sv. Arsenius ve dne pracoval, v noci se modlil, sotva že hodinu spal; každou pak sobotu po celou noc na modlitbách trval. K večeru poklekl odvrácen od slunce i klečel tak sepjatýma rukama, až slunce ozářilo ráno obličej jeho.

Sv. Martin při práci se modlíval a umíraje, rtoma ještě pohyboval.

Sv. Kajetán denně po 8 hodin se modlíval.

Sv. Zitta, která 48 let u jedněch pánů jako služebná strávila, vynakládala všechen čas po práci k modlitbě.

Náš sv. Václav, každodenně chrámy navštěvoval i noční dobou se svým věrným služebníkem do chrámu se ubíral a za svůj lid horlivě se modlil. Podobně často se modlila *sv. Ludmila*.

Sv. Alfred, král anglický, denně ztrávil 8 hodin na modlitbách čtením nábožných kněh, 8 hodin vynaložil k vykonávání vládařských prací, 8 hodin mu zbylo k vykonávání svých ostatních povinností k jídlu a spaní.

Sv. Ludvík, král francouzský i na koni se modlíval. Obvyčejně býval přítomen každodenně 2. mšem svatým, někdy třem i čtyřem. Když mu dvořané představovali, že tak mnoho času ujímá svým povinnostem, odpověděl: „Kdybych tolik času, co na modlitbu ztrávím, promarnil hrou a lovením, žádný by o tom ani nemluvil.“

Sv. Filip z Neri již od mladosti rád se modlíval v chrámě. *sv. Ludvík Bertrand* nejraději zase soukromě.

Sv. Frant. Xav. apoštol indiánský, pracemi tak býval přemožen, že mu sotva času najísti se zbývalo; proto ho papež od modlení brevíaře — kromě trojího jitřní — osvobodil. Ale Frant. toho osvobození nikdy neužíval, obvyčejně v noci celou úlohu církevní vykonával.

Také pohané i Turci uznávají potřebu modlitby.

Mahomed přísně doléhal na modlitbu, uloživ svým stoupen-
cům pětkrát za den se modliti. „Andělé, pravil, přicházejí mezi
vás ve dne i v noci a když noční vstupují do nebe, Bůh se jich
táže, kterak opustili tvory jeho? Nalezli jsme je, odpovědí tito, při
modlitbách a opustili jsme je v modlitbách jejich.“

2. *Námítky proti potřebnosti modlitby.*

a) *Pelagius* namítal, že k spasení netřeba modlitby; nebo
člověk jen tenkrát hyne, jestliže poznání potřebných pravd zane-
dbává. Načež *sv. Augustin* odpovídá: „*Pelagius* ovšem mluví skro-
mně o modlitbě, anaž předce jediný jest prostředek, nabýti umění
svatých, jakož dí *sv. Jakub*: „Jest-li že kdo z vás potřebuje mou-
drosti, žádejž ji od Boha a bude jemu dána.“ — „Po křtu jest člo-
věku stále se modliti třeba; nebo, ač hříchové na křtu *sv.* byli
odpuštěni, zůstává předce podnět k hříchu i svět a ďábel, ježto na
nás doléhají. Kdo chce spasen býti, bojovati musí a vítěziti. Bez po-
moci ale tak mnohé a mocné nepřátele nelze přemoci. Tato pomoc
se dosahuje modlitbou; pročez bez modlitby není spasení.“ *Sv. Tomáš.*

Bůh nepotřebuje modlitby naší, my ale bez ní nemůžeme vésti
pravý život a protož žádá, abychom ho prosili, modlili se. *Frencl.*

b) Což nám nemůže uděliti Bůh prvé než ho prosíme? Odp.
Avšak proto odkládá, že očekává, aby měl příležitosti, své péče
nás dle zásluhy hodnými učiniti. *Sv. Jan Zl.*

c) *Bůh zná naše potřeby*, k čemu tedy se modliti? — Odp. Bůh
chce býti prošen za své milosti, nikoli z té příčiny, aby teprv seznal
naše potřeby, ale proto, abychom svou odvislost a nedostatečnost
poznali a jeho si vážíce, lépe jich užívali. On chce, abychom každo-
denně řádně prosíce, prosili vždy důvěrněji; chce, abychom obdrževše,
čeho jsme žádali, každého dne více osvědčovali a zvelebovali jeho
k nám dobrotivost. *K. Ř.*

d) *Bůh úmyslu svého nemění?* proto zbytečno jest se modliti.
Na to odpovídá náš *Štítný*. „Řkuť, že je potřebí vždy se modliti
a boží jest to ustanovení, neb ta počest od nás Boha sluší: onž
jest a od něhož nám jde vše dobré. Ač ne pro modlitbu naši, ale
pro svú dobrotu činí nám dobře; však to činí skrze modlitbu naši
a skrze prosbu: takéž modlitba naše cesta bude, po níž jdú
k nám rozličná jeho dobrodiní; ač nám jest to dáti, což nám dává,
před věky umyslí, však tak jest umyslí dáti, jakož dává, abychom prosíc
a modlíc se zaslúžili vzíti a hodni byli darův jeho a mysl naše
a žádost naše aby v modlitbách se roznécujíc vždy táhla se k němu.“

e) Na námitku: že a proč Bůh modlíciho vždycky neslyší? odpoví se níže (o vlastnostech modlitby).

Vznešená povinnost modlitby dle dra. Hettingra.

Staří vypravují o tajuplné soše Memnonově v poušti egyptské. Tiše a němě stála prostřed divé pustiny. Však hle, jedva první paprsek vycházejícího slunce sochu polibil, zavzněli zvukové divotvorní z jejího nitra. Toť srdce člověka. Veškeré tvorstvo jest mu v hrobovém tichu pohřbenou pouští; však jedva se vyřine paprsek z říše božského světla a slunko věčnosti vniká do jeho vniterního oka; rozvučí se zvukové božství v duši jeho a z hrudi vine se znění posvátné: Otče náš! Člověk se modlí.

Modliti se jest tolik, co světlem napájeti ducha, tak jako ssaje kvítko světla sluneční; modliti se jest tolik, co dýchatí duší svou vzduch nadzemský; modlitba jest slavností srdce, hodem člověka, poesii věčnosti. Tělo cítí, srdce dojím se otvírá, vůle baží, duch myslí; — ale výše nežli city těla, výše nežli dojmy a tužby srdce, výše nežli myšlenky ducha stojí modlitba. Modlitba zaujímá celého člověka; v modlitbě soustředí a vrcholí veškeré síly a vznešené činnosti duševní, kterých člověk je schopen. Modlitba jest činem člověka celého, vlastním činem nejvyšší bytosti pozemské, duchovním člověka živlem, pravým jeho žitím, posvátným ohněm, jenž celý život tříbí, jasným sluncem, veškeré skutky jeho ozářujícím, základem a středem celého bytí. Kdo se nemodlí, nežije, pouze živoří; kdo se špatně modlí, špatně žije. A kdyby byla i duše sebe krásnějšími vlohami obdařena, pak-li se nemodlí, jest to, co krásný obličej, jemuž zrak schází. — Kámen se nehýbe, stojí níže nežli rostlina; rostlina necítí, stojí níže nežli zvíře; zvíře nemyslí, stojí níže než člověk; a člověk, který se nemodlí, stojí níže než-li ten, který se modlí. — Jsouť zajisté zvukové modlitby ony perutě, jimiž člověk se vznáší na nejvyšší stupeň, jehož duch jen dosíci může; modlitbou zaléta v říši nadzemskou a blíží se důvěrně svému Tvůrci, jemuž se chce podobným státi. Ano směle může se říci, že člověk je tu proto, aby se modlil. — Člověk v čase živ jsa, proudem časovým hnán jest v moře věčnosti. Pohrouziti se ale ve věčnost, co jest jiného, nežli modliti se? Když duch tvůj jest nadšen poznáním bytostí nejdokonalejší, když srdce tvé hárá nevyslovnou láskou k neskončené Lásce: tu vztahuješ rukou svých, bys objal toho, jež smrtelná ústa vyslovit s to nejsou: — ty se modlíš. — Člověk se modlí, puzen jsa k tomu přirozeností svou; i kdyby mu Bůh nebyl zřejmě přikázal,

modliti se, předce byt se modlil. A byt i nevěra namítala: Nač se modlíš? vždyť je to marné; mezi tebou a Bohem jest propast nekonečná, již modlitba tvá nepřekročí, — srdce se modlí předce. A dí-li se mi: k čemu se modlíš? Bůh jest příliš veliký, než aby na tebe pohlédl, ty bídný červíku pozemský, ty prášku v ohromném vesmíru: — srdce modlí se předce. — Věřím, ba vím, že Bůh na mne hledí, že Bůh mne předce slyší; ano právě proto slyší mne Bůh, že jsem tak malý, tak nepatrný před ním. A jak to? Prosí-li choré dítě o kousek chlebička, odepřeš-li mu ho? Nikoli, dáš mu více než žádá. Kdyby si ptáče v tuhé zimě na tvé okno sedlo a tě prosilo, abys mu drobtů poskytl, mohl bys mu toho odepřít? Kdyby červík v prachu pod nohou tvou se vinoucí, tobě říci mohl: Ó nezašlapuj mne, člověče! tys veliký, silný, a já jen nebohý malý červíček: oč že bys velikou útrpnost cítil s tímto nepatrným tvorem? Aj, toť člověk před Bohem! Tys to chřadnoucí dítě, to křehounké ptáče, ten nepatrný červík, nesmírně maličký před Bohem. Však právě proto, žes nesmírně maličký, modlíš se k nesmírně Velikému a právě proto, že Bůh jest nesmírně veliký, má s tebou nesmírně velikou útrpnost. — Vhodně dí pohanský mudrc *Seneka*, že by člověčenstvo sotva božskou bytost vzývalo, kdyby nevědělo, že prosícím velkých milostí v čas příhodný udílí. — A veliký *Plato* dí: „Všichni, kteří s rozvahou jednati chtějí, mají na počátku každého podniku, malého neb velikého, dříve Boha vzývati.“ Modlitba zaujímala tudíž v nejlepších dobách klasických národů, jak ve veřejném tak v soukromém životě, vždy místo nejskvělejší. Nejen při výkonech náboženských, nýbrž i při všech jiných důležitých událostech, ano i v životě všedním, modlil se Řek i Říman. U *Řeků* počínala všechna veřejná shromáždění, válečná podniknutí, každý boj a každá hra i divadelní představení modlitbou. Podobně u *Římanů*. O *Scipiu Afrikánu* vypravuje se, že nikdy žádné dílo nezačal, leč pomodliv se dříve v kapli. — S rostoucí vlažností v modlitbě rostla jak mravní, tak sociální zkáza obou těchto jindy tak slavných národů. — Tože lze v každém věku u každého jiného národa pozorovati. *J. Barták.*

Připodobnění svatých otcův a jiných.

„Jako rostliny, aby nezhybnuly, potřebují vláhy, tak nám modlitby třeba, abychom byli spaseni. *Sv. Jan Zl.* Jako tělo žije duší, tak duše nabývá života modlitbou. *Týž.* Nejinak než jako koráb neb dům tím, co podloženo jest, se upevňuje a pohromadě drží, aby

se nerozpadl: tak život náš horlivostí v modlitbě i udržován bývá i upevňován, tak že bez ní nic dobrého dosíci nelze. — Sebe-li samého zbavíš modlitby, učiníš, jakoby rybu z vody vytáhl. Nebo jako jest voda rybě životem, tak jest jím modlitba tobě, jejíž pomoci lze z vod se jako pozdvihnouti a k nebi se blížiti. *Týž.* Sluší nám běh života konati s modlitbou a jí mysl pilně svlažovati, jelikož toho my všickni ne méně potřebujeme, než jako stromové vody a vláhy. Nebo nemohou nést ovoce, lečby v sebe kořením přijímali vláhu, aniž nám lze bude skvostného ovoce zbožnosti vydávati, lečbychom se modlitbami svlažovali. *Týž.* Modlitby jest tak potřebí jako tělu dýchání. Ten toliko umí žíti, kdo se umí právě modliti. *Sv. Augustin.* Modlitba jest pokrm duše; nebo jako tělo bez pokrmu nemůže žíti, tak duše bez modlitby. *Týž.* Jako budově třeba základu, aby pevně stála, tak modlitba sílí ducha, aby prospíval ctnosti. To, co vojínu zbraň, jest křesťanu modlitba: jako onen do boje nemůže táhnouti bez zbraně, tak tento bez modlitby nikam se nevydávej. *Sv. Eligius.* Jako nahá, ubohá ptáčata v hnízdě volají o pomoc starých: tak člověk zbaven jsa milosti boží má o ni volati k Bohu. *Ludv. Gran.*

Jako neúrodné krajiny nemají jiného prostředku, aby svým potřebám vyhověly, leč ustavičný obchod s krajinami bohatšími; tak i naše země nemá jiného prostředku k odstranění bídy své, leč stále s nebem obcování, ježto se ustavičnou modlitbou udržuje. *Segneri.*

Duše, kteréž modlitbu nedbale konají, podobají se malomocným a chromým, kteřížto, ač mají ruce a nohy, předce jich neužívají. *Sv. Teresie.* Pravou cestu opouští, kdo modlitby zanedbává. *Táž.* Zoufalci neb rozumem pominulí zdráhají se jísti; neduživci nemohou, chudí by rádi jedli a křesťan, který se modliti nechce, jest buď povrhlec neb zoufalec. Protož bratři v každé případnosti berte útočiště své k modlitbě. *Sv. Bernard.* Kdo se nemodlí, zbavuje se pásky člověka s Bohem pojící. *Sv. Kateř. B.* Křesťan, jenž se nemodlí, jest chud a nemocen na duši, anebo milosti boží už zbaven.

J. Novák.

Podobenství.

Hylel a Mainon. Moudrý Hylel měl jinocha, jenž se Mainon nazýval. H. radoval se nad schopnostmi jinocha: brzy ale shledal, že v moudrost svou mnoho důvěřuje, modlitbu zavrhuje. Jinoch totiž pravil v srdci svém: K čemu modlitba? potřebuje-li všemohoucí slov našich když má pomoci poskytnouti? Může-li pak prosba

a vzdýchání naše úsudky jeho přetvořiti? neudílí nám otec dobrotivý sám čeho nám třeba?“ Tak jinoch. — H. pak se rmoutil v duchu, že M. nad slovo boží se moudřejším soudil i uzavřel u sebe, poučiti ho. Když dne jednoho M. k němu přišel, našel H—a, an sedí v zahradě pod palmou zamyšlen. I táže se M. řka: „Mistře, co rozmýšlíš? H. pozdvihla hlavu svou, počal takto: „Mám přítele, který trávil z dědictví svého, jež pilně dosud vzdělával, tak že hojně byla odměněna práce jeho; nyní pak opovrhl pluhem a chce pole pouhé přirozeností zanechat; i obávám se, že schudne a upadne v nouzi.“ — „Co pak se nevrlost zmocnila ducha jeho, čili rozumu ztratil?“ „Nikoli odvece H., má povědomost o božské i lidské moudrosti a je nábožné povahy; ale praví: Bůh jest všemohoucí a požehná mně, aniž mi třeba shýbati se k zemi; on dobrotivý sám otevře milostivě ruku svou nade mnou! Kdo může co říci proti tomu?“ — „Jak? dí jinoch, není-li to opovážlivě spolehati se na milosrdenství božské?“ Tu usmívaje se H. pravil: „Já mu to řeknu. Ty milovaný M—e jsi ten přítel, o kterém jsem mluvil.“ „Já?“ dí jinoch v úžasu. Kmet ale odpověděl řka: „Nespolehals-li se opovážlivě v Boha? Je-li modlitba méně než práce a dar duchovní sprostší než úroda na poli? A jest ten, kdo ti káže při dobývání ovoce pozemského hlavu kloniti k zemi, jiný než on, k němužto hlavu zvedáš, abys obdržel ovoce nebeského? Ó, synu můj, budiž pokorným věř a modli se!“ H. domluviv, k nebi se obrátil, M. pak odešel a odtud se rád modlíval.

Krummacher.

Květ. „Nač pak potřebuje všemohoucí mého díku?“ pravil Othoniel k učiteli svému Simeonovi. „Nikoli On, nýbrž ty“ odvece kmet. „Já?“ ptal se jinoch. A kmet odpověděl: „Nekázeli Stvořitel prv bylině kvésti, než ovoce nese?“ — „Totě zrostliny dokonalost,“ odtuší jinoch. „A vděčnost, dí Simeon, jest květ ducha!“ — Po nějaké chvíli ptal se Othoniel: Proč pak kvete bylina později a ne hned jak je zelená?“ „Její zelenání se, odpoví kmet, jest počátek květu; nejprv ozdobuje klín mateřské země, z nížto je zrozena a pak se rozvíjí sama od sebe v světlu nebeském.“ „Ale ovoce a semeno?“ ptal se jinoch. „Obé zemi navrací, z nichžto šťávu vzala,“ odpoví Simeon; i ty učíš tak.

Krummacher.

Bůh chce býti prošen, aby dokázal, že jest jediným dárce všech milostí. On jedná s námi podobně jako druhdy *Lacedemonští* se svými dítkami: Aby se t. cvičily v střelení, nedali jim chleba do rukou, nýbrž na vysoký kůl položili, do něhož dítky hladové, tak dlouho z luku stříleli, až jej srazily a hlad ukojily.

Tak Bůh každou chvíli má pohotově milost; jen pracuj a modli se a obdržíš více než zasluhuješ.

Sv. Vincenci pravil jakýsi lehkomyšlný člověk, že by nebylo třeba modliti se. Svatý V. odpověděl: „Můžeš-li zapřít, že Bůh modlitby nepřikázal, že Boha nepotřebuješ, a že modlitba není prospěšná, nemodli se; pak-li toho zapřít nemůžeš, modli se v radosti a pros, aby ti Bůh dal čeho potřebuješ.“

VIII. Moc a užitek modlitby.

Velemocnáť jest modlitba, neboť 1. modlitbou *čest a lásku Bohu prokazujeme*, a konáme dobrý skutek. 2. Ona mysl naši povznáší, na Boha nás pamatuje, k Bohu nás přibližuje a jemu připodobňuje. 3. Ona vnitřní pokoj a sladkost dává a mnohé milosti nám vymáhá, ano působí, že stáváme se schopnými ku přijetí darů božských. Modlitbou docházíme odpuštění hříchu, napravení a polepšení života, světla moudrosti, síly v pokušení, utvrzení v ctnosti a pomoci ku konání dobrého; jí nabýváme i časných statků, jako: zdraví, požehnání, bezpečnosti života, úlevy v trápení a protivenství, útěchu v nemoci a v smrti, vůbec všeho, co prospívá tělu i duši a tudíž jest modlitba *velice užitečná*.

Texty. Bůh náš přítomen jest všem prosbám našim. *V. Mjž.* 4. 7. Když prositi bude kněz, milostiv bude Hospodin — prositi bude za něho a odpuštěno jemu bude. *VI. Mjž.* 4, 70. Vyzývej mne v den soužení, vytrhnu tě a ty mne budeš oslavovati. *Žlm.* 49, 15 † 144, 19. Prosba chudého z úst až k uším jeho přijde a soud rychle přijde jemu. *Sir.* 21, 6. Povstaneš-li na usvítě k Bohu, a všemohoucího budeš-li prositi, čistý a upřímný budeš-li kráčet: i hned procítí k tobě a pokojný zase učiní příbytek spravedlnosti tvé tak velmi, žeby pak tvé věci první byly malé; však poslední tvé věci rozmnoženy budou náramně. *Job.* 8, 5—7. *Moudr.* 8, 16. Lítost maje Hospodin, smiluje se nad tebou. K hlasu volání tvého, hned jakž uslyší, odpoví tobě. *Is.* 30, 19. † 65, 24. Tedy vyzývati budeš a Hospodin vyslyší tě. *Is.* 58, 9. *srv. Jer.* 29, 12; 33, 3. Jest-li žeby dva z vás svolili se na zemi o všelikou věc, za kteroužby koli prosili, staněť se jim. *Mat.* 18, 19; *Mar.* 11, 24. Proste a vezmete, aby radost vaše doplněna byla. *Jan* 16, 24.

Výroky a připodobnění. Může-li co býti vznešenějšího, jako že s Pánem nebes a zemi smíme rozmlouvati? Pravá důstojnost člověka záleží v tom, že může k trůnu božské milosti přistoupiti. „Moc a síly modlitby jest nevyměřitelná; vše prospěšné může nám zaopatřiti a vše škodlivé může od nás odvrátiti. Chceš-li

protivenství trpělivě snášeti, buď oddán modlitbě. Chceš-li pokušení a cožkoli ti překáží v dobrém, přemoci, buď oddán modlitbě. Nad zlými náklonostmi zvítěziti žádáš, buď . . . Chceš-li úskoky satanovy poznati a jeho osidlům ujíti, buď . . . Chceš-li spokojeně v službě boží živ býti a s veselím kráčet cestou nesnáze a protivenství, buď . . . Žádáš se v duchovním životě sesílit a nebýti podroben ani tělesným žádostem ani péčem a starostem, buď . . . Chceš-li se vrtochů a marných myšlenek zhostiti, buď . . . Chceš-li duši svou naplniti svatými a dobrými myšlenkami, žádostmi, horlivostí a nábožností, buď . . . Chceš posléz nepravosti z sebe vymýtit a ctnostmi se obohatiti, buď . . . V modlitbě dosahujeme pomazání Ducha sv., kterýž mysl naší všemu vyučuje. *Sv. Bonav.* Tůž moc má modlitba, jakou má drahá masť: pomáhá nemocnému a zdraví sobě v ní libují. Modlitba jest veliké brnění, nevyvážený poklad, bezpečný přístav, základ pokoje, kořen, pramen a matka statků nesčíslných. *Sv. Efrem.* Viz člověče, jaké blaženosti účastným se stáváš! jaká to čest, že důvěrně s Bohem obcovati, s Kristem rozmlouvati tobě dopráno. Žádný jazyk nemůže vysvětliti, jakou, výbornost a blaženost modlitba do sebe chová. *Sv. Jan Zl.* Modlitba jest zbraň nejprůhodnější, poklad ustavičný, bohatství nevyvážené, přístav pokojný, příležitost k utišení; nad to jest modlitba průvodkyní, roditelkou, pramenem a kořenem všeho a to nesčíslného dobra, ano i nad samu moc královskou jest ona vznešenější a vyšší. *Sv. Jan Zl.* Jako kdož jsou stále v společnosti krále, zvláště naň působí a cokoli žádají, snáze od něho dosahují: tak i ti, jižto skrze modlitbu s Bohem, králem všech králů, žijí v stálém obcování. *Týž.* Modlitba jest zeď nerozborná, pevná kotva a přístav bezpečný, že duše člověka ku škodě nepřichází. *Týž.* Jako vodou oheň se hasí, tak modlitbou zlá žádost a náruživost. *Týž.* Modlitba jest rosa nebeská, jižto duše zemdlená okřívá. Slzy modlitby mírní žár zlých žádostí. *Týž.* Modlitba jest věrný posel, kteréhož Pán nebeský ochotně přijímá a s radostí vyslýchá. *Sv. Bernardin.* Modlitba jest klíč k pokladům nebeským. Modlitba jest útočiště zarmoucených, obsah všech rozkoší, prostředek k užití sladkých radostí; modlitba jest přístav lodím bouří zanešeným, kotev na moři zmítaným, onať podpora schýlených, poklad chudých, záštita bohatých, prostředek nemocných i ochrana zdravých. *Týž.* Modlitba jest štít, na němž se ohnivé šípy zlého ducha rozrážejí. *Sv. Ambrož.* Jako hradby a věže pevnosti dávají městu, tak modlitba posilňuje duši. *Kornel.* Modlitba jest stoka, po níž nám milost s nebe při-

téká. *Týž.* Modlitba jest zlato, za nějž se i nebe koupiti dá. *Týž.* Jako měsíce přibývá neb ubývá, dle toho, jak k slunci se přiblíží: tou měrou i člověk v ctnosti prospívá, jak modlitbou k slunci božské spravedlnosti více, méně se přibližuje.“ *Ludv. Granad.* „Jako vosk na slunci se bílí a co den více a více se očišťuje, tak i duše se modlíc, staví se do slunce spravedlnosti.“ *Týž.* „Co slunce bylinám, toť modlitba duši. — Modlitba spravedlivých jest klíč k nebi. Prosba se vznáší a dolů se spouští milosrdenství boží. Ač jest vzdálená země, ač vzdáleno nebe, přece slyší Bůh člověka. *Sv. August.* Modlitba jest modlícímu podporou, Bohu obětí, ďáblu bičem. *Týž.* Modlitba jest ctností utvrzení, řebřík k Bohu, manžel vdov, příbuzná andělů, základ víry, koruna mnichů, úleva v manželství žijících. Blažený, kdo tě miluje, blaženější, kdo tě koná; blažený kdo tě chápe, blaženější kdo v tobě setrvá.“ *Týž.* Modlitba jest obrana stydlivosti, umírnění hněvu, pýchy utišení. Ta zahání závisť, zapuzuje nespravedlnost, napravuje bezbožnost. Modlitba je pečeť paniců, věrnost manželů, štít cestujících, ochrana spících, důvěra bdících. Onať rolníkům úrodou, spásou plavícím se, zemdleným odpočínutím, utěšením truchlícím, rozkoší se radujícím, obveselením zarmoucených a pohřbem slavným umírajících. *Řehoř Nis.* — Ničímž se rozum od nevědomosti a vůle od zlých náklonnosti lépe neočišťuje, než modlitbou, kterážto mysl naši božskou jasností osvětluje, a srdce ohněm nebeské lásky zahřívá. Onať jest ta živá a požehnaná voda, jejímžto políváním naše vadnoucí dobré žádosti opět se zelenati a kvesti počínají, duše se od nedokonalosti očišťuje a srdce od zlých vášní osvobozuje. *Sv. Frant. Sal.* Modlitba jest pramen všech ctností, žíla, po níž nám Milosti Kristovy a dary boží přitékají a nejlepší prostředek zmahati se v ctnosti. Onať jest pokrm duše, světlo v rozumu, lékařství v pokušení, pevné spojidlo duše s láskou boží a znamení našeho vyvolení. *Sv. Jan Klim.* Modlitbou stavíme pevnou věž, v níž přede všemi útoky nepřátel jsme chráněni. *Sv. Vavř. Just.* Podivná jest moc modlitby! Věru cena pobožnosti nezáleží v tom, že v čas nouze nebezpečenství modlitbou se odvrací, nýbrž v tom, že ona sama nám síly dává, abychom se v nouzi přičinili a ji snášeti mohli. *P. Maskan.*

Nejlepší cestovní list. — „Máš vše na cestu připraveno?“ tázal se otec svého syna před večerem, než se měl tento ubírat do světa na zkušenou. — „Všecko, odvece syn, až na vandrovní knížku, již si nesmím zapomenouti.“ — Tu otec vyndav ze skříně nové modlitební knížky, podal je synovi řka: „Tu máš, synu, nejlepší

vandrovní knížku, v níž budeš-li se pilně a nábožně modlití, Bůh tě všady bude provázeti. On tě neopustí, bude tě žehnati a v každém nebezpečství těla i duše chrániti.“

Mocnost modlitby.

Kdy s důvěrou se k nebi dívám
a vroucně nebes Otce vzývám,
jak bývám tichý v srdci mém!
neb cítím u Boha že jsem.

Kdy svět mně počne horce láti,
a přítel mne již nechce znáti;
když křivdy snáším nevinně,
vždy v Boha doufám jedině.

Kdy zlým se pochybenstvím souším,
když bludů svých se sprostít toužím,
a v každém mysli zatmění
nacházím světla v modlení.

Kdy záští, zloba na mne sočí,
že nevím, kam své zvrátit oči,
tu Bůh mé slyší úpění
a On mne těší v modlení.

Když za pravdu a ctnost jsem v boji,
kdy stíhá zloba duší moji,
a ta již neví, kde se skrýt,
a nikde, nikde pro ni štít:

Když u hrobu, kde drazí spějí,
za ně hořké slzy leji,
za potěchu mi v truchlení
jen zbožné za ně modlení.

tu k Bohu útočiště mívám
i poklekna jej vroucně vzývám,
a v tom své duše zemdlení
nabývám síly v modlení.

Až pak i smrti den se zblíží,
já snesu směle jeho tíži,
mně zlehčí světa loučení
pak ještě tiché modlení.

Příklady a podobenství.

Modlitbou *Mojžíš* porazil Amalechity, *Ezechiáš* se pozdravil, *Šalomoun* dosáhl moudrosti, *Eliaš* nebe zavřel a opět otevřel, *Jeremiáš* jest v žaláři posilněn, *Daniel* se veselí u prostřed lvů, tři *mládenci* jásají v peci, *Job* plesá na smetišti, *Žuzana* se proti starcům ochraňuje, *Anna* plodnou učiněna. Modlitbou *Kristus* k svému úřadu se připravuje i k smrti se posilňuje; *hříšník* odpuštění hříchů dosahuje, *malomocný* zdraví nabývá, ráj nalezá *lotr* na kříži; *Štěpán* Šavlovi milost obrácení vyprošuje, bratři *Petra* ze žaláře vysvobozují. — „Mocnost prosby uhasila prudkost ohně, ukrotila náběh lvů, skončila války, vzdálila boje, utišila bouře, zapudila ďábelství, nebes otevřela brány, smrti roztříštila vazby, uléčila neduhy, potlačila urážky, posléz všelikeré nehody udusila.“ *Sv. Jan Zl.* —

„Modlil se *David*, *Mojžíš*, *Josafat* i *Asa* a zvítězili nad nepřáteli a co způsobila modlitba proti nepřátelům Israelským, to působí posud z ohledu nepřátel spasení duše.“ *Frencl.*

Hlas slzí. „Tři dny byl Isák pohřben v srdci otce svého; neboť jej sobě zvolil Bůh na čtvrtý den za oběť. Mlčky a v těžkém

pohřížen hoří, kráčel Abraham maje před sebou horu Moriah a byl jako vytržen hlasem laskavým dítěte: „Otče můj! Aj, tuť oheň a drva a kdež beránek k zápalné oběti?“ „Bůh opatří sám, milý synu!“ odpoví Abraham. A oba dále šli v mlčení hlubokém. A když přišli k obětnímu místu, vystavil otec obětnici, připravil všecko; potom uchopiv syna, položil jej na obětnici. Pak vezma nůž, k nebi pozdvihl oči. Syn ale snášel to všecko a mlčel, hledě s plačícíma očima k nebi. Némá slza v oku otcově a dítěte pronikla oblaka, přistoupila k srdci božím; s křikem ohromným volal anděl Páně s nebe: „Abrahame, nevztahuj ruky své na dítě, aniž mu co čin. Dosti na tom.“ Otec s radostí přijal v nově darovaného syna, jenž byl obětí boží a nazval místo to strašné a spolu radostné: „Hospodin patří!“ On patří na němou slzu v oku se třpytící; on vidí kormutlivost srdce, kteráž tesklivěji volá, než-li křik jakýkoliv.

Trojnásobná jest modlitba k Bohu a jedna účinnivější než druhá. Modlitba tichým pronešena hlasem se Bohu líbí; v hloubi srdce ji slyší a přijímá milostivě ode rtů drkotajících. — Modlitba v nouzi ohromným oblaka proniká hlasem a shromážďuje řeřavé uhlí utiskovateli na hlavu. — Ale mocnější mezi všemi jest slza opuštěného, jenž pevně Boha se drže, umírá. Ta závory a brány rozráží a dostoupíc k srdci božskému, oko vševědoucího nakloňuje na zem.“ *Herder.*

Římský císař *Marc. Aurel. Ant.* válčil za dlouhý čas v Němcích. Pátý den nastával, co začalo vojsko jeho trpět nedostatek vody. M. Aur. prosebně volal o pomoc k bohům svým, ale byl opuštěn. I kázav k sobě přivésti křestany, velel jim, aby se modlili; kteřížto hned na zem se rozprostřevše k Bohu se modlili. A hnedle spadl s oblak hustý déšť, voj římský okřívající; na nepřátele ale přišlo strašné krupobití. V tom Aurelius pomoc nejvyššího Boha poznal a odtud byl přízniv křestanům.

S. Scholastika, měla způsob bratra svého Benedikta, opata, jednou v roce navštívit na příhodném místě podál kláštera, kdežto na několik hodin trvali v rozmlouvání o věcech božských. Když tak celý den strávili, žádala ho sestra, aby s ní ještě celou noc o Bohu rozmlouval, což sv. řeholník učiniti se obával. I zarmoutila se sestra a úpěnlivě se modlila. A hle, ačkoli obloha byla jasná, v okamžení takové blýskání a hřímání nastalo a tak silný lijávec se spustil, že nebylo lze ani kroku z místa udělati. Toť sv. Sch. na Bohu vyžádala a sv. bratr její čeho nechtěl učiniti dobrovolně, učinil potom nuceně.

Slast modlitby. Sv. poustevník *Antonín* nalezal tolik sladkosti a útěchy v modlitbě, že kolikrát celé noci strávil v modlitbě

a když paprsky vycházejícího slunce ozařovaly jeskyni jeho, volal: „O spanilé slunéčko, proč vytrhuješ mne z modlitby?“

Sv. Kapras neznal většího potěšení nad modlitbu, pročez modlitu se bývalo jeho nejmilejší zaneprázdnění. *Sv. Gerhard* v modlitbách tak veliké sladkosti okoušel, že se jen s těžší od svých pobožností mohl odtrhnouti.

Sv. Filip Ner. již v outlém mládí nalezal rozkoš v modlitbě, a tato často dojala srdce jeho tak, že volával: „Pane, dostiť jest! Prosím tě zadrž plamen útěchy své. Odstup ode mně, o Pane, neb jsem člověk smrtelný aniž mohu snést hojnost nebeských radostí!“

Sv. Marcella vdova říkala, že v modlitbě více blaženosti pocituje, než v jakékoli radosti tohoto světa.

Sv. Zitta často pozdvihovala při práci duše své k Bohu, říkávají: „Každý člověk musí nějakou radost míti, já pak mám radost svou v modlitbě.“

Sv. Teresie píše: „Jediné modlitba byla dveřmi a cestou ke všem a velikým milostem, kterýmiž mne Pán obdařil a nikdy mne nepropustil bez útěchy.“

Podobně *sv. Kajetán*, *sv. Václav*, *sv. Štěpán*. král uherský, *sv. Vojtěch*, *sv. Aloys*, *sv. Frant. Sal.*, *sv. Teresie*, *sv. Františka*, a jiní svatí a světice boží největší slasti v modlitbě nacházivali.

Kdo se chutě modlívá,	k ctnosti síly, hříchu léku,
mnoho darů nabývá:	útěchy má v bouři vzteku.

Modlitba a zpěv andělský je zjev.

Prísloví: Modlit se povždy hodí se. — Kdo se modlit nelenuje, milosti se boží nezbavuje. — U Boha modlitba a u císaře služba na zmar nepřichází. — Jak ty Bohu, tak Bůh tobě. — Nevyprosíš-li, nevylaješ.

Slza nábožného ne k zemi kane,
ale do věčnosti vane.

IX. Vlastnosti modlitby.

1. *Dokonale a s užitkem modlit se mohou jen praví křesťané*, kteří mají pravou víru, naději a lásku a jsouce proniknuti těmi ctnostmi, právě křesťansky jsou živi. „Kde není víry nemůže býti poznání ani o všemohoucnosti nebeského Otce ani o jeho milosrdenství, odkud předce se prýští prosícího důvěra, jakož sám Kristus Pán učí řka: „Všecko, začkoli budete prositi na modlitbě věřice, vezmete.“ (*Mat. 21, 22.*) O této víře píše *sv. Augustin*, mluvě o slovech Páně: „Když víra přestala, zhynula i modlitba.“

Proto musíme věřiti, abychom i modliti se mohli i abychom nepřišli o tu víru, v níž se s užitkem modlíme. Neboť víra jest to, jež vylévá modlitby a modlitba působí, že víra naše jest pevná, stálá, a vší pochybnosti prosta.“ *K. Ř.*

Jest-li že však někteří se viklají a dosti silní ve víře se necítí, ať užívají onoho slova apoštolův: „Pane rozmnož nám víru“ (*Luk, 17, 5.*) a onoho slepce: „Pomoz nedůvěře mé.“ (*Mar, 9, 23.*)

Víra pak křesťana se modlícího musí býti živá. „Ale tenkrát nejvíce, jsouce věrou i nadějí proniknuti, vše čeho žádáme od Boha obdržíme, když podle božího zákona a jeho vůle všecko naše myšlení, činění i mluvení urovnáme. Pravíť Spasitel: Zůstanete-li ve mně a slova má zůstanou-li ve vás, cožkoli budete chtít, budete prositi a stane se vám.“ (*Jan 15, 7.*) *K. Ř.*

„Těm jest modlitba k užitku, při nichž víra skrz lásku působí *Augustin*. Co víra věří, to naděje a láska se modlí.“ *Týž.*

2. *Máme se modliti*: S čistým a skroušeným srdcem, či v stavu milosti boží.

Texty. Obět spravedlivého příjemná jest a památky její nezapomene Pán. *Sir. 35, 9 + 15, 23.* Daleko jest Hospodin od bezbožných, ale modlitby spravedlivých vyslyší. *Př. 15, 29 + 16, 1 + 18, 8.* Oči Páně na spravedlivé a uši jeho k prosbám jejich, ale obličej Páně na činící zlé věci. *I. Tim. 2, 8., I. Petr. 3, 12; I Jan 2, 21, 22.* Víme pak, že Bůh hříšníků neslyší; ale jest-li kdo ctitel boží a vůli jeho činí, toho vyslyší. *Jan 9, 31. Jak .4, 3; srov. I. Jan 3, 21, 22; Př. 15, 29.*

Výroky. Musíš býti čist, chceš-li patřiti Bohu a okusiti, jak příjemný jest Hospodin. *Tom. Kp.* Chce-li kdo před velkým pánem hráti na citeru, musí jí dříve naladiti; podobně máme srdce své v souhlas uvést, aby znělo příjemně uším Nejvyššího; protože všeliký zlozvuk hříchu odstraňme, očistme srdce svá. Prosil-li by kdo rukama umazanýma, nebude vyslyšán, spíše nevoli vzbudí: podobně i ten, kdo srdcem poškrvněným k Bohu přistupuje.“ *Sv. Jan Zl.* Kdo chce víti věnce, dříve si ruce očistí: tak kdo chce modliti se, měj srdce čisté, beze vší poskvrny hříchu. *Týž.* Skroušeným srdcem Pána kdo prosil, nikdy nebyl oslyšán. *Týž.* Jako rolník odstraňuje trní a bodláčí, aby pole užitkem vydávalo, tak z role srdce svého musíme odstraniti hřích i vše, co by překáželo, by v něm modlitba se ujala a v něm užitek nesla. *Sv. Vavř. Just.* Pakli by kdo králova syna zabil a krví zbrocené ruce pozdvihna, žádal by krále o nějaký dar, zdaž nezakusí spíše králova hněvu, nežli jeho štědrosti? —

Modlitba hříšníka Bohu se protiví, jako se nám hnusí ovoce, byť i sebe krásné a dobré, v nádobě poskvrněné. — Kdo chce z pole hojně kliditi, musí ho dobře vzdělati a pýr bedlivě vyčistiti: tak pýr hříchu musíš ze srdce vyrvati, má-li modlitba co prospívati.“
Lohner.

P ř í k l a d y.

První rodiče po pádu kajicně Bohu se modlili.

David, když z hříšných ohledů dal sčísti lid, lituje toho, řekl k Hospodinu: Zhřešil jsem těžce . . ; ale prosím Hospodine, aby přenesl nepravost služebníka svého; nebo jsem příliš bláznivě učinil. II. Kr. 24, 10. Oplakávaje cizoložství složil sedmero kajících žalmů, z nichž 50tý, hned když prorok Nathan trestem mu vyhrožoval; i nebyl oslyšán.

Král *Manasses* poznav svou vinu, pokořil se před Hospodinem i modlil se za odpuštění. II. Par. 33, 12.

Ezdráš modlil se za hříchy svého lidu (9, 6.); podobně *Daniel* modlil se Hospodinu, Bohu svému (9, 3. 4.)

Tak i v *Zák. N.* kajicně se modlili: *Šlakem poražený* Mar. 2, 5., *Maria Magd.* Luk. 7, 37., *Syn marnotr.* Luk. 15, 11., *Publikán* v chrámě Luk. 18., *Kající lotr*, *Petr*, *Pavel* v Damašku .Sk. 9, 9.

Kající *Thais*, žena Alexandrinská. když ji sv. *Pafnuc* na víru obrátil, modlila se snad stokrát denně: „Kterýž jsi mne stvořil, smiluj se nade mnou!“ —

S. Arsenius vzpomínal vždy na hříchy mladosti své i často hořce plakaje, prosil Boha za odpuštění. Od mnohých slzí oči se mu rozbolely, ano řasy mu vypadaly.

Známá jest kající modlitba sv. *Augustina*, sv. *Ignace* a mnoha jiných svatých.

Bůh hříšníka neslyší. *Fokas*, císař východní, se roznemohli všelikých bolestí snášel. Všecky léky nic neprospívaly. *Tomáš*, patriarcha Konstantský uslyšev o divotvorném poustevníku, sv. Bohdalu (Theodoru), k císaři jej povolal. Sv. muž vloživ na nemocného ruce, bolesti jeho ukrotil; než nemoc se vrátila zase. Bohdal byl opět povolán; však bez okolků řekl císaři, že modlitba nic neprospěje, dokavád se neobráti. —

Mohomedané i *Židé* před modlitbou se umývají; neboť považují vhodně čistotu těla za význak čistoty duše.

3. *Abychom se dobře modlili, máme se k modlitbě náležitě připraviti.*

„Na modlitbu se můžeme připraviti, když své smysly a my-

šlénky ode všech jiných věcí odvracíme a živě si na mysl uvádíme, že v přítomnosti boží jsme a nejvyššímu Pánu se modlití chceme.“ *K. Sk.*

Texty. Před modlitbou připrav duši svou a nebuď jako člověk, kterýž pokouší Boha. *Sir.* 18. 23. Člověk připravuje duši, ale Hospodin spravuje jazyk. *Přísł.* 16, 1.

Výroky. Modlitba jest rozmlouvání s Bohem. Což abys nahlédl, slyš proroka řkoucího: „Ó by se Bohu líbila výmluvnost má!“ (*Žlm* 113, 34.). To jest, řeč má staň se Bohu zjevna. *Sv. Jan Zl.* Kdož se modlíte, myslíte sobě, že před Bohem stojíte.“ *Sv. Cypr.* Jako Kristus chtě se Bohu modlití, na horu vyšel, podobně ty svou myslí na horu nebeskou vstup.“ *Sv. Jeron.* Kdo má slyšení u krále, zůstaví v síni své společníky; chceš-li s králem všech králů, s Bohem mluvití, vzdáli své provoditele, totiž zemské myšlenky a touhy. *Lohner.* Hudec naladí nástroj a pak teprv hraje; tak musíme my harfu srdce svého naladiti, aby příjemně zněla uším Nejvyššího. Zbožný úmysl, kterýž máme při modlitbě, obveseluje a čistí srdce naše a činí je schopnější ku přijetí darů nebeských. *Sv. August.*

4. Modleme se *vroucně a pobožně*, s myslí sebranou, ne toliko slovy, nýbrž i duchem i srdcem, vyvarujíce se vší roztržitosti. Ubráníme se pak vší roztržitosti, když nemájíce zřetele na věci mimo nás, pamatujeme na Boha všudy přítomného. Také modlití se z kněh nedá nám býti roztržitými.

Texty. „Pozdvihujeme srdcí svých ku Pánu, k nebesům. *Pláč.* 3, 41. Pokrytci, dobře prorokoval o vás Isaiáš, řka: Lid tento ctí mne ústy, ale srdce jejich daleko jest ode mne. *Mat.* 15, 7, 9. *Mar.* 7, 16. Bůh jest duch a kteří se mu klaní, v duchu a v pravdě mají se klaněti. *Jan* 1, 23, 21. Modlití se budu duchem, modlití se budu i myslí. *I. Kor.* 1, 15. *Ef.* 6, 18.

Výroky. Když stojíme k modlitbě, máme bdíti a snažiti se k prosbám vším srdcem. Myšlení všecko světské a tělesné odejdi, aniž duše tehdaž co jiného přemýšlej, než toliko, zač prosí. Zavřeno buď proti nepříteli srdce a samému Bohu buď otevřeno; aniž k sobě nepříteli božímu v čas modlitby přistupovati dopouštej. *Sv. Cypr.* Jak můžeš žádati, abys od Boha byl uslyšen, když sám sebe neslyšíš? Chceš, aby na tě Bůh pomněl, když prosíš a ty sám na sebe nepomníš! *Týž.* Když s přítelem mluvíš, pozorně to činíš, a když s Bohem mluvíš . . . , tedy se na trhu neb kdes jinde s svými myšlenkami touláš! Jakou moc může takováto modlitba míti? *S. Zlat.* Pokouší zajisté Boha, kdo, an s Bohem mluví, duchem svým bloudí, vzdálen od modlitby. *K. Ř.*

Modli se Bohu více srdcem než ústy; němá jsou ústa, když nemluví srdce; Bůh nedbá na slova, ale patří na srdce a jemu, ač němé jest, rozumí. Protož lépe jest modliti se srdcem v nábožném vzdychání bez mluvení, než mluvit na modlitbách bez vzdychání. Jak se Bohu ukážeš na modlitbách, tak se ukáže Bůh v srdci tvém svým utěšením. *Sv. Jeroným*. Není to ještě modliti se, když se některé modlitby ústně odříkávají, s kterýmiž pozornost mysli není spojena; neb, chceme-li s Bohem mluvit, musíme přede vším sobě vědomi býti, co v úmyslu máme jemu říci. — Slovo jest dví: ústní a vnitřní. Ústní dává toliko na srozuměnou, co vnitřní již prve myslilo. Poněvadž modliti se nic jiného není, než s Bohem mluvit, je jisto tedy, že modlitba bez pozornosti a bez obrácení mysli na Boha a na to, co k němu říkáme, Bohu nejvýš nelibá býti musí. *S. Frant. Sal.* Modle se, volej ne hlasem, ale srdcem. *Sv. Aug.* Modlitba náleží srdci, ne ústům; aniž hledí Bůh na slova prosícího, ale pozoruje na srdce modlíceho se. — Lépe po tichmo se modliti srdcem bez zvuku hlasitého, nežli pouhými slovy bez ducha pozorného. *Sv. Isidor.* Neschvaluji modlitbu, která se marně ústy koná, nýbrž schvaluji tu, která z vnitřnosti ducha pochází. Neboť jako stromové hlouběji kořání pustivše, nemohou zlomení neb vyvrácení býti, ať by největší bouři vystaveni byli: rovněž tak modlitby, kteréž duch ze své hlubokosti vysílá, nejvýš bezpečny a upevněny jsouce, vzhůru se povznášejí a nijakým návaem myšlének nebývají podvráceny. *Sv. Jan Zlat.* Modlitba, děje-li se mlčky, se lkaním a se slzami, jesti věc veliká a vznešená. Neboť která se hlasitě koná, aby slyšána byla, prozrazuje bažení po chvále lidské. *Sv. Efrem.* Jako chlapci, když byli draka do výšky pustili, provázkem ho strhují: tak když duch váš v modlitbě k Bohu se povznesl, žádosti těla a časné starosti k zemi ho přitahují. *S. Anselm.* Tělo-li pracuje, všechny údy pomáhají: podobně s celou duší modleme se k Bohu, u něhož budiž mysl i srdce, víra a láska; naděje pak o Krista se podpírej. *S. Makar.* Skřivan pěje; vždy výš a výše k nebi se vznáší: tak i člověk modle se má srdce své k nebi pozdvihovat.

Peruť duše.

O člověče, každý den
sílej k nebi prosby své:
ne však ruce k Bohu jen
spolu srdce zdvihni své.

K dobré vůli často žádej
pomoc boží milosti;
pak ti dobré svědomí dá,
věř, nebeské radosti.

P ř í k l a d y.

Abraham s takou pozorností Bohu obětoval, že naň anděl dvakráte volati musil. *Eliáš* přikryl tvář svou pláštěm, když s Bohem mluvil. *David* pravil o sobě, že „nalezl srdce své, aby se modlil Hospodinu“ t. j. modle se, sebral všecku svou mysl, uzavřel se v srdce své. Modlitba bez srdce jest co úhel bez žehu. — Sv. opat *Štěpán* a po něm sv. *Františka* kdykoli do chrámu vstoupili, za sebou zavírajíce, říkali: „Vy časné starosti a marné myšlenky zůstaňte zatím venku, až se navrátím; neboť mám důležité zaměstnání, t. rozmlouvati s Bohem, při čemž vás nemohu potřebovati.“ Sv. *Ludger*, biskup Monastýrský (v 9. stol.) častou modlitbu schvaloval a velice horlil, aby kteří se modlí, v duchu a v pravdě se modlili. Jednoho z duchovních, který modle se, uhlí rozdmýchoval, pokáral, uloživ mu za to několikadenní pokání. Také sv. *Bernard* s pobožnou vroucností se modlíval a nedal se ničím v modlitbě másti, maje všelikou roztržitosť a nepozornost při modlitbě za velikou urážku boží.

Sv. *Aloys* sám vyznal, že jeho roztržitosť v modlitbě v půl létě sotva jedno zdrávas obnášela. — S takovou pozorností modlili se sv. *Václav*, *Cyrill*, sv. *Teresie* a j.

U *Mahomedanů* není dovoleno ženám doprovázeti muže do Medžity neb modlitebnice, že by se tím mysli modlících z pobožnosti vytrhovati mohly. Také v *žid. synagogách* jsou muži od žen oddělení.

5. Modleme se *pokornou myslí* připomínajíc sobě svou nehodnost, hříšnost a ke všemu nestatečnost.“ První krok k modlitbě jest duch v pravdě ponížený a skroušený a poznání svých nepravostí; nebo z hříchů svých pozná, kdo k Bohu přistupuje, že nejenom není hoden, aby něco od Boha obdržel, nýbrž ani hoden že není, aby předstoupil před obličej boží se modliti.“ *K. Ř.*

Modlitba, která se pro život věčný děje, musí se jak slušno na pokoře zakládati a o milosrdenství boží podpírat. Sv. *Bernard*.

Texty. „Modlitba kořícího se oblaky proniká. *Ekl.* 35, 21. Hospodin patří k modlitbě ponížených ctitelů svých a nezhrzí prosbou jejich. *Žlm.* 101, 18 † 36, 7. Když se modlíte, nebuďte jako pokrytci, kteřížto obyčej mají ve školách a na úhlech ulic stojíce modliti se, aby byli vidíni od lidí. Amen pravím vám, vzali odplatu svou. Ale ty když se budeš modliti, vejdi do pokojíka svého a zavra dvěře, modli se Otci svému skrytě, a Otec

tvůj, kterýž vidí v skrytě, odplatí tobě. *Mat.* 6, 5, 6. Bůh se pyšným protiví, ale pokorným dává milost. *Jak.* 4, 6. *Jud.* 1. 6.

Výroky. Pokora a láska jsou duchovní křídla modlitby, jimiž se člověk k Bohu povznáší. *Sv. Vavř. Just.* S pokorou počna, rei : „Ovšemť Pane, nejsem hoden, abych před tebou mluvil, poněvadž jsem veliký hříšník.“ A takto, ač sobě žádné viny povědom nejsi, sluší tobě mluvit. Nebo jak-koli v mnohých věcech klesáme všickni, předc větší částí poklesků nepoznáváme. Tou příčinou řekl apoštol: Nic sobě povědom nejsem, ale v tom ospravedlněn nejsem. *S. Basil.* Ten přináší Bohu pravou modlitbu, kdo sebe samého zná, že prach jest, pokorně nahlíží a uznává, že dobré, kteréž koná, z milosrdenství stvořitelova pochází. *S. Řehoř.* Kdo se chlubně modlí, dychtě po chvále lidské, téhož modlitba v hřích se obrací. *Sv. Isidor.* Když se modlíme, žebráci jsme, prosíce Boha o almužnu. Kdyby žebrák pln pýchy o dárek prosil, cožby přijal? Místo daru peprnou domluvu za hrdé, neslušné si počínání, *Sv. August.*

Pokora jeví se v slovích a v postavení těla, klekáním, rukou spínáním a t. d.

Výroky. Kdo se modlíte, mějte řeč a modlitbu v kázni, držíce upokojení a stud. Mysleme sobě, že před Bohem stojíme. Máme se líbiti božským očím i způsobem těla i měrou hlasu.“ *Cypr.* Tam k nebi vzhlížejíce, modlíváme se iny křesťané rukama rozpiatýma, protože s nevinnýma, s hlavou obnaženou, proto že se nestydíme; konečně bez předříkávače, protože ze srdce. *Tertul.* Bijeme se v prsy, abychom jako kající publikán svou bolest na jevo dali, že jsme Boha urazili. Rozpínání rukou znamená, že chceme Krista ukřižovaného následovati, sepínání, že uznávající hříšnost svou, pokorně prosíme, abychom jakožto odsouzcenci svázanýma rukama nebyli uvrženi do pekelného ohně. *Papež Mikul.* Ohýbáme kolena a zase, zdviháme, znamenajíce tak, že hříchem padše k zemi, láskou stvořitele k nebi býváme pozdviženi. *S. Basil.* Křesťané modlíce se, činí, co prosícím přísluší, ježto shýbají kolena, ruce rozpínají neb co jiného viditelně konají, ačkoli jejich neviditelná vůle a úmysl srdce Bohu známy jsou, aniž on těchto znamení potřebuje, aby se mu objevil duch lidský. Avšak tím člověk sebe samého povzbuzuje, aby se modlil a lkal tím pokorněji, tím horlivěji. *Sv. Aug.* Ohybné jest koleno, čímž se urážka Páně mírní, hněv smiřuje, milost vydobývá. Toť dar otce svrchovaného, učiněn Synovi, aby ve jmenu Ježíše každé koleno klekalo. (*Fil.* 2, 10.) Dvoje jestiž, co Boha nejvíce smiřuje: po-

kora a víra. Noha tedy vyznačuje pokoru a poslušnost, víra činí Syna Otci rovného a vyznává ústy tutéž obou slávu. *S. Ambrož*. Jak se koří mnohý a k zemi se sklání, když člověka za něco prosí: a my lidé hříšní bychom před Bohem nechtěli ohýbati kolena svá? *N.*

P ř í k l a d y.

Abraham prose za Sodomu a Gomoru, řekl u sebe: „Mluvití budu dále ku Pánu svému, poněvadž jsem prach a popel.“ *I. Mojž.* 19, 27. *Jakob* se modlil: „Bože! . . . menší jsem slitování tvých a pravdy tvé, kterouž jsi učinil se služebníkem svým.“ *I. M.* 32, 9. 10. *Josue* roztrhl roucha a padl na zem před archou . . . (7, 9.) *David* lkal: „Já jako červ jsem a ne jako člověk.“ *Žlm.* 21, 7. „Já pak chudý a nuzný jsem, Bože spomoziž mi.“ *Žlm.* 69. *Šalomoun* klekl na zem a ruce roztáhl k nebi. *III. Kr.* 8, 54. *Maria* řekla k andělu: „Aj, já děvka Páně,“ *Luk.* 1, 38.

S. Pavel píše k Efezským (3, 14.): „Pro tuto příčinu klekám na kolena svá před Otcem Pána našeho Ježíše Krista.“

„A což nepozorujete, kterak božský *Spasitel* modle se, k zemi se vrhl na tvář svou, zůstaviv nám příklad, jakou uctivost k Bohu míti máme?“ *Sv. Frant. Sal.*

Pokorná modlitba *publikána* líbila se Pánu; ona však pyšného farisea obrátila se v hřích. — Ochotně vyslyšel Ježíš pokornou prosbu *setníka* modlícího se: „Pane nejsem hoden . . .“ (*Luk.* 18.); *Žena hříšnice* (*Luk.* 7, 38.) *Žena Chananejská* (*Mat.* 15, 27. 28.) a j.

Pokorná prosba. Papež *Klement V.* rozhněvav se na Benátčany, že město jeho Feraru násilím opanovali, dal celý obvod Benátský do klatby. Všecky prosby nedovedly rozhněvaného papeže usmířiti. Tu vymyslel jistý *Fr. Dandalus*, muž neobyčejné moudrosti, z lásky ku vlasti své zvláštní prostředek k usmíření papeže. Jednoho dne, když papež veřejnou hostinu držel, objevil se D. v jíárně s těžkými řetězy okolo krku, na rukou a nohou vlezl čtvermo pod stůl a počal padající na zem drobty sbírat. Tím chtěl D. papeže na ženu chananejskou připamatovati, jež zvláštní pokorou dosáhla, čeho na Kristu žádala. A skutečně papež pohnut pokorou Dandalovou Benátčanům prominul. — Podobně u Boha pokornou modlitbou docházíme pomoci a milosrdenství.

Moslemínové skroušeně se modlí, kladouce stranou nákladné ozdoby a všeliké nádherné přístroje. Modlitby jednoduché spojeny

jsou s mnohými úklonami a tváří obrácenou ku keble, t. j. k boku nebes na straně k Mekce, posvátnému městu rodiště Mohamedova.

6. *Prostě a srdečně* se modleme, nehledajíce slov.

Texty. Nebývej srdce tvé rychlé k vynášení řeči před Bohem; nebo Bůh jest na nebi a ty na zemi: proto budiž málo řečí tvých. *Kaz.* 5, 1. Zlořečený kdož dělá dílo Hospodinovo lstivě. *Jer.* 48, 10. Modlíce se nemluvte mnoho jako pohané; nebo se domnívají, žeby pro mnohé mluvení své byli vyslyšáni. *Mat.* 6, 7.

Výroky. Není třeba při modlitbě mnoho mluvití a vyhledávati slov; dosti jest, když seberouce mysl, Bohu předneseme bídu svou a prostě připomeneme, že nám Bůh z milosrdenství pomahati slíbil. *S. Terezie.* Jako dítě, prosíc otce, nehledá slov: tak i křesťan prostě k Bohu se modlí.

„Velmi prospěšné jsou střelné modlitby, t. j. krátká a srdečná vzdychání k Bohu, zvláště při práci; neboť nejen práci nepřekáží, nýbrž k lepšímu ještě vyřízení pomáhají. Rychlý posel kdy v hospodě se pozastavil, aby se posilnil, ničehož nezamešká, nýbrž větší síly nabývá k snadnějšímu předběhnutí ostatku cesty. — Avšak neradno jistým slovům zvykati, nýbrž takových užívej, která v tu dobu láska navrhuje. *S. Frant. Sal.*

P ř í k l a d y.

Kristus naučil nás modliti krátce a prostě: Otče náš!
Dle slova a příkladu jeho modlili se *apoštolové* a všickni *svatí*.

Jistý *poustevník* ptal se sv. Maria, jak se modliti má? načež on odpověděl: „Milý bratře! nečiň mnoho slov; jsi-li dobré myslí, často rci: Buď jméno Páně pochváleno! V ouzkosti vzdychej: Pane, staniž se vůle tvá! V pokušení volej: Pane, ku pomoci mé vzezři! Klesl-li jsi, dí: Bože, smiluj se nade mnou!“ —

Jistý nábožný *opat* vypravoval podivný sen: „Byli jsme v choru shromáždění; bratři modlili se na kolenou. Anděl, stoje opodál psal na bláně hned černými, hned červenými, hned zlatými písmeny. — Co myslíte, dí opat, že ta rozličná písmena znamenají? Hádalo se rozličně; až opat smysl písmen sám vyložil, řka: „Písmem černým znamenal anděl modlitby odříkávané jen ústy, červeným ony, jež ze srdcí plamenných vycházely, zlatým konečně modlitby těch, již z celé duše se modlily tak, že ústa časem oněmovala.“

7. *Modleme se důvěrně*, pevně očekávajíce a nepochybujíce, že Bůh vyslyší modlitbu naši; nebo může splniti a splní co slíbil.

„Považ jen, milý křesťane, ke komu voláš, koho prosíš? Ty

prosíš Otce všemohoucího, jenž vládne nebem i zemí a tudíž může vyplniti prosbu tvou. Ty prosíš Otce laskavého, kterýž tě miluje a ničeho neodepře tobě, což ti prospívá.“ *Frencl.* Bez víry a důvěry není pravé účinné modlitby. *N.*

Texty. Všecko, začkoli modlíce se prosíte, věřte, že vezmete a stanet se vám. *Mar.* 11, 24. srv. *Mat.* 6, 8 + 7, 7 + 21, 21, 22. *Luk.* 11, 10. Přístupmež s doufáním k trůnu milosti, abychom došli milosrdenství a našli milost v příhodné pomoci. *Žid.* 4, 16. Žádejž pak s důvěrností nic nepochybuje, nebo kdo pochybuje, podoben jest vlnám mořským, jež vítr žene a zmítá. *Jak.* 1, 6, 7; srv. I. *Jan.* 3, 21, 22 + 5, 14. pak *Žlm.* 4, 4 + 21, 25 + 33, 7 + 49, 15 + 54, 17, 23 + 117, 5 + 119, 1 + 149, 19. *Sir.* 4, 9 + 21, 6.

Výroky. Modlitba musí býti důvěrná, nebo (jak dí *Ekkl.* 2, 11.) „žádný nebyl zahanben, kdo v Pána Boha doufal.“ *S. Liguori.* Vždy se tedy s úplnou důvěrou modleme, na božské zaslíbení se podpírajíce, bez pochybování a s pevnou a jistou nadějí. Jakož jisto jest, že Bůh jest věrný v slibech svých; rovněž musíme pevnou důvěru míti, že nás vyslyší. *Týž.* Dle důvěry naší řídí se míra milostí, kterýchž od Boha dosáhujeme. Veliká-li je důvěra naše, také *dosáhneme milostí velikých.* Milosrdenství božské jest pramen nevyvázný; kdo největší nádobu důvěry přináší, nejvíce dobra vyváží, *S. Bernārd.* Důvěrná modlitba činí takřka násilí Bohu. *S. Klimak.*

P ř í k l a d y.

Tak důvěrně se modlili a vyslyšáni byli: *Abrahám* I. Mjž. 17, 18. *Agar* I. Mjž. 16, 11 + 21, 17. *Samuel* I. Kr. 7, 9 + 9, 16 + 12, 18.; *Jonathas* I. Kr. 14, 6.; *David* I. Kr. 17, 37. 45—47.

David II. Kr. 4, 7. *Žlm.* 3. 2—9 + 4, 4 + 10, 2. + 17, 7. *Job* v nemoci své. *Tobiáš* 3, 24.

Eliáš III. Kr. 17, 22 + 18, 36; *Ezech.* IV. Kr. 10, 5. *Daniel* 13, 44. *Judith* 13, 17.; *Susana* Dan. 13, 35.

Tak důvěrně prosil *máломocný* Krista. *Mat.* 8, 2; *Luk.* 5, 12.

Podobnou důvěru v prosbě vidíme na ženě *Kananejské*, *Mat.* 15., i na ženě *krvotok* mající. *Mat.* 9, 31.

Sv. Pavel dí (*Kor.* 4, 8. 9.): „Odevšad trpíme soužení, ale nestýskáme si; býváme v nesnázích, ale nebýváme opuštěni; protiventství trpíme, ale nebýváme bez pomoci zanecháni, býváme poraženi, ale nehyneme.“ II. *Kor.* 4, 8. 9. srv. I. *Tim.* 4, 10. „Pro tu příčinu všecko trpím; nebo vím, komu jsem uvěřil a jist jsem, že mocen jest, sklad můj zachovati až do onoho dne.“ II. *Tim.* 1, 12.

8. Pevná důvěra v modlitbě jeví se zvláště v *odevzdanosti do vůle Boží*, jak Bůh za dobré uzná; neb on nejlípe ví, co nám prospívá.

Texty. Pokořte se pod mocnou ruku Boží. I. *Petr.* 5, 6. Pokořme Bohu duši svých, a v duchu pokorném sloužíce jemu, rceme s pláčem Pánu, aby vedle vůle své učinil s námi milosrdenství. *Jud.* 8, 16, 17. Jest-liže dobré věci brali jsme z rukou božích, zlých proč bychom nepřijímali? *Job.* 2, 10.

Připodobnění. Jako nemocný zcela se lékaři oddává, tak i křesťan se modlíci má zůstaviti Boha, kdy a jak mu chce pomoci. — Nesmíme od Boha žádati, abychom na tom neb onom místě, tím neb oním způsobem, v ten neb onen čas, ten neb onen dar přijali. Bohu nesmíme nic předpisovati.“ *Sv. Frant. Sal.*

P ř í k l a d y.

Abraham byl hotov na rozkaz Boží jediného syna obětovati. I. *M.* 22, 1 . . .

Tobiáš modlil se: „Učiň Pane podle vůle své se mnou. *Tob.* 3, 6, 20, 23.

Job zvolal: „Hospodin dal, Hospodin vzal, jak se Hospodinu líbilo, tak se stalo. Buď jmeno Hospodinovo požehnáno.“ (1. 21.)

Pán Ježíš na hoře Olivetské ve smrtelném zápase volal: „Otče můj, je-li možná, nechť odejde ode mne kalich tento; avšak ne jakž já chci, ale jakž ty chceš; — ne má, ale tvá vůle se staň!“ — *Mat.* 26, 39. *Mar.* 14, 36. *Luk.* 22, 42. Tak prosil *malomocný*: „Pane, chceš-li můžeš mne očistiti.“ *Luk.* 5, 12.

Řekla *Maria*: „Aj dívka Páně, staniž mi se podle slova tvého.“ *Luk.* 1. 38.

Sv. Augustin říkával: „Jsem děcko ve svých modlitbách; protož nevím, co mi prospívá; jsem slabý a nemocný člověk a nerozumím, co mně slouží ku zdraví. Nakládej tedy se mnou, Bože! jak chceš a jakž víš, že jest k mému lepšímu.“

Sv. Ambrož dí: „Jako nemocný se všecek odevzdává lékaři, a zůstavuje mu na vůli, jaké léky a jaký způsob léčení volí: podobně i my máme to moudrosti, boží zůstaviti, jak nám chce pomoci.“

Jistý poustevník si nasázel v zahrádce zeleniny a prosil Boha vroucně o dešť; i pršelo. Brzy pak na to prosil o čas; i stalo se dle vůle jeho. Než ale k podivení jeho nesešlo mu nic. Zprvu se domníval, že by byl letos neúrodný rok; když pak navštívil jiného poustevníka a viděl, jak se tu všecko daří, stěžoval si mu; načež

tento odpověděl: „Zdá se mně, příteli drahý, že tě Bůh tresce, protože jsi mu předpisoval, jaké počasí ti má sesýlati a že jsi zapomenul odevzdati se do vůle boží.“

9. Modleme se *horlivě a setrvale*; t. j. neustávejme se modlití, byť i modlitba naše nebyla hned vyslyšena; nebo v této povinnosti nesmí býti žádného unavení. A když někdy vůle v tom umdlévá, prosme Boha za sílu vytrvání.

Texty. Vězte, že vyslyší Pán modlitby vaše, jest-li že setrváte, v modlitbách. *Jud. 4. 12.* Buďtež v soužení trpělivi, na modlitbě ustaviční. *Řím. 12, 12.* Mnoho může modlitba ustavičná. *Jak. 5, 16.* Prose Boha, neustávej prve, leč obdržíš, zač žádáš.

Výroky. Byť i minul měsíc, byť i rok, byť i mnoho roků uplynulo, předce horlivě vytrvej, dokavadž neobdržíš! ale žádej z důvěrností. *S. Basil.* Bůh chce býti prošen, chce býti nucen, chce takřka nevčasností býti přemožen. Království nebeské násilí trpí a ti, kteří násilí činí, uchvacují je (*Mat. 11, 12.*) Buď tedy pilen modlitby, buď v prosbách bezmírným; hleď se, abys v modlení neustával. *S. Řehoř.* Necht pak obdržíme, čeho žádáme, aneb neobdržíme, vždycky na modlitbě setrvejme. A netoliko díky vzdávejme, když obdržíme, nýbrž i když odmrštění býváme. Nebo odepře-li nám Bůh něco, není to méně, než když dopřeje. My zajisté nevíme, co nám prospívá, jako Bůh to ví. *S. Jan Zl.*

Příklady a podobenství.

Sára šla do svrchního pokojíka domu svého a tři dni a noci nejedla a nepila, ale na modlitbě trvajíc, s pláčem prosila Boha, aby od toho pohanění vysvobodil ji. *Tob. 3, 10, 11.*

Pán Ježíš před svým utrpením třikráte se modlil.

Žena chananejská neustala prositi za svou dceru. *Mat. 15, 22.*

Sv. Monika neustála se modlití za svého syna Augustina, až vyžádala na Bohu obrácení jeho.

Dvoje *podobenství* vypravuje *Kristus*, že potřebí jest vždy se modlití a neustávati: o *příteli nezbytném Luk. 17, 5 — 9*, pak o *vdově*, jež neustala soudce prositi, až její prosbu vyplnil. *Luk. 16, 1 — 18.* „A podobně má se to s námi. Ne, jakobychom neustálou modlitbou svou donutili Boha, aby nás vyslyšel, ale že setrvajíce v modlitbě, dáváme na jevo svou pevnou důvěru a tím se vyslyšení hodni stáváme.“ *Frencl.* „Stromek hned jak byl vsazen, nedospívá, nemá na rychlo ovoce a má-li jaké, ono jen znenáhla dozrává:

ano i ovoce zralé napořád lidem se nedostává, nýbrž co spadá, z části od vepřů bývá sežráno, z části pak pod stromem shnije. Podobně člověk bez prospěchu se modlí, pak-li nesetrvá.“ *Jiljí*. Rolník čeká celý rok na žeň a zahradník po leta ošetřuje strom až ovoce přináší: a my bychom hned ovoce modlitby chtěli požívat? — Dítě neustává za chléb prositi, až dostane: tak neustávejme modliti se a prositi Boha za potřeby těla i duše. —

10. Máme modlíce se, *spolu působiti*. Modli se a pracuj v čas modlitby.

„Z pomoci se božské raduje, kdo se modlívá a pracuje.“

Texty. „Vzývati mne budete a půjdete; modliti se budete a já vyslyším vás. *Jer.* 29, 12. Bdětež a modlete se. *Mat.* 26, 41.

Příklady a podobenství.

Pracuj křestane, bojuj a modli se. Čiň to podobně jako *Makabejští* když bojovali proti Antiochovi: rukama bojovali a srdcem modlili se ku Pánu.

Zkouška. Jistá zámožná sedlka neměla žádných dítek a proto svolením manžela svého chtěla pojmouti za schovanku dívku z přízně, ale dívku pracovitou a mravnou. — Z té příčiny odebrala se jednou na výroční trh do města, kamž pozvala i děvčata, z nichž si chtěla schovanku vybrati. Sešlo se jich několik; honosily se, že jsou s ní spřízněny a vděčily se jí všelikým způsobem. Sedlka však nedbala mnoho řečí jejich; dala každé tvrdý tolar, řkouc: „Dnes je výroční trh, kupte si každá, co se vám bude líbit a pak mi ukažte, co jste si koupily.“ Dívky se rozešly; každá si koupila, co se jí zalíbilo a po nějaké době shromáždily se opět u tety, jsouce plny radosti. Téměř všechny jí ukazovaly strakaté pentle, korale, ozdoby na hlavu a jiné tretky. Pouze jediná dívka, chudá Ludmila, nic takového si nenakoupila, ale věci užitečné a potřebné tetě ukazovala a sice: modlicí knížku a kolovrátek. To líbilo se tetě, jež vzala Ludmilku za ruku i řekla: „Mám s tebe radost, milé dítě, žes tak záhy zamilovala jsi modlitbu a práci. Tys od té chvíle dcerou mou. Zůstaň jen vždy hodnou; buď horliva v dobrém, prospívej ctností a Bůh bude s tebou; požehnání jeho vždy tě bude provázeti.

Kdo se Bohu líbit chce, modlí se, jde po své práci
a když práci dokonál, k modlitbě se zase vrací.

11. Mimo to mají provázeti modlitbu *skutky spravedlnosti, kajícínosti, lásky a dobročinnosti*.

Texty. „Oběť spravedlivého příjemná jest a památky její nezapomene Pán. *Sir.* 35, 9. Pláče nebudeš plakati, lítost maje smiluje se nad tebou k hlasu volání tvého : hned jak uslyší, odpoví tobě. *Is.* 35. Modlitba s postem a almužnou jest lepší, než poklady zlata schovávati.“ *Tob.* 12, 8. *Sir.* 7, 10.

Výroky. Velikým hlasem volá k Pánu ten, kdož, byť i jazyk mlčel, neustále volá dobrými skutky. *Kassian.* Půst, almužna i modlitba, toť jest spravedlnost člověka v tomto životě. Chceš-li, aby se modlitba tvá vznesla k Bohu, dvě křídla k ní přičiň, jež jsou: almužna a půst. *S. August.* Neprospěšná jest prosba, když prosí Boha jalová prosba; nebo jestli-že každý strom, nenesa ovoce dobrého, vyřadit a na oheň vložen bude: jistě ani řeč, nemajíc užitku u Boha, zasloužiti nemůže, kteráž žádného skutku plodna není. *S. Cyprian.* Aniž má při těch jakého účinku modlitba, jichžto víra bez skutků, mrtva jest; nýbrž těm jest k užitku, při nichž víra skrze lásku působí. *S. August.*

P ř í k l a d y.

Ninivité v žíně se oblekli a s lkáním Bohu volali. *Jon.* 35.

Tobiaš modlil se i dobré skutky konal; pročez svědčí anděl: „Když jsi se modlíval s pláčem a pochovával mrtvé, nechával oběda svého a mrtvé ukryval přes den v domě svém a v noci je pochovával: jáť jsem obětoval modlitby tvé Pánu.“ (12, 12.)

Daniel obrátil tvář svou ku Pánu Bohu svému, modle se a prose v postech, v žíní a popeli. (*Dan.* 9, 3.)

Kristus postě se 40 dní, se modlil. *Mat.* 4, 2.

Sv. Simon Stilites 34 léta stoje na sloupě, dnem i nocí se modlíval. — A tak mnozí svatí a světice boží, konající skutky kajícínosti a lásky trvali na modlitbách.

12. Ostatně máme se modliti *ve jmenu*, čili v duchu a dle nařízení *Ježíše Krista*, pro jehož zásluhy Bůh naše modlitby nejjistěji vyslyší.

Texty. Amen pravím vám: Budete-li zač prositi otce ve jmenu mém, dáť vám. *Jan* 16, 23: srv. *Jan* 14, 13, 15, 16; *Kol.* 3, 17. „Pak-li by kdo zhřešil, přimluvu máme u Boha; a on jest oběť slitování za hříchy naše.“ I. *Jan*, 2, 1. Kristus Ježíš, který sedí na pravici boží, se také přimlouvá za nás. (*Řím.* 8, 34).

Výroky. Pozorně slyš, co tu položeno; „Ve jmenu mém.“ Jenž tedy tak veliké milosti přislíbíti ráčil, kterak že se jmenuje

on? Ovšem Kristus Ježíš! Kristus znamená krále, Ježíš znamená Spasitele. Neučini nás kdy spasený král kterýkoli, nýbrž král Spasitel a tudíž začkoli prosíme proti prospěchu spasení, neprosíme ve jmenu Spasitele. S. *August.*

Příklady a podobenství.

Pohané volali k domnělým bohům svým mnohými slovy.

Židé modlili se Bohu ve jmenu spravedlivých otců svých; *Křesťan* pak zná toliko jediného, v jehožto jmenu posílá prosby své k nebesům, t. Krista Ježíše. On se modlí Bohu jedinému, kterýž sice v neskončené velebnosti své, vysoko stojí nad námi, předc ale jest laskavý Otec náš a k němu se modlí skrze Krista Ježíše. — Tak se modlí také *církev sv.*, ježto veškeré modlitby své končí závěrkou: „Skrze Krista Pána našeho.“

Chceme-li modlitbu svou náležitě konati, sluší pozorovati, že jest nám jednoho třeba, musíme t. Spasitele ve svých rukou míti, jakož jej na své lokte vzal starce *Simeon*: t. j. musíme ho obejmouti ramenoma své lásky. To-li činíme, zajisté dobře a náležitě svou modlitbu konáme, nechať jest spůsob našeho modlení jakýkoliv. Bez této podmínky jest naše modlitba ničím; ježto praví Pán sám: „Nikdo nepřichází k Otci, leč skrze mne.“ — Modlitba jest pozdvižení srdce k Bohu; ale jest to pozdvižení, kteréhož nemůžeme sami ze sebe působiti. Máme-li však Spasitele v rukou svých, tuť jest to snadné. — Na důkaz toho pohleďte na nábožného starce *Simeona*; an Spasitele na svých loktech drže, jakou to výbornou koná modlitbu: „Nyní propouštíš Pane služebníka svého.“ S. *Frant. Sal.*

Podobně se modlíval sv. *Antonín*, proto s Ježíškem na rukou se vyobrazuje. Také sv. *Jan Nep.* ukřižovaného ve svých rukou drží.

Sv. *Kristina* modlíc se ve jmenu Ježíše Krista, uzdravovala nemocné.

Themistokles, vyhnán byv z vlasti, vzal útočiště ku králi *Admetovi*, proti němuž byl dříve bojoval. Nevěda si jiné pomoci, hledal útočiště u toho, by zachoval život svůj, od něhož se měl smrti co obávati. V nepřítomnosti krále dala manželka jeho *Themistoklovi* radu, aby se postavil v chrámě na oltář a vzav mladšího syna králova na ruce, aby ho králi ukázal a pro syna toho o milost a ušetření žádal. I učinil tak T. a král přijal a chránil ho pro syna svého. — Podobně radí nám Ježíš, uče nás prositi ve jmenu svém.

Císař Karel V. vysílaje dvořenína svého Gasku do Peru, dává mu mnohé listy prázdné s podpisem císařovým, na důkaz, že co tam vepsáno bude, bude i potvrzeno. Tak Kristus zůstavil nám své jméno řka: „Budete-li zač prositi ve jménu mém, dám vám.“

Dva přátelé předstoupili před krále. První výmluvnou řečí svou žádost přednášel, druhý však prostě a poníženež ve jménu syna králova prosil. I byla prosba tohoto vyslyšána, ne pak onoho.

Mocný vladař perský *Artaxerxes* miloval dvořenína svého *Tiridata* tak velice, že po jeho smrti žádnému ničeho neodepřel, kdož pláštěm Tiridatovým ozdoben, krále za něco prosil. Proto každý, kdo nějakou milost si vyžádati chtěl, přicházel oblečen ve plášť miláčka jeho. A tak i my křesťané číňme. Bůh miluje jednorozeného Syna svého pro nesčíslné zásluhy, které obětoval mu Kristus od jeslí až do smrti kříže, tak velice, že žádnému neodpírá, kdo prosí ve jménu jeho. Proto, chceme-li se zalíbiti nebeskému Otci, oblečme se v zásluhy Ježíše Krista, tak jako *Jakob*, když za požehnání prosil Isáka, otce svého, oblekl se v šaty *Esaua*, staršího bratra svého. — A tak přednášejíce Bohu modlitby, číňme to vždy ve jménu Ježíše, jakož nás *Církev sv.* modlití učí, zavírajíc všechny modlitby své: „skrze Krista, Pána našeho.“

Přísl. oví. Chval Boha jak moha. — Chval Boha měděným tělem, železným srdcem a konopnou duší (Přísl. od zvonů vzato: stále a setrvale, zvučným, vysokým hlasem, tichou a pokornou duší). — Dítě nepláče, máť nerozumí. — Bůh ledaco nepřijímá. — Boha vzývej, sám ruky přikládej. — Modli se a vesluj ku břehu. — Modli se a zlých skutků varuj se.

X. Vyslyšení modlitby.

1. *Je-li modlitba křesťana náležitá*, má-li vše všechny svrchu (IX. 1—12.) uvedené vlastnosti, *Bůh ji zajisté vyslyší*.

a) Že dobrotivost boží takové modlitbě vždycky se naklání, o tom nesmí býti žádné pochybnosti. To dokazují mnohá svědectví písma svatého.

Texty. „Vzývati mne budete a modlití se mně budete a já vyslyším vás.“ *Jer.* 29. 12. „Neníť ukřácena ruka Hospodinova, aby spasiti nemohla, aniž jest obtíženo ucho jeho, aby neslyšelo.“ *Is.* 59, 1 + 65, 24. „Kdo miluje Boha modlití se bude — a na modlitbě denní vyslyšán bude.“ (*Sir.* 3, 4.) „Vůli těch, kteří se ho bojí, učiní a prosbu jejich vyslyší.“ *Žlm.* 144, 19. „Proste a bude vám dáno,

hledejte a naleznete, tlucte a bude vám otevřeno. Nebo každý kdo prosí, bere a kdo hledá, nalezá, a tomu, jenž tluče, bude otevřeno. Aneb který z vás jest člověk, kteréhož kdyby prosil syn jeho o chleba, zdali kamene podá jemu? Aneb prosil-li by o rybu, zdali hada jemu podá? Poněvadž tedy vy, jsouce zlí, umíte dobré dary dávat synům svým; čím více otec váš, jenž jest v nebesích, dá dobré věci těm, kteříž ho prosí! *Mat. 7, 7 — 11; Luk. 11, 9—13, srv. Mat. 21, 22.*

b) Ano bedlivě prosícím *Bůh často uděluje více*, než čeho byli žádali. „Toho apoštol Páně dosvědčuje: „Tomu, kterýž mocen jest všecko učiniti mnohem hojněji, než prosíme neb rozumíme, budiž sláva.“ (*Ef. 3, 20.*) Avšak nejen když prosíme, i když jen zbožně myslíme, obsypává nás Bůh milostí svou — množstvím darův — i rychlým udělením. — „Touhu chudých vyslyšel Hospodin.“ (*Žlm. 9, 17.*) „Bůh totiž se podobá pramenu živému, vždy vylévajícímu na tvory své dary. Tento pramen však tím hojněji teče, čím více modlitbou z něho vážíme. *Frencl.* „Prvé než se volající bran dotýká, již mu otvíráš, dříve než před tebou padá, podáváš mu ruku, dříve než slzy vylévá, obohacuješ ho hojným smilováním. Láska tvá plná žádosti vroucí našeho spasení, skloňuje se sama k nám.“ *Sv. Efrem.* — *Příklady* o vyslyšení modliteb jsou nepočetné a mnohé již svrchu byly uvedeny.

2. *Bůh mnohdy odpírá vyslyšení modlitbám, proto že se dobře nemodlíme.* Není-li modlitba dobře spořádána, Bůh ji neslyší. Vina neleží na Bohu, ale na nás;

a) za jedno, že prosíme takové věci, kteréž nám nejsou k spasení, ale bylo by ku zkáze, kdyby Bůh vyslyšel prosby naše. Žádost taková jest nemoudrá a tudíž nevyslyšení modlitby jest spíše důkaz lásky boží. (Viz svrchu IV. Zač se máme modliti.)

b) Neb se nemodlíváme tak, jak se modliti máme: vycházejí modlitby z neupřímného poškvrněného srdce, konávají se roztržitě, nedůvěrně, opovážlivě aneb bázlivě. „Prosíte a neberete, protože zle prosíte.“ *Jak. 4, 3.*

Příklady a podobenství.

Ráchel prosila o dítky, sice že umře. A právě v tom nalezla smrt svou; *Samson* prosil rodičův, aby mu dali Filistinku za manželku a právě tato byla zradkyní jeho a vydala ho v ruce Filistinských: Tak žádá mnohý od Boha, co by mu bylo ku zkáze. Tě

nám dí Bůh, co jednou řekl Pán Ježíš *matce synů Zebedeových*, (Jakoba a Jana) když prosila, aby jim dal první místa v království svém: „Nevíte, zač prosíte;“ jako by řekl: Vy neumíte za nic prositi, leč za věci zemské, pomíjející. To nesluší na křesťana. „Hleďte nejprve království božího a spravedlnosti jeho, ostatní bude vám přidáno. *Mat. 6, 33.*

V starých dějinách se vypravuje o *třech mužích*, jež Římané do *Bithynie* s poselstvím vypravili. Jeden z poslanců měl chromé nohy, druhý šel se zavázanou hlavou a třetí jevil váhavou lhostejnou mysl. Když *Kato* tyto lidi spatřil, řekl: „Toto poslanectvo nemá ani hlavy ani srdce ani nohou.“ Tak to bývá s modlitbou. Nestojí-li pevně u víře, není-li důvěrná, jest jako bez nohou; nemá srdce, prázdná jest bez pobožnosti; a je-li roztržitá, nevíme-li, co se modlíme, bez hlavy jest. Takové modlitby Bůh nevyslyší.

c) *Zvláště pak neslyší Bůh modlitby lidí svárlivých, mstivých nesmiřlivých, nemilosrdných, tvrdých a násilných, vůbec hříšných.*

Texty. „Daleko jest Hospodin od bezbožných.“ *Přís. 15, 29.* „Když rozprostíráte budete ruce vaše, odvrátím oči svých od vás a když rozmnožíte modlitbu, nevyslyším; nebo ruce vaše jsou plné krve.“ *Isai. 1, 15.* Kdo zacpává ucho své křiku chudého, i sám křičeti bude a nebude vyslyšán.“ *Přís. 21, 13, srv. Zach. 7, 13.* „Když se postavíte k modlitbě, odpouštějte, máte-li co proti komu.“ *Mar. 11, 25.* „Pakli neodpustíte lidem, ani Otec váš nebeský neodpustí vám hříchů vašich.“ *Mat. 6, 15.*

Vymodlení.

Modliteb ať sebe více denně odříkáte,
co to platno, dokud škodu na svědomí máte?
Jiného když okrádáte, když ho ošidíte,
nemyslete, že se z toho jenom vymodlíte.
Člověk Bohu podle pravdy jenom tenkrát slouží,
když se jemu čistým srdcem zalíbiti touží. *Fr. Doucha.*

Výroky. Často odpírá nám Bůh vyslyšení, poněvadž dobrotivý jest. *Sv. August.* Mnozí žádají věci od Boha, kterýmiž ukazují, že nehledají cti boží, nýbrž toho, co by sloužilo jich myslnosti. *Týž.* My sami donucujeme Boha, aby nám odepřel, zač žádáme, ježto časných a pomíjejících, nezřídka nám škodných, věcí hledáme, ano o tyto ne zřídka jediné a výhradně prosíváme. *Frencl.* Nežádáš, aby Bůh vyslyšel tebe, nýbrž více, aby žádostivost tvou podporoval. *Sv. Kassian.* Kdo žádaného zle užívati chce, spíše od

Boha milosrdného nedosahuje, zač prosí. Tudiž prosí-li člověk co od něho, čím by sobě (jsa vyslyšán) uškodil, jest se velmi co obávati, že by, čeho nemohl dáti Bůh milostivý, dal rozhněvaný. *Sv. August.* Největší křivdu činí štědrosti a velebnosti boží, kdož opomínaje prositi o věčné věci, raději žádá o věci časné, pomíjející a marné a ubíhá v přísný soud modlitbou svou. *Sv. Kassián.* — My často ani nevíme, zač bychom se jak sluší modlili, ale on se nad naší nevědomostí smilovává a milostivě přijímaje modlitbu, uenděluje toho, co nám neprospívá, aneb čeho nám hned udělení není třeba; ale modlitba nezůstane neprospěšnou, učiníme-li, k čemu nás žalmista Páně nabádá: „Těš se Hospodinu a on tobě dá žádosti srdce tvého.“ *Sv. Bernard.* Jako lékař není po vůli nemocnému, když žádá, by mu hořkého léku nepodával, vidí-li, že tento hořký lék jest mu prospěšen: tak Bůh v trápení neodjímá hořkého léku, byť ho za to prosil, pokud ví, že mu k spasení slouží. *Sv. Tom. Akv.* Proto časem bez obdržení prosíš, poněvadž prosíš špatně, buď s chatrnou důvěrou, aneb jen leda bylo s malou touhou po žádané milosti; anebo prosíš o věci, kteréž ti neprospívají, t. j. k tvému spasení nejsou; aneb jsi od modlitby upustil, či modlíš se bez setrvání. *Basil.*

B. O modlitbě Páně.

Hlavní druhové modlitby jsou: modlitba Páně a pozdravení andělské.

1. *Původ modlitby Páně.* Nejznamenitější modlitba jest: Otčenáš, to jest modlitba, kteráž těmi slovy „Otče náš!“ se počíná. Abychom věděli zač a jak se modliti máme, sám Pán Ježíš naučil nás modliti. Kristus Pán učil nás Otčenáši, proto se také modlitbou Páně jmenuje.

„Stalo se, když Kristus byl na jednom místě*) modle se, že když přestal, řekl k němu jeden z učeníků jeho: Pane! nauč nás modliti se, jakož i Jan učil učeníky své. I řekl jim: Když se modlíte říkejte:

*) „Pod vrcholem na nebe vstoupení Páně (neb hory Olivetské) stojí ještě zříceniny kostela, od sv. Heleny vystaveného, na tom místě, kde Spasitel plakal nad Jerusalemem. A málo na levo viděti zlomek sloupu, jenž označuje místo, kde Ježíš naučil lidi utíkati se k Bohu nejvyššímu, jakožto svému laskavému Otci. Zde se ponejprv na křídlech andělských vynesla k nebesům modlitba „Otče náš!“ *Norov.*

„Otče náš, jenž jsi na nebesích, posvěť se jméno tvé. Přijď království tvé. Buď vůle tvá, jako v nebi, tak i na zemi. Chléb náš vezdejší dej nám dnes. A odpusť nám naše viny, jakož i my odpouštíme našim (svým) vinníkům. A neuvoď nás v pokušení, ale zbav nás (od) zlého. Amen. (*Luk. 11, 1—4 † Mat. 6, 9—13*).

Modlitbu Páně máme se modliti tak, jak ji čteme v písmě sv. a v katechismu, nic nepřidávající, nic neměňíce.

Výrok. „Sám Pán nás učil té modlitbě. On, jenž předpověděl, že bude míti pravé ctitele v duchu a v pravdě, naplňuje tuto svou předpověď, bychom, anižto jsme ducha a pravdy nabyli z jeho posvěcení, také dle jeho naučení v duchu a v pravdě se jemu kla-něli.“ S. *Cyprian*. „Jedině Bůh mohl nás naučiti, jak prošen býti chce.“ *Tertul*.

2. *Obsah*. Všecko, zač se máme modliti, v Otčenáši, neb v modlitbě Páně se obsahuje.

Výroky. „V modlitbě Páně prosíme za vše, po čem právě (rozumně) toužiti smíme.“ S. *August*. „Byť bys i všechna slova svatých proseb prošel, mám za to, že ničeho nenajdeš, čeho by modlitba Páně v sobě neobsahovala a nezavírala. *Týž*. Co medle jest modlitba Páně? Jest to modlitba, kterouž Pán Ježíš Kr. sám složití a nám zůstaviti ráčil, abychom uměli za ty milosti prositi, jichž nám k našemu spasení zvláště potřeba.“ S. *Liguori*.

„Všecko zač se modlit máme, v Otčenáši nalozáme.“ *Frýček*.

3. *Vznešenost a moudrost modlitby Páně*.

a. *Vznešený, výborný jest obsah její*.

Výroky. „Jakkoli modlitba Páně jest krátká, nicméně má smysl hluboký, mnohoobsáhlý. Neboť neobsahuje jen vlastní povinnost modlitby, poctu Boží, lidské touhy a žádosti, nýbrž pojímá téměř všechny řeči Páně a spásitelná naučení, takže skutečně v této modlitbě celé Evangelium se zahrnuje.“ *Tertul*. „Ze všech modliteb nejdůkladnější, nejvýbornější a nejrozšířenější jest modlitba Páně, kteréž nás Pán a Spasitel náš vlastníma ústama učiti ráčil.“ B. *Dionýs Kart*. V modlitbě Páně prosíme za vše, po čem právě toužiti smíme. Sv. *Aug*. V otčenáši podává nám Kristus zlatý klíč a vstupní lístek do síně svatební Beránka božího. *Krones*. „Třeba ovšem, abychom Pána nade všecko chválili a velebili, poněvadž tato evang. modlitba tak jest vznešená, tak v každém ohledu dokonalá, že ovšem ani jinak býti nemůže, an tak převýborný učitel nás jí naučiti ráčil. Tudíž můžeme jí vždycky ve všech zvláštních

případech a potřebách užívati. Žasnu na tím, kterak v tak málo slovech všecko rozjímání, všeliká dokonalost jest obsažena a zdá se mi, že bychom neměli v žádné jiné knize, leč v této studovati.“ Sv. *Teresie*.

Není nic nad Otčenáš, jest-li vroucí srdce máš.

b. *Mocnýť jest „Otčenáš“ a Bohu příjemný.*

Výroky. „Syn Boží ujišťuje nás, že začkoli prositi budeme Otce ve jmenu jeho, dá nám. (*Jan* 16, 23.) Tím spíše pak obdržíme, jest-li ne toliko ve jmenu Ježíše Krista, nýbrž i vlastními slovy jeho budeme se modliti. — Otec pozná slova svého Syna kdykoli je budeme přednášeti.“ Sv. *Cyprian*. Otčenáš jest pro nás odporučející list božského Spasitele k nebeskému Otcí. Jak by neměl Otec slov vyslechnouti, ježto z úst milého Syna vyplynula?

„Která modlitba může býti duchovnější než ta, která nám jest dána od Krista, od něhož nám i Duch sv. seslán jest? Která prosba před Otcem pravější, než která od Syna, jenž jest pravda, vlastními ústy promluvena?“ *Týž*. „Modlitba tato jest výtah, neb trest všech modliteb. Tuť obsah všech statků nebeských i zemských; tuť pramen všech milostí vesele vyskakující; tuť zvon váleční, jenž moci nebeské svolává proti nepřátelům našim; tuť skvostná pro ústa manna, harfa líbezně v uších se rozlehající; poklad srdce nad zlato a drahé kamení; tuť zlatý klíč ku braně nebeské a vstupní list do síně k hodům beránkovým.“ *Anibas*.

Podobenství a příklady.

Srozuměv *Joab*, že by srdce *Davidovo* obráceno bylo k Absolonovi, poslal ke králi ženu moudrou z *Thekua*, kterážby orodovala za Absolona. A když vešla ku králi, padla na tvář i přednesla pokorně prosbu svou. I tázal se král, kdož by ji k tomu navedl? Když pak uslyšel, že *Joab*, miláček jeho, složil všechna slova v ústa její, hned svolil k žádosti její. — (*II. Kr.* 14.) Tak i my nebudeme od Boha oslyšáni, pakli se budeme modliti slovy Syna jeho.

Bl. *Jordan*, generál řádu dominik., byv tázán: jak za almužnu chudý se může nejlépe odměniti, odpověděl: Jediný „Otčenáš“ s pravou, vroucí pobožností odříkaný, jest hojná odplata za všechna přijatá dobrodiní. Tato kratičká modlitba štěstí a požehnání nebes dobude všem, kdož z lásky kř. chudým almužny udělují. — Jindy se ho kdosi tázal, má-li „Otčenáš“ tolik zásluhy v ústech nekněze,

kteřýž nezná ceny jeho, jako když rozmyslně z úst kněze vychází? Načež on: „Stejná to zásluha, podobně jako drahokam tuže má hodnotu v ruce nevědomého. Pročež nejvýtečnější *svatí rádi se modlívali* modlitbu Páně. Sv. *Cyprian* a sv. *Augustin* zvláštní knihy o té modlitbě vypsali. Sv. *Robert* už co pětileté dítě, modlívaje se Otčenáš, mnohých slastí zakoušel. — Sv. *Hugo* v své nemoci každodenně 300 krát modlitbu Páně se modlil; když umíraje byl tázán, jaká mu modlitba se má předříkávati? zvolal: „Otčenáš, Otčenáš!“ —

Zázračný Otčenáš. Jednou, — vypravuje *Kist* — poznal jsem člověka, o němžto z řečí a skutků jeho nabyt jsem přesvědčení, že není prazádné víry. Když jednou lidé šli z kostela, tázal jsem se ho: „Kdy vy jste se modlil poslední Otčenáš?“ „Včera večer,“ zněla jeho odpověď. „Je-li možná? zvolal jsem, „takové náhledy mít a modlit se!“ „Vy se divíte“, odvětil podivný muž, „a to právem; ale poslechněte mne, vyložím vám to. Nebožka moje matka byla žena velmi nábožná a vychovala nás co nejpečlivěji. Jsa ještě dítě, poslán jsem byl na vyšší školy a tu, vyznávám se upřímně, přišel jsem o svou děckou víru. Když jsem po letech domů se vrátil, ulekla se matka má, vidouc mne tak změněného. Doléhala na mne prosbami a slzami, abych zásady světské zavrhl a nevydával duše své v nebezpečí věčného zahynutí. A kdo ví, zda by matka nade mnou byla neztvrděla, kdybych byl otcovského domu nemusil opustiti. Dobrý dojem, pohnutí a dobrá předsevzetí brzo zmizely v proudu života. Tu došel mne z domu list, zvěstující, že matka má skonává a přeje si mne viděti. Okamžitě jsem se vydal na cestu a chvátal jsem k jejímu loži. Dokonávajíc podala mi matka studenou ruku svou, pohlédla na mne bolestně, oddychla si zhluboka a mluvila přeravaně: „Dítě mé, nezapomeň docela na Boha, modli se denně alespoň jeden „Otčenáš“ za tebe a za mne. — Slib mi to rukou dáním.“ Já jsem se schýlil, políbil studenou ruku a když jsem se zdvihl, na obličej její pohlédl, nebylo jí více. — Tento Otčenáš modlím se denně večer a musím se ho modlit, chci-li míti pokoj.“ — „A ten „Otčenáš,“ doložil jsem já „jest vaše kotva; na něm visí spása duše vaší.“ A hle po 10. letech dozvěděl jsem se, že lehkomyšlný onen člověk dokonale se obrátil a vzorný, kající život vede. —

Námítka. Jestližež modlitba Páně tak výborná, mocná, i všecko v sobě obsahuje, *k čemu ještě jiných modliteb?* Načež odpovídá sv. *Terezie*: „Ačkoli ze všech ústních modliteb nejpřednější místo modlitba Páně zaujímá, nesmíme se přece ostatních zcela

odřící a je zanedbávati. Mohlo by v nás snadno jakési zošklivení a přesycení nastati, kdybychom vždy a jediné této modlitby užívati chtěli. Tou příčinou prospívá velmi, jest-li že i jiných modliteb užíváme, zvláště takových, jež nalazáme v písmech, Duchem sv. nadchnutých. — Knihu nemíti a něco delší modlitbu konati, toho se nejínak lekala duše má, než jako by se s velikým množstvím bojovníků potýkati měla. Avšak knihou potěšila jsem sebe sama, nebo kniha stala se jako mou společnicí, sloužila mi jako za štít, abych rány mnohonásobných myšlenek zadržela. Kdykoli jsem neměla knihy při ruce, upadla duše má pomalu v zmatek a myšlenky se rozlezly. Knihou pak jsem je opět pomalu shromaždila, uvedouc duši svou v stav náležitý.“ —

4. *Modlitba Páně obsahuje předmluvu a sedm proseb neb krátkých modliteb.*

a) **O předmluvě.**

Předmluva zní takto: *Otče náš, jenž jsi na nebesích.*

Otče náš, jenžto v nebi přebýváš!

I. Prvé, než koho za něco prosíme, jmenujeme ho, mluvíme k němu, promlouváme, čili předmlouváme. Totéž činíme při modlitbě Páně, když obracíme mysl svou k Bohu, řkouce takto: Otče náš, jenž jsi na nebesích.“

II. *Výklad.* Těmi slovy předmluvy voláme k Bohu, jenž jest Otec náš. a) Boha jmenujeme Otcem, protože lidi k obrazu svému stvořil, a otcovsky o ně pečuje.

Texty. „Zdaliž on není Otec tvůj, kterýž tebou vládne a učinil a stvořil tebe?“ (*V. Mach.* 32, 6. *Is.* 63, 15, 16) „Hospodin sám jest Bohem, on učinil nás, a ne my sami sebe. Lid jeho jsme a ovce pastvy jeho.“ (*Žalm* 99, 3).

b) Boha jmenujeme Otcem svým, t. Otcem všech lidí, zvláště křesťanů, protože nás všechny skrze Ducha sv. na křtu sv. syny svými, svými dědici, i dědici s Kristem Ježíšem a vespolek bratřími učinil.

Texty. Ten zajisté duch (mysl, kterýž jsme skrze náboženství přijali) svědectví vydává duchu (srdci) našemu, že jsme synové Boží, a jest-liže synové, tedy dědicové: dědicové zajisté Boží a spoludědicové Kristovi. *Řím.* 8, 17. Pohleďte, jakou lásku dal nám Otec, dav nám tu moc, abychom synové Boží slouli i byli. *I. Jan* 3, 1. Když přišla plnost času, poslal Bůh syna svého . . . aby ty, kteříž

pod zákonem byli, vykoupil, abychom zvolení synů přijali . . . Vy všichni synové Boží jste skrze víru, kteráž jest v Kristu Ježíši. Nebo kteřížkoli v Kristu pokřtěni jste, Krista jste oblékli. Neníť ani Žid, ani Řek, není služebník, není muž ani svobodný, ani žena. Nebo všickni vy jedno jste v Kristu Ježíši. *Gal. 4, 4. 5+3, 26—28.*

III. *Důvody.* Říkáme 1. *Otče* abychom v srdci svém vzbudili dětinou úctu, důvěru a lásku, co základ naděje i modlitby naší.

Texty. „Pro tuto příčinu klekám na kolena svá k Otci Pána našeho Ježíše Krista, z něhož se všeliké Otcovstvo na nebi i na zemi jmenuje. Přijali jste vyvolení synů, v němžto důvěrně voláme k Bohu: Abba, Otče!“ (*Řím. 8, 15. Gal. 4, 6*) Budete-li zač prositi Otce, dá vám. (*Jan 16, 14*) Nepečujte . . . víť zajisté Otec váš, že toho všeho potřebujete. (*Mat. 6, 31, 32*).

Výroky. Chce-li nás Bůh naplniti bázní, jmenuje se Pánem, chce-li býti ctěn a milován, Otcem se zove. Důstojnější zajisté a šlechetnější zajisté jest úcta a láska, než bázeň a protož Bůh více si oblibuje ve jmeně Otec, než Pán.“ *S. Řehoř.* „Kristus Pán učí nás, kterak bychom všech k spasení potřebných milostí od Boha sobě vyžádati měli; kterak medle učí nás, že Boha v modlitbě Páně oslavovati máme? Ne pane, ne soudce, nýbrž Otče! poněvadž chce, abychom Boha za jeho milost s touž důvěrou prosili, s kterouž chudý aneb nemocný syn svého otce za potravu aneb za léky prosí.“ *S. Liguori.* „O královské sladké slovo líbezné útěchy, jež jen s vroucí nábožností se má vyslovovati! Je-li Bůh Otcem mým, tedy mne miluje i co třeba, mně uděluje. *Lud. Grand.* Boha celým srdcem milovati máme, že otec jest, báti se, že Bůh jest. *S. Cyprián.*

Podobenství.

Chudý *rolník* vyhořel a k tomu krupobití zničilo osení, celou naději jeho. Sousedé co mohli mu pomáhati; než pomoc nebyla vydatná, neboť mnozí sami krupobitím velikou škodu utrpěli. Hlad a nahota trápily pohořelých; zima se blížila a četná rodina byla dosud bez přístřeší. V takovéto úzkosti přišlo ubohému otci na mysl, by na knížete pána se obrátil! Šel tedy do města. Celou cestou přemýšlel, kterak knížete osloví, jak jej co nejuctivěji pojmenuje, jak nejvhodněji svou žádost přednese. Přišel k paláci, bázlivě tam vkročil; když pak hned po chodbách tu nádheru spatřil, taková tesknost jej pojala, že si netroufal dále

vkročiti. V tom spatří po straně přívětivou kapli otevřenou. „Dobře, praví k sobě, tam vejdu; neboť vím, jak nejvyššího Pána osloviti. Tomu řeknu: „Otče náš, jenž jsi na nebesích!“ a on jest spokojen.“ I vstoupil do kaple a padna na kolena vroucně k Bohu se modlil. Po chvíli se zvedl, a pln důvěry, že mu nebeský Otec pomůže, nešel ku knížeti, nýbrž přímo domů se ubíral. A důvěra jej nesklamala. Kníže, kterýž se o neštěstí poctivého rolníka dozvěděl, ještě téhož dne hojnou jemu odeslal pomoc.

„Bůh jest Otec náš, důvěrně tedy volejme: nebojme se, že odstrčení budeme. — Přistupujíce s žádostí k nějakému pánu, tážeme se především služebníků, v hod-li přicházíme? I řekne nám snad: „Pán spí, nemá času,“ aneb „není doma“ i odcházíme s nepořízenou. Jinak to u Boha. Tam není strážce, ani služebníků, kteří by nám přistoupiti nedali. Tam třeba jen volati: Otče! a již se brány otvírají a syn spočívá v náruči svého Otce. S. Jan Zl.

2. a) Říkáme *Otče náš*, abychom vyznali, že jsme *všichni synové Boží* i že hodnosti této si vážiti a se dostojně chovati máme.

Texty. Pohleďte, jakou lásku prokázal nám Otec, abychom synové boží slouli a byli.“ I. Jan 3. „Kdokoli činí vůli Otce mého, tenť jest bratr můj i sestra i matka má.“ (Mat. 13. 15.)

Výroky. „Pamatovati a věděti máme, že, poněvadž Boha Otcem nazýváme, jako synové Boží choditi máme, abychom, jak my se chlubíme z otce, tak aby on se chlubil i z nás.“ Sv. Cyprian. „Přičiniti se také máme, abychom v pravdě byli synové Boží. Neboť jen tenkrát jest otcem naším, jest-li dobře činíme; hříchů-li se dopustíme, spravedlivým soudcem nám bude. Sv. Ambrož. Ach, jaká to starost zmítá duší mou, že snad vzýváje Boha jakožto Otce, takového Otce nejsem hoden! Sv. Augustin. V starém zákoně chtěl se jest často Bůh nazývati pánem, chtěl lid připravit k tomu, aby se jeho báli. Ale již v zákoně novém více nám ukázav milostí, netolik pánem naším se nazývá, ale také otcem, abychom netolik se báli jeho moci, ale milovali jej a ctili jako otce, neb jest jiste zvolil ny v syny. A když jemu chcem čest zvláští učiniti, poněvadž se nazýváme jeho dětmi, sluší se nám pilně stříeci šeredných vášní, ježto na božie syny a dcery neslušejí, a mieti se počestně, aby ti, kdož nám nepřejí, nemohli se nám posmievati, řkúc: „Aj, toť syn Boží, ješto vzývá Boha Otcem: hrdý, závistivý, hněvivý, léný, lakomý, lakotný, smilný! A nebylo nám to ku potupě vláští? A také ne toliko

se zlého stříeci, ale činiti skutky dobré a připodobnati se svému otci. Poňvadž jest on čistý, také nám slušie býti čistu; on jest milosrdný a spravedlný: když se chcem nazývati jeho dětmi, také máme býti milosrdní a spravedlní. A znamenitě, když se modlíme, kázal nám vzývati Christus . Boha otcem, abychom tiem větší naději měli k uslyšení, žej náš otec; a také byli tiem hodni uslyšení, když pomniec se, že jsme dcery a synové Boží, budem se toho stříeci, ješto neslušie na Božie děti. *Tom. Štítný.*

Napomenutí. Když tedy tuto modlitbu konati chceš, křesťane! pamatuj, že jako syn k Otci přistupuješ. Když ono slovo „Otče náš“ pronášíš, uvažuj, na jaké místo povznesla tě svrchovaná dobrotivost boží, který ustanovil, abys ne jako služebník k Pánu se blížil nerad a s bázní, nýbrž jako syn k otci dobrovolně a radostně se utíkal. A přitom rozjímej, s jakou horlivostí a nábožností ty se naproti tomu musíš modliti. Musíš se přičiniti, abys takovým se ukazoval, jakým býti sluší synu božímu, to jest aby modlitby a činové tvoji nebyli nehodni božského rodu, ku kterému tě [povýšiti ráčil Bůh. Na tuto povahu povinnosti upozorňuje nás apoštol, an dí: „Buďte tedy následovníci boží jako synové nejmilejší,“ (*Ef. 5, 1.*) aby se v pravdě o nás říci mohlo, co týž apoštol psal *Thesal.* „Vy všickni jste synové světla“ (*5, 5.*)

Podobenství a příklady.

„Nejmilejší! Synové Boží jsme.“ (*I. Jan 3, 2.*) Slova tato překrásně sv. *Augustin* vykládá: Kdyby člověk chudý na daleké cestě hladem, žizní, nemocí a všelikou psotou byl trápen, avšak nenadále by se dozvěděl o svém vznešeném rodu, kterýž mu prve byl neznám, ano do otcovského domu by byl uveden; o, jak velice by se zaradoval! Než, co jest všecko pozemské štěstí, co lidská urozenost proti slávě nebeské a synovství Božímu, kteréž Kristus všem lidem zvěstoval? Slyšte to vy chudí i nešťastní a všelijak ztrápení, vy všickni jste dítky nebeského Otce; v nebi jest nesmírné, nepomíjitelné dědictví vaše; neboť jsouce synové Boží jsme i dědicové jeho a spoludědicové Kristovi.“

Sv. *Ludvík*, král franc. nejraději v *Possiaku* se zdržovával. „V *Possiaku*, říkával sv. L., se mi větší česť stala, než v kterémkoli jiném městě; neb tam jsem syuem Božím a dědicem království Božího byl učiněn.“ Proto se nepodpisoval *Ludvík* král, nýbrž *Ludvík* z *Possiaku*.

Jistý *otec* odešel v záležitostech obchodu do dalekých krajín, odkudž po nějakém čase odeslal svým dítkám plnou bednu pěkných dárův a k tomu list, v němž mezi jiným psáno bylo: „Milé dítky! buďte ctnostné a dobré, pak přijdete za mnou, a v příbytku, kterýž jsem vám připravil, ještě krásnější věci obdržíte.“ Z toho dítky velmi se těšily; matka pak doložila: „Tak jako váš pozemský otec o vás se stará, tak a mnohem více pečuje o všechny lidi Otec nebeský. Zde nám dává všeho, čeho potřebujeme, po smrti pak v nebi nevýmluvných radostí nám připravuje, budeme-li jako dítky Boží podle rozkazu jeho ctnostně a nábožně živi.“

b. Říkáme: *Otče náš!* na upamatování, že jsme *všickni*, — vznešení i sprostí, bohatí i chudí — dítky jednoho otce i že co *bratři a sestry* sebe vespolek milovati, sobě pomahati i za sebe se modliti máme, chceme-li od Boha býti vyslyšeni.

Texty. Všickni bratři jste, nebo jeden jest Otec váš. *Mat.* 22, 8. Zdali není jeden otec všech nás? zdali Bůh jeden nestvořil nás? proč tedy pohrdá jeden každý z nás bratrem svým? A otce nenazývejte sobě na zemi; nebo jeden jest otec váš, kterýž jest v nebesích. — Kdo z vás větší jest, buďte služebníkem vašim. *Mat.* 24, 9. 11. Modlete se vespolek, abyste spaseni byli; mnoho zajisté může modlitba spravedlivého. *Jak.* 5, 16.

Výroky. „Pravice: Otče náš! ukazujeme, že jest Otcem mnohých a nikoli jednoho. . Hle společný to Otec nás všech, což nás nabízí k bratrství a jednomyslnosti. Nechat sobě nepochlebuje bohatý neb vznešený, neb pán: nebo rovněž tak jest synem božím chudý, sprostý a sluha. Všickni tedy jsme bratři,“ *Sv. Bernard.* „Modlitba Páně jest všeobecná i zavírá všechny věřící, neboť jsoucí dítky jednoho nebeského Otce, jsou všickni vespolek bratři v Kristu. I nechtěl Spasitel, abychom volali: „Otče můj,“ ale „Otče náš!“ bychom z toho seznali, že nám štěstí bližního tak má ležeti na srdci, jako vlastní blaho naše.“ *Sv. Aug.* „Kristus učil nás modliti se „Otče náš,“ abychom společně a jeden za druhého se modlili. Proto jest modlitba Páně veřejná a obecná modlitba křesťanů.“ *Sv. Cyprian.* Vy všickni jste synové boží; pročez máte jedno srdce, jedna mysl býti, abyste hodni byli moci volati: „Otče náš!“ *Sv. Jan Zl.* „Menovitě také kázal nám Kristus říkati ne: Otče můj, ale Otče náš, abychom spolu měli tiem větší milost to pomniec, že všech spolu jest Buoh otec a my všichni spolu v lónu svaté Cierkve jsme sobě bratři a sestry a jeho děti.“ *Tomáš Štítný.*

P ř í k l a d y.

Kristus Pán sám naučiv nás modliti „Otče náš,“ apoštoly co své přátely, ano všecky lidi za své bratry považoval. Sv. a poštole a *první věřící*, modlíce se Otče náš, byli jedno srdce, jedna duše. Takže starý *Tertullian* zvolal: „Hle, jak křesťané sebe vespolek milují i jeden za druhého umřítí jest hotov!“ Podobně sv. *Jan Zl.*, sv. *Augustin*, sv. *Rupert* a jiní modlíce se, Boha i bližního milovali.

3 Říkáme, „*jenž jsi na nebesích*,“ protože Bůh, ačkoli všudy jest, předce zvláště na nebesích bydlí, kdež ho jeho vyvolení tváří v tvář patří a s ním se radují. — Tudíž vděčně srdce své k nebi pozdvihujeme, odkudž každý dar dobrý pochází. Zde v tomto slzavém údolí jsme jen poutníci; tam jest naše pravá vlast, po níž upřímně toužiti, již se všemožně domáhati máme.

Texty. „Jeden jest otec váš, který je v nebesích.“ (*Mat.* 23, 9. II. *Par.* 6, 21.) „Naše obcování v nebesích jest.“ (*Fil.* 3, 20.) „Jak jsou milí stanové tvoji Hospodine mocnosti. Touží a omdlévá duše má po síních Hospodinových. (*Žlm.* 83, 2.) „Nyní já vždycky s tebou. — Nebo co mi jest na nebi krom tebe a bez tebe co jsem chtěl na zemi?“ (*Žlm.* 72, 23. 25).

Výroky. „Radujte se v Pánu, veselte se a plesejte spravedliví, neboť skvostnou máte zástavu v nebesích. Bůh sám jest Otec váš. Křídlo ma orlovýma chci se k tobě povznést. Vznesenější jsem nad syna královského, ježto ne pomíjející, nýbrž věčné říše v nebesích jsem nápadníkem.“ *Ludv. Gran.* „V tobě, o Bože! jest radost bez bolesti, dobro beze zla. Tys má slast, má blaženost! Ty nejsi jen v nebi, tys nebe samo.“ *Sv. Bonavent.* „Tam náležím. Ó jak se mi oškliví země, když pohlednu k nebesům!“ *Sv. Augustin.*

„A kakž koli Bůh jest všudy, však nám kázal říkati: „*jenž jsi v nebesích*,“ abychom vždy po tomto dědicství nebeském túžili a tábli se k němu; nepřikládaje mysli ovšem k věcem tohoto světa, jakobychom v nich libost kochanie svého chtěli uložiti; ale jen ku potřebě jich užívati máme, abychom podle způsobu božieho oněch nebeských po těchto došli.“ *Tom. Štítný.*

P ř í k l a d y.

Kristus Pán všech bídnych a ztrápených nejednou poukazoval na otce nebeského. Všickni pak praví *následovníci* Kristovi důvěrně

se utíkali k Bohu, jenž jest v nebesích. Tak sv. *Jan Zl.*, sv. *František* a j. v. I. str. 1.8.

Nebe jest naší vlastí pročez patří člověk k říši nebeské. V jisté škole, kdežto se dívky vyučovaly přírodopisu, tázal se při zkoušce komisař patronáží, které z tří říší přírody člověk náleží? Všecky dívky mlčely, jeden toliko z *chlapců* pozvedl srdnatě ruku na znamení pravé odpovědi. Ty tedy synáčku, dí p. komisař, nám to pověz. Načež chlapec zřetelně a hlasitě odpověděl: „*Člověk náleží k říši nebeské.*“ P. komisař se zamlčel a v zkoušce dále pokračoval.

Chudý sirotek, kleče u hrobu svého otce, kteréhož včera mu pochovali, hořce plakal, že nemá žádného otce ani matky, již před dvěma lety byl ztratil. Náhle pozvedna oko, spatří vedle náhrobek, na němž vyobrazen anděl, ukazující pravou rukou k nebi a levou na nápis: „Otče náš, jenž jsi na nebesích!“ Slova tato smutnou tvář jeho vyjasnila. „Ano, pravil, na tebe Otče v nebesích byl bych zapomenu. Tys mi vzal otce i matku, avšak sám jsi mi otcem, i neopustíš ubohého sirotka.“ Tak potěšen odešel a nebeský Otec pečoval o něj, že, ač neoplýval časnými statky, přece po všechny dny života měl důstatek a svatou spokojenost. Více příkladů viz I. str. 276 a 603—604.

IV. *Úvaha o předmluvě.* V pravdě jak krásná, ano nebeská to předmluva, v níž tři božské ctnosti: víra, naděje a láska jsou vysloveny. Slovo „Otče“ jest vyjádření víry, že Boha jakožto Otce poznáváme; „náš“ zavírá v sobě lásku, ježto mezi námi jakožto dětmi jednoho Otce má vládnouti. A slova „jenž jsi na nebesích“ naději v nás vzbuzují, že nás Otec nebeský jedenkrát přijme do svého království. *Kardinal Hugo.*

Bože, jenž máš v nebi sídlo,
Ty jsi všeho dobra zřídlo;
vždy jsou pro tvé děti věrné
zásoby Tvé nepřeborné!

Blaze nám, že Tebe ctíme
a Té Otcem zváti smíme.
Otče náš, jenž jsi na nebi,
uslyš nás hříšné na zemi!

b) O sedmi prosbách v modlitbě Páně.

Pořadek proseb.

„*Modlitba Páně obsahuje sedm proseb, z nichž ve třech se žádají věci věčné, v ostatu en čtyrech časné, kteréž však jsou potřebné k dosažení věčných*“ Sv. *Augustin.* „Jak krásný pořádek ustanovila moudrost božská v modlitbě! Po věcech nebeských,

t. j. po jmenu Božím, vůli Boží a království Božím popřívá též místa prosbě o věci pozemské. Neboť ráčil říci Pán: Hleďte nejprvé . . .“ (*Mat. 6. 33.*) *Tertul.* „Sedm jest proseb, jakož jest sedm darů Ducha sv. a sedm ctností. Prosbami přichází se k darům, dary k ctnostem a ctnostmi k blaženostem. Prosby ty jsou rozděleny dle dvojího života, jelikož jest život časný a život nebeský.“ *Sv. Bernard.* „A tak Kristus, dav nám naději k uslyšení a návrh, jak se máme mieti, chceme-li býti v svých prosbách uslyšeni, učí nás sedm proseb prositi užitečných: tři, ježto i po súdném dni bude nám potřebie; né teprv budem úplně v nich po súdnem dni uslyšeni, ale zde jen od polů; ale čtyř jen zde na světě nám jest třeba; aby nás ostříehl od zlého, a u pokušení neuvodil, odpustil dluhy a dal chléb vzdajší. Tohoj jen zde potřebie; neb tam nic zlého nebude, ani kto zajde u pokušení, ani co budem dlužni, jehož bychom nemohli splniti, ani tohoto chleba vzdajšieho bude nám třeba. Ale toho věč bude třeba; aby jeho vůle byla tak v zemném tělu našem, jako v duši, jež jest přirození nebeského; a království božieho způsob také ostane a jeho jmene osvecenie.“ *Štítný.*

a) *O prvních třech prosbách modlitby Páně.*

Prosba první.

První prosba zní takto: Posvět se jméno tvé.

I. Touto prosbou učí nás Pán Ježíš prositi za to, co ke cti a chvále boží přispívá.

„Prosíce, aby se posvětilo jméno boží, to rozumíme, aby se rozmnožovala svatost a sláva jmena božího.“ *K. Ř.*

Ctíme lidi, kteří pro svou hodnost a dobré skutky toho zasluhují, tím více máme ctíti Boha, který jest náš Stvořitel a Pán nejvyšší svatý a dobrotivý. Máme pak Boha již na tomto světě ctíti, abychom jej v nebi, jedenkrát ctíti a velebiti mohli.

Prosíme nejprv, aby se posvětilo jméno boží, a tak aby Bůh sám byl ctěn a veleben, protože máme vždy a nejprv za to prositi, čím se Bůh ctí, a potom teprv za to, čeho nám, neb bližnímu jest třeba.

Text. Hleďte nejprve království božího a spravedlnost jeho . . . *Mat. 6, 33.*

Pořádek tento Kristus sám ustanovil, abychom nejprve ctili Boha a tak naplnil přikázání: „Milovati budež Pána Boha svého nade všechno.“

Buď Tvé nejsvětější jméno
předně od nás zvelebeno.

II. Aby Bůh náležitě byl uctěn, *žádáme v první prosbě*:

1. *Aby všickni lidé na zemi Boha — vlastnosti a vůli jeho — poznali*; nebo nemůžeme ctít ani člověka, kterého neznáme, i *aby se jeho nejsvětější jméno všudy vyznávalo*, to jest: aby se po celém světě o Bohu, jakožto Tvůrci, Pánu a Otci mluvilo.

Texty. Tentot jest život věčný, aby poznali tebe samého pravého Boha a kteréhož jsi poslal Ježíše Krista *Jan* 17, 3. Rostež v milosti a v poznání Pána našeho Ježíše Krista. II. *Petr* 3, 18. 1. *Kor.* 2, 12. Budeš-li vyznávat ústy svými Pána Ježíše, . . . spasen budeš. *Řím.* 10, 9. Kdožkoli by vyznával, že Ježíš jest Syn boží, Bůh v něm zůstává a on v Bohu. I. *Jan.* 4, 15. *Mat.* 10, 32.

2. *Aby všickni lidé Boha ctíli a milovali*, t. přikázání jeho zachovávali (skutky jej velebili) a ježto hříchem Bůh se uráží, *aby se hříšníci k Bohu obrátili a káli se* (pravé pokání činili).

Texty. Dobrořečiti budu Hospodinu každého času; vždycky chvála jeho bude v ústech mých. *Žlm.* 33, 2. Chvalte služebníci Hospodina, chvalte jméno Hospodinovo. *Žlm.* 112, 1—4 † 56, 8 † 62, 6 † 103, 33 † 144, 1—2 † 145, 2. *Ekkl.* 36, 1—4 *Mat.* 1. 6 . . .

V tomť oslaven jest Otec můj, abyste velmi mnoho užítku přinesli, a byli mými učeníky. *Jan.* 15, 8. Ne každý, kdo mi říká Pane . . . *Mat.* 7, 21. Vy přátelé moji jste, učiníte-li, co přikazuju vám. *Jan* 15, 14. *Řím.* 2, 13. *Tit.* 1, 16. *Jan* 15, 14. I. *Jan* 2, 3—6; *Mat.* 5, 16. Uchyl se od zlého a čin dobře, hledej pokoje a stíhej jej. II. *Petr.* 3, 11. *Sk.* 8, 22. 23.

3. Aby všickni lidé pevně všemu věřili, čemu Kristus učil a co církvi svaté svěřil, i aby o všem, co k víře této náleží, s uctivostí mluvili a dle učení a příkladu Kristova živi byli a tudíž *aby se jeho nejsv. jméno ani nevěrou, bludy a kacířstvím* (zúmyslným, tvrdošíjným odpíráním pravdě) *ani rouháním* (potupným mluvením o věcech svatého náboženství) *nezlehčovalo*.

Texty. Kdo věří v Syna, má život věčný . . . *Jan* 3, 36. Totot jest dílo boží, abyste věřili v toho, kteréhož On poslal. *Jan* 13, 44. *Mat.* 16, 16. *Jan* 20 31. (Ostatně viz 1 přikáz.).

Výroky. Říkajíce: „Posvěť se jméno tvé“ sebe samých k té žádosti povzbuzujeme, aby jméno Jeho, jenž vždy jest svaté, také od lidí za svaté pokládáno bylo; t. j. aby se nepohrdalo tím co ne Bohu, nýbrž lidem prospívá. *Sv. August.* Pravíme: „Posvěť se jméno tvé,“ ne jakobychom Boha žádali, aby posvěcen byl modlitbami našimi, nýbrž abychom od Boha prosili, by jméno jeho

posvěceno bylo od nás. Nad to, kým bývá Bůh posvěcen, kterýž sám posvěcuje? Než, poněvadž sám řekl: „Svati buďte, neboť i já svatý jsem,“ žádáme a prosíme o to, abychom, byvše na křtu posvěceni, čím jsme býti počali, v tomtéž i setrvali. *Sv. Cyprian.* Nelze aby Bůh byl světějším, nebo neskonečná jest svatost jeho. Tou příčinou neprosíme v této prosbě za nic jiného, než aby Bůh známost svého jmena rozšířiti ráčil; též aby jej všickni národové milovali: i pohané, kteří ho ještě neznají, i kacířové, kteříž jej nepravým způsobem poznávají, též i hříšníci, kteříž ho sice znají, ale ho nemilují. *Sv. Liguori.*

„V té prosbě splním oně dvě přikázanie největší, na níž leží vešken zákon i proroci: abychom tociž, Boha nade vše milujíc, i žádali dříve než čeho jiného, jeho chvály; a také vidúc, žej to každému dobro poznati, jmene jeho osviecenie, když pro užitek svých bližných žádáme osviecenie, jmene jeho. To slušie k tomu přikázání, ježto nám řečeno: „Miluj svého bližního jako se.“ Neb když tomu rozumějíc, ež nám jest dobro, ež sme poznali jmie božie svaté, a ež lépe by bylo, čímbychom je lépe poznali; když žádáme aby všickni lidé poznali je: bludní k obrácení a spravedlní k většímuž utěšení lépež, lépež je poznávali, aby jim tak i s námi den ode dne bylo lépež: tedy sme naplnili to přikazanie božie, ježto jako se velí bližního svého milovati. A když pak cti božie žádajíc prosíme, aby bylo jmě jeho osvieceno, tociž jeho jmene svatost všem známa, aby se žádný jemu neprotivil, ale ctil každý, tedy to příslušie k milování Boha. A protož z srdce řcem: Osvět se nebeský Otče! jmě tvé všemu světu, aby ty čest a chválu měl ode všech, a všem bylo dobře milujíc tě a chválíc.“ *Štítný.*

Posvětiž se Tvoje jmeno
a buď vroucně stále ctěno.
Dej nám k Tvé cti živu býti
a ne k modlám světa zřítí;
rozplaš tmu, nevěru bludy,
svět Tvé pravdy světlo všudy.

Dejž by všickni Tebe znali,
chválu jmenu tvému vzdali;
by se v pravdě z hříchu káli,
cestou by se k nebi brali:
tak by bylo Tvoje jmeno
ctnými skutky velebeno.

III. Má-li však prosba tato býti pravdou

1. Musíme i sami Bohu čest vzdávati, slovem i skutkem jmeno jeho zvelebovati. „Ne nám Hospodine, ne nám, ale jmenu svému dej slávu.“ *Luk. 1, 49.* „Jestli že Bohu a Pánu svému cti nevydáváš, zloděj jsi; an Bohu odnímáš, co mu přináleží.“

Sv. Bernard.

P ř í k l a d y.

Tak *Andělé a svatí* stále prozpěvují: „Svatý, svatý, svatý, Hospodin Bůh zástupů, plná jest všechna země slávy jeho.“ (*Is.* 6, 3. *Z.* 15, 3.) Jak nadšeně *David* zveleboval jméno Boží, svědčí jeho žalmy zvláště *Ž.* 148: „Chvalte Hospodina z nebes: chvalte ho na vysostech. Chvalte jej všickni andělé jeho, chvalte jej všechny mocnosti jeho . . .“ *Ž.* 112. „Chvalte služebníci Hospodina, chvalte jméno Hospodinovo . . .“ „Ne nám Hospodine, ne nám, ale jménu svému dej slavu“ (*Žlm.* 113, 1.) *Job* bolestnou nemocí a ztrátou všeho statku raněn, zvolal: „Hospodin dal . . .“; buď jméno Hospodinovo požehnáno.“ *Job.* 1, 21.

Tři mládenci v ohnivé peci procházeli se u prostřed plamene, chválíce Boha a dobrořečíce Pánu. — A stojí Azariáš modlil se takto: „Požehnaný jsi Pane Bože Otců našich a chvalitebné i slavné jest jméno tvé na věky . . .“ *Dan.* 3, 24 .

Maria P., když ji Alžběta co matku Páně pozdravila, v radostném nadšení pokorně zvolala: „Velebí duše ná Hospodina a zplesal Duch můj v Bohu, spasiteli mém, že vzevřel na ponížení děvky své: neb aj, od této chvíle blahoslavenou mne nazývati budou všickni národové. Neboť mi učinil velké věci ten, jenž mocný jest a svaté jméno jeho . . .“ (*Luk.* 1, 46 . . .)

Když *Petr a Jan* uzdravili chromého . . . , zběhl se k nim všechen lid do sínce Šalamounovy. To vida Petr, promluvil k lidu: „Muži israelští, co se divíte tomuto? aneb co na nás tak hledíte, jakobychom my svou silou aneb mocí učinili to, aby tento chodil? Bůh Abrahama, Isaka, Jakuba, Bůh otců našich oslavil Syna svého Ježíše . . .“ *Sk.* 3, 11—13.

Sv. Pavel psal ke Korintským (10, 31.): „Buďte že jíte, nebo pijete, neb cokoli jiného činíte, všechno k slávě Boží činite.“ I sám, ačkoli nejvíce mezi apoštoly pracoval, přece vše Bohu přičítal, jedině v kříži Kristově se chlubil. (*Ef.* 5, 20.)

Sv. Augustin, jeden z nejvýtečnějších sv. otců a učitelů církve, vše co konal a psal, jen ke cti a chvále Boží činil. „Kdo jen svou čest vyhledává, pravil, jest zloděj a vrah; neboť tobě Pane a Bože! čest a slávu ukrádá.“

Sv. Ignác měl heslo: „Všecko k větší cti a chvále Boží.“

Sv. Řehoř jméno Boží vždy s největší uctivostí vyslovoval. Podobně sv. Polykarp, František, Julian a j.

Newton, slavný přírody zpytatel, slyše jméno Boží vysloviti, hlavu vždy z uctivosti odkryl.

Když *Jan III. Soběšký*, král polský, po slavném vítězství nad Turky u Vídně, domů se navrátil, přirovnáván byl od jednoho pochlebníka *Juliu Cesarovi*, dal mu tu krásnou křesťanskou odpověď: „Jest pravda, že jsem přišel a viděl, ale Bůh jest, který přemohl.“

2. Máme jiných vzdělávati slovem i příkladem.

Texty. Neumělé učte svobodně. I. *Esd.* 7, 25. Rtové spravedlivého vyučují mnohé. *Př.* 10, 21. Dej příležitost moudrému a bude prospívati moudrostí, pouč spravedlivého a přijme s ochotností. *Př.* 9, 9. „Kterýž má milosrdenství, učí a cvičí jako pastýř stádo. *Sir.* 18, 30. Tak svět světlo vaše před lidmi, ať vidí skutky vaše dobré a slaví Otce vašeho, jenž jest v nebesích. *Mat.* 5, 15. Obcování své mezi pohany mějte dobré, aby spatřující vaše dobré skutky, velebili Boha. I. *Petr.* 2, 12.

Výroky. Mocnější jsou příklady, než slova a úplněji se poučuje skutkem, než hlasem. *Sv. Lev.* Lot příkladů více váží, než sto liber slov. *Sv. Frant. Sal.* Neznámť já rady lepší, jako když hledíš příkladem svým bratra poučiti. vybízeje ho k tomu, co jest lepšího a radě mu skutkem a pravdou. *Sv. Bernard.*

Slova hnou, příklady táhnou; — neb slova vzbuzují, příklady popuzují. *Přísloví.*

P ř í k l a d y.

Nejvznešenější příklad horlivosti pro čest a chvalu Boží jest *Kristus Pán* a Spasitel náš, kterýž po tři léta chodě po své vlasti z místa na místo, lid vyučoval, bloudících laskavě na pravou cestu uváděl, hříšných ku pokání vzbuzoval a zatvrzelých přísně káral; a sám svatě jsa živ, lid slovem i příkladem k ctnosti vodil. „Příklad zajisté dal jsem vám, abyste, jakož já jsem činil, i vy činili.“ *Jan křtitel* byl hodný předchůdce jeho.

Apoštolové mistra svého v horlivosti pro čest a slávu Boží následovali, neboť vše opustivše, Krista se přidrželi, po jeho pak na nebe vstoupení u veškerém světě Evangelium hlásali, a pro Boha a spasení bližních život svůj obětovali, jakož o tom Skutkové apoštolští a zvláště listové sv. Pavla svědectví vydávají. — Tutěž horlivost i nástupcové jejich po všechny věky dokazovali.

Papež Pius V. upomenut v churavosti své od jednoho přítele, aby se šetřil, odpověděl: „Nepovolala mne Prozřetelnost na stolicí Petrovu pro mé pohodlí, nýbrž abych pečoval o šíření cti a slávy Boží.“

Sv. Ambrož vedlé všech rozsáhlých povinností biskupských

i malým dítkám chléb života lámal. Podobně učený kanclíř Jan Gerson touže horlivostí malé dítky v sv. náboženství vyučoval, jakouž vzdělavcům kázal.

Sv. Blanka nejen svého syna Ludvíka, potomního krále franc., cvičila u víře a nábožnosti, nýbrž s ním i chudé dítky učovala a tak čest a chválu Boží rozmnožovala.

Sv. Václav — pro množení slávy Boží — pohanské dítky kupoval a je v křesťanství vychovati dával.

3. Máme jiných od hříchů, zvláště od *rouhání* a zneuctívání jmena Božího vystříhati.

Texty. „Zhřešil-li by proti tobě bratr tvůj, jdi a potresci ho, (*Mat.* 18, 15—17; *Tit.* 3, 1. 10; *Žid.* 3, 12.)

Výroky. „Miluješ-li Boha a vidíš-li, že se mu lidé rouhají a jím pohrdají, že jmeno jeho znesvěcují, můžeš-li to pokojným srdcem snést? Nikoli! Tuť naše povinnost čest boží zastávat. *Sv. Bernard.* Psi štěkají pro svého pána a ty chceš, abych nemluvil pro pravdu Kristovu? Jak mám mlčeti, kde se jmeno Páně zneuctuje? Umřítí mohu, mlčeti nemohu. *Sv. Jeroným.*

P ř í k l a d y.

Jistý bohaprázdňý člověk — u přítomnosti *sv. Jeronýma* — Bohu se rouhal. Pln horlivosti *sv. muž* tento ho káral: „Psi štěkají pro svého pána, pravil mezi jiným, a já bych měl mlčeti, kde se jmeno Boží potupuje? Nikoli, umřítí volím, než bych mlčel k tvému rouhání.

Ludvík, král franc., vydal přísný rozkaz proti rouhačům, t. aby jim rty řeřavým železem byly páleny. Když pak pokuta tato ponejprv na několik vážných měšťanech vykonána byla, a lid reptal proti takovéto přísnosti, řekl: „Já sám chtěl bych tu bolest podstoupiti, kdybych tím prostředkem všecko rouhání z země svých vyplniti mohl.“

Sv. Augustin, než se obrátil, z lehkomyšlnosti často klíval a zlořečoval, což pak nejen docela odložil, nýbrž příkladem svým i mnohé od tohoto hříchu odvrátil.

Sv. Auxenc, horle proti klení a rouhání, říkával: „Jen k oslavení má člověk odvírati úst svých, ne pak aby ho zneuctoval.“

Jan *Hurtado*, mnich z řádu *sv. Dominika*, slyše jistého vojáka rouhati se, zvolal rozhorleně: „Ty lžež padouchu, Bůh není takový, jak ho tvá nectná huba představuje!“ Voják rozhorčen, chtěl jej probodnouti, pakli slova svá neodvolá. Než bojovník pro čest Boží raději smrtelnou ránu podstoupil.

Klaud. Bernard, přijmím „chudý kněz“ na celém těle se třásl, když koho klíti slyšel. Jedenkrátě dal mu hrubý vozataj políček, při čemž hrozně zazlořečil. „Milý příteli,“ dí přívětivě Bernard, „dejte mně ještě jeden políček, avšak neklejte více.“

Jistá *matka*, cestujíc se svou *čtyrletou holčičkou*, dorazila s ní v poledne do hostince, kdežto obědvaly při společném stole. Na boře seděli dva páni, kteří rouhavé řeči o Bohu vedli. Žádný se neopovážil proti nim se ozvati. Konečně ona nábožná dceruška nemohouc déle snésti takové rouhání, pravila vážně: „To není není dobře, milí páni, tak se o Pánu Bohu nemluví!“ „Máš dobře, milá dceruško! přejal jí slovo jiný starý pán, tak se o Pánu Bohu nemluví“: a oni dva rouhači umkli.

V jiné hospodě podobně rouhavě o Bohu mluvili; a když rouhání nechtělo míti konce, vzav *hospodský kříž* ze stěny, chtěl jej vynésti; čemuž když hosté se divili, pravil: „Nesluší se, aby Tento (na kříži) takové řeči poslouchal.“

Nábožný farář měl čeledína, který, ač byl jinak pořádný a pracovitý, měl ten daremný zvyk, že často, zvláště při dobytku zlořečoval. Pán jej často laskavě napomínal, však nadarmo; čeledín vymlouval se, že se nemůže přemoci. Jedenkrátě jeda s ním farář navštívití svého spolubratra, slíbil mu, nebude-li dnes klíti, že dostane dvacetník. Vozka maje se na pozoru, aby mu slíbený dvacetníček neušel, celou cestu nezaklel. Při návratu dáváje mu pán slíbený dvacetník, pravil: „Vidíš příteli, tento bídný peníz jest bohem tvým, neboť jsi proň více, než z lásky k Bohu učinil. Pomni, kam povede tvé jednání!“ — Od té doby neslyšel ho farář a žádný více klíti.

4. Rovněž od každého hříchu bližního střežití a na cestu ctnosti ho uváděti máme, jako *Kristus* a po něm mnozí svatí činili.

P ř í k l a d y.

Sv. Jan Zlt. dí: „Upadl-li vůl neb osel nepříteli, měli židé přikázáno, pomahati mu a my bychom duší svého bratra, předrahou krví Kristovou vykoupeného, když zbloudil, chtěli povrhovati? my bychom člověka křesťana, když padl, nechtěli retovati? Je-li kdo rozrucuhán, umazán, laskavě takovéto vady mu připomínáme; ale na škvurny duše jeho nedbajíce, nelaskavě necháváme ho hynouti.“

Sv. František z As. potkav mladého člověka, o němž slyšel, že rozpustilý život vede, rozestřel před ním na cestu šat a hluboce se poklonil. Tázán jsa, proč tak učinil, odpověděl: Člověk, ježž za

hříšníka máte, bude jednou velikým svatým.“ Těmito slovy mladík se zastyděl, a dal se na pokání.

Když *Bobadilla*, znamenitý jesuita, na svých apoštolských cestách jda hlubokým lesem, od lotrů byl obstoupen: počal, jakoby z dobré mysli, zpívati nábožné písně. Loupežníci úsměšně jej poslouchali. A B. obrátiv se k nim pravil: „Máte snad chuti slyšeti kázání?“ Vrahové pro žert svolili. A B. kázal s takovým úspěchem, že po dokončení všickni loupežníci k nohám mu padli a pokání mu slíbili.

Sv. Řehoř Naz., stav se patriarchou Cařihradským, měl mnoho přátel i nepřátel. Přátelé přicházeli mnozí, aby štěstí mu přáli. Když všickni byli odešli, spatřil v svém pokoji mládence, v smutečném rouše, an co stěna bledý, zíral pod sebe. *Sv. Řehoř* tázal se ho přívětivě, co by žádal? on pak místo odpovědi vrhl se k nohám jeho a rukama lomě, jen stenal. V tom příšedší služebníci domnívali se, žeby smysly se pomínul, a ven jej vyvedli. Později přiznal se, že byl najat, aby *sv. patriachu* zavraždil, než dojat vlídností jeho nemohl to učiniti. *Sv. Ř.* odtud vzal mládence k sobě i Bohu jej získal.

5. *Mámet za spasení svých bližních se modliti.*

Text. „Modlete se za sebe vespolek, mnohoť zajisté může modlitba spravedlivého.“ *Jak.* 16. (Více textů viz str. 24.)

P ř í k l a d y.

Tak modlila se *sv. Monika* za svého syna *Augustina* a *sv. Terezie* zvláště za nemocné duchovní, aby opět zdraví nabyvše, na vinici Páně mohli pracovati. Když pak některý umřel, hořce slzela. *Sv. Maří Magd. Pacianská* každodenně se svými sestrami za obrácení hříšníků se modlivala.

Prosba druhá.

Druhá prosba zní takto: *Přijď království tvé.*

I. *Touto prosbou* za království boží *zahrnuje se všechno*, cokoli nám jest potřebné v tomto putování a čeho nám Bůh dobrotivě slibuje uděliti po smrti v nebi, abychom poslušní svého nejvyššího Pána a krále na zemi, zasloužili si hojné odměny v nebesích.

„*Slovo království* mnohé věci vyznamenává. Obecný jakýsi význam království božího, jenž často přichází v písmě sv., jest: *panství* nejenom jeho moci, kterouž má *na nebi i na zemi* ale i jeho prozřetelnosti, kterou všechno řídí a spravuje. (*Žlm.* 94, 4.) Dále královstvím božím znamená se zvláštní způsob Prozřetelnosti, kte-

roužto Bůh pečuje o lidi nábožné a spravedlivé (*Žlm.* 22, 1.) *Kristus Pán* ustanoven jest *králem* od Boha (*Zlm.* 2, 6.) jehož království jest spravedlnost, — pokoj a radost v Duchu svatém (*Řím.* 14, 17.) Kristus panuje v nás skrze vnitřní ctnosti, víru, naději a lásku, kterýmiž ctnostmi se poněkud staváme oudy jeho království (*církve*) a Bohu obzvláštním způsobem jsouce poddáni, k jeho službě a uctění býváme posvěceni, aby dle slov apoštola živ v nás byl Kristus (*Gal.* 2, 20.) Toto *království* nazývá se *spravedlnost*, poněvadž založeno jest spravedlností Krista Pána. A o tomto království mluví Spasitel u sv. *Lukáše*: „Království boží jest ve vás“ (17, 21.) Neboť ačkoliv Ježíš Kristus skrze víru kraluje ve všech, kteří se nacházejí v lůně mateře církve, předce obzvláštním způsobem nad těmi vládne, kteří mají víru, naději a lásku dokonalou, Bohu se obětují jako údy čisté a živé a o těch říkáme, že jest v nich *království milosti Boží*.

„Konečně jest ono *království slávy Boží*, o němž *Kristus* dí u sv. *Matouše*: Pojdte požehnání Otce mého, vládněte královstvím připraveným vám od ustanovení světa. (25, 34.) Také u sv. Jana zmínka o něm se činí: „Nenarodí-li se kdo znovu z vody a z Ducha sv., nemůže vjiti do království božího“ (3 15.). O němž též apoštol k *Ef.* mluví: „Žádný smilník . . . nemá dědictví v království božím“ (5, 15.) Sem náleží též některá podobenství Krista Pána mluvícího o království nebeském. (v. *Mat.* 13.)“ *K. Ř.*

V druhé prosbě žádáme tedy:

1. *Aby Bůh církev svou, království duchovní, kteréž Kristus Pán na zemi ku spasení duší lidských založil, a již pomoc či milost Ducha sv. slíbil i udělil, — pročež království milosti sluje — rozmohl a upevnil; by t. učinil, aby nevěřící Boha a bloudící právě učení jeho poznali a tak pohané, židé, bludaři, kacíři i odštípenci do lůna církve sv. přivedeni byli; — aby všickni lidé Boha právě ctili a milovali, aby nesloužili hříchu a původci jeho ďáblu, jehož moc a králování jest v pekle — a tak aby (nevědomost blud a zlobu, ty prameny hříchu, odstranil, království pak ďábla a hříchu zkažil.. Krátce žádáme, aby bylo království boží všudy vůkol nás.*

Kéžby zrostla říše milosti,

A Tvé nebeské království

Církev, ježto vede k blahosti!

ať se zde u nás uhostí!

Texty. Bůh chce, aby všickni lidé spaseni byli a ku poznání pravdy přišli. *1. Tim.* 2, 4. Budeť kázáno evangelium po všem světě, na svědectví všem národům. *Mat.* 24, 14; *srv. Is.* 54, 25, *Žlm.* 144, 11 — 13. *Is.* 6, 2 — 3. *Jan.* 10, 16. *Řím.* 1, 8. Na

to se ukázal Syn boží, aby zkazil skutky ďáblov.“ 1. *Jan* 3. 8. *Řím.* 16, 20. *Zj.* 20 1 — 3. Bůh vytrhl nás z moci temnosti a přenesl nás do království Syna. *Kol.* 1, 13 † 2, 15. *Tit.* 1, 16. *Mat.* 25, 41.

2. *Žádáme*, aby nám Bůh milostí svou přispěl, bychom všickni, jsouce údové království jeho, v něho pevně věřili, v něho doufali, jej milovali, čili *aby nám víru, naději a lásku vlil* skrze Ducha svatého *a ty ctnosti božské v nás rozmohl*; bychom tak pomocí jeho hříchů všech se vystříhali, a dobře činili. Jinak žádáme, *aby království pravdy a milosti v nás přebývalo i působilo*.

Víru, naději a lásku vlej Bože, v srdce nám a rozmahej!

Texty. „Nepřijdeť království boží patrně; nebo hle královstv boží jestiž mezi námi. *Luk.* 17, 21. Království boží jest spravedlnost a pokoj a radost v Duchu svatém. *Řím.* 10, 17. Nyní zůstávají víra, naděje, a láska, tyto tři věci, ale největší z nich jestiž láska. *I. Kor.* 13, 13, Klekám na kolena . . . , aby Kristus přebýval skrze víru v srdcích vašich, abyste v lásce vkořenění a založení jsouce mohli . . . poznati všecku známost převyšující lásku Kristovu, abyste naplnění byli ve všelíkou plnost boží. *Ef.* 3, 17 — 19. *Zj.* 1, 6 † 5, 7. 8. *Gal.* 2, 10.

3. Pak *aby nám všem dobře činícím ráčil po tomto životě nebe uděliti*, to jest *království nad námi*, kde bychom s ním i se všemi vyvolenými radovali se věčně.

Po smrti pak Pane, nám račiž práti nebe sám!

Texty. Protož bratří, snažte se, abyste dobrými skutky jisté činili své povolání a vyvolení . . . Tak zajistě hojně způsobeno vám bude vjíti do království Pána našeho a Spasitele Ježíše Krista. *II. Petr.* 1, 10. 11. *Mat.* 25, 3. 4 † 7, 21 † 5, 10—12. *II. Tim.* 2, 12. *Řím.* 8, 17. *II. Tes.* 1. 5.

Výklad sv. Otců a jiných učitelů. „Přijď nám království tvé!“

Dvojí jest vláda, již Bůh nad dušemi provozuje, vláda milosti totiž a slávy. V této prosbě žádáme, aby oboje to království k nám přišlo t. j. aby milost boží nad námi zde na zemi vládla, nás řídila a spravovala, bychom potom věčné slávy hodnými se stavše, co blahoslavenci ji v nebi měli a jemu věčně v blahoslaavenství přiuáleželi. *Sv. Liguori.* Prosba tato se může v dvojím smyslu vyrozumívati: Buď že Pána prosíme, aby nám uděliti ráčil království nebes, aneb, aby on v nás vládl, a my abychom jeho královstvím byli. Obojí smysl je katolický a srovnává se s písmem svatým. *Sv. Teresie.* Přijď království tvé! Zcela k nám až dosud

království to nepřišlo. A však pomalu přibližuje se denně, rozšiřujíc znenáhla vždy dále a dále mezi svých: ale v těch toliko, v nichž se vnitřní člověk s pomoci boží den ode dne obnovuje. Oč se tedy království milosti rozšiřuje, o to se moc a vláda hříchu umenšuje. *Sv. Bernard.*

„Dvojie jest královstvie veliké a tretie jest jako krajina, o níž této dvě královstvie jako valéta (válku vedou), každé chtě v ní meze svého královstvie uložiti: jedno jest pravýpořad a to královstvo božie v nebesiech; druhé jest napořad a toj' ďáblovu pekelné královstvie; a ta krajina tretie jsme my zde na světě. A tak jednak se poddáme království ďáblovu, jsúc živi nepořiednie, jakož nás ponúká ďábel, toho královstvie puosobce; jednak opět pod královstvie božie utečem, když tak budem živi, jakož Hospodin zpôsobil pořad zdejšieho královstvie svého, po němž máme dojiti, ač i s prací onoho královstva blaženého, v němž bychom v chuti divného pokoje věč (věčně) s ním ostali. A protož když prosíme, aby jeho královstvie přišlo, co jiného prosíme, jen aby každý tak byl živ pořiedně, jakož by byl v královstvie božiem: svého Boha miluje nade vše, . . a proň miluje svého bližnieho po sobě, . . a to vše pro věčný život. . . Neb toj pořad pravý, aby lidé po těchto věcech tohoto světa . . porozuměli, žej onoho světa dobré jest velmi (mnohem) lepšie, i stáli po onom, a vše, což činie, to pro ono činili. A tak když jest v světě tento pořad, tehdyj' v světě královstvo božie, jehož máme žádati. Jest pak zvláště v každém člověce královstvo božie, když jest živ pořiadně, k tomu táhna, k němuž jest stvořen, tociž žádost maje s Bohem býti i čaká s dobrú myslí božieho smilovanie, až jej někdy vyvede z želáře tohoto těla hrubého; a zatiem ptá se po něm, čta písmo sv., kázanie poslúchaje, uče se jeho vóli: a což pozná, to plnie jelikož móż, zasluhuje a shromážđeje zde odplaty věčné . . . Toho královstvie pořadu božieho slušie každému žádati v sobě. Neb kdež toho nebude, tu ďábel uloží meze královstvie svého, aby člověk, ne proto jedl, pil, smilnil, aneb v kteréžkoli rozkoši tělesné se kochal, . . . neb ten a takovýž nepořad jest královstvo ďáblovu, a kdož se podda jemu, tolik bude ďáblových vladařov jmieti, jelikož v něm hřiechov bude vévoditi. — A protož sv. Pavel vystřiehaje toho, volá řka: „Hledajte, ať nekralie hřiech u vašem smrtedlném těle.“ Ale že sami sebu ani v světě, ani v sobě bez přiekazy zde nemóžem mieti královstva božieho, neb nám jest naše vlastnie přiekazna křehkosť, přiekazen ďábel, přiekazen svět, to znamenav sv.

Pavel, volaše řka: „Nešťastný já i kto mne vyproští od roboty těla tohoto?“ A opéte v jiném miestie; „E' bych se rozlúče s tělem i byl s Kristem!“ Neb v onom království božiem, ještoj Kristus, .. jest pokoj rozkošný, bezpečstvo jisté; ale v tomto království zdejšíem jest bojovati, pracovati a nad to nebezpečenstvie veliké; neb ne vždy stojíme v něm, ale potýkáme se na světské věci a druhdy tak těžce padnem, že bychom mohli zahynúti, kdyby milosti božie nebylo ku pomoci naší. A protož věru! třebaj' nám prositi: Přijď tvé královstvo, jež by nás tak způsobilo, abychom s tebú byli v nebeském tvém království.“ *Štíttný.*

II. *Tato prosba ukládá nám mnohé povinnosti.* — Láska k bližnímu nám ukládá, že máme Boha prositi, aby židům i pohanům a všem bloudícím té milosti popřál, aby pravou víru poznali a údy církve se stali. Na poděkování, že nám Bůh milost pravé víry propůjčil, máme za rozšíření té víry se modliti a pravý křesťanský život vésti. — Máme konečně nejen po nebi toužiti, nýbrž i přičiniti se, abychom se tam dostali.

Nechť církev rozmáhá se
a se stkvěje ve své kráse;
Sešli nám vždy v pravé chvíli
ducha moudrosti a síly,
jenž by tam nás ved, kde jasné
nikdy světlo neuhasne.

Díky Tobě, že Tvou církev
známe,
v nížto sloup a pečeť pravdy
máme.
Nechť její světlo všem se stkví,
rozšíř zveleb svoje království!

P ř í k l a d y.

1. Království Boží vůkol nás.

Kristus Pán přirovnával království nebeské, *církev* svou, *zrnu horčičnému*, kteréž zajisté nejmenší jest mezi všemi semeny, když pak zroste, větší jest všech bylin a bývá strom, tak že ptáci nebeští přiletíce, bydlejí na ratolestech jeho. — A podobno jest království nebeské *kvasu*, kterýž vzavši žena, zadělala ve třech měřících mouky, až zkysalo všecko. — Tak církev sv. po 18. století den ode dne ve všech dílech světa se rozmáhá, k čemuž od mnoha věků misio-náři za pomoci Boží přispívají. Jako *apoštolové* k rozkazu Páně Evangelium u veškerém stětě hlásali, tak horliví *duchovní* za našich časů nejvíce z řádu sv. Ignace, Dominika a Františka, opouštějí vlast svou i vše, co jim tu drahé a příjemné a v dalekých končinách světa království Boží rozšiřují.

K tomu cíli a konci p. Řehoř XV. v Římě založil ústav znamenitý, jmenem „*propaganda*“ t. učeliště, kde se jinochové roz-

ličných národův a jazyků ve všelikém umění theologickém důkladně cvičí, aby pak jsouce na kněžství posvěceni a navrátivše se do své vlasti, krajanům svým jazykem domácím božské učení Ježíšovo mohli ohlašovati. — Podobní ústavové, kteříž však více modlitbou a peněžitými příspěvky missie v jiných dílech světa podporují, jsou i jinde, jako: ve Francouzích ústav k rozšíření víry, v Bavořích spolek sv. Ludvíka a v Rakousích ústav Leopoldinský. K oživení ducha křesťanského, katolického jsou u nás rozličné jednoty (j. katolická, j. tovaryšů, Dědictví sv. Cyrilla a Methoda, D. Sv.-Janské, D. Malíčských) a mnohá bratrstva. Kdožkoli v některém z těchto ústavů má účastenství, pomáhá spolu k rozšíření království Božího na zemi.

Z mnoha tisíců missionářů byl zajisté nejznamenitější v stl. XVI. sv. *František Xav.*, apoštol Indianův nazvaný, kterýžto v několika letech, v obvodu 3000 mil, vítězné znamení kříže zarazil, 52 zemí prošel a obrátil a svou vlastní rukou přes milion pohanův a mohamedánů byl pokřtil.

Alfons král aragonský za troje dobrodiní Bohu zvláště díky vzdával, předně že ho stvořil moudrým člověkem, za druhé že mu v lůně církve katolické se zroditi dal; a za třetí, že složil moc v ruce jeho, již k rozšíření království Božího na zemi přispívati může.

2. Království Boží v nás.

Království pravdy a milosti v srdce lidská vštěpovali k rozkazu Hospodinovu v starém zákoně *proroci*, v novém pak *Kristus* a *apoštolové* jeho i všickni jejich nástupcové, kteřížto království Boží zevně rozšiřovali, totiž *biskupové a kněží*, zvláště pak *misio-náři* (v. 1.)

Císař *Heraklius* přibyv na své cestě Jerusalemské do města Neapoli (staré Sichem), byl hostem u velmi bohatého žida Benijamina. Po hostině přišli vyslancové, křesťané i žalovali na Žida Benijamina, že všechny křesťany téhož města i okolí hrozně týrá a pronásleduje. Žid nezapíral, než vymlouval se, že ho svědomí nutká i příklad předků pobízí, aby stoupence Kristovy pronásle-doval. — Císař na místě nález vyřkl moudrosti Šalamounské, aby t. Ben. po nějaký čas v křesťanském náboženství se cvičiti dal. Učený a nábožný kněz, před mnoha lety ze židovstva obrácený, byl mu za učitele dán. Bůh žehnal snahu jeho, že B. poznav pravdu, křesťanem se stal.

Sv. *Frant. Xav.* nejen pohany do církve přiváděl nýbrž i mnohé, kteříž byli jen křesťané dle jména, obracel, a tak království boží i v srdcích jejich upevňoval.

Sv. *František Sal.*, biskup Genevský, svým slovem i příkladem, zvláště pak trpělivostí svou přes 70.000 kalvínů církvi svatě získal.

Podobně, jak známo, sv. *Vojtěch* o vyplenění pohanských obyčejův a hříchů doma mezi křesťany úsilovně pracoval, a když proto mnohé příkoří trpěl, odešel z vlasti, pohany na víru obracel.

Sv. *Vincenc Paul.* k rozšiřování království Božího na zemi r. 1617. založil řád, jemuž za pravidlo uložil, kázati pokání mezi křesťany, konati missie. Rovněž sv. *Alfons Liguori* řád Liguoriánův neb Redemptoristů k témuž účelu zarazil.

3. *Království Boží nad námi.* — Mnozí svatí v starém i novém zákoně toužili po království nebeském jako dítky, jsouce v cizině, touží po domovu svém. *David* prozpěvoval: „Jedné věci žádal sem od Hospodina, téť vyhledávati budu: abych přebýval v domě Hospodinu po všechny dny života svého (Žlm. 36, 4.) A v žalmu 41. pěje: Jakož jelen dychtí po studnicích vod, tak dychtí duše má po tobě, o Bože! Žíznila duše má k Bohu, když přijdu a ukážu se před tváří Boží.“ (Srv. Žalm 119, 5 + 141, 8.)

Po tomto království dychtili sv. *patriarchové*: Abraham, Isak, Jakob, Mojžiš, nábožný trpitel *Job*, šlechetný *Tobiáš* a jiní mužové spravedliví.

Z nového zákona budiž připomenut zvláště sv. *Pavel*, o němž sv. Jeroným svědčí, že často volával: „Dlouho, předlouho trvá vyhnanství mé! Kdy asi bude mu konce? kdy budu Boha svého patřiti a v království nebeském jej požívati? K *Filipinským* (1, 20—23). „Vím, že v ničemž nebudu zahanben. — Nebo mně živu býti Kristus jest a umříti zisk. — Úzko mi jest zajisté s obou stran: žádost maje rozdělení býti a býti s Kristem.“

Podobně *Štěpán* toužil po nebi. (Sk. 7.)

Sv. *Bernard*, opouštěje dům otcovský, aby o samotě Bohu sloužil, se svým malým bratrem se žehnal: „Měj se dobře *Nivarde*! zůstavuji ti všechny poklady a statky otcovské, vstupuje do kláštera, abych království nebeské hledal.“ „Jak? odvece chlapeček, statky nebeské pro tebe a ty pozemské pro mne? Toť nerovné rozdělení; já chci také nebe.“ I šel v tom okamžení se svým bratrem. — My pak toužíce jen po věcech časných, lžeme, modlíce se: Přijď království tvé! — Sv. *Adelar* často se modlíval: „Pro sebe jsi mne stvořil, o Pane! tobě náležím. Než, dokad jsem zde, bojím se ztratiti tebe, pročez přijmi mne k sobě. Nejsem sice hoden takové milosti, než prosím tě za to, abych tě tím vroucněji milovati mohl.“

— Podobně bl. *Tomáš Kp.*, *Ludvík Grant.* a jiní po nebi toužíce, se modlivali. (Více příkladů viz I. str. 603—604.)

Prosba třetí.

Třetí prosba zní: Buď vůle tvá jako v nebi tak i na zemi.

V druhé prosbě žádali jsme o království nebeské. Než *Pán Ježíš* dí: „Ne každý, kdož mi říká Pane, Pane! vejde do království nebeského, ale ten, kdož činí vůli Otce mého, kterýž v nebesích jest, tentž vejde do království nebeského.“ *Mat. 7, 21.*

Význam. „*Vůli* se zde vyrozumívá co nám Bůh činiti neb čeho se vystříhati velí. Pročež jmenem vůle boží se tuto zahrnuje všecko, co se nám k dosažení nebeské blaženosti předkládá, buď že to k víře náleží nebo k mravům; konečně všecko, cokoli Kristus *Pán* sám anebo skrze církev svou činiti poroučí nebo zapovídá. O této vůli píše apoštol (*Ef. 5. 175*): „Nebývejte neopatrní, ale rozumějící, která jest vůle boží.“

„Když se tedy modlíme: „*Buď vůle tvá,*“ prosíme, aby Otec nebeský udělil nám síly, poslouchati zákonů božích a sloužiti mu v svatosti a spravedlnosti po všechny dni života, abychom k jeho pokynutí a vůli všecko činili a konali své povinnosti, ano bychom hotovi byli, spíše všecko vytrpěti, než třeba v nejmenším uchýliti se od vůle boží podle učení a příkladů *Pána Ježíše.* —

„Za vzor a předpis naší poslušnosti prosíme, aby ona t. spravovala se tím pravidlem, kteréhož v nebi zachovávají blažení andělé a svatí, aby jakož oni dobrovolně a s největší radostí poslouchají pokynutí božího, tak abychom i my co nejochotněji se podrobovali vůli boží. — A ten význam má onen dodatek: *Jako v nebi tak i na zemi.* Musíme se totiž co nejvíce vynasnažovati, abychom tak byli Boha poslušni, jako jsou blažení duchové v nebi, jako dí *Žalmista Páně.* (102) „Dobrořečte Hospodinu všechny mocnosti jeho, služebníci jeho, kteří činíte vůli jeho.“ *K. Ř.*

Proto v *třetí prosbě* žádáme:

1) *Aby nám Bůh ráčil té milosti uděliti,* abychom každého času přikázání boží zachovávali; rozkazů jeho poslušni, jako Kristus v svatosti jemu sloužili; povinnosti kteréž nám ukládá z lásky, ochotně a z cela vykonávali, *abychom božskou jeho vůli vždy na zemi tak dokonale a rádi plnili, jakož ji andělé a svatí v nebesích plní.*

Jak se ctí v nebi Tvá vůle,
tak i buď zde v zemské důle.

Dejž, tvá vůle ať se stává,
jak se v nebi zachovává.

Ježto však, dokavád v těle trváme, plnění vůle boží mnohé překážky v cestu se staví, t. tělo naše, či zlé žádosti a náruživosti (stud, bázeň, lenost, choulostivost . .), svět, či zlí lidé a příklady jejich a zlý duch, kterýž k hříchů nás vábí: proto žádáme, aby Bůh milostivě vše to odstranil, naše náruživosti aby krotil, nás od zlých lidí a příkladů chránil; aniž dopustil, by ďábel k zlému nás sváděl; vůbec, *aby ráčil všechno odvrátit, co by překáželo jeho božskou vůli plniti, či — aby byla vůle boží v nás.*

Prosíme Boha, jakož dí apoštol, „abychom neměli péče o tělo podle žádosti, (Řím. 13, 14.) ale aby se stala vůle boží.“

Texty. Můj pokrm jest, abych činil vůli toho, kterýž mne poslal. Jan 4, 34 + 5, 30 + 6, 38. Nauč mne činit vůli své; nebo Bůh můj ty jsi. Žlm. 124, 10. Napravte se v novotě smyslu svého, abyste zkusili, která jest vůle boží dobrá a dobrolíbezná a dokonalá. Řím. 12, 2. Ef. 1, 9. Naše obcování v nebesích jest. Fil. 3, 20. Ef. 2, 19. Svět pomíjí i žádost jeho, ale kdož činí vůli boží, ten zůstává na věky. Jan. 2, 17.

Rač od nás i všechno vzdáliti,
vůli Tvé co může brániti.

Výroky. Řkouce: Buď vůle tvá . . . vyprošujeme sobě od něho samého poslušnost, abychom tak vůli jeho plnili, jakož se v nebesích od andělů plní. Sv. August. Dvojí jest vůle: božská a lidská; než vůle tvá o člověče musí se řídit podle vůle boží. Týž. Bůh nechce tak, abychom bohati byli v poznání božských věcí; ale spíše chce, abychom ve všem jeho vůli plnili a jí se podrobovali. Všeliká dokonalost duše záleží v úplném ostříhání vůle boží, jakož činí svatí v nebesích. Tudíž chce také Pán Ježíš, abychom prosili za milost, vůli boží zde tak plniti, jako to činí svatí v nebesích. Sv. Liguori.

„Nic není vznešenějšího, nic vyššího, než Bohu sloužiti a život trávit podle jeho zákona: Což může člověku křestanu býti více žádoucího, než kráčet po cestách Páně a ničím se neobírat v myslí, ničeho nečiniti v skutcích, co by se protivilo vůli božské? Ale převelice porušeno jest pokolení lidské, kteříž, byť i násilí učinili své žádostivosti a ji podrobili vůli boží, předce nemohou se hříchův uchrániti bez přispění božského, kterýmž zlého chránění a k dobrému vedeni býváme. Pročež k této prosbě musíme se utíkat i od Boha prositi, aby zmáhající se hnutí žádosti potlačoval, aby chtíče tělesné rozumu poslušné učinil, aby nás konečně celé urovnal podle své vůle.“ K. Ř.

2) Často se jeví vůle boží na nás, když nám t. sesylá Bůh — Prozřetelnost božská — všeliká trápení a protivenství, kteréž, aby nám byly záslužné pro království nebeské, máme trpělivě nésti a ve všelikém soužení máme do vůle boží se odevzdati. Tato oddanost Bohu jest nejvyšší, nejblaženější ctností, kteréž však jen pomocí boží lze dosíci, a protož žádáme za tu milost, aby se děla vůle boží na nás, abychom vůli svou ochotně podrobovali vůli boží.

Staň se vůle tvá!

Staň se vůle tvá na zemi, jako v nebi věky všemi; vše co nám kdy Tebou dáno, vůli Tvé buď odevzdáno; stejně vděčně z Tvojí ruky chceme bráti bol i muky.	Vůle Tvá, jak vládne na výsosti, děj se námi vždycky s ochotností. V bouři, v bolu, v pláče době vložte na ramena kříž; staň se vůle Tvá, až v hrobě sníti račíš všecku tíž.
---	---

Texty. Bůh podle vůle své činí všecko tak v mocích nebeských, jako v obyvatelích zemských (*Dan. 4, 32. Sir. 1, 14. Mat. 10, 29, 30. Luk. 12, 25.* Co jest život váš? Pára jest, kteráž se na maličko v povětří ukazuje a potom zmizí. Místo co byste měli říci: Bude-li Pán chtíti, a budeme-li živi, učiníme toto neb onono; vy pak nyní veselíte se v pýše své. (*Jak. 5, 14. 15*) Protož nebývejte neopatrní, ale rozumějící, která by byla vůle Boží. *Ef. 5, 17 † 1, 11. Řím. 12, 2.*

Výroky. „Nikdy neskoumej rady Boží; nikdy se neptej: Co učinil Bůh a proč to učinil? Dosti tobě věděti, že to byla vůle Boží. Necht sesylá dešť nebo sníh, horko nebo zimu, hrom- nebo krupobití, necht dává nebo bere, vždy jeho sv. vůle se děje; pročez děkuj a rci: „Buď vůle tvá!“ *Sv. Jan Zlatoústý.*

„Duše vůli Boží oddané, když bývají pokořeny, chtějí tomu; chudoba-li je souží, chtějí býti chudé; slovem vše, co se s nimi stává, to chtějí: a proto jsou již na zemi šťastny.“ *Salvian.* „O Pane! staň se vůle tvá se mnou, jak se líbí tobě. Chceš-li, aby se děla ode mne v kříži a soužení, uděl mi síly a nech je pak na mne přijíti. Chceš-li, aby se děla v pronásledování, v nemoci, potupě a v nouzi: aj tuť jsem; nechci Otče! nechci od toho odvracetí obličej svého.“ *Sv. Teresie.*

Výklad Štítného: Zbožný člověk má sobě to za největšie utěšení, aby nebeský Otec ráčil v něm svú svatú vůli naplniti, leč jej trápě protivenstvím, aby nerozbujal; leč těše prospěšenstvím; aby tesklivú rozpací nezahynul; kterúž koli věci treskce jej, neb lahodie o něm. A jistě to jest žádost věrných dětí; ne své vůle ani pokoje, ani cti, ani kteréhož koli utěšení hledati protiv vůli

milého otce. Velikaj' věc toho od Boha prositi a veliká obdržeti; aniž co lepšího ani užitečnějšího na tom světě mohlo by nám býti, než kdybychom se jemu vše věci líbili a naši vůli přitáhl k své vůli.

A zvláště trojí vůli nalezáme syna božího ve sv. čtení: jednu, když jest řekl: „nechci smrti hříšného, ale tociž chci, aby se kál a byl živ;“ druhú svú vůli zjevil řka: „Přišel jsem, abych oheň pustil v zemi.“ Jako by řekl: Přišel jsem, na svět, abych oheň milosti v lidech na zemi roznetil, ukážu jim takú milost, umra za ně, tomu chtě, aby milost milostí byla oplacena. Třetí jest svú vůli ukázal, když jest řekl: „Otče! chci, aby tudíž byl můj slúha, ježto jsem já. Aj, kakť (jak) jest nám vóle božie přeúžitečna, kakť jie jest slušné žádati a potřebné, abychom v svých hříšiech nezemřeli. Neb jest hrozno pomysliť, že věč a věč (věčně) musí trpěti, ktož umře v hříše. A také bychom pláli velikú milostí k Bohu, jest přeúžitečno; neb milost' má, toj váha má, ta mě uváží tak vysoko u věčném blahoslavenství, jakož jest, zde jsúc, plála ve mně k mému Bohu, abychom také tudíž byli, ježtoj Kristus, a vzali odpočinutie od práce, odplatu zaslúženie v radosti . . . I coj toho lepšíe? a toho všeho prosíme, když dieme: „Buď tvá vóle.“ *Štítný.*

„To pak, ješto říkáme: „Jako v nebi takéž v zemi,“ můžem ke všem těmto prosbám přichýliti, aby tociž jeho jmene svatosť tak se posvětila v našich zemných bydlíšťích, jako se jest posvětila sv. kóróm nebeským, a jeho královstvie aby tak v nás bylo zde na zemi, jakoj v nebesiech pořadem dobrým a spravedlivým; a jeho vóle byla v nás naplněna, jakoj v nebeských městěnech. Ale tak rozumějíc, nemóž nám to zde přijíti úplně; ale budem v tom zde od polu uslyšeni: ale teprv tam bude nám dáno po súdném dni úplně, když tělo naše bude hotově poslušno duši a duše Bohu. — Tak bude vóle božie dokonána v nebi i v zemi, když duše vezme odpočinutie po zdejší práci, a sjednájíc se s tělem s nimž jest zde z druhdy bojovala, dojde s ním radosti věčné. Jiež nám všem rač dopřieti Hospodine!“ *Týž.*

Napomenutí. Přestávej křestane na prosté a svrchované vůli boží a s myslí spokojenou snášej každé obtíže stavu svého, a v každé případnosti života podrobujme se vůli Nejvyššího, kterýž o nás lépe pečuje, než my si přáti umíme.

Buď vůle Tvá, a zákonů Tvých símě
v srdcích našich se stále rozmahej
Buď od Tebe nám milé každé břímě,
je nésti Tvá milost nám pomahej.
Slabíť jsme, Ty rač dáti setrvání
a tak v životu, tak i ve skonání
děj, slitovníče náš, se rozkaz Tvůj:

Buď věčně vůle Tvá!

Fr. Lad. Čelakovský.

P ř í k l a d y.

1. *Vůli Boží plnili:*

a) *Abraham*, kterýž na rozkaz Boží chtěl syna obětovati Hospodinu.

b) *David*, o němž Bůh sám svědectví dal: „Nalezl jsem Davida, Syna Jesse, muže podle srdce mého, kterýž bude činiti všecku vůli mou.“ *Sk. 13, 22. Týž* modlil se: „Nauč mne činiti vůle tvé, nebo Bůh můj ty jsi.“ (*Žlm. 142. 10.*)

c) *Kristus*, jak svrchu povědino, nehledal vůle své, ale toho kterýž ho poslal, (*Jan 6, 38.*) i toho nazýval bratrem, sestrou i matkou kdo činí vůli otce nebeského. *Mat. 12, 50.*

d) Všickni *apoštolové*, rozkazu božího poslušni, neohroženě kázali Evangelium Kristovo, těm, kdož jim toho zapovídali, řkouce: „Jest-li to spravedlivé před obličejem Božím, abychom vás více poslouchali než Boha, sudte.“ *Sk. 4, 19.*

e) Ano dle příkladu Kristova i všech svatých byl pokrm, činiti vůli Boží, (*Jan 4, 24.*) a plnice vůli boží, státi se svatými.

Sv. Augustin žádal sobě, aby nic jiného nemusel činiti, než stále plniti vůli Boží, a tak býti zvláštním, nejvěrnějším služebníkem jeho. Podobně nábožný *Ludvík Granadský*.

f) *Sv. Frant. Xav.* psal na kolenou list *sv. Ignáci*, vroucně ho žádaje, by mu vyprosil u Boha tu milost, aby vůli Boží co nejdokonaleji poznati a co nejochotněji plniti mohl.

g) *Sv. Ambrož* mluví o plnění vůle Boží v podobenství, řka: „Vojín nesmí jíti tam, kam by sám žádal, aniž se postaviti tu, kde by si přál, nýbrž vše a na vlas činí k rozkazu svého velitele. Tomu-li se protíví, místo mzdy trestu se mu dostane. Takž i my touž cestou máme kráčet i tu státi, jakž Bůh vykázal; rozkazům Božím se máme ochotně podrobovati, vůli jeho věrně a dokonale plniti. Jen tak stane se, zač prosíme: Buď vůle tvá jako v nebi tak i na zemi.“

h) *Sv. Vinc. Paul.* kdykoli něco započínal, Boha býti přítom-

ného si mysle, volával se sv. Pavlem: „Pane, co chceš, abych činil?“ — A to proto, aby dokonale vůli Boží plniti mohl.

Sv. *Kateřina Sien.* modlíc se Otčenáš, kladla obzvláštní důraz na slova: Buď vůle tvá! Nezřídka povstavši, pravila k sobě: „Jak to je s tebou? Děje se také vždy skrze mne vůle boží?“ Tak se k plnění božské vůle povzbuzovala. Podobně sv. *Gertruda* přišedši k třetí prosbě Otčenáše, pokaždé vícekrát opakovala: Buď vůle tvá! Buď vůle tvá!

i) Sv. *Magdalena Pacínská*, vstoupivši do kláštera, měla zvláštní oblibu ve vnitřní modlitbě, co když učitelka zpozorovala, dovolila ji časem místo ruční práce o samotě modliti se. Než M. zůstala vždy s ostatními sestrami při práci, vědouc, že plněním svých povinností a dokonalou poslušností plní vůli Boží.

2. *Vůli Boží dokonale podrobeni byli:*

Heli, kterýž uslyšev od Šamuele, že ho Bůh pro nedbalé vychování synů trestati bude, odpověděl: „Hospodinť jest, což dobrého jest před očima jeho, nechť učiní.“ (I. *Kr.* 13, 18.)

Joab, jda do boje proti Amonitským, řekl: „Hospodin učiní, což dobrého před obličejem jeho.“ (II. *Kr.* 10, 12.)

Tobiáš se modlil: „Nyní Pane, podle líbezného vůle své učiň se mnou.“ (*Tob.* 3. 6.)

Job ze všeho oloupen, zvolal: „Hospodin dal, Hospodin vzal: jakž se Hospodinu líbilo, tak se stalo: buď jmeno Hospodinovo požehnáno!“ (*Job.* 1, 21.)

Judas Machab., vyzvav židy k boji proti nepřátelům, doložil: „Lépe jest nám umříti, nežli viděti zlé věci národu našeho a poskvrnění svatyně. A však jakž bude vůle Boží na nebi, tak se staň.“ (I. *Machab.* 3, 59. 60.)

Kristus Pán v zahradě Jetsemanské před svým utrpením se modlil: „Otče, chceš-li, přenes kalich tento ode mne, ale však ne' má vůle, ale tvá buď.“ (*Luk.* 22, 42. *Mat.* 26, 39. *Mar.* 14, 36.) „Který učiněn jest poslušným až k smrti kříže.“ (*Fil.* 2, 8.)

Maria Panna v celém životě svém byla odevzdána do vůle Boží. „Aj děvka Páně, staniž mi se podle slova tvého.“ (*Luk.* 1, 38.)

Sv. Pavel psal ke Kor. (4, 19.): „Přijduť k vám brzo, budeli Pán chtíti.“ A Židům (6, 3.): „Toť učiníme, dopustí-li Bůh.“

Sv. Makar, jsa tázán, jak by se slušelo nejlépe modliti, odpověděl: „Při modlitbě netřeba mnoho činiti slov; dosti říkati upřímným srdcem: „Pane, jak chceš, staniž se!“ neboť on nejlépe ví, co nám opravdu prospívá.

Sv. Martin býval vždy veselé mysli, protože vůli svou vždy vůli Boží podroboval.

Když *sv. Jan Zl.*, byv vypovězen z Cařihradu, posledně kázal lidu, pravil mezi jiným: „Bůh jest se mnou, koho se tedy mám báti? Byť se i širé moře proti mne zbouřilo, bude se mi nepatrné zdáti, neboť dím: Buď vůle tvá, Pane! Tvá vůle jest mou berlou, mou skálou a hradem mým.“

Sv. Frant. Sal., jsa tázán v nemoci od svého přítele, kterýž přišel s ním se rozloučiti: Volným-li je, kdyby v této hodině měl umříti, vůli Boží se podrobiti? přisvědčil řka: „Dobře jest na Pána Boha naději svou skládati, proto mi jedno jest, v té neb oné hodině umříti. Bůh jest Pán, nechť učiní, co dobrého jest před očima jeho, a naloží se mnou, jak se mu líbí.“

Týž sv. biskup uslyšev, že nemoc jeho je k smrti, nic se proto nezarmoutil, ano takovou spokojenost na sobě jevil, jakoby viděl bránu nebeskou otevřenu. Protož tiše odpověděl: „Já patřím Bohu, nechť tedy naloží se mnou vedle dobrolíbezné vůle své!“ A když ho někteří litovali, že v nejpěknějším věku umříti musí (bylť 35. let stár), řekl pokojně: „Pán Ježíš ještě mladší umřel než já. Nepečujmež o takové maličkosti, staří-li jsme, ale patřme stále k nejvyšší vůli jeho, ta ať nám stále svítí.“

Sv. Vincenc Paul. dal řeholi své pravidlo: „Vše čiň proto, že to vůle Boží!“ Podle toho sám věrně se choval.

Sv. Alfons, král Aragonský, byv tázán, koho by na světě za blaženého pokládal? „toho,“ odpověděl, který se vši důvěrou a nábožností se Bohu odevzdává, a všecko, cokoli ho potká, od Boha ochotně přijímá.“

Když *sv. Vincenc Fer.* z řádu *sv. Dominika*, v Bretanii slovo boží byl hlásal a znamenal, že mu síly ubývá, chtěl se r. 1419. do Španěl, vlasti své navrátit. Rozloučiv se s lidem, vydal se s průvodčími na cestu. Šli mnoho hodin cesty, ale ráno byli opět před branou téhož města. Tu pravil *sv. Vincenc*: „Bratří, vůle boží jest, abych v tomto městě umřel; nuže vraťme se tam.“ Desátého dne skutečně zemřel.

Sv. Františka Ř., byvši od manžela svého, do vyhnanství daného, odloučena, všeho jmění zloupěna, všech pokladů zbavena, vším soužením obklíčena, vyvolila si za přísloví Jobova slova: „Pán dal . . .“

Sv. Alžběta Tüřínská, uslyševši, že manžel její *Ludvík* u výpravě do zaslíbené země zemřel, takto se modlila: „Ty víš, o Pane, že jsem manžela svého nade všechny rozkoše světa milovala; že pak

se tobě v něm zalíbilo, tak jsem s vůlí tvou spokojena, že, bych i mohla jediným vlasem hlavy své proti vůli tvé jej k životu povolati, nechtěla bych toho učiniti.“

Bohabojný kněz *Tauler* pozdravil jedenkrát otrhaného žebráka řka: „Dej vám Pán Bůh dobré jitro!“ I odpověděl žebrák: „Pane! nikdy jsem zlého jitra neměl, nikdy jsem nebyl nešťastným.“ — Čemuž když *Tauler* se divil, že je chudák v své bídě tak spokojeným, pravil žebrák: „Naučil jsem se ve všem, cokoli se mi přihodí, podrobiti se vůli boží; vždycky vůli svou s vůlí boží srovnávám, takže co Bůh chce i já chci, proto jsem i v nouzi své spokojený a šťastný.“

Jistý nábožný *rolník* byl vždy veselý mysli; necht bylo sucho nebo moko, na žádnou povětrnost nestýskal. Když se ho soused tázal, kterak může býti tak lhostejným? odpověděl: „Já mám vždycky povětrnost, jakou si žádám; nebo si žádám tu, jakouž nám Bůh sešlali za dobré uznává.“

Byla jedna *matka*, která měla jediné dítě, roztomilého synáčka. Stalo se však, že se jedináček roznemohl. Matka měla hroznou úzkost i povolala lékaře, který dítě prohlédnuv, povážlivě ramenama krčil. Matka rukama lomíc div že nezoufala. Uslyšev o tom místní duchovní, přišel, aby ji potěšil a než odcházel, modlil se na hlas takto: „Pane je-li vůle tvá, račiž toto nemluvnátko při životu zachovati.“ Načež matka zvolala zuřivě: „Nikoli je-li vůle tvá, *musíš* to vůle boží býti, on mi ho nesmí vzíti!“ Farář zděsiv se těchto slov, tiše odešel. — A dítě mimo nadání k nesmírné radosti matky se pozdravilo. Chlapec rostl nejen na těle, nýbrž prospíval i v zlobě, i rok od roka působil matce více a více starosti a hanby. Ano dočkala se, že dopustiv se zločinu, přišel na šibenici. — Pročež ó člověče! neprotiv se vůli boží, ale rei vždy pokorně: Buď vůle Tvá!

Podobenství.

Jmění a statky obětovati pro někoho není vrch dokonalosti; toť činili i pohané, jako: *Krates Thebánský* a *Antisthenes*. Sebe sama se však pro Boha obětovati, vůli svou vůli boží podrobiti, toť je právě křestansky.

Jako kříž přeložením jednoho břevna na druhé se stává, tak i kříž obrazný, t. trápení a protivenství zpříčením se vůle naší s vůlí boží povstává. Polož břevna vedle sebe, nemáš více kříže, a srovnej vůli svou s vůlí boží, nemáš žádného trápení. — Jako slunečnice květ svůj k slunci obrací, tak má vůle naše řídit se podle

vůle boží. — Jako nemocný vůli lékařově se podrobuje, tak má vůle člověka podrobiti se vůli boží, byť i odporna byla.

β) *O čtyrech posledních prosbách modlitby Páně.*

Prosba čtvrtá.

Čtvrtá prosba zní takto: Chléb náš vezdejší dejž nám dnes.

Význam. Prosba tato jest krásný střed celé modlitby Páně. — Tři první prosby týkají se pocty boží, čtyry pak poslední našeho spasení. Abychom však Boha ctíti a spasení dosíci mohli, musíme žítí dle těla i duše.

„Slovem *chléb* se v písmě svatém mnohé věci naznačují, ale hlavně to dvoje: předně všecko, čeho ve výživě a jiných potřebách k zachování těla a života užíváme; potom, co nám k životu a spasení ducha z milosti boží se podává. Prosíme tedy na tom místě za všechny potřeby toho pozemského života.“ *K. Ř.*

Proto *žádáme v čtvrté prosbě za chléb tělesný i duchovní; prosíme totiž:*

Aby nám Bůh ráčil všecko dáti, čeho nám třeba k zachování tělesného i duchovního života.

Dej nám vezdejšího chleba,
kteréhož nám dnes je třeba.

Rač i tělu chleba dáti,
rač i duši milost přáti.

I. Žádáme za chléb tělesný. 1. Co pak chléb jest? z výkladu prosby vysvítá.

Výklad: a) *Chléb*, to jest: pokrm, nápoj, šat, příbytek i vše, co nám třeba k zachování tělesného života.

Za *statky* života lidského *smíme Boha prositi*, že toho vyžaduje řád boží a že těchto pomůcek potřebujeme k dosažení statků božských, abychom jejich pomocí došli určeného cíle v slávě nebeského Otce. — Však máme za tyto statky prositi jak sluší, abychom neprávě něco žádající, neobdrželi od Boha oné odpovědi: „Nevíte, zač prosíte.“ *Matl. 20, 22.*

Toť pak čeho nám třeba, nemusí býti skvostné a nádherné, nýbrž i se sprostým se spokojiti máme.

Texty. Chudoby neb bohatství nedávej mi, živ mne pokrmem vedlé potřeby mé. *Př. 30, 8.* Majíce pokrm a čím bychom se odívali, mějmež na tom dosti; nebo ti, kteří chtějí zbohatnouti, upadají v pokušení. *I. Tim. 6, 8. 9.*

Výrok. Dejž nám chleba, ne pak bujně rozkoše a marné ozdoby; ne veliké říše a vysoká důstojenství, ne hedbávná roucha

a příjemné kratochvíle, aniž čeho, čím by duch náš se odvrátil od věcí nebeských. Prosíme pouze za chléb. *Sv. Řehoř Nis.*

b) Říkáme: *Chléb náš*, ne cizí, nespravedlivý, nýbrž chléb, který si svou příčinlivostí, prací a šetrností — poctivým spůsobem dobýváme.

Texty. „Nebo z práce-li rukou svých jísti budeš, blahoslavený jsi a dobře tobě bude. *Žlm.* 127. 2. Kdo dělá zemi svou, nasycen bude chlebem; ale kdož následuje zahálky, naplněn bude nouzí. *Př.* 28, 19. Nechce-li kdo dělati, aby také nejedl. *II. Tes.* 3, 10. Prosíme bratři, abyste poctivě chodili, a cizího nic nepotřebovali.“ *I. Tes.* 4, 11. *Mat.* 5, 6 + 6, 33.

Výroky. Říkáme náš, ne proto, že bychom si ho mohli vydobýti svou prací bez Boha, (*Žlm.* 103, 27 + 144, 15.) nýbrž proto, že nám jest potřebný a od Otce všech, jenž všecky živočichy živí, prozřetelností svou nám udílený. *K. Ř.*

„A nejen za to prosíme Boha, abychom užítí směli, čeho jsme si svým potem a přičiněním vydobyli s pomocí dobrotivosti božské, nebo to právě nazýváme svým; nýbrž prosíme též za dobrou mysl, abychom toho, čeho jsme právě nabyli, také právě a rozumně dovedli užívat.“ *K. Ř.*

c) *Chléb vezdejší*, to jest každodenní nebo časný, kteréhož třeba zde v tomto životě a sice ne hojný, nýbrž jen dostatečný k výživě; neboť, jak již *Sokrates* pravil, jíme abychom žili, nežijeme pak, abychom jedli.

Také s tímto slovem spojen jest pojem střídmosti a šetrnosti a poctivého dobývání. (*Isai* 5, 8. *Kaz.* 5, 9; *I. Tim.* 6, 9.)

Jest konečně toho slova příčina ta, že *ustavičně zaň máme prositi*, abychom se udržovali v tom obyčeji, Boha milovati a k němu se modliti a zcela tím přesvědčením proniknuti byli, že života blaho jedině na Bohu závisí.“ *K. Ř.*

d) „*Dejž*, tak důvěrně voláme, jako dítky k svému Otci „ne aby nám půjčil, nýbrž dáti, uděliti ráčil.“ *Sv. Teresie.* Máme tudíž před jídlem Boha vroucně prositi, po jídle pak děkovati. „Říkáme *dejž*, abychom se rozpomenuli, že si nesmíme poroučeti, nýbrž prositi a že nepožehná-li Bůh pracem našim, marná jest naše naděje a ničemné všecko vynasnažení. (*Žlm.* 126, 1; *I. Kor.*) Však uši Otce vždy jsou otevřeny prosbám synů a hojně udělí těm, kdož za věci potřebné náležitě budou prositi.“ *K. Ř.*

e) *Dejž nám*, totiž všem lidem; neboť jsme všickni bratři a sestry a protož ho sobě vespolek přátí a s chudými sdíletí

máme. Říkáme dej *nám*, ne *mně*, poněvadž to jest vlastnost lásky křesťanské, aby každý nejen o sebe byl pečliv ale také o bližního se staral. — Přichází k tomu, že ty statky, jichž Bůh někomu udílí, nejsou mu dány proto, aby jich sám užíval, nýbrž aby s jinými sdílel, co mu nad potřeby zbývá.

Texty. Na dobročinnost a na dílnost nezapomínejte. *Žid.* 13, 13. Odepřel-li jsem, co chtívali, chudým . . . ? *Job.* 31. 16.

Výrok. Chléb, kterýž zadržuješ, patří hladovým; šat, ježž zavíráš, jest šat nahých; peníze, ježž zakopáváš, jest výplata v bídě hynoucích. *Sv. Basil*

f) *Dnes* říkáme, abychom úzkostlivě nepečovali o zejtrek, pamatujíce, že jsme lidé pomíjející a tudíž, abychom se v Prozřetelnost božskou důvěřovali.

Texty. „Nepečujtež o zejtrejší den, (*Mat.* 6, 34.) co byste jedli . . . (*Mat.* 6, 25.) Aj nyní vy, kteříž říkáte: „Dnes neb zejtra přijdeme do onoho města a pobudeme tam přes celý rok a budeme kupčiti a něco získáme: ježto nevíte, co zejtra bude.“ *Jak.* 4, 13—14.

Výroky. Předmět ten objasnil Pán podobenstvím onoho člověka, kterýž při veliké úrodě své přemýšlel, kterak by stodoly rozšířil, aby dlouhý čas v pohodlí žiti mohl, a kterýž ještě v tůž noc umřel. (*Luk.* 12.) *Tertullián.*

Prosíme dej *nám dnes*; což má i tu nutnou stránku do sebe, že poněvadž každodenně všickni zapotřebí máme chleba, tedy každodenně jeden každý vykonávati musíme modlitbu Páně. *K. Ř.*

2. Však Bůh často pro hřích drahotu sesýla, a tu lid, nemoha si opatřiti, čeho k zachování života třeba, musí hlad trpěti; proto žádáme, aby Bůh drahotu, hlad i hřích, pro který často ten trest nastane, od nás nejdobrotivěji ráčil odvrátiti.

Odvrát hlad i drahotu,
známe tvou dobrotu.

Texty. Toto praví Hospodin zástupů: „Aj, já pošlu na ně meč a hlad i mor . . . protože neposlouchali slov mých.“ *Jer.* 29, 17—19. *Amos.* 8, 11. *Ez.* 5, 12, 13. *Luk.* 4, 25, 26. — Povstane-li národ proti národu a království proti království a budou morové a hladové a zemětřesení po místech. *Mat.* 24, 7. Pakli nebudete poslouchati mne, nepřijmu více vůni nejchutnější. *III. M.* 26, 27, 31. Ujímá se tichých Hospodin, ale hříšníka snižuje až k zemi. *Žlm.* 146, 6. Chudoba od Hospodina v domě bezbožného, ale příbytkové spravedlivých požehnání budou.“ *Př.* 3, 33, *Sir.* 401, 10.

Výklad Štítného. Chlebem môžem všelikú potrebu rozumieť, již človek života chová. A že jest život jeden duchovný, druhý telesný, protož môžem žadatí chleba duchovného i telesného. Životu telesnému jest chleba potrebie telesného, jehož také od milého otce žadatí máme rúk: „Chleb náš vezdajší daj nám dnes.“ Neb by všecka naše práce, všecko dielo bylo daremné, kdyby nebeský otec nedal na ně svého požehnání; i kak by rostlo obilie, kdyby Bůh jeho dobrým počesím neoprával? aniž by veď (zajisté) mohl aneb uměl dělati člověk, byť to Bohem jemu nebylo dáno. Protož mýlét se ti, ježto říkají: Coť by mi Buoh dal, bych se toho nedopracoval? Pravdaj, že chce tomu Buoh, abychom pracijíc měli od něho chléb svůj; protož jest i kázal prositi né cizieho chleba, ale svého. Tenť pak nejie svého chleba, ktož vylichví, vylstí, vyklamá, vypochebuje, ukradne, vydře, aneb ktož ho některú stranú nezaslúží; neb ti všickni jedíe chléb cizí protiv rozkázání syna božieho, jenž nám jest necizieho chleba přikázal žadatí, ale našeho. K tomu praví sv. Pavel: „Ktož nedělá, také nejiz.“ Avšak někteří, ač nedělají rukama telesných věcí, ale pracijí v modlitvách, v učení i v jiných věcech duchovních; a druzí působiec lidí, sudiec je, braniec jich světským během; tiť všickni svůj chleb jedie; neb činie věc potřebnú a jsú v svaté cirkvi užiteční. Vezdajšieho také chleba tělu máme žadatí. Ale ten nežádá chleba vezdajšieho, kterýž bez potreby ztráviti chce jednoho dne, na němž by mohl mieti dosti ku potřebě za několik dní: jakož mnozí blázni v svátky neb o masopustě propí, pohltie tak mnoho, že v dělné dny nebudú moci tolik s pravdú dobytí; i přičinie proto k svému dobrému řemeslu neb dielu nejedné lsti nebo křivdy. Môžem také chlebem všecku potrebu telesnú rozumětí, jako říká sekyře tesař: „Toj mój chléb;“ a každý tomu řemeslu, jimž se krmí s věrú a obierá podle svého stavu. Protož každý bez hřiecha móż toho žadatí a prositi na Boze, což móż bez hřiecha mieti. Ale hlédaj každý, proč žádá: pro užitek-li těch, o nichž jest povinen podle svého stavu pracovati; čili pro svú hrdost nebo rozkoš, neb pro lakomstvo? Ktož nad svůj stav čeho žádá na Boze, tenť neznamená, žej' Kristus kázal prositi za vezdajší chléb, tociž za tu potrebu, jiež mu jest jeho stavu potrebie na všaký den. — A tak jest Šalomún prosil Ducha sv. náučením řka: „Hospodine! sbožie velikého a chudoby nedávaj mi ale daj tolikú potrebu, již bych živ byl, abych v sboží pýchaje tebe nezapomenul, a chudobú nebyl přinucen tak, ežbych krásti musil.“ Protož máme Boha také prositi

za naši potřebu tělesnú: ale však ne bezpřemně za toto neb toto; neb býchom se tiem snad mohli oklamati. Jakož jsem slýchal, že jeden král pohanský byl uprosil na svých boziech, že, čehož se jen dotekl, to vše ozlatělo, až od hladu umřel, nemoha jiesti zlata; neb jakž se dotekl ústy krmě které, tak ozlatěla. Protož řku: ne ovšem bezpřemně slušie prositi za světské věci, neb mníme někdy by bylo dobré něco jmieti, ano by nebylo dobré. Ale pomniec, že sme prosili, aby v nás byla jeho sv. vuole, rcem: „Chléb náš vezdajší daj nám,“ tociž potřebu podlé našeho stavu, i ježbychom se podle tvé vôle dopracovali, aby správně byla naše. A znamenitě die „dnes“, jako by řekl: doniž (dokud) jsme na tomto světě, abychom na každý vždy den berúc a vždy prosiec, nemněli, bychom sebu měli, (nedomnívali se, že od sebe máme) ale pomněli a zuali to, že vše, což máme, od Boha máme.“

Chléb vezdejší dej nám dnes!

Hospodine, dej ať sémě,
kteréz svěřím lůnu země,
na jaře nám tvoří ples:
Chléb vezdejší dej nám dnes!

Hleďme polí, luk i sadů,
bý netrpěl lid náš hladu,
by se orbou výše vznes:
Chléb vezdejší dej nám dnes!

Malá zrna v půdu vložím,
ale požehnáním božím
vzejde, vzroste žita les:
Chléb vezdejší dej nám dnes!

Chraň nás, Bože svrchovaný,
od záhuby smutné rány
každé město, každou ves:
Chléb vezdejší dej nám dnes!

Příklady k 1. Chléb dej!

K a) *Pokrm sprostý. Sv. Frant. Ser.* učí nás, jak máme s chlebem býti spokojeni. Cestuje do Říma, přišel jedenkrát se svým soudruhem v poledne k studánce, kdež jsou spolu na kameně usedli a hodovali; požívali totiž kus černého chleba, kterýž sobě vyprosili, a místo vína popíjeli vodu z pramene. — A mnozí prosíce za chléb toliko se skvostnými pokrmy a drahými víny často nejsou spokojeni, a za jedno posezení sta ano tisíce promarňují.

Roku 1812 při výpravě do Ruska přiraziv *francouzský seržant* s 12 vojáky do hospody, žádal na hospodském jísti. Sprostí vojíni sprostým chlebem se spokojili, než seržant hodiv černý chléb do kouta, s pöhrůžkou bílého žádal. S tíží ho hospodský u souseda opatřil a tak seržanta uspokojil. Když pak hostinský pohozený chléb černý do skříně schovával, prohodil seržant uštěpačně, že než se z bitvy navrátí, chléb ten příliš ztverdne. Po několika nedělích

vstoupil do téže hospody voják, celý otrhaný a zimou skřehlý, o kousek chleba žebraje. Hospodský poznal v něm onoho hrdého seržanta; přece však z útrpnosti místečko u teplých kamen mu vykázal, přinesl kus chleba i pravil: „Znáte ten chléb?“ bude snad trochu tvrdý, než hlad má dobré zuby.“ Seržant zapýřiv se, kus tvrdého chleba co největší lahůdku požil; i od té doby chlebem, byť i černým nepohrdal.

K b) Chléb náš, kterýž si *poctivě* dobudeme. Moudrý *Šalomon* dí: „Jdi k mravenci, ó lenochu, a zpytuj cesty jeho a uč se moudrosti, kterýž připravuje sobě v létě pokrm, a shromáždí ve žní, coby potom jedl.“ (Př. 6, 6.)

Sám *Kristus* svému pěstounu Josefu pomáhal se živiti.

Sv. *Pavel* píše o sobě: „Sami víte, kterak a v čem máte následovati nás: nebo nebyli jsme mezi vámi nepokojni, aniž jsme darmo chleba jedli od koho: ale . . . ve dne v noci pracující (dělající stány), abychom žádného z vás neobtěžili.“ (II. Tes. 3, 7.)

Pohanští *Peršané* živili neduživé a starce, kteří však, aby zcela nezaháleli, ptactvo z obilných polí musili plašiti.

Přísný *Káto* nesvolil nikomu k římskému měšťanství, kterýž byl na svých rukou nemohl mozolů vykázati.

V *Egyptě* bývalo zákonem, že každý co rok vykázati musil, od čeho se živí; sic byl co zaháleč k smrti odsouzen.

Když se králi *Alfonsovi* předstíralo, že se ruční prací zabývá, pravil: „Což dal Bůh králi ruce, aby je do lůna vložil?“

Indičtí bramínové nedají ani dětem přistoupiti ke stolu, nemohou-li udati, jakou užitečnou práci se zabývaly.

Umírající otec pravil dětem, že jim dědictví na vinici zakopal. Otec umřel, dědicové celou vinici překopali; peníze sice nenalezli, ale kopáním vinici zúrodnili a tak přece poklad našli.

K d) *Dej Bože!* Slovnatý kancléř *Gerson* ve svém věku dětinském prosíval klečmo za chléb, kterýž mu matka otvorem s hůry podávala, učíc ho tak smýšleti, že sám nebeský Otec chleba nám poskytuje. Pročež G. ve svém mužném věku dospěl k veliké svatosti.

Jedna krmě, trojí chuť. Jistý nábožný opat vypravoval při stole sen následující: „Zdalo se mi, že sedím s bratřími u večeře. I viděl jsem, kterak v ústech jednoho bratra suchý chléb v med se rozplýval; u druhého zůstal chlebem, třetímu pak proměnil se v pelyňku. Co myslíte, bratří, tázal se opat, proč jeden a týž chléb trojí měl chuti? Bratří nemohli sen vyložit; pročež pokračoval opat:

První požíval chleba s nábožnou myslí, druhý netečně, třetí pak reptaje, s vnitřní nespokojeností.“

Jakýsi *bohatec*, šed pod večer okolo chatrče, slyšel, kterak otec se svými dětmi za chléb, kterýž jim Bůh dnes nadělití ráčil, hlasitě děkoval. Modlitba dětská tak jím pohnula, že od té doby i on i celý dům jeho Bohu každodenně srdečně díky vzdával. — Více příkladů viz svrchu str. 39.

K e) *Chléb sdíletí* i mezi *pohany* překrásnou bylo ctností. Zvláště *Slované*, otcové naši, prosluli jsou hostinností, kteráž na mnoze až dosavad se zachovala.

V krajinách východních byla *hostinnost* ode vždy ctností národních. Známoť, kterak *Abraham* tři anděly hostil (I. *Mjž.* 18.) Týž ve jmenu Božím rozkázal: „Přijde levita, kterýž nemá jiného dílu ani vladařství s tebou; a přichází sirotek a vdova, kteříž v branách tvých jsou a jisti budou, a nasytí se: aby požehnal tobě Hospodin Bůh tvůj . . .“ (V. *Mjž.* 14, 29.)

Ruth sbírající klasy, milost u Boha našla. (*Ruth* 3.)

Job, když přátelé jeho tajné hříchy za příčinu neštěstí udávali, na svou dobročinnost poukazoval. (*Job.* 31, 16.)

Tobiaš, jak písmo svědčí, všecko, což míti mohl, na každý den uděloval bratřím, kteříž byli spolu u vězení. — On třetího roku v nově na víru obráceným a přichozím dával všeliký desátek. (*Tob.* 1, 3, 4, 8.) Syna pak svého napomínal: „Z statku svého dávej almužnu a neodvracuj tváři své od žádného chudého, neb tak bude, že i od tebe nebudeť odvrácena tvář Páně“ (*Tob.* 4, 7.)

Zvláště pak v *křesťanstvu* ujala se ctnost dobročinnosti.

Kristus sám dobročinným se prokazoval, i s chudými chléb sdíletí za povinnost ukládal.

První *křesťané* měli všechny věci obecné. *Sk.* 2, 44.

Když za císaře *Klaudia* nastal v zemi židovské hlad, křesťané Antiochenští poslali tam pomoc bratřím svým po *Pavlu* a *Barnabáši*. (*Sk.* 11, 28.)

Také nejstarší otcové *Tertullián* a sv. *Justin* o dobročinnosti prvních křesťanů svědectví vydávají.

Sv. *Alžběta*, kněžna *Türinská*, šivala rukama svými šatstvo pro chudé, a když se jí peněz nedostávalo na almužny, prodala své okrasy.

Sv. *Bernardin* hned v útlém věku často nejedl a chléb svůj chudým udílel. Podobně sv. *Tomáš z Villanovy*.

Vévoda Burgundský, vnuk krále Ludvíka XIV., vida zástup chudých a nemaje při sobě peněz, sejmul řád z prsou, a vyňav z něho drahokamy, podal je svému průvodčímu řka: „Prodejte to a učiňte, ať kamení toto chlebové jsou.“ Jak krásný to příklad! —

Dobročinnost našich sv. patronů: sv. Václava, Vojtěcha a Jana Nep., král. almužníka, jest vůbec známá.

K c) a f) Bůh hned v *St. Zákoně* ukázal, že máme za chléb vezdejší každodenně prositi, dáváje Israelitům na poušti *mannu* jen na jeden den: „Aj já dšíti budu vám chleby s nebe: ať vychází lid a sbírá, což stačí na jeden každý den.“ (*II. M. 16, 4.*)

Sv. *Pavel* poustevník žil v Thebánských pustinách po 90 let, kamž mu krkavec každodenně půl chleba přinášel. Jednou navštívil jej sv. *Antonín* i přinesl krkavec téhož dne chléb celý; z čehož oba velebili Hospodina.

Blahoslavený *Labre* byl od almužny živ. Některého dne tolik darů se mu sešlo, že na kolik neděl míti mohl. On pak si nechal, jen co stačilo na jeden den; ostatní všecko rozdál.

K f) Před několika lety zemřel v *Bádensku* chudý švec, zanechav po sobě manželku s třemi dítkami, ale žádného jmění. Když pak osiřelí ničeho neměli, aniž věděli, kam se obrátiti v chudobě své, dí matka dvěma nejstarším dítkám: „Nemohu vám milé dítky, dáti ničeho; toliko pomodlíme se, aby nám Pán Bůh sám pomohl.“ A tak padli jsou na kolena svá matka i dítky, volající s důvěrností: „Chléb náš vezdejší dejž nám dnes!“ V tom ale vejde cizinec do světničky a doručí jí peníze, kterýchž nikdy neočekávala. Přihodilo se totiž, že na té osadě zemřel náhle muž, kterýž po delší čas se svým švagrem žil v nevoli; smrt ale nečekala, ažby se smířili. Kdož ale vidí nepřítele svého zemřelého, jest mu okolo srdce právě tak, jakoby ho za odpuštění prosil, a svědomí počíná vytýkati mu všecko, což mu byl za živa zlého a nepřijemného učinil slovem i skutkem a mnohý by neví, co za to dal, aby mohl sníti bezpráví, jakéž mu za živa činíval. A podobně se vedlo živému švagra, když u mrtvého stál. Než, co měl činiti? I učinil seč byl. Šel k duchovnímu otci, podáváje mu peněz, aby ke spasení zemřelého konal oběti mše svaté. Tento však nemaje peněz potřebí, dí mu, že bude sice mši svatou sloužiti, ale peníze tyto aby doručil chudému, jenž mu co hodný znám jest. A hle, Bůh řídil kroky jeho k chudé vdově, ona právě s dítkami na modlitbě trvala. Ta vidouc v tom prst lásky Otce nebeského, vypravuje mu, co činila. On však raduje se, vypravoval u známých svých

jak ho Pán vyvolil za nástroj Prozřetelnosti své a tak se stalo, že pak mnozí hojně podpory vdově i dítkám jejím poskytovali

Bylo to l. P. 1554. v Španělech, že nebylo ani chleba ani jiného pokrmu v domě tovaryšstva Ježíšova. A předce dal sv. *František Borgiáš*, potomní general téhož tovaryšstva, znamení k obědu, v toho, jenž krmí mladé krkavce, se důvěruje. Pojednou zatluče někdo na dveře. Byl to hoch, poslán od vznešené paní Isabelly Galindii do kláštera s hojnou potravou. Což když uslyšel Frant. B., obrátiv se k shromážděným bratřím, dí jim: „Ejhle, jak má Pán Bůh ve škole své učení a důkazy, kterýmžto nás učí, abychom měli důvěru v Boha, v jeho řízení a péči! Poznejme tedy, že těm, jižto božskému mistru pilně slouží, neschází ničeho, co by jim prospěšno bylo.“

Příklady k 2. Hlad odvrať!

Bůh trestal první rodiče, Kaina, celý svět potopou, Sodomu a Gomorhu ohněm, národ israelský, Davida, Šalomouna .

Hlad panoval za času Abrahama, Jakoba a Josefa, za Davida, II. Kr. 21, 1 ., za Eliáše v Samárii III. Kr. 18, 2., za Elisea IV. Kr. 4, 38.

Neúrodou, hladem, morem, válkou trestává Bůh národy povždy i za našich časů.

II. *Žádáme za chléb duchovní.* Tím naznačuje se všecko, čehožkoli v tomto životě jest zapotřebí k spasení a ku blahu duše. Jak mnohonásobný jest pokrm, kterým se tělo živí a zachovává, tak i není jednoho způsobu ta potrava, která udržuje život duchovní. K zachování života duchovního jest nám zapotřebí:

a) *milosti Boží*, bez které nelze co prospěšného k životu věčnému činiti.

b) Chléb duchovní jest: *Modlitba* a pobožné rozjímání o věcech spasení se týkajících.

c) *Slovo Boží*: „Ne samým chlebem živ jest člověk, ale každým slovem, kteréž vychází z úst Božích (*Mat. 4, 4. V. Mojž. 8, 3.*) „Slovo boží jest chléb vezdejší.“ *Sv. Augustin.*

d) *Nejsv. svátost oltářní*: Zvláště nejsv. svátost oltářní nazýváme chlebem čili pokrmem, potravou duše a pakli ji na konci života přijímáme, potravou k životu věčnému.

Texty. „Pracujte o pokrm, ne kterýž hyne, ale kterýž zůstává k životu věčnému, kterýž syn člověka dá vám Chléb Boží ten

Jest, kterýž z nebe stoupil a dává život světu Já jsem chléb života .“ (*Jan 6, 27. 33. 35, 54.*)

Krmi Bože! duše lačné,
manou z říše nadoblačné.

Tělem Krista Syna svého,
Spasitele laskavého.

Výroky. „Chléb duchovní, jenž obživuje zde náš duch, jest svátost těla božieho, v níž jest pravý Bůh Kristus, jenž jest řekl: „Já jsem chléb živý, jenž jsem z nebe sestoupil; kdož jí ten chléb, bude živ na věky.“ . . . Toho chleba žádajme od milého otce, aby nás nejprv tak způsobil, aby nám nebyl k obtížení; ale dal jej nám přijímati s takú poctí na však den, leč duchovně, leč tělesně v té svátosti, jakž by nám bylo hodno, abychom vezmúc posilu od toho chleba, na však den šli blížie se do královstvie nebeského. — Jest také duchovní chléb slovo božie, o němž jest psáno, že ne v jednom chlebě jest živ člověk, ale ve všelikém slovu, jež pochází z úst božích. K tomu chlebu, jakž praví Kristus, by nám nebyl Hospodin ostavil semen, tociž písma svatého, byli bychom jako Sodoma Gomorra. Toho chleba ovšem také sluší žádati od milého otce řkúc: Chléb náš vezdajší daj nám dnes skrze své věrné služby, jež jsi ustavil nad svú čeledi, aby jí dali v čas pšenice mieru,“ tociž máme prositi, aby Hospodin jako věrný otec, dal nám své slovo skrze své kazatele věrné, dada jim pravý rozum sv. písma, a moc protiv nepřátelóm, a rozšafnost, kdyby co mluvití měli; aby nás tak vedli a posilovali ku pravdě, abychom došli toho blahoslavenstvie, o němž řekl Kristus: „Blaženi, kdož slyší slovo božie a ostřiehají jeho.“ —

Štítný.

P ř í k l a d y.

K a) Zbožný dominikán *Jindř. Susa*, když za stůl sedal, takto sa modlival: „Milý Pane Ježíši! buď mým hostem; srdce moje lační po tobě; občerstvi mne pokrmem tělesným, ale také nebeskou přítomností svou!“

K b) *Sv. Bonaventura* dí: „Není lepšího pokrmu ducha, žádné cvičení není duši tak prospěšné, nic ji na takový stupeň dokonalosti nepovznáší, jako rozjímání.“ — V rozjímání o spasitelském díle Ježíše Krista nábožná duše pokrmu nalezá v hojnosti. Proto mnozí svatí a světice Boží pokrmu tohoto se vší dychtivostí vyhledávali, dnem i nocí rozjímali a se modlili, jako *sv. Jarolím*, *sv. František*, *sv. Teresie* a jiní a jiné.

K c) *Sv. Augustin* dí: „Slovo Boží jest chléb vezdejší.“

Sv. Efrem, modle se jednou, uslyšel hlas: „Efréme jez!“ A když se otázel: „Kdo mi dá pokrm?“ hlas odpověděl: „Jdi k Basilovi, ten tě naučí a věčný chléb ti podá.“ Vstav tedy Efrem, hledal Basila, a našel jej v chrámě hlásajícího. I poznal, že slovo Boží jest pokrm, kterého má požívat.

Sv. Františka horlivě toužila po slovu Božím, a kdykoli kázání poslouchala, tvář její jako slunce se stkvěla.

K d) *Sv. Ludvík*, král franc., při nešťastné výpravě do zaslíbené země byl zajat. Sultán turecký mu však z obzvláštní milosti povolil kněze, kterýž pro něho nejsv. obět mše svaté konal, při níž král skoro každodenně Tělo Páně co pokrm ku posile duše přijímal. — Tak i jiní svatí často Tělo Kristovo skutečně, duchovním pak způsobem, — to jest vroucí touhou — každodenně přijímali, jako *sv. Johanna* z kříže, *sv. Hata*, *sv. František Sal.* atd. *Sv. Augustin* říká: „Modlíme se chléb náš vezdejší:“ a chléb tento což jiného jest, než večeře Páně?“ Protož napomíná *sv. Ambrož*: „Přijímej každodenně (alespoň duchovně), co každodenně prospívá; živ buď tak, abys každodenně přijímati byl hoden.“

Podobenství.

„Nejlepší pokrm duše jest slovo boží a svátost oltářní; nejlepší nápoj jest milost posvěcující; nejskvostnější roucho jest roucho nevinnosti, nejvhodnější příbytek jest chrám Páně. Nejtrvalejší zdraví jest pokoj v Kristu, jehož nabýváme skrze víru a ctnost; nejmocnější léky jsou sv. svátosti; zvláště křtu a pokání.“ *Jariš.*

Prosba pátá.

Pátá prosba zní takto: *Odpusť nám naše viny, jakož i my odpouštíme našim (svým) vinníkům.*

I. V čtvrté prosbě prosili jsme za chléb pro tělo i duši. Než, jak často na dárce chleba zapomínáme, ano hříchy ho urážíme a ztrácíme jeho milost, bez které nemůžeme nic dobrého činit a dojiti spasení!

Bůh jsa nejvyšší milosrdný odpouští nám hříchy naše pro zásluhy svého milého Syna Krista Ježíše.

A však jen pod dvěma výminkama Bůh nám odpouští; když totiž a) pravé pokání činíme, důvěrně se k němu obracíme; když b) dle rozkazu jeho jako sebe samých milujeme bližních svých; když ani na ty, kteří nám všecko zlé a protivné činí, se nehněváme, na křivdy nevzpomínáme, ano dobrým za zlé se odměňujeme. Proto

v páté prosbě žádáme 1. aby nám všem Bůh hříchy naše a všechny tresty odpustil, aby nás všechny na milost přijal a jako své dítky opět miloval. — V druhé pak části té prosby dokládáme:

2. jakož i my těm ze srdce odpouštíme, kteří nám ublížili.

Texty. „Není zajisté člověka spravedlivého na zemi, kterýž by vždy dobré činil a nikdy nehřešil.“ (*Kaz. 7, 21.*) „Kdo může v pravdě říci: „Čisté jest srdce mé, čist jsem já ode všeho hříchu?“ (*Přisl. 20, 9.*) „Díme-li, že hříchů nemáme, sami se svodíme, a pravdy v nás není. Pakli budeme vyznávati hříchy své, věrnýť jest Bůh a spravedlivý, aby nám odpustil hříchy naše a očistil nás od veliké nepravosti.“ I. *Jan 1, 9 † 2, 1 2*, srv. *Sir. 21, 1—4.*

„Odpusť bližnímu svému, kterýž tobě škodí, a když se modliti budeš, hříchové tvoji rozvázáni budou. Člověk k člověku drží hněv, a od Boha hledá uzdravení? A nad člověkem sobě podobným nemá litosti, a za hříchy své prosí? On tělo jsa, drží hněv a smilování žádá od Boha? Kdo se bude modliti za hříchy jeho?“ (*Elkkl. 28, 2—6.*) „Jestliže odpustíte lidem hříchy jejich, odpustí i vám otec váš nebeský hříchy vaše. Jestliže pak neodpustíte lidem, aniž Otec váš odpustí vám hříchů vašich.“ (*Mat. 6. 14, 15 † 5, 44.*)

Podobenství o nemilosrdném služebníkovi viz *Mat. 18, 23—35.*

II. Výklad té prosby:

Odpusť Pane! voláme — pro své milosrdenství a pro zásluhy Krista Ježíše. „Ačkoli jsou mnohé věci, jež nám ukazují neskončenou moc, — dobrotu a milosrdenství boží: přece zajisté nic není, což by svrchovanou lásku boží — k nám více objasňovalo, jako tajemství utrpení Pána Ježíše Krista, z něhož se vyprýštil onen stále tekoucí pramen k obmývání skvrn hříchu, jímžto s boží pomocí a milostí přejeme si býti obmyti a očištěni, když se modlíme: *Odpusť naše viny!* Odpusť *viny*, dluhy — ne co jsme byli povinni činiti — uctění, sloužení, — ale skutečné hříchy. Tak zajisté vykládal to již sv. *Lukaš* (11, 4.) kterýž slovo *hříchy* místo dluhy položil, za tou příčinou, že pácháním hříchů dlužníci býváme boží a zaviněným pokutám podrobeni, jež buď dostičiněním aneb trpěním splácíme. *K. Ř.*

„Odpusť *viny* naše. Hříchy jsou naše, protože jejich vina leží v nás, neboť z vůle naší vycházejí. My tedy vinu berouce na sebe a vyznávající, vzýváme božskou dobrotivost, jež nám k zhlazení hříchů nezbytně potřebná.“ *K. Ř.*

„Odpusť nám říkáme, ne mně, poněvadž bratrská láska, jež mezi všemi lidmi místo míti má, od každého z nás žádá, abychom

pečliví jsouce o blaho všech bližních i za ně se modlili, když prosíme za sebe.“

Odpusť nám — kajícím. „Kristus Pán nejen církvi dal moc hříchů odpouštět (v svátosti pokání), ale i touto prosbou nás poučil, jak veliká jest boží dobrotivost a štědrost k pokolení lidskému; neboť kdyby nebyl ochoten Bůh odpouštět kajícímu hříchů, nikdy by nám byl nepředepsal této modlitby. Pročež to musíme s důvěrností chovat v srdcích svých, že nám prokáže Bůh své milosrdenství, jenž nám touto prosbou za ně žádáti velel. *K. Ř.*

Jakož i my odpouštíme svým vinníkům.

„Slovo *jakož* dvojí význam míti může. Předně znamená přirovnání, když totiž Boha prosíme, aby v té míře On nám hříchů odpouštěl, jak my křivdy odpouštíme těm, kteří nám ublížili. — Mimo to má význam podmínky, s kterýmž smyslu Kristus Pán vysvětluje ta slova, an dí: „Jestli-že odpustíte — odpustí i vám Otec váš nebeský“ (*Mat. 6, 14.*)

„Jakož i my odpouštíme a sice ochotně, opravdu, z celého srdce. Jest to i zákonem přirozeným ustanoveno, abychom se k jiným tak chovali, jakými si je k nám samým býti přejeme, tak že věru drze opovážlivý jest ten, kdo Boha prosí, aby mu odpustil jeho provinění, sám však proti bližnímu udržuje mysl nepřátelskou. — Protož musí ti, kteří utrpěli křivdy, býti volni a ochotni k odpuštění, poněvadž se k tomu povzbuzují nejen slovy této prosby, nýbrž i *Bůh to poroučí*: „Zhřešil-li by proti tobě bratr tvůj, potresci ho a bude-li toho želeti, odpusť mu; byť pak sedmkrát za den zhřešil proti tobě, odpusť mu.“ (*Luk. 17, 3—4.*) Když se postavíte k modlení, odpouštějte, máte-li co proti komu, aby i Otec váš, který jest v nebesích, odpustil vám hříchů vaše. (*Mar. 11, 25.*)“ *K. Ř.*

Výroky. Říkajíce: „odpusť nám jakož i my odpouštíme“ napomínáme sebe, i zač bychom prositi i čeho bychom měli konati, abychom obdržeti zasloužili.“ *Sv. Augustin.* „Jak prospěšně se nám v páté prosbě připomíná, že jsme hříšníci i za odpuštění hříchů svých prositi máme. Aby se žádný nedomýšlel býti nevinným a snad proto zpýchaje, do větších hříchů neupadal, činí se pozorna, že každodenně hřeší, tím rozkazem by každodenně za své hříchů se modlil. *Sv. Cyprian.* „Božský Spasitel této jediné prosbě přidal výminku, chtěje nás naučiti, že božské milosrdenství ve své moci máme, a s Bohem tu v smlouvu vcházíme: Odpusť, jakož i my odpouštíme.“ *Sv. Augustin.* „Odpusť člověče! nebo kdo nepříteli odpouští, Bohu se podobá.“ *Túž.* S jakou nadějí modlí se, kdož nepřátelství v srdci

chová? Nebo když modlí se: „odpuť, jakož i my odpouštíme,“ Boha přelhává a protož odpuštění nedostává. A modlí-li se ukřivděný bez naděje, pakli tomu, kdož mu ublížil neodpouští: jakou k odpuštění může míti naději, kdo jinému ubližuje? *Týž.*

Mnohoj' dluhu našeho, protož pilněj' nám prositi třeba, aby nám byl odpuštěn. Coť se zdá? Buoh nás stvořil, abychom činili jeho vůli; což kdy jinak učiníme, dluhu jsme nezaplatili. A nad to, když jsme zahynuli hříchem a v smrt upadli, on za ny (nás) umřel a tím ny ještě u větší dluh zavázal k sobě, a protož dlužni jsme jej milovati se všie duše, se všie síly, se všie moci, se všie paměti, a ještě nad to, než můžem. A proto, když prosíme, aby nám odpustil dluby, třebaj' toho žádati srdcem celým, ale však s rozumem, — což můžem, abychom popláceli pokáním svatým. Veď (zajisté) Buoh jest tak spravedlný, jako i milosrdný; ktožť žádá nepodobného protiv jeho sprevedlnosti, nemni, byť ho chtěl v tom uslyšeti. Nenieť podobné, mohúc a majíc čím poplatiti, i prositi všemu odpuštění, a ničehož nepoplatiti. A toj take velmě nepodobné, když kto tiem úmyslem hřeší, řka: „Buoh jest milostivý, odpustíť mi“; neb jako by se ten posmieval Bohu, a protož toho hřícha ne tak snadně Buoh odpustí, jako když se kto bez rozmysla dopustí čeho. A protož nenieť treba hřešiti na boží milost; neb i pilně se střežúc hříechóv, však se jich pro naší nestatečnost neustřežem. A také, platme pokáním i skutky dobrými dluby, jakž mohúc, ještě všeho nezaplatíme; vždy ještě nemálo ostanem, pro něž nám jest třeba snažně prositi, rkúce: „Odpuť nám naše dluby.“ — V tom jest ukázal svú velikú dobrotú nebeský otec, žej' nám kázal sebe prositi za to, aby nám odpustíť dluby, jichž množstvie nemóžem zaplatiti: nekázalť by prositi, byl nechtěl odpustiti. *Štítný.*

Ale však, že všudy s jeho milosrdenstvím, také jde pravda, toj ukázal, když jest přičinil v té prosbě, abychom to měli vždy na paměti: Jako my odpustieme svým dlužníkům. Neb tudiež ve čtení sv. Matúše praví: Nebudete-li vy odpúšťeti svým dlóžníkóm, ani otec nebeský odpustíť vám.“ Hledaj, kakť milému otcí nebeskému jest libo, abychom my dítky jeho v dobré milosti spolu byli, jeden druhému odpúšťějíc za viny lec kakés (lecjaké.) Neb jako by řekl: Když se rozpomenete, že ste mnoho dlužni, i zaviněním i obmeškáním, kak by rádi, abych vám odpustil, takéžť jest mně libo, aby jeden druhému odpustil; protož jakož vy odpúšťiete, takéž já odpustím.“ A v tom jest ukázal svú spravedlnost, již má vždy svým milosrdenstvím. Neb takž koli v svém milosrdenství jiných šest proseb,

ježto u pateri prosíme, jako darmo chce dáti: ale této darmo nechce dáti, aby nám odpustil naše dluhy; chce, abychom as a tiem jemu poplatili, aby, jakož chcem, aby on nám odpustil, takéž my svým bližním odpúšťieli. A pakli kto pēja pater jinak, než jest Buoh přikázal, zleť činí, nechtě v jednotě křesťanské býti; aneb nechtěl-li by pátere pěti, aby svým dložníkom neodpustil, co jiného, než sám se odsuzuje, aby nebyl syn neb dcera nebeského otce? Protož každý křesťan, kterýž chce mieti díl s nebeskými dědici, v životě věčném od Boha otce, má býti hotov, aby svým dlužníkom neb jiným protivníkom odpustil: nechce-li dřeve pro větší odplatu, ale aspoň když uzří, že jim žel, že sú protiv jemu učinili; aneb když by rádi jemu zaplatili, by měli čím, a ukáží to jelikož mohou. — Buoh, jakžt jest sám Kristus řekl, neodpustit nám, když my neodpustíme . . . A protož odpúšťejme, coť se nám děje křivdy, jakož chcem, aby nám bylo odpúštěno:“ *Štítný.*

Přijmi naše slzy vřelé
v důkaz lítosti a žele;
Odpustiž nám naše dluhy
Ježíšovy pro zásluhy,
jako my jsme odpustili
všem, kdož nám kdy ublížili.

Již ale každý slyš a pozoruj
i sprav se vedle toho sám:
„Nejinak nebeský Otec, díím,
jistě učiní též vám,
neodpustíte-li bratrům svým
provinění jich — ze srdcí svých.“
Mat. 18. V. Štulec.

P ř í k l a d y.

K 1) Za odpuštění hříchů prosil *David*. Když z pýchy dal sečísti lid, litoval toho, a řekl k Hospodinu: „Zhřešil jsem těžce, to učiniv, ale prosím Hospodine, abys přenesl nepravost služebníka svého, nebo jsem příliš bláznivě učinil.“ (II. Kr. 24, 10.) Oplakávaje cizoložství, složil sedmero kajících žalmů, z nichž 50tý: „Smiluj se nade mnou Bože! . . .“ hned když prorok Nathan trestem Božím mu vyhrožoval. (Srvn. Žlm. 37, 8 + 7, 4, 5 + 131, 1.).

Král *Manasses*, poznáv svou vinu, pokořil se před Hospodinem i modlil se za odpuštění hříchů. (II. Par. 33, 12.)

Esdráš modlil se za hříchy svého lidu. (I. Esdr. 9 6.)

Isaiáš modlil se: „Nehuěvejž se Hospodine, příliš a nevzpomínej více na nepravost naší.“ (Is. 64, 9.)

Daniel (9. 3. 4.) praví: „Položil jsem tvář svou ku Pánu Bohu svému, modle se a pokorně prose v postech, v žíní a popeli; i modlil jsem se Hospodinu, Bohu svému a vyznáváje, řekl jsem:

„Prosím Pane Bože veliký a hrozný, ostříhající smlouvy a dokazující milosrdenství k těm, kteříž tě milují a ostříhají přikázání tvých.“

Ninivité po kázání proroka Jonáše k Bohu se obrátili. (Jon. 3.)

Tak i v *Zákoně novém* prosili za odpuštění hříchu: *šlakem poražený* (Mar. 2, 5.), *publikán* v chrámě (Luk. 18), *Maria Magd.* (Luk. 7, 37.), *lotr* na pravici (Luk. 23.), *Petr* zapřev Krista, plakal hořce, to po celý život svůj; *Pavel* (Šavel) přišed do *Damašku*, za tři dni nevida (a kajicně modle se), nejedl nic, ani nepil. (Sk. 9, 9.)

Kající *Thais*, žena *Alexandrinská*, když ji sv. *Pafnuc* na víru obrátil, modlila se snad stokrát denně: „Kterýž jsi mne stvořil, smiluj se uade mnou!“

Sv. *Augustin* píše ve svých vyznáních: „Pane, ty jsi viděl slze matky, které cedila za mne, ubohého hříšníka, a vyslyšel jsi její vzdychání. Čím více slitování tvé přivodí slzy, jež hříšník sám vylévá, a prosby, jež z vlastního srdce k tobě zasílá!“

Sv. *Bernard*, ač právě andělsky žil, často v nejhlubší skroušenosti volával: „Odpust nám naše viny!“ Podobně sv. *Alois* a j.

Letopisové vypravují o *velikém počtu* těch, již z pokání do samoty se odebrali, v jeskyních a hrobích obývali, zíněnými rouchy se odívali, dnem i nocí se postili, bděli a modlili se za hříchy své i bližních svých, jako: sv. *Jeroným*, sv. *Pavel*, sv. *Antonín*, sv. *Arsenius*, sv. *Paula*, a j.

K 2. *Josef Egyptský*, odpustiv bratřím svým, za zlé dobrým se odměnil (I. Mojž. 50.).

David odpustil dvakrát *Saulovi* (I. Kr. 24.) též *Semei* zlořečícímu. (II. Kr. 16.)

Pán Ježíš za své nepřátely se modlil. (Luk. 23.)

Dle příkladu Kristova jednal sv. *Štěpán* (Sk. 7.).

Sv. *Jakub* menší, apoštol, byl od rozkácených židů s vrchu chrámu *Jerusalémského* dolů svržen a kamenován. Vypouštěje ducha, sebral ještě všecku sílu a vedle příkladu mistra svého zvolal: „Pane odpust jim, neboť nevědí, co činí!“

Sv. *Pavel* napsal *Korintským* (4, 12.): „Zlořečí nám a dobrořečíme, protivenství trpíme a mile je snášíme; rouhají se nám a my prosíme jich“

Sv. *Epifan*, biskup *Sal.*, pravil jedenkrát k sv. *Hilariovi*: „Nikdy jsem nedopustil, aby někdo se zášti v srdci mém ke mně

usnul; také sám jsem neulehl, dokavad jsem se s jinými neporovnal.

Jistý Říman *Proklus*, pohaněv císaře Justiniana (Upravdu), byl pro velezrádu odsouzen. Justián, povstav z trůnu, přetrhl ortel a Proklovi odpustil.

Sv. biskup *Martin* od svévolného mladíka *Brikcia* mnoho posměchu snášel; ale za všecko zlé vždy dobrým se odměňoval, řka k němu: „Brikci! ty mne považuješ za pošetilce, ale já se za tebe modlil, a toho jsem na Bohu vyžádal, že po mé smrti k hodnosti biskupské povýšen budeš.“ — I stalo se, jakž sv. M. předpověděl.

Bratr sv. Jana Qualberta byl zavražděn. Jednou Q. ozbrojen potkal vraha na takovém místě, kde nebylo vyhnutí. I padl tento na kolena a rukama v kříž na prsa položenýma prosil pro Krista za odpuštění. Jan těmi slovy hnut, odpustil mu i obejmul ho.

V krajině *Mexikánské* bral se jeden *vojenský setník* od škůdce svého postřelený k smrti. I přivedli v tom ostatní vojini vraha jeho a s plesáním, že by se nad ním pomstítí chtěli, pokřikovali. Než umírající křesťanský hrdina přikázal, aby se hned propustil, dokládaje: „Já srdečně žádám Boha, k němuž se ubírám, aby mně všechny hříchy odpustil, a já bych neměl odpustiti škůdci svému a měl bych vyhledávati pomsty? Odstup to ode mne!“ A takto s Bohem i s nepřitelem smířen utěšeně se na věčnost odebral.

Sv. Bernard byl od jednoho řeholníka, jenž mocí se vtíral, aby do jeho řehole přijat byl, tak udeřen, že rána otekla a se zapálila. I snášel to trpělivě a kázal škůdce svého vyvésti, aby se mu nic zlého nepříhodilo, dokládaje, že musí i jiným odpustiti, ježto Bůh i jemu tolikráte odpustil.

Karel Vel., napomenut jsa, aby mezi svými dvořeníny netrpěl nehodných odpovéděl: „A jakou láskou snášel nás posud otec nebeský!“

Ludvík XII., král francouzský, prve nežli na trůn nastoupil, musil těžká protivenství okoušeti. Když mu pak radili, že by byl čas, aby všem, kteří mu utržali a protivenství činili, odplatil: dal sobě předložití král seznam všech protivníků a připsal ke každému jmenu znamení kříže. Jedva se pak dozvěděli ti, jichž se týkalo, dali se na útěk. Ludvík ale dal jich povolati a dal jim na srozuměnou, že nemají, proč by se báli, ježto znamení kříže není znamením nenávisti a pomsty, nýbrž jen znamením smíření a rukojemstvím odpuštění.

Odpustiž nám hříchy sám, jak jsi velel činit nám.
Odpusť viny nám hříšníkům, jakož odpouštíme vinníkům.
Kdo se nemstí bratru svému, odpouští se také jemu.

Prosba šestá.

Šestá prosba zní takto: „*A neuvoď nás v pokušení.*“

I. Všecky prosby modlitby Páně jako články v řetěze jsou spojeny. — V páté prosbě žádali jsme za odpuštění hříchů. Avšak člověk křehký, následkem prvotního hříchu více k zlému než k dobrému nakloněný, snadno opět hřeší; neboť mnohé se naskytují příležitosti k hříchu, či mnohá přicházejí naň *pokušení*.

Pokušení slove úmyslné mluvení, jednání a zařízení, jež od někoho vychází k tomu konci, aby jiný hřešil.

Nejvíce nás k hříchu popouzí, čili *pokouší*: a) naše tělo, to jest naše zlé žádosti. Když na něco zlého myslíme, n. p. abychom něco zlého měli, — a v této myšlence dobrovolné zalíbení máme, hřešíme. Pakli kdo jen v té myšlence déle prodlévá, dostává v srdci chuť, touhu, žádost a kdo k žádosti té přivolí, hřeší. Zlé pak *žádosti* přicházejí *od těla*, ježto nás k zlému (k pýše, lakomství, hněvu, smilstvu) popouzí — čili *pokouší*.

b) Pokouší nás *svět*, t. zlí lidé, kteří nás přemlouváním a příklady svými zúmyslně svádějí k hříchu. Osoby a místa bývají nám *příležitostí* k hřešení. Člověk je k zlému nakloněn; když vidí jiné zlé činiti, neb slyší zle mluvit, bývá k zlému váben, pokoušen.

c) Pokouší nás zlý duch čili *ďábel*, který zlé myšlenky a žádosti nám vnuká a příklady zlých lidí nám na oči staví.

Texty. Všecko, co jest na světě, jest žádost těla, a žádost očí a pýcha života, kteráž není z Otce, ale jest ze světa. (*I. Jan. 2, 16.*) „Jeden každý pokoušín bývá od své vlastní žádosti jsa zachvácen a přilouzen. Potom žádost, když počne, porodí hřích; hřích pak, když jest vykonán, zplozuje smrt.“ (*Jak. 1, 14, 15.*) — „Na světě jest všecko marnost a trápení ducha.“ (*Ekk. 1, 14.*) „Zahanbena jest radost od synů lidských.“ (*Job. 1, 12; II. Tim. 2, 4.*) „Protivník váš ďábel obchází jako lev řvoucí, hledaje, koho by pohltil.“ (*I. Petr. 5, 18.*) „Není bojování naše toliko proti tělu a krvi, ale proti knížatům a mocnostem, proti správcům světa temností těchto, proti duchovním zlostem v povětrí.“ (*Ef. 6, 12.*)

Pokušení jsou nejen mnohá nýbrž i těžká a ctnosti i spasení našemu velmi nebezpečná. My pak slabí jsme a křehci tak že bychom bez pomoci boží nemohli pokušení odolat a nepřátele spa-

sení svého přemoci. „Duch zajisté hotov jest, ale tělo nemocné.“ (Mat. 26, 41.) Proto nám Kristus Pán slovy „Neuvoď nás v pokušení“ velel prositi, aby nám Bůh nedal uvedenu býti v pokušení.

Proto šestou prosbou žádáme:

1. aby Bůh nebezpečná pokušení od nás odvrátil.

Text. Bdětež a modlete se, abyste nevešli v pokušení.“ Mat. 26, 41.

Výroky. Kdo praví: „Odejmi ode mne žádosti břicha a žádosti smilnění ať nejímají mne a duši nestydaté a nesmyslné nepodávej mne“ (Ekk. 23, 6), co praví jiného, než: „neuvoď nás v pokušení?“ Sv. Augustin. „Neuvoď nás v pokušení, čímž žádáme Boha, by nedopouštěl, abychom se do takových příležitostí ku hříchu dostali, v kterých bychom jej urazili.“ Sv. Alfons Liguori.

Přechod. Avšak nikdo není prost všeho pokušení; nebo „bojování jest život člověka na zemi.“ (Job. 7, 1.) Ono také samo o sobě není hříšné ani škodné, ba často velmi užitečné. Bůh nikoho nepokouší, neb On nikomu není hříchu původem: ano On nenávidí všech, kteří činí nepravost. „Žádný, kdo bývá pokoušen, neříkej, že by od Boha pokoušen byl; nebo Bůh nemůže ke zlému pokoušen býti a sám žádného nepokouší (Jak. 1, 13, 7.), však dopouští, že býváme pokoušeni.

Bůh dobrých a nábožných pokoušeti dopouští; avšak svou milostí je drží, neopouští. Ale někdy, když toho požadují naše nepravosti podle spravedlivého soudu božího — jsouce sobě zanechání v pokušení — klesáme. Bůh totiž dopouští pokušení co pokutu za lidské hříchy, aby pokořil pýchu naši, i aby co přísný, však laskavý otec hříšníka přivedl na cestu ctnosti, svým pak věrným aby dal příležitosti, získati si více zásluh pro království nebeské. Za touže příčinou dopouští Bůh na lidi zlé i dobré, všeliká trápení, nemoce, chudobu, neúrodu, drahotu, války a t. p. ; zlí aby pocítili spravedlivého hněvu a káli se, dobří pak by i v soužení dokázavše lásku svou k Bohu, byli oslaveni, čili jak dí katechismus:

„Bůh zkouší ctnosti pobožných a spravedlivých lidí nemocí, chudobou a jiným soužením.

Texty. Zkusil jsi nás, Bože! i ohněm zprůboval jsi nás jako se přepaluje stříbro. Žlm 65, 10. Nádobí hrnčířského zkušuje oheň a lidí spravedlivých pokušení zármutku. Sir. 27, 6. Tob. 12, 3. Koho miluje Pán, toho tresce a mrská každého syna, kteréhož přijímá. Žid. 12, 6, 10. Chlubíme se také souženími, věduce, že soužení, trpělivost a stálost působí a trpělivost zkušení, zkušení pak naději a naděje nezahanbuje. Řím. 5, 3. Blahoslavený muž, kterýž

snáší pokušení, nebo když bude zkušén, vezme korunu života, již Bůh zaslíbil těm, kteří ho milují.“ *Jak. 1, 12.*

Výroky. „Pokud na světě živi jsme, bez kormoucení a pokušení býti nemůžeme. Nikdo tak svatý uení a dokonalý, aby nikdy pokušení nemíval, a my dokonce bez nich býti nemůžeme. Není stavu tak svatého, aniž místa tak soukromného, kdežby pokušení a protivenství se nenacházelo. Není člověk docela bezpečén před pokušením pokud živ jest, poněvadž v nás to jest, z čeho pokušení pochází, od oné doby, co jsme se v tělesné žádosti byli zrodili. Sotva jedno pokušení aneb protivenství odchází, již druhé nastupuje; a tak vždycky budeme míti co trpěti, jelikož jsme pokladu své první blaženosti pozbyli.“ *Bl. Tomáš Kp.* „Žadný Svatý nebyl tak vysoce rozněcen a osvícen, aby dříve neb později nebyl pokoušen býval. Nehoden jest vznešené bohomyslnosti, kdo pro Boha nějakou těžkostí zkoušen není. Ano předcházející protivenství znamením budoucího utěšení bývá. Nebo těm, kteříž v pokušeních obstáli, zaslíbená jest útěcha nebeská.“ *Týž.* „Jako oheň neškodí zlatu, podobně neškodí pokušení duchu šlechetnému a nábožnému. Co se přihází zlatu ohněm? Čistí se. Co přináší svízel tomu, kdož jej přetrpěl? Trpělivost. Povznášit ho, činí horlivějším, duch jeho se více sebere, a srdce jeho učí se lépe panovati nad sebou.“ *Sv. Jan Zlt.* „Jako se maso, nebývá-li nasoleno, zkazí, byť i zdravé a výborné bylo; rovněž tak i duch v brzku se rozpouští a v nekázeň klesá, nebývá-li pokušením pobouzen.“ *Origines.* „Jsou pak pokušení člověku mnohdy velmi užitečná, jakkoli protivná i těžká; neboť jimi člověk pokořen, čistěn, a poučen bývá. Všickni svatí mnohá protivenství a pokušení prošli, a tím prospěch učinili. Oheň zkušuje železo, pokušení pak člověka spravedlivého. Častokráte nevíme, jak mnoho můžeme, až pokušení ukazuje, co jsme.“ *Bl. Tomáš Kp.* „Toliko ten, kdo zvítězil, vrací se z boje jako oslavenec, a s korunou vítězství se setkává. V čas bouře bývá lodník na moři poznán, a válečník v boji vyzkoušen.“ *Sv. Cyprian.* „Život náš v putování tomto nemůže býti bez hříchu a bez pokušení; poněvadž prospěch náš pochází z pokušení; aniž kdo sebe poznává, leč byl pokoušen; aniž může býti korunován, leč zvítězil; aniž může zvítěziti, leč byl bojoval; aniž může bojovati, leč měl nepřítele a pokušení.“ *Sv. Augustin.*

Jako moře v bouři se čistí, tak člověk v pokušení. *Lohner.* Strom vichrem a člověk se sílí pokušením. *Týž.*

„Bůh dopustí časem, že právě ty duše, jež nejvíce miluje, nejprudším podléhají pokušením, a to za tou příčinou, aby tím lépe poznaly, jak křehké jsou samy ze sebe a jak příliš milosti potřebují, aby neklesly.“ *Sv. Liguori.* „Bůh dopouští též pokušení proto, abychom čím více od věci pozemských se odloučivše, tím horlivěji po jeho spasení v nebesích toužili. Nábožné duše, vidouce, kterak proti nim přemnoží nepřátelé bojují, stávají se nad tímto životem omrzelými, a volají: „Běda mně, že tak dlouho pohostinu býti musím!“ (*Žlm.* 119, 5.) Vzdýchajíť po onom okamžení, v němž jim říci bude volno: Osídlo zestrýno jest a my jsme osvobozeni. *Týž.* „Bůh na nás dopouští pokušení také proto, aby nás v zásluhách bohatšími učinil, jakož bylo praveno Tobiašovi: „A že jsi byl příjemný Bohu, protože potřebí bylo, aby pokušení zkusilo tebe.“ (*Tob.* 12, 13.) *Týž.*

Tak tedy i pokušení i soužení, jež Bůh dopouští, bývají nám k nemalému prospěchu, jestliže onano přemaháme, tato pak pro Boha trpělivě snášíme, co však bez pomoci Boží nám nelze. Máme tedy ve všelikých pokušeních za boží pomoc prositi.

Proto žádáme šestou prosbou:

2. ne tak aby Bůh prospěšná pokušení a soužení od nás odvrátil, nýbrž *aby nám pomoci své neodepřel, aniž dopustil, abychom nad síly své byli pokušení, nebo v pokušení klesli a v soužení snad Boha a ctnosti se odřekli.*

„Žádáme tedy abychom nepovolovali žádostem, abychom neumdlávali v snášení všelikých pokušení, abychom i ve všech protivných i příjemných zachovávali mysl pokojnou a vytrvalost i aby Bůh ze žádné stránky nás bez ochrany nezanechal.“ *K. Ř.*

Texty. „Pokušení vás nezachvacuj, než lidské. Věrnýť pak jest Bůh, kterýž i napotom nedopustí vás pokoušeti nad to, co můžete snést; ale učiní s pokušením také prospěch, abyste mohli snést.“ *I. Kor.* 30, 13.

Výroky. Neprosíme, aby nás Bůh docela všeho pokušení zbavil, nýbrž abychom pokušením nebyli přemoženi. Nebo pokušení, nad nímž s jeho pomocí a naším přispěním zvítězíme, slouží jemu k oslavě, pro nás pak jest zásluhou a korunou.“ *Sv. Teresie.* „A kterak bychom mohli pokušení přemoci bez milosti? Žalmista (117, 13) praví: „Strčen jsa, vyvrácen jsem, abych padl; ale Hospodin přijal mne.“ A Šalomoun tvrdil, že nemůže nikdo býti zdrželivý, leč by mu toho Bůh udělil. (*Moudr.* 8, 21.) „Tou příčinou sv. Pavel ujišťuje: „Ale v tom ve všem přemaháme pro toho, kterýž nás zami-

loval.“ A jinde dí: „Díky Bohu, kterýž vždycky dává nám vítězství v Kristu Ježíši.“ (II. Kor. 2, 14). *Sv. Alfons Liguori*. „Tak mi se zdá, že by tehdy nás Bůh uvedl v pokušení, kdyby dala prospěch v sbožie světském . . . neb i v duchovním dobrém, . . . aneb kdyžby přepustil na člověka protivenství, odejma jemu ti libé věci i zůstavil jej bez vlastie pomoci. A protož . . . prositi máme Otče, nedávaj nám toho prospěšenství, ani na ny přepúšťej toho protivenství, když by nás chtěl bez své pomoci zůstaviti.“ *Štítný*.

Podobenství. Když se v římské radě otázka přetřepávala, zdali Karthago, sokyně Říma, zničena býti má, pronesl se *Scipio* proti mínění všech, že musí Karthago státi, neboť jest ustavičným podnětem římské udatnosti. Tak i pokušení utužují ctnost, nedají kř. statečnosti chabnouti.

„Neuvoď nás Pane! s nepravostmi v boj,	A když nás hřích svádí k pádu,
pakli se to stane, vítězství nám stroj.“	pečlivě hled' k svému stádu,
Neuvoď nás v pokušení,	vezmi nás vše do ochrany,
sprost' věčného odsouzení.	haj své dítky na vše strany.

Příklady.

Bůh pokušení dopustil na *Abrahama*, když mu měl obětovati syna (*I. Mjž.* 22.), na *Josefa*, když od vlastních bratrů byl prodán a v Egyptě do vězení uvržen; na *Joba*, když všeho statku i děti byl obloupen (*Job.* 1.); na *Tobiáše*, zbaviv jej zraku a vydav jej v posměch u přátel i manželky jeho. Toto pak pokušení proto na ně dopustil Bůh, aby potomním lidem dán byl příklad trpělivosti (*Tob.* 2, 12.) i aby tím hojnější vzali odplatu v nebesích.

Sám *Pán Ježíš* po třikráte pokoušen byl od ďábla. — Také *Maria*, jeho nejbl. matka, musila po celý svůj život mnoho trápení a protivenství snášeti. Rovněž *sv. apoštolové a učeníci Páně*.

Ano Bůh povždy nejvíce na věrné sluhy své pokušení a trápení sesýlal, aby jejich lásku zkusil a k vykonání velikých skutků příležitost jim poskytl, jako na *sv. Jeronýma*, *Augustina*, *Jana Zlt.*, na *sv. Teresii*, a jiné a jiné. Proto mnozí svatí uznávající velký prospěch pokušení a trápení, na Bohu jich žádali, jako *sv. Dorotheus*, *sv. Efrem*, *sv. Antonín* a zvláště mnozí *sv. mniši* a *poustevníci*, aby měli příležitost dokázati Bohu své lásky a zásluhy pro nebe si dobývati.

III. „Nenít však dosti modliti se: „Neuvod' nás v pokušení!“ nesmímeť sami v pokušení lehkomyšlně se uvrhovati a jako pokoušeti Boha (*Mat. 4. 7.*) nýbrž

1. *Máme bedlivě se pokušení chrániti a všech příležitostí k hříchu se varovati.*

Texty. Nehleď na ženu mnoho chtivou, abys snad neupadl v osidla její. *Sir 9, 3 + 5.* Jestli že oko tvé pohoršuje tě, vylupiž je a vrz od sebe. *Mat. 5, 29.*

2. Když na nás pokušení dolehají, máme všemi prostředky je přemáhati. *Prostředkové tito jsou:*

a) *Máme bdíti a modliti se:*

Texty. Bdětež a modlete se, abyste nevešli v pokušení *Mat. 26, 41.* Strážliví buďte a bděte, nebo protivník váš jako lev řvoucí obchází. *I. Pet. 3 + 8.* Stůj v spravedlnosti a v bázni a připrav srdce své k pokušení. *Sir. 2, 1.*

b) *Vystříhati se zahálky.*

Texty. Žádosti zabijejí lenivého. *Př. 21, 25.* Zahálka čertův polštář. *Přisl.*

c) *Postiti se a všeho střídě užívat.*

Texty. Šetřte se, aby snad nebyla obtížena srdce vaše obžerstvím a opilstím a pečováním tohoto života a přišel by na vás náblý ten den. *Luk. 21, 34.* Neopíjejte se vínem, v němž jest prostopášnost. *Ef. 5, 18 I. Petr. 4, 3.*

d) *Pamatovati na věci poslední.*

Texty. Ve všech skutcích svých pamětliv buď posledních věcí svých a na věky nezhrěšíš. *Ekkł. 7, 40. Mat. 25, 13. I. Petr. 4, 7.*

e) Když pak pokušení již dorážejí, máme záhy jim odpírati, a před časem jim ubíhati.

Texty. Buďtež poddáni Bohu, odpírejte pak ďáblu i utečet od vás. *Jak. 4, 7.* Jako před tváří hada utíkej před hříchy a přistoupíš-li k nim, přijmou tě. *Sir. 21, 2. I. Pet, 5, 8, 9.*

f) Pak-li však se vyhnouti nelze, máme důvěrně k Bohu o pomoc volati a

g) hledíce ku Kristu a k vznešeným příkladům mnohých svatých, máme *udatně bojovati.* „Nejlepší způsob bude ten, když vidouce jak velika jest slabost člověka, silám svým budeme nedůvěřovati a všecku naději svého vítězství v božské dobrotivosti složivše a na jeho ochranu spoléhajíce, i v největších nebezpečnostech silnou zachováme mysl, obzvláště na to vzpomínajíce, jak mnoho touto nadějí a tou myslí naplněných Bůh skutečně vysvobodil.“ *K. Ř.*

Texty. Pokušení vás nezachvacuj než lidské. Věrnýť pak jest Bůh, kterýž nedopustí vás pokoušeti nad to, což můžete snést, ale učiní s pokušením také prospěch, abyste mohli snést. I. *Kor.* 10, 13. Dostatečnost naše jest z Boha. II. *Kor.* 3, 5. II. *Tes.* 3, 3. *Fil.* 4, 13. *Žid.* 4, 16 † 12, 2—5. Bratři, posilněte se v Pánu a v moci síly jeho. Oblečte se v odění boží, abyste mohli státí proti úkladům ďábelským. Vezměte celé odění boží, abyste mohli odolati v den zlý a ve všem dokonali státí. Stůjtež tedy, majíce podpásaná bedra svá pravdou a oblečení jsouce v pancíř spravedlnosti a obuté majíce nohy přípravou evangelia pokoje: ve všech věcech berouce štít víry, kterýmž byste mohli všechny šípy ohnivé nešlechetníka toho uhasiti. A lebkou naděje spasení vezměte a meč ducha, všelikou modlitbou a prosbou modlíce se každého času v duchu. *Ef.* 6, 10—18. Díky Bohu, kterýž dal nám vítězství skrze Pána našeho Ježíše Krista. I. *Kor.* 15, 47. Za příklad práce a trpělivosti vezměte si proroky, kteří mluvivali ve jmenu Páně. *Jak.* 5, 10.

Výroky „Pokušení míti nežádej, byloť by to zajisté Boha všetečně pokoušeti, nýbrž hotov srdce své k udatnému odpírání. *Sv. František Sal.* Obratme se ke slovu nám podanému, bedliví jsouce na modlitbách, trvajíce na postech, na prosení Boha všedoucího, žádajíce, aby neuvedl nás v pokušení, jelikož Pán sám pravi: „Duch sice hotov jest, ale tělo nemocno.“ (*Mat.* 26, 41.) *Sv. Polykarp.* „Nikdy nedávejme z rukou čtení Božího, nikdy Pána z mysli nespouštějme. Modlitba naše trvejž ustavičně. Dílo spásy naší děj se nepřestále. Našemu s duchovními věcmi se obírání nebuď konce, aby nepřítel, kolikrát by se koli zbližil, a vejíti opovážil, vždycky srdce uzavírané a stráží opatřené shledal.“ *Sv. Cyprian.* „Zdržuj se od nápoje a pokrmův a trap tělo své. Pokušení nebudeš moci přemoci, leč se budeš postiti. Nebo žádosti a tělesné chlipnosti svůj zrost z pokrmův berou. Nasycení pokrmův libosti tělesné zbuzuje, a z přílišného obžerství pocházejí tělesná pokušení.“ *Sv. Isidor.* „Mnozí chtějí pokušení ujíti, tím tížeji v ně padají. Pouhým jich se varováním nezvítězíme, ale skrze trpělivost a pravou pokoru nade všechny nepřátele staneme se silnějšími. Bdíti musíme zvláště z počátku, poněvadž nepřítel tehdaž snadněji přemožen bývá, když se mu ke vchodu naší mysli přístup nedá, ale hned jak zaklepal, před práh jemu se naproti vychází. Protož kdosi pravi: „Hned na počátku se chraň, nebo pozdě by lík se

uchystal, pakli by zlé dlouhou valně se zmohlo dobou. — *Blahoslavený Tomáš Kp.*

„Tot prostředek toho, v němž hříšná bouří pokušení, aby se tolikrát modlitbě oddal, kolikrát nějakou nepravostí dotknut bývá, jelikož častá modlitba náběh nepravostí zničuje. Nebo když se kdo modlí, přivolává k sobě Ducha sv. Tento pak kam přijde, odtud ďáblova pokušení prchají, přítomnosti jeho snést nemohouce.“
Sv. Isidor. „Jak medle nějaké pokušení znamenáš, čiž co činívají děti, vlka neb medvěda na poli vidouce; neboť i hned v náručí rodičům běží, aneb aspoň o pomoc volají. Tak i ty honem k Bohu běž a křič za milosrdenství a laskavé spomožení žádaje.“

Sv. František Sal.

Pokouší tě tělo, ďábel, svět,
musíš se vždy na pozoru mět,

Jsi-li váben k skutku zlému,
utíkej se k Bohu svému.

Dvojí zbraň v pokušení.

Abys hříchů zmáhal vnaďu,
dává Pán ti dvojí radu
v písem svatých zápise:
„Vezdy bdi a modli se.“
O! slyš synu, řeč tu Páně
a ji chovej v srdce schráně,
bdívej a se modlívej,
v zbraň se dvojí odívej.

Kdo spí, nebdě, k tuhé pŕtce,
nepřemůže nikdy škŕdce;
nemůž rek být vítězem,
leč jest zbrojen železem.
Bedlivost jest živý kořen;
avšak můž být suchem zmořen.
Vláha, jíž jen může kvést,
Modlitba to zbožná jest.

Fr. Sušil.

P ř í k l a d y.

1. Jak se pokušení vyhýbati, ukázali:

Josef Egyptský v domě Putifarově.

Tobiaš, kterýž utekl se do Jerusalema, když krajané jeho chvátali klanět se zlatým telatům.

Dokud *Israelité* střežili se modloslužebníků, zůstali věrni svému Bohu; když pak smířili se s těmi národy, naučili se skutkům jejich a sloužili rytinám jejich, i učiněno jest jim osidlem. (*Žlm.* 10 5, 35.)

Kdyby byla *Eva* nepřiblížila se k zapovězenému stromu, bylaby nezhřešila.

Kdyby byl *David* střežil očí svých, byla by žádost po ženě Uriášově nevznikla.

Šalomoun moudrý padl, když s pohanskými ženami obcoval.

By byl *Petr* nešel do domu Kaifášova, byl by byl Krista nezapřel.

Sv. Arsenius, byv tázán, proč že společnosti lidí se štítí? odpověděl: Nemohu žítí zároveň s Bohem nejčistším a s lidmi poškvrněnými.

Sv. Jarolím praví: „Kdož se domníváš, že chodě mezi pokušením nepadneš, velmi se klameš. K čemu ti třeba vydávati se denně v nebezpečenství, v němž nejisto, zdaž podlehneš aneb zvítězíš? Zdali kdo vedle hada může bezpečně spáti? Lépe a jistěji jest, daleko od nebezpečenství nemoci padnouti, než stále v nebezpečenství hříchu vězeti.“

Šlechetný pohan *Scipio Afrikánský* nechtěl na zajatou pannu, jejížto krásu slyšel velebiti, ani pohlédnouti, aby vítěz jsa tolikrát v boji, nebyl snad přemožen od tělesné žádosti.

Ku *Kleomenovi*, králi Špartánskému, přišel cizí kníže, chtěje ho k něčemu namluviti, co by Špartě bylo ku zkáze. Král dlouho, odpíral, než konečně by se byl přemluvit dal. V tom vstoupivši dceruška osmiletá do síně, zavolala královského otce, a kníže nebyv více připuštěn, odešel s nepořízenou.

Cudný *Roger* tak střežil očí svých, že živ jsa u prostřed hlučného města, po tři léta na osobu druhého pohlaví nepohledl; byv pak na příčinu tázán, odpověděl: „Když člověk co možná vystříhá se pokušení, Bůh také jej chrání; jestli se v ně dobrovolně vydává, Bůh jej opouští, a on v pokušení klesá.“

2. Kterak v pokušení bojovati a všech prostředkův užívati máme, svědčí:

Susanna, jež odmrštivši nezřízenou žádost dvou starců, vzdechla Lépe mi jest bez skutku upadnouti v ruce vaše, nežli hřešiti před obličejem Páně! (*Dan. 13, 2.*)

Eleazar chtěl raději umřítí, než by byl jedl masa zapovězeného ku potupě Hospodina.

Daniel dal se uvrhnouti do jámy lvové, a tři židovští mládenci do pece ohnivé, než by se byli klaněli modlám pohanským. Také *Pán Ježíš* třikráte byv pokoušen, naučil nás, jak máme přemáhati pokušení. a po něm mnozí jeho následovníci. Kristus napřed, ty za ním!

„Věřte mi bratří! říkával *sv. Antonín* svým učeníkům, že satan bdění nábožných duší se hrozí; bojít se modlitby, postu, dobrovolné pokory a milosrdenství, zvláště pak horoucí lásky ku Kristu, tak že pouhé znamení kříže s to jest jej zahnati.“

Sv. Jarolím i na poušti, kamž se utekl, mnohá snášel pokušení, kteráž prací a postem, zvláště pak modlitbou a rozjímáním dnem a nocí šťastně přemáhal.

Sv. *Augustin* píše o sobě: „Kdykoli ponouká mne a láká nějaké nečisté myšlení, i hned k ranám P. Ježíše se utíkám. Když mne obtěžuje mé tělo, připomenutím Pána mého se pozdvihuju a povstávám. Když mi ďábel osidla léčí, mám útočiště k střevům milosrdenství Pána mého, a i hned odstupuje ode mne. Jestli že oheň chlipnosti zapaluje údy mé, rozpomena se na rány Pána našeho, uhašuju a udušuju jej.“

Sv. *František Sal.* byl ve svém útlém věku, ač Boha vroucně miloval, mnohým pokušením vydán. Stále mu t. na mysli tanulo, že je od Boha zavržen a k věčnému zatracení odsouzen. Nevyslovitelné bylo z toho jeho trápení. Než v této své strasti obrátil se k Bohu a brzy se navrátil žádoucí pokoj do ztrápeného srdce jeho.

Týž psal sv. Františce Šantalové: „Tak mocně na mne pokušení dolehají, že se mi zdá, jakobych neměl více síly k přemáhání. Než hned, čím slabším se cítím, tím více důvěra má v Boha vzrůstá.“

Sv. *Tomáš Aq.* když byl jedenkrát od bohaprázdné osoby k nečistotě pokoušen, poklekl a vroucně se pomodliv, vzal z pece hořící hlaveň a vyhnal pokušitelku.

Sv. *Maria Egyptská* po rozpustilém životě, kterýž dříve vedla, odebrala se z vnuknutí Božího na poušť, kdežto po 17 let mnohá pokušení snášela. Než jak sama opatu Zozimovi vyznala, tam své modlení, postění a bdění zdvojnásobnila, svou důvěru v Boha a v Rodičku Boží rozmnožila a tak konečně pomoc v pokušení našla.

Starý poustevník, pracuje v zahradě se svým učeníkem, ukázal na mladý cypřiš, jenž na místě nevhodném ze země pučel, řka: „Vytrhni jej;“ i snadno ho učeník vytrhl. Dále popojda pravil stařec: „Vytrhni i tento trochu větší;“ což s velikým namáháním učinil. Pak kázal mu, aby ještě silnější, as tříletý cypřiš ze země vyrval. To však mládenec, jakkoli všecky síly sebral, dovésti nemohl; neboť byl hluboce zakořeněn. — „Tak jest to, poučoval starý poustevník mladého, i s našemi žádostmi. S prvu je nám snadno jich přemoci, čím více vzrůstají, tím tíže se dobývají, když pak se po čase zakořenily, nejsme s to, vší silou je sami vyrvati. Protož synu můj, uč se hned záhy přemáhati všeliká pokušení!“

Před lety jedna *mladice nestoudná* vedla si stížnost na muže, který její panenství poškvrnil. Politovav ji soudce, tázal se jí, proč se nebránila? Vzdechla mladice řkouc, že jí násilí bylo učiněno. Bez prodlení kázal soudce, aby se vinník dostavil a odsoudil ho, aby jí 50 tolarů vyplatil. Soukromí ale služebníku svému

přikázal, až ta mladice z domu vycházeti bude, aby se stavěl, jakoby jí peníze vzíti chtěl. I stalo se. Služebník ve dveřích na ni se obořil, žádal peníze, a dělal, jakoby je mocí chtěl vzíti. Dívčice křičela, co hrdlo stačilo, bránila se a nadávala. Lid se sbíhal; konečně i soudce přišel a uslyšev, co se bylo přihodilo, přísnou tváří mladici pokáral: „Nestydatá nevěstko, kdybys byla tak křičela a takovou silou se bránila tomu, který tvé panenství poškvřniti chtěl, jistě bys byla pannou zůstala.“ — Silná byla, kde ztráta peněz, slabá, kde jí zkáza duše hrozila.

Jistý *mudrc* odpověděl svému učeníku, jenž na častá pokušení si stýskal a mistra o radu žádal: „Synu, když vítr věje, listové susť, co však za břinkot zbraně nemáš. Podobně sluší smýšleti a chovati se v pokušení. — Když jsem ondyno přišed k oulu a zastavil se s včelařem, lítaly včely okolo mne; já je chtěl odháněti; i dí mi sedlák: Ne tak příteli! buďte tiše a dělejte jako byste si jich nevšímal a žádná vám zajisté neublíží. I stalo se. — Tak nebudeš-li se báti pokušení.“

Jakýsi *mnich* býval mnohým pokušením trápen, z čehož se tak velice rmoutil, že konečně z veliké tesknosti i pravidel řeholních zanedbával. Nevěda si rady, staršímu bratru se svěřil, kterýž laskavě ho vyslechnuv, vypravoval mu takto: „Jistý hospodář měl kus pole, kteréž bylo po mnoha let zarostlé trním a bodláčím. I poslal tam syna svého, aby je vyčistil. Syn vida takovou spoustu, a boje se ohromné práce, lehl si a spal. Tak činil po několik dní. Když přišel otec a sbledal, že není nic uděláno, a vypyтал se na příčinu, řekl vlídně: „Synu! neboj se práce, vzdělej každodonně alespoň tolik, co tvé tělo obnáší a to tak dlouho, až dílo bude dokonáno.“ A syn učinil, jak otec nařídil. Pole bylo v krátkce vzděláno, oseto a hojného užitku vydávalo. — Tak, pravil stařec, i ty milé bratře! čiň, přemáhej jedno pokušení po druhém a Bůh ti bude nápomocen.“ I odešel mladý mnich potěšen; bojoval a vítězil šťastně podlé naučení.

Dva *duchovníci* u dvoru královského byli velmi etnostně a nábožně živi, čemuž prostopášní dvořenínové divíce se, jedni měli je za pokrytce, druhí nařkli je z čarodějství. To když uslyšel král, povolav jednoho z těch duchovních, pravdy se dotazoval. „Ano, pravil ctihodný kněz, mám bylinu, anaž všechny zlé žádosti, všechna pokušení zahání, totiž: bohabojnost.“ Od té doby měl král oba své duchovní u veliké poctivosti.

Mladý poustevník, bývá často pokoušen, prosil o radu starického bratra, jenž mu odpověděl: „V tom ti nemohu poraditi, neboť nic takového nezakouším.“ Pročež šel k jinému poustevníku, kterýž radil, aby se k starému otci navrátil a tázal se na příčinu takové odpovědi. — Přišel tedy opět k němu, řekl: „Prosím tě otče, pověz mi, kterak jest, že ty nejsi pokoušen? Načež kmet odpověděl: „Co jsem na poušti, stále buď pracuju nebo se modlím, aniž jsem se kdy do syta najedl nebo vyspal; tudíž jsem prost. všeho pokušení.“

Sv. Antonín poust., byv tázan, jakou zbraní se pokušení přemahá? odpověděl: „Satan děsí se bdění, modlitby, postu, chudoby, milosrdenství, pokory, zvláště pak horoucí lásky ku Kristu; ano znamení sv. kříže samo jest s to odzbrojití jej a zahnati.“

Jiný mladý *poustevník* tázal se staršího, co má činiti, když nečisté myšlenky a žádosti jej trápí.“ Načež on: „Pamatuj stále na poslední věci; toť trpký lék, kterýž však jistě uzdraví tvou duši.“

Prosba sedmá.

Sedmá prosba zní takto: *Ale zbav nás od zlého.*

„*Poslední tato prosba*, kterou Syn boží skončil svou modlitbu jest obrazem všech, jejíž moc a váhu aby ukázal, užil tohoto modlitby závěrku, když maje ze světa odejiti k Bohu se modlil za spasení lidí, řka: „Prosím abys je zachoval od zlého.“ (*Jan 17, 15.*) V této tedy prosbě jako v souhrnu, hromadně pojal význam a obsah ostatních proseb. Nebo když dosáhneme toho, co v této prosbě se obsahuje, ničež nezbyvá, čehož by se nad to ještě mělo žádati, ježto pojednou prosíme za ochranu boží proti zlému; kteroužto majíce, bezpeč a nějisti stojíme proti všemu, co nám strojí svět a ďábel.“ *K. Ř.*

Tak vyžadavše si pomoc ku přemáhání pokušení, konečně v *sedmé prosbě*, ježto jest obsah a jako koruna všech ostatních, žádáme, *aby nás Bůh, dobrotivý a láskavý Otec náš, zbavil všeho zlého.* — Zlé jest vše, co nám škodí a našemu blahu překáží.

Jest pak *dvoji zlé*; jedno se týká těla, druhé duše.

Zlé těla jest: nemoc, chudoba, ztráta pozemských statků atd. To však nebývá vždycky opravdu zlé; však jediné opravdové, skutečné zlé jest: cožkoli se vůli boží protiví, t. *hřích*, jenž škodí duši, tudíž jest zlé duše.

V sedmé prosbě žádáme především:

1. *Aby nás Bůh zvláště zlého duše, kteréž jest hřích, zbavil; neboť nás přestupování zákona Božího činí časné i věčně nešťastnými; hřích totiž v nás poškvřňuje obraz Boží, zbavuje nás milosti Boží, zde nám pokoj, tam blaženost věčnou odjímá. Hrozná to pokuta; a protož žádáme, aby nás Bůh od časného i věčného trestu za hřích chránil.* — Račiž zbavit všeho nás, co tíží zlého!

Texty. „Od hříchů mého očist mne.“ *Žlm.* 50, 4. „Jako skrze jednoho člověka hřích na tento svět všel a skrze hřích bída a smrt: tak na všechny lidi smrt přišla, v němž všickni zhřešili.“ (*Řím.* 5, 12.) „Soužení a úzkost přijde na každou duši člověka činícího zlé.“ zlé.“ . . . (*Řím.* 2, 9.). Proto Kristus prosil za své učeníky řka: „Neprosímť, aby je vzal ze světa, ale aby je zachoval od zlého.“ *Jan* 17, 18.

Výroky. „Pravé zlé . . . jsou duchovní nedostatky: hříchy totiž, jež věčného zlého příčinou bývají.“ *Sv. Liguori.* „Nad hřích není pro člověka bídy těžší, kterýž nejvíce a nevyrovnaně stvoření rozumnému škodí, odděluje je od jeho Stvořitele a Vykupitele, olupuje o všelikou milost Ducha svatého i o blaženost nebeskou, uvodíc je také v zahynutí věčné.“ *Bl. Diviš Kart.* „Běda tomu dni, v němžto jsem zhřešil, a zlého jsem zkusil. O, by byl ten den nikdy se nezasvítil, by byl nikdy nademnou nevzešel, ó by se byl nikdy nade mnou neukázal! O dni mrzutý, dni ohavný, dni nehodný

!“ *Sv. Isidor.* „Hřích jest smrt duše nesmrtelné. Ona — nesmrtelná musí umřít!“ *Sv. Basil.* Hříšník ztrácí blaženost, k nížto byl stvořen, a nalezá bídu, k nížto stvořen nebyl. Proto voláme: Ale zbav nás zlého.“ *Sv. Aug.*

P ř í k l a d y.

„Na mysl sobě uveď, dí *sv. Bonaventura*, jak příliš se všeliký hřích Bobu nelíbí. Pýcha svrhla *anděle* s nebe; neposlušnost vyhnala *Adama* z ráje, chlipnost zničila *Sodomu a Gomorrhú* a potopila skoro *veškerý svět*. Za hříchy aby pokutu nesl, a božské spravedlnosti dosti učinil, ráčil *Kristus* nejtrpčí smrt přetrpět.“

Desatero ran přišlo na Egypt pro zatvrzelost *Faraonovu*. Tisíce *Israelitů* zahynulo na poušti pro svou nestřídmost, reptání a modloslužbu; dva vešli toliko do země zaslíbené ze všech tisíců, kteří z Egypta vytáhli. I potomci jejich, když byli nevěrní Hospodinu, přišli do zajetí assyrského a babylonského, a konečně že

nepoznali pravdu, se *zkázou Jerusalema* dílem zahubeni dílem do veškerého světa byli rozptýleni.

Že hřích jest největší zlé, uznávali *první rodiče*, oplakávajíce do smrti svého pádu. Podobně *David, Petr, Magdalena, a kající lotr* na kříži.

Olympias, bohatá vdova, byla velmi nábožná a dobročinná; avšak právě proto byla velmi pronásledována a konečně o všecko, své oloupena. Tyto své nehody žalovala sv. Janu Zl., kterýž jí odpověděl, že vše to není žádná nehoda; jednoho jest se báti, totiž hříchu.

Sv. Ludvík, král franc., tázal se jistého pána (*Joinvilla*), co by činil, kdyby mu na vůli bylo dáno, buď býti malomocným aneb těžkého hříchu se dopustiti? Tento odpověděl, že raději 30 hříchů smrtelných se dopustí, než by byl malomocným. I vzdechl král nábožný z celé duše své, řka: „Ach, vy jistě nevíte, co to jest Boha uraziti; vězte tedy, že hřích smrtelný nejhorší jest zlé, nebo byť bychom ho želeli jakkoli dlouho, přece jistoty nemáme, jestli jsme zaň dokonalé pokání učinili.“

Sv. Martin, byv co mládenec na veřejné cestě od lotrů přepaden, zůstal pokojně neohroženě státi, čemu když jeden z vrahů se divě, se jej tázal, zdali smrti se nebojí? odpověděl: „Jen jednoho se bojím, t. hříchu.“

Arkadius a Jan Zl. v. díl I str. 151.

Římský mudrc *Cicero* napsal: „Uprostřed všelikých nehod a protivenství těší se mudrc tím poměním, že není jiného zla, kromě hříchu.“

Perský učenec *Buzurge Mihir*, byv na nejvyšší stupeň lidské bídy otázan, odpověděl: „Nejbídnější jest ten, kdo na konec svého života na žádný šlechetný skutek svůj se nemůže rozpomenouti.“

Jistého rolníka potkalo veliké neštěstí; což když uslyšel, pravil; „Velikou mám škodu, však Bohu chvála, není to hřích smrtelný.“

Pozn. Avšak prosíce za milost, aby nás Bůh zbavil největšího zlého, totiž hříchu, máme také sami přičiniti se, abychom s pomocí Boží hned s počátku hříchu odpírali, všech příležitosti k hříchu se varovali (v 6. prosbu III, 1.) a když jsme zhřešili, opět povstali, pokání činili. „Kterýž milujete Hospodina, v nenávisti mějte zlé. Žlm. 96, 10. Nenávidíce zlého, přidržte se dobrého. Řím. 12, 9. Protož složte všelikou zlost.“ *I. Petr* 2. 1.

„Lépe jest ovšem hříchu se varovati, nežli jej napravovati.“

Výroky. „Lépe jest se hříchu vystříhati, nežli se ho káti, aby snad někdy v hřích neupadnul, z něhož by nikterak nemohl povstati.“
Sv. Isidor. „Hned prvnímu ponoukání k hříchu se zepři a tak všeho ostatku ujdeš. Nedopouštěj, aby co v srdci tvém mělo ostati. Kteroukoli hodinu přijde na tě, hned zase vyžeň je. Kdyžby se koli ukázal štír, setřiž jej, nastup hadu na hlavu, potlač, zadav, zlom zlému vnuknutí začátek, hlavu.“ *Týž.* „Dobréť jest zajisté oslavovati Hospodina (Žlm. 91, 1.) a volati: „Hospodine smiluj se nade mnou; neboť jsem zhřešil Tobě!“ (Žlm. 40, 5.) Aniž chcem zneužívatí shovívání tvého, ale pamatovati na hlas Páně: „Aj zdráv jsi učiněn, juž nehřeš, aťby se něco horšího nepříhodilo“ (Jan 5, 14.)“ *Sv. Augustin.* „Zastaralé nemoce nesnadně a zdlouha se hojívají. Čím novější jsou rány, tím rychleji užívej prostředkův a lékův.“ *Sv. Lev.* „Jestliže jsme nějakého poklesku se dopustili, třeba, abychom se pokorně a s důvěrou k Bohu obrátivše, za prominutí žádali a se sv. Kateřinou z Janova vyznali: „Pane, pohleď na ovoce zahrady mé! Miluju tě z celého srdce, urazil jsem tebe, želim toho, a více toho učiniti nechci. Pomož mi, a dej mi svou milost.“ *Sv. Alf. Liguor.*

Podob. Jistý cestovatel, který po krk uvízl v bahně, vida člověka okolo jdoucího, vyzvedna ruku, úzkostlivě volal: „Smilujte se, pomozte!“ Retovník se blížil, a ruce ku pomoci podával; však nešťastník ruku svou v bahně ukryl; zase o pomoc volal, než opět ruku odtáhl; tak několikráte, až pomahatel rozmrzev se, zůstavil jej zahynutí. — Tak mnozí volají: „Pane, zbav nás od zlého!“ než pomoci zamítají a proto hynou.

Sv. Basil dí: „Kdyby tě kdo stárnoucího slíbil omladiti, vše bys za to dal. A hle, pokání z tebe činí nového člověka; pročez chop se ho, anož ti Kristus podává.“

2. Jakož v čtvrté a šesté prosbě povědíno, z dopuštění Božího mnohé zlé i tělo naše souží, jako: chudoba, oheň, blesk, povodeň, krupobití, neúroda, drahota, vojna, nemoce; závist, podvod, krádež a všeliká zloba lidská. — Ale nejen toto zlé, nýbrž i co dle všeobecného úsudku za dobré se má: jmění a bohatství, čest a důstojnost, zdraví a síla . bývá často duši naší k záhubě.

Texty. Člověk narozen z ženy, krátký živ jsa čas, naplněn bývá mnohými bídami, kterýžto vychází jako květ a setrín bývá a utíká jako stín a nikdy v témž stavu nezůstává.“ (*Job. 14, 1. 2. srv. Moudr. 9, 15.*) Má dosti den na zlosti své. (*Mat. 6, 34.*) —

Kterí chtějí zbohatnouti, upadají v pokušení — a v žádosti mnohé škodlivé. I. *Tim.* 6. Co jest u lidí vysokého, jest před Bohem ohavností. *Luk.* 16, 15. „Když tedy každý sám zakouší, jak pracné a strastiplné jest toto živobytí, k Bohu se musíme modliti, aby nás zlého zbavil.“

Proto v sedmé prosbě žádáme *za druhé, aby nás Bůh i tělesných neřestí* (soužení) *zbavil, jestli nám k spasení neprospějí.*

Texty. „Vzývej mne v den soužžení; vytrhnu tě a ty mne budeš slaviti.“ (*Žlm.* 49.) „Blízko jest Hospodin s svou pomocí těm, kteříž souženého jsou srdce, a ponížené duchem spaseny učiní.“ (*Žlm.* 33, 19 † 119, 1 † 122, 2.) „Ježto nevíme, cobychom činiti měli, toto nám toliko pozůstává, abychom oči své obrátili k tobě.“ (II. *Par.* 20, 2.) „Vytrhni mne od nepřátel mých, Bože můj! a od těch, kteříž povstávají proti mně, vysvobod' mně.“ (*Žlm.* 48, 2. *Bar.* 4, 27—30.)

„Slovu „zlého“ se ten pokládá význam, abychom jsouce hříchu zbaveni, také od nebezpečných pokušení a vnitřních i zevnitřních protivenství byli osvobozeni; abychom ochráněni byli od ohně, od vody a blesku; aby krupobití neškodilo našemu osení, abychom netrpěli drahotou výživy, válkou; prosíme Boha, aby nemoci, mor, zrušení odvrátil, aby pouta, žalář, vyhnanství, zrady, úklady a všecky jiné vzdálil nesnáze, jimiž nejvíce soužen bývá život lidský a konečně aby odvrátil všecky nepravosti a neřestí příčiny.

„Ale neprosíme jenom za sprostění toho, co ode všech jednomyslně zlým sluje, nýbrž i co skoro všickni *dobrým* býti praví, jako: bohatství, důstojnost, zdraví, síla i sám ten život; prosíme aby i tyto věci neobrátily se nám ve zlé a v záhubu duše naše. — Prosíme také Boha, abychom nebyli smrtí náhlou zachvázeni, abychom nezbudili proti sobě hněvu božího a trestu časného i věčného.“ *K. Ř.*

Tuto prosbu ve mši a v litaniích tak *vykládá církev*, že se modlíme za odvrácení zlého jak minulého, tak přítomného i budoucího.

Výroky. Sedmá prosba záleží v tom, aby nás Pán zlého zbaviti račil. Nežádáme, abychom toho neb onoho zlého zbaveni byli, nýbrž všeho, co v pravdě a vlastně k zlému přináleží a čím bychom statků milosti a slávy potratiti mohli. Jest sice i některé jiné trapné zlo, jako: pokušení, nemoce, nehody, obtíže, utrhaní atd.; avšak toto, vše není vlastně a pravé zlo, nýbrž jen potud, pokudž to obyčejně příčinou bývá, že klesáme v hříchy. V ohledu tomto mohli bychom právem též bohatství, důstojenství a všecky časné statky jmenovati zlém, ježto nám podobně k urážení Boha příčinou bývá. Nuž tedy

prosíme, abychom byli zbaveni všeho, — zlého i dobrého — cožbykoli pro nás příčinou věčného zahynutí státi se mohlo. *Sv. Teresie*. Túto sedmú proslú žádáme, jako znajíc se, že my nevieme druhdy, coj' nám zlé, nebo dobré . . . aby milý otec zbavil nás, cožkoli on vie, žej' nám zlé.“ *Tom. Štítný*.

Zbav své stádo všeho zlého,
duši, tělu škodlivého.

Zbav nás ode všeho zlého
časného i věčného.

P ř í k l a d y.

Také o zbavení časného, tělesného zla můžeme Boha [prositi: Bůh vyslyšel úpěnlivé vzdychání ubohé *Hágary* a syna jejího *Ismaele* na poušti; tak i modlitbu (u studně) věrného *Eleazara*, služebníka Abrahamova. *Jakub* vysvobozen od nepřátel. I. *Mojš.* 33.

Mojžíš se modlil v boji proti Amalekytským a Israelité zvítězili (II. *M.* 17.). Podobně *Josue* (7, 7.) a *Samuel* (I. *Kr.* 7, 8.)

David, jsa pronásledován od svých nepřátel, jakož mnohé jeho žalmy svědčí; *Jonáš* v břiše velryby; *Eliáš* vyžádal potřebného deště ná Hospodinu (III. *Kr.* 15.) *Judita* modlila se, vypravujíc se proti Holofernovi; *Esther* vzkázala Mardocheovi, řkouc: „Jdi a shromážd' všechny židy, kteréž nalezneš v Susan a modlete se za mne;“ a nebezpečnoství bylo od židův odvráceno. (*Est.* 4.) *Susanna* pláčíc vzdychala k Bohu a vysvobozena byla moudrostí Danielovou. (*Dan.* 13.) Kdykoli *Judas Mach.* se modlil, vždycky zvítězil.

Pán Ježíš modlil se: „Otče, chceš-li, přenes tento kalich ode mne; však ne má, ale tvá vůle se staň.“ (*Luk.* 22, 42.)

Když byl *Petr* v žaláři, celá církev modlila se za něho. *Sk. ap.* 12.

Po všechny věky modlili se křesťané za odvrácení jak duchovního tak i tělesného zla. — Tak vypravuje *sv. Augustin*, že když bohabojný přítel jeho *Inocenc* v městě Kartagu měl se podrobit nebezpečné operaci, on se všemi přítomnými vroucně k Bohu se se modlil. A hle! vřed se ztratil, tak že lékaři k velikému úžasu neměli co operovati.

Když byl *sv. Jan Zl.* biskupem v Konstantinopoli, po tři léta tam panovalo strašlivé zemětřesení; avšak měšťané k Bohu se obrátivše, vroucně k Bohu se modlili.

Týž svatý vypisuje, že tam jednoho roku bylo veliké sucho, takže všickni se obávali drahoty a hladu. I modlil se co nejvrouc-

něji k Bohu. On vyslyšel poníženou prosbu lidu svého a seslal úrodného deště.

Podobně o našem milém patronu, sv. Vojtěchu se vypravuje.

Když ukrutný Atila, král hunský, táhl skrze Gallii ku městu Troyes, sv. biskup Lupus modlil se k Bohu, kterýž srdce ukrutníka obměkčil, že k prosbě sv. biskupa město ušetřil.

Přechod. Než mnohdy tělesné neřesti bývají k našemu prospěchu, neboť hřešících vyzývají ku pokání, odtrhují je od světa a k Bohu je přivádějí, spravedlivých pak, jsouce známkou milosti a vyvolení, vedou k dokonalosti a rozmnožují jejich odplatu.

Texty. „Všickni, kdož chtějí pobožně živi býti v Kristu, protivenství trpěti budou.“ II. *Tim.* 3, 12. „Jako ohněm zkoušeno bývá stříbro a zlato, tak zkoušuje Hospodin srdcí.“ *Přisl.* 17, 13. „Pán mrská každého syna, kteréhož přijímá.“ (*Žid.* 12, 6. *Jud.* 8, 27. *Zj.* 3, 19) „Blahoslavení, kteří protivenství trpí pro spravedlnost.“ *Mat.* 5, 10. „Blažený muž, kterýž snáší pokušení; neboť, když bude zkušén, vezme korunu života, již zaslíbil Bůh těm, kteříž ho milují.“ *Jak.* 1, 12 † 12, 58. *Ekkl.* 27, 6. *Mat.* 5, 5. II: *Tim.* 3, 12. II. *Kor.* 4, 17. I. *Petr* 1, 6. *Zj.* 3, 21.

Výroky. „Zlé není, leč co mysl v nepravost zaplítá a svědomí poutá. Ostatně chudobu, nízký stav, nemoc, smrt nikdo moudrý zlem nebude jmenovati.“ *Sv. Ambrož.* „Jaké dobrodiní prokazuje milosrdenství Boží lidem, když i soužení dobrodiním jest. Neboť, jakož jest dobrý stav dar těšícího, tak jest protivenství milost napomínajícího Boha.“ *Sv. Augustin.* „Trápení sluch srdce otvírá, ježž štěstí toho světa často zavírá.“ *Sv. Řehoř.* „Jako vosk k ohni přičiněn změkne, a starou podobu pozbyv, novou na se bere: rovněž tak měkne srdce lidské ohněm trápení; člověk se předešlých nepravostí zhošťuje a v nového člověka proměňuje.“ *Sv. Vavřinec Just.* „Pec zkoušuje nádobí hrnčířské (*Sir.* 27, 6.) a trápením poznává se pravý kajicník. Neboť kdo se v pravdě ká, namahavé kajicnosti se nehrozí; nebo cokoli se mu za vinu ukládá, přijímá mlčky a trpělivě.“ *Sv. Bernard.* „Soužení hojí od pýchy a lenosti; vzdělává k trpělosti, odkrývá ničemnost věcí a uvádí na cestu moudrosti.“ *Sv. Jan Zl.* „Není člověka na světě tak spravedlivého a dokonalého, jenž by potřeby neměl, aby soužením navštíven byl, buď aby ctnost jeho se zdokonalila a utvrdila, neb zkusila.“ *Sv. Augustin.* „Nižádný sluha Kristův bez soužení není. Shledáváš-li, že nejsi pronásledován, nepočal jsi ještě býti křesťanem.“ *Týž.* „Pan Bůh vždycky zde ty tresce a kárá, kteréž spasení věčnému způsobuje a oddává.

Zlato v peci v ohnivé zkouší a přepaluje se, aby nečistota od něho vzdálena byla. Ty ohněm zármutku čistíš se, aby bez poskvrny byl nalezen.“ Sv. *Isidor*. „Čím více na tomto světě býváme stížení pronásledováním, chudobou, mocí nepřátel, neb krutými nemocemi: tím větší odměnu dosáhneme po vzkříšení v životě budoucím.“ Sv. *Jeroným*. „Kdyby nebylo pronásledovníků, nebyloby svatých; též by nebylo mučovníků, kdyby nebylo bývalo tyranů.“ Sv. *Alfons Liguori*.

P ř í k l a d y.

Národ židovský často zpronevěřil se Hospodinu na poušti. „Opustili studnici vody živé a kopali sobě cisterny, kteréž nemohou držeti vod (Jer. 2, 13), začez přísně bývali káráni.“ Protož dopustil, aby sešli v marnosti dnové jejich a léta jejich s chvátáním. Než, když je hubil, hledali ho a navracovali se k Bohu a na úsvitě přicházeli k němu. A tehdaž rozpomínal se na to, že Bůh spomocník jejich jest, a Bůh nejvyšší že vykupitel jejich jest.“ (Žlm. 77, 33, 35.) Podobně v zajetí assyrském a babylonském k Bohu se obrátili a zase byli vysvobozeni.

Král *Manasses* teprv když u vězení babylonském úpěl, k Bohu své útočiště vzal, a hříchy své poznáváje, pokání činil. „Kterýžto, když byl v úzkosti, modlil se Hospodinu, a činil pokání před Bohem.“ (II. Par. 33, 12.) A Bůh smilovav se, uvedl jej zase do Jerusalema, kdežto vyzdvihl oltář Pánu a usnul podlé svých otců.

Jonáš teprv skrze trápení navrátil se k poslušenství. (2, 2.) *Marnotratný syn*, teprv když vepře pásl a hlad trpěl, řekl: „Vstanu a půjdu k otci svému.“ Luk. 15, 18.

Sv. Pavel dlouho v duchovní zaslepenosti živ jsa, pak teprv svá poblouznění poznal, když se mu Pán Ježíš zjevil a slepotou ho poranil.

Sv. Ignác z Loyoly byl v bitvě u města Pampelony ve Španělských nebezpečně na levé noze poraněn, což příčinou bylo jeho potomního sv. života; nebo s bolestnou ranou odpočívaje na loži, četl z dlouhé chvíle život Krista Pána a sv. mučovníků, odkudž poznáv marnost věcí časných, dal se na pokání a založiv řád jezuitský, stal se věrným služebníkem Kristovým.

(Více příkladů viz díl I. Bůh jest prozřetelný. — Bůh Otec náš str. 175 † 233—236.)

3. Není-li tedy vždy užitečno nemíti takových soužení, ano prospívají-li nám k spasení: toliko *žádati máme, by nám Bůh té*

milosti udělal, abychom všecku strast a bídu, kterou na nás dopustí, trpělivě a stále snášeli, ba z nich se radovali.

Kříž nám jenom k spáse dej, nésti nám ho pomáhej! —

Texty. „Protož kázně Hospodinovy synu můj nezamítej, aniž ustávej, když od něho trestán býváš; nebo koho miluje Hospodin, toho tresce. (Př. 3, 11. Job. 11, 6. Žid. 12, 11. 12.) „Neboj se, já jsem s tebou já pomáhati budu tobě. (Is. 41, 10, 12.) Blízko jest Hospodin svou pomocí těm, kteréž souženého jsou srdce a ponížené duchem spaseny učiní. (Žlm. 33, 19 † 119, 1 † 112, 2.) Trpělivosti zajisté vám potřebí jest, abyste vůli Boží činíce, dosáhli zaslíbení. (Žid. 10, 36. Luk. 6, 22, 23; I. Kor. 5, 4.)

„Zbav nás Bože! každé bídy, strasti;
neb nám přispěj, musíš-li je klásti.“

Frýček.

Výroky. „O zbavení trojího zlého musíme prositi Boha: aby nás totiž zbaviti ráčil časných nedostatků těla, duchovních nedostatků duše a věčného zlého v světě druhém. *N.* Co se týká časných nedostatků tohoto života, máme vždy hotovi býti a zcela odevzdaně z ruky Boží přijímati všecko časné zlé, jehož Bůh ku spasení duše naší sesílá, ku př. chudobu, nemoc, opuštěnost. . . Prosíme-li tedy Boha, aby nás časného zlého zbavil, musíme ho vždy toliko s tou podmínkou za to prositi, není-li to k našemu věčnému spasení buď potřebné buď prospěšné.“ *Sv. Alf. Liguori.* „Všecky věci, které snášíš a trpíš, jsou k zkušení tvému. A protož nerepci, nerouhej se, neříkej: proč toto zlé trpím? proč protivenství snáším? proč zármutkové tito jdou na mne? Ale raději rci: Zhřešil jsem a ne tak mnoho, jak jsem zasloužil, trpím.“ *Sv. Isidor.* „Při všem potu a usilování nenabýváme odnikud jiné potěchy, leda od trpělivosti.“ *Sv. Cyprian.* „Vědomo, kterak jsme se všech stran sklíčení, a čeho se chopiti nemájíce, musíme se obrátiti k Bohu, jenž nás jedině potěšiti může.“ *Sv. Liguori.* „Na koho Bůh vloží kříž, tomu též udělí milost, aby jej mohl nésti a nikdy neskládá na nás více, než co nám jeho pomocí unésti lze.“ *Sv. Augustin.* „Jen Bůh, který soužení na člověka dopouští, může věděti, kdy prospěšno jest, je skončiti. Člověk je musí trpělivě snášeti.“ *Sv. Jan Zlt.* „Když se ti nejhůř vede, tu nejvíce doufej; neb tehdaž Bůh svou mocností nejpatrněji objevuje.“ *Týž.*

P ř í k l a d y.

Protivenství trpělivě snášel: *Abraham*, jenž z rozkazu Božího jediného syna měl obětovati.

Mojžíš „vyvolil sobě raději protivenství trpěti s lidem Božím, nežli časného hříchu míti utěšení (než hříšné pohodlí), větší sobě pokládaje zboží nad egyptský poklad, pohanění Kristovo (jako potom Kristus), nebo prohlédal k budoucí k odplatě.“ (*Žid.* 11, 25, 26.)

David, když soužen býval, volával k Hospodinu, v němž hledal a docházel potěchy. *Žlm.* 119, 1. a jinde.

Josafat řekl ve svém soužení ku Pánu: „Ješto nevíme, cobychom činiti měli, toliko nám pozůstává, abychom oči své obrátili k tobě.“ *II. Par.* 20, 12.

A *Kristus* jak přemnoho han a strastí ráčil přetrpěti! Prorok *Isaiáš* jmenuje ho „mužem bolesti.“ On pak trpěl, pozůstaviv nám příklad, abychom následovali šlépějí jeho. (*I. Petr.* 2, 21).

Maria Panna mnoho po celý život snášela jakožto pokorná dívka Páně.

Sv. Apoštolové radovali se, že byli hodni pro Ježíše trpěti pohanění. *Skut.* 5, 41. Všickni pak mnoho a rádi trpěli a pro Krista život položili. Zvláště *sv. Pavel* chlubil se v křížích svých. *Gal.* 6, 14.

Křesťanů prvních věků vystavoval císař pohanský *Antonius Pius* svým poddaným za příklad trpělivosti v soužení, řka: „Vy, když vás zlé potká, hned jste malomyslní a křesťané nikdy nejsou stářejší a nikdy se víc v Boha nedůvěřují, jako ve dnech trápení a neštěstí.“

Sv. Servulus, jenž byl od svého dětinství dnou tak velice trápen, že bez bolesti ni státi, ni seděti, ni ležeti nemohl: děkovával přece často Bohu, že jej ráčil navštívit k duši jeho spasení.

Sv. Augustin často volával: „Pane! zde řež, zde pal, jen na věčnosti odpusť.“

Sv. Bernard také ochotně a vděčně každý křížek z ruky Páně... přijímal a říkával: „O, jak bych byl šťasten, kdybych měl sílu všech lidí, abych všecken kříž celého světa sám nésti mohl.“

Sv. Teresie měla heslo: „Buď trpěti nebo umřítí.“

Sv. Frant. Xav. radoval se v svých souženích a protivenstvích, modlívaje se: „Pane neodjímej toho kříže ode mne, leč bys mne jiného seslati ráčil.“

Jistý sv. opat snášel často prudké bolesti na svém těle. Byv jednou dlouho všeho trápení sprostěn, zvolal zarmoucený: „Ach Pane, proč jsi mne opustil!“

Amen.

Modlitba Páně slovem „*Amen*“ se zavírá, čímž vyslovujeme žádost, aby se vše naplnilo, zač jsme prosili, a důvěrnost, že nám Bůh dá, co opravdu prospěje.

„*Amen*, slovo hebrejské, znamená tolik, jako staň se, neb stane se.“

Texty. Žádej s důvěrností, nic nepochybuje. *Jak.* 1, 6. *I. Petr.* 5, 7. Jeremiáš k Ananiášovi dí: „Staniž se to, by tak učinil Pán.“ (*Jer.* 28. 6.)

„*Amen*, dokládáme, staň se znamenáme.“

Amen uděl požehnání v životě i ve skonání.

Výroky. Slůvko „*a men*“ zavírá a obsahuje v sobě všechny přednesené prosby, v nichž má Pán své zalíbení, jelikož se tím snadněji k prosbám nakloňuje, čím častěji prošen bývá. Velicí a vznešení tohoto světa mrzívali se, příliš-li se na ně prosbami dolehá, Pánu Bohu jest ale tím mileji, čím více ho prosíme.“ *Sv. Alf. Liguori.*

Slovo *Amen Kristus Pán* přechasto vyslovoval:

„*Amen*, *Amen* pravím vám: Budete-li zač prositi Otce ve jmenu mém, dát vám.“ (*Jan.* 16, 23. *Mat.* 6, 17.)

Pročež je *Církev*, řízená Duchem sv., i v modlitbách svých zachovala, končíc každou modlitbu: „Skrze Krista Pána našeho.“ načež lid neb posluhovatel (ministrant) odpovídá: „*Amen*.“ Však při modlitbě Páně odpovídá *amen* sám kněz, jakožto prostředník mezi Bohem a lidem, čímž zvěstuje lidu odpověď Boží, že jest modlitba jeho milostivě vyslyšena.

Amen jest jako pečeť při písemnosti, jížto k žádosti se svoluje, neb jako podpis nebeského dárce, Boha.

Poznamenání. Přídavek protestantův „*Tvé jest království, moc i sláva na věky*“, — *Církev kat.* nepřijímá, protože se nenalezá v textu obecném (*vulgata*), kterýž z prvních kř. věků pocházejí, vši víry zasluhuje: z čeho patrno, že v nejstarších rukopisech ho nebylo. Všickni otcové církve lat. jako: *Tertulian*, *Cyprian*, *Fulgenc* atd. ano i mnozí řečtí n. p: *Origines*, *Cyryl Jer.*, *Maximus* a j. přídavek tento vynechávají, ač ostatně celý „otčenáš“ do slova uvádějí. Toliko ve spisech některých sv. Otců církve východní, jako sv. *Jana Zl.*, *Bohumila* (*Theofilakta*) se nachází; pročež ji *církev řecká*, a však jak se zdá, jen co závěsek liturgický chová, neboť se ho modlíval jen kněz, ne pak lid obecný.

Podobně končí se list *sv. Judy*: „Samému Bohu, Spasiteli našemu — skrze Ježíše Krista, Pána našeho, budiž sláva a velebnost, panování i moc, po všechny věky věkův. *Amen*.“

Otče náš!

K tobě důvěrně voláme, neb my lásku dobře známe,
nás kteroužto objímáš, Otče náš!

Bože náš!

V nejjasnější velebnosti Ty přebýváš na vysosti,
svět okem svým přehlídáš, Bože náš!

Pane náš!

Dejž, by tvé velebné jméno ode všech nás bylo ctěno,
jež za dítky uznáváš, Pane náš!

Králi náš!

Rozmnož říši svých milostí, rozněť v nás oheň těch cností,
za které nám nebe dáš, Králi náš!

Tvůrce náš!

Tvou ať vůli tak plníme, jak o andělich to víme,
svou milost, když nám ty dáš, Tvůrce náš!

Dárce náš!

Své uděl nám požehnání, Tvá dobrota všecko chrání,
vše živíš a ostříháš, Dárce náš!

Soudce náš!

Odpusť nám, hle my slzíme, a bratřím též odpouštíme,
jak Ty nám to ukládáš, Soudce náš!

Spáso náš!

Nám slabým nedej klesnouti, v hříšném víru zahynouti,
neb naši Ty křehkost znáš, Spáso náš!

Štíte náš!

Ach, odvrát od lidu svého, největší zlé všeho zlého,
hřích, jež v nenávisti máš, Štíte náš!

J. Marek.

C. O pozdravení andělském.

I. Vůbec.

1. Bůh jest všemohoucí a dobrotivý, může splniti a splní, cokoli skrze milého Syna, Ježíše Krista nám slíbil; protož začkoli jsme modlitbou Páně ve jménu Ježíše Krista prosili, důvěrně očekávati můžem. Než On jest i svatý a spravedlivý, my pak jsme lidé hříšní, a byť bychom vše vykonali, přece jsme jen služebníci neužiteční. Tudíž, abychom k Nejsvětějšímu mohli důvěrně přistoupiť a bezpečněji vyslyšení prosby své se nadíti, učí nás Církev sv. ctíti a o přímluvu vzývati anděly a svaté (v. díl III. o 1. přík. B.), mezi nimiž zasluhuje nejvyšší pocty Maria, matka Boží, jejížto orodování nade všecko jest mocné. — Proto *katoličtí křesťané připojují obyčejně k modlitbě Páně, Pozdravení andělské.*

Pozdravení andělské jest modlitba, kteroužto sv. Pannu Marii, matku Boží, nade všechny anděly a jiné svaté ctíme a vzýváme.

„Když se modlíš Otče náš, Zdrávas také říkáváš,
čím Marii ctíš, nad anděly veleblíš,
Matkou Boží nazýváš, za ochranu ji vzýváš.“

Školník.

2. *Zní pak pozdravení andělské takto :*

Zdrávás Maria, milosti plná, Pán s tebou. Požehnaná ty mezi ženami, a požehnaný plod života tvého, Ježíš.

Svatá Maria, matko Boží, pros za nás (za) hříšné nyní i v hodinu smrti naší. Amen.

NB. Také pozdravení andělské modleme se jako „Otčenáš“ bez všelikých přídavků.

3. Modlitba tato : „*Pozdravení andělské, Zdrávas, neb po latinsky „Ave Maria“ nazvaná, záleží ze dvou částí :*

a) *z dvojího pozdravení a sice α) z pozdravení anděla Gabriele :* „Zdrávas Maria, milosti plná, Pán s tebou“ (Luk. 1, 28), — odkudž celá modlitba jméno své dostala — a β) *z pozdravení sv. Alžběty, příbuzné Marie Panny, kteráž, když ji Maria navštívila, naplněna Duchem sv., hlasem velikým zvolala :* „Požehnaná ty mezi ženami a požehnaný plod života tvého.“ Slovo *Ježíš* církev sv. přidala, jakož i

b) *ostatní prosbu, „Svatá Maria . . .“* což se stalo v stl. V. na sněmu Efezském, za předsednictví sv. Cyrilla, patriarchy Alexandrinského, když t. zpupný Nestorius, patriarcha Konstantinopolský, opovážil se Marii hodnosti mateřství Božího upírat, pročež byl z Církve vyobcován. Maria, co Bohorodička od Církve vyhlášena při nesmírném jásotu lidu a zároveň k pozdravení andělskému přičiněna nadřečená modlitba.

4. *Starodávný to obyčej pozdravovati či velebiti Marii pozdravením andělským. Slova ta se nalezají v liturgii, která se obyčejně sv. apoštolu Jakubu připisuje. Sv. Jan Zlt. biskup Konstant. v IV. stol., modlí se takto :* „V pravdě hodno a spravedливо jest, aby oslavovali tebe, Rodičku Boží a matku Boha našeho vždy přeblahoslavenou a zcela nepoškvrněnou, Cherubínův uctění hodnější a Serafinův nevyrovnaně slavnější, kteráž jsi bez porušení porodila Boha; tebe zvelebujeme jako skutečnou Rodičku Boží: „Zdráva buď Maria, milosti plná, Pán s tebou, požehnaná ty mezi ženami a požehnaný plod života tvého, poněvadž jsi poro-

dila Spasitele duší našich.“ Také sv. *Athanáš*, biskup, jenž seděl na stoličce sv. Marka, modlil se pozdravení andělské: „K tobě voláme Panno nejsvětější, rozpomeň se na nás, jež jsi i po porodu zůstala Pannou. „Zdráva buď milosti plná, Pán s tebou,“ všechny andělské i zemské řády blahoslaví tebe. „Požehnaná ty mezi ženami a požehnaný plod života tvého;“ zastupuj nás, Velitelko, Paní, Královno i Matko Boží!“

A tak po *všecky věky* mnozí svatí a nábožní lidé pozdravení andělské s největší vroucností se modlívali.

Sv. Tomáš Akvinský co pachole modlitbu tuto stále na hrdle nosíval; což když matka spozorovala, boje se, aby o ni nepřišel, papírek spolkl. *Sv. Edmund* hned v útlém věku vyvolil si Marii za nevěstu, k jejížto počtě dal si zhotoviti prsten, a na něm vyrýti pozdravení andělské, jež pak často co slova snubní s největší vroucností odříkával. *Sv. Bernardin* chodíval každodenně za město, jak říkával, navštívit dobrou přítelkyni, kdežto v kapličce ku počtě Marie Panny nábožně „zdravas“ odříkával.

Sv. Kateřina Sienská, kdykoli vstoupala na horu, na každém stupni pokleknouc, v nábožné sprostnosti pozdravení andělské odříkávala. *Sv. Teresie* často vzdálivši se ze společnosti, soukromě Marii slovy anděla pozdravovávala, což od 7ho roku svého stáří až na konec života zachovávala. Podobně sv. *Ondřej* biskup z Kandie, sv. *Basil*, sv. *Bernard* a j.

Pozdravení andělské.

Blah oslavím tě Matičko,
Panno, Bohorodičko!
slovem, jakým tě pozdravil
archanděl, jež Bůh vypravil:
Zdravas Maria!

Nad růže mnohem krásnější,
nad slunce, hvězdy jasnější,
lilije z rajske zahrady,
čistá jsi Panna bez vady
Milosti plná!

S Tebou jest Pán, jenž svým slovem,
utvořil nebesa i zem;
On dal ti Panně nevinné,
že jediná ty nad jiné
jsi požehnána!

Bůh zvolil si v tvém lůně byt,
chtěl z Tebe Ten se narodit,
jež z dávná č. kal lidský rod —
požehnání, tvého lůna plod.
Pán Ježíš Kristus!

O panno přešlechtilá,
boží Rodičko Maria,
Královno říše nebeské,
pros po své lásce mateřské
vždy za nás hříšné.

Ty křesťanů pomocnice,
buď naše orodovnice,
přimluv za nás Hospodinu,
teď i v poslední hodinu
Panno Maria!

II. Výklad pozdravení andělského.

a) Výklad slov anděla a sv. Alžběty.

1. Slovem „*Zdravas*“ uznáváme, že Marii více než anděly a svaté ctíme. „*Zdravas!*“ Tak s andělem pozdravujeme křesťané Marii již více než 1800 let, jakž ona sama předpověděla: „Aj, od této chvíle blahoslavenou mne nazývati budou všickni národové.“ (*Luk. 1, 48.*)

Výrok. Dobře jest jie angel pozdravil řka: „*Ave!*“ tociž „*zdráva.*“ beze vsie strasti, beze vsie biedy kteréhožkoli hřiecha, . nesa jí to poselstvia, jímž jest měla v tom zdraví být divně potvrzena. *Štítný.*

a) *Církev kat. ctí Marii Pannu* z moudrých a podstatných příčin, a sice pro její ctnost a vznešenou důstojnost, jakožto nepoškvrněnou Pannu a Bohorodičku, jakožto matku Pána Ježíše Krista, našeho Spasitele.

Výroky. Nad matku Boží co vznešenějšího? Co jasnějšího nad tu, kterouž sobě vyvolilo světlo? Co čistějšího nad onu, která porodila tělo bez porušení těla? — A o ostatních jejích ctnostech co řeknu? Panna byla ne toliko tělem, ale i duchem . . , pokorná srdcem, v slovích vážná, ducha moudrého, v řeči skrovná, učení pilná, neskládajíc naděje své v bohatství nejisté, nýbrž v modlitby chudého.“ *Sv. Ambrož.* „O, podivu a všeho uctění nejhodnější panno! ó ženo, jež zasluhuješ, abys obzvláště ctěna a ze všech žen nejvíce byla obdivována; předků jsi obnovitelkyně, potomků očištitelkyně“ . *Sv. Bernard.*

b) Pocta tato má dobrého základu v písmě sv. Jako Kristus, druhý Adam, jest obnovitel padlého člověčenstva, tak Maria, matka jeho, co Eva neposlušností zavinila, napravila poslušností. Onať pokorná *Esther*, rekovná *Judith*. A komu by nestačila podobenství, máť i zřejmých výroků dosti, jako *sv. Bernard* píše: „*Poslán jest anděl k Panně . . k panně, ne nově, aniž z nenadání nalezené, nýbrž od věků vyvolené, od Nejvyššího předpoznané a pro sebe připravené, od andělův ostříhané, od otcův předpodobněné, od proroků přislíbené. Skoumej písma a zpytuj, co pravím. Chceš, abych z nich některá svědectví uvedl? Abych z mnohého jen málo řekl, kterou jinou zdá se ti, že předpověděl Bůh, řka k hadovi: Nepřátelství položím mezi tebou a ženou, — Ona potře hlavu tvou — (I. M 3, 15)? Komuž bylo vítězství toto uschováno, ne-li Marii? Ona beze vší pochybnosti potřela jedovatou hlavu . . Kterou pak*

jinou hledal *Šalamoun*, an praví: Ženu silnou kdo najde? (*Př.* 31, 10) . . Co *Mojžíši* bylo ukázáno v keři a ohni (*Ex.* 3, 2.), *Aronovi* v prutě a v květu (*Num.* 17, 8.), *Gedeonovi* ve vlně a rose (*Soudc.* 6, 37.), to viděl patrně *Šalamoun* v silné ženě a v ceně její; patrněji prorokoval *Jeremiáš* o ženě a muži, nejpatrněji vysvětlil *Isaiáš* (7, 14.) o panně a o Bohu.“

A z *nového zákona* známo, kterak k ní Bůh sám poslal *anděla Gabriele* (*Luk.* 1, 26), kterak ji *Alžběta*, naplněna Duchem svatým, matkou Páně nazvala (*Luk.* 1, 43.), kterak jí *Syn Boží* byl poddán (*Luk.* 2, 51.), kterak si počínala na *svatbě v Kani Gal.* (*Jan* 2.), jakých radostí a žalostí zakoušela v životě i v smrti Kristově (*Luk.* 11, 27.).

c) Proto *pocta* tato jest v *Církvi starodávná*. Jako za živa anděl Páně, Alžběta, žena z zástupu, apoštolé (sv. Jan) a všickni učenníci Páně a vyznávající Kristovi ji ctíli; tak i po zesnutí jejím se jí zvláštní prokazovala úcta.

Hned v *I. stol.*, zvláště sv. *Lukáš*, vypsál vznešené její ctnosti, ano dle hodnověrného podání tvář její nejednou obrazil věřícím ku počestné památce. — Dle *liturgie sv. Jakuba*, připomínalo se Marie, matky Boží, již za časů apoštolských ve veřejných modlitbách.

V *st. II. sv. Justin* ve svých listech o poctě Marie P. se zmiňuje, a chvála její z úst sv. *Irenea* se nám dochovala. Též sv. *Polykarp*, *Ignác*, *Klement Ř.* ctíli Marii, matku boží a mocnou orodovnici.

V *st. III.* hlásali chválu její sv. *Basil* a sv. *Řehoř* a j.

V *st. IV.* k obraně cti a slávy její, proti kacířům a bludařům rozléhaly se mocně hlasy sv. *Anastasia*, *Efrema*, *Basilia*, *Řehoře Naz.*, *Epifania*, *Ambrože*, *Jana Zl.*, *Jeronýma*, *Augustina* a j. Ne menší horlivostí v *st. V.* proti bludaři *Nestorovi* na sněmu *Efezském* hájili neporušené panenství Marie ss. patriarchové: *Cyril*, *Proklus*, *Petr Chris.* a j.

V *st. VI.* oslavovali ji sv. *Fulgenc* a sv. *Ondřej*, biskup z *Kandie*.

V *st. VII.* poctu Marie kázali: sv. papež *Řehoř I.*, s. patriarcha *Hesiod* a sv. *Ildefons*.

Z *VIII. stl.* vzdor obrazoborství proniká k nám chvála Marie panny, pronášena ústy sv. *Jana Dam.*

Ze IX. stl. zachovaly se mnohé zpěvy ku poctě nepoškvrněného početí M. P., kterážto slavnost již tehdáž ve Španhelích a ve Francii se konala.

Zvláště pak v stl. X. pěvcové nesčíslní Marii velebili; i v osamělosti klášterní i v hluku světském sladké jméno Marie potěšovalo srdce mnohých nábožných křesťanů.

Sv. Štěpán, král Uherský, zasvětil Marii říši svou; a náš milý patron sv. Vojtěch zvláštní byl ctitel nejbl. matky Kristovy.

V st. XI. otáčeli se mnozí ctitele Marie, jakožto hvězdy okolo svého slunce. Sv. Jindřich císař ku poctě Marie vystavěl mnoho chrámů. Robert, král fr. ustanovil řád ku poctě naší milé Paní, jehožto údové k obzvláštní úctě Marie byli zavázáni. Sv. Filibert statně čest její hájil proti bludům; sv. Petr Dam. slavné řeči a zpěvy nám zůstavil; rovněž i s. s. Anselm, Hugo, Bruno, Oto, Hildegard, Udalrich, Amadeus, Edmund a j. Nejskvěleji však a nejlíbezněji v tom věku slávu Marie rozlašoval opat cisterc. sv. Bernard.

Odtud pak až na naše časy nelze vyčísti všecky ctitele Mariánské. Tak mnozí biskupové a kněží kázali a psali k její oslavě, jako: sv. Vavřinec Just., Bonaventura, Bernardin, Frant. Xav., sv. Stanislav a mnozí zakladatelé řádů poctu nejbl. Panny za povinnost uložili, jako: ss. Frant. z Ass., Dominik, Frant. Paul, Ignác Loj., Josef Kal., Frnt. Sal., Alfons Liguori a j.

Podobně i nábožní mužové z stavu světského Marii pokornou poctu vzdávali, jako: sv. Ludvík, král francouzský a j.

Také a obzvláště nábožné ctitelky Marie Panny jsou známy:

Sv. Pulcheria, císařovna, každodenně odloživši všecky okrasy tělesné, navštěvujíc vzdálenou kapli Marie P., na vroucích modlitbách trvala. — Sv. Markéta, dcera krále Uherského, kdekoli a jakýkoli obraz Marie P. spatřila, na kolena se uvrhla.

Sv. Teresie, představená kláštera Avillského, nad stolicí svou zavěsila obraz Marie Panny, již za vlastní ředitelku svým sestrám představila. — Sv. Hedviga měla obraz Marie Panny, na nějž často uctivě patřovala, pobožně ho líbávala a před ním vroucně se modlívala. — Leonardo, výtečný malíř, měl tak velikou úctu k Marii Panně, že obraz její kleče maloval.

d) Pocta pak tato nejbl. Panny není, jak nám mnozí protestanti předstírají, modloslužba; neboť i katolíci jedině Bohu se klaní, o Marii však, jak svrchu povědíno, jakožto o panně — před porodem i po porodu — a Bohorodičce smýšlejí a se vši uctivostí mluví,

ji co matku Krista o přímluvu vzývají, zvláště pak její vznešené ctnosti: její lásku k Bohu a k bližnímu, její víru a naději, její poslušnost a trpělivost, její pokoru a panenskou čistotu následují; tudíž za příkladem jejím — plněním přikázání Božích na svém spasení pracují.

„Často slýcháváme, že katolíci poctou svatých, zvláště nejbl. Panny, tropí modloslužebnost. — Než modloslužba jest odpadnutí od Boha, a služba prokazovaná mrtvým, ničemným bůžkům. A zdaž pocta Marie jest takové modlářství? Kdož může rozvažovati život její, kdo jemu rozuměti, kdo hodně ji ctíti, aniž by spojoval život a poctu její s životem a poctou božského Spasitele? Kterak to může býti modlářství, co na životě Kristově se zakládá, ano s ním zároveň kráčí? A mimo to, kdože tu vznešenou duši nejbl. Panny stvořil? Kdo ji matkou Spasitele spůsobil a dokonal? Kdo se tedy poctou její konečně slaví a zvelebuje? Bůh zajisté. — Zdaž tedy, kdo se v toto sv. srdce Mariino pohrouzí, kdo rozjímá a ctí její pokoru, oddanost a lásku, zdaž se modloslužby dopouští? čili se tak raději nepřispůsobuje k této pokoře, oddanosti a lásce a k čisté, nejvyšší poctě Boha pravého a jediného? — Tak jest! kdokoliv Marii náležitě, právě ctějí, v sv. úžasu a zvelebení ponořují srdce svá v srdce její, — v její lásku, pokoru, čistotu a sílu a všechny tyto ctnosti se srdcem jejím si přivlastňují: takže srdce jejich (přivlastnivše si srdce Mariino), skvějí se neohroženou vírou, pokornou oddaností, stálou trpělivostí, vroucí láskou, blahou nadějí — a pokojem v Bohu; slovem: ony nejčistší, nejdokonalejší službu Boží vykonávají. A to by zasloužilo pohany?“ *Hirscher*. (Život Marie Panny, vzdělal J. B. P.)

Výroky. „Z celého srdce se vynasnažujme, abychom tu Božskou matku ctíli.“ *Sv. Bernard*. S obzvláštní láskou a pobožností uctívej vždycky blahosl. královnu nebes, Pána našeho Rodičku; k ní se co nejjistější ochraně ve všech potřebách, nebezpečnostech a souženích utíkej, její pomoc a přispění vzývej . . . a k tomu přihlídej, abys ji každodenně nějakým zvláštním způsobem nábožnost svou prokazoval. Aby pak tvá pobožnost mohla jí býti příjemnou a tvá úcta líbeznou, nápodobuj horlivě její čistotu a neporušenost, na těle i na duši, bez poškrvny se uchovej, a pokorně i skromně její šlápěje následuj.“ *Sv. Bonavent*. „Budiž pro vás pobožné panny, jako v obraze vykreslen panenský život blah. Marie . . . Odsud ať beřete příklady života, kdežto naučení ctnosti, jako ve vzoru vyznačená okazují co napraviti, čeho se varovati, čeho se držeti máte! .

Maria byla srdcem pokorná, ve slovech vážná, ducha moudrého, v řeči skromná, učení pilná, neskládajíc své naděje v nejisté bohatství, ale v modlitby chudého . . . Kdy jest urazila rodiče, a byť i jediné pohledem? kdy se nepohodla s příbuznými? kdy pohrdla sprostým? kdy se posmála slabému? kdy se vyhnula nuznému? V očích nebylo nic zasmušilého, v slovech nic dotěrného, v činech nic nestoudného; v jednání nebylo nic snižujícího, v chůzi nic lehkovážného, v hlasu nic rozpustilého, tak že i sama těla podoba byla obrazem ducha, obrazem ctnosti . . . Z domu vycházeti, bylo jí neznámo, leč šla-li do chrámu . . . Tak spořádána byla tedy Maria, že její život jest naučením pro všechny “ *Sv. Ambrož.* —

e) Pravda že, jako při všech věcech, tak i v počtě Marie Panny, brzy *překročily se meze*. Tak už ve IV. stl. *zvláštní kněžky* Marii přinášely oběti, t. pletené koláče, proti čemuž církevní otcové mocně horlili. — Na sněmu Konstantinop. v stl. VII. zavržena byla *slavnost „potního roucha Mariina.“* Zvláště pak v *středním věku* zmáhaly se takovéto výrodky, aniž jim dosti statně mohlo býti odpíráno. Ctitelé Marianští snažili se překonati ctitele Kristovy, jakož patrně z porovnání počtů jejich slavností (v. d. III. 1. příkáz. círk.) — Tehdáž vznikly i mnohé *pověry* a daremné, záhubné obyčeje, bohužel místy dosud zachovalé, jako: prodávání škapulíře a medailí v chrámě a j. kteréž Církev neschvalovala nikdy. Odtud pocházejí také *modlitby* a *písně* v knihách i po různu, skládané od nevědomců a podvodných temnomilů, kteří nositelům neb odříkavačům jejich slibují zdaru při všem počínání, šťastnou smrt a věčnou blaženost. Takové Církev za své nepřijímá, učíc dle rozkazu Pána: „Ne každý . . . Blahoslavení, kteří slyší slovo Boží a ostříhají ho.“ (*Luk. 11, 28 † 8, 21. Řím. 8, 50. Jak. 1, 22.*)

Mnozí *svatí a světice Boží* jako svrchu ukázáno ctili vroucně Marii a s obzvláštní důvěrností ji vzývali, než při tom a především přikázání Boží horlivě zachovávali. „Chci býti sluhou Syna tvého, o Rodičko Boží! Jelikož pak to není možná, nejsem-li také sluhou matky, žádám tudíž přijatu býti mezi sluhy Mariánské.“ *Sv. Ildefons.*

Pocta Panny Marie moc u Pána prospěje.

Důvěrně ji vzývejme, přímluvu pak žádejme.

2. „*Maria*“ a) Slovo to v pozdravení andělské *Církev sv.* vpravila (*Luk. 1, 17.*)

Výrok. „Sv. anděl nepojmenoval dievky svaté jmenem pro zvláštní její počest, vida jejíe duostojenstvie a své proti ní ponížení; jako i dnes menší, přijdúc k větším, ne jich jmenem, ale duostojenstvím budú je jmenovati. Ale my ji jmenem menujem pro zvláštnie k ní náboženstvie, řkúce: Zdrávas Maria! a že jie před sebou nevidíme, jako jest byla před anjelem, abychom aspoň jmeno jejíe před sebou majíc, v srdci ji měli.“ *Štítný.*

b) *Maria dle výkladu sv. Otců znamená moře i hvězdu mořskou.*

Výroky. „Jmeno Maria nebylo na zemi vynalezeno, nýbrž má původ svůj v nebi a na rozkaz Páně matce Boží bylo dáno.“ *Sv. Jarolím.* „V pravdě jest Maria moře, moře t. milostí jí od Boha propůjčených, jež Bůh skrze ní jiným zase rozděljuje.“ *Sv. Albert.* „Jmeno Maria znamená hvězdu mořskou a na rodičku, ježto jest pannou, zajiště velmi příhodně se obrací. Neboť ona se nejvhodněji přirovnává ku hvězdě, poněvadž jako hvězda bez své ujmy vysílá paprsek, tak i Panna bez svého porušení rodí Syna. Paprsek neumenšuje světlost hvězdy, Syn neztenčuje neporušenost Panny. Ona jest tedy ta vznešená hvězda, vyšlá z Jakoba, jejíž paprsek veškeren osvěcuje svět.“ *Sv. Bernard.* „Maria jest jasná a vznešená hvězda nad tímto velikým a rozsáhlým mořem pozdvižená, záříc zásluhami, osvěcujíc příklady. O, kdožkoli shledáváš, že v potopě tohoto světa vichrem a bouří jsi zmítán, od světla hvězdy této zraku neodvracuj! Když se zdvihnou větrové pokušení, když se dostaneš v úskalí trampot, k hvězdě té se obracej, Marii vzývej. Cloumá-li hněvivost neb lakomství aneb tělesná žádost lodičkou, myslí k Marii se obracuj. Jsi-li hrubostí poklesků znepokojen, skvrnou svědomí zahanben, hrůzou soudu polekán, a už už tě počíná pohlcovati prohlubeň zármutku, propast zoufalství: vzpomeň na Marii. V nebezpečenstvích, v úzkostech, v pochybnostech pamatuj na Marii, vzývej Marii. Nechť se nevzdaluje z úst, nechť se nevzdaluje ze srdce a abys dosáhl podpory jejího přimlouvání, nespouštěj se příkladu jejího obcování. Ji následuje, nebloudíš, jí prose nezoufáš; na ni pamatuje nechybuješ.“ *Sv. Bernard.*

c) Jest to *jmeno líbezné a mocné*, jakož dí sv. Bernard: „O veliká, o zbožná, o vši chvály hodná Panno Maria! Tvé jmeno jest tak sladké, tak líbezné, že ho nelze pojmenovati, abychom nebyli při tom rozníceni láskou k tobě a k Bohu, jenž tobě to jmeno uděliti ráčil!“ — „Slavné Marie jmeno přirovnává se k oleji (*Šal.* 1, 2.); neboť jako olej nemocné uzdravuje, jako líbeznu vůni rozši-

řuje a plamen rozněcuje, rovněž léčí jmeno Marie hříšníky, srdce obveselujíc a láskou Boží je rozněcujíc.“ *Sv. Alanus.*

Svatý poustevník *Honorius* praví, že jmeno Marie plno jest sladkosti a *sv. Antonín Pad.* nalezal v něm tutéž líbeznost, kteráž *sv. Bernarda* při jmenu Ježíšovu roznícením opojovala. Jmeno „Ježíš“ volal tento, jmeno „Maria“ volal onen, přináší rozkoš v srdce, med v ústa a libozvuk v uši těch, kdož je v uctivosti mají.“ *Sv. Liguori.*

d) Jmeno „Maria“ zvláště v hodině smrti vzývati máme jako svatý Kamil spolubratři napomínal; i sám když k smrti se připravoval, ustavičně volal: „Ježíš, Maria!“ s takovou vroucností, že srdce všech okolo stojících vroucí láskou k předrahým těm jmenům zahořela.

Podobně *sv. Bernard*, *sv. Alois* a j. s jmenem „Maria“ na rtech skonávali.

e) Slavnost, ježto se ku počtě jmena Marie v neděli po narození jejím koná, povstala nejprv ve Španhelích, kdežto r. 1515. od *Benedikta XIV.* byla potvrzena. Papež *Inocenc XI.* ustanovil na památku vítězství, kteréž polský vůdce *Soběský* r. 1683. na přímluvu Marie Panny nad Turky u Vídně dobyl, aby se konala po celé Církvi katolické.

Písně ku počtě jmena Panny Marie jako : „Maria, Maria, nad slunce jasnější . “ „Maria, přesladké jmeno “ a j. jsou vůbec známy.

3. Slova „*Milosti plná*“ nám připomínají, že blah. Panna Maria již v nepoškvrněném početí svém milostí Boží byla naplněna a v té milosti vždy setrvala i všemi ctnostmi se skvěla (v díl I. o hříchu dědičném.)

a) „*Milosti plná*“ byla Maria, *Luk. 1, 28.* neboť ji Bůh ozdobiv všemi ctnostmi, vyvolil za matku svého syna, jakž to sám anděl vykládá: „Neboj se Maria, neboť jsi našla milost u Boha: Aj počneš v životě a porодиš syna a nazůveš jmeno jeho Ježíš.“ (*Luk. 1, 30. 31.*)

Výroky. Na zemi tudíž nejvyšší důstojnosti a svatosti nabyla a v nebi nejvyšší slávy požívá; protož ji církev nádobou milostí nazývá. Onať ten dům, jež moudrost sobě vystavila. (*Přísl. 9.*) O ní *Sirach* dí: „Ten, který stvořil mne, odpočinul v stánku mém.“ *Ekkl. 24, 12.* a celá kapit. 24. na ni se vztahuje. „Onať právem slove milosti plná, kteráž jediná dosáhla milosti, již se nedostalo žádné jiné, aby byla naplněna Původem milosti.“ *Sv. Ambrož. „An*

se milost jednotlivým sdělila z částky, Marii byla plnost vši milosti udělena.“ *Sv. Petr Chrysol.*

„Zdráva milosti plná“. Ovšem jest byla plna milosti božie, jelikož mohl stihnúti pochop duše jejie; a nadto, cožby stihnúti nemohl, obstienil ji duch sv., a horkost rozvážil milosti vrúcie, že jest mohla v svém tělci snést pravého Boha, jehož nemohú všecka nebesa obklíčiti. Ovšemť jest byla plna milosti, z níž jest měla takú plnost daruov božích, kterýchž jí jest potřebie bylo u plné plnosti nade vše lidi; neb všem jest dal u mieru a rozdělil, každému uděliv, což chtěl: ale jí jest dal u plnosti plné své dary. Veliká jest plnost daru božieho ji naplnila, když jest v ní Evina strast proměněna, že jest hřiech i šeredstvie, ježto jest při početí lidském, nebyl při ní, aniž jest ohyzda strastného porodu žen porušených měla v ní miesta; neb čistě a svatě počela i porodila, nezbyvši studu panenského. — O divná plnosti daru božieho! toho mieti plodem (života), jehož vše od najprvnieho počátku svého pánem má sobě; toho podlé materné pocti viděti poddána sobě, jemuž netolik klanie sie stvoření lidské, ale i angelské, najvyšším jej nazývají!“ *Štítný.* „Ona nade vše svaté z milosti Božie plna byla daruov jeho všelikých, plna šlechetnosti, plna viery, naděje i milosti. *Týž.*

b) Jakož jest Maria nádoba milosti, tak jest i *milosti matka*, jakož ji Církev sv. nazývá; neboť Bůh skrze Marii, věrným ctitelům jejím hojných milostí udílí. Onať „obohacuje pravým zbožím ty, kteříž ji milují, a poklady jejich naplňuje.“ (*Pr.* 8, 21.) „Z plnosti jeho (Krista) my všickni vzali jsme (skrze Marii) a to milost za milost“. *Jan* 1, 16.).

Podob. Jako Bůh stvořil slunce, aby osvěcovalo a zahřívalo zemi, tak prostřednictvím Marie světu všelike milosti udílí. *Rich.*

Výroky. „K tomuto tedy pramenu nechať spěchá žíznivá duše naše, k tomuto vrchu milosrdenství nechť se utíká bída naše . . . Tvá milosrdnost ať oznamuje světu milost, kterou jsi sama u Boha našla; nechť oznamuje provinilcům odpuštění, choravým uzdravení, malomyslným sílu, stíženým útěchu, v nebezpečenství postaveným pomoc a vysvobození.“ *Sv. Bernard* (Více o tom níže: Maria útočiště hříšníků.)

4. „*Pán s tebou.*“ Obyčejné to pozdravení u židů, s nímž se v písmě sv. často potkáváme. Tak ukázav se anděl *Gedeonu*, řekl: „Hospodin s tebou, nejsilnější z mužů! (*Soudc.* 6, 12.) *Boz* přišed k žencům pozdravil je: Pán s vámi! *David* umíraje pravil k *Šalomounovi*: Nyní tedy, synu můj, budiž Hospodin s tebou a šťastněť

se veď (I. *Paral.* 22, 11 + *Tob.* 5, 21. I. *Kr.* 17. 37.) Tak anděl pozdravil Marii (*Luk.* 1, 29). Pozdravení toto Církev sv. zachovává při mši svaté a jiných obřadech, volajíc skrze ústa kněze „Pán s vámi!“, načež lid neb posluha místo něho odpovídá: „I s duchem tvým!“ (*Dominus vobiscum! Et cum spiritu tuo.*)

a) Než *Fán* byl obzvláštním způsobem s *Marií*. Skrze plnost milosti byla ona nejmilejší dcerou Boha Otce, mezi všemi vyvolenou matkou Boha Syna a nejčistší nevěstou a chotí Ducha svatého. Toto spojení Pána s Marií patrně z celého jejího života. Hospodin hned od počátku ji vyvolil, od věčnosti ji zřídil (*Přísł.* 8, 22—31.); neobyčejným způsobem bez poškrvny hříchu dědičného jí se zroditi dal, všemi ctnostmi ji ozdobil a po celý život ji chránil. Když přišla plnost času vyslal anděla s poselstvím, že počne z Ducha svatého. Pán byl s ní, když Syna Božího v životě k Alžbětě nesla, když jej v chlévě porodila, chrámě obětovala, když s ním do Egypta utíkala, když se s ním navrátila, když jej v chrámě našla, když jej židům v Kani Gall. první zázrak konati spatřila, když jej učícího slyšela, když pod jeho křížem stála, když mrtvé tělo jeho v lůně držela, když po svém zmrtvých vstání zjevil se jí a na nebesa vstoupil, když jí Ducha sv. seslal a konečně do svých stanů ji přijal.

Výroky. Což divu, že byla milosti plná, s kterou byl Pán? — Pán byl s Marií, nejen podle ducha, anobrž i podle těla. Bylť sice se všemi svatými, s Marií však obzvláště, s níž měl takou společnost, že nejen vůli, ale i tělo její s sebou spojití ráčil, z podstaty své a z panenské podstaty její způsobiv Krista, Syna z Boha a z Panny, ne dva Syny, nýbrž jednoho Syna obou. — Tři osoby božské, jeden Pán, jsou s Marií. Syn jest s ní, neboť si v ní přibyték činí a s tělem jejím se odívá; Duch sv. jest s ní, neb od něho Syna počíná; Otec jest s ní, neboť zplodil Syna, jehož počala. Pán jest s ní — jako Otec se svou dcerou, již pečlivě ošetřuje; jako ženich s nevěstou, v níž jedině si zalíbuj; jako král se svou královnou, již vysoce ctí; jako s měsícem slunce, kteréž svými paprsky ho osvětluje.“ *Sv. Bernard.* Podobně sv. *Augustin* píše: Pán s tebou jest v mysli i v těle. Blahoslavena jsi o Panno! Kristus a král sstupuje s nebe a v tobě se vtěluje; z lůna Otce svého v tělo tvé přechází.“

„Dobře jest jí řekl angel: Hospodin s tebou. Ó dievko svatá! jistě jest s tebou Hospodin, když jsi plna milosti té, od níž máš plnost takovou jeho daruov. Ó, kterák jest s tebou výbornějie, než

se mnú hriešným . . ; ano jest jinak s tebú, nežli s angeli; aniž jest kdy byl, aniž bude tak s kterým svatým, jako jest s tebú. Za velikú věc mají to sobě svietí angelé, že jest tak s nimi Hospodin, že jest jich vuoli k své přitáhl, a že jsú poslové a služebníci jeho vuole: ale ještě jest nadto s dievkú svatú, tak jako s svú matkú přepočestnú; a tak ona tu velebnost, jižto angelé slúžie s předivnú poctí, jakož slušie, směle a svobodně jej nazývá svým synem. I který by to z angeluov směl říci Bohu, jako jest ona řekla: Synu, co's nám tak učinil, že sme žalostiec hledali tebe? Ó div nad divy, že to muož kdy v pravdě člověk říci Bohu! Ale i víceť jest pověděl sv. Lukáš, kterak jest s ní Buoh, řka: I bieše poddán jim v poslušenství,“ tociž jako syn otci a mateři, tak bieše (byl) Buoh poddán své matce a pro ni i Josefovi. — A protož dobře jest, řekl angel: „Buoh s tebú!“ Nebyl jest tak s žádným svatým, jako jest s ní byl; neb tak jest s svatými lidmi, že jest také vuoli jich k své přitáhl, a nadto jich přirozenie, pravé člověčenstvie, přijal, člověkem se učinil, že mohú říci lidé nad angely: S námi Buoh! Ale ó děvko sv., ó duostojná matko! s tebou jest nad to výbornějie; neb jest s tebú tak byl najprv duch sv., že jest tě učistil, posvětil dřeve, než si se narodila; potom pak ostříehal, žes i jedniem najmenším hříchem nepoprzněna; a pak po početí syna tvého tak vešken podnět hříechu pohasil v tobě, žes hřešiti více nemohla. A tak jsa Buoh s tebú, všecky moci tvé duše, vše tvé tělo tak ušlechtil, proměnil v lepší a utvrdil, že vzal tvé čisté krve v tvém těle, a učinil sobě a spusobil tělo pravé z nie, a s tím čistým tělem v takú se jednotu spojil, že Syn Boží jest syn tvój, a syn tvój jest syn boží. Duše s tělem v člověku nenie tak spojená, jako jest božstvie s člověčenstvím, tak s duší, jako i s tím tělem, ježto jest z tvé krve; neb duši s tělem smrt muož rozlúčiti, ale božstvie s člověčenstvím nic nerozlúčí. — Aj! ktož muož obmysl, kterak jest Buoh s ní výbornějie, nežli kdy byl s kým!“ *Štítný.*

b) A *Maria* tím zasloužila, že Pán byl s ní, že i ona *vždy byla s Pánem*, jakož dí přísloví: Kdo se Boha nespustí, toho Bůh neopustí. — „Milý můj mně a já jemu.“ (*Píseň Šal. 2, 16.*) V úzkém tomto spojení dospěla k vrchu dokonalosti i byla nevýslovně blaženou.

Marie se právem přirovnává k *slunečnici*, jež se neustále k slunci obrací. Po ničem netoužila, nic nemohlo spokojiti srdce

její, než plnění vůle Boží, jakož i sama zvěstovala: „Veselí se duch můj v Bohu spasiteli mém.“ (*Luk. 1, 47.*)

5. „*Požehnaná ty mezi ženami.*“ Slovy těmi anděl i Alžběta (*Luk. 1, 28, 42*) vyhlásili Marii za blahoslavenou mezi všemi jejího pohlaví, a to právem: neboť „nebylo, není a nebude ženy, anažby došla takové milosti, že zůstavši pannou, stala se matkou Boha Spasitele a tudíž nebi i zemi nejvyššího přinesla požehnání,“ jakž důmyslně *ctih. Beda* pravil.

Ona to, jež hadu potřela hlavu, protož ji *otcové sv.* k statečné Judytě přirovnávají, anaž zabivši Holoferna, celý národ osvobodila. „Požehnal tebe Pán v moci své, nebo skrze tebe na nic přivedl nepřátely naše. — Požehnána jsi ty dcero od Pána Boha nejvyššího nade všechny ženy, kteréž jsou na zemi. — Ty jsi sláva Jerusalema, ty radost Israele, ty čest lidu našeho. Proto že jsi učinila zmužile, a posilněno jest srdce tvé, protože jsi milovala čistotu a po muži svém jiného si nepoznala. Protož i ruka Páně posilnila tebe a pro tu věc budeš požehnána na věky.“ (*Judt. 13, 23. 31 + 15, 10. 11.*) „V pravdě jest požehnána, jež byla větší nebes, země silnější, rozsáhlejší světa; neboť Boha, jehož svět neobsáhne, obsáhla ona. Nosila Boha, jenž nosí svět, porodila svého Stvořitele, krmila všech živoucích živitele. *Sv. Petr Chrysol.*

„Maria jest požehnaná mezi ženami, protože bez porušení panenství Syna Božího počala, bez obtíže pod svým srdcem nosila a bez bolesti porodila.“ *Richard a S. Laur.* Jako paprsek z hvězdy vychází, tak Syn Boží vyšel z Marie a jako hvězda nic netrpí tím, že paprsky vysílá, tak v ničem neutrpělo panenství Marie, že Syna Božího porodila. *Sv. Bernard.* „Maria jest Panna, která v životě počala, Panna, kteráž Syna porodila (*Is. 7, 14.*). Kdož jest medle ona . . brána svatyně, (*Ez.*) kteráž zůstane zavřená a muž nepřijde skrze ni, ale toliko Hospodin, Bůh Israelský? Není-liž Maria ta brána, skrze níž vykupitel na svět přišel?“ *Sv. Ambrož.* „Maria jest brána východní, jak praví Ezechiel, vždy zavřená a osvěcená; . . kterouž branou slunce spravedlnosti a nejvyšší kněz náš podlé řádu Melchisedekova přichází a vychází.“ *Sv. Jarolim.* Maria v písmě sv. přirovnává se k dennici (*vys. píseň 69.*) Jako dennice brzký východ slunce věští a oznamuje den: tak Maria předcházela slunce spravedlnosti Krista, jenž zaplašil temnotu nevědomosti a hříchu a přinesl světlo přírody a milosti.

„Požehnána ty v ženách“ tak jest řekl angel; ale sv. Alžběta řekla: „Požehnána ty mezi ženami.“ Zdálo se jest v Zákoně starém

lidem hrubým prokletie mezi ženami, která jest plodu neměla: ale sv. dievka znamenaváše ducha sv. posvěcením, že to před obličejem božím prokletie není; ale znamenalo jest jinú věc duchovní to prokletie. Protož než by byla ztratila čistotu panenskú, chtěla jest radší toho požehnání k tělesnému oku oželeť a nemietí plodu. Rozuměla jest ducha sv. naučením, že což jest z těla, tělesné jest, a kdyby nebyl duchem božím obživen plod tělesný, kteráká by v něm radost byla? i nevážila toho požehnání proti panenské čistoty duostojnosti. A pak Hospodin i toho požehnání jím neodlúčil obecného; dal jí plod netoliko mezi ženami, ale i nad ženy jím požehnav. Mezi ženami jest požehnána, že jest plod měla; ale nad ženy jest požehnána v čistém, svatém a přepodivném početí, i porození tak oblaští, že jest pannú jsúc, počala, rodíec i porodivši, vždy pannú byla a zůstala vždy v panenství. Od počátku světa toho jest nikdy nebývalo, aniž bude, by která spolu máteři i pannú byla. Ó duostojné porození sv. dievky syna, netolik ono nebeské u věčnosti, ale i toto v času tělesné; i kto tě vypraví duostojně? *Štítný.* — *Maria požehnaná mezi ženami*; nebo jako slunce světlem svým předčí nad měsíc a hvězdy, tak převyšovala Maria všecky lidi svými ctnostmi; svou svatostí. — Jako v moři všecky vody se sbíhají, tak v Marii obsahují se všeliké ctnosti svatých. *Kotte.* Když malíř *Zeuxis* měl obraz krásné Heleny malovati, volil pět nejspanilejších panen a co na těch našel krásného, přenesl na svůj obraz. Podobným takorča způsobem Bůh krásu všelikých ctností sjednotil v nejblah. Marii Panně. *K.*

6. „*A požehnaný plod života Tvého*“ (*Luk. 1, 42.*). Tak velebila Alžběta Marii skrze plod, ježž ona pod srdcem nosila.

Plod ten jest *Ježíš*: „Aj počneš a porodíš Syna a nazveš jméno jeho *Ježíš*.“ (*Luk. 1, 31.*) Protož církve sv. za časů papeže *Urbana IV.* roku 1262 k pozdravení andělskému slovo „*Ježíš*“ přidala. Pán *Ježíš* jest požehnaný plod života Panny Marie, poněvadž skrze něho přišlo požehnání a spasení všemu světu.

„*Matka s dítětem v náručí podobá se plodnému stromu.* Život matčin jest kmen, ruce jsou ratolesti, dítě pak jest plod. Plod dostává potravu z kmene a dítě od matky; proto nazývá se plodem matčíným. Také Maria, ježž Pána *Ježíše* a Ducha sv. počala, nosila, živila, opatrovala Jej; proto sv. Alžběta Pána *Ježíše* plodem života matčina zove.“ *Jariš.*

a) Plod Mariin, *Ježíš*, jest *naučeno* vř cko požehnaný, jakž hned patriarchové a proroci předpovídali. „*Judo, tebe chváliti budou*

bratří tvoji; ruka tvá bude na šíjích nepřátel tvých, klaněti se budou tobě synové otce tvého.“ (*I. Mojž. 49, 8; IV. M. 33, 16.*) „V ten den bude výstřelek Hospodinův v velebnosti a slávě, a ovoce země vznešené a plesání těm, kteříž zachováni budou.“ (*Is. 4, 2.*) Podobně *Zachariáš* (*Luk. 1, 67.*) „O něm pravil anděl k Marii: „Tent bude veliký a Syn Nejvyššího slouti bude a dát jemu Pán Bůh stolicí Davida Otce jeho, a královati bude v domě Jakubově na věky.“ (*Luk. 1, 32.*) A k *Josefu*: „Nazůveš jmeno jeho Ježíš: onť zajisté vysvobodí lid svůj od hříchů jejich.“ (*Mat. 1, 21.*)

„Slušelo se, aby jako smrt přišla skrze ženu na svět, též se i život vrátil skrze ženu, a tudíž, co ztratila Eva, spasila Maria; aby odkudž vyšla smrt, odtud povstal i život. Onano svolila ďáblu a okusila zapovězeného ovoce (*Gen. 3, 7*), tato uvěřila andělu a počala syna (*Luk. 1, 31.*) Onano položila ovoce ku smrti (*Gen. 2, 17*); tato počala Syna ku spasení (*Mat. 1, 21.*)“ *Inoc. III.*

b) Jako strom chválí se pro dobré ovoce, tak *Maria velebí se pro výborný plod*, kterýž světu vydala. Matka ctí se pro syna, jakož ona žena z zástupu zvolala: „Blahoslavený život, kterýž tebe nosil, a prsy, kterých jsi požíval.“ (*Luk. 11, 27.*) Když byl kdosi chválořečil králi maced. *Filipovi*, konečně doložil: „Však nejvíce mu je ke cti, že měl syna velikého *Alexandra.*“ A větším zajisté právem lze říci o Marii panně, že největší čest její záleží v tom, že Pána nebes a země porodila a Spasitele světa za Syna měla.

„V tom jest byla ovšem nade všecky ženy požehnána, že jest dala plod tak výborný, jakož jest dořekla sv. Alžběta řkúc: „I požehnaný plod břicha (života) tvého.“ Ó svatá děvko! i kterak s tebou mluví tvá rodička, tvá přítelnice? A zdali nerozumie, že ne plod tvůj pro tě, ale ty pro svůj plod jsi požehnána, že jest tobě prvé řekla: „Požehnána ty mezi ženami,“ a potom: i „požehnaný plod břicha tvého.“ Já mám za to, že jest rozuměla, žes ty pro svůj plod požehnána, ale ne plod tvůj pro tě. A však kdyby ty nebyla požehnána a plná milosti, kdyby nebyl s tebou Hospodin, ten tvůj plod snad by tvůj nebyl, snad by byl nevzal tvé krve, kdyby nebyla ovšem čistá, aby z nie sobě spuosobě tělo, v takú jednotu s ním se spojil. Neb, ačby byl mohl podle své mohútnosti i z nečisté tělo vzieti, a nečistú učistiti: však jest slušné bylo, aby ovšem z čisté vzal je čistě. Protož věděla jest sv. Alžběta duchem svatým, žes ty pro svůj plod požehnaná, aby nejprv byla čista a důstojna takého plodu a potom, žes pro ten svůj plod ty požehnanějšíe, a ve všem požehnání potvrzenějšíe; věděla jest, že's ty matie pána jejieho, že

jest plod tvůj svätější tebe; ale v té srdečné radosti, že tě jest svú priateľnici, svú rodičku viděla tak velice obdarovánu, a že jest tě zvlášť pro tvú rozličnú šlechtnosť milovala, v níž tě jest znala: jakž mohla, řekla u velké radosti, že jsi mezi ženami požehnána, tociž plod majíc; a když jie dotklo to pomyšleníčko, kteraký jest to plod, nemohúc se zdržeti v radosti, řekla v řeči krátké a pro velikú radost neplné: I požehnaný plod . . ! Ó dievko i matko svatá! nebo na věky požehnaného Boha porodila v člověčenství pravém, aby v něm mohl mieti požehnanie lidský národ, jím byl připojen svazkem milosti věčné k Bohu otci, a ten tvůj plod byl cesta všem i posila, v jítí na tu horu velikú k samému vrchu svatého božství. Ó sv. dievko v tom svém plodu požehnaném tys nejprv nade vše stvoření požehnána, o tom tvém plodu má národ lidský nad anjely duostojenství, v tom na krátce tvém plodu požehnaní sú všichni lidští národové, leč sami nechtie. A obakž (však) bez toho plodu všecka radost, všecka rozkoš, vše bohatství tohoto světa v žalost, v túhu obrátí se a chudobu; nebo jedno v tvém plodu požehnaném jest plná radost, všecka rozkoš, všeho hojnost, utěšení, bezpečnost a pokoj pravý.“ *Štítný.*

b) Výklad prosby Církve svaté.

Katolická Církev připojila k pozdravení andělskému onu modlitbu, učíc nás, 1. že Marii, jakožto matku Boží máme ctíti, a 2. že skrze ní od Boha vše doufati můžem.

1. „*Svatá Maria matko Boží.*“ a) Maria jest *matkou Boží, proto že Ježíše, jenž jest pravý Bůh i člověk, porodila.*

Výroky. „Jest-li člověk Ježíš Kristus pravý Bůh a jest-li Maria v pravdě matka Ježíše Krista, následuje nevyhnutelně, že ona jest také v pravdě Matka Boží . . . Písmo sv. nás ujišťuje, že Panna (Maria) počala a porodila Boha. „Aj panna počne a porodí Syna a nazváno bude jmeno jeho Emanuel,“ což se vykládá „Bůh s námi!“ (Is. 7, 14. Mat. 1, 22, 23.) Túž pravdu zvěstoval nám sv. *Lukaš*, sděliv nám slova, jež k Marii promluvil archanděl Gabriel. „Duch sv. sstoupí v tě a moc Nejvyššího zastíní tebe, a protož i to, co se z tebe svatého narodí, slouti bude Syn Boží.“ (Luk. 1, 35.) Uvažme zvlášť výrazy: *Syn nejvyššího*, — *Syn Boží* . . . Nadto nazvala Marii také sv. Alžběta plnou Ducha sv. a Matkou Páně: „Odkudž mi to, aby přišla Matka Pána mého ke mně?“ (Luk. 1, 43.) Kdož pak jiný, leč Bůh byl tento Pán svaté Alžběty?“ Sv. *Liguori*. „Zjevné toto učení Církve sv. po všechny věky pevně držela a horlivě zastávala. Tak r. 431 na sněmu *Efezském* (v. výše) a po

dvaceti letech na *sněmu Chalcedonenském*, kdežto shromáždění biskupové jednohlasně zvolali: „Kristus jest Bůh a svatá panna Maria jest Matka Boží!“

„Jelikož to král sám jest, jenž se z Panny naroditi ráčil, jelikož týž jest Pán i Bůh, z té příčiny se i matka, kteráž ho porodila, vlastně i opravdově považuje za Královnu, Paní a Rodičku Boží.“ *Sv. Athanáš.*

b) *Mariá i naší matkou*; neboť jak *sv. Augustin* praví, „co matka Kristova jest i matkou všech oudů, kteřížto s ním, hlavou úzce spojeny jsou.“ „O paní, jest-li Syn Boží skrze tebe bratrem naším, zdaž nejsi ty skrze něho naší matkou?“ *Sv. Anselm. Evang. Lukáš (2, 7.)* dí: „že *Maria porodila syna svého prvorozeného.*“ Jest pak učení víry, že dle těla kromě Ježíše neměla jiných synů; musila tedy dítek míti duchovních, kteříž jsme my. *Sv. Alfons Liguori.* „Umírající Kristus pravil k Janu, svému nčeníku: Aj, matka tvá! Těmi slovy dal Marii za matku všem, jižto jsouce křesťané, zasluhují býti i jeho učeníky.“ *Týž.* „O blahá důvěra, pevné útočiště, matka Boha mého jest i mojí matkou. *Sv. Anselm.* Jako dítě rádo u své matky dlí a k ní se často tulí: tak i my máme rádi s Marií, svou matkou v duchu se zabývati. *K.*

2. „*Pros za nás.*“ Maria, co Matka Boží, vše, co nám prospívá, od Boha vyžádati může, a co matka naše, pakli ji vzýváme, u Boha za nás, své dítky oroduje. Protož učí nás církev důvěrně se modliti: „*Sv. Maria matko Boží pros za nás.*“

Výroky a podobenství. „Kdožby neobdivoval moc matky Boží! Jest-li že Bůh svým sluhám svatým mnohých udělil mi ostí: jakou mocí teprv svou matku nadal?“ *Basil Seleuc.* „Maria jest matka nebeského krále, nemůž tedy býti oslyšena.“ *Sv. Bernard* „Pakli že přímluva svatých tak mocna jest, tím více bude moci přímluva Marie, matky Boží a královny nebes.“ *Sv. Liguori.*

Víte že ti, jichžto se královna ujímá, přístup ke dvoru mají a všeho dosahují, začkoli prosí: tak i my obdržíme, co žádáme, bude-li Maria matka Boží za nás se přimlouvati.“ *Sv. Cyrill.* „Jako moře nelze snadno vyčerpati, tak nevyvážitelné jest milosrdenství Marie k lidem.“ *K.* Bůh sám skrze Marii k nám s nebes sestoupil, abychom skrze ni opět k němu do nebe vstupovali. *Sv. Fulg.*

Jako *Šalomoun k matce*, prosící za *Adonyaše*, řekl: „Žádej směle matko má, neboť není slušné, abych odvrátil tvář tvou“: tak neoslyší Bůh Marii, matku svou za nás orodující.

Římský vůdce *Koriolan*, byv nespravedlivě z města vyobcován, odešel k nepřátelům, s nimiž pak táhl v čele proti Římu, zamýšleje z pomsty otcovské město vyvrátiti. Nadarmo vysílali Římané jedno poselství za druhým, prosíce za ušetření. Konečně žádala matka a Řím byl osvobozen.

O Marii platí co korunovaný prorok zpíval: „Učiněno jest srdce mé jako vosk“ (*Žlm.* 41, 15.) „Ústa svá otevřela moudrosti a zákon milostivosti na jazyku jejím.“ (*Pr.* 31, 25.) Zdaliž se může zapomenouti matka nad nemluvnátkem svým, aby se neslitovala nad synem života svého? A byť se ona zapomenula, já však nezapomenu se nad tebou.“ (15, 49, 15.)

„Matka miluje nás nevyslovnou láskou, anaž lásku tělesné matky daleko převyšuje.“ *Sv. Petr Dam.* „Onať, pravím vám, bude-li od nás pobožně prošena, vyhoví potřebě naší, poněvadž jest milosrdná a matka milosrdenství. Ježto se smilovala nad studem oněch, od nichž byla na svatbu pozvána; tím spíše slituje se nad námi, bude-li nábožně vzývána.“ *Sv. Bernard.* „Maria jevíci se nám při svatbě v Káni Gal. jakožto soucitná, pečlivá, ochotně pomahající matka, nepozbyla [zajisté materského srdce i pak, když vykonala bolestnou cestu tímto životem. Tisíce strastí našich převyšují onu nesnáz Kananejskou. Maria pak jakožto matka Spasitele světa, o spasení celého světa má péči, nosí v srdci svém celé člověčenstvo. Nevahej tedy důvěrně utíkat se k Marii v svých potřebách i bude přimlouvati se za tebe.“ *Hirscher.* (*Život Marie*).

S obzvláštní láskou cti, chval a oslavuj nejblahoslav. Pannu Marii, jakožto matku našeho Pána a Spasitele a tedy i naši matku. K ní se s největší důvěrností utíkejme a jako malé děti vždycky a ve všech příhodách v jejím klíně se skrývejme. *Sv. Frant. Sal.* Panno královská! skrze tebe nechť máme přístup k Synovi. Pros o blahoslavená vynalezkyně milosti, rodičko života, matko spasení! ahy nás skrze tebe přijal, jenž jest nám skrze tebe darován . . . Paní naše, prostřednice naše, orodovnice naše; se synem svým nás smiř, Synu svému nás poroučej, Synu svému nás představuj. *Sv. Bernard.*

Poznamenání. Při té příležitosti nemohu se netázati, odkud to, že velký počet křesťanů důvěrně vzývání matky Boží jsou odsoudili a dosud odsuzují, jakoby byla pouhá světice, v království syna svého sama na sebe obmezena, aneb jakkoli vzývati ji, bylo důvěře v Krista na ujmu, aneb, jako by se jí přičítalo takové pomáhání, pro něž by se zapomínalo na jediného pomahatele? Bludnéť

zajisté toto mínění. — Pakli já zde na zemi komu pomáhám srdcem zbožným a rukou od Boha vedenou, zdaž proto pohrdám Bohem, jediným pomahatelem? Nikoli, Bůh to, kterýž mnou pomáhá, jemuž konečně jediné díka se vzdává. Aneb je-li důvěra, jakou má prosící ve mne, Bohu na ujmu? Opět pravím, nikoli! Kdože má srdce i ruce v moci své? Kdože je otvírá a uzavírá? Bůh zajisté! A jestli takto na zemi, že Bůh srdce i ruce lidí otvírá k pomáhání a že potřební a trpící k nim se utíkají: proč by nebylo podobně i v nebesích? proč bychom se důvěrně a prosebně nesměli blížit k oslavencům, jejichžto srdce zajisté laskavější, a bohatství nepodobně větší, nežli všech lidí na zemi? Zvláště pak nejbl. matka tam podílu má na slávě svého Syna, jakož zde účastnila se v spasitelském díle i v utrpení jeho. Kdož se domnívá, že by na nebi jen na sebe byla odkázána, a jako v stavu odpočínutí, nezná zajisté zřízení království Boží, aniž v něm důstojnosti její. Kdožkoli v království Božím trpěl zde na zemi, kralovati v něm bude tam na nebi. Ostatně jako život Marie, nejbl. Matky, byl život jejího božského Syna na zemi, tak bude i v nebesích. Její láska, její litoštivost není jiná, zvláštní, oddělená, nebrž jest to láska a litostivost Synova; tak i pomoc její není jiná, jest to pomoc Synova, kterýž s Otcem a Duchem svatým rovný Bůh živ jest a kraluje věčně; jemužto čest a sláva po věky věkův!“ — *Hirscher*.

P ř í k l a d y.

Všickni svatí a světice Boží, jakož Marii Matku Boží ctili, tak ji také o přímluvu vzývali. *Sv. Athanáš* modlíval se: Oroduj za nás sv. paní, královno a matko Boží! *Sv. Jan Zl.*: Pros Boha, o Maria, aby nás chránil! *Sv. Augustin*: Nejjsv. Panno! přispěj nám ku pomoci. *Sv. Basil*: Vzhledni milostivou tvář! na nás s výsosti nebes. *Sv. Frant. Xav.* Matko Boží zpomínej na mne!

3. „*Pros za nás hříšné.*“ My všickni jsme lidé hříšní, Maria pak jest *útočiště hříšníků kajících*,

Výroky. *Sv. Bernard* dí: „Maria jest archa, v níž jako Noe před potopou, tak celé člověčenstvo před zkázou věčnou bylo zachráněno.“ *Sv. Bonavt.* přirovnává ji k *holubici*, anaž Noemovi přinesla ratolest do korábu; *sv. Bernardin* k *duze*, jež se okázala po potopě na znamení smíření: *sv. Bernard* nazývá ji řebříkem hříšníků „*Eva* od ďábla svedena, od Boha se odloučila; ona se svým neposlušenstvím rozkazu Božímu protivila. Maria pokorně slovům anděla uvě-

řila a tak se svým poslušenstvím v plnění vůle Boží stala přimluvnicí a zástupkyní i hříšnice Evy.“ *Sv. Irenej.* „Proto se stala Maria matkou Boží, aby svou libeznou milosrdností a svým mocným prostřednictvím blaženost zjedнала těm nešťastníkům, kteříž by pro množství hříchů svých nebyli mohli spaseni býti.“ *Jan Zl.* „Netrať o hříšníče! netrať důvěry své, nýbrž ve všech svých úzkostech k Marii se utíkej. Vzávej ji o pomoc, vždy ji shleďáš hotovu tobě přispěti.“ *Sv. Basil.* *Sv. August.* pozdravuje Marii, jakožto jedinou naději hříšníkův, jelikož skrze ni toliko odpuštění všech hříchů doufati smíme. Též i *sv. Jan Zl.* tvrdí, že jediné prostřednictvím Mariiným hříšníku odpuštěno bývá. Za kterouž příčinou volá: „Zdráva buď Rodičko Boha našeho a matko naše! zdráva buď, o příbytku nebeský, v němž Bůh sám přebývá; o trůne milosti, kdež Pán všech svých milostí rozdává. Ježíše za nás bez přestání pros, abychom tvou přimluvou dosáhli odpuštění a blaženost věčnou.“ *Sv. Petr zlatořečník* praví: „Kdo v těžkých setrvá hříších, nezasluhuje, aby sloul synem Marie: Kdož se dopouští činů, ježto jednání jejímu přímo protivné jsou, ten upírá, že jest jejím synem. Maria jest pokorná a hříšník chce zůstatí hrdým; Maria jest nepoškvrněná, a hříšník chce setrvati v nečistotě; Maria jest plna lásky a hříšník nenávidí svého bližního. Toť jsou známky, že není synem matky tak přesvaté, ba že nechce jím býti.“ *Sv. Liguori.* „Jako matka v nižádné nemoci neopouští své dítě: tak Maria neopouští ani největšího hříšníka, když se k ní důvěrně utíká.“ *Richard.* „Není žádného tak ohavného hříšníka na zemi, jemuž by Maria co nejochotněji ruky nepodala a klín svého milosrdenství mu neotevřela, když ji vzývati bude.“ *Sv. Blas.* — O matko milená, co bude z nás bídnych hříšníků? A však, pohleď! chceme se polepšiti aťk tobě beřeme útočiště své, k tobě, jež jsi život křestanů. *Sv. German.*

P ř í k l a d y.

A vpravdě *mnozí hříšníci* na přimluvu její obrácení a k blaženosti věčně přivedeni byli, jak *sv. Bernard*, *sv. Alfons Lig.* a jiní svatí a nábožní lidé dosvědčují, kteří hříšníky vždy s prospěchem k Marii odkazovali.

Sv. Dominik mnoho bludařů Albigenských k přimluvě Marie Panny obrátil.

Roku 1836. povstalo v Paříži při chrámu Panny Marie vítězné, ku počtě *srdce Marie Panny*, bratrstvo, jehožto zvláštní účel jest,

vzývati Marii o přímluvu za obrácení hříšníků. I neminulo se s účinkem: v krátkém čase mnozí zatvrzelí hříšníci u Marie útočiště hledali a odpuštění dosáhli.

4. Pros za nás „*nyní*.“ Nyní, v tomto životě, jest čas milosti, po smrti nastane spravedlivý soud, proto vzýváme Marii, aby, dokavad dlíme v tomto slzavém oudolí, jako matka o své dítky pečující, ve všech případnostech života nám pomoci a útěchy na Bohu vyžádala, bychom zbaveni všeho zlého dle duše i dle těla spravedlivě a pobožně živi býti, radostně a vesele Bohu sloužiti mohli. — A v pravdě Maria volá k nám slovy moudrého Siracha (24, 25. 26.): „Já jsem matka krásného milování a bázně Boží a poznání spasitelné pravdy a svaté naděje. Přistuptež ke mně všickni, kteříž mne žádostivi jste a od plodů mých naplníte se. Kdoby mne našel, najde život, a vyváží spasení od Hospodina.“ (Př. 8. 35.) Proto církev vším právem nazývá *Marii pomocnicí křesťanů, uzdravení nemocných, potěšení zarmoucených*.

Výroky a podob. „Bůh náš jest naším milosrdenstvím (Žalm 58, 17 † 143, 2.) a ty Maria jsi beze vší pochybnosti téhož Pána našeho opravdová matka. Jestli že ty, jež jsi matka Boží a tím skutečně matka milosrdenství a milosti, jestliže ty nám odepřeš milosrdenství, co učiníme, až týž syn tvůj přijde, aby všecky soudil soudem rovným? Přispěj nám tedy ku pomoci Paní nejmilostivější! . Od počátku lidského vykoupení až do nynější doby ovšem jsi přispívala, kdož se pod tvou ochranu utíkali . Protož se tobě poroučíme a prosíme: Vyjednej, abychom nezahynuli, spíše učiň, aby se spása naše den ode dne množila a život náš synu tvému, Pánu našemu, Ježíši Kristu s ochotnou pobožností sloužil.“ *Sv. Anselm.*

„Kdož medle vzýval Marii pobožně a nebyl od ní vyslyšen? Onať jest matka krásné lásky a svaté naděje. (Ekk. 24, 24.) Poněvadž pak život lidský na zemi jest bojování (Job 7, 1) . , kdožkoli pocítuje, že naň útokem dorážejí nepřátelé: buď svět, buď tělo, buď ďábel: nechť se utíká k Táboru válečně spořádanému (Pís. Šal. 6, 9.), nechť prosí Marii, aby ona skrze Syna svého se-slala pomoc ze svatyně, a ostříhala ze Sionu.“ *Inocenc III.* „Jako kuřátka k hlasu kvočny se sbíhají a v nebezpečenství pod křídla matčina se skrývají: tak i my v čas pokušení a všelikých protivností k Marii, své matce, se utíkejme. *K.*

„Maria všechněm všecko jest učiněna, všem otvírá klín svého milosrdenství, a aby z její plnosti brali všickni: vězeň vy-

koupení, nemocný uzdravení, zarmoucený potěchu, hříšník odpuštění, spravedlivý milost, andělé rozkoš, posléz celá Trojice oslavení, osoba synova lidského těla podstatu, tak že nikoho není, kdoby se skryl před horkostí její. (Žlm. 18, 7.)“ *Sv. Bernard.* „Království boží spočívá v milosrdenství a spravedlnosti. Království to Bůh rozdělil, soud odevzdal Synu, milosrdenství ale Marii, jelikož vůle jeho jest, aby veškeré milosti jak chce rozdávala. *Vil. Gerson.* „Ó nejsv. nejbl. Rodičko Boží, měj strpení s námi, na této bídne pouti vzdychajícími! Tys v plnosti všech rozkoší, my jsme v propasti všelike bídny. Ach, vypros nám síly, abychom všechna utrpení zmužile nesli, vždy jen o tvého miláčka se podpírali, aby on jedině byl kotvou našich nadějí, jedinou odměnou našeho namáhání, jedinou pomocí v našich strastech.“ *Sv. Frant. Sal.* „Ó nejsladší královno a matko naše, jenž jsi tuto zemi opustila, už se nalezáš ve své říši, kdež jsi královnou nade všechny kůry andělské povýšenou, jak o tobě píše sv. Církev Ó nejsv. Panno Maria, se vznešeného trůnu, na němž vládneš, své milosrdné oči k nám obrať a prokaž nám soucit a útrpnost. Hleď na nás dobrotivě a přispívej nám milostivě!“ *Sv. Alf. Liguori.*

P ř í k l a d y.

a) *Maria, pomocnice křesťanů.*

Za císaře Heraklia přitáhli *Avarové* strašlivou mocí ku Konstantinopoli a sevřevše město se všech stran, počali je dobývat. Osmkráte hnali na hradby útokem, však na přímlovu Marie vždy byli odraženi, tak že konečně s velikou ztrátou museli odtáhnouti. Patriarcha shromáždil lid v chrámě, aby Marii vroucí díky za ochranu vzdal, na kterouž památku se každoročně pátou sobotu v postě slavnost konala. — Podobně na přímlovu Marie P. přemohli *Čechové* za krále Václava I. pod vůdcem Jaroslavem Sternberkem *Tatary* u Holomouce r. 1241.

Strašný Sultán *Selím III.* chtěl všechny země křesťanské sobě podmaniti. Po mnohém krveprolití zmocnil se ostrova Cypru, hrozil též dobytí Maltu, Sicílii a Benátky. Celá polední Evropa byla zděšena. Však papež Pius V. v Boha doufal. Na jeho radu vojsko pod ochranu Marie se poručilo. Den 7. října 1571. byl ustanoven k bitvě. S nevýmluvným plesáním bojovníci křesťanští rozvinuli praporec od Pia zasvěcený, a všickni pomodlivše se, udatně bojovali, takže přeslavné vítězství dobyli. Na pobožnou a vděčnou

památku tohoto vítězství nad tyranem tureckým koná se slavnost *Marie vítězné* a spolu slavnost *růžence*. Za tou příčinou přidal p. Pius k litaniím Marianským i slova: „*Pomocnice křesťanů!*“

Podobně když r. 1683. *Kara Mustafa* s nesčíslným množstvím vojska svého *Vídeň* obléhal, přitáhl král *Soběský* se svými Polany na pomoc 12. září, kteříž vzývajíce Marii, na Turky udeřivše, takový strach jim způsobili, že celé ležení s celou kořistí za sebou nechali a do Uher se na útěk dali. Na věčnou památku ustanovil papež Inocenc XI. slavnost jmena Marie Panny.

b) *Maria potěšení zarmoucených* v pokušeních, v křížích a protivenstvích. Sv. *Tomáš z Vil.* býval často pokušeními soužen, nad nimiž, vzýváje Marii Pannu, šťastně vítězil. I dává nám takovou radu, abychom když nepřítel se blíží, jako kuřátka utíkali se pod křídla své Matky Marie.

Blanka, královna franc., prosila sv. Dominika o radu, coby činiti měla, aby syna porodila? I navrhl jí muž sv., aby se k Marii, matce Boží utekla. Učinila tak, a stala se matkou sv. *Ludvíka*, krále.

Sv. Frant. Sal. tou myšlénkou, že bude zatracen až k smrti byl trápen; než celou důvěrou utekl se do chrámu, kdež před obrazem nejsv. Panny Marie rozprostřený kleče, slzavýma očima takto se modlil: „Rozpomeň se, o nejlitostivější Panno Maria, že není od věků slýcháno, aby, kdo se pod ochranu tvou utíkal, tvé pomoci hledal a tvou přímluvu žádal, od tebe byl opuštěn. Touto důvěrou všecken naplněn, k tobě ó panno panen a matko Boží! pospíchám, k tobě se utíkám a k tobě já lkající hříšník volám: Nezamítej o matko Slova, Syna Božího, slov mých, ale slyš a vyslyš mne milostivě. Amen.“ — Sotva tu úpěnlivou modlitbu dokonat, hned pokoj v srdce jeho se navrátil. Od té doby si Rodičku Boží za zvláštní patronku svou vyvolil a ji každého dne až do svého skonání pobožně ctil a vroucně vzýval.

c) *Maria uzdravení nemocných*, čehož v mnohých kostelích Marianských patrné máme svědectví.

Sv. Řehoř I., když v Římě morová rána zuřila, za odvrácení této strašlivé metly Boží — prosební průvod vedl, při kterémž s velikou úctou nesen byl obraz Rodičky Boží. I kde toto processí šlo, hned všecko nakažení mýjelo. — Papež Pius II., jsa nebezpečně nemocen, dal se vésti do Lorety, kdež k nemalému podivení vroucně za přímluvu Marie prose, nabyt zas úplného zdraví.

Sv. Vojtěch byl povždy Marii Panně zcela odevzdán; neboť, byv co dítě v nemoci své na oltář Matky Boží položen, ku podivení všem náhle se pozdravil.

Taktéž *sv. Jan Nep.* přímluvou její hned co pachole z patrného nebezpečení života byl vysvobozen.

„O Maria buď chválena, nebs od Boha vyvolena,
Za matku Syna jeho, od věků zplozeného.
Vše zle zažeh a nás zastaň, naší matkou vždycky zůstaň.
Pros za nás, pros za nás,
chraň při smrti dětí svých, matko milosrdenství!

5. „*I v hodině smrti naší*“ prosíme Marii za přímluvu, neboť tu zvláště nám pomoci a útechy třeba. Maria tuto strašnou dobu svým vroucím ctitelům ulehčuje, vyprošuje v bolestech trpělivosti a síly k zápasu smrti, pomáhá bojovati proti pokušení i nedá umřítí bez pokání a bez přijetí svatých svátostí. „Bych pak chodil u prostřed stínů smrti, nebudu se báti zlého, nebo ty se mnou jsi.“ (*Žalm 22.*)

Výroky. „Nepřátelé utíkají od lože, když královna nebes přichází. — Když Maria s námi, kdo proti nám?“ *Sv. Antonín.* „Maria posílá umírajícím sluhám svým anděla k opatrování, aby je chránil před pokušením ďábelským a převzal duše těch, kteří se zvláště poroučeli v její přímluvu.“ *Sv. Bonaventura.* „Maria věrným služebníkům svým nejen ku pomoci přispívá, nýbrž vstříc jim vychází, aby je doprovodila před soudnou stolicí Boží.“ *Sv. Jeroným.* „Panno, Rodičko Boží! Buď mi útočištěm, ochranou i záštitou, svou rukou mne do života věčného uveď a neopouštěj mne v strašlivé hodině smrti, nýbrž ku pomoci mně přispěj.“ *Sv. Efrem.*

Píseň: *Blahoslavená panno, matko milosti!* je vůbec známa.

P ř í k l a d y.

Mnozí *svatí a nábožní lidé*, jako po celý život, tak zvláště když k smrti se blížili, odevzdávali se v ochranu Rodičky Boží. Tak *sv. František Saleský*, *sv. Theresie*, *sv. Stanislav Kostka*, *sv. Alois*, *sv. Jan Nepomucký* a m. j.

Nábožný kněz *Suarez*, jenž v životě svém vroucně Marii ctil, umíraje zvolal: „Žádný nevěří, jak smrt s P. Marií jest sladká!“

Mladá pastýřka, pásajíc v lese, obraz Marie Panny zdobívala i vroucně se modlívala. Náhle se roznemohla, matka běžela pro lékaře a dceruška zůstala sama. Cítíc blížiti se smrt, vzdychala k Marii, aby ji nedala umřítí bez sv. svátostí. To slyšíc kněží

misionáři právě okolo jdoucí, vešli do chýše, jeden ji vyzpovídal, druhý šel pro tělo Páně do blízkého chrámu. Tak přijavši svátosti umírajících, blaženě umírala právě, když matka s lékařem přicházela.

6. „*Amen*,“ staň se! I stane se. Maria vyslyší milostivě vroucí prosby naše, když i my budeme slyšeti máterského hlasu jejího a když příkladu jejího budeme věrně následovati. „Matka má a bratří moji ti jsou, kteříž slovo Boží slyší a plní je.“ (*Luk.* 8, 21. v. svrchu o počtě Marie.) Nadarmo bychom ctili Marii a jí o pomoc vzývali, jestliže ctnosti její nenásledujeme, ale v hříších jsouce živi, božského Syna jejího znovu křijujeme.

Výroky, podobenství a příklady. „K Marii s největší důvěrností se utíkejme a jako malé děti vždycky ve všech příhodách v jejím klíně se skrývejme. Volejme k té nejpřívětivější matce a pilným její ctnosti následováním na sobě znáti dávejme, že pravou, upřímnou, srdečnou láskou k té dobré Máti hoříme.“ *Sv. Frant. Sal.*

„Neváhej důvěrně utíkat se k Marii ve všech potřebách, i bude přimlouvati se za tebe; avšak měj na paměti slova, kteráž v Káně mluvila k služebníkům: „Cožkoli vám dí, učíňte.“ Nedoufej přimluvy, ni pomoci, nevěříš-li v Syna jejího, neplníš-li jeho slova, jeho přikázání. *Hirscher.*

„Jakoby ten nebyl dobrým poddaným královny své, kterýž jí mnoho mrzutosti způsobuje a životu syna jejího úklady činí: tak nemůže pravým ctitelem Marie jmín býti, kdož hříchy svými smrt Syna jejího obnovuje a jí největší bezpráví činí.“ *Skaramelli.*

Sv. Tomáš Vil. zvl. ctitel Rodičky Boží, vypravuje, že Maria a Syn její Ježíš v tváři, v mravech i v jednání k sobě velmi podobni byli. Má-li nás ale Maria za Syny a dcery své uznati, třebať, aby na nás podobnost k božskému Synu svému i sama k sobě pozorovala.

Ludvík nábožný, syn Karla Vel., dědic jeho království i pobožnosti k Marii, všemožně se přičiňoval, aby ctnosti Marie panny následoval a jí se podobným stával. K tomu konci nosíval obraz Marie na srdci svém a častým patřením na něj k věrnému následování ctností jejích se povzbuzoval.

Sv. Teresie, vidouc tělesnou matku svou umírat, vrhla se na kolena i prosila Marii, aby byla dobrotivou matkou její a slíbila, že jí chce jako dobrá dcera poslouchati a následovati, což také po celý život věrně plnila.

Prosba k P. Marii.

Pod tvůj plášť se utíkáme, panenko Maria,
Za ochranu tě žádáme, matko dobrotivá
Ochraň, zastaň, vysvobod' nás;
neb jsi mocná, matko božská, královno nebeská!
Bůh Otec tvůj trůn ozdobil svou mocností božskou,
Bůh Syn tvou slávu rozmnožil pro lásku mateřskou.
Duch svatý ti oznamuje, žes královna ohlašuje,
Zdrávas Maria, královno, mocná císařovno!
Pročež i my nemeškejme, k matičce volejme,
Naše prosby a žádosti před ní předkládáme.
Před tebou ruce spínáme, za svatý pokoj žádáme:
Odvrát od nás hlad, mor, válku, pro mateřskou lásku.
Skrze pět ran Krista Pána, skrze hořkou smrt jeho,
prosíme tě panno čistá! zbav nás všeho zlého.
Zbav věčného zatracení, dejž šťastné skonání;
ať jsou poslední slova má, Ježíš a Maria!

D. *Přídavek o některých zvláštních modlitbách a pobožnostech ku počtě Marie.*

1. *Zdrávas Maria, neb zvonění k modlení čili klekání.* — Katolická církev ctí Marii, matku Boží, pozdravením andělským zvláště, když se ráno, v poledne a večer k modlení zvoní; při čemž říkají se tři známé veršíky neb antifony s trojím pozdravením andělským a závěreční modlitbou. „Oroduj za nás sv. boží Rodičko, abychom hodni byli zaslíbení Kristových. Milost Tvou prosíme o Pane, rač v mysle naše vlítí, abychom, kteří jsme skrze anděla zvěstujícího vtělení Krista, Syna Tvého poznali, skrze umučení a kříž k slávě vzkříšení přivedeni byli. Skrze téhož Krista. “ V čas velikonoční modlí se antifona: Vesel se nebes královno Večer přidává se Otčenáš a zdrávas za duše v očistci.

Kdy zvonění toto povstalo, nelze s jistotou udati; někteří domnívají se, že papež *Urban II.* ku konci XI. stol. dvakrát za den, ráno a večer zvoniti nařídil, aby věřící se modlili za vydobytí míst svatých v Palestině, cože papež *Řehoř IX.* r. 1259. obnovil; *Kalixt* pak III. po dobytém vítězství nad Turky u Bělohradu r. 1456. i polední zvonění přidal. *Fleury* má za to, že zvonění v poledne povstalo ve Francii za *Ludvíka XI.* r. 1742. za vyprošení pokoje v zemích jeho. *Buttler* píše, že nábožný tento obyčej r. 1316. *Jan XXII.* uvedl. Než jisto jest, že zvonění ráno a večer v XIV. stol. bylo všeobecné a polední že r. 1500. bylo známo. — Dosavadní způsob modlitby jmenuje *sněm pražský* (r. 1605) starobylý. — S modlitbou touto spojili papežové rozličné *odpustky*. *Pius IX.*

přidal však beze všeho závazku následující modlitbu: Odevzdání se Bohorodičce. „O panovnice má! Tobě se zcela odevzdávám a na důkaz, že jsem se Tobě v oběť dal, zasvěcuji Ti dnes svůj zrak, sluch, ústa, srdce, sebe sama a poněvadž Tvůj jsem, o Matko dobrá! ochraňuj, ostříhej a opatruj mne jako svůj majetek. Amen.“ — K tomu udělil r. 1851. odpustky 100 dnův a jednou v měsíci odpustky plnomocné.

Tímto zvoněním církev a) nabádá věřících k horlivé *poctě* a *vzývání* Marie, nejbl. Panny a Matky Kristovy. b) Připomínajíc při tom věřícím *vtělení Syna Božího*, vzbuzuje jich k díkům a milování toho, jenž hříšné pokolení lidské tak miloval, že k vykoupení jeho Syna svého jednorozeného dal. c) Duše mrtvých nábožné modlitbě křestanů poroučí. d) Co pečlivá matka *napomíná* děti své po třikrát za den, aby brodice se v potu tváře, nezapomínali také konati *dílo svého spasení*.

Anděl Páně.

Na dalekém obzoru
zašlo slunko za horu,
dolina se zatměla;
stráž se halí soumrakem,
hory zlatým oblakem
věncujou si čela.
Ztichnul sad, umlknul bor,
pokoj našel každý tvor,
já ho ještě hledám
a s tím okem zkaleným
tam pod borkem vzdáleným
pozdní dobou sedám.

Hleď, tam dole z vesnice
od své chudé chyžice
stařeček se míhá
k pahorku, kde tichý sám
na hřbitově bílý chrám
za šera se zdvihá.
V dveřích klíč se otočil,
do svatyně kmet kročil
a z té její báně
zavznívalo krajinou
a mou duší stísněnou:
Anděl Páně! Anděl Páně!

M. Čacká.

„Když se třikrát denně zvoní,
duše tvá se k Marii kloní;
vděčně si tu vzpomínáš,
že se vtělil Spása náš.“

Školník.

2. *Pobožnost růžencová* a) Růženec jest *spůsob modlitby* k uctění Marie Panny, a modlí se následovně:

Po vyznání apošt. následuje Otčenáš, Sláva Bohu . . , 3krát Zdrávas a 15 desátků, kterýžto každý záleží z 10. zdrávasů s předcházejícím „Sláva Bohu . . “ a jedním Otčenášem. Každému desátku přidává se jiné tajemství ze života Krista Pána a nejbl. jeho Matky, kteréžto po každém zdrávasu se opakuje. Jsou pak tajemství tato:

I. *Radostná*, a sice: 1. kterého jsi, o Panno, z Ducha sv. počala, 2. s kterým jsi sv. Alžbětu navštívila; 3. kterého jsi P. porodila, 4. — v chrámě obětovala, 5. — v chrámě našla.

II. *Bolestná*: 1. který se pro nás krví potiti ráčil, 2. — bičován býti ráčil, 3. — trním korunován býti ráčil, 4. — těžký kříž nésti, 5. — ukřižován býti ráčil.

III. *Slavná*: 1. který pro nás z mrtvých vstáti ráčil, 2. — na nebesa vstoupiti, 3. — nám Ducha sv. seslati, 4. — tě Panno na nebe vzíti, 5. — na nebi korunovati ráčil.

Růženec radostný říká se od adventu až do hromnic, bolestný od hromnic do velikonoce, a slavný od velikonoce do adventu.

Po růženci následuje modlitba: Zdrávas královno .

b) Spůsob tento modlitby nazývá se *růženec*, že tajemství ona co spanilé růže spleteny se zdrávasy jako u krásný věnec z listí, trní a květů „a poněvadž se z krásných modliteb a rozjímání, stručný obsah celé víry zahrnujících, libovonný jakýsi věnec růží vije.“ (Katech. Řezenský.) — Říká-li se všech 15. desátek se všemi tajemstvími, jmenuje se růženec velký, také žaltář Mariánský, že obsahuje 150 zdrávasů podle počtu žalmů Davidových. Mnohdy odbývá se jen část růžence t. 5. desátek beze všech tajemství a sluje růženec malý.

Spůsob takto modliti se, jest *prastarý* a pochází z krajů východních, kdežto mniši a poustevníci, jak se praví o sv. *Antonínu* a sv. *Pavlovi* poust., při modlení žalmů, kamének a jiných známek užívali; kteří pak neuměli čísti, místo žalmův Otčenáše a Zdrávasy tak počítávali. A však vlastně způsob modliti se růženec, přičítá se sv. *Dominiku* (v XIII. st.), kterýžto v boji svém proti bludařům Albigenským, Marii Pannu o mocnou přímluvu žádaje, způsobu toho modlení prý na pokynutí samo svaté Bohorodičky užíval.

Pobožnost růžence brzy se rozmohla, ano *bratrstva*, spolky povstaly, kteréž každoročně slavnost sv. růžence slavívaly. Později slavnost růžence byla spojena se *slavností Marie vítězné*, od Řehoře XIII., když totiž r. 1571., právě ten den, co ono bratrstvo v Římě u veřejném průvodu konalo svůj růženec, mocným orodováním Matky Boží, rakouské vojsko nad Turky slavné vítězství dobylo. Však teprv r. 1716., po opětovém vítězství nad Turky, p. Kliment XI., učinil *slavnost růžence* svátkem obecným, jenž koná se první neděli v říjnu.

Bratrstvo sv. růžence konává zvláštní pobožnost v měsíci máji (v. níže *pobožnost májová*.)

Dobře jest a velmi prospívá modliti se růženec, nebo růženec jest způsob modlení velmi snadný a všem i sprostým lidem přístupný; obsahem svým, nejvýš svatým, slouží velmi k duchovnímu vzdělání a proto ho církev velice schvaluje zvláště k *domácí pobožnosti*. Růženec jest jako kniha života, činův, utrpení, smrti a oslavení Pána Ježíše a nejbl. Matky jeho Marie. Modlitbou touto se nejen *Kristus Pán* nýbrž i *Maria Panna důstojně ctí*, neboť se tu s příběhy Ježíšovými i příběhy její a sice od andělského zvěstování až do nanebevzetí, obnovují a opět se jako před našima očima konají. — Není sice k spasení nevyhnutelně třeba, aby se každý křesťan modlil růženec, však v rukou kat. křesťanů, zvláště pak osob klášterních, jest ctihodným *znaméním pobožnosti* a mocnou *pobůdkou k modlitbě*. — Jako voják vládne mečem, tak má pobočný katolík svůj růženec, jenž ho po celý život až do hrobu sprovází.

Růženec jest *pro lid neučený* a sprostý kniha velmi poučná i spasitelná, však i *učencům* jest prospěšnou upomínkou toho, čemu se v mladosti naučili a všem křesťanům jest bohatým pokladem k rozjímání pravd nebeských. — Růženec jest rukověť dějin kř. a způsob *katechismu*; nebo v tajemstvích obsaženy jsou nejdůležitější pravdy našeho sv. náboženství. — Růženec v rukou ctitelů Mariánských jest pravá *modlitební kniha*, jež obsahuje nejpotřebnější a nejkrásnější modlitby, totiž: ap. vyznání víry, modlitbu Páně a pozdravení andělské.

c) Proto *kat. křesťan* rád se modlí *růženec* a sice *náležitě, pobožně*. Co by prospěl růženec v rukou, co za pásem zavěšený, kdybychom se ho nemodlili? — Ovšem neprospěje modliti se růženec jen ústy, nýbrž duch a srdce musí míti účastenství v modlitbě. Modlitba pouze ústní jest mrtvá, před Bohem beze vsí ceny a zásluhy; proto modlívejme se růženec se vsí pozorností ducha i s vroucností srdce.

Námítky. α) Říká se ovšem, že *časté opakování* těchže modliteb *překáží pravé pobožnosti*. Než to nemusí být a není pravou a jedinou příčinou roztržitosti; nebo při jiných modlitbách bývají křesťané také roztržiti. — Obsah růžence jest tak pěkný a bohatý, že se nám stále naskytá něco k rozjímání. Jen sebeřme mysl, modlíce se růženec a zahloubejme se v tajemství pravdy, ježto ústy pronášíme a tak s vroucí pobožností se modlívejme.

„Často se opakující pozdravy nejbl. Panny mohou se snadno sice beze všeho rozmyslu odříkávati, a však mohou se také říkati s rozvážlivou pozorností. Na nás jest, abychom seberouce mysl svou, ji vždy upnuli na to tajemství růžence, kteréž právě ústy svými pronášíme.

„Spůsob tento modlení sloužil by zajisté nemálo k duchovnímu vzdělání a zpobožnění, kdyby při něm byla mysl vždy náležitě spořádána. Pročež hana té pobožnosti nepadá na obsah modlitby, ale na roztržitosť modlitele. — Modlíce se tudíž růženec, modleme se pozorně a nábožně, zpřítomňujíce si při tom život Ježíše Krista a nejbl. jeho Matky.“ *Život Marie dle Hirschera.*

β) Platnější se zdá námitka, že nezbývá času k modlení růžence. Však růženci netřeba vždycky obětovati zvláštního času; modliti se ho můžeme také při práci. Růženec při práci ruční jest posilou a po práci duchovním zotavením. — Když jsi křestane churav nebo nemůžeš spáti, růženec poslouží ti k útěše a k duchovnímu pookřání. V jakémkoli soužení modlitbou růžence nabýváme trpělivosti. — Růženec bolestný jest také vhodná modlitba mešní, ježto nám stále připomíná utrpení a smrt Pána Ježíše a to při mši sv. nekrvavým způsobem se obnovuje.

γ) Ostatně modleme se růženec kdy a jak můžeme. Bůh nic nemožného nežádá; On nečítá slova, nýbrž hledí na čisté, upřímné srdce. „Ne každý, dí Kristus, kdo mi říká Pane, Pane! — kdo modlí se růženec, — ale kdo činí vůli Otce mého, vejde do království nebeského.“ (*Mat. 7, 21.*) — Víra se má jevití skutky, modlitba růžence má přinášeti hojné ovoce. Proto *křesťan kat. má nejen růženec se modliti, nýbrž má podle modlitby té i život svůj spravovati.* — Řiďte kř. všecky kroky svého života podle učení a příkladu Pána Ježíše a nejbl. Matky jeho Marie, k jejížto počtě růženec se modlíváte. Hleďte, aby se správdila slova sv. *Augustína.* „Kdo se umí dobře modlit, umí také dobře živu být.“ Tak co vám slíbeno jest od Pána, modlitbou růžence jistě dosáhnete.“ *P.*

P ř í k l a d y.

Mnozí svatí a učené muži modlívali se růženec:

Sv. Dominik, jak svrchu řečeno, hlásal všude pobožnost sv. růžence, kterou i veškerí katolíci ochotně přijali.

Sv. Frant. Sal. a sv. Liguori po mnohých pracích každodenně často, pozdě v noci klečíce, růženec se modlívali. Také *sv.*

Teresie a mnohé jiné klášt. panny byly a jsou horlivé pěstitelky sv. růžence. Blah. mnich *Berkman* říkával: „Tři poklady mám, s nimiž rád umru, totiž: kříž, růženec a knihu řeholní“; i umřel růženec v rakou drže. V novějších časích vysoce učený biskup *Wittmann* každodenně růženec odbýval. *Kr. Gluck*, proslulý hudebník, dostal jedenkrát za svůj líbezný zpěv od P. Anselma, řeholníka, na památku růženec, který se pak každodenně modlíval po celý život až do svého skonání.

Po růženci.

Přijmi Panenko růženec, krásný zlatý věnec,
z života Ježíše vitý, jako zlato slitý.
O libá růže rajska, Panno nad pannami vzácná,
Panenko Maria!

3. *Pobožnost májová*. Ku počtě Rodičky Boží konává se v novějším čase zvláštní pobožnost. Nábožní údové bratrstva sv. růžence a jiní zbožní křesťané shromáždují se po celý měsíc květen čili máj (odtud pobožnost májová) v chrámu Páně, kde trvají na modlitbách a rozjímáních i prozpěvují nábožné písně ku počtě Marie Panny. — Papež Pius VII. r. 1815. pobožnost tuto schválil a nadal zvláštními odpustky.

K Marii v máji.

Ze sna vzbudil se již máj,	Tobě matko milená!
slavíkové hlučně pěj,	také znějí zpěvy naše,
plný pěvců jesti háj,	která ze všech zvolená
jarní zpěvy všude znějí.	světu dalas Mesiáše.

Panno plná milosti,
pod ochranu rač nás vzíti,
kteří se vši pozorností
k Tobě povždy chceme zříti!

J. R.

4. *Litanie Loretanské*. Slovo Litanie původu řeckého, znamená vroucí prosby neb veřejné modlitby.*) Dějí se pak střídavě od kněze, jenž napovídá, a od lidu, který dopovídá. Takové mo-

*) V řeckém bájesloví byla *Ate* bohyně nerozumu, kterážto ostatní bohy k mnohým hloupostem zaváděla. Když jedenkrát samého *Peruna* (*Jupitera*), svého otce, k směšné chvástavosti přiměla, rozhorliv se pro takové zahanbení a pojav ji za zlaté kadeře, svrhl ji s *Olympu* na zem. Od té doby tu bloudíc svádí lidi k všelikým pošetilostem. Avšak nábožné sestry její, *Lity*, pak-li je lidé vzývají o pomoc, za patama *Atě* kráčejíce, zlé od ní ztopené zahlazují. — Od těch *Lit* povodí jmeno litanie.

dlitby konávaly se záhy v Církvi křesťanské při všeobecných potřebách a sice s veřejnými průvody neb processími. Tak v stol. VI., když strašlivý mor v Itálii zuřil, nařídil papež *Pelagius* veřejné průvody, při nichž litanie ku počtě všech svatých a zvláště ku chvále Marie Panny se zpívaly. R. 590. za touže příčinou držely se průvody s litaniemi *na den sv. Marka*, což potom papež *Řehoř I.* za odvrácení všeho zlého všeobecně konati velel. V stol. V. hubilo franc. zemi mnohé zlé: drahota, hlad, nemoce, záhubné ohně a domácí rozbroje. Tu biskup Viennský, *sv. Mamert*, k ukončení hněvu božího učinil slib třídní veřejné pobožnosti, což od r. 468. každoročně vykonával. Odtud tak zvaná *processí v křížových dnech*, která až podnes v celé církvi se zachovávají.

Takovéto veřejné modlitby, litanie, konávaly se později také bez průvodu a jsou nyní obyčejnou odpolední pobožností v chrámu Páně. — *Litanie Loretanské*, t. střídavé modlitby o blahosl. Marii Panně, obsahující chvály její v krásných obrazech, — nejvíce z písň Šalomounovy vyňaté — a prosby za její orodování mnohdy mocné, povstaly v pozdějších časech v Loretě — v Itálii, odkud i jméno mají.*)

5. *Salve Regina* t. j. Zdravas Královno.

Krásná to modlitba (antifona), u nás každému dítěti z paměti známá. Po nejvíce připisuje se Hermanovi dnavému (kontractu). Jiní ji přičítají Petru z Monsoru, biskupu Kompostelskému a opět jiní biskupu Pödskému, Adhemanu. — Jisto jest, že v XI. stol. jí bylo užíváno. Když t. *sv. Bernard* přišel do Špýru, jakožto papežský vyslanec k říšskému sněmu, provázelo jej veškeré duchovenstvo do chrámu, kdež on antifonu „*Salve Regina*“ zpíval; a když dokonat, přiblížil se k oltáři Marie Panny a ěpoklekna tu, zapěl: „*O clemens (ó milostivá)! o pia (ó přívětivá)! ó dulcis Virgo Maria (o přesladká Panno Maria)!*“ Na věčnou toho památku visí do dnešního dne v tamnějším chrámu tři lampy, v nichž jsou vyryta slova: „*O clemens, o pia, o dulcis virgo Maria!*“

*) Loreto město v Itálii se sv. domkem, s tím, jak pověst vypravuje, v němž Maria p. přebývala a kterýž andělé přenesli z Nazaretu do Dalmacie a odtud do Loreta; pročež se tam slavné pouti konají. Na způsob domku Loreta od stol. 17. zakládaly se podobné kaple lorety zvané, jako: v Praze, v Rychnově a jinde.

Zdrávas Královno! v zpěv uvedeno.

1. Zdrávas buď nebes Královno, — Matko milosrdenství!
vzhledniž ó milostná Panno, — jaké nebezpečení
nás smutné se všech stran svírá, — v tom slzavém údolí,
jak prudce na nás dotírá, — svět ten se svou nevolí.

2. Vyhnání synové Evy, — pravé vlasti hledáme,
a za pomoc tvé přimluvy, — k tobě, Panno, vzdycháme!
O, přednes náš pláč a lkání, — u trůnu Syna svého;
pros za milost, smilování — pokolení hříšného.

3. Buď tedy, o Bohu milá — Církve orodovnice,
Panno ctná a ušlechtilá — v nebi naše řečnice.
Ujmi se křesťanské říše — a v posledním tažení,
ukaz nám svého Ježíše, — pramen všech potěšení! —

6. Ku počtě Marie Panny a jiných svatých konávají se *pouti*
neb processí, průvody delší, jež slovou *svatá putování*.

a) Pouti jsou návštěvy sv. chrámův, a míst, kteréž památny
jsou pro události ze života Pána Ježíše, P. Marie a jiných svatých,
nebo proto, že se tam sv. ostatkové chovají aneb se tam mnohé
zázraky staly.

b) Pouti *ode dávných časů* v Církvi jsou obyčejné.

Hospodin sám nařídil, aby se každý z pohlaví mužského tři-
kráte v roce ukázal před obličejem jeho. (*II. Mojž. 34, 23.*)

Kristus hned ve 12. roce putoval se svými rodiči do Jeru-
salema (*Luk. 2, 44.*) a pak ku každé slavnosti. (*Jan. 7, 10.*)

Podobně sv. *apoštolové*, zvláště sv. *Pavel*, činivali (*Sk. 24, 11*;
Gal. 2, 1.), Také první křesťané putovávali k místům posvátným,
v Palestině, kde *Kristus Pán* žil a umřel, jakož nám sv. *Jeroným*
o tom svědectví dává. — Také putovávali ke hrobům sv. apoštolův
a mučovníkův svatých, zvláště do Říma a Kompostelly, jak o tom
sv. *Jan Zl. svědčí*, kterýž sám pravil, že sobě přeje, prach země
políbiti, jenž těla sv. apoštolů kryje. Dosti záhy konaly se také
pouti k chrámům a obrazům Marie Panny zvláště do *Loretty*
v Itálii a do Marie Celi.

„Věděti třeba, že v Nazaretě dům, kdežto Maria Panna stala
se matkou boží, přestaven byl v kapli. Této podobala se zevrubně
kaple v Loretě — městě v zemi papežské — vystavená; pročež
vykládá zbožná pověst, že nazaretskou kapli sv. andělé přenesli do
Lorety.“ (v Hnojka katech. v obřadech a Litaniích*) na str. 177.)

Nyní se ku počtě Marie u nás konávají pouti do *Staré Bo-
leslavi*, na *svatou Horu* (u Příbrami), do *Vambeřic* (v Slezsku . . .

Sv. Jan Nep. od nejoutlejší mladosti své vroucí ctitel Marie

Panny, předzvídáje svou nastávající smrt, putoval do Staré Bole-slavi, aby si tam u obrazu matky boží k smrti posily s nebe vy-prosil a na cestu k věčnosti hodně se připravil.

c) Pouti, konají-li se *pravým způsobem*, jsou zajisté *chvali-
tebný a prospěšný*. Bůh jest sice všudy přítomen, předce však na
zvláštních místech má pohotově milost svou, kde zázračně svou
všemohoucnost a lásku najevo dává. Samé místo, nádherný chrám
a zástupy poutníků rozněcují k pobožnosti. Mimo to přispívá pu-
tování k zotavení duše i těla, přičiňuje k známosti vlasti a přírody
a jiných výhod poskytuje.

d) Ovšem, mají-li pouti prospívati, musí se *náležitě konati*.

Kdo putují, mají to činiti dobrým úmyslem, ne z pouhé vše-
tečnosti, pro vyražení a hříšné sejítí se. Putuj bez zanedbání
svých povinností, ne z pohodlí a hříšné lenosti. Poutníci mají
zřízením moudrého muže pobožně modliti se a zpívati, obtíže cesty
trpělivě nésti a v duchu kajíceosti dobré skutky konati. — Pravé
ovoce pouti má býti polepšení života.

„Chválíme pobožnost těch, již k naplnění pokání jim ulože-
ného — pouti před se berou, modlíce se, almužny udělující a mravy
své napravující.“ *Sněm Chalonský*. Kdo na pouť beře sebou pověru,
lenost a mysl prostopášnou, kdo pro časté putování zanedbává
doma služby boží, tomu nevyplyne z toho vzdělání a spása, ale
ztráta na duši.“

Hnojek.

Pravidla sv. Karla Borom. poutníkům.

Aby věřící vedle zařízení sv. Otců podnikali pouti a tudíž po-
smilování božím hojnějšího prospěchu ku spasení duší nabývali,
uvádíme jim na paměť následující pravidla:

Nekněží, chtějíce na pouť, poraďte se nejprve s farářem, po-
té se vyzpovídejte a duchovního pastýře žádejte za požehnání.
Na cestě varujte se všeho, coby vám vadilo v pobožnosti, zachová-
vejte nařízené posty a každého dne buďte na mši svaté. Přistu-
pujtež tolikéž k stolu Páně a podle možnosti své sdělujte almužny.
Obzvláště pak hleďte si modlení a písní; modlete se růženec, rozva-
žujte duchovní věci a pro okráání pěkné rozprávky spolu mějte. Na
hospodě nechať jsou lidé rozličného pohlaví od sebe odděleni. Mimo
to nechať se poutníci varují světských tlachův a písní, jakož i světské
hudby. — Poutníci, nežebrejte, leč z nouze. Když se přijde na

místo, kdež máte zůstatí přes noc, zajděte sobě přede vším do kostela. Došedše na místo poutní, pamatujte a myslíte jediné na to, kterak byste vyplnili slib svůj a získali, což jest duši ku spasení. Varujte se liché zvědavosti a příležitosti k zlému; vyzpovídejte se, přijmete nejsv. svátost a navštívte chrámy, aby se ve vás na místech po svátných horlivější pobožnost roznítla a dostalo se vám pomoci od Boha na přímluvu svatých.

e) *Naučení.* Pouti nám připomínají, že jsme cizinci na zemi a že putujeme do vlasti blaženější, kam se šťastně dostaneme, když vůdce svého Ježíše Krista, Marii a jiné svaté následující, v dobrém budeme ustavičně prospívati.

P ř í k l a d.

Proč chodí katolík na pouť? Staříčká sedlka kráčela jednoho dne velmi klopotně na vysokou horu, pachtila se vzhůru k chrámu poutnickému, kterýž horu korunoval a vévodil celému kraji. „Kampak babičko, kam?“ oslovil ji na potkanou myslivec, ubíraje se s hory do městečka v údolí, kamž večer jak večer chodíval do hospody, aby se ve společnosti přátelské při skleničce vína povyrazil. — Musíme doložití, že tento sám se přičítal mezi veliké duchy, kteří svou osvícenost dokazovati chtějí tupením všeho, co se týče Boha a náboženství. Na tisíckrát už nadal poutníkům hlupáků, že se jim chce pro nic za nic vystupovati na vysokou horu — cestou, kteráž vedle myslivny vedla. — „Kampak, kam babičko?“ otázal se nábožné stařenky. — „Inu na horu do kostela k Panně Marii,“ odpovětila stařena. „Tak ! divil se myslivec; což nemáte doma chrám, kde byste Pannu Marii rovněž uctítí mohla jako tady na hoře? Nač sem tedy běháte?“ Sprostičká žena změřila mudrlanta od hlavy až k patě a vědouc dobře, že pan myslivec má svůj sklep a v něm hojnost vína, postavila mu místo vší odpovědi následující otázku: „Aj, což pak vy pane, nemáte dost vína ve vlastním sklepe, kterého se můžete doma nahoře tak dobře napítí, jako dole v hospodě? proč pak tedy běháte každého dne dolů na víno?“ — Na tuto sprostinkou, ale trapnou otázku ostal myslivec odpověď dlužen. — Ve společnosti přátelské chutnalo mu víno lépe než doma. — Podobně mōdlitba ve společnosti nábožných duší a na místě zázraky proslaveném — chutnává i prospívá lépe než doma.

Moravan 1860.

Přídavek druhý. Svátky Mariánské.

Svátky M. nejsou všechny stejně znamenité. Důležitější z nich Církev sv. všeobecně zasvětila, jiné horlivé pobožnosti věřících poroučí aneb jen v některých zemích a na zvláštních místech povoluje.

a) Svátky zasvěcené neb slavnosti Mariánské:

1. *Početí Marie Panny.* *Původ* slavnosti této jest nejistý. Nepochybně že pochází z Církve východní, kdežto hned v stol. V. se jeví. V církvi latinské (římské) počal svátek tento uváděti Ildefons z Toleda, dle jiných jakýsi opat Alfin v st. XI. a sv. Anselm ho v svém biskupství Kunterburském zavedl. Brzo v celém Anglicku se ujal, i ve Francouzích; později v Římě. R. 1476. papež Sixtus IV. nařídil, aby vůbec se konal; však teprv r. 1708. byl od p. Klimenta XI. co zasvěcený vyhlášen. V zemích rakouských byl již od r. 1629. zasvěceným.

Význam slavnosti jest ten, že byla Maria bez poškrvny dědičného hříchu počata, jak záhy v Církvi se učilo (v I. str. 295). Ku konci XIII. st. počali někteří bohoslovci učení tomu odpírat; ale nábožný františkán Jan Duns Skota je tak důkladně hájil, že mu pařížská universita (Sorbone) vítězství přiřkla. Však teprv předešlý papež Pius IX. ve shromáždění biskupů téměř z celého kat. světa r. 1854. dne 8. prosince nábožné mínění o nepoškrvněném početí Marie Panny za článek víry prohlásil.

Zvláštnosti. Slaví se 8. prosince. Při mši čítá se epištola, slova z Přísloví Šal. 8, 22—35., jimiž obrazí se moudrost božská; snad pokynutí, že ten, jehož Maria porodila, Kristus, syn člověka, jest spolu moudrost neskonalá. Evang. obsahuje knihu rodu Ježíšova, na důkaz, že Maria, již Bůh za matku Kristu vyvolil, byla z kmene Davidova. Sv. Matouš vyčítá sice jen rodokmen Josefův, kterýž byl pěstounem Ježíše Krista; než známo, že manželstva u Židů nevycházela z téhož kmene. Ostatně původ Marie z kmene Davidova i sv. Lukáš dosvědčuje.

Úvahy. Slavíce tento den, mají věřící vzdáti vroucí díky Otci nebeskému, že se početím Marie započalo vykoupení naše; k ní co nepoškrvněné panně pohlízejíce, mají ji ctíti, v čistotě a nevinnosti srdce ji následovati; mají vzývati ji, aby jim Bůh pro její přimluvu propůjčil k tomu své milosti.

2. *Narození Marie Panny* patří k nejstarším slavnostem Mariánským. *Počátek a původ* círk. archaeologové rozličně udávají: někteří hned do V. st. ji kladou, však mylně; neboť jí sv. Augustin

nezná; jiný zas až do IX. ba do XI. věku. Než jisto jest, že v církvi východní hned v VII. stol. byla známa, odkud přešla na západ.

Význam slavnosti jest týž jako početí Marie Panny.

Zvláštnosti. Slavnost sprovázená oktavem připadá 8. září. Ostatní vše jako na den početí.

Úvahy. V duchu u kolébky Marie P. stojíce, rozjímejme sobě: jak narození její bylo počátkem spanilého a svatého života; děkujeme Bohu za její narození, vzdávejme jemu i díky, že tudíž i nám popřál spatřiti světla vezdejšího života; s těmito díky nechať spojí se předsevzetí, že chceme podle příkladu Marie P. v ctnosti trávit život svůj.

3. *Jména P. Marie.* *Původ* v. svrchu str. 168.

Význam. Jest to střed všech slavností Mariánských. Církev slaví jméno nejbl. Panny a Matky Kristovy, že je od osoby dělitelné, i že Maria své jméno spanilým životem zvěčnila, a jakož na nebi v knize života zapsáno jest, zasluhuje zajisté, aby žilo i na zemi v srdcích věřících.

Zvláštnosti. Původně konala se slavnost tato 17. září, t. j. 9. dne po narození Marie, nyní koná se v neděli po narození. Epišt. Sirach 24, 23—31. a Evg. Luk. 1, 26—38. jako na den zvěstování. Na ten den uděluje Církev plnomocné odpustky; též o narození M.

Úvahy. Uvažuj, co činí jméno Marie tak ctihodné a památné. Jest to její pečlivost, kterouž milostí boží šetřila, i její horlivost, kterouž ve všech ctnostech se rozmáhala, její důstojnost, kterou se skvěla, její sláva, kterouž u Boha dosáhla. Proto ctěme, následujme a vzývejme ji.

4. *Zvěstování Marie P.* Slavnost tato zakládá se na písmě sv. i jest nejstarší ze slavností Mariánských. Papež Benedikt XIV. se domnívá, že počala hned za časův apoštolských. Jisto jest, že sv. Proklus, patriarcha Cařihradský na počátku V. stl. o slavnosti této řeči držel i napsal.

Význam. Jest to památka početí či vtělení Syna božího, jež Marii bylo zvěstováno.

Zvláštnosti. Slavnost tato původně náleží Pánu, k němuž i mše sv. i všecky círk. modlitby na ten den se obracují; toliko praeface jest mariánská. Epišt. se čte z pror. *Isai.* 7, 10—15., kdež předpovědino početí Mesiáše z panny; Evgel. *Luk.* 1, 26—38., kde co *Isaiáš* prorokoval, vypravuje se naplněno. Při „Credo“ kleká kněz, na význam hlubokého tajemství, na obě kolena. Svátek ten zasvěcený, oktavem provázený, koná se obyčejně 25. března

Toliko připadá-li v svatém neb velikonočním týdnu, odkládá se na pondělí po bílé neděli.

Úvahy. Na ten den máme díky vzdávati Bohu, že zvolil Marii za matku Spasitelovu. Uvažujce pokoru a odevzdanost její do vůle boží, následujme ji. Mimo to vidouce, jak věrně dostála povolání svému, obnovme slib, že budeme svědomitě plniti svých povinností. Obzvláště ale díky vzdávejme Synu božímu, že se ráčil vtělit pro spasení naše.

5. *Navštívení Marie Panny.* Počátek slavnosti této sahá do XIII. stol. Sv. Bonav. vyžádal ji na papeži Urbanovi IV., pro řád frant. Papež Urban VI., poroučuje Církev v tehdejších roztržkách ochraně Marie Panny, slavnost tuto uložil celému křesťanstvu, aby příkladem vroucího přátelství mezi Marií a Alžbětou — snažili se a vroucně vzývali o církve sjednocení.

Význam Obnovuje se tu památka děje z domácího života Marie, kdežto co vyvolená matka Spasitelova navštívila Alžbětu, a od ní pozdravena co máti Páně, Boha chválila a velebila.

Zvláštnosti. Slavnost ta koná se v neděli po 2. červenci. Epišt. z Písně Šalom. 2, 8—15., kdežto se dle výkladů sv. otců. popisuje divuplné příchť Syna božího v těle. Evg. Luk. 1, 39—57. vypravuje příběh navštívení a chvalozpěv Marie Panny.

Úvahy. Slušnoť uvažovati čistou lásku a upřímnost Marie k staříčké přítelkyni Alžbětě a podobnými ctnostmi zasvětití srdce své. Mimo to náleží s bohabojnou Alžbětou blahoslaviti sv. pannu.

6. *Očišťování Marie čili sl. hromnic* náleží mezi starší slavnosti církevní. Jedni připisují ji papeži Gelasiovi (r. 494); jiní praví, že za císaře Justina neb nástupce jeho Justiniana r. 542. byla zavedena. — Dle jedněch byla uvedena na místě očišťovacích slavností, které pohané toho času t. v únoru s průvodem světél ku počtě bohů Febra a Plutona, aneb Febry konávali, dle jiných byl příčinou mor, tehda na východu zuřící, aby t. Bůh na přimluvu Marie P. ránu tuto milostivě odvrátiti ráčil.

Význam jest dvojitý. Předně a vlastně jest to slavnost Páně t. obětování jeho v chrámě; Ontě světlo k zjevení národům, v němž lidé z nevědomosti a hříchů ku pravdě a ctnosti byli přivedeni, což i průvod s rozžatými svícemi značí. Vedlejší význam jest vzpomínka na Marii, ježto dle zákona Syna svého obětujíc, oběť očišťující přinesla (v díl I. str. 340—341). Koná se 2. února t. 40. dne po narození Páně. Epišt z *Malach* 2, 1—14, kde se předpovídá přijetí Krista do chrámu; Evg. Luk. 2, 22—32. vypra-

příběh obětování P. Ježíše. O žehnání svíček hromniček i o processí v. díl I. str. 355.

Úvahy. Uvažujme poslušnost Marie, kteráž, ač byla matkou Syna božího, předce zákon svědomitě ostříhala, dávajíc nám příklad k následování, Děkujme Bohu, že nás ráčil z temnosti bludů pohanských přivést k poznání pravého světla, Krista Ježíše. Prosme Pána, aby světlo pravé víry Kr. ráčil objeviti i těm národům, kteří dosud vězí v nevědomosti a bludu.

7. *Na nebe vzetí P. Marie.* Slavnost tato již v st. IV. sv. Jeronýmu i sv. Augustinu byla známa. Nicefor dějepisec řecký dokládá, že v stol. VI., za císaře Mauritia na 15. srpna byla ustanovena. V církvi západní byla o sto let později od papeže Sergia spořádána, teprv pak r. 487. od papeže Lva IV. pro celou církev nařízena.

Význam. Svátkem tím připomíná se libý ze světa odchod Marie P. Zprvu nazývala se slavnost tato „zesnutí Marie“; později na základě nábožné pověsti o zmizení těla jejího z hrobu dle příkladu Kristova se jmenovala „na nebe vstoupení Marie.“ Nyní sluje nanebevzetí, aby se činil rozdíl mezi Kristem, kterýž vlastní mocí vstoupil na nebesa a matkou jeho, ježto byla do nebe vzata.

Zvláštnosti. Svátek zasvěcený s oktavem. Epišt. z Ekkł. 24, 11—20. kdežto chvála, počátek, moc, krása a účinkové moudrosti se popisují. Evg. *Luk.* 10, 38 porovnává matku Kristovu k Marii, sestře Martině, že i ona, poslouchajíc slova Kristova, nejlepší stránku vyvolila.

Úvahy. V duchu k nebeským výsostem za Marii se pozdvihujeme a uvažujíce slávu nebeskou sobě připomínejme, že nejlepší naší stránkou jest nebe, po kterémž všickni toužiti a k němu se nésti máme. — Chtíce dostati se za Marii, následujme ctnosti její. — Znajíce svou mdlobu, vzývejme Marii o přímluvu.

b) *Svátky kostelní — obecné.*

8. *Obětování P. Marie.* Svátek tento přešel z církve východní, kdežto od r. 730. se zachovával. V Římě slavil jej nejprvé Řehoř XI.; však pro celou církev ho teprv Sixt V. r. 1585. ustanovil.

Význam. Svátek tento zakládá se jako obětování Krista Pána na zákoně Mojžíšově (*III. M.* 12, 5—8,) pak i na starobylé pověsti o obětování Marie v třetím roce věku jejího v chrámě Jerusalemském, kdež byla vychována (v. *Život Marie* str. 27).

Zvláštnosti. Koná se 21. listopadu. Epišt. *Ekkł.* 24, 14—16. jako o nanebevzetí; Evg. *Luk.* 5, 27—28.

Pozn. Odtud i úvod šestinedělek a obětování dítěte na oltáři mají svůj původ.

9. *Zasnoubení Marie Panny.* Podnět k tomuto svátku dal franc. kanclíř Gerson; v stol. XVI. Pavel IV. celému řádu minoritskému ho povolil; teprv r. 1725. Beneš XIII. všeobecně ho nařídil.

Význam. Jest to památka, že Maria byla Josefovi, muži z domu Davidova zasnoubena (*Luk.* 1, 27.), s nimžto však povždy v panenství setrvala.

Zvláštnosti. Konala se původně 15. nyní 23. ledna. Epišt. *Prísl.* 8, 22—35. jako na slavnost početí. Evg. *Mat.* 1, 18. 21.

10. *Očekávání Marie ku porodu.* Svátek tento byl obsažen v slavnosti zvěstování Marie; teprv později ve Špaňhelích se oba svátky rozešly. Papež Řehoř XIII. potvrdil ho r. 1573. pro celou církev. Koná se 18. prosince. Epištola i Evgel. čte se jako na zvěstování Marie.

Význam samo jméno značí. — Svátkem tím církev vzbuzuje nás, abychom jako Maria srdce své k brzkému příští Spasitele připravovali.

11. *Matky sedmibolestné.* Svátek tento jest napodobení utrpení Kristova na základě slov Simeonových, že ostrý meč pronikne duši Marie. (*Luk.* 2, 35.) Čítá se obyčejně sedm bolestí Marie a sice: při poslechnutí proroctví Sim., při útěku do Egypta, při marném po 3 dni hledání svého 12. letého synáčka, při klesání Ježíše pod těžkým křížem, při jeho ukřižování, při snímání jeho sv. těla s kříže a při pohřbu jeho. Protož ji malíři obrazí jak stojí pod křížem, proklána 7 meči. První stopy svátku tohoto nalézáme v 15. stol., ježto r. 1413. na sněmu Kostnickém o něm zmínka se činí; však teprv r. 1727. byl od papeže Beneše XIII. ustanoven pro celou církev na pátek před nedělí květnou. Místy odkládá se na neděli III. po velikonoci.

Význam ze jména vysvítá; jest to památka utrpení a bolesti ježto M. co královna mučenníků snášela pod křížem svého b. Syna.

Zvláštnosti. Epišt. *Judith* 13, 23—26., kdežto se Maria připodobňuje k rekovné ženě Juditě, jež pro národ nešetřila svého života. Evg. *Jan* 19, 25—27. jak Ježíš bolestnou matku Janovi odevzdává. Sequencí po epišt. „Stabat mater“ v. I. str. 395.

12. *Svátek sedmi radostí P. Marie* byl na žádost Jana V. krále portugalského, r. 1745. ustanoven ku počtě 7 radostí Marie, kteréž ona sama dle nábožné pověsti sv. Mechtildě zjevila. Jsou pak tyto: když jí anděl přinesl poselství; při porodu v Betlémě

chlěvě; když se mudrcové Ježíškovi klaněli a jemu dary obětovali; když svého synáčka po 3. dnech v chrámě našla; když se jí Syn její, vstav z mrtvých, objevil; když na nebesa vstupoval; když jí a svým apoštolům seslal Ducha sv. (dle jiných když sama vzata byla na nebesa). Tolikéž se čítá i radostí, kterých požívá Maria na nebesích.

Zvláštnosti. Je to slavnost soukromá pro horlivé ctitele Marie Panny. Sv. čtení: *Ekkł.* 24, 14—16. *Evgl.* jako na slavnost na nebe vzetí P. Marie.

13. *Srdce P. Marie.* Svátek tento povstal před 200. lety v zemi francouzské. Papežové Kliment X. a Benedikt XIV. ho schválili a Pius VII. r. 1805. pro mnohé diecése potvrdil.

Zvláštnosti. Slavnost tato má zvláštní mši sv. i modlitby.

R. 1836. povstalo v Paříži při chrámu P. Marie vítězné ku počtě srdce Marie Panny bratrstvo, jež také u nás místy se ujalo.

14. *Marie Karmelské,* neb *slavnost škapulíře,* jest původně svátek řehole Karmelitů, kterýž r. 1205. povstal na hoře Karmel, ku počtě Marie P. Papež Sixt V. povolil Karmelitům slaviti památný den založení svého řádu; však teprv r. 1726. za papeže Beneše XIII. stal se svátek M. K. obecným. Vůbec nazývá se „svátek škapulíře“ odtud, že i mnozí laikové (světští) ctíce nejbl. Pannu dle způsobu Karmelitů, nosili na krku škapulíř (bederní roucho) v menším rozměru, s obrázkem Marie Panny.

Význam svátku jest ten, aby nábožní křesťané, nosíce škapulíř, častým pohledem na obraz Marie, byli povzbuzeni k horlivé počtě její a k následování jejich ctností. — Pověry a neplechy, jaké se místy při prodávání škapulířů v chrámě tropí, Církev sv. neschvalovala nikdy.

Zvláštnosti. Slavnost ta koná se 16. července aneb příští neděli. *Ep. Sir.* 24, 23—31. *Evgl. Luk.* 11, 27. 28.

15. *Slavnost růžence* a 16. *Marie vítězné.* — Svátek růžence byl počátečně slavnost jednoty, kteráž byla povstala v 13. stol. ku počtě Marie P. modlením se sv. růžence. Později spojen jest se svátkem Marie vítězné (v. II. str. 169.).

Význam slavnosti té jest připamatování, že jest dobré a prospěšné vzývati Marii o její přímluvu.

Růženec zůstavila Církev sv. vlastně domácí pobožnosti. Více o něm v str. 172.—176. a *Život Marie P.* str. 221.

Zvláštnosti. Slavnost ta koná se první neděli v říjnu. Mše sv. jako na den početí. *Ep. Ek.* 24, 14. 16. *Evgl. Luk.* 11. 27, 28,

17. *Svátek Marie sněžné* zakládá se na nábožné pověsti, dle níž jistý urozený Říman, jmenem Jan, byl ve snách od Marie P. povzbuzen, aby na vrchu aquilinském, kde sníh v největším horku napadl, chrám ku počtě její vystavěl. Chrám tento, za papeže Liberia v IV. století vzdělaný, nazýval se basilica Liberia; papež Xistus jej r. 435 opravil. Sluje nyní Marie sněžné od zmíněné pověsti; také Marie větší (major, t. chrám); konečně i chrám naši milé Paní u jeslí, že tam dle dávného podání postaveny byly jesle Kristovy. Svátek posvěcení toho chrámu, 5. srpna, konal se od XIII. století jen v Římě; teprv papež Pius V. v století XVI. učinil ho obecným.

18. *Svátek Marie ku vyproštění zajatých* (Maria de mercede) byl původně jen slavností řehole téhož jména, kterou sv. Petr z Nolasku r. 1223. založil, pohnut milosrdenstvím nad bídou křesťanů v zajetí Tureckém. Údové řehole této měli kromě obyčejných slibů ještě dvojí povinnost, t. vykupovati zajaté křesťany penězy, almužnou sebranými a tak je vyproštovati z okovů; však i přispívat jim v nebezpečnosti duše mezi Turky, poučováním a vzbuzováním k stálosti u víře. Časem konala se slavnost ta ve Španělských a ve Francouzích i mimo řehole, až papež Inocenc XIV. v století 17. svátek tento obecným učinil. Koná se 24. září.

19. *Marie ochranné* (Patrocin. B. M. V.) byl počátečně od r. 1701. svátek ku počtě nejbl. Marie P. jakožto ochránkyně a orodovnice u Boha, ve Španělských; teprv r. 1725. papež Benedikt XIII. ustanovil svátek pro celou Církev. U nás koná se 3. neděli v listopadu.

20. *Maria pomocnice křesťanů*. Tak papež Pius V. nazval bl. Pannu a Matku Kr. po slavném vítězství nad Turky r. 1571. (v. str. 169.) Když Pius VII., kterýž r. 1808. od císaře Napoleona z Říma do Savony byl odveden, po 5 letech z vězení byl propuštěn, — což přímluvě Marie, pomocnici křesťanů byl přičítal: — tož památku svého šťastného návratu do Říma, t. 24. května roku 1814. u veškerém katolickém světě každoročně slaviti nařídil.

c) *Svátky Marianské zvláštní čili místní*.

21. *Marie Egyptské*, svátek věnovaný památce útěku nejbl. Panny a Matky se svým božským synáčkem do Egypta před úklady Herodesovými (v. I. str. 356), povstal v Neapoli i byl r. 1680. pro království Neapolské potvrzen na den 9. dubna.

22. *Marie Loretanské* — jest slavnost posvěcení kostela v Loretě, v zemi papežské, o němž dí nábožná pověst, že jest to vlastně

kaple přestavená z příbytku Marie P. v Nazaretě, kterouž prý přinesli andělé r. 1291. do Tersali v Dalmatsku a odtud r. 1295, do Lorety (t. do lesíka, kterýž jisté nábožné paní jmenem Loreto náležel), kdežto až podnes s bohatým krásným obrazem Marie P. (od Rafaele) u veliké poctivosti se chová, Napodobené kaple i u nás stávají jako: v Praze na Hradčanech, v Jeníkově, v Kosmonosích, v Rychnově a jinde. (Srv. str. 178.)

Slavnost M. L. ustanovena r. 1669. na 10. prosince. Papež Inocenc XII. r. 1719 i vlastní mši sv. spořádal. *Ep.* a *Evg.* jako na zvěstování Marie.

23. *Svátek Marie mučenníků* povstal v století VII., když t. papež Bonifac IV. pohanské všebožiště (pantheon) v křesťanský chrám obrátil a zasvětil ho všem sv. mučenníkům a spolu bl. Marii Panně. Konávala se 13. května. Když později pantheon zašel, i slavnost zanikla.

24. *Sobota den Mariánský.* Konečně k uctění Marie P. již od VIII. století ustanoven jest den sobotní a to slušně, ježto druhý den na to, t. neděle zasvěcen její božskému Synu. Počátkem sobotní pocta Marie zachovávala se jen v řeholích; r. 1095. byla uložena všemu duchovenstvu; od r. 1229. na sněmu Touloském bylo nařízeno hospodářům i hospodyním v svaťvečer sobotní ku poctě Marie choditi do chrámu; odkudž až dosavad zachovala se místy — ve větších městech — v sobotu odpoledne pobožnost Mariánská.

Soboty Mariánské. V klášteřích, též i v kostele sv. Barbory v Hoře Kutné někdy Jesuitském — světívá se každoročně pět sobot Mariánských t. od soboty po velikonocích až do soboty po na nebevstoupení Páně — k uctění radostí Marie Panny ze vzkříšení jejího Syna, Pána Ježíše. Mnozí nábožní věřící přistupují po všech pět sobot k stolu Páně, však nepochybně chtěla se takto v klášteřích dáti příležitost, aby tu zbožní křesťané velikonoční sv. zpověď vykonávali.

Královno nebeská, Matko milosti,
ozdobo panenská, plesej v radosti!

Matko vyvolená, blahoslavená,
Syn Tvůj vítězně z mrtvých vstal,
jak předpovídal. Alleluja!

Proukaž se býti Matkou milosti,
rač nám vyprositi podíl v radosti
v ráji Syna Svého, Krista našeho,
jenž nám k spasení z mrtvých vstal,
jak předpovídal, Alleluja! —

Část třetí. *)

O svátostech.

Rozdíl I.

O svátostech vůbec. **)

I. Přístup. S modlitbou úzce spojeny jsou svaté svátosti, nejhlavnější to prostředky k nabytí milosti boží (v. díl I. osmý článek víry str. 488.—496.). Modlitbou milosti boží vymaháme, v svátostech ji řádným způsobem nabýváme.

V svátostech nabýváme těch a takových milostí, pro které ony ustanoveny jsou a jichž modlitbou nabýti nelze. „Modlitbou my k Bohu se povznášíme a s ním se duchovně sjednocujeme; v svátostech takorba Bůh sestupuje k nám a spojuje se s námi.“ *Frencl.*

Výroky. „Modlitba jest rukou víry, kterou my nuzní lidé k nebesům nastavujeme; svátosti pak rukou milosti, kterou nás Bůh z bídy naší zdvíhá a spolu v své přátelství v ten způsob přijímá, že pak vyšším jeho životem celí prodechnutí dítkami božími a hodnými údy jeho království býváme učiněni.“ *Fabian.* „Jakož ku vzdělání domu třeba základu položení, zdí vystavení, konečně pak střechy vyzdvižení, a k tomu ke všemu rozličného nádobí: rovněž tak ku stavbě spasení, v duši naší vykonánu býti mající, třeba základu víry, stěn naděje a krovu lásky, k tomu pak nástrojů, a ty jsou sv. svátosti.“ *Sv. Augustin.*

*) Dle katechismu vlastně čtvrtá, již mnohý katecheta vykládává až po příkázáních a po křesťanské spravedlnosti a na konec teprv o svátostech a o modlitbě, co prostředcích milosti, již třeba k zachování příkazání.

**) Rozdíl tento odkládá katecheta na větším díle až po všech svátostech.

II. Význam a podstata svátosti.

a) *Svátost jest viditelné znamení nabyté neviditelné milosti, od Krista Pána k našemu posvěcení ustanovené.*

Svátost, *sacramentum*, pochází od latinského slova *sacrum*, *sacratum*, co jest svatého, posvátného; neb *secretum*, co tajného; u pohanů tajný poklad, tajemství. Slova toho *sacramentum* již sv. Jeroným, Augustin a j. učitelové církve užívali. — Význam tento přijala církev proto, že svátostní úkony neb jednání v prvních časích křesťanstva před pohany tajila, aneb že vůbec svátosti pod viditelnými znameními něco neviditelného, tajemného, svatého, totiž milost boží obsahují. „Svaté znamení aneb svaté tajemství nazývá se svátostí.“ Sv. Bernard.

b) *Podstata svátosti jest tedy viditelné znamení, neviditelná milost a ustanovení od Krista Ježíše.*

1. *Znamení jest věc viditelná* neb slyšitelná, jež ku poznání jiné věci neviditelné nás vede; na př. dým jest znamení (přirozené) ohně, ze stopy, již v zemi vytisknutou spatříme, snadno porozumíme, že tudy šel někdo, jehož stopa se jeví; hlas zvonu jest znamení (z ustanovení lidského) počátku služeb božích a t. p. . . . Svátost jest také takové znamení viditelné; nebo při každé svátosti jest něco, co se dá viděti a slyšeti. Tak k. p. když člověk křtěn bývá, viděti jest, kterak se voda lije na jeho hlavu a slyšeti jest slova: „Já tě křtím ve jmenu Otce i Syna i Ducha sv.“ Podobně při ostatních svátostech, jak se níže ukáže.

2. *Svátost jest znamení neviditelné milosti*, tedy znamení účinné, znamení, kteréž nejen něco vyznamenává (jako svátosti starého zákona obřízka a beránek velikonoční, ježto byly jen obrazy tajemství nového zákona představující), nýbrž co vyznamenává, i skutečně působí. Tak k. p. voda a slova: „Já tě křtím.“ nejsou toliko znaméním očištění, nýbrž člověk tím bývá skutečně od hříchův očištěn, tudíž i zvláštní milosti od Boha dosahuje. Milost, anaž v svatých svátostech se člověku uděluje, duše se týká i jest jako duše neviditelná.

Připodobnění. „Slunce na obloze ukazuje, že jest ráno, pole-dne, večer, léto neb zima a také toho příčinou jest. Lék nejen nemoc prozrazuje, nýbrž proti ní i působí. Podobně sv. Svátosti.“ — „Viděl jsi, co jsi očima těsesnýmá mohl viděti, neviděl jsi však, co působeno, jelikož to neviditelné; nebo toto jest časné, ono pak věčné.“ Sv. Ambrož.

Pozn. Milost tuto Kristus k viditelným znamením připojil z nevystíhlé moudrosti a dobroty své, a) aby nám dal zřejmé rukojemství své neviditelné milosti a ujistil nás, že a kdy jí přijímáme, tak jako druhdy — když obcovoal na zemi, — prokazuje lidem duchovních i tělesných dobrodiní, viditelných znamení užíval. *Mar. 7, 33. Jan 9, 6 † 20, 22 . . .*; b) abychom, majíce sdílnost viditelných prostředků spasení, také jevíli své s Církví sjednocení; c) aby se viditelnými znameními i vnitřní působení milosti v svátostech obrazilo. „Bůh znal mdlobu a nedostatečnost rozumu našeho, znal i tělesnost a zpozdilost naši k věcem duchovním a protože potřebí bylo, aby křehkost naše takovým způsobem napravenována, od zlého odvozována a k dobrému vedena byla . . . Dále ustanovil je proto, poněvadž chtěl, abychom tím pevněji věřili a tím úplněji ujištění byli, že se nám v skutku milost boží uděluje. Posléz aby tato znamení byla jako hesla křesťanská, kterážby k rozeznání věřících od nevěřících sloužila a pravé údy církve i tímto svazkem společným spojovala.“ *Jirsík.*

Výroky. Beztělesnému byl by Bůh duchovních a neviditelných milosti udělil. Poněvadž ale duch tvůj s tělem jest spojen, obdržíš čitelná, viditelná znamení, jež vně naznačují, co se vnitř v tobě skrze svátosti děje. *Sv. Jan Zlt.* Lék, dílem tělesný, dílem duchovní, převýborně se hodí neduživcům těm, jejichž přirozenost z těla i z ducha sestává.“ *Sv. Řehoř Naz.* Prsten železný nemá veliké ceny, leč je-li znamením důstojnosti nebo dává-li nárok k dědictví; podobně nepatrné, bezcenné známky sv. svátostí poskytují nám hojnost božských milosti.

„Jádro a pecka jsou věci rozdílné. Pecka tu k vůli jádru. Kdo vidí pecku, soudí na jádro v ní uzavřené, ač ho nevidí. Tak i drahocenné jádro milosti uzavřeno v škořapku znamení viditelných. — Kdo chceš jádro, hledej ho v pecce!“ *Faber.*

3. Ustanovení od Krista. Původcem svátostí nemůže nikdo býti, leč Bůh, dárce všeliké milosti. (*I. Petr. 5, 10.*) Nižádný člověk, ani anděl nemohl s zevním znamením spojit vnitřní milost. To učinil Kristus, vtělený Syn boží, ustanoviv sedmero svátostí, o čemž i písmo svaté i apoštolské podání svědčí, jakož při každé svátosti zvláště se ukáže. — *Ustanovení svátostí* dá se buď ze slov Kristových, nebo z jednání sv. apoštolů dokázati.

Výroky. „Kdo jest původcem svátostí ne-li Pán Ježíš? S nebe přišly jsou svátosti tyto. *Sv. Ambrož.* Chciť, abys věřil, že náš Pán Ježíš Kristus, jakož i sám v Evangelium praví, podrobil nás

jhu lehkému a břemenu ne těžkému. Za tou příčinou ráčil spojití společnost nového lidu svátostmi, co do počtu nemnohými, co do ostříhání velmi snadnými, co do významu výbornými. *Sv. Augustin.* Novou svátost ustanoviti jest část moci zvláštní, kteráž jedinému přináleží Kristu. *Sv. Tomáš Aq.* Svátosti jsou *k našemu posvěcení* ustanoveny, neboť se nám tu skrze zásluhy Kristovy uděluje milost, již býváme ospravedlnění a působeni k životu věčnému. „Svátosti jsou takořka roury, jimiž zásluhy utrpení Kristova do našich duší plynou, a my ztracenou milost opět nalazáme.“ *Sv. Frant. Sal.*

Nauč. mravné. a) Velebme moudrost, lásku a dobrotu boží, že milost neviditelnou spojil s viditelnými znameními, jež smyslům jsou pochopna v sv. svátostech, začez původci, Kristu, děkujme.

III. Živel, doba a obřady svatých svátostí. Při svátostech rozeznává se 1) *živel (materia)*, který sestává a) z *věci*, jež se od všedního užívání vylučuje a k vyššímu účelu odhodlává, čili posvěcuje; neb b) z *úkonu (činu)*, který se na přijímатели svátost děje; 2) *doba* neb *spůsob (forma)*, totiž posvátná slova, jimiž se svátostní úkon provází; což při každé svátosti zvláště bude ukázáno. „Dvě zajisté věci jsou, z nichž se kterákoli svátost skládá, z kterýchžto jedna vlastnosti hmoty do sebe má a *živel (elementum)* slove: druhá pak moc *spůsobu* neboli formy a obecným jmenem *slovo (verbum)* se nazývá. Takto přijali jsme od Otcův.“ *K. Ř.* — Obě tyto části jsou podstatné; bez jedné neb druhé byla by svátost neplatná.

Připodobnění. „Neukazuje rafije na hodiny, kde závaží neb koleček není. Vše musí náležitě býti spořádáno. Jako neforemný kus dřeva není obrazem, tak pouhý živel bez slov nebyl by svátostí. Spůsobou, jakou umělec dřevu dává, látka se obrazem stává; podobně živel teprv skrze posvátná slova bývá svátostí. Než spůsob bez živlu také svátostí není, u p. slova: „Já tě křtím“ . . . bez polívání vodou. „Přistoupí slovo k živlu a svátost vykonána.“ *Sv. Augustin, srov. Ef. 5, 26.*

3. Od těchto podstatných částek rozeznávati sluší *obřady* neb ceremonie při udělování svátostí, z nichž mnohé z rozkazu Páně hned od sv. apoštolů, jiné pak od církve sv. byly ustanoveny, aby, jak sv. Pavel píše (*I. Kor. 14.*) „*všecko řádně a slušně se dalo*“ i aby věřící k hodnému přijetí náležitě byli připraveni.

Výroky. Svátosti jsou vždy svaté, byť i bez zevnější slávy se udílely; než jako pohled na pozemského krále nás mocněji dojímá když se v celé slávě na trůnu objevuje, tak i krásné a významné

obřady sv. svátostí mocně působí na srdce věřících. *K.* Jen obraz dovedný oko znalcovo upokojí: tak i posvátné obřady svátostí mysl věřících vzdělávají a srdce povznášejíce uspokojují.

„Mimo to objasňují obřady samy to, co se svátostí způsobuje, lépe a staví to jako před oči a vštěpují svatost těchto věcí hloubě do myslí věřících. Posléz pak povznášejí myslí těch, kteří na ně patří a jich bedlivě pozorují, k rozjímání nadzemských věcí a vzbuzují v nich víru a lásku.“ *K. Ř.*

„Ceremonie apoštolské bez potupy a škodného oddělení nemohou se zanechávati, leč v nouzi a znamenité potřebě. Co se ostatních týká, . . nejsou nezměnitelné, neb zde dle rozličnosti časův, míst a povah lidí k rozhojnění pobožnosti církev na čas řídí, mění a zanechává.“ *Jirsík.* „Pobožní řádové nemají věčného zákona a neporušitelného práva. Mohou ovšem z důležitých příčin odňati a vyzdvižení býti, ale . . . jen od toho, kterýž je ustanovil (skrže církev).“ *Jakub Horčický.*

IV. Co a jak svaté svátosti působí? 1. Svátosti působí naše posvěcení, udělují nám t. milost, která nám ospravedlnění a posvěcení podává aneb ji rozmnožují.

„Skrže svátosti býváme posvěceni, když nám některé řádně posvěcující milosti a ospravedlnění udělují (t. svátost křtu a pokání), jiné pak (ostatní) tu milost v nás rozmáhají.“

Mimo to každá svátost nějakou milost zvláštní nám uděluje, kteráž svátostní sluje, jakož při každé svátosti zvlášť bude povědino.

2. Milost posvěcující se zakládá na zásluhách Ježíše Krista, hlavně na bolestné smrti jeho, již nám vydobyl toho, čeho jsme byli skrže hříchů prvních rodičů, a svou vlastní vinou ztratili, a od pokuty hříchu nás osvobodil.

Texty. „Vážiti budete vody s radostí z studnice spasitele.“ (*Is. 12, 3.*) „Kdož se napije vody té, kterouž já dám jemu, nebude žízniti na věky. Ale voda ta, kterouž já dá m jemu, bude v něm studnice vody vyskakující do života věčného.“ (*Jan 4, 13, 14.*) „Z plnosti jeho my všickni vzali jsme, a to milost za milost; nebo zákon skrže Mojžíše dán jest, ale milost a pravda skrže Ježíše Krista stala se.“ (*Jan 1, 16, 17.*)

Svátosti tedy moc svého působení berou z Boha a z nestíhlých zásluh Kristových, či, jak katechismus dí: *mají moc působit oá svého původce, Ježíše Krista.* Ony samy o sobě to, co zevním znamením ukazují, v skutku také u vnitř člověka provozují, jsou účinné.

3. *Působení svátostí* nezáleží na hodnosti udělujícího neb jich přijímajícího, nýbrž jediné na tom úkonu, s nímž Kristus Pán tak mocné a zázračné ráčil spojit účinky, což, v latině *opus operatum* (čin působivý) sluje. — Tudíž a) i *nehodný kněz* svátosti platně uděluje, pokud jenom sám podstatných částí, věcí a slov od Krista ustanovených zachovává, i má úmysl konati to, co církev konati poroučí.

Pravdě té zřetelně učí sv. Pavel řka: „Já jsem štípil, Apollo zaléval, ale Bůh dal zrůst. Protož ani ten, kdo štěpuje jest něco, ani ten, kdož zalévá, ale Bůh, kterýž zrůst dává.“ (I. Kor. 3, 6, 7.) „Tu již se vyhledává mezi rozdavači toliko toho, aby kdo věrný nalezen byl.“ (I. Kor. 4, 2.).

Podobně sv. otcové dokládají: „Kdokoli svátost přijímá, nechť od věrného, nechť od nevěrného rozdavače, toliko a jediné posvěcuje Bůh.“ Sv. Augustin. „Svátosti nejsou proto pevnější a světější, že jimi od lepšího (kněze) posluhováno bylo: jsou ony samy ze sebe pravé a svaté, příčinou pravého a svatého Boha, Jemuž přináležejí.“ Týž. „Dobré símě, nechť je kdo čistýma neb nečistýma rukama rozsívá, vchází a užitek přináší. Týž. „Jidáš křtil a ti od něho pokřtěni nebyli již více křtěni. Předchůdce Páně, sv. Jan křtil také; ti od něho pokřtěni ale opět byli křtěni. Křest Kristův předčí Janův, byť i Jidáš jej uděloval.“ Týž. „V církvi kat., v tajemství těla Kristova, novykonává se nic více od dobrého, nic méně od kněze zlého, poněvadž se to neděje zásluhou posvětitelce, nýbrž slovem stvořitele a silou ducha sv. Neboť kdyby se to stávalo zásluhou kněze, nepřináleželo by to Kristu: teď však, jakož On Sám to, jenž křtí: rovněž i On to, jenž skrze Ducha sv. z této podstaty činí tělo a víno proměňuje v krev.“ Týž. „Věrným bude (rozdavač I. K. 4, 2.), jestli že ani nehledá svých věcí, nýbrž těch, jež jsou Pána Ježíše, aby byl úmysl čistý; aniž koná svou, nýbrž vůli Páně, aby čin byl pořádný a náležitý. Sv. Bernard. „Životem kněze nebeře svátostní milost pražádnou ujmu.“ Sv. Jan Zlt. „Zlý jest kněz, co tobě potom? Čili by snad dobrý všech oněch velikých a božských milostí udělil tobě? Odstup to. — Tvá víra tu nejvíce působí, aniž tobě kdo spravedlivý prospěje, sám-li věřícím nejsi . . . Nelze, aby, co Bůh uděluje, jako kněžskou se stávalo mocí: vše totiž božské přináleží milosti. Úřad kněze jest toliko ústa otevřítí, ostatní všecko působí Bůh.“ Týž. „Jestli týž obraz císařův do zlata neb ocele vrytý, do vosku vtlačíš, pečetě od sebe nerozeznáš.“ Sv. Řehoř Naz. „Dukát z ruky padoucha tolik platí, jako z ruky svaté.“ — A sv.

Brigitta potěšila v té případnosti jistou osobu takto: „Vrátný, byť i byl malomocný, má-li jen klíče, může otevřít jako zdravý.“ —

b) Tuto moc a sílu svátosti nemaří *ani nehodnost přijímatele*, pakli jen přijímati jest schopen, vše dle ustanovení Kristova zachovává a pokudž sám Duchu svatému není odporen a srdce své před milostí jeho neuzavírá.

Výroky. „Není lze aby svátost svátostí od nečistých byla poškvřněna, ani kdy se od nich dle srdce a života nepolepšených, přijímá. *Sv. Augustin.* „Vímť, že kámen, ačkoli ve vodě smáčen, žádného ovoce vydati nemůže, a voda po rourách do záhonů proběhší, v kamenné troubě sice žádné plodnosti nepůsobí, však zahradu hojným naplňuje ovocem: tak též duchovní moc svátosti, co čisté slovo přijata bývá od těch, kteří osvíceni býti mají, než nečistá srdce bez účinku prochází, aniž sama poskvřněna bývá.“ *Týž.* „Duchovní moc svátosti jest zajisté jako světlo: od těch, kdož osvíceni býti mají, často bývá přijímáno, nečistými-li pak prochází, nebývá pokáleno.“ *Týž.*

Nauč mr. a) Svátosti jsou skvostné zdroje neb prameny milosti a našeho spasení, poklady dražší nade všechny klenoty světa, jimiž se účastnými stáváme neskončených zásluh Kristových. Pročež nade všecko jich vážíce, každého zneuctění se vystříhejme, vědouce, žebychom tím urazili nejsvětějšího původce, cožby zajisté bez trestu nenechal.

Příklad hrůzyplný, jak přísné Bůh trestá ty, kteří svátostmi pohrdají, pozůstavili nám církv. letopisové na *Michalovi*, třetím císaři Konstantinopolitánském. Císař tento byl od své matky Theodory v křesťanském náboženství bohabojně vychován; později ale, přidržev se bezbožných společníků, Boha tak se spustil, že sobě i ze svatých věcí posměch dělával. Jednoho dne musel někdo pro jeho vyrazení hráti na arcibiskupa, svátostmi přísluhujícího. V tom ale, — bylo to na nebe vstoupení Páně, — povstalo strašlivé zemetřesení, které po celou noc trvalo, a strachem a hrůzou všecken lid naplnilo. To však císařem nepohnulo, nelitoval hříchu svého a protož spravedlivého Boha tak proti sobě popudil, že v tom zemetřesení zahynul.

b) Učení o působení svátostí skrze Krista, bez ohledu na hodnost lidskou, jest velemoudré a potěšitelné; nebo tím ujištění býváme, že se nám milost uděluje, pokud jen svátosti sami hodně přijímati se snažíme. Nicméně máme Boha prositi, by hodných dělníků posýlal na vinici svou.

V. Rozdavač a přijímatel svátostí.

Svátost, ať se dává nebo brává, ať vždy s hodností se stává.

Při každé svátosti jest třeba dvou osob, udělující a přijímající.

1. Jakož jest *Kristus* všech svátostí původem, rovněž tak jest jejich *rozdavačem*; však ale po svém odchodu na nebesa, moc svátosti udělovati dal své církvi vyučující, t. svým apoštolům, a jich náměstkům, biskupům a kněžím (v. část 1. o církvi str. 498.) Z toho ohledu slovou oni rozdavači tajemství Božích.

Texty. „Tak o nás smejšlej člověk jako o služebnících Kristových a rozdavačích tajemství Božích.“ (I *Kor.* 4, 1.) „Všeliký biskup . . . bývá postaven v těch věcech, kteréž jsou Boží, totiž aby obětoval dary a oběti za hříchy.“ (*Žid.* 5, 1; *Ef.* 4, 11.)

„Ale jakžkoli Bůh původce a udělovatel svátostí jest, nicméně však líbilo se mu, aby ne skrze anděly ale skrze lidi jimi posluhováno bylo v církvi; nebo nepřetržitým podáním sv. otců ztvrzeno jest, že k vykonání svátostí neméně zapotřebí jest úřadu rozdavačů, nežli hmotnosti a spůsoby.“ *K. Ř.*

„Biskupové tedy a kněží, rozdávající svátosti, nečiní toho ve jmenu svém, alebrž ve jmenu Krista Ježíše, jehož osobu zastávají; pročež, jak svrchu povědíno, nechť jsou dobří nebo zlí, svátosti vždy platně udělují, jen mají-li úmysl udíleti svátosti dle ustanovení Ježíše Krista a dle úmyslu církve. Aby však svátost hodně udělovali, třeba, aby těžkých hříchů jsouce prosti, byli v stavu milosti Boží i činili vše slušným a vážným spůsobem. „Ovšem jest pravda nezvratná, že svaté věci se mají svatě vykonávati, a že nesluší člověku, v hříších pohříženému nevymytými ústy svátost posvěcovati, nečistýma rukama pěstovati a jiným podávati. Hřeší ten velice, kdož těžkým hříchem obtížen, svátosti koná a rozdává.“

Výroky. „A jest-li že Bůh už starozákoním kněžím přikazoval: „Odstupte, vyjděte odtud, poškrvněného nechtějte se dotknouti, vyjděte z prostředku jeho, očistte se, kteříž nosíte nádoby Hospodinovo“ (*Isai.* 52, 11.): čím více platí to o kněžích zákona nového, by totiž ne jináče, než vždy očištěným srdcem vládli nádobím Hospodinovým!“ *Jirsík.* „Dobré símě klíčí, pučí a ovoce vydává ať jest ruka rozsévačova čista nebo nečista.“ *Sv. August.* „Nechť jest obraz do zlata nebo do železa vrytý, pakli se rytina do vosku vtiskne, nikdo nerozezná, který jest z rytiny zlaté nebo ze železné.“ *Sv. Řehoř Naz.* „Nižádná nečistota toho nepoškrvňuj, jenž

ten na sebe vzal úřad, skvrny se srdcí jiných lidí stíratí. Nebo čistá musí býti ta ruka, kteráž jiné od špíny chce obmýti, aby snad nač sáhne, více ještě nepokálela, -pakli mysl blátem jest pošpiněna.“ *Sv. Řehoř.* „Vyvolení, rukou kněžskou očištění, ubírají se do vlasti nebeské, a kněží Kristovi spěchají nešlechetným životem k pekelným mukám. Které věci, řeknu, že se podobají kněží zlí? ne-li vodě křestní, která hříchy pokřtěných smyvá, do království je posílá nebeského a sama v jámu vylita bývá!“ *Týž.*

2. Jakkoli platnost svátosti nezávisí ani na hodnosti přijímatele, přece, nemá-li býti bez účinku, nesmí přijímající Duchu sv. býti odporen a srdce svého před milostí jeho zavíratí, sic by mu svátost nesloužila k posvěcení, spíše k záhubě. Pročež má ten, jenž svátosti nějaké přijímati chce, všemožně se přičiniti, nejen aby všecko odstranil, cožby účinnosti překáželo, nýbrž, aby vše učinil, cožby působení rozmnožiti mohlo, a tak hodně se má připraviti. *Platně přijímá* svátost, kdo má opravdovou vůli svátost přijmouti; *hodně přijímá*, kdo se náležitě připravil (o kteréžto přípravě při každé svátosti zvlášť se bude jednati.)

Kdo některou svátost *nehodně přijímá*, dopouští se těžkého hříchu, jenž slove *svatokrádež*.

Připodobnění. „Slunce má dle vůle Boží veškeru zemi osvětlovati a našim příbytkům světlo dávati. Jest-li ale všechna okna u příbytku svého zazdíme, nemůže ono své paprsky k nám posílati. Kdo ale jest tím vinen, že příbytek náš jest tmavý, zdali slunce, aneb my, kteříž jsme všechna okna v příbytku zazdili? — Naproti tomu, čím více jest oken a čím větší jsou, tím světlejší jest dům, poněvadž slunce paprsky svými volněji a hojněji do něho svítiti může. Právě tak se to má i se svátostmi. Otvíráme-li jim okna srdce svého, přijímáme-li je s duší náležitě připravenou, vnášejí ony v nás světlo i oheň lásky Boží a mocné jest jejich na nás působení. Zavíráme-li ale před nimi okna srdce svého, nepřipouštíme-li blahodějných paprsků jejich k sobě, nepracujeme-li spolu s milostí Boží, alebrž snad se jí dokonce protivíme; ach, tu ovšem blahodějují paprskové její, byť sebe mocnější byli, srdcí našich neproniknou, nás neosvítí a nezahřejí. Oheň má do sebe tu moc, že hoří; avšak na mokrému dříví té moci provozovati nemůže (tím více pak na suchém). I svátosti mají do sebe moc, že nás mohou roznítiti, osvítiti, posvětití. Však přijímáme-li je nehodným srdcem, nemohou toho v nás působiti, rovně tak jako oheň mokrého dříví nemůž roznítiti. Nedivme se tedy, že na mnohých, kteří sic často

svátostí užívají, přec lepšího není viděti ovoce. Oni milosti Boží nadarmo přijímají, protože jí přijímají s nevyčistěným srdcem, neb s ní nepracují.“ *Jirsík*. Pokrm tělu chorému mnohdy více škodí než prospívá; tak hříšník nekající sv. svátosti přijímá ne k životu, ale k zahynutí. Pročež „zkusiž sebe sám člověk.“ (I. *Kor.* 11, 28.) „Všecko pak poctivě a podle řádu ať se děje.“ (I. *Kor.* 14, 40.) „Snažujte se pak dojíti darů lepších, a ještě vyšší cestu vám ukážu.“ (I. *Kor.* 12, 81.) Čím kdo větší nádobu k studnici přineseš, tím více můžeš vody navážit: podobně přijímací sv. svátosti čím hodněji se připraví, tím více milostí dosahuje. *Kotte*.

Podobenství, jak se děje ospravedlnění člověka hříšného.

Při přechodu ze stavu hříchu do stavu milosti děje se podobná proměna, jako když příroda ze zimy do jara přechází. Aby se skřehlá země v milou, květnatou, utěšenou nivu proměnila, musí ji především zahřívající paprsky sluneční osvítiti. Tu se utuhlá půda rozehřeje, led počne tátí a rozpuštěn v potůčkách se shromáždovati; kde jaká hruda se rozklíčí a všecko se počne hýbati a zelenati, kvítek po kvítku vyráží ze země pout osvobozené; cela krajina pojednou jest plna života a počíná zárodky klásti k nadějnému plodu a ovoci. — Tak se to děje, když hříšník ze stavu hříchu do stavu ospravedlnění přichází. Nejprve musí slunce milosti paprskem svým rozum a srdce jako stuhlé osvítit a rozehřát. Tu ledová krasrdce pukne, roztaje; s lící tekou potoky kajících slzí, dostavují se dobrá předsevzetí a spasitelné myšlenky se rodí. Zkrátka: v srdci člověka prosvítá jaro blahého života, vše tu jest jako v květnaté zahradě, tak že Bůh se zalíbením patří na duši znovu zrozenou, obživenou, ozdobenou jeho milostí. Dle *Mehlera* — *Klinkáč*.

VI. *Sedm jest svátostí* a jmenují se: křest, biřmování, nejsv. svátost oltářní, pokání, poslední pomazání, svěcení kněžstva, stav manželský, — jak se to písmy sv. za pravé schvaluje, podáním otcův nás se doneslo i výroky sněmův se dosvědčuje.

1. Jako Kristus neviditelnou milost k viditelným znamením připojil, tak chtěl i z nesmírné dobroty své, aby se milost ta na sedmerý způsob způsob rozdávala věřícím, a to zcela přiměřeně k duchovním člověka potřebám, kteréžto mnoho mají podobnosti s potřebami života tělesného. — „Nebo jako člověk — k dosažení a zachování života tělesného — sedmera věcí potřebuje, totiž: aby byl zrozen, aby rostl, aby se sílil a stravoval, aby v nemoci hojen, v slabosti posílněn, k poučení svému učiteli a vůdci opatřen, k rozmnožení pokolení lidského zachován byl: rovněž také k dosa-

žení a zachování duchovního života sedmera věcí člověk potřebuje, totiž: aby na křtu sv. nově zrozen, svátostí biřmování ve víře utvrzen, v svátosti oltářní krměn a nasycován byl, aby v nemoci duše odpuštění hříchů svátostí pokání došel, aby při hodině smrti svatým pomazáním k šťastnému boji byl posílněn, duchovními správci a pastýři skrze svěcení kněžstva aby byl opatřen a k rozmnožení pokolení lidského požehnání a posvěcení skrze stav manželský aby podosáhl.“ *Sv. Tomáš Aq.*

Podobenství.

Vypravuje se, že na ostrově Kretě mnoho zázračných pramenů stávalo, jichž voda nemocných uzdravovala a zdravým nadobyčejné síly poskytovala. Těm se podobá sedmero svátostí v církvi katolické, jež nemocných duší uzdravují a všickni, kdož z těch svátostních pramenů pijí, nové síly nabývají.

Ve sedmeru svátostí Bůh nám dává milosti.

Kdo těch zdrojů užívá, zdraví, síly nabývá.

2. Tot *článek víry*, založen na písmě a podání apoštolském.

a) Ačkoli *písmo* výslovně nepraví, že jest sedm svátostí, zdaž a kdy každá z nich od Pána Ježíše byla ustanovena: nicméně o každé z nich svědectví dává a dosti zřejmě navrhuje, že svatí apoštolové všemi sedmi přísluhovali. Jest tolikéž létopisy prokázáno, že již za časův apoštolských všickni pravověřící všech sedm přijímali a že se po vsecky časy a na každém místě jednosvorně jim učilo a jimi posluhovalo. Pokudž ale sv. apoštolové všemi sedmi posluhovali, nemůž nikdo pochybovati, že to z vlastní moci nečinili, nýbrž že k tomu ode Pána rozkaz a plnomocenství měli. Kdy ale a kde tím plnomocenstvím byli jsou nadáni, není třeba věděti.

b) Nejstarší *učitelové církve* všech sedm svátostí popisují a bedlivě vypočítávají. Tak *Tertullian* zmiňuje se o křtu, biřmování, nejsvětější svátosti oltářní (dle *resurrect. ep. 7*) a o svěcení kněžstva (dle *praecpt. l. 40 41.*); *sv. Justin* činí překrásný popis o svátosti oltářní (*apol. 2.*); *sv. Augustin* vykládá křest a večeři Páně, i že biřmování zvláštní od křtu rozdílná svátost dokládá (*l. 3. ctra. Pelag.*); také o manželství jedná (*de bono conjug. c. 18 et 24.*) O svátosti pokání mluví pak všickni svatí otcové způsobem nejrozmanitějším, jak se níže ukáže.

c) Proto církev, neklamná učitelkyně pravdy, vyřkla na *sněmu Florentinském*, že sedmero jest svátostí v zákoně novém a na

sněmu *Tridentském* vyjádřila se takto: „Praví-li kdo, že všechny svátosti nového zákona od Pána našeho Ježíše Krista nebyly ustanoveny, neb že jest jich více neb méně než sedm .; neb také, že některá z těch sedmi není skutečně a vlastně svátostí: z naší společnosti buď vyobcován.“ *Sez. 7. c. 1.*

3. Také *církev řecká* a všechny východní, od církve katolické odštěpené sbory, sedm svátostí přijímají, s tím toliko rozdílem, že Rusové svátost tajemství, tajna, tajemstvo (mysterium) jmenují a sice: tajemstvo křesčenie, myropomazanie, eucharistia neb tajemstvo pričasčenie pokajanie, soborovanie maslom n. eleosviaščenie, posviacenie v sviaceni a supružestvo.

4. Toliko *protestanté* počet svátostí zkracují: onino vyznání augspurského tři, helvetského pak jen dvě svátosti mají, namítajíce, jak svrchu povědíno, neprávě α) že prý písmo sv. nikde zřejmě se nezmiňuje o ustanovení ostatních svátostí. — Než dosti na tom, že se tam o každé té svátosti, jakožto o nějaké už známé a obyčejné věci, zmínka činí, jakož místněji se ukáže. Ostatně také nikde není psáno, že jsou svátosti jen dvě nebo tři.

β) Odvolávají se na to, že prý v St. Z. také byly jen dvě svátosti: obřízka a beránek velikonoční. — Než, ať nic nedím, že židé rozličné očišťování a oběti měli v téže uctivosti, jako obřízku a požívání beránka: nemůž zákon nový, hojnějšími milostmi od Boha nadaný, starým se měřiti, jakož dokládá sv. *Augustín*: „Tajemství v zákoně (starém) užívaná a slavená předoznamovala příští Kristovo, když pak jich Kristus příchodem svým splnil, zrušena jsou . . . Příkázání táž, svátosti ne tytéž, nebo jiné jsou svátosti spasení dávající, jiné Spasitele slibující.“

γ) Praví dále, že první křesťané ve všech činech kněží něco nadpřirozeného, tajemného viděli. *Odp.* Přece však hned od časů apoštolských křesťané jen těch sedmero úkonů za pravá, od Krista ustanovená tajemství měli.

δ) Konečně připisují někteří, však z nevědomosti neb z pouhého obmezení, rozmnožený počet svátostí ctižadosti a živnosti papežův.

Nauč. mr. Vše, co nám k duchovnímu životu třeba, od kolébky až k hrobu, v sedmeru svátostí, pomoc, sílu a útěchu Kristus nám poskytuje. Děkujme Jemu, že z nevýmluvné lásky tak mnohé

prostředky ustanovil k našemu posvěcení a v plné míře nám svou dobrotu ukázal; i bedlivě jich k svému spasení užívejme.*)

VII. *Rozdílové svátosti*. 1. Především jest veliký *rozdíl mezi svátostmi st. a nov. zákona*. Svátosti st. zákona nebyly svátosti v smyslu křesťanském, nýbrž toliko znamení víry a naděje židovské.

„V svátostech nov. zákona přebývá moc vznešenější a výbornější, než jaká byla druhdy ve svátostech st. Z., kteréžto jsouce jen mdlé a nuzné počátky poskvrněných posvěcovaly k očištění těla, ne pak duše. Pročež byly ustanoveny toliko jako znamení těch věcí, které v našich svátostech měly býti vyplněny. Ale svátosti n. Z. vyplývající z boku Kristova, „kterýžto skrze Ducha svatého sebe samého obětoval neposkvrněného Bohu, očišťují svědomí naše od skutků mrtvých k sloužení Bohu živému“ (*Žid.* 9, 14.) a takto té milosti, kterou naznačují, působením krve Kristovy také skutečně udělují. Porovnáme-li je tedy se starými svátostmi, tehdy mimo to, že více mají do sebe účinnosti, shledáme, že jsou i prospěchem hojnější a svátostí velebnější. *K. Ř.*

2. Všecky svátosti N. Z. v tom se srovnávají, že jsou ustanoveny k našemu posvěcení; předce však se mezi nimi činí rozdíly:

a) *Taže milost* se ve všech svátostech uděluje, ale jiná bývá příčina ji přijímati, tedy *jiné také účinky*. Ve dvou svátostech (křtu a pokání) duše od hříchův se očišťuje, ve třech (v biřmování, v svátosti kněžstva a manželstva) se posiluje, v jedné (t. v pomazání nemocných) se těší, v jiné konečně (v svát. oltární) se dokonale posvěcuje.

b) Dvě svátosti, t. křest a pokání, lidí duchovně mrtvých, skrze hřích smrtelný milosti boží zbavených, k novému životu probuzují, udělující jim opět milosti boží; pročež *svátosti mrtvých* slují; ostatních pět duchovně živým, t. j. skrze křest a pokání milost boží již majícím, tuto milost rozmahají, života duchovního rozmnožují, zvyšují; tudíž *svátosti živých* se nazývají.

*) Vůbec počet sedm jest biblický: „Bůh odpočinul dne sedmého ode všeho díla (I. Mojž. 2, 2.) Farao ve snu viděl sedm plných klasů. (I. Mjž. 4.) Každý sedmkrát sedmý rok bylo u židů milostivé léto. — V svatyni Jerusalemské stál svícen sedmiramenný se sedmi lampami. — Moudrost vystavěla sobě dům, vytesala sloupů sedm. (Přisl. 9, 1.) Isaiaš (11, 2.) mluví o sedmi dářích ducha sv. — Náman umyl se, z rozkazu proroka Elisea, sedmkrát v Jordáně a byl čist (IV. kr. 3.); sv. Jan (v Žjev. 1, 4.) píše o sedmi andělech, kteříž jsou před obličejem trůnu Božího. Týž viděl sedm hvězd v pravici Syna božího (1, 16.) a sedm pečeti, jimiž uzavřena byla kniha života (5, 1.) Podobně byla i pohanům sedmička počet tajemný.

c) Všecky svátosti jsou k spasení potřebny, však nevyhnutelná není žádná; toliko *křest* je nutný všem, kdož jiné svátosti chtějí přijímati.

Křest a pokání jsou *nejpotřebnější* svátosti; svátost pak oltářní jest *nejsvětější*, nejvelebnější, poněvadž nejsvětějšího původce milosti obsahuje.

d) Prvních pět svátostí blaze působí na jednotlivé a jsou *pro všechny lidi*, svěcení kněžstva a manželství směřují k zachování celé církve; jsou pak jen pro ty, kteří jich dobrovolně přijímají.

e) Křest, biřmování a svěcení kněžstva vtiskují duši *nezrušitelné znamení* a proto se v živobytí jen jednou přijímají. „Bůh znamenal nás a dal závdavek Ducha svatého v srdce naše.“ II. Kor. 1, 21. „Jest toto znamení jako nějaká duši vtisknutá známka, která nikdy smazati se nemůže, ale ustavičně na ní zůstává, o níž psáno jest u sv. Augustina: „Zda-li snad svátosti křesťanské méně mohou, než ona známka na těle, kterou znamenání bývají vojáci? Neboť navrátí-li se voják opět k službě vojenské, kterouž byl opustil, neotiskne se mu nová známka, nýbrž se pozná a za platnou přijme.“ K. Ř.

Výroky. „Některé milosti mohou hříchem opět zničeny býti, n. př. milost ospravedlnění; u jiných pak jest to nemožné: když se kdo křesťanem stal, když kdo Kristovou známkou k boji byl posílněn, a když kdo dosáhl moc v církvi bojující. Takovéto milosti jmenujeme znamením (charakter), kteréž hříchem nemůže více smazáno býti.“ Sv. Liguori.

„Abychom tomu lépe porozuměli, věděti náleží, že každou touto svátostí Bůh člověka obzvláště k službě své posvěcuje. Na křtu přijímá nás za dítky, skrze biřmování za své bojovníky a skrze řád kněžský za své služebníky. Kdo jednou pokřtěn byl, nemůže se státi nepokřtěným. . . Nebo jako v pořádku přirozených věcí nezdravý syn — skrze neposlušenství — jmeno dítěte, a zpronevěřilý voják, že praporec svého opustil, jmeno vojáka netratí: tak i člověk, jenž slibů, na křtu sv. učiněných, nesplnil a Boha neposlušenstvím urazil, aneb v čas pokušení do rukou nepřátel Kristových upadl a službu jeho opustil, znamení dítěte, bojovníka neb služebníka božího netratí a od povinnosti, takovému stavu přináležející, rozvázán nebývá. Má-li mu býti odpuštěno, není potřebí, aby těch svátostí opět přijímal, ježto jeho posvěcení před Bohem trvá na věky; nýbrž přísluší, aby se jinou cestou t. skrze svátost pokání s Bohem smířil a ztracené milosti opět nabyt.“ Jirsík (popul. dogmat.)

f) Jiné svátosti, jakož: poslední pomazání a stav manželský mohou, a ještě jiné, jako: svátost pokání a oltářní, mají často býti *opakovány*.

g) Konečně se sv. svátosti v tom rozeznávají, že směji některých udíleti *jen biskupové*, jako sv. biřmování a svěcení kněžstva, ostatních pak i biskupové i *kněží*. — *Jáhnové* mohou sice křtíti a podávati nejsv. svátost oltářní, však nesmějí tuto (mši sv.) vykonávati. V čas potřeby může každý člověk křtíti.

Rozdíl II.

O svátostech zvlášť.

1. O křtu svatém.

I. Výklad křtu svatého.

1. Kdo chce spasení dojíti, tomu nejprvé třeba jest, aby byl údem církve sv., poněvadž by kromě církve ani zasluh Kristových účasten býti, ani Bohu náležitě sloužiti nemohl. Údy církve svaté stáváme se skrze křest svatý a protož jest křest nejpřednější svátostí.

2. Slovo *křest* pochází od slova *Kristus* a znamená tolik co svátostné posvěcení člověka na křesťanství, k víře Syna Božího, Ježíše Krista a ke službě trojjediného Boha. — Křtíti nebo křestiti jest obmývati duši od všeliké nečistoty, čistiti ji od všelikého hříchu ve jmenu Kristovu, stoupencem Kristovým neb křesťanem koho činiti v společnost křesťanů koho přijímati a sice způsobem, jež Kristus sám ustanovil, obmýváním vodou, — která jest obraz smýváním všeliké nečistoty, — při čemž užívá se slov, jež On, Syn Boží, nařídil, tedy slov Božích. Tímto viditelným znamením dosahuje člověk hříchem poškrvněný a proto Bohu nemilý, svou původlí svatost a spravedlnost, milost posvěcující, kterouž bývá od hříchu prvotného i od všelikých hříchů, jichž snad před křtem (v dospělosti) sám zpáchal, zbaven, stává se svatým, bohumilým, blaženosti věčné dostojným a byv dříve skrze hřích takorča mrtev pro zásluhy smrti Kristovy k životu věčnému znovu se rodí.

Což vše náš katechismus výborně takto obsahuje:

Křest jest svátost, v které bývá člověk vodou a slovem Božím od hříchu prvotného i od všelikých jiných skutečných hříchů (jestli

se jich před křtem dopustil) očištěn, a v Kristu jako nové stvoření, k věčnému životu, znovu zrozen a posvěcen. Sv. apoštol mluvě o církvi dí: „Očistil ji obmytím vody skrze slovo“ — (Ef. 5, 26). Odtud dobře a příhodně může se říci: „*Křest jest svátost znovuzrození skrze vodu ve slově.*“ K. Ř.

II. *Křest jest skutečnou svátostí*, neboť jest viditelné znamení neviditelné milosti, od Krista Pána ustanovené.

1. *Ustanovitel křtu sv. jest Kristus.* Jak někteří sv. Otcové domnívají se, ustanovil jej hned, když od Jana v řece Jordáně byl pokřtěn (Mat. 3, 13—17). „Protože Kristus v vodu se pohroužil, obdržela ona moc smývati hříchu.“ Sv. Augustin. — Nařídil ho pak před svým odchodem, řka k svým apoštolům: „Jdouce, učte vsecky národy, křtíce je ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého.“ (Mat. 28, 19). Od toho času všickni lidé, kteří chtěli dojíti spasení, počali býti vázáni zákonem o křtu. Proto apoštolové hned v den seslání Ducha sv. učení Kristovo hlásali, a ty, kteří uvěřili a učení Kristovo zachovávatí přislíbili, hned vodou obmývali, křtili.

2. *Viditelné znamení jest voda a slovo Boží*, totiž věc (živel) a doba, obé podstatné a k platnosti křtu sv. nevyhnutelné.

a) *Voda*, jenž se na hlavu křtěnce v způsobě kříže leje, musí býti přirozená, buď deštová, říční neb studniční, neb mořská, aneb z ledu a sněhu rozpuštěná, — však nezáleží na tom, aby studená neb teplá byla, — ne pak uměle strojená, u p. růžová, kolínská a t. p. Živel tento velmi důmyslně a moudře od Krista volen k tak důležité svátosti; neboť voda ve všech končinách země se nalézá, i krásně čistotu duše obrazí. Vodou zajisté dobře se vyznamenává působení křtu svatého a milost, kterouž uděluje, nebo jako voda podle přirození svého smývá skvrny těla, podobně duše křtem svatým od všelikých hříchů bývá obmyta.

Voda se ke křtu zvláště posvěcuje neb žehná. — V čas potřeby stačí voda nesvěcená. „Voda, které se užívá při křestění, se musí připravit. Světí se totiž voda křestní a přidává se olej tajemného pomazání. — Není však dovoleno činiti to v každém čase, nýbrž po dávném zvyku světívá se — kromě potřeby — o slavných dnech velikonočních a svatodušních.

Výroky. „Jisto jest a článek víry, že vzdálenějším křtu živlem (materia) není než přirozená voda, jakožto vysvítá z oné výpovědi u sv. Jana 3, 5: „Nenarodí-li se kdo znovu z vody a z Ducha sv., nemůž vjíti do království Božího“ (Srvn. Sk. 8, 10.) Bližší křtu živel jest obmytí, jenž se platně trojím stává způsobem, pohrou-

žením totiž, pokropením a litím, podle obvyku rozličných církví.“ *Sv. Liguori*. „Kdo touto svátostí mají býti posvěceni, buďto do vody se pohružují aneb voda se na ně leje anebo se pokropením vody smáčejí. A kteréhož-koli z těchto tří obyčejů se užívá, o tom věřiti náleží, že vždy křest skutečně se udělil. — Zdaliž se jedno nebo trojí obmytí děje, to za jedno pokládati jest. Předce však mají se věřící řídit podle toho řádu, jaký se v církvi zachovává.

„Však obmytí státi se má ne na kterémkoli údu těla, nýbrž především na hlavě, poněvadž se v ní nalézají všechny vnitřní i zevnitřní smyslové člověka.“ *K. Ř.*

b) Pravá a zákonná *do*ba neb způsob (forma) křtu jest tato: „Já tě křtím ve jménu Otce i Syna i Ducha sv. Amen.“ Tak bylo ustanoveno na *sněmu Lateranenském a Tridentském* (sess. 5. can. 4. de bapt.) dle výroku u sv. *Mat.* 28, 19. „Jdouce, učte všechny národy, křtíce je ve jménu Otce i Syna i Ducha sv.“ *Liguori*. Podobně sv. *Justin*, *Ambrož*, *August* a j. dokládají. — „Však tomu, kdo křtí, slova, jež činí způsobu svátosti, náleží pronášeti ne před obmytím, ani po obmytí vodou, nýbrž v tu chvíli, kterou obmytí samo se koná.“ *K. Ř.*

„Býval druhdy čas, když apoštolé toliko ve jménu Pána našeho Ježíše Krista křtili, což činili z vnuknutí Ducha sv., aby na počátku vznikající církve slavnějším stalo se kázání jejich jmenem Ježíše Krista a více se oslavovala jeho božská, neskončená mocnost. Však i v té způsobě křtu nepohřešuje se žádná z těch částí, které ustanovil sám Spasitel; neboť kdo jmenuje Ježíše Krista (Pomazaného) spolu připomíná i osobu Otce, od něhož pomazán jest, i Ducha sv., jímž pomazán jest.“ *K. Ř.*

c) K tomu připojila církev katolická ještě jiné *posvátné řády*, kterými se vznešená milost na křtu sv. naznačuje (viz níže *Obřady*).

3. Uděluje se na křtu člověku *milost* posvěcující a zvláštní svátostné milosti, kteréž jsou neviditelné; než o tom viz níže: *Účinky křtu sv.*

III. *Potřebnost křtu svatého.*

Křest jest v počtu svátostí první, protože jest nejpřednější a nejpotřebnější svátosti.

1. Křest se jmenuje *nejprvnější* svátost, protože jest třeba, abychom byli nejprvé pokřtěni, než můžeme kterou jinou svátost přijmouti; neboť křtem vcházíme do církve, a pokladů jejích, tedy i ostatních svátostí stáváme se účastnými. Také jest křest svá-

tostí mrtvých (v. o svátostech vůbec) a pročež milost posvěcující musíme mít, dříve než ostatní svátosti živých přijímáme. Tu-li milost jsme po křtu ztratili, druhým křtem, svátostí pokání, ji nabýváme. Tou příčinou nazývá se křest branou ke všem ostatním svátostem.

2. Křest se jmenuje *nejpotřebnější* svátost, protože bez křtu nelze komu, ani dítěti, aby bylo spaseno.

a) *Všeobecná* jest *potřeba* křtu sv., neboť všickni lidé hřích na svět přinášejí, a vlastní vinou jej rozmnožují.

Výroky. „Vina a pokuta hříchu nemůž shlazena býti jinak, než obětí smrti Páně, a milosti, ze smrti té plynoucí, nelze dosíci jinak, než na křtu sv.“ *Fabián*. Sám *Kristus* dí k Nikodemovi: „Nenarodí-li se kdo znovu, nemůže viděti království Božího.“ (*Jan* 3, 3.) „Kdo uvěří a pokřtí se, spasen bude.“ (*Mark.* 16, 16.) „Kdo není pokřtěn, nemůže býti spasen.“ *Sv. Justin*. „Pouhá víra k dokonalosti nepostačuje, nebyla-li křtem spolu dosažena i milost.“ *Sv. Ambrož*. „Utečte se k vodám těmto: tyť jediné jsou to, jež prudkost budoucího ohně uhasiti mohou. — Neboť buďsi spravedlivý buď nespravedlivý, křtu jest mu vždycky třeba. Spravedlivému sic, aby v něm dokonána byla dokonalost, a aby znovu zrozen byl Bohu: nespravedlivému pak, aby dosáhl odpuštění hříchů, jež byl spáchal.“ *Sv. Kliment*.

b) Bez křtu není ani nemluvňátkům spasení.

Výroky. „Pán žádného nevyjmul ani dětí, ani těch, jichž smrt překvapuje.“ *Sv. Ambrož*. Jako se děti, jakmile život mateřský opustily, obmývají, tak i duchovní zrození spasitelného obmytí zapotřebí má; nebo nikdo není docela bez poskvrny, byť i jeden den živ byl. *Sv. Jeroným*. Proto tedy i *dítky se křtí*. — Křest dítek naznačoval se hned v st. zákoně obřezáním. *Kristus* dí výslovně: „Nechtež maličkých přijíti ke mně, . . . neb jejich jest království nebeské.“ (*Mat.* 19, 14.) A sv. *apoštolové* zajisté dle rozkazu Páně celé rodiny i s dítkami křtili, jakž čteme v *Sk. ap.* 16, 15, 13, 18, 18. a *I. Kor.* 1, 16. a t. d. O tom i *ústní podání* svědčí. Tak dí *sv. Cyprián*. „Nikdo se neodpuzuje ode křtu a od milosti, tím méně odpuzovati sluší narozeňátko, ježto ničeho nezavinilo, krom že podle Adama tělesně se zrodilo. . .“ — *Církev* obdržela od apoštolův podání, že třeba i *dítky křtiti*. „*Origines*. „Obyčejem matky církve, křtíti nemluvňátka, nesluší nikterak pohrdati, aniž nějak za zbytečný jej pokládati; aniž by slušno bylo v něj věřiti, kdyby nebyl podáním

apoštolským. *Sv. Augustin.* „Křtění nemluvňátek vykonává církev obyčejem velmi zbožným a právě mateřským.“ *Týž.*

Protož církev nejednou v té věci slavně se vyjádřila nejprve v 5. století proti Pelagianům, pak v IV. sněmu Lateranském a posléz na sněmu Tridentském (sez. V. o hříchu prvotném.)

Pozn. Nikdo tedy, kdož není pokřtěn, nestane se účastným blaženosti křesťanů, neboť „nevejde do nebe nic poškrvněného“ (*Zj. 21, 29.*) Není-li to *učení tvrdé, nelaskavé?* *Odpovídáme na to:* „Sluší nejprv pozorovati, že ta blaženost nebeská jest nezasloužená milost . . . Nižádná se tedy člověku nečiní křivda, toho-li blahoslavenství nedochází, poněvadž člověk ze sebe a o sobě nižádného práva k nebi nemá. Bůh pak nejvýš spravedlivý ani nemůže takovou milost, jakováž jest vjíti do království Božího, někomu dáti, jenž by všeho, seč jest a co Bůh žádá, k dojití ho, byl neučinil. Potom, poněvadž křtu svatého tak veliká jest potřeba, Bůh z nestíhlého milosrdenství . . . přijímá od člověka i křest bez vody, t. křest žádosti a krve“ (o čem hned se bude jednati.)“ *Jirsík.*

Pozn. Co se týká *osudu nekřtěňátek*, dítek, jež hned po svém narození bez křtu umírají, ani o tom — z nedostatku zjevného poučení — nelze co bezpečného pověditi.

Výroky. „Má se za to, že nemohouce pro škvřnu hříchu dědičného do nebe se dostat, aniž pak muk pekelných svou vinou zasluhující, v jistém středním stavu trvají — bez radosti, bez žalosti; — zdali jenom do obnovení všech věcí? zůstává nás tajno.“ (*Fabián Jádno.*)

„Nekřtěňátka jsou sice z věčné slávy vyloučena, nic však méně učí *sv. Tomáš*, že se žádné z nich nermoutí pro zbavení dobra toho, jehož schopna nejsou; neboť, jakož se nermoutí člověk, nemohá lítati: rovněž se nezarmucují nemluvňátka, nemohouce se radovati ze slávy, již ani svou přirozeností, ani svými zásluhami chápati nikdy v stavu nebyla.“ *Sv. Liguori.*

Příklad. *Sv. Frant. Xav.* přesvědčen o potřebě křtu sv., daleké, nebezpečné cesty do Indie, Japanu . . . konal, aby pohan-ským národům světlo kř. víry přinesl; i až podnes přičiňují se *kř. misionáři*, aby pohany Kristu získali neb alespoň umírajících dětí skrze křest svatý k životu věčnému přivedli.

Nauč. mr. a) Je-li svátost křtu každému člověku i dítkám k spasení nevyhnutelně potřebná: mají kř. rodičové o to snažně pečovati, aby dítky jejich brzy po narození pokřtěny byly. „Nebo když dětem žádné jiné cesty k spasení nezbývá, leč jim uděleno

bude křtu svatého, patrně jest, jak velikou na sebe uvalují vinu, kdož jich déle než třeba, nechávají bez milosti svátostné, a to tím více, poněvadž děti pro slabost věku nesčíslným životu nebezpečstvím podléhají. *K. Ř.*

b) My pak děkujeme Bohu, že jsme z pouhé milosti křtu sv. dosáhli, že nás před mnoha miliony divochů povolal k životu věčnému.

3. Předce však může člověk bez křtu vody dojíti spasení, a sice křtem žádosti a krve; však takto křtěný nestává se údem církve viditelné.

a) *Křest z ducha neb křest žádosti* slove ten, když někdo, jenž z celého srdce Boha miluje, vroucně žádá, avšak nemá příležitosti — pokřtěnu býti.

P ř í k l a d y.

„Takovým křtem byl pokřtěn *lotr kající* na kříži; pak mladý císař *Valentinian*, kterýž právě, když se strožil na cestu do Milána, aby tam pokřtěn byl, úkladně byl zavražděn l. P. 392. Sv. *Ambrož* praví, že *Valentiniana* jeho pobožnost a snažná žádost křtu očistila.

„Takového křtu dosahují z nesmírného milosrdenství Božího i ti lidé, kteříž o sv. Evangeliiu nic nevědí. Jsou-li živi podlé světla rozumu svého a zákona přirozeného (*Řím. 2, 15.*), přichází jim milost Boží ku pomoci, rozněcujíc v nich dokonalou lásku, jež žádá všecko to činiti, což Bůh velí a jež nevědomky i žádost křtu v sobě zavírá.“ *Jirsík.*

Texty. „Kdož má přikázání má a zachovává je, tenť jest, kterýž miluje mne. A kdo miluje mne, milován bude od Otce mého: i jáť jej budu milovati a zjevím jemu sebe samého.“ (*Jan 14, 21. srv. I. Jan 4, 7.*) „Není zajisté rozdílu mezi Židem a Řekem: nebo tentýž Pán jest všech, bohatý ke všem, kteříž vzývají ho. Každý zajisté, kdožkoli vzývati bude jmeno Páně, spasen bude.“ (*Řím. 10, 11—13.*)

Výroky. „Křest žádosti jest dokonalé k Bohu se obrácení skrze litost neb skrze svrchovanou k Bohu lásku, s vyvinutou, neb alespoň se zavínutou touhou po skutečném křtu, jež zastupuje co do odpuštění viny, nepak co do udělení (nezrušitelného) znamení, neb co do shlazení všeliké hříchů pokuty . . . K víře pak přináleží, že křtem žádosti člověk též spasen bývá . . . dle sněmu

Tridentského (ses. 6, c. 4.), kdež se praví, že nelze, aby kdo byl spasen, leč skrze koupel novozrození aneb touhu po ní.“ *Sv. Alf. Liguori*.

b) *Křest krve* jest, když kdo ještě nepokřtěný pro víru Kristovu usmrcen a tak řka svou vlastní krví byl pokřtěn.

Výroky. „Křest krve jest prolití krve příčinou víry, neb některé jiné křesťanské ctnosti.“ *Sv. Liguori*.

„Kdožkoli, třeba nepřijavše koupel znovuzrození, svého, pro vyznání Krista umírají, téhož nabývají odpuštění hříchu, jakoby vodou křtu sv. obmyti byli. Ten, jenž byl řekl: „Nenarodí-li se kdo z vody a z ducha sv., nemůž vjíti do království nebeského“ (*Jan* 3, 5), tudíž v jiné průpovědi vyjmuty je činí, kde opět vůbec praví: „Kdožkoli vyzná mne před lidmi, vyznámt i já jej před Otcem svým, jenž jest v nebesích.“ (*Mat.* 10, 32.) A na jiném místě dí: „Kdožby ztratil duši svou pro mne, nalezneť ji.“ (*Mat.* 16, 25 + 10, 39. *Sv. Augustin*. „Aniž se divte, že jsem mučnictví nazval křtem, nebo jako vodou ti, kdo se křtí, rovněž kdo mučednictví utrpí, vlastní svou krví obmyti bývají.“ *Sv. Jan Zlt.* Podobně i staří učitelové *Tertulian* a *sv. Cyprian* smýšleli.

P ř í k l a d y.

Takových křtů mnoho nám letopisové církevní pozůstavili. Vrátní, žoldnéři, katané a jiní pohané za času pronásledování křesťanů, uzřevše stálost mučovníků a byvše rozníceni milosti Boží, bez prodlení Krista Pána jsou vyznávali i prvě jsou zabiti, než se mohli dáti pokřtiti. Ty a takové, ne toliko církev sv. za mučenníky pokládala, nýbrž i Bůh sám je často před světem poctil a za miláčky své prohlásil mnohými zázraky, kteréž k jejich oslavení učiniti ráčil. Tak dívka římská *Emerenciána*, nebyla sice pokřtěna, než že jména Kristova proti modloslužebníkům hájila, začez byla ukamenována, a tak krev svou pro Krista vylila, církev ji za svatou vyhlásila. Rovněž, jak píše *Eusebius*, jistá *Herais*, ještě jsouc v počtu katechumenů, dosáhla křtu ohně, byvši pro Krista upálena, odebrala se odtud do lepšího života. Podobně i *nemluvnátka betlémská*, jež Herodes pro Krista dal zavraždit, sv. církev jakožto prvotiny mučenníků ctí a oslavuje.

IV. Účinkové křtu svatého.

Křest sv. zahlazuje všecko zlé duše i mnohé skvostné dary a opravdové poklady člověku uděluje. Působí totiž:

Texty a výroky. „Odpustiv Bůh člověku hřích, příčinu trestu, odpouští mu i tresty samé, jelikož Ježíš Kristus tyto tresty za každého přetrpěl a za nás dost učinil svou smrtí na dřevě kříže. Proto církev nově pokřtěným žádných kajících skutků neukládá.“ Toť vysvětá z rozmluvy *Kristovy* s Nikodemem (*Jan* 3, 5. 6.) pak se slov sv. Petra a Pavla.: „Pokání činite a každý z vás křtí se ve jmenu Ježíše Krista na odpuštění hříchů“ (*Sk.* 2, 38.). „Pokřti se a obmej hříchy své, vzývaje jmeno Páně.“ (*Sk.* 22, 16.) „Ale takoví jste byli, ale obmyti jste, ale posvěcení jste“ (*I. Kor.* 6, 11; *srv. Ez.* 36, 25). „Kristus miloval církev a vydal sebe samého za ni na smrt, aby ji posvětil, očistiv ji obmytím vody skrze slovo života, aby učinil sobě slavnou, nemající poškrvny ani vrásky, neb cokoli takového, aby byla svata a nepoškrvněna.“ (*Ef.* 5, 25 — 27.) „U novorozených Bůh ničeho nenávidí.“ *Sněm Trident.* „Když se člověk dle těla rodí, táhne hřích od Adama, když však bývá duchem znovu zrozen, dosahuje netoliko prvotního hříchu odpuštění, ale i hříchů skutečných.“ *Sv. August.* Protože se Kristus ve vodu ponořil, nabyla síly, smývatí všeliké hříchy.“ *Týž.* „Svatý křest shlazuje naskrz všechna provinění i prvotní i skutečná: řeči, činy, myšlení, i co vědomo, i co nevědomo, všechno se odpouští. Obnovuje člověka, jenž učinil člověka; viny promíjí, jenž nehledá zásluh; předchází milostí i nemluvnata, aby byly dítkami skrze Krista vyproštěnými, jelikož prve vinou Adama staly se vězňemi ďábla.“ *Sv. Augustin.* „Tak veliké jest slitování Boží, že člověk i z prvního věku, t. j. dětství, nad nímž beze všeho odporu vládne tělo, i také z druhého věku, t. j. odrostlejšího pacholetství, kde rozum ještě v tento boj nevstupuje a téměř všem zlým vnaám a libostem jest podvržen, — že tedy, vystupuje-li v obojím tomto věku člověk ze života, to jest, přenáší-li se z moci temnosti v Kristovo království, přijav svátostí prostřednictví jeho, nejenom k žádné veřejné pokutě nebývá odsouzen, ale ani žádných očišťujících muk po smrti okoušeti nemusí.“ *Týž.*

1. *Odpuštění hříchu prvotného*, i všech jiných před křtem zpáchaných hříchů (když se totiž člověk pokřtiti dal u věku dospělejším) i věčných i časných trestů.

Podobenství: Voda jest vyobrazením hříchu. V potopě světa byla voda pokutou a ve křtu Kristově jest prostředkem spásy. *Sv. Efrem.*

Křestění, koupel náboženská, naznačující očištění zevnitřné obmytím, byloť i *židům* v obyčeji. *Esseni* se jím zasvěcovali; *Jan*,

syn Zachariášův křtil na slib pokání, ale k úctě a k službě nej-světější Trojice křtí toliko křesťané.

Jako *Náman* v řece Jordáně byl od malomocenství očištěn, tak vodou na křtu sv. byli jsme očištěni ode všech poskvrn hříchu.

— Však lití vody tu nejen znamená, nýbrž skutečně působí duše očištění.

„Jako *Faraó* se vším svým komonstvem se v rudém moři utopil: tak všechny hříchy naše ve vodě křtu sv. utopeny bývají. Křest nás vysvobozuje od zkázy a záhuby, jako archa vysvobodila *Noema* od utonutí. Křtem svatým ode všech trestů, jak věčných tak i časných, býváme očištěni, tak že není nyní žádného zatracení těm, kteříž jsou v Kristu Ježíši.“ Touže příčinou dokládá sám vtělený Syn Boží: „Kdo uvěří a pokřtěn bude, spasen bude.“ (*Mar.* 16, 16.) Toho spasení ale nemohli bychom dosáhnouti, kdyby nám na křtu sv. trestové věční i časní nebyli odpuštěni.“ *Jirsík*.

Pozn. Avšak nesprošťuje nás křest sv. pokoušlivé žádostivosti ani časných nehod. Než ale, žádostivost není nic zlého ani hříšného, spíše má býti pohnůtkou k boji a příležitosti k oslavení.

Výroky. „Také všelike nehody, trápení a smrt časná mají býti takorůž rolí, na kteréž bychom osení ctnosti pěstující, ovoce hojnější odměny naklidili.“ *Fabian*.

„Výrokem sněmu *Tridentského* bylo rozhodnuto, že v pokřtěných žádostivost nebo podnět zůstává, ale způsobu hříchu do sebe nemá.“ *Kat. Řím.* „V dětech pokřtěných vina žádostivosti se odnímá, sama pak k zápasení se ponechává.“ *Sv. Aug.* „Vina žádostivosti se shlazuje, ale slabost zůstává.“ *Týž*.

„Sv. křest snímá s nás sice skvrnu hříchu, avšak naši dvojatou vůli, náklonnost k zlému neproměňuje nyní, aniž zabraňuje ďáblům, aby s námi bojovali.“ *Sv. Diodochus*. „Přejití rudého moře (lidem Israelským) bylo figurou neboli obrazem sv. křtu, v němž nepřátelé pozadu zemřeli, ale jiní z předu na poušti se našli. Nebo taktéž stává se zajisté všem, kdož ve sv. křtu obmyti bývají; všickni předešní hříchové odpouštějí se jim; jelikož jako egyptští nepřátelé pozadu hynou. Avšak na poušti jiné nepřátely nacházíme; nebo dokud v tomto světě živi jsme, prvé než se do země zaslíbené dostaneme, mnohá pokušení snášeti musíme, jež na nás dorážejí, a do země živých putujícím cestu zastoupiti usilují.“ *Sv. Řehoř*. „Proto-liž jen křesťan uvěřil, aby, ušetřen jsa přede všemi psotami nakažlivými, celý věk svůj zde v rozkoši trávil? Anebo jen proto, aby beze všech odporností tuto k budoucí

radostí se dochoval? I rmoutít se mnohý, vida nás všecky vůbec s pohany poumíráti. Však ale, . . . pokudž nás zde na světě trvá, dělímeť se pouze duchem, dle těla však jsme lidé jedni jako druzí . . . Všecky tělesné nehody jsou nám s ostatními obecné.“ *Sv. Cyprian.* „Takový život bídný (*Job.* 7.) přinucen jest člověk snášeti i když mu hříchové (na křtu) byli odpuštěni: ačkoli hřích byl příčinou, že v tuto se dostal bídu. Prodlouženější jest trest: aby se za chatrnou nepokládala vina, kdyby s ní byla prominuta i pokuta. A tudy jednak k zjevení zasloužené bídy, jednak k napravení křehkého života, jednak k cvičení se v trpělivosti bývá člověk pokutován; ano i tehdá, když ho již co provinilce k věčnému zahynutí vina nepoutá. To jest tedy těchto dnů . . . stav žalostný sice, ale nikoli potupy hodný.“ *Sv. Augustin.*

2. Duši naší na křtu svatém *božské milosti* se uděluje, skrze kterou *býváme ospravedlněni*, původní nevinnosti a svátosti dosahujeme, tak že se opět Bohu líbíme, že znovu zrozeni, syny Božími a dědici věčného spasení, království nebeského, býváme učiněni.

Texty. „Všickni někdy obcovali jsme v žádostech těla svého, činíce vůli těla a myšlení: a byli jsme z přirození synové hněvu (*Ef.* 2, 3.); ale obmyti jsme, posvěceni jsme a ospravedlněni jsme ve jménu Pána našeho Ježíše Krista a v duchu Boha našeho (*I. Kor.* 6, 11.), abychom spolu seděli v nebesích v Kristu Ježíši.“ (*Ef.* 2, 6). „Spaseny nás učinil skrze obmytí druhého narození a obnovení Ducha sv., kteréhož vylil na nás hojně skrze Ježíše Krista Spasitele našeho, abychom ospravedlněni milostí jeho, byli dědicové podle naděje života věčného.“ (*Tit.* 3, 5,—7.) „Kdo uvěří a pokřten bude, spasen bude.“ (*Ef.* 5, 26.). „Nepřijali jste ducha služebnosti opět v bázni, ale přijali jste ducha vyvolení synů, v němžto důvěrně voláme k Bohu: Abba (Otče)! Ten zajisté duch svědectví vydává Duchu našemu, že jsme synové Boží. A jestliže synové, tedy i dědicové, dědicové zajisté Boží, spolu pak dědicové Kristovi.“ (*Řím.* 8, 15—17. *srvu.* *I. Jan* 3, 1. *Gal.* 3, 26—28. *II. Petr.* 1, 4.)

Výrok. Sv. Trojice působila při křtu Páně proto tak mnoho, aby věděl každý, jak mnoho milostí v tajemství sv. křtu jest obdržel. Neboť tu od poškrvn hříchův očištěn, přijímá každý Ducha sv. Tu ho počíná Bůh Otec míti za dítě skrze milost synovství; a tu poznává, že se mu otvírají brány království nebeského, že se stává vlasti nebeské měštěním a sv. andělů společníkem.“ *Sv. August.*

Křest nás v vodě, též i božím slovu
z hříchu myje, též i rodí znovu.

3. S milostí posvěcující *vlévají se nám na křtu sv. spolu tři božské ctnosti*: víra, naděje, láska. „K této milosti přidává se také přešlechtné tovaryšstvo všech ctností, kteréž se v duši s hůry vlévají.“ *K. Ř.*

4. *Skrze křest býváme s Kristem v jedno tělo spojeni.* „Na křtu sv. býváme ku Kristu jakožto hlavě jeho údové připojeni a sloučeni. Jako tedy od hlavy vychází moc, která jednotlivé části vede k řádnému odbývání jejich vlastních výkonů: tak též z plnosti Krista Pána vylévá se na všechny, kteří bývají ospravedlnění, božská moc a milost, která nás schopny činí ku všem povinnostem křesťanským.“ *K. Ř.*

Výrok. Jakož se bez vláhý ze suché pšenice nemůže státi chléb, tak jsme i my nemohli v Kristu Ježíši býti jedno bez vody, kteráž jest z nebe. A jakož suchá země, vláhý-li neobdrží, zůstává neúrodnou: tak i my jsouce prvé dřevo suché, nikdy bychom nebyli bývali zúrodněni k životu bez božského dobrovolného, z milosti pocházejícího deště. Neboť těla naše obdržela skrze koupel tu jednotu, kteráž vede k neporušenosti, duše pak ji obdržela skrze Ducha.“ *Sv. Irenej.*

5. Kteří křest sv. přijímají, *vcházejí do církve*, bývají učiněni jejími údy a stávají se účastnými všech práv a pokladů jejích, že t. mohou přijímati druhé sv. svátosti, účastniti se v službách božích a v modlitbách věřících.

Tak v den posláni Ducha sv. dalo se 3000 židů pokřtiti i stali se údy církve. *Sk. ap. 2, 41.*

Text. „Skrze jednoho ducha sv. jsme my všickni v jedno tělo pokřtěni, buď židé byvše, buď pohané, buď služebníci neb svobodní“. (*I. Kor. 12, 13.*)

Výrok. „Kdo neví, že pokřtěnu býti, jest nemluvnatům věřiti: nebyti pak pokřtěnu, tolik co nevěřiti? . . . Kdež tedy vykážeme pokřtěným nemluvnátkům místo než mezi věřícími? jakož to i všude hlásá vážnost církve všeobecné. Protož je (stavíme) mezi věřící. Neboť toho nabývají skrze moc svátosti . . .“ *Sv. Augustin.*

6. Na duši se *nezrušitelné znamení* vtiskuje. Člověk pokřtěný liší se tím od nepokřtěného, že duše jeho byla očistěna od hříchu prvotného navždy. To znamení nemůže smazáno neb zrušeno býti; protož nelze křtu sv. než jednou platně a bez smrtelného hříchu přijmouti. Tomu pak učí *apoštol*, an dí: „Jeden Pán, jedna víra, jeden křest.“ (*Ef. 4, 5.*) Potom když Římanův uapomíná, aby,

umřevše skrze křest v Kristu, se varovali, aby nepozbyli života, jež od něho přijali, dokládaje „že pak Kristus umřel, umřel jednou“ (*Řím. 6, 10.*) to zdá se jasně znamenati, že jako Kristus více umřítí nemůže, tak i nám podruhé ve křtu umřítí nelze. Proto také *církev sv.* víru v jeden křest zřejmě vyznává. (Sněm Trid. sez. VII. kan. 11. o svátostech vůbec).

Pozn. Takť i *protestanté* věří. Jsouť nicméně kacířové, Me-nonité, kteří každého křestana i řádné křtěného, když k spolku jejich přistupuje, poznovu křtí a proto *pakřestníci* neb překřtívající (*rebaptizantes*) slují. — *Křest kacířů je platný* a nemá se v církvi opakovati, ač se neuplný, z potřeby udělený smí doplniti. Tak *na sněmu Arelat. r. 314.* bylo usnešeno. Toliko měl vracející se kacíř býti tázán na vyznání své. Byl-li křtěn ve jmenu nejsv. Trojice, nechť se jen ruce naň vloží. Což na sněmích *Nicejském, Cařihradském i Tridentském* stvrzeno.

Výroky. „Toto pravidlo, žeby se ve všech církvích zachová-
vati mělo, prohlašujeme, aby křest jednou přijat, nijak opětováním
znectěn nebyl, dle apoštola řkoucího: „Jeden Pán, jedna víra, jeden
křest.“ (*Ef. 4, 5, 6.*) *Sv. Lev Vel.* „Křtěný vyobrazuje svým pou-
hrouzením smrt a pohřeb Kristův. Kdož tedy klesli, nemohou opě-
továním křtu dojíti odpuštění. Neboť jako Kristus jen jednou byl
ukřižován, rovněž i křest opakovati se nemá. Jedinou smrtí svou
ráčil vykoupiti všecky, aby vícekrát umírati třeba neměl. Což
církev pozorujíc, vyrozuměla jest, že se křest opětovati nemá.
Protož se křtěným skrze ovoce pokání přivlastňuje naděje odpu-
štění.“ *Sv. Augustin.* „Milost Kristovu, kterouž nemluvňátko při-
jalo, neztrácí, leč skrze bezbožnost vlastní, zlým-li se stává po-
stupem stárí. Neboť tehdaž také vlastní počíná míti přestupky,
kteréž se neodstraňjí novým zrozením, nýbrž jiným léčením se
hojí.“ *Týž.* „Vidíme, že ani odpadlíci křtu neztrácejí, při nichž se
ovšem neopětuje, pokáním-li se navrátili, a tudíž se má za to, že
ztracen býti nemůže.“ *Týž.*

7. *Opáčení všech účinků.* „Křest jest vězňů propuštění, smrt
hříchu, ducha znovuzrození, oblek skvoucí, znamení nepostížitelné
k nebi cesta, království nebeského získání, milost přijetí v synovství.“
Sv. Basil a sv. Cyril Jer. „Hle svobody přívětivě požívají, kteříž
nedlouho před tím držáni byli v zajetí. Měšťany církve se stali,
kteří se nacházeli v bludech scestných, v podílu spravedlnosti obcují,
kteří vězeli v hanbě hříchu. Neboť nejsou toliko svobodní ale
i čistí, netoliko čistí, ale i spravedliví, ne toliko spravedliví, ale

i dědicové, ne toliko dědicové ale i bratři Kristovi, ne toliko bratři Kr. ale i spolu dědicové Kr.; ne toliko spoludědicové, ale i údové, ne toliko údové ale i chrámové, i nástroje ducha. Pozoruješ kolikero jest darů křtu? Někteří mají za to, že by ta milost v pouhém odpuštění hříchů záležela, my pak vyčtli jsme milostí desatero. *Sv. Jan Zl.*

Vodou křestní zrozen k spáse
ve vodě se zrodím zase

ku životu nadzemskému
věčně blaženému.

P ř í k l a d y.

a) *Sv. Cyprián* o účincích křtu sv., jež sám na sobě zakusil takto napsal: „Když pomocí vody rození, po šetření pádu a poškrvny prvního věku v srdce vyčištěné a čisté se svrchu světlo se vlilo, když po přijetí Ducha z nebe v nového mne člověka narození druhé napravilo; divným obyčejem hned upevňovalo se pochybné, otvíralo se zavřené, svítilo se tmavé, snadnost dávalo, co se prve, nesnadno zdálo, že muž činěno býti: . co prve tělesné narozeno hříchům zavázané živo bylo: Boží býti počalo, což Duch sv. obživoval.

b) Podobně *sv. Jan Zl.* „Před křtem sv. byl jsem země a bál jsem se, že se v zem obrátím; na křtu sv. svlekl jsem se sebe zem, a oblekl jsem nebe. Nyní slyším: Pro nebe jsi a do nebe se odebereš!“

Misionář *Smet* vypravuje, že se od něho dal stařec 80letý pokřestiti, kterýž pak v skutku a v pravdě Bohu živ byl. Po dvou letech sklesl na lože smrtelné; a otázan, jak by stár byl, pravil: „Jen dva roky; čítám život svůj od té chvíle, kdy jsem skrze křest sv. pro Boha se zrodil, těch 80 let před tím byl život smrti.“

c) *Jesenius*, pohanský kejklíř, chtěl pro obveselení lidu křestany směšné učiniti; i hrál před císařem Dioklecianem na takového, jenž se chce dáti pokřtiti. Jiný herec, oblečen za kněze, lil na Jesenia vodu, říkal případná slova a bílým rouchem ho přioděl. Než v tom okamžení podivná změna v srdci Jesenia se stala. Z posměvače stal se věřící a posléz i mučenník Boží; byv stat na rozkaz Diokleciana, což se stalo l. P. 286.

d) *Chlodvík*, král Frankův, byl r. 496. od *sv. Remigia* v Re-meši křtěn. Vstupuje do chrámu skvostně k té slavnosti ozdobeného, ptal se překvapen: „Otče, to-li jest to království nebeské, co jsi mi slíbil?“ Načež odvece *sv. biskup*: „Toť, pane můj, jen stín

jeho; hle“ — okazuje na křtitelnici „tuť jsou dvěře, kteréž tam přivádějí.“

e) Když r. 1298. *Kasan*, král tatarský, manželku, svou na smrt vydal, že mu ohyzdného a potvorného syna zplodila, žádala ho královna, aby povolil dítě pokřtiti. Povoliv, uzřel pak syna tak sličného, že proniknut tím zázrakem víru katolickou přijal. O, jak sličnou teprv duši naši činí křest svatý!

Nauč. mr. a) Jak veliké jsou ty milosti, kterýchž křtém sv. nabýváme! Pročež si jich važme a za ně Bohu hodně děkujeme. „Křesťané pomněte, že jste děti Boží, a protož Boha co Otce milujte. Vyť jste údové Krista Ježíše, údové duchovního těla, jehož hlavou jest Kristus. Jako tedy údové těla řídí a spravují se hlavou, tak se spravujte Kristem Ježíšem, jenž jest hlavou té církvi, do které vás přijal. Buďte jedno s Kristem, jako údové jedno jsou s tělem. Pomněte posléz, že jste dědicové Boží. Pravá vaše vlast jest nad hvězdami. Tam se dostanete, toho slavného dědictví dosáhnete, jestli jako praví synové Boží chovati se budete“. *Jirsík.*

b) Ctěme v každém křesťanu, jak v tom, jenž v kment se odívá, tak i v onom, jenž podlé cesty žebře, svého bratra a dědice nebes.

c) Radujme se z toho, že jsme skrze křest vešli do církve, prosme Boha, aby té milosti popřál i těm, kteří ve tmách bludu jsouce, o církvi svaté nic nevědí.

P ř í k l a d y.

Sv. Augustin svou vděčnost za přijetí křtu sv. takto projevil: „Za veliké to pokládám dobrodiní, že mne nechal Bůh zroditi mezi těmi, skrze něž bych víry a svatosti došel. Vidím, že bezpočtu lidem jest odepříno, z čeho se těším, že mi jest popřáno.“

Sv. Pacian, sv. Kaliop, sv. Petr Bellámský a jiní sv. mučenici byvše od tyranů na své jmeno, rod stav, a vlast tázáni, nic jiného neodpovídali, než: „Já jsem křesťan,“ čímž veřejně vyznali, že pokřtěnu býti, největší jest ctí. — Nejoblíbenější místo sv. *Ludvíka*, krále francouzského, bylo město *Possia*; a proč? Protože tam milost křtu sv. přijal. Týž král *Ludvík* dí vším právem: „Tři hrsty plné vody, jimiž pokřtěn jsem byl, vzácnější jsou, nežli tři koruny královské, jež nyní na hlavě nosím.“ — Šlechtný *Dauphin*, otec *Ludvíka XIV.*, dal svým odrůstajícím synům pěkné naučení. Poslav totiž pro křestní knihu, v níž náhodou před oběma princí dítě cbudých rodičů bylo zaznamenáno, pravil: „Hle milé dítky! jako

v této kníze, tak jsou před Bohem všickni lidé sobě rovni; u něho není rozdílu leč víry a ctnosti. Kdo nejctnostnější, ten jest největší.“

Když *Cheverus*, biskup Bordeauxský, jedenkrátě dítě šlechtické pokřtil, stáli po zdáleči kmotrové s chudým dětátkem, čekající na jiného kněze křtitele. Vida to biskup, sám je pokřtil, neboť pravil: „Dítě v chudých plénkách jest také syn Boží, jako ono v zlatém povianu.“

V. Rozdavač svátosti křtu neb křtitel.

1. Kristus rozkázal svým apoštolům, aby křtili (*Mat.* 28, 19). Toho rozkazu poslušni apoštolové svatí i jejich pomocníci, jáhnové, skutečně svátost křtu udělovali, jakž o tom písmo sv. na mnohých místech svědčí. Tak hned ten den, když Ducha sv. obdrželi, okolo tři tisíců lidí pokřtili (*Sk.* 2, 41.) a brzy na to dva tisíce (*Sk.* 4. 4.). Sv. Filip, obrátiv v Samaří velký počet lidu na víru Kristovu, pokřtil muže i ženy. (*Sk.* 8, 12.) Moc tu zůstavili sv. apoštolové svým nástupníkům, biskupům a kněžím (v díl I. o církvi), Proto mají v církvi svaté *biskupové a kněží* k tomu zřízení (faráři) právo křtíti, s jich pak povolením mohou i jiní kněží a jáhnové křtíti.

2. Když nelze jinak, t. v čas potřeby v nebezpečenství smrti, když tu není kněze neb jáhna, může *každý člověk*, jak věřící tak nevěřící, muž i žena i rozumné dítě, ano žid i pohan, křtíti; nebo chtěl Spasilel, aby svátost, všem tak potřebná, byla i lehce přístupna. Poněvadž bez křtu nelze dojiti spasení, mohlo by se přihoditi, že by tu kněze nebylo, proto jest obyčej v církvi, že v čas potřeby každý člověk může křtíti.

V III. stol. sněm *Florent.* rozhodl v rozepři papeže Štěpána proti biskupu Kartag., sv. Cypriánovi, že i křest od židův a kacířův udělený je platný. Dle církevního řádu muž má přednost před ženou, křesťan před nevěřícím. Obyčejně ale křtí z potřeby bába porodní (zkoušená), protož v té záležitosti má býti poučena.

Poznámka. Sebe samého nemůže nikdo platně křtíti, ani v pádu potřeby; jelikož křtitel a křtěnec musí býti osoby rozdílné; také kde ke křtu vody není příležitosti, křest žádosti a krve jej nahrazuje.

3. Avšak *kdo křtí*, musí při tom *podstatné věci*, k svátosti nevyhnutelně potřebné, *zachovávat*, a sice: a) má míti úmysl, že chce podlé ustanovení Ježíše Krista — ve smyslu Církve sv. — křtiti; b) má na toho, kdo se křtí, přirozenou vodu liti, t. na hlavu a není-li to možná, na jinou, jakoukoli částku těla a c) má týž,

kdo křtí (a ne jiný), lije vodu, zároveň (v podobě kříže, na význam toho, že milosti křtu svatého mají základ v zásluhách Ukřižovaného) zřetelně tato slova říkati: „Já tě křtím ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého.“

4. Je-li kdo z potřeby, buď v nebezpečení života neb jinak od nevěřícího aneb kacíře křtěn, *křest se* na něm více *neopětuje*, nýbrž jen obřady se donášejí, na nejvýš podmíněčně se křtí: „Nejsi-li křtěn, já tě křtím .“

Výroky. „Posluhovač této svátosti jest kněz, jemuž křtíti přináleží z povinnosti: ale za příčinou potřeby ne toliko kněz, ale i jáhen, i sám laik (nekněz) neb ženská, ano i pohan a kacíř může křtíti, zachovává-li jen způsob církve, a konati-li obmyslí, co koná církev.“ *Sněm Flor.* „Právo, křest udělovati, má sice kněz nejvyšší, potom kněží a jáhnové, ne však bez svolení biskupova.“ *Tertullian.* „Křest působí spasení, nechať byl kýmkoli udělen, toliko buď vykonán, vzýváním Trojice, vodou a církevním způsobem; zkrátka, buď vykonán jak se náleží.“ *Sněm Later. IV.* „Řekl-li by kdo, že křest není pravý, byť i od kacířův ve jménu Otce, Syna a Ducha sv. byl udělen, s tím úmyslem konati, co koná církev: buď vyobcován.“ *Sněm Trid.* „Platně posluhuje křtem všeliký člověk rozumný kterékoli víry, jakého-koli stavu neb pohlaví. Dobrovolně, jakožto posluhovač řádný a z povinnosti, jen kněz, máje právomocnost neb dovolení, aneb s jeho svolením jáhen. Ve svrchované potřebě však každý, kdo může křtíti platně, křtí též dovoleně a jest zavázán, bližnímu přispěti ku pomoci.“ *Sv. Liguori.* „An se křest uděluje slovy evangelickými, sám ze sebe svatý jest, pro Toho, čím jest. A byť i kdo přijal jej od člověka zlého, nepřijímá převrácenosti posluhovačovy, nýbrž toliko jedinou svátost tajemství.“ *Sv. Augustin.* „Tolik platí křest udělený člověkem opovrhlivým, jako udělený apoštolem.“ *Týž.* „Odtrženci od církve na díle shodují se s ní, a v tom, co od ní mají, jako by v církvi byli, považovati se mohou. Co z církve s sebou vzali, to se u nich neztratilo, jako křest sv. u kacířů. Svátost a milost křtu sv. nezávisí ani od toho, který jej přijímá, ani který jej uděluje, nýbrž Kristus jest, jenž křtí. Kdokoli tedy a byť byl Jidáš, ve jménu Otce, Syna i Ducha sv. . křtil, platný křest udělil.“ *Týž.*

Nauč. mr. Je-li dítě slabé, a nemůže se nésti ke křtu, aneb je-li člověk nekřtěný v nebezpečení života, máme k udělení křtu zapotřeby vždy býti ochotni. —

P ř í k l a d y.

V *Pařížské porodnici* se narodilo dítě velmi slabounké, kteréž jak bylo viděti, nemohlo dlouho na živě zůstat. Lékaři pečovali o matku, aby ji zachovali: dítěte si nikdo nevšímal. Jediný *čekatel lékařství*, mladík nábožný, honem pro kněze posýlal, aby dítě nezemřelo bez křtu sv. Ostatní se posmívali nábožné jeho horlivosti, on však nedbaje na jejich posměch, chtěl běžeti sám pro kněze. V tom ale skonávalo dítě, pročež uchopiv vodu, sám pokřtil je a tak bránu nebes mu otevřel.

Misionáři, kázice mezi divochy, vysílají zkušené ženy, které léčice nemocné dívky, zároveň křest z potřeby jim udělují.

Sv. Athanáš, slovutný učitel církevní a biskup Alexandrinský, jakožto chlapec hraje si s pohanskými dítkami na břehu mořském, je křtil, což spatřil tehdejší biskup Alexandr, záležitost tu vyšetřoval, a seznav, že vše podstatné při křtu bylo zachováno, požádal rodiče, aby pokřtěné dívky k vychování mu odevzdali, i nebyly dívky ty křtěny, nýbrž jen obřady na nich se vykonaly.

Roku 1850. stalo se v jisté vesnici, že *holka židovská*, která navštěvujíc školu křesťanskou, dobře v našem náboženství byla vycvičena, od dítek křesťanských byla pokřtěna; však brzy na to zemřela, o čemž když farář se dozvěděl, žádal židovských rodičů, aby ji mohl pochovati dle kř. způsobu, neboť byla platně křtu svatého dosáhla. Rodiče z počátku zpěčující se, konečně přivolili; i nedlouho na to sami se pokřtiti dali.

VI. Příjimatel křtu sv. neb křtěnec.

1. Křest může *každý* přijmouti, kdo jsa na živě, této svátosti ještě neobdržel, nechat *dítě nebo člověk dospělý*. Také dívky platně se křtí, jakož o tom poučuje svědectví a obyčej církve, nebo nic jim nepřekáží, dojíti milosti a lze se nadíti, že, kdyby dospěvše, poznaly víru Kristovu, samy křtu sv. by žádaly. Již *Origines* považuje křest dětí za apoštolskou tradici. Hned v 3. stol. podávala se nejsv. svátost malým dětem, jež ovšem musely býti pokřtěny. „Schopný křtu přijímač jest člověk živý, pocházející od Adama a ještě nepokřtěný. — Platně křtí se nemluvňata, jakož i ustaviční bláznové, kteří jsou nikdy rozumu neužívali, poněvadž se pokládají za rovné nemluvňatům. Užívali-li však rozumu, neplatí křest, leč jestliže ho před upadnutím v blázenství požádali.“ *Sv. Liguori*.

„Každé stáří jest hříchu podrobeno, a tou příčinou jest každé stáří ke svátosti schopno.“ *Sv. Augustin.*

2. *Co se na křtěnci požaduje?*

a) *Nemluvnata* nabývají milosti křtu sv. bez vlastního přičinění, neboť „vůli nemluvnat nahrazuje Kristus a církev.“ *Sv. Liguori.*

b) *Dospělý člověk* musí se dobrovolně, veden přesvědčením, ne násilím nebo ziskem, — ke křtu hlásiti a k němu náležitě se připraviti: má totiž napřed u víře býti dokonale vycvičen a pak má s dobrým úmyslem, pevnou vírou, nadějí a láskou svátost křtu sv. přijmouti. Především jest zapotřebí, aby *chtěli* a předsevzetí měli, přijíti svátost křtu; neboť jelikož na křtu sv. každý hříšník odumírá a nového života způsob na se bere: slušno jest, aby nikomu nebyl křest podáván, jenž by nechtěl, neb dokonce odporoval, nýbrž jen těm, kteří dobrovolně a s ochotností jej přijímají. Pročež podle sv. podání vždy vidíme zachovávatí to, že se nikomu křtem nepřisluhuje, pokud nebyl otázan, chce-li pokřtěn býti.

Mimo vůli křtu sv. jest k dosažení svátostné milosti nejvýš potřebná také *víra*; neboť Pán a Spasitel náš sám pravil: „Kdo uvěří a pokřtěn bude, spasen bude.“ (*Mar. 16.*) Přece však i křest nevěřícího byl by platen, pakli ho dobrovolně požádal.

Výroky. „Křest že lehkovážně nemá udělován býti, vědí, jejichž to povinnost. . . Ano buď spíše přihlíženo k tomu, co pravíno: „Nedávejte z svatého psům, aniž mectě perel svých před svině“ a „nevkládej rukou rychle na žádného, abys tudy účasten nebyl hříchů cizích.“ (*Mat. 7, 6. I. Tim. 5, 29.*) Těm, kdo v koupel křtu vstoupiti chtějí, třeba, aby se modlili častými modlitbami, posty, klekáním a bděním.“ *Tertullian.* „U dospělých požaduje se alespoň úmysl habitualní, to jest úmysl, ježž člověk měl a jehož neodvolal. Též na dospělém žádá se víra a kajicnost. Co se víry týká, třeba, aby uměl svátosti, desatero Božích přikázání a modlitbu Páně, nadto hlavní učení křesťansko katolické víry“ (viz I. str. 99.) *Sv. Liguori.*

Při křtu voda jen, ne krev ať teče;
vnucena nic svátost neprospěje;
víra bez lásky jest bez naděje.

Kamenický.

P ř í k l a d y.

Sv. Augustin, když ještě v bludech manicheiských vězel, měl přítele, jmenem *Nibrid*, kterýžto nebezpečně se rozstonav, bez jeho vědomí, péčí některých křesťanských přátel, byl pokřtěn i odtud

upřímně věřiti počal. Augustin držel křest tehdaž ještě za pouhou ceremonii, i posmíval se tomu. Než pokřtěnec přísně mu domlouval, aby rouhavých řečí zanechal. Augustin mlčel a Nebrid zemřel v krátce co horlivý křesťan.

Misionář *Odin* přišel na svých apoštolských cestách k náčelníku divochů, kteréhož jiný divoch ze msty smrtelně poranil. Příležitosti té použil misionář, aby nemocného pohana království Božímu získal. Vzbuzoval ho tedy, chce-li po smrti do domu velikého ducha (Boha) vejíti, že si musí dát hlavu umýti (pokřtiti se). K čemu, když nemocný svolil, vykládal mu Odin hlavní pravdy svatého náboženství, jenž on ochotně přijal; však za těžko mu bylo . . . odpustiti svému odpůrci. Tu pojav misionář kříž, vypravoval, co Kristus za nás přetrpěl, i že žádá, abychom se všickni vespolek milovali a jako on i svým vrahům odpouštěli a za ně se modlili. A divoch pohnut tou řečí odpustil, byl pokřtěn, třetího pak dne šťastně skončil.

Chudá *turecká dívka* byla chycena od mořských loupežníků a prodána co otrokyně. Dostala se k velmi urputnému pánu, kterýž ji tak zbil, že na polo mrtvá zůstala ležeti. Zpamatovavši se, šťastně utekla. Biskup Algerský se jí ujal a dal jí do kláštera *cvičiti*. Za několika měsíců byla v křesťanském náboženství vycvičena i žádala sv. křtu. Biskup váhal, chtěje se přesvědčiti, zdali je upřímná touha její. I vzala do ruky kříž a srdečně Pána svého objala; pak dotknuvši se prstenu biskupova, pravila: „Jako vy, nej důstojnější pane, tento prsten stále nosíte a podle libosti na prstu otáčíte, tak chci já býti prstenem Božím, chci se věrně držeti Boha, až budu v koupeli křtu sv. nově zrozena.“ Tak upřímnou touhu biskup nemohl oslyšeti; i neprodleně jí křest sv. udělil.

3. Pokřtěnec vchází na křtu sv. ve smlouvu s Bohem, která se *slib křestní* jmenuje. Bůh totiž podává křtěnci svých milostí (v. svr. IV. Účinkové křtu), tento pak za to k jistým povinnostem se zavazuje: že chce totiž v Boha věřiti, jej jakožto Pána a otce nade všecko milovati, že církvi svaté, jejížto údem na křtu sv. byl učiněn, chce povždy býti věren a rozkazů jejích poslušen.

Nauč. mr. a) Slib ten, ne člověku ale Bohu učiněný, veřejně v chrámu Páně, jest, jak dí sv. *Augustin*, nerozlučitelný; žádná moc ani v nebi, ani na zemi jej rozvázati nemůže. Pročež *sliby křestní* věrně plňme; abychom pak k tomu byli povzbuzeni, často na ně pamatujme, čili obnovujme jich, a to zvláště v den zrozenin svých, v den svého křest. patrona, o každé slavnosti církevní a kdykoli

nějakou svátost buď sami přijímáme, aneb při udělování jsme přítomni.

Obnovení slibu křestního: Přijmiž, o Bože, mé nejvřelejší díky za všechny dary a milosti, jichžto jsi mně na křtu sv. uštédřiti ráčil. Lituji toho srdečně, že jsem všech těchto milostí vždy náležitě k spasení svému neužíval; však od této chvíle chci všemožně nahraditi, co jsem obmeškal. — Věřím v Boha Otce, všemohoucího Stvořitele nebes i země. Věřím v Ježíše Krista, Syna jeho jediného, Pána našeho, narozeného a ukřižovaného. Věřím v Dacha svatého, sv. církve obecnou, svatých obcování, hříchův odpuštění, těla vzkříšení a život věčný. V této sv. víře chci s pomocí boží žíti a umříti. Odříkám se zlého ducha i všech skutků jeho i vsí pejchy jeho. O Bože, dejž mně svou milost, abych co jsem na křtu sv. přislíbil a nyní opět přislibuji, věrně plnil a tak dosáhl života věčného. Amen.

Výroky. „Plň nejvyššímu sliby své.“ *Žlm.* 49, 14. „Pokoje následujte se všemi a svatosti, bez níž žádný neužrjí Boha: prohlédajíc k tomu bedlivě, aby žádný nezanedbal milosti Boží . . . jako Ezau, který za jednu špatnou krmi prodal prvorozenství své“ (*Žid* 12, 14—16.) „Byv otázan: Odříkáš-li se ďábla a skutků jeho, co jsi odpověděl? Odříkám! Odříkáš se světa a rozkoší jeho? Odříkám! Bud' pamětliv řeči své. Nikdy na svůj závazek nezapomínej . . . Uvažuj kde, a komu jsi slíbil? Jáhna jsi viděl, jest to však sluha Kristův. Viděl jsi ho při oltáři sloužícího. Tedy tvé upsání ne na zemi, nýbrž v nebi se chová.“ *Sv. Ambrož.* „Se sv. křtem má se srovnávati život křesťanský, ježto se nikomu, v tom-li se čehož nedostáváti bude, život věčný nepřislubuje. Neboť kterýž řekl: Nenarodí-li se kdo z vody a z Ducha, nevejde do království nebeského. (*Jan* 3, 3.) Týž také říci ráčil: Nebudeli hojnější spravedlnost vaše nežli zákoníků a fariseů . . . (*Mat.* 5, 20.) O těchto však praví: Na stolicí Mojžíšově posadili se zákoníci a fariseové; všecko tedy, cožkoli mluví vám, zachovávejte a číňte, ale podle skutků jejich nečíňte; neb mluví, ale nečiní. (*Mat.* 23, 2. 3.) Jejich spravedlnost následovně jest mluvit i nečiní, a tudíž také Pán žádá, aby naše nad jejich spravedlnost byla hojnější, abychom netoliko mluvili, ale i činili. Tomu-li tak nebude, v království Boží se nevejde.“ *Sv. Augustin.*

Roucha neviný si važ, jež ti na křtu dáno;
by ti čisté, vždy se snaž, bylo zachováno.

P ř í k l a d y.

Den křestní byl *prvním křesťanům* tak důležitý, že ho každoročně slavili, sliby své, na křtu Bohu učiněné, tu obnovujíce, aby v čas pokušení a pronásledování stáli u víře pevně. Podobně *Abbesínové a Koptové* každoročně památku křtin světili, u přítomnosti svědků na ten den v svěcenou vodu se potápějíce, čímž neobnovovali křest, nýbrž první svátostní milost v sobě vzbuzovali. A tak *dosavad* mnozí *nábožní křesťané*, ne-li veřejně a slavně, alespoň soukromě, v duchu konají památku pokřtění svého, obnovujíce sliby, kteréž Bohu na křtu sv. byli učinili.

b) *Kdo zanedbává milosti*, neplní slibů křestních, hrozných pokut se boj . . . Lenivému služebníku řekl Pán: „Z úst tvých soudím tebe, služebníče nepravý“ (*Luk. 19. 22.*) Tak někdy na soudu Bůh odsoudí ty, kteří závazky na křtu učiněné zrušili.

„Příteli, kterak jsi sem vešel, nemaje roucha svatebního?“ řekl Pán za stolem sedícímu. (*Mat. 22, 12.*) Podobně řekne Bůh těm, kteříž roucha čistoty míti nebudou.

Výrok. „Ubezpečen jest (křtěnec), že svatá jest svátost Kristova, byť i méně svatým neb i nesvatým udělena byla rozdačem: tatáž svatost svátosti však že naň pokutu uvaluje, jest-li že ji nehodně přijal, zle jí užíval, a jí příslušně živ nebyl.“ *Sv. Augustin.*

P ř í k l a d y.

Když *Isdegardes*, král Perský, sv. *Benjamína*, jáhna, všemožně usiloval od víry křesťanské odvrátiti, řekl mu tento: „Oznam mi o králi, jaký bys ortel vynesl na toho vojína, který by vojsko tvé opustiv, připojil se k nepříteli?“ „Odsoudil bych ho k nejukrutnější smrti,“ byla odpověď jeho. „I jak kruté smrti hoden by byl ten, doložil sv. jáhen, jenž by Boha svého a Pána všech věcí zapřel, pouze proto, aby chatrnému stvoření se zalíbil!“

Vážme si vždy roucha nevinnosti,
jež jsme na křtu svatém přijali;
hledmež, majíce je v šetrnosti,
bychom poškrvnit je nedali.
Na slib učiněný pamatujme,
srdce svá před hříchem ochraňujme,
bychom v lásce boží zůstali.

Frýček.

4. *Za svědky a rukojmí těchto slibů zvou se ke křtu sv. hned od časův apoštolských kmotři.* Nebo „jako novorození po delší čas něžné ochrany a pečlivosti potřebují: takť i duchovně znovuzrození upřímného ošetřování za potřebí mají, aby se s rozkazy svatého náboženství dokonale seznámili a dle něho i živi byli.“ Tudiž

a) *Zastupují kmotři místo nemluvněte*, nesou je ke křtu, na místě něho otázký křtitelovi odpovídají a k slibům křestním za ně se zavazují.

Výroky. „Kmotři jsou jako duchovní otcové, kteří po řtění z koupele přijímají ve své opatrování.“ *Sv. Liguori.*

O tom starobylém obyčeji máme svědectví *sv. Dionysia*, an dí: „Božským našim vůdcům (apoštolům) to v mysl přišlo a za dobré se vidělo, přijímati dítky podle toho svatého způsobu, že přirození rodiče dítě své někomu ve věcech božských zběhlému jako pěstounu odevzdali, pod nímž by jako pod duchovním otcem a spasení svého ochrancem ostatní věk života dítě trávilo.“ To ztvrzuje i *sv. Hyginus*. „Nesou se do chrámu dítky a nemohouce o svých, spěchají tam o nohou cizích, aby uzdraveny byly. Půjčujet jim máti církev nohou jiných, aby přišly, srdcí jiných, aby věřily, řeči jiných, aby vyznávaly. Nikdo tedy vám učení jiného nevnucuj. Církev vždycky za to měla, vždy tomu věřila, z víry předchůdcův to přijala, toho až do konce zachová.“ *Sv. Augustin.*

b) *Pročež kmotrové jsou povinni*, ty, kterým kmotry byli, nemají-li rodičů, neb jsou-li rodičové nedbanliví, v křesťanském náboženství dobře cvičit, aby slib křestní věrně plnili, tudíž nábožní a ctnostní byli; mají je upřímně vzbuzovat, ano pokud možná i o jejich časně dobré se starat. Za tou příčinou křestní otcové a matky se zovou a „se křtěncem a s jeho rodiči v duchovní vcházejí příbuzenství, tak že mezi nimi manželství nemá místa míti.“

Výroky. „Vás jak muži tak i ženy, již dítky při křtu sv. na rukou svých držíte, napomínám, abyste pomněli, že jste se za rukojmě víry před Boha postavili, na místě těch, jichž z vody křtu sv. pozdvihujete; protož napomínejte jich vždy, aby čistotu srdce svého šetřily, spravedlnost milovaly a lásku zachovaly.“ *Sv. Augustin.* „Ne toliko slovy, ale i příklady máte jich ke všelikému dobrému skutku nabízeti.“ *Týž.* „Nejvíce bratři moji, nejvíce na zřeteli mějte věřící syny své, jež jste zrodili u víře, aby pokřtěni byli. A však zlý syn pak zanedbává buď otcova napomínání, aneb jeho kárání aneb jeho přísnost. Ty plň, co přináleží tobě, a Bůh požádá, co patří sobě.“ *Týž.*

P ř í k l a d y.

Když sv. jáhen *Murita*, pro víru Kristovu na smrt byl veden, ku kteréž ho jakýsi odpadlík *Elpidoforus* odsoudil, jemuž *Murita* druhdy stál kmotrem : uzřev na cestě toho tyрана, vyňal z kapsy bílý oděv, v který E. na křtu sv. byl oblečen a drže ho vzhůru před celým zástupem, takto k němu mluvil: „Viz bezbožníče tento oděv, jenž před trůnem božského soudce na tebe bude žalovati. Jáť jej zachoval, tehdáž na křtu sv. byl ti znamením nevinnosti, nyní pak ti k věčnému zahanbení a zatracení poslouží! Zrušil jsi slib svátostní a přioděl jsi se zlořečením jako šatem. Co počneš bídniče, až služebníci Pána pozvaných k svatbě nebeské volati budou, a tobě pak Pán řekne: Příteli, kterak jsi sem vešel, nemaje roucha sva-tebního? Nevidím, co jsem ti udělal: svížíce ruce i nohy jeho uvrzte jej do temností zevnitřních, tamť bude pláč a skřípení zubů.“ Což uslyšev E. oněměl; než, ač ohněm svědomí trápen, nekál se . i neušel ohně věčného.

c) Jelikož povinnosti kmotrů tak jsou důležité a svaté, mají se *voliti takoví*, kteří by jim destáli. Tudíž kmotrové mají býti katolického náboženství (nekatolíci, nelze-li bez uražení křesťanské lásky se vyhnout, brávají se jen co svědkové), věku dospělého, dobře vycvičení u víře i v mravích dokonalí. „Toho sv. pěstounství svěřovati se nemá těm, kdo by to věrně plniti buď nechtěli, nebo stále a svědomitě plniti nemohli. Pročež mimo rodiče přirozené, — kterým nesmí se tato péče svěřiti proto, aby tím jasněji se ukázalo, jak veliký jest rozdíl mezi vychováním duchovním a tělesným, — přede vším kacíři, židé a nevěřící od toho úřadu naprosto vyloučit se musí, poněvadž jejich myšlení a starání na to jde, aby pravdu víry bludy svými zatemnili a všecku pravou pobožnost křesťanskou zvrátili.“ *K. Ř.*

Sněmem *Trid.* jest usnešeno, aby při křtu více kmotrů nebylo, než *jeden* *) toliko, buď muž nebo žena, nebo na nejvýš *jeden a jedna* a to dílem proto, že by při mnohých učitelích pořádek kázně a učení mohl v zmatek býti uveden, dílem proto, aby se mezi mnohými nerozmáhalo příbuzenství duchovní.

Výroky. „Při křtu dítek svých nechat vyvolí rodičové kmotry takové, jací býti mají, kteří by je mohli vyučovati i příkladem

*) Jednoho kmotra jest dosti, a více než dvou býti nemá; svědků může býti a bývá více.

života i křesťanskou a to katolickou kázní.“ *Sněm Pražský*. K zastávání úřadu tohoto nebudtež nikterak připuštění nevěřící, kacířové, vyobcovaní, kletbou stížení, veřejní hříšníci, neb bezectní, chlapci čtrnácti let nemající, a potom ani ti, kdož nejsou zdravého rozumu.“ *Týž*.

P ř í k l a d y.

Kníže *Jindřich Saský* vyvolil synu svému Augustovi (r. 1526.) za kmotra sprostého faráře, kterýž vznešenému křtenci dává dukát, celé své jmění do vínku, omlouval se svou chudobou. Načež odvece kníže: „Námť bylo jediné záležino, aby měl Syn náš nábožného a ctnostného kmotra“: pak hojně faráře obdaroval. Podobně i u nás mnohá vznešená rodina chudé, však nábožné kmotry si obírá.

d) Přiváděti koho Bohu jest skutek křesťanské lásky, ano čestno jest býti komu svědkem jeho přijetí za Syna Božího a dědice království nebeského; proto bez důležitých příčin *nemá se nikdy a nikomu kmotrovství odpírati*.

P ř í k l a d y.

Ruský *cár Ivan*, vycházeje často na zapřenou, rád u sprostého lidu zavítal, aby seznal potřeby jeho. Přišel jedenkráte do chatrče osamělé, kde nedávno děťátko světla Božího spatřilo. Kromě manželů nebylo tu nikoho. Matka po porodu nemohla vstáti, aby neznámého hosta vyčastovala; pročež snesl sprostický muž co bylo: černý chleba i medovinu. Když neznámý host se najedl a pohovořil, pozoroval, že starost mají o kmotra; nebo muž se nemohl vzdáliti, aby v sousedství o kmotrovství požádal; pročež cizinec sám za kmotra se nabídl; jen museli mu slíbiti, že se křtem posečkají do zítřka. Druhého dne přijel *cár* s celým svým komonstvem k chatrči; což vidouce oni sprostí lidé, velmi se zděsili; však *car* je upokojil a na odměnu za jich křesťanskou hostinost, již mu včera neznámému prokázali, pojav dítě, k sv. křtu je vezl, o něž pak, jakož i o rodiče dobře se postaral.

VII. Obřady. A) Zprávy historické o křtu sv. a obřadech jeho.

1. V prvních dobách církve Páně křest sv. se uděloval nejvíce lidem dospělým. Kdož žádali křtu sv., byli od biskupa přijati mezi čekance, *katechumeny*, znamením svatého kříže, vzkládaním

rukou a modlitbou. Čekancové tito byli rozděleni v třídy a cvičeni v křesťanském náboženství od kněze neb jáhna (katechety) obyčejně po tři léta; kteří pak byli horliví v učení, nábožní a v mravech neúhonní, docházeli i dříve křtu svatého.

2. Katechumeni třetí neb poslední třídy (v IVtou neděli postní) udávali biskupu jmena, jaká si vyvolili, obyčejně *jmena svatých* a světic Božích, jejichžto příkladem by povzbudili se k následování. Někdy a však zřídka kdo si zanechal své jméno pohanské jako: Tertullián, Origines, sv. Ambrož a j. Mnohdy se jmena od slavností brávala, jako: Epiphanius (Zjevení), Paschasius (velikonoce), neb od křesťanských ctností jako: Fides (víra), spes (naděje), charitas (láska). Dítěm ustanovovali jmena rodiče nebo kmotři.

3. Před křtem byli po 7 dní *zkoušeni a rozličné obřady* byly na nich konány. Byli totiž přivedeni do chrámu, kdež stali v prostém obleku, s hlavou zahalenou a bosí. Biskup a každý z přítomných kněží třikráte jim v ústa dechl, načež jeden oči a uši mu pomazav slinami svými, zlého ducha zaklínal . . . Jan Zl. dosvědčuje: „Kterí k svátosti novuzrození přistupují, do pramene života nevstoupí dříve, leč až zaklínáním a dýcháním kněze duch nečistý se zapudí.“ — Dávala se jim sůl do úst na znamení „zachování se od shnilotiny a mrzkosti budoucích hříchů.“ *Origines*. Pak k západu obráceni, odříkávali se ďábla i skutků jeho. „Chtíce se ku křtitelnicí odebrati, dřív pod rukou biskupovou dosvědčujeme, že se odříkáme ďábla, pejchy i andělův jeho.“ *Tertull.* Biskup vykládal vyznání apoštolské a modlitbu Páně, což katechumeni z paměti se učili a před křtem veřejně odříkávali.

4. Takto připraveni *katechumeni* byli konečně *křtěni*. Křtívalo se tehdáž, krom neobyčejné potřeby, v některých toliko časech, a sice: na bílou sobotu a v sobotu před hodem svatodušním. „Slavnost vzkříšení Páně dobře se hodí k udělování křtu sv., protože křtem svatým člověk skrze zásluhy ukřižovaného vstává k životu věčnému (*Řím.* 6, 3, 4.). Tolikéž slušno před svatodušním hodem křtiti, protože Duch sv. působí milost křtu sv.“ *Hnojek*. V církvi východní křtívalo se i o slavnosti sv. tří králů, že druhdy na ten den konávala se památka pokřtění Ježíšova. Dítka dne 40ho, neb 8ho, a byly-li slabé, každého času se křtili. Později, když ubývalo ke křtu lidí dospělých, přestaly i doby křestní; na památku pak v těch dnech nyní jen voda křestní se světí. Voda tříkrálová není leč voda křestní podle ritu řeckého.

5. V den křestní před polednem ubírali se katechumeni do chrámu k poslední zkoušce, která několik hodin trvala. Po zkoušce šli domů a teprv k půlnoci se konečně ke křtu shromáždili. Tu velikonoční svíce a voda křestní se světila. Žehnání vody křestní a oleje, jak svědčí otcové svatí, jest původu apoštolského. „Světíme vodu křtu a olej pomazání. Dle jakého písma? Zdaliž ne podle posloupného učení?“ *Sv. Basil.* „Musíť prve voda očištěna a posvěcena býti, aby s to byla, křtem smýti hříchy člověka, kterýž bývá pokřtěn.“ *Sv. Cyprián.* „Znamením kříže požehnává se voda křestní, aby ní bylo smyto provinění.“ *Sv. August.*

6. Křest udělovali (slavně) v prvních časích křesťanstva jen biskupové; když pak církev se rozmáhala, ustanovili biskupové zvláštní křtitele, kněží; v čas potřeby i jáhnové, ano i laikové (někněží) křtili, ženy jen v potřebě nejvyšší (v. str. 218.).

7. Po svěcení vody opětovali katechumeni odřikání se sata-náše, odpovídající biskupovi; načež byli mazáni na prsou i na bedrách sv. olejem. „Po zakletí ďábla modlitbou a vzýváním Boha, olej ten takou dosahuje moc a sílu, že netoliko všecky hříchem poskvrněné čistí, nýbrž i neviditelné zlé duchy zapuzuje.“ *Sv. Cyr. Jer.* Na to říkali vyznání víry, ano místy je i vlastnoručně podpisovali; protož dí sv. E f r e m, „že andělé náš podpis v den soudu okážou.“

8. Po těch obřadech katechumeni vedeni byli ke křtitelnici, kdežto tříkrátním pohrouzením pod vodu byli křtěni; odtud křest se nazývá koupel. „Posléz jste byli vedeni k svaté božského křtu koupeli, a tu byl každý otázan, věří-li ve jméno Otce i Syna i Ducha sv. ? a spasitelné vyznání učinivše a třikráte ve vodu pohroužení byvše, opět jste vyšli.“ *Sv. Cyrill Jer.*

9. Od 14. století se při křtu toliko hlava křtěnce vodou polévala, kterýžto obyčej, zvláště při křtu dítek velemoudrý, dosud trvá. Pohroužení se pod vodu neb potápění znamenalo, že křtem starý člověk pochován hříchu, povstal k životu novému; polévání pak značí, že duše na křtu obmyta, očištěna od hříchu, původní nevinnosti a svátosti nabývá.

10. Dokavad křest sv. byl udělován potápěním, při kostelích bývalo zvláštní k tomu stavení a v tomto hluboká nádrž pro vodu křestní. Takové stavení sloulo baptistéř neb křestíště. Když nastal křest poléváním, ustoupily křestíště nynějším křtitelnicím.

11. Při křtu byli přítomni jáhnové, — u ženských jáhenky — kteří katechumeny vyučovali, za jejich hodnost ručili, dítky při křtu na rukou drželi, za ně odpovídali, dospělých pak svlékali

a oblékali, a při potápění pomáhali. Později místo jejich laikové zastávali a kmotři, (křestní otcové a matky) se jmenovali.

12. Po křtu biskup neb kněz přísluhující mazal týmě křtěncovo svatým křížmem, na znamení, že nyní právě křtánem neb pomazaným sluje. „Jak mile z koupele sv. křtu vykročíme, býváme sv. olejem pomazáni dle starého obyčeje. Pomazání běží po těle, prospívá ale duchovně.“ *Tertullian*. „Třeba též, aby pomazán byl, kdož jest pokřtěn.“ *Sv. Cyprián*.

Po tomto pomazání přikryl kněz hlavu křtána bílou nítěnou čepičkou v způsobu kapuce, červeně protkanou, což vyznamenávalo krev Kristovu. Pak jej pomocí kmotra oblékl v bílé dlouhé roucho (řízu) na znamení nevinnosti, jež po 8 dní, totiž až do neděle po velikonocích (odtud bílá neděle) — musel nositi. „Obdrželi jste roucha bílá a neposkvrněná, na znamení, že svlékše se sebe nečistotu hříchu, v roucho čisté nevinnosti oblečení jste.“ *Sv. Ambrož*. Konečně podal mu hořící svíci a propustil jej políbením pokoje, jak *sv. Ambrož* a *sv. Řehoř Naz.* zprávu dává. Takto oblečené křtěnce vedl jáhen k oltáři, kdežto jim biskup svátost biřmování uděloval a při mši sv. tělo Páně každodenně podával. Byl-li pokřtěnec zamožný, křtitele i kmotry častoval, odtud naše křestní hody aneb křtiny.

B) Podobnými obřady se křest (dítě) i za našich časů uděluje. Pobožné křestní řády na tré hlavních částek se dělí:

1. Příprava křtu až ke vstoupení do chrámu.)*

a) Křtěnec čeká v sínce chrámové s kmotry svými na příchod křtitele svého na znamení, že člověk dědičným hříchem poškvrněný, dokudž se veřejně neprohlásí, že ku Kristu chce býti přivtělen, není hoden, aby do stánku Božího vkročil.

b) Křtitel se táže, kterak se dítě má jmenovati? Aby křtěnec měl vždy před očima živý nějaký příklad mravů a cnosti, podlé něhož by svůj vlastní život mohl řídit a spravovati, aby měl u Boha přítele a orodovníka, dává se mu jméno některého svatého. „Stran jména dí *Croix*, že nehřeší, kdo dává jméno ne Svatého, poněvadž dáti jméno Svatého není příkaz, nýbrž toliko rada sv. Pia V. a Pavla V. . . . Připomíná však s římským katechismem, že se tak snadno nemá přivoliti k tomu, by kdo chtěl

*) Křest má se v kostele udělovati. Kromě kostela jen tehda křtiti se smí, když křtěnec nemůže bez nebezpečnství do kostela býti přenešen aneb když biskup dovolení udělí.

dáti jmeno pohanské. . . . Je-li pochybno, zdaž dítě mužského, či ženského pohlaví, a nutí-li nebezpečenství smrti, může býti pokřtěno beze jmena. . . . V římském rituále jest o jmeně takto ustanoveno: „Nechat se pečuje, aby nebyla dávána jmena oplzlá, báchorovitá aneb směšná, aniž jmena ničemných bohů, nebo bezbožných pohanů, nýbrž spíše, jak dalece to možné, jmena Svatých.“ *Sv. Alf. Liguori*. — Z jmen křestných povstala velká část našich přijmení.

Jména křestní. „Na začátku církve nebylo v obyčeji křtěncům jména dávat. Jelikož dospělí křest přijímali, měl beztoho každý z nich jméno svoje a tudy nebyl třeba nového mu udělit. — Jméno křestné má však do sebe hlubší význam, spočívající na základě symbolickém. Křest sv. sluje jinak obrodem člověka a křtěnec obléká na se člověka nového; proto v církvi tento duchovní obrod také zevnějšího výrazu a znamení dojiti musil, což se udělováním nového jména stávalo. První stopy toho významného obyčeje nalézáme již v 3. století. Však tehda neužívalo se jediné jmen světců a světic božích, nýbrž také jmen dle jistých dnů. Byl-li n. p. kdo pokřtěn na den Zjevení božího, obdržel jmeno Epiphanius, v den svátků velikonočních — Paschalis, o vánocích — Natalis Také dle jmen ctností dostávali křtěnci jména: Fides, Spes, Charitas, Inocentius, Felicitas, Pius, Viktor Ano i jmen zvířat zamítnuto nebylo, n. p. Leo, Lupus, Ursula, Columbus, a Byli-li majitelé takových jmen později do počtu svatých přijati, nabyla i jména jejich dnů do sebe posvátnosti. Také jmen sv. andělů a starozákonných bylo užíváno, i jména ženská dávána mužům n. p. Alfons Maria Liguori Neméně jména mužská přenášená na ženské pohlaví Antonie, Aloisie. . . . Nejpráhodnější však jména jsou takových světců, jichžto život dobře známe, aby nám zrcadlem ctnosti byli. Podobné dovoluje se při křtu více jmen dávat; jedno zůstane hlavním, jímž se křtěnec od ostatních osob snadno rozezná a také všemi těmi jmény upamatován bývá na své křestné znovuzrození, jakož i na více příkladů ctnosti, jimiž duší svou obohacovati má. Však takové nahromadění jmen může se státi hračkou lidí po marnivé výnosnosti. Jméno *Ježíš* někomu udělovati nevešlo nikdy v obyčej, aby t. nebylo zneuctěno. Ve Francii bývá St. Esprit (Duch svatý) jménem křestným. Ostatně nepřikazuje církev přísně, nýbrž přeje sobě toliko, aby se křtěncům jména svatých udělovala. Dovoluje se udělovati jiná slušná jména, nejsou-li vzata z bájesloví pohanského. Z toho viděti jest, že kněz křtu sv. odepřiti nemůže těm, kteří

pominutím jména nějakého světce, jiné slušné jméno dítěti přiřkno uti usilují.“ *Tom. Šimbera.*

Naši předkové jména svatých překládali n. p. Blahsa — Makarius, Blažena — Beata, Bohdan — Theodos, Bohdar — Theodor, Božena — Theodora, Ctibor — Honorat, Dluhoš — Longus, Dobroděj — Bonifác, Duchoslav — Spiridion, Libuše — Amalie, Mlat — Juvenal, Pravoslav — Justus, Radím — Gaudenc, Růžena — Rosa, Svatoň — Sanctus, Vlk — Wolfgang, Zbožný — Adauct, Zlatko — Aurelius a j., jak v kalendářích se udávají.

Chvalno jest dávati křtěncům *jmena sv. patronů* zemských n. p. Cyril, Method, Václav, Prokop, Jan Nep., Ludmila, Anežka, a j. —

Povzbuzení. „Když jsme byli pokřtěni, dáno jest nám jméno svatého, abychom stále pamatovali, že jsme byli na křtu posvěceni a že podle příkladu svatých Bohu sloužiti máme. Jaká to hanba, míti jméno svatého a živ býti hříšně. Ve svatém jmenovci máme patrona, který chrání nás a prosí za nás u Boha, protože máme jej obzvláště ctíti a jemu důvěřovati. Nejlépe ctíme jej, když následujeme ctnosti jeho.“ *K. Sk.*

Příklady: V dějích mučeníka sv. *Balsama*, ptá se soudce Severus: Jak se jmenuješ? „Rodným jmenem dí sv. mučenník jmenuji se Balsamus, křestným ale *Petr.* „Také v aktech sv. *Bonifácia* táže se soudce: Jak se jmenuješ? Sv. Bonifác odpovídá: „Řekl jsem již: já jsem křesťan.“ A v aktech sv. *Hilaria* dí jáhen Facian, „Rodným jménem nazývám se Facián, křestným ale *Kristián.*

c) Kněz táže se: „Co žádáš od Církve?“ Dítě skrze ústa kmotrů odpoví: „Víru a život věčný;“ nebo bez víry se nelze líbiti Bohu a víra, ukazuje-li se dobrými skutky, zaslíbený má život věčný.

d) Křtitel napomíná křtěnce, aby ostříhaje přikázání Boží, miloval Boha nade všecko, bližního pak jako sebe samého, jest-li žádá vjíti do života věčného; neboť nestačí k životu věčnému jen státi se údem církve, nýbrž třeba dobývati si blahoslavenství vlastním přičiněním. K tomu pak jest třeba milosti Boží. — Protož e) zaklíná kněz zlého ducha, by ustoupil Duchu sv., dýchá třikráte v tvář křtěňátka, na znamení, aby jako dech Boží prvního člověka oživil (*I. Mojž. 2, 7*), a jako Pán Ježíš vdechnutím svým udělil apoštolům Duchu sv. (*Jan 20, 22*): rovněž tak i křtěňátko milost Ducha sv. přijalo.

f) Křtitel dělá křtenci kříž jak na čele, tak i na srdci, neboť Duch sv. přebývá jen v srdci nábožném; i není dosti na tom, aby kdo učení Kristovo pouze rozumem pojal, ale i třeba, by je v srdci ostříhal a tak se chrámem Ducha sv. stal. — Ještě pak vícekrát křtěnce sv. křížem znamená a to proto, že spasitelný účinek křtu založen jest na zásluze smrti Páně.

g) Dále prosí křtitel ve dvou modlitbách, aby Bůh vzal to nemluvnátko pod svou ochranu a byl jeho mocným štítem, přistínil je otcovskou rukou svou, a na znamení toho klade na dítě ruku svou.

h) Požehnav soli, klade ji trochu do úst křtěnce, na znamení, aby ne toliko v ústech a na srdci měl moudrost, ale ji také v skutcích a v životě ukazoval, a modlí se při tom, by Duch sv. chuť a libost ke všemu dobrému v srdci jeho vzbuzoval a rozmnožoval.

i) Na to se křtitel opět modlí, aby zlý a nečistý duch od nemluvnátka odstoupil a Duchu sv. místo dal.

k) Posléz ještě jednou na dítě ruku klade, na znamení, že se mu plnost darů a milostí Božích udílí, a modlí se, aby ke cti a slávě Boží a ku potěšení všech dobrých lidí rostlo, v spasitelném umění a moudrosti den ke dni prospívalo a toliko po tom toužilo, cožby Bohu příjemno bylo.

l) Teď teprv dovoluje mu, by vkročilo do chrámu a protož dotýká se ho štolou řka: „Vejdíš do chrámu Božího a tak budiž živ, abys jednou do stánků nebeských vejíti mohl.“

m) Na cestě ku křtitelnici modlí se kněz s kmotry apošt. vyznání víry a modlitbu Páně, a to proto, aby se ukázalo, že vstupuje do církve, jež pravou vyznává víru, kteráž se sílí modlitbou, zvláště modlitbou nejvýbornější, jíž nás Kristus Pán naučiti ráčil.

2. *Obřady až do křtu.* a) Přijda kněz s dítětem ku křtitelnici, opět zaklíná ducha zlého, aby vzdálen byl od tohoto služebníka Božího, kteréhož povolal Pán do chrámu svého, aby byl chrámem živým a Duch sv. přebýval v něm, čímž se okazuje výtečný cíl křtana, totiž: aby odpíraje zlým žádostem, podobal se Bohu svatostí.

b) Dotýká se slinou z úst svých uší a chřípí křtěncových; — jakož druhdy Ježíš uzdravil hluchoněmého, že vložil prsty své v uši jeho a plivnuv, dotekl se jazyku jeho (*Mar. 7, 32*) a slepého, plivnuv na oči jeho (*Mar. 8, 23*); — i napomíná ho, aby od té chvíle byl nejen pilným posluchačem slova Božího, nýbrž

i plnítelem jeho, i aby ctnostným životem příjemnou vůni dobrých skutků rozšiřoval.

c) K čemuž tudy obrazně křtitel napomenul křtěnce, toho nyní se táže: Odříká-li se satanáše i všech skutků jeho, pýchy i všech nepravostí? K tomu se místo dítěte zaručují kmotři.

d) Maže kněz dítě na prsou a mezi ramenama olejem posvátným, a sice na znamení, že jako olej sílí, tak aby i ono posilněno, a jednou jakožto bojovník Kristův statečně bojovalo proti všemu, což jest Pánu Ježíši protivno.

e) Na to táže se křtěnce: Věří-li v Boha Otce, v Syna jeho jednorozeného, Ježíše Krista, v Ducha svatého, v sv. církev obecnou, svatých obcování, hříchův odpuštění, těla vzkříšení a život věčný? Nebo kterak by mohl připuštěn býti ve společenství křestanů, kdož by neměl křesťanské víry?

f) K tomu když křtěnec ústy kmotrů svých odpověděl, že věří všecko, táže se kněz dále, chce-li pokřtěn býti? a teprv na odpověď kmotrů jeho: „chci“ uděluje mu křest svatý.*) Tím se dává návštějí, že se nikdo nenutí vjíti do církve Kristovy.

g) Křtitel, vykonáváje křest, leje třikráte na hlavu křtěncovu vodu přirozenou, svěcenou, čině kříž (na význam toho, že milosti křtu svatého zakládají se v zásluhách Ukřižovaného) a řka: já tě křtím a t. d. Běře se voda svěcená, krom že by jí tu nebylo, aby se vyznačilo, že očištění duše od hříchů na křtu sv. neděje se jakous přirozenou vody mocí, ale mocí Boha svrchovaného, za jehož požehnání při svěcení vody kněz se modlil. — V tomto velikém a slavném okamžení vylévá Duch sv. plnost darů a milostí svých na křtěnce, činí ho dítětem Božím a dědicem nebeského království. Od této chvíle jest už vykoupencem Kristovým, nádobou Boží a chrámem Ducha sv. a náleží vešken Bohu, Otci svému, Pánu, k jehožto službě se na čas života svého zamluvil, zasnoubil a oddal.

3. *Obřady po křtu sv.* a) Křtitel maže křtěnce na temeno hlavy sv. křížmem, aby se ukázalo, že Kristu jakožto Pomazanému Páně, byl přivtělen a jeho královské a kněžské hodnosti účastným se stal. A jelikož olej má tu vlastnost, že hojí a sílí, modlí se kněz, aby trojjediný Bůh, koho k důstojnosti křestana povýšil, také Duchem svatým posiloval, v službě své ho věrným zachoval a k dosažení za to slávy věčné mu dopomohl.

*) Dospělý, když se křtí, na otázky kněze sám odpovídá.

b) Potom klade kněz bílé roucho (vínek) na něho, napomínaje ho, aby na křtu obdrženou čistotu a nevinnost duše dochoval nepoškvrněnou až k soudné stoličce Pána Ježíše Krista.

c) Dává kmotrům na místě pokřtěného rozžatou svíci, kteráž vyobrazuje, že z mrákoty a temnosti bludu a nevěry vyšel na světlo pravdy Boží a že, jako ta svíce hoří a svítí, tak i srdce jeho láskou k Bohu hořeti a život jeho svítiti má, aby lidé viděli dobré skutky jeho, a slavili Otce, jenž jest v nebesích.

d) Posléz propouští pokřtěnce, dobrořeče mu: N. odejdi v pokoj, Pán budiž s tebou! načež kmotrové odpovídají: I s duchem tvým (i s tebou)! čímž sobě vespolek přejí požehnání Božího.

e) Kmotrové nesou pak pokřtěňátko k oltáři, aby je představili Bohu a díky mu vzdali, za nestíhlé milosti udělené mu na křtu sv. Takéž ho zde obdarovávají obrázky, penězi neb jinými věcmi, (dávají do vínku) kteréž mu rodičové na památku křtu sv. uchovávají.

f) Zamožnější rodičové vzdávajíce Bohu díky i chudým hojně almužny udělují, kmotry pak dítěte k hostině zvou. Místy se slavívají křtiny příhodněji až po úvodu matky, aby i ona mohla té radosti býti účastna.

g) Památku tohoto křtem svatým novuzrození slavívají nábožní křesťané na den svých jmenin, totiž na den toho Svatého, jehož jméno jim při křtu bylo dáno.

NB. Že svěcení zvonů má nějakou podobu s obřady křestními, také *křest zvonů* se nazývá.

Nauč. mr. Všecky tyto křestní obřady, pocházející z křesťanské dávnověkosti, jsou velmi vzdělavatelné a spasitelné. „Všecka tajemství . . . jsou pokrmy, jež vás občerstvují, aby vás vesele ve křtu nově zrozené představila církev máti vaše.“ *Sv. Augustín.* Pročež uctivě o nich smýšlejíce, velebme církev katolickou, kteráž i v těchto méně podstatných věcech prokazuje se býti moudrou a laskavou matkou.

Křest knížete Bořivoje.

K Velehradu spěchá z celé země
v blahém citu Slávů bodré plémě;
od hor, ode strání k němu spěje,
pějíc cestou písně Methoděje,
touha vroucí pobouzí lid k spěchu
vítat Bořivoje, — kníže Čechů,
který přišel s družstvem na Moravu,
poznal blaho křesťanského mravů.
Prchly z mysli jeho bludu mraky,

zjasnily se duše temné zraky;
sezna, že jen z kříže pravda plyne,
která svit svůj bere z vlasti jiné.
A to světlo a ta pravdy slova
zjevila mu ústa Methodova.
Dnes už chce se k Pánu nebes znáti
a se věrným sluhou jeho zváti;
Dnes se duši jeho koupel chystá
podle řádu Spasitele Krista.

Již se hradu otvírají dvěře
z nichž se průvod ladný k chrámu beře;
v předu postupují panošové,
za nimi hned čeští vládkové,
v středu jejich jako v kruhu dítek
Bořivoj jde, bohatýřstva kvítek.
Líce jeho vyšším leskem plane;
vážná doba na mysli mu tane,
že má získat svaté víry statky,
slouiti synem církve, nové matky.
Za ním na svědectví svaté víry
Svatopluk jde podle Ludomíry;
končí průvod řada vzácných Lechův
z pole Moravského, z pole Čechův.
A již stanul průvod v klidné braně,
kde ho čeká Method, biskup Páně,
kolem něho řada kněží stojí,
jenž se k práci věrně k němu pojí.
Přede zraky kněžstva, lidu všeho
ptá se Method hosta vznešeného,
maje oko ohněm lásky zňaté:
„Co pak žádáš ode církve svaté?“

Pevným hlasem: „Víru!“ kníže prosí,
která sluhům život věčný nosí.
Chci vždy kráčet za svým Spasitelem,
Jemu sloužit věle, duší, tělem;
u něho jen jesti pravda pouhá,
k němu jednou přijít moje touha.“
Takto kníže Čechů hlasně pravil,
by se touhy svého srdce zbavil.
„Hodna jesti duše Bořivoje,
volá Method, zřítí spásy zdroje,
Bohu jesti víra jeho milá,
již nám ústa jeho vyslovila.
Pojďme k chrámu již již dále bratři,
ať již kníže Čechů církvi patří!“
Takto vece kráčí s kněžstvem k předu,
veda Bořivoje až sem k středu.
Zde svou hlavu kníže zbožně sklonil,
na niž Method milost boží ronil;
Zde jej jmenem Páně vodou křestil
a pak slávu rodu jeho věstil.
Na to písně chvály boží zněly,
které kněží s lidem k nebi pěli.

J. Ř.

C) Obětování dítěte neb úvod šestinedělky.

1. Pokřtěné dítě přinášívá matka do kostela podle příkladu blahosl. Rodičky boží, která 40. den po narození synáčka svého, poslušna jsouc zákonu Mojžíšovu (II. M. 13, 2.), šla do chrámu Jerusalemského, obětovat nařízený dar, z vděčnosti k Hospodinu (Luk. 2.). — Kř. matka děkuje tu Bohu za šťastný porod a za milost křtu sv. a prosí Boha, aby je zachoval při živobytí a zdraví, prosí, aby jí k dobrému jeho vychování dal moudrosti a síly, i aby ho vodil po cestách přikázání k časnému a věčnému blahu. — Jest-li že pak zemřelo dítě, má nicméně příčinu matka děkovati Bohu, že sama zůstala na živě a prositi za to, aby ztrátu zrozeňátka svého snesla trpělivě, s odevzdáním se do vůle boží.

2. *Výklad obřadů.* a) Šestinedělka očekává kněze v sínce chrámové; neboť se z pokory jako ostýchá vkročiti do svatyně, cítíc jak veliké jsou milosti, kterých dosáhla a kterých nově žádati bude.

b) Kněz dává jí do ruky rozžatou voskovici, čímž se naráží na obětování dítěte Krista, jehož, když Simeon spatřil, vzal na lokty své a chválil Boha, že viděl očima svýma Spasitele, světlo k zje-

vení národův. — Svíce značí také radost matky z toho, že její dítě křtem sv. vstoupilo ve spolek synů světla, t. v pravou církev, a připomíná jí, aby ho osvěcováním rozumu a jasnými příklady všelikých ctností chovala a dochovala k účastenství světla věčného, totiž k blaženosti věčné.

e) Kněz kropí šestinedělku žehnanou vodou, čímž jí obrazně přikládá k myslí, že i díky i prosby její najdou tím snadnějšího a spasitelnějšího vyslyšení u Boha, čím čistší bude srdce její.

d) Kněz říká žalm 23., v němžto David rozjímá, že Bůh dává hojnost požehnání jedině tomu, kdož jest duše nevinné, kdo nenávidí marnosti, křivdy a lstivé řeči, — ten že dosáhne požehnání ode Pána a milosrdenství.

e) Kněz dotkne se štolou ruky šestinedělky, řka: „Vejdíš do chrámu božího a klaň se Synu blahoslavené Panny Marie, jenž tebe učinil matkou (plodnost udělil).“ Toto dotknutí jest tolik, jakoby kněz ji vzal za ruku a uvedl do kostela.

f) Kněz přišed k oltáři, modlí se, aby Bůh poděkování dobrotivě přijíti, jí milostiv býti a po tomto časném životě, pro zásluhy a na přimluvu blahosl. Marie Panny, jejížto plod Ježíš Kristus bolesti rodičky obrátil v radost, i s dítětem jejím slávu věčnou uděliti ráčil.

g) Kněz konečně propustí šestinedělku, pokropiv ji svěcenou vodou, se srdečným přáním, aby požehnání trojjediného Boha na ni vstoupilo a při ní zůstalo vždycky.

Misty jest i chvalný obyčej, že se *dítě obětuje*, t. kněz položiv dítě na oltář, modlí se řka: Vzhledni, o nebeský Otče, na toto dítě, které jako nábožný Simeon tobě obětuje. Dejž mu růsti ke cti a slávě své a k užitku bližního. Zachovejž je ode vši zkázy na těle i na duši. Anděl strážce ať neustupuje od něho, nýbrž ať ostříhá je na všech cestách jeho, jakož ochraňoval Rafael nábožného Tobíáše; dobrá a spasitelná vnuknutí ať mu na mysl dává a v nevinnosti a čistotě ho zachová. Dejž, aby prospívalo věkem, moudrostí a milostí u Boha i u lidí, jako prospívalo dítě Ježíš. Za to tebe žádáme pro zásluhy téhož Pána našeho a Spasitele Ježíše Krista a na přimluvu blahosl. jeho matky, Marie Panny. Amen.

2. O svátosti biřmování.

I. *Význam.* Biřmování souvisí se křtem a proto se za starých časův udělovalo a ve východní církvi dosud se uděluje hned po křtu sv.; jest ale předce svátostí od křtu sv. rozdílnou. V svátosti křtu

nabyli jsme znovu zrození k životu duchovnímu i oudy církve Kristovy byli jsme učiněni: přijali jsme víru jeho a skrze ústa kmotrů slíbili jsme, vyznávati ji věrně a podle ní živu býti, což dorůstající i sami jsme seznali. Než tomu — jak níže se ukáže — mocní nepřátele odporují; pročez třeba nám obzvláštní pomoci neb milosti boží, již dosahujeme vzkládáním rukou biskupských, modlitbou a mazáním svatým křížmem neb olejem posvátným, což biřmování sluje. Tudíž *biřmování jest svátost, v které pokřtěný člověk (vzkládáním rukou biskupských) sv. křížmem a slovem božím od Ducha svatého v milosti boží bývá posilněn, aby víru svou stále vyznával a podle ní živ byl.* „Biřmování jest s přikázanou slovní dobou (formou) od biskupa předsevzaté pomazání křížmem na čele křtěného, již tento dle ustanovení Kristova dosahuje rozmnožení milosti a sílu.“ *Sv. Alfons Lig.*

II. Biřmování jest opravdová svátost nového zákona, neboť má vše do sebe, co náleží k pravé svátosti. Zde jest

1. Znamení viditelné, t. vzkládání rukou, mazání svatým křížmem a modlitba, v čemž podstata svátosti neb její živel, či věc a doba záleží.

a) Co jest živel svátosti, zdali jen vzkládání rukou, neb mazání křížmem aneb obojí? církev kat. nerozhodla i obojího užívá. V písmě sv. i vzkládání rukou (Sk. ap. 8, 14 † 19, 6.) i mazání křížmem (II. Kor. 1, 21.) se připomíná; pročez mnozí učitelové církve oboje za podstatné mají; Řekové toliko pomazání. — „Hmotností toho posvátného tajemství jest křížmo, — masť, kteráž se z oleje a z balsamu slavným svěcením od biskupa připravuje. Odtud dvě věci tělesné, jsouce smíšené, činí hmotnost biřmování. A toto složení rozličných věcí nejenom mnohonásobnou milost Ducha sv. naznačuje, nýbrž i vznešenost té svátosti tím patrně ukazuje. — Že pak to jest hmotností té svátosti, tomu církev sv. a sněmové (Laodic., Kartag.) vždycky učili a sv. Dionys i přemnozí jiní Otcové dokládají, obzvláště pak sv. Fabian papež, který dosvědčuje, že apoštolé připravování křížma od Pána přijali a nám zůstavili.“ K. Ř.

Výroky. „Kterí pokřtěni bývají, představeným církve se představují, aby modlitbou naší a rukou vzkládáním, Ducha sv. obdrželi, *Sv. Cyprian.* „Duchovní pomazání jest Duch sv. sám; Jehoť to svátost v pomazání viditelném.“ *Sv. August.* Pokřtěného, bílým rouchem oděného, k biskupovi vedou, jenž zcela svatou masť jej znamená.“ *Sv. Diviš Areop.* „Vám, vstoupivším z vod svaté kou-

pele, dáno jest křížmo, kteréž obraz nese toho, jímžto pomazán jest Kristus a jenž jest Duch svatý. *Sv. Cyrill. Jer.*

b) *Doba* (forma) svátosti záleží v slovích, jež říká biskup při vzkládání rukou na biřmovance, modle se, aby Duch svatý svoje dary na ně vylíti ráčil. Dle jiných jsou dobou slova při mazání křížmem na čele ve způsobu kříže: „Znamenám tě znamením sv. kříže a biřmuji (potvrzuji) tě křížmem spasení ve jmenu Otce i Syna i Ducha sv.“ Mnozí obojí k době svátosti přičítají.

2. Toto znamení viditelné působí v člověku pokřtěném mocné účinky, neboť mu uděluje milost Ducha svatého neviditelnou, o čemž níže III. zvláště se jednati bude.

3. Biřm. jest *od Krista*, původce a dárce všech milostí *ustanoven*o k našemu posvěcení. Nečiní se ovšem v písmě výslovná o tom zmínka, že a kdy tuto svátost Kristus ustanovil; a však snadno se to vyrozumívá ze Skutků ap. (8, 14—17.). „Když t. slyšeli apoštolové v Jerusalemě, žeby obyvatelé *Samárští* byli přijali slovo boží, poslali k nim Petra a Jana, kteříž, když přišli, modlili se za ně, aby přijali Ducha svatého, neboť ještě na žádného z nich nebyl přišel, ale pokřtěni toliko byli (od Filipa) ve jménu Pána Ježíše. Tedy vzkládali na ně ruce a oni přijímali Ducha svatého.“ Rovněž *sv. Pavel*, pokřtív některé v *Efezu*, „vzkládal na ně ruce a přišel Duch sv. na ně, i mluvili jazyky cizími a prorokovali (*Sk.* 19, 6.) Týž apoštol počítá vzkládání rukou k svátostným obyčejům křesťanským rovněž jako křest (*Žid.* 6, 1—2.) a ke Korintským napsal výslovně: „Ten pak, kterýž potvrzuje nás s vámi v Kristu, a kterýž posvětil a pomazal nás, Bůh jest.“ (*II. Kor.* 1, 21.). Z toho patrně, že apoštolové skrze zvláštní od křtu rozdílné znamení t. skrze vzkládání rukou, mazání křížmem a modlitbu — Ducha sv. pokřtěným udělovali, což zajisté z rozkazu Kristova činili, jsouce sami neustanovovatelé, nýbrž jen rozdavači tajemství božích. „A Kristus nejen té svátosti jest původcem, nýbrž dle svědectví *sv. Fabiana*, biskupa Římského, i užívání křížma ustanovil i slova, kterých při udělování jejím církev kat. užívá.“ *K. Ř.*

Biřmování církev kat. vždycky vynášela za pravou a zvláštní svátost, jakožto *Melchides* a *Klement* a více jiných papežů zřejmě dosvědčují. Tož i dotvrdili pp. *Urban*, *Fabian*, *Eusebius*, kteří jsouce Ducha sv. plní, krev svou pro Krista vylili.

Nicméně *protestanti* v 16. stol. svátost biřmování popírali začali, *namítajíce*, že se biřmování v písmě sv. nejmenuje svátostí. Avšak viděli jsme, že apoštolé z rozkazu Kristova biřmování co

skutečnou svátost udělovali a víme že tak povždy v církvi bylo zachovááno, jako dokládají *otcové svatí*. „Před na nebe vstoupením ráčil Pán oznámiti učenníkům způsob, kterak by pokřtěni přijímati měli Ducha sv.; což se nyní od biskupů zachováá.“ *Sv. August.* „Zdaž nevíš, že v církvích i ten panuje obyčej, dle něhož se na pokřtěné ruce vzkládají a Duch sv. se takto vzývá. Kdež by to psáno bylo, ptáš se? V skutečích ap. — A však byt i písemní vážnosti nebylo, veškerého světa v této stránce sjednocení místo zákona by platilo.“ *Sv. Jarolím.* „I pomazán má pokřtěnec býti, aby se přijetím křížma pomazaným Páně stal a milosti Kristovy v sobě dovršil. *Sv. Cyprian.* „Že biřmování od počátku až do nynějška i v latinské i v řecké církvi vždycky bylo v obyčeji, jest patrnó z podání otcův. První toho základ nalezáme u apoštolů (*II. Kor. 1, 21, 22.*) Slova tato potahují na svátost biřmování *Jan Zl., Hilár Theodoret, Ambrož.* Nad to vyřčení ono: „Nezarmucujte Ducha sv. kterýmž zapečetění jste“ (*Ef. 4, 30.*) vykládá *sv. Augustin* o biřmování. „Mimo to výpověď onu *sv. Jana*: „Ve vás ale to pomazání, kteréž jste obdrželi od něho, zůstaň“ (*I. Jan 2. 27.*), vysvětluje *sv. Cyrill Jer.* takto: „Svatý tento olej není již více toliko pouhý a obecný olej, když byl posvěcen, nýbrž křížmo jest, kteréž Krista a Ducha sv., to jest božství jeho přítomnost způsobuje, kterýmž se čelo a jiní smyslové (u Řeků) těla tvého obrazně mažou, a tělo sic pomazáno bývá, leč duše se posvěcuje svatým a oživujícím Duchem.“ *Sv. Liguori.*

Ostatně *sv. otcové* biřmování výslovně nazývají svátostí. „Svátost křížma jest rovněž tak svatá jako křest.“ *Sv. August.* „Apoštolové vzkládáním rukou udělovali Ducha sv., následovně pravou svátost.“ *Sv. Irenej.* Svátosti jsou křest a křížmo.“ *Sv. Isidor.* „Druhá svátost jest sv. biřmování.“ *Sv. Petr Dam. a j.* Protož vyřkli círk. otcové na sněmu *Trid.*: „Dí-li někdo, že biřmování pokřtěných lidí holá jest ceremonie, neb že před časy nic jiného nebylo, než naučení a vyptávání nějaké, skrze kteréž mládenci a panny před církvi víru svou vyznávali: ze společností naší buď vyobcován“ (Sez. 7. kan. 1).

III. Účinky sv. biřmování.

Svátost biřmování uděluje nám Ducha svatého, kterýž

1. v nás rozmáhá posvěcující milost na křtu sv. obdrženou, poněvadž, kdo sv. biřmování přijímá, již v milosti boží býti musí, tudíž jest biřmování jako doplnění křtu svatého.

Výroky. „Tomu, kdož byl pokřtěn, jest také třeba, aby obdržel křížmo, to jest pomazání, aby mohl býti pomazaným Bohu a mohl v sobě míti milost Kristovu.“ *Sv. Cyprian.* „Už ze samého jmena vysvítá, že se tato svátost uděluje, by utvrdila, čehož nalezla.“ *Sv. Tomáš Aq.* „Na křtu sv. býváme ku křesťanským vojínům připočteni; skrze svátost biřmování ale obdržujeme k boji potřebnou zbraň. Na křtu se znovu rodíme a nový život započínáme: skrze biřmování dosahujeme síly, abychom při všech překážkách život ten dále vésti mohli. Na křtu býváme ode všech poškrbn hříchův očištění a obmyti: skrze biřmování proti pokušením k hříchu posílnění. Biřmování rozněcuje v nás oheň lásky božské, jížto všechny myšlenky a žádosti naše k nebi bývají pozdviženy. Slovem: biřmováním stávají se zemští, tělesní lidé nebeskými a duchovními lidmi a křesťany dokonalými.“ *Sv. Melchiad.* „Všickni býváme pomazáni, a všickni jsme v Kristu a Kristovi. . . Pomazání toto zdokonaluje nás duchovně k onomu životu, jenž jest nám zaslíben.“ *Sv. Augustin.* „Jakož se ve křtu uděluje odpuštění hříchů ku smíření, podobně se skrze pomazání uštědřuje ducha posvěcení ku slávě.“ *Rhabanus.*

2. Už z toho viděti, že biřmování *uděluje i zvláštní milosti*, té totiž, *aby křtěný člověk víru stále vyznával a podlé ní živ byl.* „Bůh jest, kterýž i znamenal nás a dal nám závdavek Ducha svatého v srdce naše.“ (II. Kor. 1, 21. 22.)

Výroky. „Účinek této svátosti jest, že se ní uděluje Duch sv. ku posile, . . aby křesťan jmeno Kristovo neohroženě vyznával.“ *Sněm Florent.* „Skrze sv. biřmování rozmnožuje a dokonává se milost k setrvání proti návalům nepřátel Kristových.“ *Sv. Tomáš Aq.* „Již ze samého jmena vysvítá, že se tato svátost uděluje, by utvrdila co nalezla.“ *Týž.*

„Biřmování přičítá se to zvláště, že *milost křtu sv. dokonale činí.* Kteří na křtu sv. stali se křesťany, ti jako nemluvňátka nyní zrozená mají ještě jakousi slabost do sebe; ale svátostí křížma stávají se mohutnějšími proti všelikým útokům těla, světa i ďábla a jejich mysl se dokonale utvrzuje ve víře, aby jmeno Pána Ježíše oslavovali, z kteréhož účinku i jmeno této svátosti dáno.“ *K. Ř.*

Zvláštní milost tato Ducha sv. *v sedmi darech* jeho se zahrnuje.

Výroky. „Dobrodiní tohoto pomazání záleží v tom, že se nám Bohem moudrost i rozum uděluje, že se rada a síla na nás spouští,

že dar umění, nábožnosti a bázně vyšším vnukáním v nás se rozlévá. *Sv. Cyprian.*

V bířmování svátosti,
nabýváme milosti,

bychom v víře stálost měli,
též i v ctnosti k nebi spěli.

P ř í k l a d y.

Tuto obzvláštní milost Ducha sv. se všemi dary jeho obdrželi *sv. apoštolové*. Dříve než Duch sv. na ně sstoupil, byli mdlí u víře, nemohouce mnohé věci snést, nevyznávali stále učení Kristova, anobř tak tuze se báli, že se zavírali, ano že jeden z nich i mistra svého zapřel. Jak mile ale v desátý den po na nebe vstoupení Páně Ducha sv. obdrželi, vyznávali již stále a neohroženě víru Kristovu: nic se nelekali luzy židovské, nebáli se hněvu knížat kněžských, a neděsili se ani světských vladařů. Beze strachu vyznávali všudy Ježíše, za šťastny se pokládajíce, když pro jeho jméno trpěli a umírali. Protož praví o nich písmo, že židé je svolali, je mrskali a jim přikázali, aby dokonce ve jménu Ježíše nemluvili. Oni ale radující se z pohauění a trestu, přece nepřestávali na každý den v chrámě a po domích učiti a zvěstovati Krista Ježíše (*Sk. 5, 10.*) Rovněž jako sv. apoštolové byli mdlí u víře, dokudž darové Ducha sv. na ně nebyli přišli, tak i vždy podle víry Kristovy nebyli z úplna živi. Byli častó v plnění vůle Boží váhavi; neboť, ačkoli je Ježíš napomínal, aby bděli a modlili se, přece usnuli. Byli také časného zisku žádostivi; neb jednou se Petr ve jménu všech ostatních apoštolů Pána Ježíše otázal: „Aj my opustili jsme všecky věci a šli jsme za tebou; což tedy bude nám za to dáno?“ (*Mat. 19, 27.*) Byli časem i mstivi; nebo když jim Samárští místa ku požívání beránka velik. popřítí nechtěli, oheň s nebe na ně žádali. Byli ctižádostivi, hádajíce se: kdoby z nich větší byl v království Kristově? Byli křehci a slabí v plnění slibu: všickni chtěli s ním zemřítí (*Jan 11, 16.*) a přece mimo Jana všickni jej opustili; Petr, jehož Pán skálou nazval, slíbil, že s Kristem na smrt půjde, byť všichni se na něm horšili; ale sotva že kohout dvakráte zazpíval, třikráte ho zapřel. — Jak mile ale Duch sv. na ně sstoupil a svých darů jim udělil, pak ochotně a věrně plnili vůli Boží.

A této posily, by víru stále vyznávali a podle ní živi byli, udělil také Duch sv. *Samárským a Efezským i všem prvotním i potomním křestanům* v svátosti bířmování. Tato svátost je tak utvrdila, že raději všecko, i to nejhorší trpěli, než aby se Kristu

zpronevěřili. Ani vyhrůžky, ani sliby, ani protivenství, ani smrt, nic na světě nebylo s to od Krista je odloučiti. Mocnářové pohanští s hroznými výhrůžkami přikazovali jim, aby se klaněli a obětovali modlám, hrozili jim mukami a smrtí, přislíbovali jim ale také čest a slávu světskou, rozkoše a bohatství, jest-liže to učiní; avšak k tomu nesvolili: a stalo-li se, že násilím byli vlečeni do chrámů pohanských, tedy hlasitě a veřejně vyznávali tam víru svou a u prostřed mučitelů svých ošklivost na jevo dávali, v kteréž modloslužbu měli. Takovouž i stálost a neohroženost jevíli, když se na nich cos žádalo, coby proti kř. mravům čelilo. Jim byla smrt vítanější, než život hanebný a hříšný. Tak k. p. nestydatý smilník *Maximin* dary a sliby chtěl sv. *Kateřinu* pannu, vší sličností pohlaví svého obdařenou, míti k libosti své. Když to po dobrém nešlo, mukami ji trápil, ale nic nemohlo vůli její k hříchu skloniti; ona raději smrt podstoupila, než aby se Kristu zpronevěřila. O jak veliká to milost, kterou Duch sv. na člověka vylévá!

Roku 272. žil v Cesarei v Palestýně voják, jmenem *Marinus*, který, stav se křesťanem, byl proto od svého nepřítele obžalován. Měl pak se Krista odřící anebo umřítí: jen tři hodiny byly mu dány na rozmýšlenou. V tom přišel k němu biskup, i vzbuzoval ho k stálosti u víře, připomínaje mu svátost posily, kterouž byl od něho obdržel. A šlechetný *Marinus* posílen u víře, věren zůstal prapore Kristovu i neohroženě život svůj obětoval.

3. V prvních časech křesťanství nabývali věřící svátosti touto i *neobyčejných darů*, jako dar zázraků, proroctví, jazyku a t. d. k tomu konci, aby tím učení Kristově mezi pohany cesta se proklestiti a církev jeho den ode dne se rozmáhala. Proč darů těchto Duch sv. nyní neudílí? sv. *Augustin* odpovídá: „Jako v nově zasažení stromkové častějšího zalévání potřebují, tak ono první množství věřících skrze zázraky chováno býti mělo, aby nimi vážnost církve utvrzena byla. Když se ale církev po světě rozšířila, nebyloť přislíbeno, že by ti zázrakové trvati měli, aby mysl naše ne vždycky viditelných hledala věci, a lidské pokolení jim přivyknouc, do vlažnosti nevpadlo.“

4. Konečně *vytiskuje sv. biřmování na duši nezrušitelné znamení*, jímž se rozeznává od těch, kteří tu svátost nepřijali; protož nesmíme býti více než jednou biřmováni. Přijavše jednou Ducha sv., byli jsme milostí jeho posílněni pro celý život; protož dí sv. *Pavel*: „Ten pak, kterýž nás potvrzuje s vámi v Kristu, a kterýž nás k němu po-

světil a jako pomazal, Bůh jest, kterýž nás i znamenal a dal závdavek Ducha sv. v srdce naše.“ (II. Kor. 1, 21, 22.)

Výroky. Poznamenání tedy jsme Duchem sv. a jako Kristu umíráme, abychom jemu se znovu zrodili; tak také Duchem sv. pomazání býváme, abychom milost jeho v sobě zachovati mohli, což ovšem toliko duchovní jest pomazání. Nebo ačkoli viditelnou věcí (křížem) znamenání býváme na těle; přece vtlačuje v nás Duch sv. výtvar (pečeť) obrazu nebeského. *Sv. Ambrož.* „Břimovaný obdrží znamení, kteréž ho i k pohřbu doprovází i po smrti zůstává.“ *Sv. Řehoř Naz.*

Nauč. mr. Takových milostí uděluje svátost břimování. Pročež kdož jsi jich nabyt, děkuj Bohu, avšak chraň se, abys jich svou váhavostí, aneb lehkomyšlností zase nepozbyl; tudíž snažně spolu působiti hleď, a statečně bojuj proti nepřátelům svého spasení.

IV. *Důležitost svatého břimování.* Svátosti této není sice k spasení nevyhnutelně potřebí; než hřešil by, kdoby, maje k tomu příležitosti, přijíti ji zanedbal. Nebo mnozí jsou nepřátelé víry a ctnosti, proti nimž sv. břimování bezpečné dává posily, již kdo zamítá, málo ukazuje péče o duše spasení. A co Kristus ustanovil k posvěcení, křesťan má vděčně přijímati.

Výroky. Člověk sic i bez ní (svátosti břimování) spasen býti může, živ-li jest podle vůle Boží; avšak přede každý člověk této svátosti velmi jest potřeben. Nebo, nač by jí byl medle Pán Ježíš ustanovil, kdyby jí nebylo třeba? Proč sv. apoštolové bez prodlení do Samáří pospíchali, jest-li že nebylo potřebí svátosti břimování těm, kteří od Filipa již pokřtěni byli? A proč sv. Pavel, přijda do Efezu, přede vším se tázal: „Přijali-li jste Ducha svatého, uvěřivše?“ (Sk. 19, 2). Zdali jenom těmto prvotním křesťanům Ducha sv. a vzácných darů jeho třeba bylo a ne-li také nám? Zda nepotřebujeme i my zvláštní pomoci Ducha sv., bychom stále víru vyznávali a podle ní také živi byli? Co se týká vyznání víry, výslovně praví náš Spasitel: „Kdokoli vyzná mne.“ (Mat. 10, 32, 33.) Tato slova Páně slavné sice zaslíbení, ale hroznou také výhrůžku v sobě zavírají, kteráž se jistě naplní na všech jména Kristovy a víry jeho zapíračích. Ovšemť nehrozí nám za těchto časův našich meče a jiné muky pro víru Kristovu; než pronásledovníci Kristovi nejsou jen ti, kteříž víře jeho násilně vzdorují, a věrné vyznavače k mukám a na smrt odsuzují; nobrž protivníci jeho jsou všickni, kdož schytralými řečmi, úštěpkami, potupováním, rozsíváním bludu a nevěry proti učen jeho bojují. Takových pak nepřátel se bohužel mnoho za těchto časů

nachází, kteří by rádi náboženství Kristovo ze srdcí lidských vypudili a všecky od Boha odloučili. Není-li nám až posud třeba neobyčejné a nadpřirozené posily proti úkladům a osidlům nepřátel našich? Mnoho překážek se nám tolikéž vyskytuje na cestě spasení. Onen protivník náš obchází posud jako lev řvoucí, hledaje kohoby sežral (I. Petr. 5, 8.) Zlé žádosti, příkladové zlých lidí a mnohotvárná pokušení ustavičně k zlému nás dráždí. Život náš pravý jest boj proti mnohým bludům a pokušením a my jsme slabí, nestateční lidé, kteříž pro Boha neradi něco trpíme, neradi něčeho se odříkáme, neradi v něčem se přemáháme. I není-li nám tedy velice potřebí, aby Duch sv. nám odvahy a statečnosti propůjčil a k duchovnímu tomu boji by nás posílil? *Jirsík.* „Potřebno jest, aby pokřtěný byl i pomazán, aby křížma dosáhna, milosti Boží v sobě míti mohl.“ *Sv. Cyprián.* „Zdaliž prospěje, jest-liže kdo z rodičů velikým jméním obdaří sirotka, a nepříčiní se též, aby mu zaopatřil poručníka? Tak jest Utěšitel v Kristu nově zrozeným (lidem) ochráncem, těшитelem a zástupcem.“ *Sv. Melchiades.* „Jako rád vojenský žádá, aby bojovník nejen oděvem bojovníků, alébrž i patřící zbraní k boji byl opatřen: rovněž i pokřtěnému ono žehnání (břimování) i zbraní i tvrzí jesti.“ *Týž.* „Když člověk znovu zrozen jest, musí sedmeronásobnou milostí Ducha sv. od biskupa posilněn býti, poněvadž by jinak dokonalým křesťanem býti nemohl.“ *Sv. Kliment Alex.*

Nauč. mr. Kdož nejsi dosud břimován, uvaž, jak důležitá jest tato svátost, i snaž se, abys ji dosáhl, neboť co Bůh všem ustanovil k posvěcení, mají také všickni s největší horlivostí vyhledávati. Zvláště rodičové mají o to pečovati, aby dorůstající dítky jejich došly této svátosti. Druhdy církev přísnými pokutami stíhala rodičů nedbanlivých.

Podobenství a příklady.

a) *Pocestnému*, jenž jíti měl dalekým lesem, kdežto dravá zvířata se zdržovala, radilo se, aby si vzal průvodčího i zbraní se opatřil. Než nedbaje na výstrahu, kráčel sám bezbranný dále; brzy však od lité šelmy přepadnut, nemaje zbraně, byl roztrhán. V podobném nebezpečení vězí křesťan bez svátosti břimování.

b) Když byli Athenští v boji s Kretenskými, Theukida, nepřátelského vůdce se obávali, dodával jim srdce *Themistokles* těmito slovy: Občané Athénští, nebojte se Theukida; neboť, ačkoli má meč hrozný, nemá přec srdnatosti a síly, aby ho vytasil. To platí o člověku křtěném ale nebřimovaném.

c) *Novacián*, jenž v těžké nemoci křtu sv. byl dosáhl, nabyv zdraví, zanedbal svátost biřmování přijmouti. Ale proto v čas protivnosti neměl síly, trpěti pro Krista a zapřel ho.

V. *Rozdavač svátosti biřmování*. 1. *Řádný posluhovatel* této svátosti je biskup, jak mnozí sv. *otcové* dokládají.

Výroky. „Ježto ostatních pomazání také sprostý kněz vykonávati může: toto jediné biskup udíleti smí; poněvadž se o jediných apoštolích čte, jichžto místo zastupují biskupové, že vkládáním rukou Ducha sv. udíleli, jakož to upatřňuje čtení Skutkův ap. (*VIII.*, 14—17.) *Eugen IV.* „Velice žádám viděti vás, abych vám udělil částku nějakou milostí duchovní ku potvrzení vašemu.“ (*Řím.* 1, 11.) Potvrzení toto dvě požaduje osob: Boha přisvědčujícího a apoštola (biskupa) přísluhujícího.“ *Sv. Ambrož.* „To (biřmovati) náleželo jediné apoštolům; jim samým bylo to od Krista ponecháno: za tou příčinou spatřujeme také, že to činí toliko přednostové, již jsou v církvi biskupové a ne jiní.“ *Sv. Jan Zlt.* „Ten panuje v církvích obyčej, že biskupové na venek vycházejí, aby vzkládali ruce na ty, již pokřtěni jsou, v menších městech přebývají.“ *Sv. Jarolím.* „Svátost rukou vzkládání má u veliké vážnosti býti, a nemůže se jí od nikoho přísluhovati, leč od samých biskupů.“ *Sv. Euseb.* „Křtem přijímají se údové do království božího a u biřmování se jim podává zbraň, kterouž by přemohli nepřátele na víru jejich dorážející.“ *Sv. Augustin.* Týž stěžuje si na převrácený obyčej Egyptských i Alexandrinských, že tam kněží se odvažovali, svátostí biřmování posluhovati. Podobně psali sv. *Cyprián*, *Jan Zlt.*, pp. *Urban*, *Euseb*, *Damasus*, *Lev*, *Innocenc*, *Isidor*, *Petr Dam.* a j.

Podobenství. Jako při stavení domu řemeslníci, kteří jsou nižší dělníci, kámen, vápno, dříví a ostatní potřeby připravují, ale vedení a dokonání díla pozůstaveno jest staviteli: podobně jest zapotřebí, aby touto svátostí, kterouž se takřka duchovní stavení dokonává, nikdo jiný nepřisluhoval, leč nejvyšší kněží (biskupové) *K. Ř.*

2. *V čas potřeby* mohou za povolením papeže i kněží biřmovati, n. p. missionáři neb hlasatelé víry mezi nevěřícími, kde biskupa není.

Výrok. Časem bývalo také povoleno, aby kněží mimořádně biřmováním posluhovali. Toť ale jediné a toliko zvláštním povolením papeže; nebo bez takového svolení bylo by biřmování nejen nedovolené nýbrž i neplatné, jakž to výslovně praví *Benedikt XIV.* „*Sv. Liguori.*

VI. *Přijímatel.* 1. *Přijímati může tuto svátost platně jen ten a každý, kdož pokřtěn jest; neboť sv. apoštolové nebiřmovali, leč už pokřtěných. Jedinou výminku spatřujeme na setníku Korneliovi.*

2. Aby se biřmování *hodně* přijalo, třeba a) aby zvlášt *dospělí lidé* byli ve víře a v tom, co ta svátost jest, *dobře vycvičení*; nebo svátost ta posiluje u víře, víra pak ze slyšení pochází (*Řím. 10, 17*); z čehož jde, že se tou svátostí má teprv člověku přísluhovati, když se rozum ku poznání pravdy rozvinul, nikoli dítkám nedospělým, jako v církvi prvotní, však tehdaž se to dalo jen pro mnohá protivenství a pokušení.

„Zde náleží to na zřeteli míti, že po křtu sv. může se každému udělití svátost biřmování, ale že s menším stává se to s prospěchem, dokavadž dítky nenabýly rozumu. Pročež vidí-li se potřebné, aby se nečekalo na rok dvanáctý, příslušno jest až k sedmému roku odložití tuto svátost. Nebo biřmování není tak ustanoveno k spasení jako k tomu, abychom jeho mocností opatření a ozbrojení byli, když by nám pro víru Kristovu bojovati bylo; a k tomuto boji nikdo zajisté nebude děti, které rozumu ještě nežívají, za schopné pokládati.“ *K. Ř.*

b) Třeba, by přijímající byl *v stavu milosti Boží*; neboť biřmování posvěcující milosti neudílí, toliko ji rozmáhá.

Výrok. „Kdo tu svátost přijímá, musí tajemství víry znáti a v milosti Boží se nalezati, an by se jinak svatokrádeže dopustil. Tou příčinou prospívá, aby biřmovanec prve se vyzpovídal a svátost oltářní přijal.“ *Sv. Alf. Liguori.*

c) Kdož svátost biřmování chtějí přijmouti, mají se také *modlitbou* a jinými *dobrými skutky* k tomu připravovati, jakož se připravovali sv. apoštolové ku přijetí Ducha sv. (*Sk. ap. 2, 1.*)

d) Mají si svou nestatečnost a *slabost připomínati* a *posily* nebeské vroucně *žádati*, protože jediné v Bohu jest pravá moudrost, síla, vytrvání a šťastné dokonání.

e) Mají *víru, naději a lásku vzbuzovati* a prositi, aby Bůh ty cnosti v nich stále rozmáhal a utvrzoval.

f) *Při svatém úkonu* mají biřmovanci s největší úctou, pozorností a nábožností býti přítomni i až do konce setrvati.

g) *Po biřmování* pak mají Bohu děkovati a s nabytou milostí Ducha svatého věrně působiti. Mají víru svou slovem i skutkem vyznávat i k rozmahání-se pravé víry dle možnosti přispívati. — Biřmovanec má *slíbiti Bohu*, že se přičiní, aby učení

Kristovo vždy lépe poznával, přikázání boží věrně plnil a když toho třeba bude, pro víru všeliké obtíže a protivenství snášel.

Tento *slib* má biřmovanec často *obnovovati*, zvláště v památný den sv. biřmování, o svátcích svatodušních a v den sv. patrona, jehož jméno si zvolil.

Obnovení slibu učiněného při svatém biřmování.

„Utěšiteli nebeský, božský Učiteli, Duše svatý! štědrý Dárce veškerých milostí! přijmiž mé nejvřelejší díky, že jsi milost na křtu svatém mně udělenou svatým biřmováním rozhojnití a doplnití ráčil, abych mocnějším byl proti všelikým útokům těla, světa i ďábla a utvrzen u víře radostně vyznával a oslavoval jméno Pána našeho Ježíše Krista. Pročež chci stále a věrně trvati u vyznání svaté katolické víry, bychť i proto posměch anebo potupu na sebe uvaliti měl. Milostí Tvou posilněn chci co vojín Kristův dobrý boj bojovati, víru věrně zachovati a duši svou neustále posvěcovati. Totě pravý, pevný úmysl můj. — Ty pak, Duše svatý! uděliž mi pomoci své a doprovázej mne po všech cestách života, abych nikdy v dobrém neochábnul, nýbrž setrval až do konce.“

Výroky. Připomínej, že jsi přijal duchovní známku, Ducha moudrosti a rozumu, ducha rady a síly, ducha učení a nábožnosti, ducha sv. bázně: a co jsi obdržel, ostříhej. Poznamenal tě Bůh Otec, posilnil tebe Kristus Pán, ráčiv v srdce tvé dáti závdavek ducha, jakož tě poučilo čtení apoštolské“ (*II. Kor. 5, 5.*) *Sv. Ambrož.* „Sv. křest a křížmo tajemné oddrževše, bojujte zbraní Ducha sv. proti moci vám protivné.“ *Sv. Cyrill Jer.* „Mastí jsouce pomazání rosy obojí (křtu i biřmování), onou uzdravení, touto posilnění, neohroženě již k svému boji se mějme. Aniž nás odstrašuj zbraň Goliášova, aniž náš lekej ohromnost postavy; vždyť jest s námi veliký Pán Bůh náš, a veliká moc jeho chápe se štítu a pavez, aby nám přispěla ku pomoci.“ (*Žalm 34, 2.*) *Sv. Petr Dam.* „V této svátosti stal jsi se bojovníkem Ježíše Krista. Až do dnešního dne, jak mnoho jsi vykonal, co by přiměřeno bylo stavu tomu? Kdež jsou příkopy, jež jsi na škodu svých nepřátel kopal? kde náspy, jichž jsi naházel, abys se uchránil před jich střelami? Kolikrát jsi už přezímoval v poli? Co jsi podnikl nepříjemného?“ *Sv. Jarolím.*

Máš-li k zlému ponoukání,
pomni na své biřmování.

Příklad následování hodný dávají nám obyvatelé *Japonští*. kteří, jak misionář *Hejus* vypravuje, svátost biřmování s takovou vroucností přijímají, že není křesťanů na světě, kterýž by podobnou lásku, pobožnost a uctivost k svátosti sv. biřmování chovali.

VII. Některé podrobnosti a obřady svatého biřmování.

1. *Jména*. Svátost tato nazývá se biřmováním, kteréžto jméno od latinského *firmare* = potvrzovati, síliti, pochází, (proměnou souhlásek f - b a r - ř.) Mimo to nazývají ji sv. Otcové, jakž jsme seznali, vzkládáním rukou, křížmem doplnění (křtu sv.), posilou, pomazáním, (rus. myropomazanie, srb. krizmanie) tajemstvím ducha sv. atd.

2. *Čas a místo*. Před časy udělovalo se biřmování obyčejně hned po křtu sv., a to ne toliko dospělým nýbrž i dítkám, jakož se dosavad děje v církvi východní. — Stává se to obyčejně v chrámu Páně, zřídka odpoledne, jako druhdy, nýbrž a příhodněji obyčejně dopoledne. V biskupských kostelích biřmuje se každý rok o svatodušních svátcích, poněvadž doba ta nám uvádí na paměť, že v ten den apoštolé Páně mocí Ducha sv. byli posilněni u víře. Vzdálenějším věřícím donášejí biskupové biřmování k nim cestující (při biskupských dohlídkách neb visitacích).

3. *Věk a příprava*. Stranu věku biřmovanců není v církvi stálého pravidla. Jak svrchu řečeno, druhdy biřmovaly se dítky hned po křtu sv. (jako dosavad v církvi východní). V století XIII. udělovalo se biřmování dítkám ročním, později tří-, pěti- a sedmiletým; za našich časů jest v obyčeji přísluhovati svátosti touto od 7. do 12. roku, to vlastně skrze náležitou přípravu, neboť k hodnému přijetí mají biřmovanci v sv. náboženství, alespoň v základních pravdách býti dobře vycvičení. Také svátostí pokání — nyní jako druhdy — svědomí své očisťují a před biřmováním k stolu Páně přistupují, na modlitbách trvají, postí se, a jiné dobré skutky konají.

4. *Pobožné řády*, jichž se při svatém biřmování užívá, jsou tyto :

a) *Biskup vzkládá ruce* své na ty, jižto mají býti biřmováni, což vyznamenává, že je Kristus sám skrze Ducha svatého opatruje a jim milost Ducha sv. uděluje.

b) Rozprostíraje ruce své, *modlí* se, aby Duch sv. dary své na ně vylíti ráčil, říká mezi jinými: „Všemohoucí věčný Bože, jenž jsi ráčil těmto služebníkům svým popřítí, aby znovu zrozeni byli z vody a z Ducha sv., který jsi jim také všechny hříchy odpustil, tebe pokorně prosíme, račiž na ně sedmero darů utěšitele Ducha svatého seslati.“ Anť pak každý dar Ducha svatého zvláště jmenuje,

odpovídají přistojící pokaždé: Amen. Pak se dále modlí: „Napln je duchem bázně tvé a znamenaj je křížem svatým k věčnému životu skrze Ježíše Krista, tvého milého Syna, jenž s tebou . Amen.“

c) Nyní přistupuje biskup ku každému zvlášť a *nové jméno* nějakého svatého mu dává, kteréž se někdy i místo křestního podržuje, jako z dějin církevních víme, že *Hermenegild*, špaňhelský kníže, přijal jméno *Jan*; náš *sv. Vojtěch* po svém vychovateli, biskupu Řežeňském, nazval se *Adalbert*, a mladý králevič český *Václav* dostal při biřmování v Paříži jméno kmotra svého, krále francouzského, *Karel*; odkudž tak povždy se nazýval.

Novým *jmenem* nabývá biřmovanec nového *orodovníka* v nebi, jakož *k následování* na zemi. Jistý nábožný mnich *Bonifác*, seznam, že jmenovec jeho byl veliký mučenník Páně, který ne toliko statek svůj, ale i vlastní život v obět položil Bohu — na oslavení jmena jeho na zemi, zvolal srdcem velice pohnutým; „Já mám jméno mučeníka, však ani jsem se ještě nenaučil sebe zapírat. Přisám bůh a svatému jmenovci svému přísahám, buď jméno své odložití nebo státí se mučenníkem!“ Jak slíbil také učinil. Od té doby byl život jeho stále sebe zapírání, i té milosti mu Bůh dopřál, že pro jméno jeho mučeníctvím korunován jest. — Tak i my se máme přičinití, abychom, majíce jména svatých, také jejich cnosti sobě přivlastnili a svatých jmenovců svých následovali.

d) Na to hned *maže* biskup čelo jeho svatým křížem, řka: „Znamenám tě“ atd. jak svrchu povědíno, což znamená posílnění skrze Ducha sv. — Tak záhy v církvi se dalo.

NB. *Křížmo* jest olej s balsamem smíšený, a od biskupa na zelený čtvrtek posvěcený.

Výroky. Olej znamená plnost Ducha svatého, jenž se na biřmovance vylévá, a balsam naznačuje vůni ctnosti, kterou má vydávati, větších sil touto svátostí obdržev.“ *Sv. Liguori*. „Dobřeť se srovnává, že se skrze sv. křížmo a skrze tuk olivy milost Ducha uděluje: neboť i v žalmě jest o samém Spasiteli psáno, že ho pomazal Bůh Otec olejem radosti nad tovaryše jeho (*Žlm.* 44, 8.). A též i o nás, že naši tvář vyjasňuje olejem (*Žlm.* 103, 15.) Pozorujme již samu oleje přirozenost, zdaž by v ní něco se vynalezalo, co by tomuto významu přiměřeno bylo? Olej t. hoří i osvěcuje, a co lék uzdravuje (tělo sílí) a do vody vlit, jasnou ji činí: což milost Ducha sv. výborně naznačuje. Onť zajisté plamenem lásky a bleskem moudrosti duše osvětluje. Onť lékem milosrdenství svého

hříchy odpouští, rány ulehčuje. Onť, přimíšením moci své, vodu křestní k rozeznání hříšných temností osvěcuje“ *Rhabanus*.

„Jmeno Kristus pochází od křížma t. j. od pomazání. Za tou příčinou posvěcuje se všeliký křesťan, aby seznal, že ne toliko kněžské i královské důstojnosti se zúčastňuje (*I. Petr.* 2, 9.), nýbrž že se i bojovníkem proti ďáblu stává.“ *Sv. Prosper*. — Děje se to v podobě sv. kříže na význam toho, že svátost ta působí skrze zásluhu Ukřižovaného, že v kříži jedině se máme chlubit (*Gal.* 6, 14.) i býti hotovi pro víru Kristovu všeliké kříže snášeti. —

Znamená se čelo, úd nejzjevnější, aby stále a zmužile biřmovanec jmeno Páně vyznával a za ně se nestyděl.

e) Pomazané čelo přistojící kněz *bavlnkou utírá*. Druhdy se obvazovalo stužkou, která podobně jako křestní oděv (v. str. 185.) teprv v chrámě se odkládala.

f) Potom se dotýká biskup prsty svými tváře biřmovaného, dává mu lehounký *políček*, na znamení, že má biřmovanec všeliká protivenství pro víru ochotně snášeti.

g) Pak dí *biřmovatel* k biřmovanci: „Pokoj s tebou!“ čímž místo bratrského políbení *napomíná* jej, aby milosti Ducha sv. pilně užíval, tak že pokoj, kterýž převyšuje všeliký smysl (*Fil.* 4, 7.) — bude s ním, těšící jej v nesnázích a protivenstvích tohoto života.

h) Zatím co biskup každého zvláště biřmuje, drží *kmotr* pravou ruku na pravém rameně biřmovancově, na svědectví pravé jeho víry, a slibu, kterýž činí, avšak i toho, že on sám chce se starati budoucně o jeho pravověrnost i křesťanské chování. (Více o kmotřích níže.)

i) Konečně se *biskup ještě jednou za biřmovance modlí*, požehnání jim uděluje a pak je propouští, což zajisté slušně, významně, pobožně a spasitelně uzavírá velebný úkon svátosti biřmování.

5. I k biřmování se *kmotrové* berou (v. svrchu). Při této svátosti jest též jednoho kmotra nevyhnutelně třeba, který už biřmován a s biřmovancem téhož pohlaví býti musí. Při biřmování klade kmotr svou pravici na rameno biřmovance (druhdy stoje biřmovanec vedle kmotra levou nohou jeho nohy pravé se dotýkal).

Jako kmotr křestní vchází i kmotr biřmovací v duchovní příbuzenství s biřmovancem. „Sluší též podotknouti, že mnichům a jeptiškám zakázáno, kmotrovstvím býti, jakž to z římského rituálu vysvítá.“ *Sv. Liguori*. Podobně rodiče a kmotrové křestní nemají býti za kmotry při biřmování. — Kmotr co otec biřmovací obyčejně biřmovance také obdarovává, n. př. nábožnou knihou, křížkem neb

obrázkem. Ostatní povinnosti jeho jsou jako kmotra křestního, aby totiž bděl nad jeho vírou a ctností, aby jej vzbuzoval k věrnému setrváním u víře a ctnosti; zvláště nemá-li biřmovanec rodičů, aneb je-li kmotr křestní nedostatečný neb nedbanlivý. O, by všichni kmotrové pamětlivi byli svých povinností!

K uvítání biřmovatele.

Velký kněz se k nám ubírá,
Kristův posel důstojný,
ovcím Páně otevírá
spásy pramen přehojný:
Zvučte chrámem hory, lesy,
zvučte k hvězdám zbožné plesy.
Požehnaný, jenž se béře
jménem Páně vlídně k nám,
tluče v našich srdcích dvěře
jeho rukou Kristus sám:
Pán nám zvěstuje v svém sluhu
den spasení, výmaz dluhu.

Svatý Duch, jenž roven Otci,
roven Synu v bytnosti,
v prsa naše divnou mocí
rozlévá své milosti;
nebe se uklání,
deštíc hojně požehnání.
Deští v duši světlo jasné,
světlo víry, moudrosti,
deští v srdce síly spasné,
mír a radu v úzkosti,
deští v rány, co je hojí,
v mysl znik a mužnost k boji. *Kanc.*

3. O nejsvětější svátosti oltářní.

A. O nejsvětější svátosti oltářní vůbec.

I. Význam, neb co jest svátost oltářní?

V svátosti biřmování byli jsme u víře utvrzeni i nabyli jsme síly proti nepřátelům duchovního života; než, abychom opět neumdleli, neb dokonce života duchovního nepozbyli, — což děje se ztrátou milosti pro hřích, — také duchovní potravu nám třeba a té nám Kristus Pán slíbiti i udělití ráčil.

1. Když Pán Ježíš — asi rok před svou smrtí — nasýtil pěti chleby a dvěma rybama 5000 mužů, věda, že jej chtějí učiniti králem, vstoupil na lodi a plavil se přes moře, do Kafarnaum. Však lidé ti hledající ho, přepravili se druhého dne za ním, a nalezše jej, pravili: „Mistře, kdy jsi sem přišel?“ Odpověděl jim Ježíš: „Hledáte mne, ale ne proto, že jste divy viděli, ale proto, že jste jedli z chlebů a nasyceni jste.“ A teď jim přislíbil, že jim pokrm dá, ne kterýž hyne, ale kterýž zůstává k životu věčnému.“ By pak je pozorný učinil, že ten chléb, kterýž dá, i nad tu manu bude, kterouž jedli otcové na poušti, protož řekl dále: „Amen pravím

vám, ne Mojžíš dal vám chléb s nebe, ale Otec můj dává vám chléb s nebe pravý; nebo chléb boží ten jest, kterýž s nebe stoupil a dává život světu.“ Tedy řekli k němu: „Pane dávejž nám vždycky chléb ten.“ Na to se Pán Ježíš zřejmě vyjádřil, že on sám tento chléb jest, řka: „Já jsem chléb živý, kterýž s nebe stoupil. Bude-li kdo jísti z chleba tohoto, živ bude na věky, a chléb, který já dám, tělo mé jest za život světa.“ (*Jan. 6, 42—52.*) Tak slíbil Kristus své tělo za pokrm a krev svou za nápoj dáti.

2. *Co pak slíbil, to i splnil při večeři poslední.* Když totiž povečeřel se svými učeníky, a dle rozkazu starozákonního beránka velikonočního pojedl, proměnil chléb v tělo své a víno v krev svou a dal oběho učeníkům svým požívat, i velel, aby se tože činilo na jeho památku. O čemž písmo sv. takto vypravují: „A když oni povečeřeli, vzal Ježíš chléb, dobrořečil Bohu, i lámal a dával učeníkům svým a řekl: Vezměte a jezte: totoť jest tělo mé. A vzav kalich, díky činil a dal jim řka: Píte z toho všickni: neb to jest krev má nového zákona, jež za mnohé vylita bude na odpuštění hříchů.“ (*Mat. 26, 26—28.*) „A vzav chléb, díky činil a lámal a dával jim řka: Totoť jest tělo mé, které se za vás dává: to činte na mou památku. Též i kalich, když povečeřel řka: Tentoť jest kalich nový zákon v mé krvi, kteráž za vás bude vylitá.“ (*Luk. 22, 19. 20.*) „A když oni jedli, vzal Ježíš chléb a dobrořečil lámal a dával jim řka: Vezměte, totoť jest tělo mé. A vzav kalich, díky čině, dal jim a pili z něho všickni, I řekl jim: Totoť jest krev má nového zákona, kteráž za mnohé vylitá bude.“ (*Mar. 14. 22—25.*) A sv. Pavel píše o tom ke Korintským (11, 23—25.): „Já zajisté přijal jsou ode Pána, což i vydal jsem vám, že totiž Pán Ježíš v tu noc, v kterouž zrazen byl, vzal chléb, a díky čině, lámal a řekl: Vezměte a jezte, totoť jest tělo mé, kteréž za vás na smrt vydáno bude; to činte na mou památku. Takž vzal kalich, když povečeřel řka: Tento kalich jest nová smlouva v mé krvi; to činte kolikrátkoli píti budete na mou památku.“ — Odtud zřejmě vysvítá a) že Kristus kázal svým apoštolům proměňovati chléb v tělo, a víno v krev jeho, a sice na jeho památku a b) že slíbený pokrm a nápoj duchovní, své tělo a svou krev v způsobách chleba a vína jim podal, a c) že pokrm tento k životu věčnému, jakož všem věřícím slíbil, také jim podávati nařídil.

Podob. Jako Pán Ježíš v Kaně Galil. pouhým slovem proměnil vodu ve víno, dceru Jairovu, mládence Naim, a Lazara z mrtvých vzkřísil: tak i při poslední večeři všemohoucím slovem: „Totoť jest

tělo mé a krev má —“ proměnil chléb v tělo své a víno v krev svou.

3. Dle rozkazu Kristova *se apoštolé také zachovali*, proměňovali t. chléb v tělo a víno v krev Ježíše Krista i obé na památku jeho požívali a věřícím za pokrm a za nápoj podávali. Aby pak vůle Páně i po jejich smrti a po všechny věky až do skonání světa se splnila: tuže moc a týž rozkaz jeho, odevzdali i svým nástupníkům, biskupům a kněžím. Od toho času až posud *biskupové a kněží* činí totéž, co Kristus činil při poslední večeři: slavíce hody na památku Kristovu, t. mši svatou, proměňují ve jmenu a slovy jeho chléb v tělo a víno v krev Pána Ježíše, což, že se děje způsobem tajemným, rozumu lidskému nepochopitelným, slove tajemství neb *svátost*, a že se to v chrámě na oltáři koná, *svátost oltářní*; že pak tu Kristus sám, co člověk a Bůh nejsvětější, v způsobách chleba a vína přítomen, nazývá se *nejsvětější* velebná svátost oltářní. *) Tudíž *svátost oltářní jest nejsvětější svátost, jest pravé tělo a pravá krev Pána našeho Ježíše Krista, v způsobách chleba a vína* (neb v jedné toliko způsobě).

II. *Svátost oltářní jest opravdová svátost; neboť:*

1. Jest ustanovena od Krista, jak svrchu I. bylo dokázáno.

2. Jest tu viditelné znamení, t. způsoby chleba a vína a (slyšitelné) slovo boží (v. níže IV. 2.)

3. Jest jí zaslíbena milost: „*Kdo jí mé tělo, má život věčný*“ ano Kristus, původce a dárce vší milosti jest přítomen a sám se

*) Svátosti této dávají se z rozličných ohledů rozličná pojmenování. Jak svrchu povědino nazývá se *svátost oltářní* a *svátost nejsvětější*. Z téže příčiny slove *svátost velebná*, nejdůstojnější. Jmenuje se *večeře Páně*, *stůl Páně*, *Beránek velikonoční*, poněvadž při poslední večeři, když Kristus beránka velikonočního za stolem se svými učeníky jedl, byla ustanovena. Také sluje chléb a kalich požehnaný, *Tělo a Krev Páně*; neboť tu Kristus s tělem i s krví, v způsobách chleba a vína (v kalichu obsaženého) přítomen. O běť (hostia), jelikož se v tajemství tom Ježíš Kristus bez přestání obětuje. *Svaté přijímání* (communio), *společnost lámání chleba*, *sjednocení*, poněvadž tělo a krev Krista Pána, přijímajíce, s ním v nejužší spojení vcházíme, se sjednocujeme. (I. Kor. 10, 16.) Pokrm duchovní, že krmí, nasycuje duši naši; pokrm pocestných (viaticum) sluje, že na cestu do věčnosti se podává. Cizí jméno *Eucharistia* znamená dobrou milost a díkučinění; nebo tajemství to zahrnuje v sobě tu nejvyšší milost, pramen všech milostí, za kterouž k stálým Bohu díkům jsme zavázáni. (Řím. 6, 23.) Protož sluje též *svátost milosti a milost spasení*.

v ní uděluje. „Nemáte tuto svátost jako obyčejnou, časnou věc považovati; nýbrž pevně věřiti máte, že mocí Ducha sv. tato svátost v skutku tím se stala, čím dle slov Kristových státi se měla. Nebo to, co požíváte, jest tělo toho, jenž svatý vinný kmen jesti. *Sv. Gaudenc.*

Jest tedy *nejsv. svátost jedna z oněch sedmi*, které církev sv. vždycky s nábožností ctíla a draze si vážila, jak z nesčíslných výroků (v. níže v celém článku) vysvitá.

III. Podstata svátosti nejsvětější.

1. *Spůsoby chleba a vína*, jichž tvar (podoba), barevnost, chuť a vůně padají v smysle, jsou *věc neb živel* (materia) k vyřízení neb vykonání té svátosti (při oběti mše svaté), nikoli však *podstata* její, která jest neviditelná, t. *Tělo a Krev Páně*, ježto mají způsobu chleba a vína.

2. Doba (forma) svátosti té jsou slova při posvěcení chleba a vína, táže, jimiž Kristus svátost oltářní ustanovil: „Totof jest Tělo mé.“ . „Totof jest kalich krve mé, nového a věčného zákona, tajemství víry, kteráž za vás a za mnohé vylita bude na odpuštění hříchů.“ *Mat. 36, 26—28.*

„Doba velebné svátosti jsou slova Spasitelova, jimiž se stává svátost tato. Konáť to kněz v osobě Kristově mluvící; neboť mocí slov těchto proměňuje se podstata chleba v tělo Kristovo a podstata vína v krev.“ *Sněm Flor.*

Pozn. a) *Chléb*, jehož se k svátosti užívá, má býti *pšeničný*, jehož máme předznak v starém zákoně; neboť „posvátní chlebové, kteří tuto svátost předobrazovali, byli z mouky bělné“ (*Lev. 24, 15.*)

b) Při svátostném úkonu užívá se *chleba přesného*, jelikož tu svátost Kristus v první den přesnic ustanovil. Církev řecká a protestanté užívají chleba kysaného. Že nekvašený chléb velmi jest přiměřen nepoškvrněnosti a čistotě ducha, s jakou věřící se k této svátosti blížíti mají, o tom poučuje nás apoštol, an píše: „Vyčistte starý kvas, abyste byli nově skropeni, jakož jste nekvašení.“ (*I. Kor. 5, 7.*)

c) *Víno* pak má býti pravé, z kořene vinného a s vodou se mísí, jakož dle svědectví sv. Otců sám P. Ježíš byl činil; také na upamatování, že při smrti Jeho krev s vodou smíšená tekla z boku Jeho. Církev kat. vždy přidávala k vínu vody. Vody jen maličko se přilíti má: neboť podle úsudků cirk. spisovatelů voda ta obrátí se ve víno. — Než, ačkoli pro přimíchání vody jsou tak vážné dů-

vody, že bez těžkého hříchu není volno jí opomenouti; předce však kdyby jí nebylo, svátost státi se může.

d) Z ohledu milosti *spůsoby* chléb a vína důmyslně, *přemoudře byly obrány*, jak *sv. Otcové* dokládají: „Jako ve křtu, — ježto lidé obyčej mají vodou se mýti a olejem mazati, — ráčil Pán s olejem a s vodou spojití milost Ducha svatého a učiniti z toho koupel novuzrození: tímže způsobem, ježto lidé v obyčeji mají chleba požívatí, víno a vodu píti, ráčil s tím spojití božství své a učiniti to tělem svým a krví svou, abychom tím, nač zvykli jsme a co se s přirozeností srovnává, vešli v to, co přirozenost přesahá. *Sv. Jan Damasc.* Aby lidé říci nemohli, že si krev lidskou oškliví, chtěl Bůh, aby přijímali svátost, která s krví jen podobenství má, v níž však milost a mocnost jeho pravé podstaty se uděluje. *Sv. Ambrož.* Totot jest v pravdě Tělo Beránka; nebo jest to týž živý chléb, kterýž s nebe stoupil . I také krev pod způsobou vína slušně jest představena, poněvadž v svatém evangeliu (slovy: Jáť jsem vinný kmen) zřejmě srozuměti se dává, že víno, jež se ku památce utrpení Jeho obětuje, jest vlastní krev Jeho . *Sv. Gaudenc.* Aby pak nikdo z účastenství na hodech lásky vyloučen nebyl, zvolil Pán *spůsoby* chleba. Kdyby se byl pod způsobou vzácné a drahé krmě daroval, nebyli by chudí nějakého podílu měli. Proto se tedy pod způsobou chleba skryti ráčil, poněvadž chléb málo stojí, všude je k dostání a tudíž nikdo od častějšího požívání vyloučen není.“ *Sv. Liguori.*

Podobenství. „Tito živlové (chléb a víno) nemálo k tomu napomáhají, aby věřící nabyli toho přesvědčení, že jest v té svátosti pravé tělo a pravá krev Páně! — Neboť když každodenně mocí přirozenosti vidíme chléb a víno proměňovati se v lidské tělo a krev, snadněji dáme se touto podobností přivésti k tomu, abychom věřili, že chleba a vína podstata nebeským požehnáním promění se v tělo a krev Páně. — Také to předivné živlů proměnění přináší něco pomoci k nastínění toho, co se v duši děje. Jakož zajisté, ačkoli se zevnitřně žádná změna chleba a vína neukazuje, avšak jejich podstata skutečně přechází v tělo a krev Kristovu: tak také, ačkoli na nás nic změněného není viděti, uvnitř však k životu obnovení býváme, když v svátosti oltářní pravý život přijímáme.“ *K. Ř.*

IV. O přítomnosti Kristově v nejsvětější svátosti oltářní.

Přítomnost Kristova, již mnozí odpůrcové buď zholá upírali jako: Manicheové, Berengar, Viklef, Zvingli, aneb o ní bludně učili,

jako: Luther, Kalvín a j., jest základ katolického učení o nejsv. svátosti oltářní.

Učení katolické Církve jest toto:

1. *Kristus jest v nejsv. svátosti oltářní přítomen v způsobách chleba a vína jako Bůh i člověk, s tělem i s krví (neboť obraz toliko připomíná osobu nebo věc vyobrazenou); s tělem i s duší a sice opravdově, ne obrazně a duchovně; totiž chléb a víno nejsou pouhé znamení k upamatování se na jeho smrt, jako Viklef, Zvingli a po něm reformati hlásají; skutečně, ne pouze závisle od činnosti víry přijímajícího, nezáleží t. na nás zdali jej přítomna sobě představujeme, jako Luther za to měl; a podstatně, nikoli jak Kalvín učil, co nějaký účinek milosti od Krista, jenž na pravici Otce sedí pocházející; že bychom požívající chléb a víno v těle a v krvi Ježíšově, v užitečných smrti jeho podílu brali.*

Kristus jest tu přítomen *bytně*, ne tak jako by jen nějakou určitou činnost jevil. Než dobře rozeznávati sluší *bytí svátostné* od bytí přirozeného, hmotného, tak že vyplňuje prostory jakoby leže, stoje, sedě . . .

„Týž Kristus, Syn Boží, jenž počat byl z Ducha svatého, a narodil se z Marie Panny, . . . jenž přijde soudit živých i mrtvých, jest opravdu a podstatně přítomen v svátosti oltářní . . . “
„Kdoby koli zapíral, že v sv. nejsv. svátosti opravdově, skutečně a podstatně obsaženo jest Tělo a Krev spolu i s duší a s božstvím Pána našeho Ježíše Krista a tedy celý Kristus; nýbrž řekl by, že jest v ní jen jako v znamení, čili u figuře nebo v moci . . . a že Kristus ve svaté večeři podáváný, jen se duchovně požívá a nikoli svátostně a skutečně, budiž v kletbu dán.“ *Sněm Trid. sez. XIII. k 1.*

a. Víru tuto dokazují slova Kristova. Pán jak svrchu povědino, slíbil zástupu dáti své tělo za pokrm řka: „*Chléb, kterýž já mu dám, tělo mé jest; kteréž dám za život světa.*“ Židé těmto slovům zajisté tak rozuměli, že jim Ježíš skutečně své tělo za pokrm dáti chce, což patrně z toho, že se počali hádati vespolek řkouce: „Kterak nám může tento dáti tělo své k jedění?“ A Pán Ježíš nejenom že je z toho nevyvádí, jakoby slova jeho neměla v pravém smyslu rozuměna býti, alebrž je v tom ještě potvrzuje: „*Amen pravím vám, nebudete-li jísti těla Syna člověka a píti jeho krve, nebudete míti života v sobě. Kdož jí mé tělo a pije mou krev, má život věčný; nebo tělo mé právě jest pokrm a krev má právě jest nápoj. Ne jako otcové vaši jedli manu a zemřeli. Kdož jí chléb tento, živ bude na věky.*“ — Ano když i někteří z učeníků slyševše to, řekli: „Tvrdá jest ta řeč, kdo ji může slyšeti?“ „Ježíš slov

svých neodvolává, aniž v jiný smysl vykládá, když mnozí jej proto opustili: ale doloživ toliko, že bez milosti nebeského Otce nelze v něho uvěřiti, řekl ke dvanácti (apoštolům): „Zdaliž i vy chcete odejít?“ I odpověděl jemu Šimon Petr: „Pane ke komu půjdeme? Ty slova věčného života máš a my jsme uvěřili a poznali, že jsi Ty Kristus Syn Boží.“ *Jan 6, 48.* . . — Tak Kristus tělo své za pokrm a krev svou za nápoj slíbil. A co slíbil také splnil, když t. při poslední večeři podáváje svým apoštolům chléb a víno, řekl: „Vězměte a jezte, totoť jest tělo mé. — Píte z toho všickni: to jest krev má!“ Výpovědi této musí se doslovně rozuměti a sice v ten smysl: To, co tuto v rukou držím a co se smyslům zdá chlebem býti, není podstatou svou chléb ale tělo mé, a toto zde v kalichu není podstatně víno, alébrž krev má. Tudíž pravé tělo své a krev svou apoštolům podával, a by takže povždy se činilo, nařídil: z čehož jde, že jest v svátosti oltářní opravdově, skutečně přítomen.

b) Pravdu tuto dokazují slova sv. Pavla: „Zkusíš pak sám sebe člověk: nebo kdo jí a pije nehodně, odsouzení sobě jí a pije, nerozsuzuje Těla Páně.“ *I. Kor. 11, 28, 29.* Hle, dobří i zlí, byť i víry neměli, přijímají Tělo a Krev Páně, toliko s tím rozdílem, že stejného v nich účinku nepůsobí. — A jinde: „Kalich požehnání kterémuž dobrořečíme, zdaliž není společnost krve Kristovy, a chléb, kterýž lámeme, zdaliž není účastenství Těla Páně?“ *I. Kor. 10, 16.*

c) *Tatě víra všech věků křesťanských*, jak mnozí učitelové *Církve* dosvědčují: „Řekl-li již Kristus sám: „Totoť jest tělo mé,“ kdo se opovází pochybovati? Když pověděl zřejmě: „To jest krev má,“ kdo medle na rozpaku bude mysliti, že to není krev jeho?“ Sv. Cyril Jer. Onen chléb, jemuž jsme dobrořečili, je tělo Kristovo a kalich jesti krev jeho. Sv. Irenej. An chléb život a vína kalich přijímáš, jíš tělo a piješ krev Páně. *Origines.* Ne jako chléb obecný a jako obecný nápoj přijímáme tyto dary, nýbrž jako Ježíš Kristus tělo a krev svou obětoval pro naše spasení: tak vyučení jsme, že tento pokrm pravým tělem a pravou krví onoho vtěleného Ježíše jesti. Sv. Justin. Tělo tělem a krví Krista se živí, aby duše Bohem ztučněla. *Tertul.* „Bludaři se zdržují večeře Páně, protože s námi za to nemají, že v ní jest tělo Spasitele našeho Ježíše Krista, tože tělo, které za naše hříchy umučeno bylo.“ Sv. Ignac uč. ap. „Před posvěcením jest zde chléb, po posvěcení tělo Kristovo.“ — Jako Pán náš Ježíš Kristus jest pravý Syn boží, a ne jako lidé skrze milost, nobrž Syn z podstaty Otcovy: rovněž jest, co přijímáme, pravé tělo, jak sám praví a pravá jeho krev jest nápoj.“

Sv. Ambrož. „Chléb, kterýž na oltáři spatřujete a kterýž je slovem božím posvěcen, jest Tělo Kristovo; onen kalich, nebo spíše co obsahuje, jest krev Kristova.“ *Sv. August.* „Kterak by mohla ještě nějaká pochybnost býti o této svátosti, kterouž jsi od Krista tak výslovně obdržel, kterouž apoštolové kázali, pravověřící otcové skrze tolik století osvědčovali a makavými důvody ztvrzovali?“
Sv. Bonaventura.

d) Že se vezdy, všude a vůbec věřilo v takovou přítomnost Kristovu v nejsv. svátosti oltářní, vidí se také z nejstarších liturgií, ze všech při tom zachovávaných obřadův a z té uctivosti, jaké se k ní ode dávna šetřilo. — *První křesťané* svátost tuto velmi opatrně tajili, z čeho vznikla pověšť, že by krve zabitých dítek požívali; svatokrádeží jim bylo, částku způsob svátostných nechat padnouti: osobám nečistým nebylo dovoleno se jí dotknouti. — Známo jest, jak jistý gnostik *Marcus* do vína na oltáři červené barvy přimíchal a víno — divem prý patrně v krev Kr. proměněné — ukazoval. Z klamu toho patrna víra v přítomnost Kristovu v nejsv. svátosti.

e) *Sněm Trid.* učí a vyznává zřejmě, že v nejsv. svátosti oltářní po posvěcení chleba a vína Pán náš Kristus Ježíš co pravý Bůh a člověk opravdu, skutečně a podstatně pod způsobem věcí těchto jest přítomen. (Sez. XIII. c. I.)

Z toho již viděti, jak *neprávě protestanté skutečnou a podstatnou přítomnost Kristovu v svátosti oltářní zapírají*, dokládajíce:

α) že prý *Kristus*, podáváje apoštolům chléb a víno, *mluvil v smyslu obrazném a duchovním*. „Těm a takovým, dí náš slov. biskup *Jirsík*, mohl bych říci: Kroutíte slovo boží. Zdaž neřekl Pán Ježíš zřetelně a bez obalu: „Totot jest tělo mé“? Tato slova jsou ale tak zřetelná, jako onano: „Tento jest Syn můj milý“. “ Kdyby tomu tak bylo, jako učíte, musil by Pán Ježíš říci: Totot znamená, vyobrazuje a připomíná mé tělo, jinak byl by sám bludu dvěře do kořán otevřel.“ A sv. *Jan Damasc.* praví: „Chléb a víno není žádné podobenství těla a krve Kristovy, nýbrž jest Tělo boží. Nebo Kristus dí: Totot jest tělo mé a ne podobenství krve mé.“ A podobně praví: „Totot jest krev má, a ne podobenství krve mé.“

β) *Kristus*, praví oni, *na pravici Otce nebeského sedí*, kterak že tedy v svátosti může býti přítomen? *Odp.* „Není to věc sobě odporná. On může v jednom a témž okamžení na nebi i na zemi býti: v nebi jest viditelný, na zemi pak v způsobě chleba zastřený. Tážeš-li se ale, jak to může býti? odpovím slovy anděla: „Ne-

bude nemožné u Boha všeliké slovo. „V božských věcech víry jest třeba. Ten Pán, kterýž mohl v nebi na pravici Otce seděti a zároveň v Damašku mluvit s Pavlem, a kterýž svou nesmírností naplňuje veškeren svět: pročby nemohl býti i na nebi i v svátosti oltářní na zemi přítomen?“ *Jirsík.*

γ) Namítají slova sv. Matouše (26, 11.): „*Chudé vždycky máte u sebe, ale mne ne vždycky míti budete.*“ Než, nic tu není odporného; praví se jen, že chudým, mezi námi obcujícím, můžeme vždy prokazovati skutky milosrdné: Kristu pak, v svátosti neviditelně přítomnému, že almužny udíleti nemůžeme. Tak též u sv. *Mat.* (24, 23.) není řeč o přítomnosti v svátosti oltářní, nýbrž Kristus falešné učitele předpovídá.

δ) *Nemožno se zdá,* aby Kristus i podle člověčenství v svátosti olt. byl přítomen. „Tot arcí rozum lidský převyšuje; než komu se to nemožno býti vidí, nechť ať nám vysvětlí, kterak svým tělem zavřenýma dveřmi mohl projíti? Ty pravíš, že se to stalo mocí nadpřirozenou, pravím i já, že jest Kristus v svátosti olt. člověčenstvím přítomen mocí nadpřirozenou.“ *Zpráva o večeři Páně.*

ε) Konečně „ona námitka, že by Bůh z chleba se tvořil, že by od červů hryzen a sněden býti mohl, jest tuze pošetilá; nebo takové věci se nedotýkají Boha, nýbrž jenom spůsoby chleba a vína, kteréž, jest-li v nic přichází, Kristus pod nimi není více přítomen.“ *Jirsík.*

2. *Kristus jest v nejsvětější svátosti oltářní přítomen proměnou podstaty chleba v Tělo a podstaty vína v Krev jeho;* nebo jak medle kněz, v osobě Kristově mluvící, při mši sv. slova ustanovení vyřkne, tuť podstata chleba a vína v podstatu Ježíše Krista zázrakem — proměňuje: chléb již není chlebem, víno není vínem, nýbrž jest Tělo a Krev Ježíše Krista. Však spůsoby t. všecko, co smysly chápati lze, jako: tvar, barva, chuť, vůně . . nezměnitelné zůstávají. Pán Ježíš není vedle chleba, není nad chlebem, není při, není ve chlebě, nejsou tu dvě podstaty chléb (víno) a Ježíš, nýbrž podstata jediná. Proměna tato podstaty jedné v podstatu druhou nazývá se *přepodstatnění* (změna podstaty, latině *transsubstantio*).

Učení toto rovněž spočívá a) *na slovech písma,* jak z předešlého (IV. 1.) viděti. — Kristus, kdykoli o svátosti této mluví, chléb tělem a víno krví svou nazývá: „*Chléb, kterýž já dám, tělo mé jest.*“ *Jan.* 6, 52. A při večeři, když chléb v rukou držel, nenazýval ho chlebem, nýbrž zrovna tělem svým; neřekl: „Co vidíte, obnáší v sobě mé tělo, nýbrž: „*Totoť jest tělo mé.*“ Podobně písmo sv. o ka-

lichu svědčí. — Slovo *jest* z důvodů nadřčených musí se bráti v smyslu doslovném; z čehož plyne, že podstata chleba v podstatu těla Páně, a podstata vína v podstatu krve jeho přešla a se proměnila.

b) Tak jako *apoštolové*, když Kristus zázraky jiné konal, vždy pozorovali, že všecko se stalo, jak On chtěl: podobně museli i při poslední večeři věřiti, že mistr jejich pouhým slovem chléb proměnil v své tělo a víno v krev svou, ačkoli zevnější podoba barva, vůně a chuť — čili spůsoby chleba i vína — se nezměnily.

c) O tom z *ústního podání* úplně nabýváme jistoty, neboť se všickni učitelové Církve na tom snášejí. Z chleba bývá tělo Kristovo. *S. Irenej*. Stalo-li se nad chlebem vzývání Boha, není to více chléb, ale velebná jesti to svátost. *Týž*. Ačkoli se vidí podoba chleba a vína, předce však po posvěcení nic jiného než tělo a krev Kristova se věřiti musí. *Sv. Ambrož*. Jako Ježíš neporušitelný, i svaté Tělo jeho neporušitelné jest. *Sv. Cyril Alex*. Slovem božím stal se Pán Ježíš tělem, a modlitbou Kristovou stává se chléb a víno tělem a krví Jeho: a tato proměna ne méně skutečná a podstatná jest, jako skutečné a podstatné bylo vtělení jeho. *Sv. Justin*. Chléb a víno a voda proměňuje se zázračným způsobem v tělo a krev Kristovu skrze vzývání Ducha svatého.“ *S. Jan Dam*.

d) Protož *Církev kat. na sněmu Trid.* v ta slova se vyjádřila: „Poněvadž Pán Ježíš Spasitel náš, to, což pod spůsobou chleba podával, pravým tělem svým býti pravil: tou příčinou vždy se v Církvi boží věřilo, což i teď opět svatý tento sněm vyznává, že skrze posvěcení chleba a vína proměna se děje celé podstaty chleba v podstatu těla Kristova a celé podstaty vína v podstatu krve jeho.“ *Sez. XIII. k. 4.*

e) *Proměnu tuto podstaty protestanti vesměs upírají*, pravíce, že i po posvěcení chléb zůstává chlebem a víno vínem bez proměny podstaty; neboť za jedno, slova božská tak jak znějí přimouti se zpečují, za druhé pak, vidouce tělesnýma očima jen chléb a víno, nemožnost takové proměny předstírají. — „Než ač toho nemůžeme pochopiti, jak se ta proměna děje, máme věřiti, ne všečetně zpytovat. Katolík u víře té nespolehá na svědectví smyslů svých, alébrž na neomylný výrok boží, podržuje rozum svůj rozumu božímu.“ *K. Ř.*

Výroky. „Více věřiti musíš Bohu všemocnému v té nejsv. svátosti, než vlastnímu smyslu, nebo nějakému viditelnému znamení.“ *Bl. Tom. Kp.* „Jestli tato proměna ovšem zázrak veliký, jehož

rozum pochopiti nemůže, než právě proto přestává všecko skoumání. — U Boha není nic nemožného. On svým slovem všecky věci z ničeho stvořil, hůl Mojžíšovu v hada proměnil, v Kani Gal. proměnil vodu ve víno a na poušti několika chleby mnoho tisíců lidí nasýtil: i pročby jen proměna chleba a vína moc boží přesahovala?“ *Jirsík*. Bylo-li slovo Páně tak mocné, že, co nebylo, býti počalo: nemělo-li by dost mocné býti, to, co již bylo, proměnit v cos jiného? *Sv. Ambrož*. Protož, když Bůh mluvil, nepochybuji, aniž se rozpakuj, nýbrž úplně věř, že všecko pravdivé a možné jest, byť i rozum tvůj se protivil. *S. Basil*.

3. Z učení o předpostatnění vysvítá, že jest *Ježíš Kristus v svátosti oltářní i trvale přítomen*, že t. hned po posvěcení chleba a vína, nejen při přijímání, nýbrž i před a po přijímání, dokavad se ty spůsoby nestráví, ano i v těch částkách, které po přijímání pozůstaly, vždy přítomen trvá. — *Protestanti A. Vyzn. čili Luteráni* učí naproti tomu, že sic chléb a víno stávají se tělem a krví Krista Pána, ale ne hned po posvěcení, aniž tak dlouho, dokavad spůsoby trvají, nýbrž toliko při požívání; v čemž a) patrně *odporují slovu božímu*, neboť neřekl Kristus: „Vezměte a jezte: totoť se stane tělem mým,“ ale řekl: „Totoť jest tělo mé“ a v tom okamžení stala se změna: Kristus pod spůsobou chleba a vína byl přítomen.

b) V ten smysl mluví *Otcové svatí*, jmenovitě *sv. Augustin* dí: „Kristus sebe samého v rukou držel, když podávaje své tělo řekl: „Totoť jest tělo mé.“

c) K potvrzení katolické pravdy lze se na *starodávňý spůsob Církve* odvolati, kterak se t. velebná svátost s největší uctivostí pro nemocné schovávala, že ji nábožní křesťané ku posile domů a mniši na poušť brávali; že se jí před požíváním vzdávala úcta a spůsobem velebným se jí mimo chrám posluhovalo. „Nikdo nejez tělo Páně, leč by se mu dříve klaněl.“ *Sv. Augustin*.

d) Tomu i zdravý rozum přisvědčuje; nebo „z které příčiny Ježíš v okamžení skutečného požívání přítomen býti ráčí, z té také již před požíváním, hned po kněžském posvěcení, přítomen býti může a ovšem přítomen jest.“ *Jirsík*.

e) *Malicherné jest, co někteří namítají*: „Dříve že Kristus řekl: „Vezměte a jezte,“ než doložil: „Totoť jest tělo mé“. Než z toho nevyplývá, žeby Kristus teprv v požívání byl přítomen. Kristus mluvil zde obecnou řečí: „Vezměte a jezte,“ než svého těla podal. A ta jest toho příčina, že *sv. Lukáš a Pavel* o ustanovení

kalicha mluvíce, nic o pití nekladou; čímž učí, že hned v kalichu krev přítomna byla. (*Luk. 22, 20. I. Kor. 11, 24.*) Nemohli by oni kalich krví Kristovou nazývati, kdyby teprv při přijímání v ústech krev k vínu se připojila.“ *Jirsík.*

4. *Kristus jest v svátosti oltářní přítomen celý a dokonalý, všecken nerozdílný, pod každou způsobou a částkou.* Když Pán Ježíš nad chlebem řekl: „Totof jest tělo mé,“ bylo tělo jeho tehda živé, pročez proměnil těmi slovy chléb ve své živé tělo, tedy i ve svou krev a ve svou duši; neboť jen tehdy jest tělo živé, když je v něm duše a krev. Z těla, z krve, z duše záleží člověk. Ježíš však jest nejen člověk, nýbrž i Bůh; s jeho lidskou přirozeností jest nerozlučně spojeno božství; pročez proměnil Pán Ježíš chléb v Boha člověka, čili v sebe samého. Taktéž slovy: „Totof jest krev má,“ proměnil víno ve svou živou krev, následovně i ve své tělo i duši, v sebe samého. Jest tedy v způsobách chleba živé tělo Ježíše Krista: Onť jest v každé způsobě v každé i té nejmenší částce téže spůsoby celý jako Bůh a člověk. „*Kristus oslavený ne-umírá více*“ (*Řím. 6, 9.*); nelze tedy krev dělití od těla, ani tělo od duše, ani člověčenství od jeho božství. Ovšem lze dělití spůsoby, ale tělo a krev Kristovu nelze dělití.

Výroky. „Proto jistá jest pravda, že pod jednou způsobou tak mnoho, jako pod oběma se obsahuje. Kristus Ježíš celý a dokonalý jest pod způsobou chleba a pod jednou každou částčkou jeho.“ *Sněm Trid. sez. XIII.*

„Mocí slov kněžských proměňuje se podstata chleba v tělo Kristovo a podstata vína v krev, tak ale, že celý Kristus jest obsažen pod způsobou chleba a celý pod způsobou vína, ano i pod každou částkou posvěceného chleba a posvěceného vína jest Kristus celý.“ *Sněm Flór.* „To tělo, které Kristus při poslední večeři podával, mělo za mnohé obětováno a krev jeho měla za mnohé vy-lita býti. Tehdáž ale, když obého svým učeníkům podával, nebylo ještě ani jedno ani druhé obětováno; protož také to, co podával, bylo živé tělo, byla živá krev. Tělo ale bez krve a bez duše není živé; proto v způsobách chleba musí býti nejen tělo, nýbrž i krev i duše Ježíše Krista. Nápodobně krev bez těla a bez duše nemůž býti živa; musí tedy pod způsobou vína býti ne toliko krev, nýbrž i tělo Ježíše Krista. Syn boží tedy není od poly pod způsobou chleba a od poly pod způsobou vína přítomen, nýbrž pod jednou způsobou jest tak celý jako pod druhou.“ *Jirsík.*

Podobenství. Kristus v každé způsobě ano v každé částce přebývá, tak jako duše co jednoduchý, nerozdílný počinek (princip) celou podstatou svou přebývá v každé částce těla. — Zdá-li se to nepochopitelně, sluší povážiti, že také nepochopujeme, kterak Bůh všude a na každém místě zvláště celý jest přítomen. Staří bohoslovci, chtějí si poněkud vysvětliti, kterak Kristus v každé i té nejmenší částce celý zůstává, poukazovali na hlas, který od tisíců slyšen, celý od každého vnímán bývá, aneb na sluneční paprsek, kterýž, ač na všecko bez přestání se vylévá, přece v neporušené celosti zůstává; také na oko, které ač malounké, celý svět v sebe vnímá, aneb na zrcadlo, které, byť na kousky rozlámáno, v každé částce své celou podobu obličeje lidského ukazuje.

Více o tom viz níže „Přijímání pod jednou způsobou.“

5. Konečně *Pán Ježíš v posv. chlebě a víně účinný jest* touze mocí a silou božskou i lidskou, kterou živ jsa na zemi i umírá na kříži a sedě na pravici svého nebeského Otce, zjednal lidstvu vykoupení a spasení (v. účinky sv. přijímání).

Kristus, jehož svět by neobsah, přítomen je zcela v každé části;
skryt je v chleba, vína způsobách; v té se víře nikým nedej másti.

V. O počtě nejsv. svátosti.

1. Z toho učení o přítomnosti Kristově jde, že se máme Kristu Ježíši v nejsv. svátosti oltářní klaněti. — „Pánu Bohu svému klaněti se budeš.“ (*Mat.* 4, 10) „Jemu, jenž s Otcem jedno jest, (*Jan* 10. 30.) klanějte se všickni andělé Boží.“ (*Žid.* 1. 6.) „Bůh povýšil ho a dal jemu jméno nade všecko jméno, aby ve jménu Ježíše každé koleno klekalo nebeských, zemských i pekelných, aby každý jazyk vyznával, že Pán Ježíš Kristus v slávě jest Boha Otce“ (*Fil.* 2, 9—11; *srv. Zjev.* 4, 10. 11. *Žlm.* 94. 2. 2.).

Proto nábožní křesťané pokorně klekají, ať jsou v kostele, doma neb na poli, když kněz při mši sv. tělo a krev Ježíše Krista k uctění pozdvihuje, i když s ciborí neb monstrancí, v nichž Kristus pod způsobou chleba se skrývá, lidu požehnání uděluje; proto jdouce okolo oltáře, kde velebná svátost ve zvláštním stánku (tabernaculu) se chová, jí se klaníme, ji navštěvujeme; proto když se veřejně vystavuje, když se průvodem (processím) a k nemocnému nosívá, poklonu jí vzdáváme, ano přistupující k stolu Páně, klečíc ji přijímáme.

Výroky. „Kristus ráčil nám k spasitelnému požívání dáti samé tělo své. Nikdo pak ho nepožívá, leč by se byl prve klaněl.

Ne toliko nehřešíme, klanějíce se, ale hřešili bychom, neklaníce se.“ *Sv. Augustin.* „Tomu samému tělu, kterémuž se Apoštolové v osobě Kristově klaněli, klaníme my se v tajemstvích.“ *Sv. Ambrož.* „Mudrcové od východu klaněli se tomu tělu, ano v chlívě v jeslech leželo. Ti mužové, z cizích divých zemí přišedše, klaněli se jemu pokorně. My jej už více nevidíme v jeslech ležícího, nýbrž na oltáři, ne více v náručí osoby ženské, nýbrž v rukou kněze, pod křídla Ducha svatého, jenž se vši mocí svou na obětné dary sestupuje. Tedy i náš duch na křídlech pobožnosti k nebi se vznášej. . . Svatá bázeň zmocni se myslí našich, abychom tělu Ježíšovu takovou prokazovali úctu, jaká Jemu od mudrců východních prokázána byla.“ *Sv. Jan Zlt.*

2. Jak ze svědectví těchto sv. otců vysvítá, *církev hned záhy* Kristu v svátosti oltářní vzdávala poctu.

a) *Od počátku klaněli se křesťané* tělu a krvi Páně při nejsv. oběti; než, jelikož všickni shromáždění k stolu Páně přistupovali, částky chleba a vína se neschovávaly až do IV. století: však ale známo, že mnozí, jako n. p. mučenníci k posile doma chleba nebeského požívali, což zajisté s vroucí nábožností činili. Od IVho pak století sv. hostie pro nemocné v chrámě se chovaly i odtud se jim po domech zasýlaly.

b) Tehdáž už k rozmnožení cti a slávy nejsv. svátosti užívalo se *světla*, které nikdy neuhasínalo (světlo věčné), jakož se až dosavad před Nejsvětějším rozsvěcují lampy a voskové svíce. „V starém zákoně sám Bůh rozkázal Mojžíšovi, by dal zhotoviti šestiramenný svícen ze zlata, (II. M. 25, 31.) aby na něm sedm lamp před archou a na oltáři světlo ustavičně hořelo. — Šalomon dal líti 10 svícňů též i lampy z ryzího zlata, do svatyně, kdežto se schovávaly zákonní desky, prut Aronův a manna. A oltář křesťanský, jenž jest trůnem samého Boha, na kterémžto sám jednorozený Syn Boží bytuje, neměl by toho býti hoden, aby ke cti jeho posvátné světlo mu hořelo? Neměli bychom Jemu, jenž jest věčné světlo naše, též ke cti a chvále světla roznécovati a tím na jevo dávat, že světlem jeho rozžeti láskou a vděčností k němu plápoláme?“ *Jirsík.*

c) K většímu uctění hned na usvítě kř. církve také *kadidla* se užívalo, dle příkladu v st. zákoně při obětích, jakožto věci, ježto co nějaká daň Bohu náleží a kterouž on hned po svém narození jakožto milý a příjemný dar od sv. tří králů přijmouti ráčil.

d) *Vystavování velebné svátosti* k veřejné poctě jest původu pozdějšího, čehož nejstarší příklad čteme v životě sv. *Klára* v stl.

XIII. kterážto, když, vojsko císaře *Fridricha II.* město *Asisi* obléhalo a zdi klášterní už steklo, před Nejsvětějším na svá kolena se vrhnouc, vysvobození od nepřátel na Boha vyžádala. Avšak, když vystavování nejs. svátosti zobecnělo, čímž nábožná horlivost hasla, biskupové viděli se nuceni, je obmeziti.

e) Církev rozmáhá uctění vel. svátosti tak zvanou *Slavnost Božího Těla*, kdežto Krista, Syna Božího, pod způsobou chleba skrytého, jako v královské vítězoslávě veřejně nositi káže, majíc na paměti slova (*Ekkł.* 43, 33): „Dobrořečíte Pánu, vyvyšujte jej, jakž můžete, nebo větší zajisté jest vši chvály.“ — Slavnost ta držela se ponejprv r. 1247. v městě Lutichu povzbuzením jisté klášterní panny Juliány; byla pak od tamnějšího biskupa Roberta schválena a 8. září r. 1264. od papeže Urbana IV. všeobecně v církvi sv. zavedena. — Průvod na den b. Těla jest ustanoven, abychom veřejně a slavně vyznali svou víru v nejsv. svátost olt., abychom děkovali Kristu za všecky milosti a odprosili za urážky, ježto dějí se od mnohých té svátosti, zvl. od těch, kteří jí nehodně přijímají.

f) *Pobožnost 40 hodinnou*, a však bez výstavy Nejsvětějšího, uvedl jistý kapucín Josef r. 1556. v Miláně, na připamatování 40. hodin, kde tělo Kristovo v hrobě spočívalo. R. 1560. za papeže Pia IV. konalo jisté bratrstvo v Římě 40 hodinnou pobožnost na památku 40 denního Kristova postu. Avšak s vystavením Nejsvětějšího odbývala se pobožnost tato ponejprv v Loretě teprv v XVI. století, i odtud dále se rozšířila. Původně trvala 40 hodin ve dne i v noci; později však pro mnohá pohoršení na tři dni bez noci uložena, jakož dosavad na mnohých místech po tři ostatní dni před postem se zachovává. — Aby Církev věřících k rozhojnění pocty nejsv. svátosti povzbudila, podává odpustky všem, kdož kněze, nemocného či k nemocnému, se světlem neb bez světla provazejí neb alespoň modlitbu Páně a pozdravení andělské. kajicně se pomodlí. Podobně odpustků dosahují, kteří při pozdvihování neb při požehnání, slyšíce hlas zvonu, doma neb venka, na kolena padají a tak Kristu v nejsv. svátosti poctu vzdávají.

g) K uctění velebné svátosti stávají v církvi rozličná *bratrstva* a *pobožné řády*, jmenovitě řád Benediktinek založený r. 1654. od sv. *Mechtildy*. Také se rozšiřují *jednoty* k věčnému či stálému klanění se Kristu v nejsv. svátosti oltární jako v Praze a jinde.

Úvaha mr. Přicházejme do chrámu rádi a Kristu Ježíši v nejsv. svátosti pobožně se klanějme.

Příklady a podobenství o počtě nejsv. svátosti oltářní.

David nařídil slavný průvod s archou Páně, v níž byly zákonní desky a manna (II. Kr. 6.) Tím větší úctu mají míti křesťané k nejsv. svátosti.

Kdykoli král *Darius* do boje táhl, vezl na vzácném voze obraz slunce, jež při znění bubnů dal vojínům ukazovati s tím nařízením, aby každý na kolena padna, se klaněl. Když pohané obrazu slunce takou čest prokazovali: tím více přísluší, abychom my křesťané před nejsv. svátostí, ježto jest pravé Tělo Pána Ježíše, před sluncem spravedlnosti, kolena svá skláněli.

Sv. tři králové se klaněli Kristu pod způsobou útlého dítěte; *apoštolové* padli před ním na tváře své na hoře vysoké; a věrní křesťané se mu pod způsobou chleba klaní, s pokornou důvěrou ho vzývajíce.

Sv. Magdalena z Paccis ráno, v poledne i večer, i kdykoli se uprázdni mohla, velebnou svátost navštěvovala, v níž Kristu se vroucně klaněla. „Přítel, říkávala, navštěvuje často svého přítele; na stupních oltáře dobře se modlívá i láska ke Kristu se rozmáhá.“

Sv. Karel Bor. chrám Páně svým rájem nazýval, kde po vykonání svých povinností u nejsv. svátosti zotavení hledával a nabýval.

Sv. Vincenc Paul. podobně nejsv. svátost často navštěvoval; nikdy nevyšel dříve, aniž jakou práci počal, než se byl s Kristem poradil, a když domů se vracel, aneb důležitou práci vykonal, jemu před oltářem vždy vroucně děkoval, aneb za odpuštění svých poklesků žádal. Ano tělem vzdálen vždy duchem s Ježíšem přebýval.

Sv. Václav tak vroucně Krista miloval, že ho i v noci, za nejkrutší zimy v nejsv. svátosti navštěvoval; že sám víno i hostie k stolu Páně připravoval i při nejdražší oběti mše sv. přísluhoval.

Podobně král. princ polský, *sv. Kazimír*, často v noci ke kostelům chodíval a před zavřenými dveřmi, Kristu v nejsv. svátosti oltářní se klaníval.

Sv. Ludvík král franc. při výpravě křížácké Tělo Páně v skvostně upraveném oltáři s sebou na lodi vezl.

Sv. Frant. Xav. často nočního času Krista v svátosti skrytého navštěvoval, u něhož posily v apoštolských pracích nabýval.

Rudolf Habsburský, setkav se s knězem, jenž velebnou svátost k nemocnému nesl, slezl s koně a kněze naň posadil, jež pak k domu nemocného vedl. Podobně *Maxmilian*, *Karel V.*, *Ferdi-*

nand 1. a mnozí jiní vznešení muži, když vel. svátost k nemocnému se nesla, sstoupivše s koně neb s vozů, na kolena padli a Kristu v nejsv. svátosti se klaněli.

VI. Účel ustanovení nejsv. svátosti oltářní.

Ježíš Kristus svátost oltářní ustanovil, když se svými učeníky beránka velikonočního jedl:

1. *Na památku umučení a smrti své.* — Smrt Páně smířila člověčenstvo s Bohem; ona jest to, ze kteréž milost a posila na všechny lidi všech věků se prýští, protož i lidem vždy blízká zůstati měla a ovoce její po všechny věky mělo lidstvu potrvati. Kristus na hoře Kalvarii smrt krvavě podstoupil; v tom způsobu nebylo lze, aby se pro celé lidstvo všech věků co pramen milosti a posily dochovala; toť muselo se na jiný, a sice takový způsob státi, aby účastenství smrti Páně každý den mohlo se prostředkovati. A o to se postaral Kristus, když večer před svou smrtí nekrvavým způsobem Bohu se obětuje, chléb v tělo a víno v krev svou proměnil, apoštolům se podal a velel, aby to činili na jeho památku, t. na památku umučení a smrti jeho. „*Kolikrátkoli budete jísti chléb tento a z kalicha píti, smrt Páně zvěstovati budete, dokavad nepřijde.*“ (I. Kor. 11, 26)

2. *Duším věřících pokrmem k životu věčnému,* jakož byl Pán Ježíš sám vyřkl: „Kdo jí mé tělo a pije mou krev, má život věčný a jáť jej vzkřísím v nejposlednější den.“ (Jan 6, 55.)

Výroky. „Upadl člověk skrze zapovězenou krmí v psotu a smrt věčnou a skrze tebe (pokrme předústojný) pozdvižen k chvále věčné.“ *Sv. Jeroným.* „Tělo Kristovo požíváme, abychom se života věčného stali účastnými.“ *Sv. Ambrož.*

Pozn. Ustanovením nejsv. svátosti prokázal nám Pán Ježíš největší dobrodiní; neboť tak na umučení a smrt Kristovu pamatujíce, můžeme stále se účastniti zásluh a milostí jeho. Pak nám dal i důkaz nesmírné lásky své. „Miloval-li kdo vroucněji než *Jonathas Davida*? nebo ho miloval jako duši svou. (I. Kr. 18, 3.) A jaký mu dal důkaz své lásky? Svlekl se z sukně, kterouž byl odín a dal ji Davidovi, i ostatní roucha svá dal mu až do meče a lučiště svého a až do pasu (I. Kr. 18, 4.) A kdož vysloví lásku Ježíšovu, jenž ne své roucho, ale sebe samého nám dává? Tuto nestíhlou lásku nevysloví žádný jazyk, nepochopí žádná mysl, nemůž popsati péro nižádné.“ *Jirsík.*

Výroky. Velikýť v pravdě Pán a pravé milosrdenství jeho, kterýž nám dal k požívání tělo své, v němž tak mnoho trpěti ráčil, a krev svou k pití. *Sv. August.* „Nic se neostýcháme tvrdit, že nám Bůh, jakkoliv všemohoucí, více dáti nemohl, jakkoli vševědoucí více dáti nevěděl, a jakkoli bohat na nejvš, více a cos lepšího dáti neměl.“ *Týž.* „Rozvažte, jakým pokrmem Pán nás živí a nasycuje! On sám jest podstatou toho pokrmu. Tak jako laskavá matka v tísní přirozeného citu svého, celým bohatstvím mléka svého, dítě své kojí a je nasytiti se snaží: rovněž tak živí Pán Ježíš vlastní krví svou těch, již skrze něho nově zrozeni jsou. *Sv. Jan Zl.* Láska Kristova, kterou k nám v ustanovení této svátosti projevil, jest nekonečná a nevýslovná. Ježto dva bez nějakého prostředku, v němž oba ve-společně podílu mají, nemohou dost pevně s sebou spojeni býti: co vymyslíla láska jeho, aby se s člověkem spojila? Ráčila z nás na sebe tělo vzíti, sjednotila je s sebou. . a tak zbožněné dává je nám, a dává je takorůzka za náhradu co pokrm, aby nás s sebou sjednotila skrze nás.“ *Sv. Teresie.* Kde jest jiný národ tak slavný jako lid křesťanský? Aneb které stvoření pod nebem jest tak milované, jako duše pobožná, k nížto Bůh přichází, aby jí nasýtil svým tělem převedlebným? O milosti nevýslovná! O schýlenosti předivná! o lásko nesmírná, člověku zvláště prokázaná!“ *Bl. Tomáš Kp.*

VII. Přechod. Jakkoli svátost nedá se dělití, přece považuje církev nejsvětější svátost oltářní dle účele ustanovení jejího ze dvou stránek, a sice:

1. co oběť mše svaté, při níž se tělo a krev Páně připravuje, či svátost se vykonává a smrt jeho nekrvavým způsobem hlavně obnovuje; a

2. co požívání, účastenství (communio) neb přijímání ode všech věřících za pokrm k životu věčnému.

*B. O mši svaté. *)*

I. Význam. Mše svatá jest nekrvavá oběť nového zákona, vždy trvající památka krvavé oběti, kterou Ježíš Kristus na kříži dokonál.

*) Slovo mše odvozuje se od lat. missa, což jest tolik jako propuštění (v. níže obřady) a znamená nejdůležitější výkon bohuslužebný. Ovšem má od nepodstatné části své jméno; než za tím skrovným slovem skrývá se veliké tajemství služeb kř. katolických. Sluje též sacrificium, sacrum (svaté konání) liturgia divina (bohoslužba), coena Domini (stůl, večeře Páně) cultus (pocť boží), mysterium (tajemství), rus. liturgia, obědnia.

1. *Mše sv. jest oběť.* a) Oběť jest viditelný dar, Bohu dobrovolně podaný. — Přirozenoť člověku, že z darův od Boha obdržených Jemu částku zase dobrovolně a ochotně přináší, aby tak na jevo dal svou úctu a vděčnost, aby sobě nových darů, především ale odpuštění hříchů, vyžádal. Tyto dary zvláště k tomu odděluje, skrze důstojné osoby k tomu účelu posvěcuje, je, na znamení neobmezené moci stvořitelovy a své od něho závislosti, ruší neb alespoň proměňuje a takto Bohu podává. — Takové dary slovou oběti a jsou: oběti chvály, díků, prosby a smíření.

b) *Oběť náleží k službě boží.* Co svět světem je, byli oběti konány. Známo, že hned synové prvních rodičův obětovali: Abel ze svého stáda nejučtějšího beránka zabil, při čemž krev byla vylita, oběť krvavou podal. Kain pak přinesl dar z úrody zemské, oběť suchou nekrvavou, oba pak dary spálili, konali oběti zápalné (*I. M. 4, 3.*) Takové krvavé i nekrvavé oběti přinášeli *Noe, Abraham, Isak, Jakub*, a j. ano oběti — zvláště zabítné, žertvy, daly se i u národů pohanských, ježto nejen hovada, nýbrž i lidi mnohdy obětovali. —

Později *Bůh sám zákonem Mojžíšovým rozličné oběti přikázal*: „Kdyby kdo z vás obětoval oběť Hospodinu, z hovad, z volů neb z dobytka drobného obětovati budu oběť svou.“ *III. Mojž. 1, 2.* „Kdyžby pak který člověk obětoval dar oběti suché Hospodinu, mouka bělná bude oběť jeho, i poleje ji olejem a vloží na ni kadidlo.“ *III. M. 2, 1.* a na jiných místech.

c) Než tyto oběti *St. Z.*, ačkoliv hojně se přináležely, *nebyly dokonaly*; neboť nemohly lid úplně smířiti s Hospodinem, nemohly mu zjednati odpuštění hříchův a líbily se jen proto, že předobrazovaly onu nejdůstojnější a Bohu nejmilejší oběť nového zákona, kterouž po čase jednorozený Syn Boží na dřevě kříže obětovati měl. „*Nemožno jest, aby krev býků a kozlů shladila hříchy.*“ *Žid. 10, 1—4.* Bůh sám, — jak dále se ukáže, — zrušení obětí starozákonních předpověděl (*Mat. 1. 10.*) i byly v skutku odstraněny, když *Kristus* Syn boží život svůj znařil, své tělo a krev Bohu Otci svému za dar přinesl, *aby nás vykoupil od všeliké nepravosti* (*Tit. 2, 15.*), vydal sebe samého za nás v oběť Bohu (*Ef. 2, 2.*).

Celý život Kristův byl ustavičné obětování, zvláště pak svým přehořkým utrpením a smrtí svou na kříži Pán Ježíš se za nás nebeskému Otci obětoval „*Onť jest oběť slitování za hříchy naše a netoliko za hříchy naše, ale i za hříchy všeho světa.*“ *I. Jan 2, 2.*

Bylať tedy *smrt Ježíše Krista* obět na smíření s Bohem, a že při ní krev byla vylita, *obět krvavá*.

d) Aby však *památka nesmírné lásky a přehořké smrti Kristovy povždy se zachovala*, i aby lidé stále účastenství měli těch zásluh, ježto smrtí na dřevě kříži jim vyzískal, také nekrvavým způsobem Bohu se obětoval, i *nekrvavou obět ustanovil*. Když t. při poslední večeři s apoštoly beránka velikonočního jedl, vzal chléb, požehnal, lámal a dával apoštolům řka: „Vezměte a jezte: totoť jest tělo mé, které za vás vydáno bude.“ Podobně vzal i kalich s vínem, požehnal a dal apoštolům řka: „Totoť jest krev má, nového zákona, kteráž bude za vás a za mnohé vylitá na odpuštění hříchů.“ — Tak proměnil P. Ježíš chléb v tělo a víno v krev svou: v tože tělo, kteréž mělo druhého dne býti vydáno, a v tu krev, kteráž měla vylita býti na odpuštění hříchův a tudíž sám sebe nebeskému Otci obětoval.

e) *A tuže moc*, proměňovati chléb v tělo a víno v krev jeho a přinášeti za dar nebeskému Otci, čili obětovati, *dal Kristus i svým apoštolům a nástupcům jejich, biskupům a kněžím* (v. ustanovení str. 252), kteříž jí také užívají *při mši svaté*. Biskup t. neb kněz při mši sv. tože činí, co činil Kristus při poslední večeři: bere chléb a kalich s vínem, žehná obého a říká táže slova, jež Kristus tehdaž byl vyřkl. Těmi slovy a mocí Kristovou proměňuje chléb v tělo a víno v krev Pána Ježíše, kteréž pak nebeskému Otci za dar přináší, aby mu jakožto nejvyššímu Pánu čest a chválu vzdal, za prokázaná dobrodiní děkoval, za nové dary, zvláště pak za odpuštění hříchů jej žádal a tak při mši svaté Bohu obětuje.

2. *Mše svatá jest tedy skutečná obět*; neboť jest tu vše, co se při oběti vyhledává:

a) *Dar viditelný*, t. tělo a krev Ježíše Krista, v způsobách chleba a vína.

b) *Dar tento se maří či proměňuje*; nebo Kristus při mši zvláště pod způsobou chleba a zvláště pod způsobou vína jest přítomen, čímž oddělení těla od krve se představuje a tak zničení obětního daru se děje.

c) *Dar čistý, důstojný, převznešený, Bohu nejmilejší*, jednorozený Syn boží se nebeskému Otci přináší a proto jest obět tato jemu tak příjemná, že mile chválu a díky přijímá a pro ni odpuštění hříchův a všelikých milostí nám nděluje.

d) *Kristus jest při mši svaté nejen darem obětním, nýbrž i sám obětuje*; nebo kněz jedná jen z rozkazu jeho, jest jeho zástupcem

a prostředníkem. „*Svátost liší se od sv. oběti: svátost t. dokonává se posvěcením; všecka pak oběti moc v tom leží, že se obětuje. Pročež vel. svátost, když se chová na oltáři neb k nemocnému se nese, má vlastnost svátosti, ne oběti.*“ K. Ř.

3. Oběť mše svaté, že se při ní krev nevylévá, jako na kříži, sluje *oběť nekrvavá*, a že ji původce nového zákona, Ježíš Kristus, ustanovil, *oběť nového zákona*.

4. Mše sv. jest *památka krvavé oběti*. Kristus Pán ustanovil oběť nového zákona na památku umučení a smrti své: „*To činite na mou památku.*“ Luk. 22, 19. A sv. Pavel dokládá: „*Kolikrát koli jísti budete chléb tento a z kalicha píti, smrt Páně zvěstovati budete.*“ (I. Kor. 11, 26.) Protož sluje mše sv. památkou oné krvavé oběti, kterou Pán Ježíš na kříži dokonal a že trvati má až do příští Páně (soudu) t. j. až do skonání světa, nazývá se *památkou vždy trvající*.

5. Ano *mše svatá jest taže oběť, kterou P. Ježíš na dřevě kříže dokonal*; nebo týž Kristus se obětuje zde na oltáři jako tam na hoře Kalvarii ke cti a chvále boží a ku spasení člověčenstva. Kristus jest při mši sv. oběť i obětující; kněz tu bývá pouhým přísluhovatelem a viditelným náměstkem Kristovým. — *Rozdíl jest toliko v způsobu obětování, že Ježíš na kříži viditelně, s bolestí a s krví sám se obětoval, při mši svaté pak neviditelně, bez bolesti a bez krve, netrpě a neumíraje, v způsobě chleba a vína, skrze ruce kněžské se obětuje; na kříži jednou zemřel, při mši se každodenně nebeskému Otci za nás obětuje. „Když se chléb posvěcený láme, když krev z kalicha v ústa věřících se lije, co to znamená jiného, než těla Páně na kříži obětování a jeho krve z boku prolítí?“ S. Prosper.*

6. *Oběť dokonaná na kříži se při mši sv. obnovuje*. Mše sv. jest stále obnovování krvavé oběti, protože se při mši sv. týž Kristus obětuje, kterýž krvavou oběť za nás podstoupil. — Kristus, jenž neumírá více, se nicméně při mši svaté sv. skutečně a pravě obětuje v oddělených způsobách chleba a vína, čím se dobře naznačuje krev vylitá od těla oddělená.

7. *Mše sv. se nazývá obětí nového zákona*, ježto v nov. zákoně vykonána jest a rozeznává se od obětí starozákonných, které sice lidu hříšnost jeho a potřebu dokonalé oběti připomínaly, avšak hříchy jeho shladiti nemohly a byly toliko předobrazením oběti mše svaté v zákoně novém.

b) Mimo to byla oběť mše sv., jak před, — tak po daném zákonu Mojžíšově, rozličnými druhy obětí předznamenána; nebo všechny dobré účinky, které v oněch obětích se naznačovaly, obsahuje tato jedna oběť, ježto jest jako dokonání a dovršení všech obětí (v. svrchu I. 1.)

II. Mše sv. byla předpověděna a zobrazena v starém zákoně.

1. a) Kdykoli židé předepsaným řádem Bohu neobětovali, předpovídal Hospodin zrušení staré úmluvy a obětí starozákonních skrze proroky. Tak hlásal *Isaiáš* (1, 13.): „Neobětujte již více obětí nadarmo: kadění v ohavnosti mám.“

b) *Daniel* zkázu svatyně, v níž oběti se konaly, předpověděl. (*Dan.* 11, 31.)

c) Zřejmě pak *Malachiáš* (1, 10, 11.) oběť novozákonní oznámil: „Není mně vůle ve vás a darů nepřijmu z ruky vaší. Nebo od východu slunce až do západu veliké jest jméno mé v národech; a na každém místě posvěcena a obětována bývá jménu mému oběť čistá, nebo veliké jest jméno mé v národech.“ Prorocství toto obra-
cují sice odpůrcové na oběť kříže; a však oběť kříže nedála se na každém místě, ale jediné na hoře Kalvarii, ne mezi národy (pohany), ale v Jerusalemě mezi židy; tudíž musí ještě jiná oběť býti, která by se do dnešního dne a to na každém místě obětovala; to pak jest oběť mše sv., jak neomylná učitelkyně, církev sv. dosvědčuje. „To jest ta čistá oběť, o kteréž předpověděl Bůh skrze *Malachiáše*, že jménu jeho, kteréž veliké bude v národech, na každém místě bude obětována.“ *Sněm Trid.* sez. 22.

d) Sem potahují někteří slova *Kristova* k ženě *Samaritánské*. „Ženo, věř mi, že jde hodina, kdežto ani na této hoře, ani v Jerusalemě, nebudete se klaněti Otci . . Ale . . praví ctitelé klaněti se budou Otci v duchu a v pravdě,“ Slovo *klaněti* vykládají mnozí: obětovati, ježto mezi Židy a Samaritány o samé oběti nesnáze byly.

e) Konečně patří sem i výpověď sv. *Pavla* k Židům (10, 5.): „Protož vcházaje na svět dí: oběti a obětování nechtěl jsi, ale tělo způsobil jsi mi.“

Podob. Jako hvězdy při východu slunce hasnou, tak zanikly oběti st. zákona, — jsouce jen obrazy mše svaté, — v jejím nebeském lesku.

2. Také obrazy této novozákonné oběti v zákoně starém se nalézají.

a) *Beránek starozákonní*, kterýž jako oběť i svátost od synů (Israelsk.) byl obětován i požíván. Z rozkazu Hospodinova museli Židé čtrnáctého dne měsíce prvního obětovati beránka (II. M. 12, 3.), k čemuž byl lid pod ztrátou života zavázán. (IV. M. 9, 13.) Poněvadž pak na místě beránka ve velebné svátosti dal se nám Kristus, musel i prve pod způsobou chleba a vína se obětovati. „Beránek velikonoční obětován jest Kristus.“ (I. Kor. 5, 7, 8.) „Není mi neznámo, že beránek velikonoční i krvavou oběť Kristovu vypodobňoval, a však žádná zajisté figura zákona starého s večeří Páně se tak nesrovnávala, jako beránek. Beránek velikonoční čtrnáctého dne měsíce prvního byl obětován i požíván a téhož dne Kristus svatou večeří ustanovil. Beránek byl obětován na památku vysvobození lidu Israelského z poddanosti egyptské (II. M. 12, 26.) a sv. večeře se slaví na památku našeho vykoupení skrze Krista. Beránka nemohl žádný požívati, jediné židé v Jerusalemě (V. Mat. 16. 5.) a sv. večeři nemůž žádný požívati jediné křesťané v pravé církvi. Židé museli jísti beránka s chleby přesnými (II. M. 13, 8.) a Kristus svého těla podal pod způsobou (přesného) chleba. Všecko až do posledního při ustanovení sv. večeře vykonal Spasitel, což onen beránek představoval, a věc nejpodstatnější, obětování byl by vypustil? — Místo obětování beránka dal nám své tělo a svou krev za oběť, abychom příkladem starého zákona prvé obětovali, než bychom požívali.“ *Rokos* (zpráva o večeří Páně).

b) Také *Melchisedech*, král Sálemský, předukázal nekrvavou oběť Kristovu. Abraham poraziv nepřitele, a odňav mu kořist, navracoval se vítězně do vlasti své. Ale „Melchisedech, král Salem, vynesal chléb a víno, nebo byl knězem Boha nejvyššího, požehnal mu.“ (I. M. 14. 18.) Tato oběť Melchisedechova ovšem vyobrazovala oběť Kristovu; neboť jej David (Žlm. 106, 4.) a i sv. Pavel (Žid. 5, 10, 11.) nazývají výslovně knězem podlé řádu Melchisedechova. Již ale Melchisedech chléb a víno obětoval a protož také oběť Syna Božího způsobu chleba a vína míti musí.“ *Jirsík*.

III. *Mše sv. dobrým právem za oběť nového zákona se má; neboť*

1. *Jest ustanovena od Krista.* Kristus, jsa nejvyšší kněz podlé řádu Melchisedechova, tuto předpověděnou a zobrazenou oběť N. Z. nejen sám konal při poslední večeři, nýbrž i aby po všechny věky se konala, velel, čili oběť mše sv. ustanovil. (viz svrchu I. Význam svátosti oltářní. a I. díl str. 392.)

„Pán náš, Ježíš Kristus, jest sám naším knězem na věky podlé řádu Melchisedechova, ježto sebe samého za naše hříchy

v oběť přinéstí ráčil a podobnou oběť na památku svého umučení slaviti rozkázal; abychom po všem světě v církvi Kristově spatřovali obětovati, co obětoval Bohu Melchisedech.“ *Sv. Augustin.* „Pro nový lid Církve ráčil Kristus ustanoviti nové kněžstvo a novou oběť, aby totiž vlil víno v nové nádoby.“ *Týž.*

2. *Byla konána od apoštolů*, jak a) samo písmo nasvědčuje. Vypravuje o nich, že trvali v sdílnosti lámání chleba a v modlitbách (*Sk. 2, 42.*), že jsou Pánu sloužili (obětovali *Sk. 13, 2.*). *Sv. Pavel* píše židům (*13, 10.*): „Máme oltář, s něhož nemají moci jísti ti, kteříž stánku slouží.“ A měli-li oltář, měli zajisté také oběti, což týž apoštol na jiných místech zřejmě dokládá: „Kalich požehnání, kterémuž dobrořečíme, zdali není společnost Kristova? a chléb, kterýž lámeme, zdaliž není účastenství těla Páně?“ (*I. Kor. 10, 16.*) „Každý biskup z lidu vzatý, bývá postaven v těch věcech které jsou Boží, aby obětoval dary a oběti.“ (*Žid. 5, 1.*)

c) O tom svědectví dávají i *učenici sv. apoštolů*, jmenovitě *sv. Kliment*, společník *sv. Pavla* a *sv. Ignác*, učeník *sv. apoštolů* Petra a Jana. *Sv. Cyrill Jerusal.* popisuje řád mešní *sv. apoštola* Jakuba. Dále až posaváde se v Římě nalézá onen dřevěný oltář, na němž *sv. Petr* a nástupci jeho, Římští biskupové, až do časů *sv. Silvestra* oběť mše *sv.* slouživali. Víme také, že apoštol svatý Matouš právě byl kopím prohnán, když oběť mše *sv.* konal.

3. Také *křesťané všech předešlých věků* mši *sv.* za pravou oběť N. Z. pokládali, čehož svědkové jsou

a) mnozí *otcové svatí*: Klement, Irenej, Justin, Polykarp, Tertullian, Cyprian, Diviš, Athanáš, Basil, Cyrill, Řehoř, Ambrož, Augustin a j., kteřížto všickni o oběti oltářní a o kněžích mluví.

Výroky. Kristus nás učil nové oběti nového zákona, kterouž církev *sv.* od apoštolů přijavši, po všem světě Bohu obětuje.“ *Irenej.* Protož jmína byla oběť církve, kterouž Bůh všude na zemi obětovati učil, za oběť čistou a Bohu milou.“ *Týž.* „Bůh sám svědčí, že milí a příjemní jsou jemu ti, kdož tu oběť konají, kterouž Kristus Pán konati učil: to jest ta oběť, kterou večeří Páně nazýváme, která z chleba a vína se připravuje.“ *Sv. Justin.* „Poněvadž Pán a Spasitel náš Ježíš Kristus, nejvyšší kněz Boha Otce svého, oběť Bohu nejprve obětoval, a to na svou památku činiti rozkázal: bez pochyby zastává ten úřad na místě jeho kněz, čině to, co činil sám Kristus, a tak obětuje v církvi Bohu Otci oběť pravdivou a dokonalou, za jakouž Kristus sám sebe obětovati ráčil.“ *Svatý Cyprian.* „My kněží každého dne obětujme.“ *Týž.* „Na místě hovad

poručil, bychom jej samého zabíjeli a obětovali.“ *Sv. Jan Zl.* „Sám vtělený Bůh ustanovil ze svého těla a krve oběť podle řádu Melchisedechova.“ *Sv. Augustin.*

b) Tomu svědčí též všeliké *bohoslužebné knihy*, které se z nejdávnějších dob zachovaly nejen v církvi latinské, noprž i řecké, u p. liturgie sv. Ambrože a sv. Jana Zlat.

c) Proto se *církev* nejednou veřejně o tom pronesla: „Svatou, živící a nekrvavou v chrámech konáme oběť.“ *Sněm Ef.* 1. „Řekl-li by kdo, že se při mši Bohu pravá a zvláštní oběť nepřináší, aneb že obětovati nic jiného není, nežli dávatí nám Krista ku požívání, vyobcován budiž.“ *Sněm Trid.* (sez. 22. k. 1.)

4. *Námítky. Protestanté* zavrhuji oběť mše sv., namítajíce:

a) že se ní *ujma činí oběti kříže*. „Na to zkrátka odpovíme, že sám Pán Ježíš dvoji oběť vykonal, krvavou a nekrvavou a že již touže příčinou nemůže jedna druhé býti na ujmu. Skrze oběť na kříži úplně jsme byli s Bohem smířeni; obětí mešní ale všech těch zásluh a milostí účastni učinění býváme, kterýchž nám Pán Ježíš svou smrtí na kříži vyzískal. Kdyby oběť mše sv. byla krvavé oběti Kristově v skutku na ujmu, tedy by jí podobným způsobem musely i svátosti, jakož i víra a láska ujmu činiti. To ale odstup od nás; nebo víme, že, ač Kristus úplně nás s Bohem, Otcem svým smířil, nicméně svátostí, i víry, i lásky k spasení nám jest potřebí a že jako křest a jiné svátosti dostiučinění Kristově nižádné ujmy nečiní: rovně tak, že tato nekrvavá oběť onéno krvavé ničeho neujímá, alebrž že k tomu slouží, by přehojné ovoce krvavé oběti k nám došlo.“ *Jirsík.*

b) Praví protestanti, že *oběti není více třeba*, ježto „Kristus jednou jest obětován k zhazení hříchů“ „a jednou obětí dokonale učinil na věky ty, kteříž posvěceni jsou.“ (*Žid.* 9, 18 † 10, 15.) „Toť neupíráme a víme, že není potřeba, by se ta oběť, kteráž se na kříži stala, ještě jednou tímže způsobem opětovala. Nicvšak méně víme tolikéž, že Pán Ježíš jest „*kněz na věky podle řádu Melchisedechova*“ a že jakož takový musí ještě ustavičně úřad kněžský konati. To však skutečně činí při mši sv., kdežto podle řádu Melchisedechova chléb a víno obětovavšího pod tímato způsobem se sám Bohu obětuje. Z čehož průvodno, že na dotčeném místě mluví apoštol toliko o opakování oběti kříže, či oběti krvavé, kteráž ovšem jednou vykonaná, dostatečna byla, dokonale učiniti nás na věky. Nemluví tam ale o oběti podle řádu Melchisedechova, od Krista ustanovené, kteráž jest svatou a vždy trvajícím té

krvavé oběti památkou, jakož i bezpečným prostředkem, by se nám ovoce té jediné krvavé oběti přivlastnilo.“ *Jirsík.*

c) Aniž, jak oni nám vyčítají, máme *více obětí*. „Obětujeme vždy tu samu oběť, ne brzo tu, brzo jinou oběť zápalnou, jako v starém zákoně, nýbrž zde jest vždy ta sama oběť a tedy jen jediná oběť býti může. Kdybychom chtěli jistiti, že více jest obětí, proto že se ta oběť na mnoha místech obětuje, tu bychom také museli jistiti, že jest více Kristův. Ježto pak toliko jeden jest Kristus, kterýž jen jedno má tělo, a všude jest úplně přítomen, proto se také jen jediná nachází oběť.“ *Sv. Jan Zl.*

d) Konečně odpůrcové mše sv., nemohouce slovo *oběť* z bible a z písem nejstarších učitelů církve vymýtiti, na *duchovní oběti* je potahují, pravíce, že jiné oběti není, kromě obětování sebe samého k službě Boží. Než ale písmo svaté, sv. otcové a veškerá neomylná církev ne toliko o duchovní, nýbrž i o nekrvavé oběti oltářní zřetelně mluví, což mnozí nestranní protestanté v starším i novějším věku sami uznávají, jako Altkircher, Grabe, Zeidler, a j.

5. *Nauč. mr.* Vědouce, že Kristus sám oběť mše sv. ustanovil, že ji hned apoštolové konali, i že křesťané všech věků za pravou oběť novozákonnou ji pokládali, pevně té víry se držíme i žádnými námitkami odpůrců církve katolické nedejme se svést.

P ř í k l a d y.

Hrabě Štafford, jeden z nejznamenitějších a nejbohatších pánův anglických, měl paní, kteráž tak horlivou byla protestantkou, jakož on sám horlivým byl katolíkem. Obýval hrabě s chotí svou za nějaký čas v Abéville ve Francouzích. Jednou je navštívil biskup Amienský de la Motte. Hraběnka se s ním seznámila a jeho vyučování často poslouchala. Tím a zvláště milostí Boží se stalo, že jedno bludné domnění po druhém ji opouštělo a že, až na některé články, úplně se o pravdě víry katolické přesvědčila. Dotýkaly se ale ty pochybnosti, kteréž nejdéle ji trápily, zvláště mše sv., očištění a modlitby za mrtvé. Jednoho dne, když hraběnka sama o věcech těchto řeč započala, usiloval biskup tyto její rozpaky zapuditi. Vida ale, že hraběnka na svém stojí, a nechce se dáti poučiti, řekl: „Hraběnko, znáte protestantského biskupa Londýnského a již několikrát jste s velikou uctivostí o něm rozprávěla. Nuže tedy pište mu, aneb sama se k němu odeberte a předložte mu tato slova: Biskup Amienský mi řekl, že se chce dát na protestantskou víru, jest-li že vy pane jste s to dokázati, že svatý

Augustin, kteréhož i vy, rovněž jako katolíci, za jedno z těch nejjasnějších světél církve pokládáte, oběť mše sv. nekonal a za mrtvé, zejména za svou matku, se nemodlil.“ Hraběnka svolila a poprosila hraběte, by se sám do Londýna s tímto poselstvím odebral. Hrabě, jehož biskup protestantský neznal, odevzdal mu list manželky své a chtěl míti odpověď. Biskup ale Londýnský odpověděl ústně toliko: „Tato paní přišla do zlé společnosti; to, což bych jí mohl za odpověď dáti, bezpochyby nic by neúčinkovalo a můj list by třeba jiní lidé na zlou stránku vykládali. Nedám tedy žádné odpovědi.“ Hraběnka úžasla nad tou poloviční odpovědí a z toho, že jí biskup žádné odpovědi nedal, uzavřela, že ji dáti nemohl. I stala se brzy na to katoličkou.

IV. Oběť a obětující.

1. Při mši svaté se obětuje *neviditelně Ježíš Kristus* nebeskému Otci za nás, *viditelně pak kněz* tu oběť koná, říká a čině totéž co Pán Ježíš říkal a činil při poslední večeři. (v. svr. I. d. str. 269).

Výroky. „V zákoně stín, v evangeliu obraz, v nebesích pravda. Prvé obětován býval beránek, přinášelo se telátko, nyní se obětuje Kristus; ale obětuje se jako člověk, jako trpně a obětuje sebe samého jako kněz, aby odpustil hříchy naše. Zde v obraze, tam v pravdě, kdež nás u Otce co prostředník zastupuje.“ *Sv. Ambrož.* „Ačkoliv se zdá, jakoby Kristus nyní více neobětoval, přece tomu tak není. On sám bývá obětován, když se jeho tělo obětuje.“ *Týž.* „On (Kristus) zabijí sebe samého za nás, jest kněz i spolu onen beránek Boží, kterýž snímá hříchy světa.“ *Sv. Řehoř Nis.* „Zázrak, ježž Pán Ježíš při poslední večeři konal, koná se až dosaváde. My jsme jeho místodržící a konáme ve jmenu Jeho úrad Jeho; ale On sám posvěcuje darů obětních a v tělo i v krev svou je proměňuje.“ *Sv. Jan Zl.*

Kněz, jenž oběť mše konává,
náměstkem se Krista stává.

2. *Jediné kněz má právo obětovati*, a sice kněz prvostupní, totiž biskup, jelikož nástupce apoštolský, a kněz druhostupní čili pryšt, (presbyter), mocí posvěcení svého vzkládáním rukou biskupských. „Věrou jisto jest, že jediní kněz velebnou svátostí platně posvěcují; to víme z podání a ustanovení sněm ovních; sněmu Nic. I., Lateranského za Innocence III., Flor. a Tridentského (sez. 23, k. 1.) Sněm Trid. uzavírá to ze slov: „To číňte na mou památku“ (*Mat. 26, 26, Luk. 2, 19.*) „Patrně, že slovy těmito ráčil Pán toliko apo-

štolům a nástupcům, kněžím uděliti moc posvěcovací; a to zajisté právem; neboť pro tak vznešené tajemství bylo třeba zvláštním způsobem posluhovačů zasvětiti a ustanoviti.“ *Sv. Liguori.*

3. *Oběť nezávisí od kněze.*

Výroky. „Mše má svou moc sama ze sebe, bez ohledu na zásluhu kněze. Dějeť pak se to za příčinou Božského zaslíbení (*Mat.* 26, 28.).“ *Sv. Liguori.* „Sama sv. oběť, nechť ji přináší Petr, nechť Pavel, aneb jakékoli zásluhy kněz, jest táž, kterou Kristus učeníkům svým dáti ráčil a kterou i nyní kněží vykonávají. Tato nemá o nic méně nežli onano. Proč to? Poněvadž ji neposvěcují lidé, nýbrž Kristus, jenž ji před tím vykonati ráčil.“ *Sv. Jan Žlt.*

4. *Předce však všemožná hodnost se požaduje,*

Výroky. „Viziž ó knězi, co podnikáš, abys se rukou zimničnou (nehodně) těla Kristova nedotýkal; prve se uzdrav, abys mohl sloužiti!“ *Sv. Ambrož.* „Kdo k božským tajemstvím nedbale přistupuje, nesnesitelného zasluhuje trestu.“ *Sv. Jan Žlt.* „Nehodně přijímáš, s úctou-li nepřistupuješ.“ *Sv. Bonavent.*

5. *Oběť mše sv. obětuje se a může se jen Bohu obětovati a jen památka svatých se při ní činívá,* aby se Bohu děkovalo za milosti jim propůjčené a jich přímluva k získání zásluh mešních tím jistěji se vymohla. Proto neprávě vyčítají odpůrcové církvi, že ona svatým obětuje. „Ačkoli jest obyčej v církvi, časem některé mše k uctění a upamatování svatých veleslaviti, přece ona tomu neučí, že by se jim měla oběť vzdávati, nýbrž jen Bohu jedinému, kterýž je korunoval.“ *Sněm Trid.*

Výroky. „Lid křesťanský konává společně pobožnou slavností památky mučeníků, dílem aby se k jejich následování povzbudil, dílem, aby se jich zásluh zúčastnil a v jich přímluvách podpory nabyl, ale tak, že žádnému z mučeníků, nýbrž toliko samému Bohu mučeníků oltáře staví. Neboť kterýž z biskupů stojí při oltáři na místech, kdež těla svatých složena jsou, řekl kdy: Obětujeme tobě Petře, neb Pavle, neb Cypriane? Nýbrž, co se obětuje, Bohu se obětuje, kterýž mučeníky korunovati ráčil.“ *Sv. Augustin.* „Bohu samému se při památkách jejich obětuje, kterýž je i lidmi i mučeníky učinil a v nebeskou slávu přijal, abychom i my při takové slavnosti pravému Bohu za vydobytá jimi vítězství díky činili, povzbuzující sebe vespolek k následování jich v dobývání takovýchto korun a palem, a obnovováním jejich památky Boha o pomoc vzývající.“ *Týž.*

V. Účel neb důstojnost oběti mše svaté.

1. Kristus ustanovil oběť mše sv. na památku umučení a smrti své, kterou z lásky k padlému člověčenstvu podstoupil; jest tedy mše sv. věčnou *památkou nestíhlé lásky Kristovy*. On se proto ustavičně obětuje při mši svaté, aby obětí touto křesťané mohli Boha dokonale ctít i aby skrze ní po všecky věky docházeli těch milostí, kterých nám dobyl svou smrtí na kříži.

2. Tato památka utrpení a smrti Kristovy, *oběť mše sv.* koná se : a) Na vyznání nejvyšší moci, kterou Kristus nade vším stvořením má; b) na poděkování Bohu za všechna jeho dobrodiní; c) za dosažení od Boha odpuštění hříchův; a d) za vyprošení od Boha všech potřebných milostí. A proto jest mše sv. oběť pocty a chvály, oběť díkův, oběť smírná i oběť prosebná.

„Nelze abychom svou úctou a své díky Bohu slušněji a dokonaleji na jevo dali, jako tím, když nebeskému Otci obětujeme jeho nejmilejšího Syna, kterýž se vtěliv, státi se ráčil majetkem naším; což děje se při mši svaté. Nelze nám hříšným přistoupiti k Bohu a žádati na něm dobrodiní a milosti, jichž nám k zachování duchovního i tělesného života třeba, jediné skrze Ježíše Krista; a proto oběť mše sv. přinášejíce, voláme k Bohu, aby na nás nehodné milostivě vzhlednouti a nám vedlé milosrdenství svého propůjčiti ráčil, čehož pro tělo i pro duši potřebí máme, zvláště aby nám ovoce oběti kříže přivlastnil a nás s sebou smířil. Mše sv. jest tedy opravdovou a nejdokonalejší obětí chvály, díků, prosby a smíření.“

VI. Ovoce neb prospěšnost oběti mše svaté.

„Mše sv. prospívá celé církvi svaté, čili slouží se ve jmenu církve a za církev, protože Pán Ježíš sebe církvi své dáti ráčil a protože obětí mše sv. církev, t. j. veškerenstvo věřících, vyznává nejvyšší moc a vládu boží; církev děkuje Bohu za všechna dobrodiní, církev vyprošuje sobě potřebných milostí církev smíruje Boha i dosahuje odpuštění hříchův a trestův.“ *K. Ř.*

1. Co oběť chvály a díků jest mše svatá *nejvhodnější bohoslužba*. Ona jest středem křesťanského náboženství a duší všeliké pobožnosti, okolo ni všeliká pravá úcta a služba Boží se otáčí.

Výroky. „Bůh nemůže žádnou obětí tak poctěn býti, jako nepoškvrněnou obětí oltářní a pro tu příčinu také Kristus Pán tu oběť v církvi své ustanoviti ráčil.“ *Sv. Fulgenc.* „Nejsvětější mešní oběť jest zajisté srdcem křesťanského náboženství, duší našich pobož-

ností, nevyzpytatelným Božím tajemstvím, nejhlubším lásky Boží základem, jímž se on sám s námi životně spojuje a nás nejpodstatněji milostí a požehnáním obdařuje.“ *Sv. Frant. Sal.* „Mše sv. jest čin bohoslužby, kterýž se děje na uznání nejvyšší vlády Boží nad námi a na znamení naší služebnosti. To ovšem nepřekáží, by se mimotně také k jinému zvláštnímu cíli a konci obětovati nemohla.“ *Sv. Liguori.*

2. Co oběť prosby a smíření *mše svatá jest velemocná*; nebo jest to nekrvavé opětování téže oběti, kterou Ježíš na kříži dokonat; tudíž stejných má účinků. — *Ovoce mše sv.* záleží především v tom, že se nám zásluhy umučení a smrti Ježíše Krista přivlastňují. Zejmena mší svatou nabýváme: a) daru pravé kajicnosti, b) prominutí všedních hříchův a časných trestů, c) rozmnožení posvěcující milosti, d) pomoci a posily v potřebách duchovních i tělesných.

Výroky. „Nekrvavá oběť mše sv. přináší to samé dobré a totéž spasení, kteréž krvavá oběť na kříži veškerému pokolení lidskému přinesla.“ *Sv. Tom. Ak.* „Kolikráte se slaví této oběti památka, tolikráte se vykonává dílo našeho spasení.“ *K. Ř.* „Onať jest nevyvážený pramen všech milostí.“ Jako voda z hojného pramene tekoucí louku zavlažuje, že pak hojného užitku poskytuje: podobně milost, již Kristus celému světu na kříži zjednal, dostává se nám v oběti mše svaté.“ *K.* Kříž jest strom života, na němž nebeské ovoce zraje a mše sv. jest nádoba zlatá, v níž se nám toto ovoce podává. *K.* Všecko ovoce, kteréž nám Pán Ježíš krvavou obětí svou zjednal, dochází k nám skrze tuto nekrvavou oběť v žádané hojnosti; jí se v nás rozmnožuje milost posvěcující; jí se nám promínají všední hříchy, ano i časné tresty; jí nabýváme milost pravého žele nad hříchy smrtelnými, abychom se od nich v svátosti pokání očistiti a k hodnosti dítek Božích opět přijíti mohli; jí nabýváme posily proti pokušením, k setrvání v bohabojném obcování a nezřídka i před časnými nehodami, kteréžby spasení našemu na ujmu býti mohly. — Z ní nám tudíž vyplývá ta nejsladší útěcha v smutných života našeho dobách, z ní nám prokvítá i naděje k životu věčnému. Všecky strasti, bídy, starosti a potřeby, všecko, co nás tlačí, tíží, svírá, můžeme zde Bohu přednáseti, přesvědčení jsoouce, že nás neoslyší, an sám nejmilejší Syn jeho se za nás přimlouvá, smrt a zásluhy své jemu připomíná a opět se za nás v oběť přináší.“ — „Kterýž ani vlastnímu Synu svému neodpustil, ale za nás všecky vydal ho: kterakžby také s ním nedaroval nám všech věcí?“ (*Řím. 8, 32.*) „Jestliže krev kozlů a býků a popel jalovice, pokropující poškvrněných, posvěcuje jich k očištění těla: čím více krev Kristova,

kterýžto samého sebe obětoval nepoškvrněného Bohu, vyčistí svědomí naše od skutků mrtvých k sloužení Bohu živému?“ (*Žid.* 9, 13. 14.) „Kalich Páně a požívání z něho tak opojuje, že k střízlivému životu vede, že k duchovní moudrosti mysl pozdvihuje, že místo světa ctví poznání pravého Boha při každém vzbuzuje. . . Skrze požívání krve Páně hyne památka starého člověka, dřívější mrav světský vychází z paměti a skormoucený, hořem skleslý a břemenem hříchů svých na zem poražený člověk nalezá v milosti Boží rozkoš a svou oblevu.“ *Sv. Cyprian.*

3. *Mše sv. co oběť smíření nejen živým, nýbrž i mrtvým prospívá*; nebo jako Kristus za všechny lidi, živé i mrtvé, se ráčil obětovati: tak i tuto nekrvavou oběť za všechny lidi, živé i mrtvé skrze ruce kněžské konati ráčí. *Katechismus* dí: „*Mše sv. se od kněze za živé i za mrtvé obětuje* na způsob přimlavy.“

Všeobecných mešních milostí bývají účastni všickni pravověřící, zvláštních pak: a) kněz, oběť tu vykonávající; b) ti, za které výhradně se vykonává; c) všickni oběti té přítomní neb účastnosti té vroucně žádostiví.

Výroky. Oběť mše sv. se ne toliko za hříchy, tresty, zadostučinění a jiné potřeby živých věřících obětuje, nýbrž dle apoštolského podání i za mrtvé v Kristu ještě úplně neočištěné.“ *Sněm. Trid. sez. XXII.* „Když se oběti jednak oltářní, jednak všelikých almužen za zemřelé konají: bývají ony za ty, kteří velmi dobří byli, díkůčiněním; za ty, kteří ne velmi zlí byli, smířením; zříme-li pak na ty, kteří velmi zlí byli, ač nejsou (oběti) k nijakému prospěchu, jsou alespoň živým k nějakému potěšení. Kterýmž pak prospívají, prospívají buď k tomu, aby úplně bylo jich odpuštění, aneb k tomu, aby se snesitelnějším stalo jich odsouzení.“ *Sv. Augustin.*

Poznam. 1. Za lidi *nekřtěné* nekoná Církev oběť mše svaté, jelikož nemajíce s námi obcování, také pokladů duchovních, v Církvi složených, požívatí nemohou. „Bez ujmy katolické víry a církevních pravidel, žádným způsobem se nedovoluje, aby se přinášela oběť těla a krve Kristovy za nekřtěné, nechť jsou to lidé kteréhokoli stáří.“ *Sv. Augustin.*

Pozn. 2. Také za *kacíře, odštěpence* a zúmyslné *samovrahů* (lečby lítost jevíli) se mše sv. neobětuje, ježto jí onino pohrdali, tito pak patrně v smrtelném hříchu zemřeli. — Církev ani těl jejich v posvátnou zemi, ve společnost ostatních svých věřících nepřijímá.

Nauč. mr. a) Oběť mše sv. jest věčná památka lásky Kristovy, nad níž nic vznešenějšího a důstojnějšího není: jí tedy nade všechno si važ.

b) Co oběť chvály a díku jest nejdokonalejší služba Boží: již ochotně konej a bez důležité příčiny nezanedbávej. Kat. křesťan má bývati na mši sv. alespoň každou neděli a každý zasv. svátek, není-li takové překážky, že by této své povinnosti zadost učiniti nemohl. (v. díl III. 2. círk. příkáz.)

c) Co oběť prosby a smíření jest pramen nevýmluvných milostí: nevěř tedy, aniž říkej, že nic neprospívá, aneb že toliko je mocná jako jiná modlitba. Aby pak žádaného užitku přinášeti mohla, buď jí přítomen s myslí pozornou a pobožným srdcem a odcházej s pravým, svatým úmyslem, že nabytými při mši milostmi věrně působiti budeš.

d) Jakož se mše sv. koná za živé i za mrtvé, tak pamatuj na bratři živé a zemřelé; i těš se v tom moudrém a spasném učení církve, že i na tebe bude jednou pamatováno.

Příklady. O mocnosti mše sv.

Sv. Augustin připomíná o své zemřelé matce, *Monice*: že umírajíc žádala, aby na ni bylo u oltáře zpomínáno, vědouc, že oběť mše sv. od hříchu očistuje.

Podobně *sv. Efrem*, jáhen Edesský, umíraje žádal své bratři i všecky okolo lože jeho stojící křesťany, aby na něj při mši sv. každodenně vzpomínali.

Když *Alfons Abuquerque* roku 1505. po moři se plavil, povstala veliká bouře, že loď se zmítala a všichni na moři se plavící čekali zahynutí. Tu Alfons, vzav nevinné pacholátko do svých rukou, k nebi je pozdvihl a takto se modlil:

„Všemohoucí Bože! jest-li zde pro své hříchy zahynouti máme, patř alespoň na toto dítě a buď nám milostiv pro jeho nevinnost.“ A aj, sotva že prosbu tu nábožný muž vykonal, bouřlivé nebe se utišilo. O, Bůh vyslyšel prosbu, pro nevinné pachole, tím spíše nám dá, zač jej pro jeho milého Syna, nejnevinějšího beránka, Krista Ježíše v oběti mše sv. žádáme. —

Rovněž *sv. Řehoř* vypravuje, že skrze oběť mše sv. plavci na moři zachováni byli.

Ctihodný Beda svědčí, že zajatým spadly okovy a mnozí nemocní uzdravení byli v tu dobu, když mše sv. za ně konána byla.

Příklady. Uctivost k oběti mše svaté.

Příkladem nám jsou *svatí apoštolové* a *nástupcové* jejich, mnozí *sv. biskupové* a *kněží* jako: *sv. Cyprián*, *sv. Augustin*, *sv. Jan Zl.* a j.

Sv. Tomáš Aq. když obět mše sv. vykonal, vždy zase jinému knězi u oltáře posluhoval a proto sv. Bonaventura se domníval, že z pobožného konání a slyšení oběti mše sv. více moudrosti a umění nabyt, nežli všelikou svou prací a pilností.

Známo jak draze sobě náš vlastenec *sv. Václav* této nejsv. oběti vážil. On nejen sám knězi při mši sv. posluhoval, alébrž chléb a víno ku konání té oběti vlastníma rukama připravoval.

Císař *sv. Jindřich II.* chodíval přede mší sv. vždy o půl hodiny dříve do dvorní kaple své, kde před obrazem Ukřižovaného kleče, o umučení Páně rozjímání činíval, tak že často až slzy proléval a srdce jeho lítostí se rozstupovalo.

Jindřich III. král anglický, slýchával každodenně 3 mše svaté; a když kdosi připomínal, že se více o kázání než o mši svatou dbáti má, odpověděl: „Chci raději svého přítele viděti, než o něm slyšeti.“

Sv. Ludvík, král franc. slyšel každodenně dvě neb tři mše sv. Také jeho dvořané museli s ním do kostela choditi. Jednoho dne, když zaslechl, že je to některým odporné, obrátiv se k nim řekl: „Kdybych s vámi třeba celý den trávil na lovu, ve hře a jiných veselostech, nezdál by se vám čas dlouhým. Sloužíce ale se mnou při oběti mše sv. nejvyššímu svému Pánu, tím méně máte příčiny, na dlouhou chvíli si stěžovati.“

Maxmilián I. volenec bavorský († 1651) neměl za to, že by tím důstojnost svou ponížil, když knězi při mši sv. posluhoval.

Tomáš More, ačkoliv co pravá ruka krále Jindřicha VII. náramnou prací úřední a dvorní zanešen byl, nicméně i při nejdůležitějších zaměstnáních žádného dne neopomenul služeb Božích. On své práce tak spořádal, že mu každý den dosti času zbylo při oběti mše sv. býti přítomným a nikdy ku práci své nešel, než mši sv. byl vyslyšel. Obeslán-li byl od krále, by hned bez odkladu k němu se dostavil; odpověděl poslům, že dříve musí většího Pána poslouchati a jemu sloužiti. Pokládá si to za čest, když knězi při oběti mše sv. mohl přisluhovati; i ač nejvyšší zemskou důstojností byl ozdoben, přece za službu kostelnickou se nehanbil!

VII. Řád při oběti mše svaté.

Důstojný a vznešený *význam* mše sv. poznáme i ze všeho, což při ní se zachovává. A tu sluší obrátiti zřetel: a) na osoby, b) místo, c) nádobí, d) roucha, e) čas, f) obřady a g) jazyk obětní.

A. Osoby, kteréž mši sv. přisluhují. Jak svrchu povědíno, neviditelně *Kristus* při mši se obětuje, viditelně pak *kněz* tu obět koná. Představujeť nejvýš velebnou osobu samého Pána Ježíše Krista, věřící lid pak představuje apoštoly, přítomné při poslední večeři jeho a pod křížem na hoře Kalvarii.

Knězi přisluhuje *ministrant*, jenž, odpovídaje mu, zastává obecný lid věřící. Když se děje mše slavněji, přisluhují osoby duchovní, assistenti, z nich nejprzednější slove paronymfa neb provodce; a pěvci z kůru odpovídají celebrantovi neb obětníku.

B. Místo a) Mše koná se obyčejně *v kostele*, však za povolením biskupa i na jiném místě, když k. p. kostel jediný shořel a kde kostela dokonce není, n. př. v čas války v poli před bitvou.

Kristus konal první mši, požívaje beránka se svými učeníky v sále domu soukromného a tak i za prvních časů křesťanských se dalo; v čas pronásledování ve sklepích, jeskyních a všelikých skrýších se obětovalo. Když ustalo pronásledování a počet křesťanů vzrůstal, stavěly se ozdobné církve (ř. kyriake = dům) neb kostely (kat. castellum = hrad, či místo hrazené) a pohanské božičtve v křesťanské chrámy (templa) se obracely. *) Chrámy zasvěcovaly se modlitbami a stěny jejich sv. olejem se mazaly, odkudž slavnost *posvěcení* má původ. Ustanovené k službě Boží budovy zdobily se buď jmenem některé božské osoby, aneb dávaly se pod ochranu některého svatého, a výroční slavná účta toho, po němž kostel byl jmenován (patrona) nazývala se poutí (patrocinium).

b) Chrám kat. sestává z presbitáře a z jedné neb více lodí. V *kněžišti* (presbyterium), v předním místě kostela stojí *oltář*, na němž vlastně mše sv. se děje. Oltář představuje onen stůl, při němž Spasitel náš, konaje poslední večeři, tuto obět ustanoviti ráčil, odkudž nejsv. svátost stůl Páně též slove. Dle sv. Bonaventury oltář představuje kříž, na němž Kristus krvavou obět vykonal. Apoštolé a první křesťané konali mši sv. při stole obyčejném, jakož se stůl, na němž sv. Petr mši sv. sloužil, dosud v Římě ukazuje. Oltář jest buď celý z kamene, buď jen čtverhranná *kamenná deska*, která se položí do stolu obětního (oltář nosečí). V dutině obou oltářů jsou uloženy a zapečetěny tělesné ostatky (reliquiae)

*) Rozeznávají se chrámové hlavní a vedlejší. Hlavní chrámy slují metropolitní, kathedrální, farní, dle toho jsou-li to chrámy provincie, biskupství neb farnosti. Vedlejší chrámy nazývají se filialními, že jsou jako dcery od hlavních, matičných chrámův odvislé. Chrámy nějakému kollegiu (sboru kanovníků) neb klášteru náležející slují: kollegiatní, klášterní.

svatých a světic Božích a mimo to bývají po obou stranách postaveny skříně s ostatky (relikviáře) na památku prvních strašných dob církve Kristovy, kde byli křesťané pro víru ukrutně mučeni, na jejichžto pak hrobích věřící slavivali oběť mešní, odkudž oltáře mají podnes podobu rakve. Z počátku míval každý dům boží jenom *jeden oltář*; nyní mívají chrámy tři i více oltářů. Jeden z nich jest *hlavní*, obyčejně k východu slunce zařízen, ostatní postranní. — Na straně evangelia nalezá se tak zvaný *kredencník*, oltářík, kde bývá kalich až do obětování postaven.

Předek oltáře jest buď nahý, buď slušným šatem (závěsek, antependium) zakrytý; a mívá u prostřed buď nějaký nábožný nápis neb svaté vyobrazení. Na oltáři stojí schránka neb stánek (*tabernaculum*) mezi dvěma anděly, v nížto se ukrývá vel. svátost pod způsobou chleba, jako v chrámě Jerusalemském v arše neb svatyni se chovala manna. Nad svatyní ční velebně *sv. kříž* mezi planoucími *svícemi*, jichžto světlo ukazuje významně na Ježíše, světlo světa (*Jan 8, 12.*) a na rozkaz jeho, abychom byli „synové světla“ t. poznávali pravdu a dobré skutky činili. (*Jan 13, 36.*) Také nám hořící voskovice uvádějí na mysl ony hrozné doby církve, kdy věřící pro strach před stíhajícími je židy a pohany služby své Boží tajili v temnu nočním v podzemních kobkách (katakombách).

Povrch oltáře jest pod trojí nástelkou (prostěradlem) z čistého, bílého plátna, neb na něm děje se tajemné, svátostné stolování.

Pod křížem oltářovým a k obou stranám jeho jsou *tabulky* s modlitbami, z kterých kněz čte, nečta z *knihy* (missalu). — Nad oltářem v pozadí visí nějaký *sv. obraz*, nad oltářem hlavním obraz založení téhož chrámu Páně. Na oltáři leží na každé straně *polštář* pro missal a blíže pravé strany v nějakém výklenku stojí *zvonek*, dvě *konvičky* na misce a při tom *ručníček*. — *Hlavní oltář*, k němuž vedou tři stupně — pro kněze, jáhna a podjáhna při slavné mši *sv.* — stojí k východu slunce, na význak toho, že Ježíš Kristus tu přítomný nejen se narodil v zemi východní, ale i s nebes výsosti přinesl nám světlo pravé víry, k dosažení věčného světla, t. blaženosti věčné. — Před svatyní hoří ustavičně dnem i nocí *lampa* (světlo věčné znamení přítomnosti Kristovy) k úctě velebné svátosti, jakož v starém zákoně na oltáři před svatyní ustavičně hořel oheň bez vyhašení. (III. *M.* 6, 12.)

c) *Loď chrámová* jest onen díl kostela, v kterém se věřící ke službám božím shromažďují a má své jméno od starobylého obyčeje, že se chrámové k lodím přirovnávali. Pro pohodlí jsou tu

sedadla neb stolice umístěny. Mezi lodí a presbytářem jest zábradlí buď ze dřeva, z kamene neb železa, jež slují *mřížka*, kde lid přistupující k přijímání kleká.

C. Obětné nádoby a jiné potřeby (paramenta) chovají se v sakristii či v kapli, kde se duchovní obléká. Obětné nádoby jsou: *kalich*, číše to z drahého kovu, zlata neb stříbra, neb alespoň pozlacená, pro velebnou svátost pod způsobou vína, a podobná miska (*patena*) pro velebnou svátost pod způsobou chleba. — *Hostie* jsou dle příkladu poslední večeře Páně pšeničné, přesné či nekvašené okrouhlé oplatky; *víno* pak jest čisté nepřipravované z vinných hroznů, do něho přimísí se při mši sv. něco vody. K obětním nádobám patří též *palla*, neb pokrývka na kalich a šáteček k vytírání mokrého kalicha (*purificatorium*). Všecko to přikryje se krátce přede mši sv. závojem (*velum*) na nějž dá se taštička (*bursa*) s podstelkou (*corporale*) ježto se při mši na oltáři rozprostře, aby na ní leželo tělo Páně. — Sem náleží i dva *polštáře* pro missal neb knihu mešní, dvě *konvičky* pro víno a vodu, miska a *ručníček*, jímžto kněz si ruce utírá. — K nádobám kostelním patří také monstrance, cibor a kaditelnice. *Monstrance* jest skvostná nádoba, ve které vel. svátost pod způsobou chleba v podobě větší hostie ku počtě lidu se ukazuje, na oltář vystavuje, v slavném průvodu se nosívá a níž se také lid žehnává. — *Cibor* (ciborium od l. cibus = pokrm) jest větší kalich, ve kterém posvěcené malé hostie ku podávání věřících se přechovávají. — *Kaditelnice* jest nádoba v kterouž na uhlí řeřavé kadidlo *lžičkou* z nádobky, podobu loďky mající, proto *loďkou* zvané, se klade a kterou se pak velebná svátost okuřuje.

D. Posvátná roucha. K oltáři přistupuje kněz v rouše skvostném, kterýž obyčej ne toliko v III. kn. Mojž. alebrž i v apoštolském podání má svůj základ. Kristus slavil poslední večeři v rouše obyčejném podobně bezpochyby i sv. apoštolové a první křesťané; než záhy oděv kněžský rozeznával se od kroje lidu světského, kterýž kroj často měnil. Hned papež Kliment, třetí nástupce sv. Petra, nařídil, by kněží obět N. Z. konající, příslušným se odívali rouchem posvátným. Nápodobně rozkázal p. Štěpán (l. 257.), by roucha k službám B. podle starého obyčeje církve byla posvěcena a zapověděl, by kněží posv. roucha nenosili, leč úřad kněžský konající; neb slušno jest, by co k službě Boží patří, od služby světské bylo odloučeno.

Každý pak díl tohoto roucha kněžského něco vyznamenává. První částka toho oděvu jest bílý šat, kterýž sobě kněz okolo krku

váže a *humeral* čili náramník sluje. Tím se uvádí na paměť onen šat, kterýmž tvář P. Ježíše v domě nejv. kněze byla zakryta, když byl poličkován (*Mat.* 26, 68.) Druhá jest bílá říza (*alba*) a vyznamenává bílý oděv, kterýmž Herodes P. Ježíše na potupu odíti dal. *) Třetí: pás neb přepáska (*cingulum*) vypodobňuje provazy, kterýmiž nejsv. tělo Kristovo svázáno bylo; slouží k tomu, aby se jím alba podkasaná připásala i napomíná kněze k potlačování zlé žádosti, aby zachoval zdrželivost a čistotu mravů. Čtvrté jest oné roucho, kteréž visí knězi s levé ruky (*manipul*) a vyznamenává spojené biče a řemeny, jimiž tělo Spasitelovo bičováno bylo. Také vypodobňuje potní roucho, jež Veronika Pánu Ježíši podala. Manipul byl původně šátek, jímžto si kněz pot utíral, jemuž připomíná, že má kající život vésti a s neunavnou pilností svůj úřad zastávat. Pátá jest *štola*, kterouž sobě kněz na bedra a prsy přes kříž klade a vyznamenává kříž, kterýž Spasitel na svých ramenou nesl a na němž přibit byl. Býval to druhdy celý vrchní šat po kraji oblemovaný, z kterého se jen lemování podrželo. Štola jest znamení kněžské důstojnosti a právomocnosti, proto se jí užívá při každém svatém jednání. Ona vyznamenává spravedlnost a nesmrtelnost, kterou první rodiče od Boha obdrželi a skrze hřích ztratili; již pak člověk skrze zásluby ukřižovaného Spasitele opět našel. Šestá jest vrchní mešní roucho (*casula*, *casa*—bouda, planeta) jemuž se vůbec *ornat* říká. Bývalt druhdy tak dlouhý a široký, že kryl kněze od hlavy až do paty; protož musíval ho sluha mešní pozadu vzhůru držeti, když nastalo pozdvihování. Odtud ještě ten obyčej, že ministrant při pozdvihování, kleče za knězem, drží podolek ornatu jako k ulehčení, ač toho vlastně více třeba není. Ornat ku paměti přivozuje onen šarlatový plášť, ve kterémž se Spasiteli v domě Pilátově posmívali. Onať napomíná kněze, že má z lásky k Bohu všechny povinnosti úřadu svého jako břímě lehké nésti a přikázání Páně jako jho sladké na se bráti a zachovávat. (*Mat.* 11, 30.)

Ku konání slavných obřadů, při slavné mši svaté, o průvodech, pohřbích a j. slouží také *pluvial*, jenž byl původně kněžské roucho s náhlavkem — ku přikrytí hlavy — opatřené, aby kněz byl chráněn proti dešti (lat. *pluvia*). Nyní jest to plášť ze skvostné látky zhotovený, dosahující od hlavy až k patám.

*) Z alby povstala zkrácením pro pohodlí při úkonech církevních *rocheta* s rukávy neb bez rukávů, latině *superpellicium* zvané, poněvadž se druhdy přes kožíšek (*peliceum*) oblékala.

Podjáhen a *jáhen* přiodívají se humeralem, albou, (jáhen i štolou) a dalmatikami. Podobně tak zvaní levité. *Dalmatika*, jež vzala původ svůj z Dalmacie, jest svrchní roucho s krátkými rukávy.

Biskupové a preláti mají ještě jiné ozdoby (pentifikalie), jichž znamenitější jsou: prsten, střevíce (sandálie, opánky), berla neb hůl pastýřská (pedum), rukavičky, infule (b. čepice, lat. mitra) a kříž náprsní.

I *kostelníci* (sakristové) a *ministranti* mívají k posvátným posluhám zvláštní oblek, komži (camisia—kamizola a rochetku, poněvadž zastávají místo duchovních osob. *)

Všeliké obleky střídají se v *barvách*, které též mají svůj význam. Barva bílá znamená nevinnost, radost, slávu a velebnost i běře se v den slavných a veselých hodů, k. p. v den narození, vzkříšení a na nebe vstoupení Páně, jakož i ve svátky Marie Panny, svatých panen a vyznavačů Božích. — Barva *červená*, ohni a krvi podobna, značí planoucí lásku a proto užívá se jí v hod svatodušní, ve svátky sv. kříže, sv. apoštolů a mučenníků. *Zelená* jest znamení kř. naděje a užívá se jí v obyčejné neděle. *Modrá*, vlastně fialová, vyznamenává ponížení, toužení a pokání (pro svou podobnost k popeli) a proto jsou obleky modré v adventě a v postě. Posléz černá, kteráž smutku jest znamením, běře se na velký pátek a při mšech zádušních.

E. Čas. Počátkem konala se oběť mše sv. obyčejně v neděli, jako z listu sv. Pavla ke Korintským (16, 21) vysvítá, že po neděli se shromáždovali. Také v Troadě sloužil sv. Pavel v neděli (Sk. 20, 7.) Než tiže skutkové ap. svědčí, „že věřící na každý den se scházeli, trvali na modlitbách a v lámání chleba.“ V stol. II. vešlo v obyčej konati mši sv. v pátek, co den úmrtní našeho Spasitele, ve IV. pak i ve středu a v sobotu obětovati bylo pravidlem. — Sv. Augustin a sv. Jarolím každodenně oběť mše sv. konávali; a v st. VI. mešní řád Gregorianský již na každý den zvláštní mši vykazuje.

Co se doby denní neb hodiny týče, víme, že Spasitel u *večer* beránka velikonočního požíval. Dle příkladu jeho chovali se i apo-

*) Vlastní oděv duchovních jest *talár* čili *klerika* (clerus = duchovenstvo), který u řeholníků slove *habit* (z lat. habitus = oděv). Talár jest až po kotníky (talus) sahající, od shora až dolů zapnutý oděv, jenž jest u kardinálů červené, u biskupů fialové, u světských kněží černé a u řeholníků šedé, bílé a jiné barvy. Ku klerice nosí se okolo krku pásek řečený *kolár* (collum = krk) a na hlavě biret čili *kvadrat*, který se při oltáři smekne.

štolové a první křesťané (I, *Korin.* Sk. 20) u večer chléb láma-
jíce, čemuž obyčejně předcházely *hody lásky* tak zvané *agapy*.

„*Agapy*, hody lásky předcházely druhdy lámání chleba čili ve-
čeři Páně, při nichž všickni věřící se účastnili, ješto chudí od bo-
hatých častováni byli. Avšak brzy se těchto hodů nadužívalo tak,
že sv. *Pavel* nucen se viděl Korintské proto kárati (I. *Kor.* 11, 20.).
Toto spojení hodů lásky s večeří Páně bylo tak úzké, že hody ty
až do počátku 2. století zvláštní část bohoslužby tvořily. Teprv
od 2. století počínajíc, večeře Páně od hodů lásky oddělena jest
a s předčítáním písma sv., s výkladem a kázáním spojena a tím
jak patrně, mešní liturgie v základních částech svých, jak je až
dosavad máme, počátek svůj vzala. *Agapy* od těch dob zvlášť, to
jest pro sebe odbývány jsou, jichž modlitbou křesťané počínali a do-
konávali; požívali pokrmův a nápojů střídme, mluvili jako před
tváří boží a zpívali rozličné chvalozpěvy. Avšak ve 4. století upu-
stila církev od těchto hodů lásky dokonce.“ *B. Hakl.*

Za času pronásledování shromáždívali se křesťané kde- a kdy-
koli mohli; jak *Tertullian* a *Plinius* svědčí, nejčastěji před slunce
východem. Potom pravidelně v hodinu 9., jakožto v dobu smrti Spa-
sitelovy. Nyní se mše sv. konává od úsvitu až do poledne; u večer
toliko o vigílii vánočního hodů. Vlastně koná se mše sv. stále,
v každém okamžení po všem oboru světa. „Jako slunce postoupně
ozáruje rozličné krajiny země: tak obětuje se mše sv. bez přetržení
ve dne v noci na zemi. *P. Maillet, jes.*

K oznámení času k službám Božím druhdy, zvláště za času
pronásledování, dávalo se znamení tichým obesláním po domech,
později hlaholem trub, tlučením kladiva o prkno, neb — jako
podnes od zeleného čtvrtka do bílé soboty, — klapáčkami neb ře-
tačkami. — Vynález zvonů přičítá se obyčejně sv. *Pavlinu*, biskupu
Nolánskému v *Kampanii*, čehož ale dokázati nelze; jisto však, že
už v 9. stol. jich užíváno. První zvon lil se prý v Benátkách vláských.

F. Obřady a) Vůbec 1. *První mše*, již Kristus konal, byla velmi
prostá. Kristus vzal t. chléb a kalich s vínem, požehnal obého
a řekl nad chlebem: „Totoť jest tělo mé“ a nad kalichem: „Totoť
jest kalich mé krve,“ a dal obého přítomným požívati. — Tak konali
mši bez pochyby i apoštolé a první křesťané; neboť *Skutkové ap.*
jen zmínku činí o modlitbách a lámání chleba. Než záhy, snad za
časů apošt., povstaly v církvi rozličné vzdělavatelné obřady; neboť
už sv. *Justin* r. 150. v své apologii (obraně) křesťanů vypisuje řád,
jehož se tehdy vůbec při mši sv. užívalo.

2. Z letopisů křesťanských známo, že *druhdy mše sv. dělila se na dvě části*, totiž: mše učňův a mše věřících. — Když se t. lid shromáždil, konaly se rozličné modlitby, pak četla a vykládala se některá část písma sv., načež jáhen vyvolával, slovy: „Ite missa est!“ *), aby opustili chrám Páně všickni, kdož nepatří ke spolku církve, poněvadž jen k té době bylo dovoláno přítomným býti meš-nímu jednání nejen obráceným na víru křesťanskou, ale ještě nepokřtěným, nobrž i židům a pohanům, pak těm křesťanům, kteří za trest pro zjevné hříchy své byli na čas vyloučeni z církve (kajíc-níkům). Tato část mše sv. sloula mše nevěřících, mše křtěnců neb čekatelů křtu svatého (katechůmenů). Pak teprv věřící obětovali neb mše věřících byla konána.

Teď není takového rozdílu více, jako nejedem dávnověký mešní obřad postupem času zašel nebo se změnil, ač ještě podnes patrné známky a vzpomínky zůstaly prvotních služeb Božích. — Po mnohá století mše sv. nabyla spůsobu, kterým se nyní koná; i ač rozdílné mešní liturgie n. p. Ambrosiánská, Dominikánská . . . i v kato-lické církvi se zachovaly, přece nepostrádají žádné důležité části oběti mše svaté.

3. *Nyní záleží oběť mše sv. vlastně ze čtyř hlavních a před-ních částek*, kteréž jsou: *evangelium, obětování, pozdvihování a při-jímání*. — Než ale k oslavení toho nejsv. tajemství jakož i k lep-šímu vysvětlení umučení a smrti Páně a k hojnějšímu vzdělání lidu věřícího, provázejí se tyto hlavní části jistými posvátnými řády, kteréž krásný mají do sebe význam, jak hned bude uká-záno. **)

*) Nyní jsou přenešena slova tato na konec mše sv. a znamenají: „Jděte, jste propuštěni!“ Odtud i celá oběť novozákonní zove se v latině *missa*, po česku mše svatá. V církvi východní sluje liturgia, rusky objednia.

**) Dle zevnější přípravy, s jakou mše sv. se koná, rozeznává se mše sv. *tichá*, či *soukromá*, kterou kněz jen v přítomnosti málo lidí koná; *farní* pro farníky v určitém čase obětovaná; *zpívaná*, při níž kněz střídavě s chorem modlitby hlasitě zpívá; *slavná*, — *velká*, *hrubá* — při níž více kněží přisluhuje (s assistencí); *pontifikální*, kterou biskup neb prelát v bisk. rouše obětuje. Dle časů círk. jest mše sv. *rorátní*, *půlnoční*, *jitřní*, *kvatembrová*, *postní*. Dle úmyslu, na který se koná jest *votivní* čili *přímluvná*, která se za jistým přá-ním, n. p. za nemocné, za snoubence, na poděkování . . . koná; *zá-dušní* (černá) ježto se koná za mrtvé v rouše černém. Zpívaná mše *zádušní* slove *Requiem*, že tím slovem počíná.

b) *Jednotlivých obřadů děj a výklad k snadnějšímu přehlednutí rozvržený na šest částí.*

I. Počátek mše sv. až do evangelia.

1. Kněz, na dané znamení zvonkem, přistrojen jde k oltáři a postaviv na něj kalich, modlí se přípravní modlitbu sv. Augustina: „Stojím při sv. oltáři, ačkoli nehodný, žádaje Tobě obětovati tu předivnou nebeskou oběť, vši cti a náboženství hodnou, kterouž jsi Ty Pane Bože můj, jakožto nepoškvrněný kněz ustanovil a na památku své lásky, to jest své smrti a svého umučení, pro spasení naše a pro napravení naší každodenní křehkosti a mdloby obětovati přikázal.“

2. Na to otevře knihu a sstoupí dolů až ku poslednímu stupni, na znamení, že se před velebnou svátosti co nejhlouběji poníží a koná *stupňovou* (na stupních) modlitbu.

3. Započíná mši sv. znamením sv. kříže, dává na srozuměnou, že to mešní sv. jednání dít se bude ke cti a chvále trojjediného Boha a že krvavá oběť kříže při mši sv. se obnovuje.

4. Teď se modlí žalm 42., nejkrásnější to výlevy pokory a důvěry v milosrdenství božské. Na to hned říká obecnou zpověď, ve kteréžto se před Bohem i všemi přítomnými hříšným býti vyznává. Na znamení své lítosti bije se v prsy a prosí, by se blah. matka Boží, všickni svatí a všickni přítomní u Boha za něj přimlouvali. — Totéž činí ministrant ve jménu lidu shromážděného. Potom prosí kněz Boha, by jemu a všemu lidu hříchy odpustiti ráčil. — Druhdy tento žalm a obecnou zpověď říkal biskup s duchovními a s lidmi na cestě z příbytku svého, bera se do chrámu Páně.

5. Přihotoviv takým způsobem srdce svoje, vstupuje k oltáři a čině zmínku o tělesných ostatcích svatých a vyvolených Božích, jež tuto jsou uloženy, líbá je na znamení své úcty a radosti z nastávající na něm oběti nejsvětější. — Ještě častěji oltář líbá, poněvadž políbení jest znamením pokoje, smíření a lásky, jimiž srdce jeho i všech přítomných rozníceny býti mají.

Při slavné mši okuřuje se kříž oltářní i oltář celý, což význak jest úcty k posvátnému nástroji umučení Páně a k velebnému stolu oběti nejsvětější.

6. Pokročiv na levou stranu oltáře, modlí se krátkou částku z písma sv., k tomu dni neb svátku směřující. Druhdy zpíval se nějaký příhodný žalm, an zatím lid vcházel do chrámu Páně a

sbíral mysl svou ke službám Božím, odkudž jmeno *introit* od latinského slova *introire* = vcházení.*)

7. Navrátiv se do prostředka oltáře, volá, kněz střídavě s ministranty z hlubokosti srdce svého o smilování a milosrdenství, říká: „Pane, smiluj se nad námi! Kriste smiluj se nad námi!“ (*Kyrie eleison, Christe eleison!*), která slova se 9krát opakuji.

8. V tomže okamžiku naplní se srdce jeho a všech přítomných živou nadějí, že se Bůh nad nimi smilovati ráčil; i počne tedy z vděčné radosti velebiti z toho Boha chválozpěvem andělským (*Gloria in excelsis Deo* Luk. 2, 14.) *Gloria* se vynechává při mši zádušní, v adventě, v postě a j.

9. Na to se k lidu obrátí a vztáhne ruce jako k bratrskému objetí všech přítomných praví: „Pán s vámi!“ (*Dominus vobiscum*) načež se mu odpoví: „I s Duchem tvým (*et cum spiritu tuo*).“ Tímto pozdravením (o němž písmo sv. často zmínku činí) kněz lidu zvěstuje, že mu Bůh chce býti milostiv.

10. Přijda zpět na levou stranu oltáře, vzbuzuje lid, aby se s ním modlil (*oremus*). A teď přednáší Bohu prosby a potřeby celého lidu křesťanského. Modlitba ta, podlé času církevních obsahu rozličného, slove modlitba obecná neb sborná (*collecta*). Někdy modlitbu tu více modliteb provázejí (*commemorace*.) Kněz modlí se rukama roztaženýma, jakoby vyslyšení od Boha dolů chtěl stáhnouti.

11. Po těchto modlitbách čte epištolu (list poslaný), t. j. nějakou částkou ze starého neb nového zákona, kteráž není v evangeliích; načež zazní odpověď „Bohu díky“ (*Deo gratias*)! Děje se to na poděkování, že nás Bůh skrze proroky a apoštoly spasitelným pravdám naučiti ráčil.

12. Potom se kněz opět modlí některou kratičkou částku z písma sv., kteráž k tomu dni neb svátku směřuje.

NB. Při slavné mši provozuje v dobu tu kůr přiměřený zpěv stupní (*graduale*), proto tak zvaný, že zatím jáhen jde po stupních oltářových vzhůru, by od kněze vzal požehnání k řádnému a spasitelnému přednesení sv. evangelia, kterýž zpěv koná-li se pobožností za zemřelé anebo v čas kající, smutný a zdlouhavý jest (*tractus*). Někdy, k. p. o slavnosti Božího Těla, místo *graduale*, pěje

*) Od začátečních slov *introitu* obdržely některé neděle svá jména. Tak sluje prvních pět neděl postních: *Invocavit, Reminiscere, Oculi, Laetare, Judica*. Neděle po velikonoci sluji: *Quasimodo geniti, Misericordia, Jubilate, Cantate, Rogate, Exaudi*.

se „alleluja!“ k němuž se ještě jiný, slavnosti té přiměřený zpěv přidává (dopěv, sequentia.)

II. Evangelium. 1. Mešní kniha přenáší se s levé strany na pravou, (cornu = roh oltáře) na znamení, že i zákon Páně od Židů přenesen byl na jiné národy země, kteří jej s radostí přijali. Zatím

2. chystá se kněz k čtení svatého evangelia, modle se u prostřed oltáře, aby Bůh srdce i ústa jeho očistiti a čtení to jemu i přítomným prospěšné a spasitelné učiniti ráčil.

3. Pomodliv se, jde na pravou stranu a znamená se svatým křížem, čte *evangelium*, t. částku z jednoho čtyř životopisů Pána Ježíše. Všickni přítomní vstanou, dílem aby uctivosť a pozornost na jevo dali, dílem také aby ukázali, že jsou hotovi, učení sv. evangelia před celým světem vyznávat, hájiti a podle něho živi býti. — Pročež údové duchovních rytířských řádů při slavnostech rádo- vých a králové při korunovaci své, mezi čtením svatého evangelia drží v ruce obnažený meč, jako na svědectví, že neváhají pro víru vejíti v boj. Takže i vojsko palaše tasí a ručnic se chápe.

NB. Mnozí králové za čest sobě pokládali čísti při mši sv. Evangelium, jako: císař *Sigismund* při mši papeže Jana XXIII. (1413), Karel IV. v Basileji (1347) a j.

Při čtení sv. Evangelia v slavné mši znějí s věže zvony, aby i věřící nepřítomní při mši pamatování byli na svou povinnost, děko- vati Bohu za dar blahoplodného učení Kristova.

4. Přečta kněz evangelium, líbá knihu, a při slavné mši ka- didlem nakuřuje, a to vše na znamení lásky a šetrnosti. Lid pak, na poděkování za to skrze sv. Evg. obdržené naučení, praví skrze ústa přísluhujícího: „Laus tibi Christe, Chvála tobě Kriste!“

5. Po sv. Evangeliu bývá někdy hned *kázání*, buď z kazatelnice buď od oltáře, neb to není leč výklad téhož Evangelia i náleží tak k službám Božím.

6. Po Evangeliu velmi přirozeně nastupuje *Vyznání víry* (Credo), v němž v krátkosti snešena jest celá víra Kristova a všechny hlavní články její. — Při slovích: „Vtělen jest z Ducha sv., na- rozen z Marie Panny a člověkem učiněn“ činí kněz hlubokou po- klonu, by poctil to hluboké tajemství vtělení Syna Božího. — Na den zvěstování Marie Panny (vlastně početí Syna Božího) a na den narození Páně kleká na obě kolena. Klekáním koří se v prachu Tomu, „jemuž Bůh dal jméno nad všeliké jméno“ (Fil. 2, 9—11.) NB. Kleká ještě častěji, ruce spíná, pozdvihuje, rozprostírá, k lidu

se obrací, oči pozdvihuje a tím vším vroucí pobožnost jakož i jiné city srdce vyjevuje.

III. Obětování — (offertorium).

1. Víra se má skutky ukazovati. Protož hned po Kredo následuje obětování, kterýmž věřící lid chce Boha, co nejvyššího Pána poctiti, jemu se slušně poděkovati, nových milostí od něho sobě vyprositi a jeho spravedlnosti za své hříchy dosti učiniti. Tudíž kněz pozdraví napřed přítomné slovy: „Dominus vobiscum,“ vybízí je k modlitbě (Oremus) a modlí se krátký verš z některého žalmu. Pak odhalí kalich*) a vezma chléb a víno, Bohu obětuje, modle se, aby tyto obětné dary, kteréž se stanou tělem a krví Ježíše Krista, od Boha přijaty byly. K vínu mísí kněz něco vody, dílem dle příkladu Ježíše Krista, dílem poněvadž na kříži ze svatého boku jeho krev s vodou smíšená tekla.

Před časy kladli věřící své dary a oběti na oltář; z nichž, co bylo třeba k oběti, se odloučilo, a co zbylo, . sloužilo nejvíce k podpoře chudých, pak na potřeby chrámu a k výživě duchovenstva se obracelo. Za našich časů lid nepřináší více obětí slavných; neboť potřeby chrámu pojištěny jsou obyčejně nadáním (záduší,) takž i na mnoze výživa kněží *fundacemi*. Přece však — dle ustanovení a schváleného obyčeje církve, — chudší kněží mohou přijímati peněz neb jiných darů, ne sice jako cenu za oběť, ale jako podporu k výživě, (stipendium, almužnu,) a to právem, neboť dle výroků sv. Pavla („Zdaliž nevíte, že ti, kteříž v chrámě pracují, věci, které jsou v chrámu jedí? a kteříž oltáři slouží, s oltářem spolu díl mají?“ (I. Kor. 9. 13 † 9, 7.) „Potřebné výživy má kněžstvo dostávat od lidu.“ Sv. Augustin. — Prvotní obyčej připomínají tak nazvané *ofěry*, když totiž o některých slavnostech možnější věřící blíží se k oltáři s oběťmi peněžitými. — Nicméně má i nyní každý přítomný při obětování vzbuditi lásku k bližnímu, kterouž křesťané prvního věku považovali sebe vespolek za jednu rodinu a jmění své za jmění obecné a předsevzíti si, že učiní nějaký skutek milosrdenství. (Sk. 4, 32. 34. 35) — Při slavné mši okurují se obětné dary kadidlem s prosbou, aby Bůh oběť naši přijal s takovou oblibou, jak líbezný zápach kadidla vzhůru se vznáší.

*) O mši učňův býval oltář zakryt, na kterou památku dosud kalich v roucha (velum) se halí. — Při odkrývání kalicha dá ministrant znamení zvonkem, aby přítomné na nastávající jednání (obětování) upozornil.

2. Po obětování myje kněz ruce své a otírá bílým rouchem, aby se upamatoval s jakou čistotou těla i duše má nejsv. oběť konati. Pomodliv se k Bohu, aby tuto oběť dobrotivě a milostivě přijal, obrací se k lidu, napomínaje jej (*orate fratres, — modlete se bratři!*) by úmysl svůj s úmyslem jeho spojil a Bohu se obětoval, aby na společnou jejich prosbu tuto oběť ke cti své a k spasení všech lidí přijíti ráčil.

3. Pak modlí se modlitbu tichou (soukromě, *secreta*) při níž každý z přítomných, v podobné tichosti, ve zvláštních svých potřebách, neřídka tajných, modlitby své k Bohu zasílá.

4. Kněz obětovav chléb a víno, ze vši duše své již napřed cítí nesmírnou radost z toho, že za skrovný dar podle ustanovení Páně věřícím dán bude dar nevýslovně dražší a sice Bůh člověk sám, pod spůsobami chleba a vína; a tudy vylévá ze srdce plného pobožnosti vznešeným slávozpěvem (*praefaci*, předzpěv) vřelé chválení a díkučinění, zalétaje duchem až do nebes říše; mísí slabý svůj hlas v hlasy kůrův andělských, obklopujících trůn Hospodinův volaje posléz: „Svatý, svatý, svatý (*Sanctus*) Pán Bůh náš zástupů! Plná jsou nebesa i země velebnosti a slávy Tvé. Hosanna na výsostech! požehnaný, jenž se běře ve jménu Páně!“ — A skutečně se již běře tento požehnaný k dobrým dětem svým, běře se s nadhvědného nebe dolů na oltář; neb se již přibližuje to veledůstojné okamžení, nad kterémž i andělé podivením trnou. A protož se dává zvonkem znamení, aby každý k této důstojnější polovici mše svaté pobožnost svou obnovil a roznítíl.

IV. Kanon. Pozdvihování, (*elevatio*) vlastně posvěcení, proměnění, usvátostnění spůsob chleba a vína, (*consecrace*).

Modlitby od preface až k Otčenáši před sv. přijímáním slovou mešní řád (*canon*) t. pravidlo, předpis, zákon, podle něhož se nejsvětější oběť činiti má. Tato část sluje *tichá mše*, poněvadž se od kněze potichu modlí.

I. Kněz prve než přikročí k tomu, aby proměnil chléb a víno v tělo a krev Páně, roztáhna ruce, žehná posvátné dary, pak pozdvihne oči své k nebi, hluboce se kloniv k oltáři, políbí jej, čímž vroucí pobožnost na jevo dává a okazuje, kterakou myslí pozornost a srdce roznícenost má každý míti z přítomných. Pak poroučí všechny živé, především papeže, svého biskupa a zeměpána, zvláště ty, za kteréž sobě umínil modliti se (*intencí*), jakož i všechny přítomné, do milosti a milosrdenství Božího. Tato modlitba slove *Memento za živé*.

A aby tím spíše modlitba jeho byla vyslyšána, připomíná Bohu všecky zásluhy blahosl. panny Marie, ss. apoštolů a mučovníků, stávě svou modlitbu na jejich přímluvu.

2. Učiniv tak Boha na jeho děti, v prach před ním se kořící, laskavým a milostivým, prosí, by mezi ně vstoupiti ráčil; a přijda již k skutečnému *proměnění* (*consécratio*) vzkládá ruce své na částky chleba a vína, žehná je znamením sv. kříže, k upamatování, že Ježíš Kristus za nás na kříži umřel. Pak vypravuje krátce, kterak sobě počínal Pán Ježíš při ustanovení nejsv. svátosti oltářní a koná tože, co on konal při poslední večeři: bere t. do rukou svých chléb a víno, díky činí Otci nebeskému ve jmenu jednorozecného Syna jeho a slovy Páně obě proměňuje. Pak tělo i krev Páně, vzhůru pozdvihuje, proto se tato částka pozdvihování (*elevatio*) nazývá, — co zatím zvonek zní a kadidlo vonného dýmu vypouští. — Při pozdvihování se máme Kristu Ježíši v způsobách chleba a vína klaněti, a bijíce se v prsy vyznávati, že jsou hříchové naši vinni smrtí Kristovou, n. p. slovy: „Bože buď milostiv mně hříšnému!“ aneb: „O Ježíši, Tobě živ jsem, Tobě umírám, Tvůj jsem živý i mrtvý!“

3. Maje nyní kněz Boha a Spasitele svého před sebou na oltáři, důvěrnějším ano smělejším se stává: s úplnou nadějí a důvěrou obrací se k lásce, dobrotě a milosrdenství Božímu. A protože, jako prve se za živé modlil, tak nyní *za mrtvé prosí*, by je Bůh z muk očištcových vysvobodil a přijal do nebeských stanů (*memento za mrtvé*). Před časy jmena zemřelých (i živých), za kteréž se modlitby dály, jáhen hlasitě svolával ze zvláštní posvátné desky, podobně jako posud po mši sv. nebo po kázání čítána bývají jmena spoluvěrných, aby se za ně pomodlilo. K modlitbě za zemřelé připojuje kněz prosbu za všecky přítomné věřící, aby Bůh i nám hříšníkům milostiv býti ráčil a nás jednou přijal do společnosti vyvolených.

4. Po té říká kněz tu nejvýbornější modlitbu, kteréžto nás naučil sám Kristus, modlitbu Páně neb *Otče náš*. Ta v krátkosti zahrnuje do sebe všecko, zač jen koli v potřebách tělesných i duchovních Boha prositi můžem. Protož Otčenáš už od časův apoštolských patří k slavnosti mešní; čímž církev Kristu chce dáti důkaz, jak velice si váží učení a jak bedlivě zachovává rozkazů jeho. Že všickni přítomní v té modlitbě podíl mají, modlí se ministrant poslední prosbu „Ale zbav nás od zlého;“ kněz pak doloží: „Amen.“

V. *Přijímání* (communio.)

1. Připravuje se k přijímání nejsv. těla a krve Páně, dělí kněz sv. hostii na tři díly, z nichž nejmenší pouští do kalichu. To děje se na znamení, že spůsoby chleba a vína, ač jest při oběti mše sv. jedna oddělena od druhé (jakož se na kříži krev Páně oddělila od těla), nicméně že živé tělo s krví a krev s tělem sjednoceny jsou. — Před časy kněz jeden z těchto tří dílů těla Páně požil sám, druhou pustil do sv. krve a třetí rozdrobil na kousky k sv. přijímání věřících. Tehdáž ale byla hostie veliký roztlesk. Nyní kněz všechny částky sám přijímá.

2. Pak napomíná všech věřících k bratrskému milování a k pokoji řka: Pax Domini . . „Pokoj Páně budiž vždycky s vámi!“ Při slavné mši sv. políbí tu kněz dříve oltář, potom pacifikál od jáhna podaný, pak podá jáhen líbadlo to podjáhnovi a ten ostatním duchovním, mezi světskými jen zeměpánu a patronu zádušnímu. Druhdy líbali se všickni při službách Božích na tvář, mužští mužských a ženské ženských (Řím. 16, 16.), na znamení, že mají býti plni upřímné lásky, zvláště v tom okamžení, kdy chtějí se státi účastnými stolu Páně. Toho upomínkou jest nynější líbání pacifikálu.

3. Následuje příprava k sv. *přijímání*. Tu kněz bije se třikráte skroušeně v prsy, prose Ježíše, Beránka Božího (Agnus Dei) jenž snímá hříchy světa, by nám byl milostiv a svůj pokoj nám dal.

4. Pak říká pokorně skloněný tři krásných modliteb sepiatýma rukama, načež pokloniv se, vezme velebnou svátost. Služebník při oltáři dá zvonkem znamení, všecken lid na kolena padá a bije se v prsy, s knězem říká: „Pane nejsem hoden, abys vešel pod střechu mou, ale rci slovem a uzdravena bude duše má.“

5. Nyní přijímá kněz Tělo a krev Páně pod obojí spůsobou, řka : „Tělo — Krev Pána našeho Ježíše Krista zachovej duši mou k životu věčnému,“ načež podává tajemnou tu potravu duší pod spůsobou chleba těm věřícím, kdož očistivše srdcí svých svátostí pokání, troufají sobě vzíti ji ku spasení svému (I. Kor. 11. 27—30.) První křesťané přistupovali každodenně k stolu Páně.*) Poněvadž pak za našich dnů jiný panuje obyčej, při přijímání kněze jest-li skutečně nepřijímáme, máme to *duchovně* činiti, to jest : máme míti žádost, abychom tělo Kristovo hodně přijali; což může se díti těmito slovy: „Pane Ježíši Kriste, přijď do srdce mého !

*) Poslední sněm Pražský (r. 1860) doléhá, aby se i lidu Tělo Páně podávalo mezi mší svatou, což menšími hostiemi se děje.

Toužím po Tobě a chci náležeti Tobě. Dej, abych vždy s Tebou spojen zůstal! Amen.“ *Sv. Alf. Liguori.*

6. Kněz vínem a vodou spláchnuv kalich, aby tam nezůstala ani krůpěj krve Páně, a omyv nad kalichem prstů svých, jimiž byl sv. hostii držel, čte po levé straně oltáře několik veršů z písem svatých, jakéž druhdy při přijímání lidu (communio) se zpívaly.

7. Potom se modlí jednu neb více modliteb po přijímání (postcommunio), kteréž dílem díkyčinění za vykonanou oběť, dílem všelike obecné i zvláštní potřeby, dílem památku dne neb svátku připadajícího v sobě zavírají.

VI. Dokonání oběti mše sv. 1. Posléz obrátí se kněz ještě jednou k lidu a vztáhna ruce své, jakoby všechny přítomné obejmouti chtěl praví: „Pán s vámi!“, načež lid skrze ústa přísluhujícího odpov: „I s duchem tvým!“ na znamení, že jako údové jednoho těla mezi sebou spojení vírou a láskou, společné mezi sebou mají obcování.

2. Potom oznamuje, že jest oběť dokonána (*Ite missa est*), a přísluhující odpovídá: „Bohu díky!“ (*Deo gratias*) za šťastné dokonání mše svaté.

Někdy místo „*Ite missa est!*“ řekne se: „*Benedicamus Domino!*“ (Chvalmež Pána), což druhdy ohlašovalo, že počne zase jiná pobožnost. — Při zádušní mši dí kněz: „*Requiescant in pace*“ (odpočiňte v pokoji); odpověď zní: „Amen.“

3. Na to uděluje kněz přítomnému lidu požehnání, jímž pronáší laskavé přání své, aby každý z chrámu Páně se vrátil domů, hojně obdařen vši milostí Boží pro zásluhy ukřižovaného. Jindy uděloval biskup požehnání to po různu pouze těm, kteříž ho zaň obzvláště požádali. Že pak počet takových býval valný, počalo se udělovati požehnání celému shromáždění, což se až posavad děje.

4. Na konec čte se částka z některého sv. Evangelia, obyčejně začátek Evangelia sv. Jana. — Čtení druhého Evangelia ku konci pochází odtud, že někdy připadá dvojí církevní pobožnost neb slavnost na jeden den. Tudy mše slavnosti znamenitější čte se celá, z druhé pak jen některé modlitby a evangelium po skončené oběti. Krom toho případu čte se Evangelium sv. Jana, v němž se jedná o přirozenosti lidské i božské Ježíše Krista. A zajisté velmi prospěšně. Nebo toliko jako Bůh a spolu člověk mohl nás Kristus vykoupiti obětí svou na kříži, kteráž se nyní nekrvavě na oltáři vykonala. Pročež když čtením té evang. částky víru jsme obnovili a utvrdili, vracíme se z chrámu Páně s radostnou důvěrou, že nám sv. oběť mešní opravdově posloužila.

5. Po mši uděluje kněz časem lidu ještě požehnání s nejsvětější svátostí, dne všedního s ciborí, v neděli pak neb o slavnostech v monstranci. Tu křesťané, padše v prach na kolena svá, považují ještě jedenkrátě všecka dobrodiní, kterých Otec nebeský jim prokázati ráčil skrze Syna svého, Ježíše Krista, čímž oživí se naděje, že jim na pokorné prosby i budoucně skrze neskončené zásluhy jeho dá, co by jim k spasení prospívalo.*)

6. V mnoha modlicích knihách nalezá se výklad mše sv. takový, že všechny její částky ukazují na utrpení Páně k. p.: Kněz jde k oltáři, Pán Ježíš šel po večeři s učeníky svými do zahrady Jetsemantské, — K. líbá oltář, P. J. zrádně políben od Jidáše. — K. jde od epištoly na stranu evangelia, P. J. veden od jednoho soudce k druhému. — K. myje ruce své. To učinil Pilat při odsouzení Krista. — K. pozdvihuje hostii a kalich, P. J. s křížem vzhůru byl vyzdvižen — K. dělí hostii; Duše P. Ježíše oddělila se od těla a. t. d.

Dle jiných zobrazuje mše sv. celý život Ježíše Krista a sice: Stupní modlitby, konfiteor a kyrie připomínají očekávání a příští Spasitele; *Gloria* = chvalozpěv andělský při narození; epištola a evangelium znamenají jeho úřad kazatelský; Obětování a proměnění = utrpení a smrt jeho; od pozdvihování až do přijímání = jeho obcování na zemi po slavném vzkříšení; přijímání = na nebe vstoupení Páně; *ite missa est* = rozptýlení sv. apoštolů; poslední pak evangelium = rozšíření víry Kristovy po celém světě.

Takovéto výklady s modlitbami přiměřenými velmi prospívají k tomu, abychom v paměti drželi, co pro nás Kristus konal a s lítostným srdcem uvažovali, jakých muk podstoupil pro nepravosti naše. — Také růženec bol. je vhodné modlení při mši sv.

Povzbuzení. „Blahoslavený křesťan, kterýž dobře znaje řád mešní, co se jím znamená a pro duchovní vzdělání naše děje, to všecko bedlivě pozoruje a k duchovnímu vzdělání svému obrací; blahoslavený kdož pozorně, uctivě a nábožně na mši sv. bývá, kdykoli může (v. přík. cír.). Ten nikdy prázden z domu božího neodchází, ale hojnou milostí boží a požehnáním nebeským obdařen bývá.“ K. Sk.

G. Jazyk. Tomu všemu, co se při oběti mše sv. koná, dobře rozuměli věřící za prvotních časů; neboť se to konalo v jejich

*) V zádušních mšech vynechává se všechno, co slavnostného jest, jako: Žalm Judica, Gloria, Kredo i požehnání k závěrku.

materšském jazyku, jenž byl v krajinách Římanům podrobených, kdežto se záhy křesťanství zmohlo, nejvíce latinský. Než, ač jazyk latinský přestal býti jazykem živým a žádný národ jím více nemluví, předce ho církve při konání mše sv. a jiných bohoslužebných obřadů ponechati dosud za dobré uznává, a sice z vážných příčin.

a) Jazyk latinský z Říma s vírou k nám se dostal a tudíž v církvi z úcty se zachovává.

b) Řeč latinská jest velmi učená a vybroušená i nemění se jako jiné řeči živé, kteréž ustavičně jsou podrobeny změnám, cožby mnohým zmatkům a bludům dvéře do kořán otevřítí, čistotě učení a jednotě u víře na ujmu býti mohlo, kdežto nyní užíváním jazyka vymřelého zachovává se svornost a jednota v počtě a službě boží u veškerém katolickém světě.

c) Dále hájívá se latina tím, že se jí věřícím nestává ujma, neboť při veškerém vyučování náboženském zní zajisté podle smyslu sv. Pavla (*I. Kor. 14, 9. 19.*) řeč materšská, mešní pak obřady vykládají se ve škole, i v chrámě, tak že každý katolík o nich známosti nabývá. Také máme modlitební knihy s výkladem řádu mešního a mnohé zpěvy v krátkosti vše obsahující, co se kněz při oltáři modlí. NB. Sněm *Trident.* (sez. XX. c. 9.) zavrhl sice mínění, že mše sv. toliko v řeči materšské se slaviti má; však nařídil, aby pro lid potřebné výklady o mši sv. se děly, dobře uváživ, že užitek služeb božích hlavně na jich rozumnění záleží.

d) Jak Bellarmin dí, záleží oběť mše sv. více v činu než v slovích; „slova pak při mši nejsou k tomu, aby lid poučila, nýbrž aby se jimi oběť vykonala; ona nesměřují tak k lidu, jako k Bohu, jenžto každé řeči rozumí,“ píše sv. *Liguori*.

e) Ano dokládá se, že není záhodno, aby lid denně slýchal tajemství víry v obyčejné řeči; že se řečí cizí vznešeným a hlubokým tajemstvím božím zjednává větší uctivost a vážnost (ač toho po hříchu, opak pozorovati) a co jiných více.

Nicméně „Církve sv. užívání latiny při službách božích sama za článek víry nepokládá, věc t. takovou, kterážby žádné dokonce výminky a změny nesnášela; nebo když se toho podstatné příčiny nacházejí, dovoluje také v jiných řečích služby boží konati.“ *Jirsík*. Tak Řekové sjednoceni konají je řecky, v některých zemích slovanských — v Rusích, v Polště, v Bosně, v Bulhařích — v jazyku staroslovanském, jímžto druhdy, po zavedení křesťanství, v širé naší vlasti a ještě v st. XIV. v Pražském klášteře Emauzském — dosud řečeném na Slovanech — přivolením papeže Klementa IV. konány byly.

C. O sv. přijímání.

I. *Sv. přijímání jest požívání Těla a Krve Páně*, na památku umučení a smrti Kristovy a spolu co pokrm k životu věčnému (v. Účel ustanovení svátosti oltářní str. 267.); jest to nejužší spojení s Kristem v nejsv. svátosti, nesmírné milosti nám připravující (v. níže Ovoce neb účinky sv. přijímání).

II. *Podstata.* Jak svrchu povědino, jest Kristus opravdově, skutečně a podstatně v svátosti oltářní přítomen pod spůsobama chleba a vína, a takže jej i přijímáme. Požíváme tudíž *pravé tělo a pravou krev Ježíše Krista*, nikoli jen obraz, aniž Kristus teprv při požívání věrou aneb milostí s námi se pojí. (viz svrchu A. IV. O přítomnosti Kristově str. 255 . .)

III. *Přijímání pod jednou spůsobou.* Bylo již dokázáno, že Kristus v každé spůsobě a v každé i té nejmenší částce celý, jako Bůh a člověk, s tělem i s duší jest přítomen. Z čehož jde: že *kdo svátosti oltářní třebas jen v jedné spůsobě, neb i v některé částce hostie svaté požívá, celého Ježíše Krista*, to jest i tělo i jeho krev přijímá. „Co nejpevněji věriti sluší, že se celé tělo Kristovo i krev jeho jak pod spůsobou chleba, tak pod spůsobou vína opravdově přijímá.“ *Sněm Kostnický.*

Výroky. „Požívá se po částkách a neporušen zůstává celý . . Vtělil se, aby ho lidé požívali, a celý zůstal u Otce, aby sytil anděly.“ *Beđa Ctih.* „Kdo jen jedinou částku z posvěceného obětního chleba přijímá, přijímá celé sv. tělo a všecku krev Pána Ježíše Krista. A když se tělo to mezi všecky rozděluje, on sám v sobě přece nerozdílný zůstává.“ *Sv. Eutiches.*

Není třeba k spasení, aniž Kristus rozkázal přijímati pod obojí, nýbrž stačí přijímati pod jednou spůsobou. Tomu církve učí na základě písma sv. a podání apoštolského. a) Jako Pán Ježíš řekl: „Nebudete-li jísti těla Syna člověka a pítí jeho krve, nebudete mítí života v sobě; neb kdož jí mé tělo a pije mou krev má život věčný“ (*Jan 6, 54. 55.*), řekl též: „Bude-li kdo jísti z těla tohoto, živ bude na věky.“ (*52.*), A jenž řekl: „Kdo jí mé tělo a pije mou krev, má život věčný“ (*55.*), ráčil též říci: „Chléb, jehož já dám, tělo mé jest, kteréž já dám za život světa“ (*52.*) A konečně jenž řekl: „Kdo jí mé tělo a pije mou krev, ve mně přebývá a já v něm“ (*57.*) tak též řekl: „Kdo jí chléb tento, živ bude na věky“ (*59.*) *Sněm Trid. (sez. 21.)*

b) Tomu dobře rozumějící *apoštolé*, věřícím pod jednou způsobou a sice pod způsobou chleba přisluhovali, nebo v *Skutcích ap.* zmínka se činí toliko o lámání chleba, nikoli o pití kalicha (*Sk. 2, 42 † 29, 7.*).

c) Takž i z letopisů křesťanských průvodo, že *křesťané prvních věků* nejen pod obojí, nýbrž i pod jednou způsobou buď chleba, buď vína požívali. Už tehdaž se velebná svátost pro nemocné a umírající toliko pod způsobou chleba přechovávala. Víme též, že věřící v čas krutého pronásledování večeri Páně pod způsobou chleba domů si k posile brali: *Basil. Vel.* vypravuje, že poustevníci a jiní lidé v Alexandrii a v Egyptě sami sobě vel. svátost pod způsobou chleba podávali, neboť vždy kněží míti nemohli. *Tertullian* manželku svou napomínal, aby po smrti jeho s nevěřícím se nezasnubovala, čehož příčinu udává: „Neví manžel nevěřící, čeho tajně před jiným pokrmem požíváš a byť by věděl, že chleba, neuvěří, že jest takový, jakýž se praví.“ Podobně *sv. Cyprian* v svém traktátě o padlých. *Sv. Pavlin* píše, že *sv. Ambrož* z rukou kněze Honorata tělo Páně přijal, a hned na to skončil. — Tak i *Serapion* v poslední hodince své velebnou svátostí pod způsobou chleba opatřen umřel. — Těch obyčejů církev, Duchem sv. spravovaná, nebyla by mohla trpěti, kdyby přijímání pod obojí od Krista k spasení nařízeno bývalo.

d) Než ona bedlivá opatrovkyně učení a rozkazů Páně vždy také co moudrá, starostlivá matka k potřebám časův a lidí prohlédala; pročež když *Manicheové* počali učit, že jest víno stvoření ďáblov a tedy hřích je píti: proti bludu vydala rozkaz, aby se kalicha užívalo. Když pak *Nestorius* bludně učil, že tělo Kristovo od krve a krev od těla jest oddělena: tu aby cesta k bludu se zamezila, (r. 420) zastavila přijímání pod obojí i nařídila, aby se jen pod jednou způsobou podávalo; kteréžto nařízení později často obnoveno, tak že nyní z rozkazu církve všickni věřící, kromě biskupův a kněží, — a to jen při mši svaté — *toliko pod jednou a sice pod způsobou chleba přijímati smějí.*

e) Že pak právě pod způsobou chleba církev přijímati kázala, měla a má k tomu důležité příčiny: Jmenovitě tím brání se zneuctění svátosti, ježto při vši pozornosti víno se snadno z kalicha vylíti může. — Jsou lidé, kteří vína snést nemohou. — Mnozí píti z kalicha po jiných si oškliví, ano často není ani rádo po lidech nečistých a neduživých píti. — Spůsob vína se nesnadno pro nemocné chová, nesnadno se k nemocným nosí, a v mnohých nemocích se požívati nesmí. — V mnohých krajinách žádného vína neroste a jen s velikými výlohami je opatřiti lze. A tomu všemu požíváním

pod způsobou chleba se vyhoví. — Mimo to chtěla církev zachovati jednotu v sv. přijímání, kteráž má všechny křesťany spojití v jednu čeleď Kristovu. „Potom — a ten důvod nejvíce ze všech věcí se dotýká, — mělo býti vyvráceno kacířství těch, kteří popírali, že by pod jednou každou podobou byl celý Kristus, tvrdíce, že pod podobou chleba jest pouhé tělo bez krve a pod podobou vína že obsažena jest samotná krev. Aby tedy pravda víry kat. tím jasněji postavena byla před očí všech, proto velemoudrým usnešením zavedlo se přijímání pod jednou toliko a to pod způsobou chleba.“ *K. Ř.*

f) Nicméně přijímání pod jednou způsobou *není článěk víry*, a kdež jsou toho důležité příčiny, církev i kalicha povoluje, jakož toho důkaz máme v stol. XV., že pro neústupnost našich otců *Čechům na sněmu Basilejském r. 1433.* užívání kalicha povolila.

Pozn. Kompaktata, jež užívání kalicha a jiných tří ohražených článků (artikulů) v sobě zavíraly, císař Sigmund v Jíhlavě na pomezí českém a moravském podepsal, a sněm basilejský 15. ledna 1437. potvrdil. Aby pak budoucně pod obojí přijímajícím žádný vytýkati nemohl, že praví křesťané kat. nejsou, rozkázal Sigmund a Filibert, legat papežský, na novém městě pražském v kostele Božího Těla, po kterémž nyní není více památky, na den Svátosti, dne 14. dubna

čtyrmi jazyky: českým, latinským, uherským a německým, vůbec provolati: že Čechové a Moravané, pod obojí večeře Páně požívající, jsou věrní křesťané a praví Synové svaté církve. — Sbor pod obojí toho provolání pamětliv, dal je na věčnou památku ve dvou kamených deskách, česky a latinsky vytesati a vyzlatiti a desku s nápisem českým nad oknem téhož kostela na východ, s latinským pak nad dveřmi strany polední, zevnitř vezdíti. Nápis český zní v tato slova: „Léta MCCCCXXVII. z Rozkazanie

esarze Sigmunda a Legatuow Basilegských w tomto kostele ohlášeno czesky, latynie, uhersky a niemecky, že Czechowé a Morawané Tielo božie a Krew pod dwogi zpuosobú przigímagíc, gsú wierni krzestiané a prawí synowé cierkwie.“

Tyto desky při rozmetání kostela Božího Těla vezděné jsou byly vedlé schodů, jež vedou do univ. knihovny, odtud se dostaly do síně učené společnosti české, nyní pak obnovené jsou v národním museu.

Přijímání nejsv. svátosti *pod obojí* také *na sněmu Trident-ském r. 1564.* *Čechům obnoveno bylo*, až konečně smlouva Basilejská, o kterouž Čechové tak dlouho a krvavě stáli, a již konečně kališníci za břemeno nesnesitelné sobě pokládali, za císaře Maxmiliána II. r. 1567. ze Svobod království Českého vyvržena byla.

g) *Námítky*. Jakkoli ustanovení toto jest velice moudré a spasitelné, přece však protestanté proti tomu namítají:

1. *Že jest to rozkaz Kristův* přijímati pod obojí, odvolávající se na slova: „*Píte z toho všickni*.“ Než slova tato se jen na sv. apoštoly vztahovala, i nezavírají v sobě přikázání pro všechny věřící. Večeře Páně pod obojí nebyla založena k vůli přijímání, ale k vůli mši svaté.

2. Dokazující potřebu kalicha k spasení, uvádějí slova sv. *Jana* (6, 54.) „Nebudete-li jísti těla Syna člověka a píti jeho krve, nebudete míti života v sobě.“ Než z oněch navržených slov Páně nenásleduje, že by přijímání pod obojí k spasení bylo přikázáno.

Ovšem neměli bychom života v sobě, kdybychom těla a krve jeho nepožívali; než ale, požívající jeho těla, požíváme také jeho krve, a naopak; tudíž pod způsobem chleba neb vína celého Krista přijímáme k spasení, aneb nehodně přijímajíce k ztracení, jak sv. Pavel dokládá: „Kdokoli bude jísti chléb tento, **neb** z kalicha Páně píti nehodně, vinen buď tělem a krví Páně.“ V biblí, která se nachází v rukou českých protestantů, arcit ouo místo *porušeno* zní: „Kdokoli bude jísti a píti. . . .“

3. Dále praví, že odnímáním kalicha *ruší se kšaft Spasitelův*. — Než vůle jeho nebyla, by ho všickni lidé požívali pod obojí, nýbrž bychom ho celého a živého, s tělem a krví požívali, což i pod způsobou chleba se stává.

Tudíž jest dokázáno, že „církev kat. věřícím svým neujímá ničeho, což se týká podstaty; ale to, co Pán Ježíš svým věrným zůstavil, t. tělo živé, tělo s krví skutečně jim podává. — Hádají se tedy bratří naši oddělení o to, což jest toliko případné, nepozorující, že lpíce na věcech nepodstatných, o celé dědictví Kristovo přicházejí. Nebo nic jim nepozůstalo, leč sprostý a pouhý chléb, sprosté a pouhé víno, jelikož jednak nevěří, by se chléb a víno v tělo a krev Pána Ježíše proměnily, jednak také nemají řádných nástupníků sv. apoštolů, jimž toliko samotným udělil Pán tu moc, by to činili, co on sám činil při poslední večeři.“ *Jirsík*.

4. Mnozí učitelové církve potřebu přijímání pod obojí dosvědčují. Odp. Jest-li sv. Otcové IV. a V. stol. pro přijímání pod obojí způsobou horlili, činili to za příkladem papežů Leona a Gelasia, kteříž, aby vyvrátili blud manichejský, jakoby víno bylo výtvorem ďáblův, věřícím poručili, aby pod obojí způsobou přijímali. Ostatně co sv. Otcové jen o přijímání kněží při oběti mše sv. učili, protestanti také na nekněze potahují.

IV. *Potřeba sv. přijímání* není sice naprostá, k spasení nevyhnutelná, přece však *povinni jsme* svátost oltářní přijímati.

1. protože to *Ježíš Kristus zřejmě velel* a ustanovil, abychom byli krmeni k životu věčnému, řka: „Nebudete-li jísti těla Syna člověka a píti jeho krve, nebudete mítí života v sobě. Kdo jí mé tělo a pije mou krev, máf život věčný.“ *Jan. 6, 54. 55.*

Výrok. „Dvě věci jsou mi zde na zemi nejvýš potřebné, bez nichž bída tohoto života by mi byla nesnesitelná, dvou věcí nám třeba u vězení tohoto těla, totiž: světla a potravy. Potrava má jest tvé tělo a krev tvá, jež jsi, o Ježíši, mi za pokrm dal, a slovo Tvé jest svící po cestách mých!“ *Bl. Tomáš Kp.*

2. *Dle nařízení církevního* jsme pod těžkým hříchem povinni, svátost oltářní *nejméně jednou v roce* a sice při času velikonočním přijímati (v. díl III. přikázání IV. círk.).

3. Jest i žádostí církve, aby ji věřící *častěji v roce* přijímali, protože jest duší lidských pravým duchovním pokrmem. Proto Kristus svátost oltářní pod způsobou chleba ustanovil, aby ukázal, že, jako chléb jest každodenním pokrmem těla, tak svátost nejsvětější jest zase pokrmem duše, jakož on sám dí: „Tělo mé právě jest pokrm, a krev má právě jest nápoj.“ (*Jan 6, 56.*)

Výroky a připodobnění. „Vděčné dítky často se shromáždují u hrobu svého milého otce, kde si připomínají jeho lásku a dobrodiní: tak i křesťané mají se často u stolu Páně shromáždit, jsouce pamětlivi jeho smrti a těch milostí, jichž nám svou smrtí dobýti ráčil.“ *K.* „Jako lačný a žíznivý touží po pokrmu a nápoji, tak má duše křesťanská toužiti po Kristu v nejsvětější svátosti.“ *K.* „Často velebnou svátost přijímej, tento zajisté chléb nebeský duši posilňuje a obveseluje.“ *Sv. Frant. Sal.* „Dvojí lidé často přijímají, jedni v ctnostech dokonalí, kteříž vždycky toho hodni jsouce, sami sobě škodí nepřístupováním k studnici vší dokonalosti; druzí nedokonalí, a ti proto, aby snadnější přístup k dokonalosti měli a ji dosáhli. A tak mají toho užívatí silní, aby síly neztratili, a mdlí, aby síly nabyli; nemocní, aby ozdravěli, a zdraví, aby se při zdraví zachovali.“ *Sv. Frant. Sal.* „Kdo raněn, hledá lík. Rána to, že hříchu jsme podrobeni. Lékem jest božská a velebná svátost.“ *J. Ambrož.* „Je-li rána nebezpečná, musí se obvazek často obnovovati: tak duše zraněná hříchy má často k stolu P. přístupovati.“ *K.*

„Lehkomyslnost byla by hrozná, kdybychom tuto svátost, ježto jest pravý pokrm duše, závdavek života věčného, rukojemství naší nesmrtelnosti a pravé nebeské lékařství proti smrti duchovní (v.

ovoce přijímání), často přijímati zanedbali. Nestaráme-li se o tělo a neživíme-li ho den co den? A duši svou, duši daleko dražší, nechali bychom hladu trpěti? Zdali nám mnohem více nemá záleženo býti na životu duše, než na životu těla padúcího? A jaká by to teprv byla nevděčnost, kdybychom se večere Páně docela cizili? Dar, kterýž nám Syn Boží ve vel. svátosti olt. dáti ráčil, převyšuje všechny poklady . . . Protož měli bychom ovšem často k stolu Páně přistupovati.“ *Jirsík.*

NB. Coby pak více prospívalo, zda přijímati každý měsíc nebo každý týden, . . . , v tom se určitý předpis pro všechny nedá ustanoviti. Ale pravdivé jest ono sv. Augustina pravidlo: „Tak buď živ, abys každodenně přijímati mohl.“ Na otázku, *jak často se má přijímati?* odpovídá sv. *Frant. Sal.* „Každodenního vel. svátosti přijímání ani nechválím ani nehaním; než ku každonedělnímu radím a všechny nabízím, jsou-li toliko srdce vší náklonnosti a žádosti k hřešení prázdna. Jsou to slova sv. Augustina, jež má spolu s ním Nebo jako by neopatrné bylo, časté přijímání všem bez rozdílu raditi; tak by též nemoudré bylo, každého od toho odváděti; obzvláště když by to někdo s radou rozumného správce duchovního činil To však bezpečně pravím, že kdož Pánu Bohu pobožně sloužiti chtějí, nemají s přijímáním vel. svátosti déle než do měsíce odkládati.“ *Týž.*

4. Máme tu velebnou svátost přijímati *zvláště v nebezpečenství smrti*, protože jest potravou k věčnému spasení.

Povzbuzení. „Pán Ježíš touží, aby s tebou byl a ty bys neměl toužiti po něm? Jak často požíváš pokrmu tělesného, aby tělo tvé živo bylo; dbej také o tento duchovní pokrm a požívej ho často, abys mohl nepřátelům spasení se ubrániti a v poslední den k radostnému životu se probuditi.“ *K. Sk.*

P ř í k l a d y.

Prvotní křesťané přijímali po dvě století vel. svátost každodenně, neb alespoň při každé mši sv., jakož psáno v skutcích ap. (2, 42. 46, † 20, 11.) Podobně svědčí i sv. Justin, Klement, Alex., Tertullian a jiní otcové sv. *Sv. Cyprian* dí: „Chléb života Kristus jest A toho chleba, aby nám na každý den dáváno bylo, žádáme, abychom, kteříž v Kristu jsme a večeri Páně na každý den v pokrmu spasení přijímáme, skrze překážku některého těžšího hříchu . . . od těla Kristova odloučení nebyli.“ —

Když pak láska křesťanů ustydala, církev k častému přijímání napomínala. Tak na sněmu Antiochenském nařízeno, že mají býti vyloučeni z církve, kdož jsouce přítomni při mši svaté, nepřijímají. Ještě *sv. Ambrož* vzbuzuje k dennímu přijímání, řka: „Je-li to chléb každodenní, proč ho požíváš teprv po roce? Denně přijímej, co ti denně prospěti může. Tak buď živ, abys každodenně přijímati zaslouhoval. Kdo není hoden denně přijímati, nebude ani hoden přijímati po roce.“ *Sv. Basil* dává svědectví, že věřící ještě za jeho času přijímali čtyřikrát do téhodne, t. v neděli, ve čtvrtek, v pátek, a v sobotu, — ač přijímati každodenně za velmi krásné a prospěšné pokládá. — *Sv. Jan Zl.* mluví s velikou nevolí o vlažnosti křesťanů, kteříž jen třikrát do roka přijímají. — Jen pro nedbalost mnohých věřících nařídila církev na IV. sněmu *Lateranském*, „aby jeden každý, aspoň nejméně jednou v roce, a sice při času velikonočním, vel. svátost oltářní přijímal;“ ačkoli důtklivě napomíná k častému přijímání, jmenovitě aby věřící, kdykoli při mši sv. jsou přítomni, také byli hodni přistupovati k stola Páně. *Sněm Trident.* (v sez. 13 a 22.)

Všickni, kdož toužili i došli vrchu křesťanské dokonalosti, často nejsv. svátost přijímali. Tak, abych mnoho jiných mlčením pominul, *sv. Kateřina Sen.* Když jí kdosi zrazoval od každodenního přijímání, odvolává se na *sv. Augustina*, odpověděla laskavě: Poněvadž toho obyčeje ani nechválí, ani nehaní, aniž vy ho potupujete, a já mlčením vaším budu spokojena.

V. Přisluhovatel velebné svátosti. 1. Řádný prisluhovatel ohledem na vyřízení, jak svrchu povědino, *jest kněz a jediný kněz; podavatel* však večeře Páně *jest nejen kněz, nýbrž dle dávného obvyku v Církvi svaté, jeho zplnomocněním i jáhen. Sněm Trid. kan. 13. a 29.* Velebnou svátost nepřijímáme z jiných, leč z rukou těch, kteří naši představení jsou. *Tertull.*

Kněz přisluhuje sobě při mši sv. pod obojí, kromě mše přijímá z rukou jiného kněze pod jednou způsobou jako ostatní věřící.

Všickni *sv. Otcové* učí, že ku mši sv. zapotřebí obojí způsobu, chleba a vína, protože mše sv. má krvavou smrt Ježíše Krista na hoře Kalvarii živě vypodobňovati. Tenkrát se ale krev Páně z přesvatého těla vyronila, čili od těla se oddělila; tedy i nekrvavá oběť mše sv., onu krvavou živě vypodobující, musí pode dvěma, od sebe oddělenýma způsobama, od kněze se vykonávati. Ku pouhému ale přijímání, také u kněze postačuje jedna způsob

jelikož v každé způsobě celý Kristus s tělem a s krví, s božstvím a člověčenstvím, podstatně jest přítomen.

2. Aby kněz neb jáhen byl *hodným přísluhovatelem* večeře Páně, má ji podávati s největší uctivostí a řádem v církvi obyčejným. Dle předpisu Církve nesmí zdravým podávati, leč v chrámu Páně, v rouše posvátném, t. v rocketě a štole, jen pod způsobou chleba, při světle rozsvíceném. „Hřeší tedy, kdoby velebnou svátost podával pod obojí způsobou, na místech a osobám, kdež a kterým to není dovoleno. Též kdyby podával způsobu vína umírajícímu, třebas pro suchost jazyka sv. hostie polknouti nemůže; kdo posluhuje bez posvátného roucha, bez světla, aneb když nebyla obecná zpověď předeslána; kdo laikovi posluhuje hostií velikou; ovšem v čas potřeby může z veliké hostie částka ulomena a podána býti.“ *S. Liguori.*

Svátost oltářní můž' i od hříšného kněze posvěcena i podávána býti. „O této vel. svátosti platí totéž, což o těch ostatních bylo pověděno, že se t. platně udělují také od bezbožných, pokud se jen řádně zachovává, co náleží k dokonalé jejich povaze. Neboť o nich o všech věřiti musíme, že nespočívají na zásluze udělovatelů, nýbrž že se vykonávají mocí a působením Krista Ježíše.“ *K. Ř.*

VI. Spůsobnost a příprava k sv. přijímání.

a) Svátost oltářní přijímati může *každý věřící, jenž rozumu svého užívá.* Protož vyloučení jsou: dítky nedospělé, a blázni, nemohoucí roszuzovati Těla Páně (*I. Kor. 1, 29*), aniž hodně se připraviti, ne však osoby blbé a němé. — Druhdy podávala se nejsv. svátost hned nemluvňatům po jejich pokřtění, od kteréhož obyčeje církve později z moudrých příčin odstoupila, připouštějíc dítky k sv. přijímání, až byly dokonale poučeny o svátosti oltářní a mohou rozvážiti, co se jim tu podává, čehož některé schopny jsou dříve, některé později, t. od 10. až do 14. roku.

b) Chceme-li svátost oltářní *hodně přijmouti*, máme se k tomu *dobře připravit*. Příprava, které jest třeba k hodnému přijímání svátosti oltářní, jest dvojí: jedna duše, druhá těla.

a) *Příprava duše* záleží v čistém svědomí a pobožném srdci.

1. *Čistota svědomí* jest nejméně beze všech těžších hříchů být, to jest být v posvěcující milosti Boží. Protož, kdo chce svátost oltářní hodně přijmouti, musí duši svou svátostí pokání ode vsí poškrvny hříchu dříve očistiti. Když po zpovědi teprv těžký

hřích na mysl přichází, třeba ještě — možnáli před přijímáním z něho se zpovídati. Kdyby kdo již přijímaje na těžší hřích si vzpomněl, má ho litovati a v nejbližší zpovědi oznámiti. Kdo by si těžšího hříchu vědom byl a předce k stolu Páně přistoupil, spáchal by nový těžký hřích, svatokrádeže by se dopustil. — Hřích všední nečiní přijímání nehodné, přece však účinků zkracuje.

Texty. „Kteříž se bojí Pána, připraví srdce svá a před obličejem jeho posvěti duši svých.“ *Sir.* 2, 20. „Čisté jsou oči tvé, aby neviděl zlého, a hleděti k nepravosti nebudeš moci.“ (*Hab.* 1, 13.) „Protož zkusiž sám sebe člověk, a tak z toho chleba jez a z kalicha píš; nebo kdo jí a pije nehodně, odsouzení sobě jí a pije, nerozsuzuje těla Páně.“ *I. Kor.* 13, 28, 24.

Pobožnost srdce žádá, abychom víru, naději, lásku vzbuzovali, nejsv. svátosti oltářní se klaněli, smrt Ježíše Krista i lásku jeho sobě vděčně připomínali, Bohu se kořili a jiné křestanské skutky konali, zvláště pak se k bližnímu laskavě chovali. — Pročež kdo chce svátost oltářní hodně přijmouti, má míti srdce ozdobené všelikými ctnostmi; zvláště má míti pevnou víru, nezvratnou naději a upřímnou ku Kristu lásku. *Věřiti má*, že jest Kristus v svátosti oltářní opravdově přítomen; že jest chléb, jenž s nebe sestoupil a světu života dává (*Jan* 6, 33–68. *Mat.* 26, 26–28.); *doufati má*, že mu Bůh skrze zásluhy Ježíše Krista svých milostí neodepře, a život věčný udělí (*Jan* 14, 1; *Žid.* 12, 2. *Tim.* 6, 12.); *milovati má* Krista, jenž prve tak velice miloval nás, že svůj život za nás obětoval, ano na důkaz lásky dosud se nám podává v nejsv. svátosti. (*Luk.* 24, 32. † 7, 47. *Jan.* 1, 29. † 21, 17 *II. Kor.* 5, 14. 15.) Protož má tak vznešenému, milostivému dobrodinci v duchu *se kořiti*. (*Mat.* 8, 8. *Jan* 1, 29) a po těchto hodech lásky vroucně *toužiti*. (*Luk.* 22, 15. *Jan* 56, 6, 57). Takové nábožné myšlenky a city naděje, víry, lásky, pokory a touhy má v duši a v srdci svém chovati, (má rozjímati, modliti se) však i z lásky ku Kristu má dle příkladu a rozkazu jeho *i bližní milovati* a lásku tuto zvláště tenkrát na jevo dávat *dobrými skutky*, zvláště pak ze srdce odpustiti svým vinníkům. (*Srv. Luk.* 10, 27. *Jan.* 13, 34. *Mat.* 2, 23–24 † 25, 40.)

K takovéto přípravě *třeba času*, proto nemá kajcník hned po sv. zpovědi k stolu Páně *přistupovati*, aniž pak kolik dní odkládati. Máme hned u večer před sv. přijímáním modlitbou, rozjímáním a čtením nábožných knéh se připravovati. Sluší také hlučných, byť jinak dovolených zábav se vzdalovati. Z uctivosti k vel. svátosti mají manželé té noci před sv. přijímáním zdržeti se

manželského obcování, jakož nařízeno bylo Israelitům po 3 dni, když měli přijeti desatero přikázání, pak Davidu a všemu lidu, když v čas hladu posvátné chleby požívali. (*I. Král. 21, 4.*)

Výroky a připodob. Jestliže světské kníže do domu očekáváš, zajisté s největší pečlivostí svůj příbytek čistíš a všemožně okrášluješ: a když Pán nebes k tobě přichází, neměl by si tím větší míti péči o hodné přijetí jeho? *Sv. Bernard.* Přetvoř srdce své v rozkošnou zahradu, v ní zasaď hořící lásku ku Kristu a vroucí po něm touhu. — „Každý sudiž sebe sám, prve nežli by přijal tělo a krev Pána našeho Ježíše Krista a tak dle příkladu apoštola z toho chleba jez a z toho kalicha pí. Pročež kdykoli přijímati máme, prv se ku zpovědi a k sv. pokání utéci a všecky své skutky bedlivě skoumati musíme. Shledáme-li pak, že jsou nám bříchy překážkou, rychle spěšme je smazati skrze zpověď a pravé pokání. Jako nekladeš skvostného šatu v špinovou skříni, tak nemáš přijímati Krista v srdce hříchem poškrvněné.“ — *Sv. Augustin.* „Pozváníť jsme k stolu, kdež se nenalezá pokrm lidský, nýbrž kde se předkládá chléb andělský. A tudíž vizme, abychom vnitř v duši, kdež máme ozdobení býti perlami dobrých skutků, nevyhlíželi zahrabání v staré hříchů hadry.“ *Týž.* Uvaž, že účinek svátosti závisí od přípravy a jakosti přijímajících; nebo všech milostí nezúčastnil se *Jidáš*, ačkoli tělo Páně jest přijal. Tudíž musí tobě obzvláště záležeti na tom, abys se k jeho přijetí tak hodně, jak jen možno, připravil.“ *Sv. Bonaventura.* „Jak čisté srdce má míti ten, jenž na takové oběti podílu bere! . . . Pomněte, jak veliká to čest, která se vám děje, pomněte, k jakému stolu přistupujete!“ *Sv. Jan Zl.* „Po náležité zpovědi, s největší důvěrností, jakož i s nejhlubší pokorou jdi k stolu Páně. V dokonalosti víry, naděje a lásky přijmi toho, jenžto jest počátek, příčina a konec tvého věření, doufání a milování.“ *Sv. Frant. Sal.* „Aby svátost oltářní hodně přijal, má křesťan vroucí modlitbou, almužnou a postem a jinými duchovními cvičeními srdce své připravit.“ *Sv. Augustin.*

β) Příprava těla. Abychom svátost oltářní hodně přijali.

1) *Máme býti lační*, to jest: nemáme krom nebezpečné nemoci od dvanácti hodin s půlnoci nic jísti a nic píti, což hned záhy nařídila církev z úcty k velebné svátosti. — Pokrm duše má zajisté větší cenu než pokrm těla; pročež sluší zajisté, abychom dříve duchovní pokrm přijali, než tělesný. — Jako Tělo Kristovo v nový hrob bylo vloženo, podobně se má na čitrobu, či lačným žaludkem Tělo Páně přijímati.

Výroky. Na jevu jest, že učenici ponejprv přijímající tělo a krev Páně, nepřijímali lační. Zdaliž medle proto má veškerá církev stihána býti, že vždy jen lační přijímají? Odtud zlíbilo se Duchu svatému, aby ku poctě tak vznešené svátosti v ústa křestana dříve vešlo tělo Páně, nežli ostatní pokrmy. Neboť za tou příčinou se po všem světě tento obyčej zachovává.“ *Sv. Augustin.*

„*Vyjmout* od tohoto zákona jest, kdo se nasycen nebezpečně roznemůže i kdo náhodou — ne z úmyslně — něco málo požije, k. p. kdoby při mytí polkl vody; kněz, kdyby místo jiného, jenž by se u oltáře náhle roznemohl, mši sv. dokonati měl; ano i nekněz, kdyžby se nejsvětější nižádným jiným způsobem před zneuctěním nedalo ochrániti.“ *Dle sv. Liguori.*

2. Máme *v slušném (ne však nádherném) oděvu a velmi uctivě k stolu Páně* přistupovati.

Výroky. „Všickni mužové, chtějí přijímati, myjí ruce své, a všechny ženy bílá prostírají roucha, když tělo Kristovo přijímají. Není obtížné, co pravím, bratři. Než jakož mužové vodou myjí ruce své, rovněž ať umývají i svědomí svá. Podobně i ženy, jakož bílou prostírají roušku, rovněž ať přinesou tělo neporušené a srdce čisté, aby s dobrým svědomím přijímaly svátosti Kristovy.“ *Sv. Augustin.* „Na svatbu přicházejí hosté v rouše novém a ty bysi k stolu Páně, na svatbu Beránka, chtěl přistoupiti v rouše nečistém poškvrněném? Stůl tu stojí královský, jsou přítomni andělé, stolu toho sluhové, jest tu přítomen král sám, a ty tu stojíš ospalý? V špíně jsi oblečen a nic na to nedbáš? Či rouchem jsi odín čistým? Přiblíž se a přijímej.“ *Sv. Jan Zl.*

c) Zvláště důležité pro celý život jest *první přijímání dítěte*, pročez mají snažiti se rodičové i pastýři duchovní, aby dítky přistupující ponejprv k stolu Páně, náležitě byly připraveny.

„Na první sv. přijímání mají se dítky dlouho připravovati s velikou pobožností; zvláště pak mají bedlivy býti, aby sv. náboženství dobře znaly, ranní a večerní modlitby náležitě konaly, na mši sv. bývaly a v chrámu Páně se uctivě chovaly, rodičův a učitelů poslouchaly a veškerým chováním ukazovaly, že Pána Ježíše opravdu milují. Tyto dítky mají obzvláště prositi Boha za milost, aby hodně a svatě přistoupily k stolu Páně, aby jich to neštěstí nepotkalo, že by až do smrti nehodně přijímaly svého Spasitele.“ *K. Šk.*

„Křesťanské matky nevědí o radosti svatější, jako když své dítky mohou vésti do kostela k prvnímu přijímání. Dlouho napřed představují to dítkám co největší štěstí i přimlouvají jim, aby

dobré byly, aby srdce čisté Spasiteli svému za oběť přinesly i přijaly jej s největší úctou, vděčností a láskou. A když se přiblížil den toužebně očekávaný, tuť s celým domem se radují, že dívky jejich, jež poznaly Pána a Spasitele svého a jej milují, brzo s ním i svátostně budou spojeny! S vroucími díky připomínají si všechny dary, jakými je i dívky jejich dosavad obmyslití ráčil a velebí ho z těch milostí, jakýchž jim dnes uštědří co hodovníkům při stole Páně; zarmouceně pohlízejí na své chyby u vychování, svaté činice předsevzetí, že příště dívky od Boha posvěcené, věrně mu zachovají i že odtud ostatní mnohem pečlivěji budou vychovávat. — Nuže, vediž jen nábožná matko, dítě své radostně ku stolu Páně. Nesmí tam arcit kráčet v šatech ošumělých, všedních; a však také nemá na se věšeti šperků, jakoby šlo někam zalíbiti se lidem. Což má se tam na odiv stavěti? Což je přehlížíš jako loutku? což je vysýláš pro svou pochvalu? Ach, to činí jen matka pošetilá, nesmyslná, nechápající, kam dítě její se ubírá! V pravdě, co tu učitel náboženství pracně dobrého vštípil, marná matka ničí jedním okamžením a srdce dítěte místo Kristu, světu v rámě uvrhuje. A když takto vystrojené děcko přistoupí k stolu Páně, zdaž se mu zalíbí? zdali se v něm Kristus uhostí? Nikoli, nýbrž řekne: Jaké to prvotiny lásky, jež mi tvor tento přináší? Jaké to blížení se ke mně, kterýž jsem nah a potupen visel na kříži a pro něho krvácel a umřel? — Lítost mám nad duší, ježto co dítě již světu a marnosti jest zaprodána, a to od té, jížto jsem duši tu dal, aby z ní co matka se radovala a mně ji zase dovedla. — Ach, jaká to pošetilstvo mysliti, že takovými cetkami člověk zalíbí se Pánu! Čím sprostější je šat, tím slušnější i pro krále i pro žebráka. — A míra té nesmyslnosti se naplňuje, když i sami duchovní tuto marnost podporují, strojíce všelike obřady, jimiž nábožnou mysl dítek jen roztrhují.“ — *Hirscher*.

Podobenství a příklady.

„Když sedíš při stole s vladařem, dobře pozoruj, kdo jest před tváří tvou.“ *Přísł. 23, 1. srv. Sir. 2, 20.*

Když patriarcha *Jakob* chtěl jíti do Bethel, aby tam učinil oltář Bohu, svolav všecken dům svůj řekl: „Odvrzte bohy cizí, kteréž máte mezi sebou a očistte se, a změňte roucha svá. I dali mu všechny bohy a on zakopal je pod terebinthem za městem Sichem.“ (*I. Mjž. 25, 2—4.*) Tak i my připravujeme v srdci svém

oltář Kristu, nejvyššímu Pánu, odvrzme bůžky, kterýmž až dosavad jsme sloužili: pýchu, lakomství, smilstvo, závist, obžerství, hněv, lenost a jiné nepravosti, i zakopejme je v svátosti pokání pod pečeti kněžské mlčelivosti.

Mojžíš, veliký služebník boží, udělal archu úmluvy z dříví cedrového, které nepráchniví a obložil zlatem nejčistším, aby v ní desky zákona složil: kterak člověk, stvoření porušené, má se opovážiti, Krista přijíti bez náležité přípravy?

Israelité museli k rozkazu Hospodinovu vyprati roucha svá než obdrželi přikázání na hoře Sinai: čím čistější má býti tělo i duše naše, když Krista, Boha samého, přijímáme v srdce svá.

Král *David* chtěje stavěti chrám Hospodinu, — což teprv synu jeho Šalomounovi bylo zůstaveno, — chystal množství veliké zlata, stříbra, mramoru a drahých kamení, a jsa po příčině tázán mluvil všemu shromáždění: „Veliké to dílo jest, nebo ne člověku připravuje se příbytek ten, ale Bohu. Já pak podle vší své možnosti připravil jsem náklady domu Boha svého.“ (*I. Par.* 19, 1. 2.) Jaké teprv přípravy máme činiti k chrámu duše i těla, v němž sám Kristus, Syn Boží chce přebývati?

Sám Bůh velel, aby se *chlebové posvátní*, v chrámě postaveni, kteřížto náš chléb svátostní vyobrazovali, toliko od čistých a nepoškvrněných požívali (*III. M.* 21, 8.): jakou tedy čistotou srdce k požívání samého svátostního chleba my se blížíti máme?

Onen král v *evangelii*, kázal člověka, nemajícího roucha svatebního, uvrci do temností zevnitřních. (*Mat.* 22.) Proto dí sv. *Pavel*: „*Zkusiž pak sám sebe člověk.*“ (*I. Kor.* 13, 28.)

Než *Kristus* při večeři chléb a víno, tajemství umučení a smrti své, podal svým apoštolům, dříve, ač čisti byli, nohy jim umyl, na znamení, jak i my, přistupující k stolu Páně, máme dle těla i duše zcela čisti, nepoškvrněni býti.

„Jak se osměluješ bez třesení přistoupiti k onomu stolu k přijetí Syna Božího, jehož se Jan Křtitel dotknouti bál, a jehož Petr, kníže apoštolův, od sebe pln bázně vzdaloval, volaje: „Odejdi ode mne Pane, neboť jsem člověk hříšný!“ (*Luk.* 5, 8.) *Sv. Bonavent.*

V *prvotní církvi*, před udělováním vel. svátosti, volával jáhen hlasem velikým: „*Sancta sanctis!*“ to jest: Jen svatým se ta svátost uděluje; nikdo nehodný ať k přijímání nepřistupuje. I všickni věřící, nejen svatí nazváni, nýbrž i opravdu svatí jsouce, k stolu Páně přistupovali.

Dále volal: „Accedite cum fide, tremore et dilectione!“ t. j. „Přistupte s věrou, úctou a láskou!“ I všickni, jsouce ozdobeni těmi ctnostmi, přijímali.

Takž i potomně *mnozí svatí a světice boží* s největší pečlivostí dle duše i dle těla k přijímání svátosti oltářní se připravovali, jako sv. Jeroným, sv. Augustin, sv. Jan Zl., sv. Kateřina, sv. Terezia, sv. Marketa a t. d.

VII. *Jak se chovati máme a) při přijímání vel. svátosti.*

1. V den svatého přijímání, když jsme z lože povstali, máme rozvažovati dobrotivost Pána Ježíše, kterýž nás ke stolu svému zve; máme také prositi za milost, abychom hodně přijímali a vůbec máme jen svaté věci míti na mysli.

2. V chrámu Páně máme se skroušeně vyzpovídati, pakli se to již předešlý den nestalo, máme pokud možná slyšeti mši sv. a srdce své náležitou pobožností posvěcovati.

3. Když nejsv. svátost už už přijímati chceme, máme s největší uctivostí přistoupiti k oltáři neb k zábradlí a tam v pokoře a tichosti, oči majíce sklopeny a ruce sepiaty, pokleknouti.

4. Když se *konfiteor* neb obecná zpověď říká, máme ještě jednou hříchů svých želeti.

5. Když kněz, obrátiv se k lidu, přimlouvá se, aby všemohoucí a milostivý Bůh všem k stolu Páně přistupujícím hříchy odpustiti ráčil, a pak kříž děláje, *rozhrěšení* dává: máme připomenouti sobě, že s čistým toliko srdcem požívati se velí chleba svátostního; a cítíme-li se hodnými, máme žehnajíce se sv. křížem, vroucně děkovati za to, že od Boha na milost jsme přijati.

6. Když kněz lidu svatou hostií ukazuje, řka: „*Eihle Beránek Boží, jenž snímá hříchy světa!*“ máme — rozjímajíce si to největší dobrodiní, že Ježíš, jenž se nyní pod způsobou chleba očím našim objevuje, co beránek nevinný za naše hříchy se obětoval, — se jí v pokoře klaněti a bijíce se v prsy, říkati pokorně s knězem: „Pane nejsem hoden.“

7. Když pak kněz se přibližuje, máme s největší toužebností a láskou Krista, Spasitele svého, očekávající, hlavu svou pozdvihnouti a sv. křížem se poznamenati.

8. Aby sv. hostie, když se nám podává, v tísni na zem nepadla aneb jinak se nezneuctila, máme *bílé roucho*, je-li tu jaké, před sebe vzíti, neb alespoň modlicí knížky pod ústa vložit.

9. Konečně při přijímání hostie sv. se ústa mravně otevrou, jazyk se položí na spodní pysk (povypílá se), hostie sv. brzo se polkne

a nežvýká se. — Kdyby sv. hostie na ponebí uvázla, nesmíme ji prstem odlepovati, nýbrž jazykem si pomáhati máme.

10. Přijímající s knězem v duchu říkej: „Tělo Pána našeho Ježíše Krista ostříhej duši mou k životu věčnému.“

Výroky. „Po náležité zpovědi s největší důvěrností, jakož i s nejhlubší pokorou jdi k stolu Páně přijmouti ten nebeský pokrm k nesmrtelnosti milé duše své. . .“ *Sv. Frant. Sal.* „Jestliže nesluší nikomu k jakýmkoli svatým pracím přistoupiti leč svatě, jistě tím bedlivěji vystříhati se musí každý, aby prázden všeliké uctivosti a svatosti, ku přijímání nepřistupoval.“ *Sněm Trid.*

P ř í k l a d y.

Svatí u stolu Páně a na loži nemocných:

Sv. Alois, když došel 12. roku, přijal ponejprv nejsv. svátost z rukou sv. Karla Bor. Tři dni se k tomu co nejbedlivěji připravoval. Když pak se přiblížilo okamžení, že k stolu Páně měl přistoupiti, obličej jeho nebeskou radostí zářil, slze s očí mu kanuly, a srdce jeho bylo naplněno nejsladší blažeností.

Podobně *sv. Veronika Girolani* při prvním přijímání takovou rozkoš pocítovala, že by ji za celý svět byla nedala.

Sv. Kateřina Sen., když klečíc před oltářem, sv. hostii v rukou kněze spatřila, horoucí touhou naplněna omdlévala, než přijetím těla Páně se posílila.

Sv. Magdalena z Pacci, jsouc tázána, načže při sv. přijímání myslela: „na lásku Kristovu“, odpověděla.

Podobně *sv. Filip Nerejský*, vida, an kněz přináší mu potravu umírajících, zvolal: „Ó lásko má! Podejte mi mou lásku!“

Sv. Jarolímu dává Euseb to čestné svědectví, že maje v hodině smrti přijmout nejsv. potravu, na zem se úvrhl, v prsa se bil, a vycediv tok slzí, s nejvroucnější pobožností ji přijal a posílněn byl.

Sv. Tomáš Aq. umíraje, dal se jako druhdy *sv. Martin*, položit na popel, a na tom loži pokory a kajícínosti přijal svátost-oltářní.

Sv. Ludvík, král franc., cítě se nakaženým zlou nemocí, hned kněze požádal; spatřiv tělo Páně přináseti, hluboce se mu klaněl a slzy prolévaje, s největší vroucností je přijal.

David, král Škotský, znamená, že se konec jeho života blíž, měl se za nehodného, aby se tělo Páně až k němu neslo. Podpíraje se tedy na dva kněze, kráčel do chrámu, kdež padna na

kolena, přijímal s živou věrou a největší uctivostí. Podobně učinil Jan Huniades, král uherský.

b) Po sv. přijímání máme:

1. se vší uctivostí odstoupiti od stolu Páně a co nejdéle u vroucí pobožnosti v chrámě trvati.

2. Kristu Ježíši máme děkovati za tu neskončenou milost, kterouž nám prokázal, že k nám ráčil přijíti.

3. Jemu, Pánu a Bohu se v pokoře klaněti máme.

4. Jemu, nejlaskavějšímu Spasiteli svému, máme se zcela obětovati a službě jeho s tělem i s duší se věnovati (*srv. Řím. 6, 11. 1 + 12, 1. I Kor. 5, 15 + 7 34.*)

5. Jeho máme prositi, aby nás neopouštěl, nýbrž svou milostí v nás stále přebýval. (*Jan 15, 9. Luk. 11, 23. Řím. 8 35 + 39.*)

6. Jemu, dobrotivému dárci, všechny své potřeby těla i duše máme důvěrně předkládati, za sebe i za jiné — rodiče, děti, přátele, . . prositi.

7. Na jeho spasitelná vnuknutí máme pozor dávat.

8. Všech hříchův i všech zlých příležitostí znovu se máme odříkati, a co jsme dobrého umínili, obnovovati; (*Řím. 6, 18. Žid. 6, 4 -6.*) k tomu pak konci tři božské ctnosti: víru, naději a lásku máme často vzbuzovati.

9. Den sv. přijímání, jakožto den, kde Kristus Pán v duši naši vešel, budiž nám vzácný a předůležitý, ježž máme ve vší pobožnosti trávit. V den sv. přijímání máme se varovati vlažnosti, roztržitosti a rozkoší světských; máme ho zasvětit, pokud lze jest v pobožnosti, t. modlitbou, návštěvou chrámu, čtením duch. kněh a skutky křesťanské lásky; a v těchto zbožných citech a svatých úmyslech máme setrvati.

Hleďme vždycky hodni býti,

Pána Krista v srdci míti.

Texty. Se žalmistou Páně mluvm: „Přilniž jazyk můj k dásním mým, nebudu-li pamatovati na tebe.“ (*Žlm. 136, 5.*) „Ale poslechnu, co mluví ve mně Hospodin Bůh.“ (*Žlm. 84, 9.*) A se Samuelem volejme: „Mluv Hospodine, nebo slyší služebník tvůj.“ (*I. Král. 3, 9.*)

Výroky a připodobnění. Jako mudrci od východu přinesli dary nově narozenému Spasiteli, tak i my při sv. přijímání Kristu své srdce za dar obětujeme. „Není dosti, abys toliko před přijímáním nejsv. svátosti k pobožnosti se připravoval, musíš se v ní bedlivě zachovati také po přijímání. Jest rovněž velika pozornost potřebná

po něm, jak veliká byla před ním pobožnost u připravování. Neboť pilné nápotom sebe ostříhání jest opět nejlepší příprava k obdržení větší milosti, an naopak velmi neschopným učiněn bývá, kdo se hned opět zevnitřním rozkošem oddává. Varuj se mnohého mluvení všetečného, v soukromí buď a se svým Bohem se obírej; neboť máš toho, kteréhož tobě všecken svět vzítí nemůže.“ *Bl. Tomáš Kp.* „Po sv. přijímání jest příhodné okamžení, v němž nás božský učitel náš poučuje: vděčně zlíbejme nohy jeho za to a prosme ho skroušeně a vroucně, aby nás nikdy více neopouštěl.“ *Sv. Teresie.* Táže svatá říkala svým novickám: „Zůstávejte rády u svého Spasitele; totě vhodná doba po sv. přijímání; kde s ním důvěrně obcovati můžete k svému prospěchu.“ — Po sv. přijímání přebývá Kristus v srdci našem jako na trůnu milosrdenství, aby nám udílel svých milostí. — Tak vhodná doba k zbohatnutí nemá se promeškati. *Příklad.* Když druhdy sv. *Filip Ner.* viděl, an kdosi brzy po sv. přijímání z chrámu se ubírá, poslal za ním dva ministranty s hořícími svícemi. Člověk tázal se překvapen, co to má znamenati? Jemuž sv. *Fp.* odpověděl: Kdykoli kněz nejsv. svátost v cibori přináší, provázejí ho dva posluhové s hořícími svícemi. Taže pocta náleží Pánu Ježíši, jehož tu v srdci svém odnášíte.“ —

Vzbuzení příslušných ctností po sv. přijímání.

Vzbuz. pokory. O můj Ježíši! čím jsem si toho zasloužil, žeš Ty můj Bože, ke mně, bídnému hříšníku, přijítí ráčil?

Díkučinění a obětování. Nejlaskavější Ježíši! čím Tobě mohu odplatiti vše, cos mi nyní prokázal? Obětuji Tobě své tělo i svou duši a vše, což mého jest. Všecky své myšlenky, žádosti, řeči a skutky Tobě, Spasiteli můj, věnuji!

Vzbuz. lásky. O předobry Ježíši, rozpal mé chladné srdce ohněm své lásky, abych Tebe více miloval, než všechno, což jest mi příjemno a užitečno, abych Tebe více miloval, než sebe, abych Tě miloval nade všecko!

Prosba. Ó Pane Bože můj! propůjč mně, bídnému tvor, všech potřebných milostí; neboť Tys neskončeně bohatý a Dobrotivý. Nejdobrotivější Ježíši! zůstaň vždy při mně a ve mně svou milostí; posiluj mne, dej mi své požehnání skrze moc této velebné svátosti nyní a zvláště v hodinu smrti mé. Amen.

Blíže Spasitele.

Slyším Tě šeptat v tichu háje!
Tvůj dech, aj vane vůkol mne;
vidím Tě ve blankytu máje
i v skále, jež se k nebi pne.

Když v ranní záři mráčky plynou,
tu patří na ně oko mé
a večer, červánky-li kynou,
mním, tam že stán je lásky Tvé.

Však blíže, nevyslovně blíže
jsi Bože, Spasiteli, mne;
Ty zcela Jesu, lásky kníže,
tu naplňuješ srdce mé!

VIII. Účinky svatého přijímání.

Hodné přijímání nejsvětější svátosti:

1. *Zachovává a rozmnožuje v nás posvěcující milost*; nebo kdo chce svátost oltářní přijímati, musel posvěcující milost nabýti na křtu svatém a pakli smrtelným hříchem opět ji ztratil, v svátosti pokání (v. IV. o přípravě).

Výroky. „Jest zajisté patrné, že jako mrtvým tělům přirozený pokrm nic neprospívá; podobně že i duši, která duchovně nežije, svatá tajemství nejsou k užítku a proto mají podobu chleba a vína, že ustanoveny jsou, ne aby duši život navrátila, nýbrž aby ji při životě zachovávala.“ *K. Ř.* „Nikdo, kdo pravdám učení našeho nevěří, a k odpuštění hříchů obmyt (pokřtěn) není, a podle předpisů Pána Ježíše nežije, z té přesvaté večere požívati nesmí.“ *Sv. Justin.*

2. *Tu zvláštní milost* nám uděluje, že nás *v duchovním životě sílí*; neboť všední hříchy zahlazuje, od smrtelných nás chrání, zkracuje zlé žádosti, pomáhá bojovati v pokušení, ulehčuje zachovávatí přikázání Boží, posiluje nás k dobrému a vzbuzuje ku všelikým ctnostem, zvláště pak v božských ctnostech nás utvrzuje. — „Právem zajisté nazývá se nejsv. svátost pramenem všech milostí, poněvadž skutečně pramen nebeských milostí a darův a všech svátostí ustanovitele, Krista, způsobem zázračným v sobě obsahuje. A z toho božské milosti pramene dá se snadno porozuměti přehojným těm darům, kterých se v této svátosti stáváme účastnými.“ *K. Ř.*

Texty. „Díky Bohu, že máme dobrou ochranu, totiž milost Boží skrze Ježíše Krista.“ (*Řím. 7, 25.*) „Jestli Bůh s námi, kdo proti nám? (*Řím. 8, 31.*) „Připravil jsi před obličejem svým stůl proti těm, kteříž sužují mne.“ (*Žlm. 22. 5.*) „Nebo jako jeden chléb

jest, jedno tělo mnozí jsme všickni, kteří jednoho chleba účastní jsme.“ (*I. Kor.* 10, 17.)

3. *S Kristem nás pojí* a jemu připodobňuje tou měrou, že z Krista a skrze Krista všechno myšlení, chtění a jednání pochází a člověk jako božství Ježíšova účastným se stává. „Kdo jí mé tělo a pije mou krev, ve mně přebývá, a já v něm.“ *Jan* 6, 57.

Výrok. „Tato svátost nemění se jako chléb a víno v naší podstatu, nýbrž my jistým způsobem měníme se v její přirozenost: jak sv. Augustin píše: „Pokrm jsem dospělých; vzrosti a požívatí mne budeš; ne ty mne změníš v sobě jako krmi těla svého, nýbrž ty změněn budeš ve mne.“ *K. Ř.*

4. Přijímáním nejsv. svátosti býváme všickni spojeni jednotou lásky. „Nebo jako jeden chléb, jedno tělo mnozí jsme, všickni, kteří jednoho chleba účastní jsme.“ (*I. Kor.* 10, 17.)

5. K životu věčnému nás krmí a nasycuje a tak do nebe nám pomáhá. „Kdo jí mé tělo . . . má život věčný.“ *Srv. Jan* 6, 55.

Souhrn. Jest tedy svátost oltářní: a) pravý pokrm duchovní; b) lék a posila duše, c) často i těla; d) nejsladší rozkoš a útěcha; e) potrava na cestu k věčnosti; f) závdavek vzkříšení a věčného blahoslavenství; g) slovem: naše všechno.

Texty. „Já jsem chléb živý, jenž jsem s nebe sestoupil. Bude-li kdo jísti z chleba tohoto, živ bude na věky. — Tělo mé právě jest pokrm, a krev má právě jest nápoj. Kdož jí mé tělo, a pije mou krev, máť život věčný a jáť jej vzkřísím v nejposlednější den.“ *Jan* 6, 51—59. „Zůstaňtež ve mne a já v vás. Jako ratolest nemůže nésti ovoce sama od sebe, nezůstane-li při kmenu: tak ani vy, leč zůstanete ve mně. Jáť jsem vinný kmen, vy ratolesti, kdo zůstává ve mně a já v něm, ten nese ovoce mnohé; nebo beze mne nic nemůžete učiniti. Nezůstane-li kdo ve mně, vyvržen bude ven, jako ratolest z vinice, a uschnout a sberout jej a na oheň uvrhnou a shoří. Zůstanete-li ve mně . . . ,cokoli budete chtíti, budete prositi a stanet se vám. V tomť oslaven jest Otec můj, abyste velmi mnohý užitek přinesli.“ (*Jan* 15, 4—8.) „Pojďtež ke mně všickni, kteříž pracujete a obtíženi jste a já vás občerstvím.“ (*Mat.* 11, 28.) „Okusili jste, kterak sladký jest Pán.“ (*I. Petr* 2, 3.). „Všecko ve všech jest Kristus.“ (*Kol.* 3, 11; *srvn. Fil.* 4, 13. *Řím.* 8. 31. 32.).

Výroky a připodobnění. Ovoce toto hodného přijímání překrásně popisují otcové sv. „Kristus božské tělo a krev svou nám ráčil dáti k požívání a k pití na odpuštění hříchů.“ *Sv. Hypolit.*

Náš milý Spasitel Svátost oltářní ustanovil, v kteréž sám opravdově s tělem i krví zůstává, aby, kdož jí užívají, na věky živi byli. Z čehož následuje, že kdož ji často s pravou pobožností přijímají, tak život a zdraví duše své posilují, že téměř nemožno jest, aby jim smrtelný jed hříchův uškodil. Jako lidé, v zemském ráji postaveni, na těle umřítí nemohli pro mocnost ovoce života: tak nelze pobožným lidem na duši umřítí, pro mocnost té nejsv. obživující svátosti.“ *Sv. Frant. Sal.* „Jako rozpuštěný vosk s jiným smíšený, tak Kristus se s duší sjednocuje v nejsv. svátosti. *Sv. Cyril.* „Jestliže tato nejvyšší a nejdůstojnější svátost spasení duše i těla a lékařství proti všelikému neduhu duchovnímu, jelikož v něm hříchové zhojení, zlé vášně ukroceny, pokušení přemožena aneb umenšena bývají a nad to jí větší milost vlita, začatá ctnost rozmnožena, víra upevněna, naděje posilněna, a láska rozněcena i rozšířena bývá. *Bl. Tomáš Kp.* „Ve svátosti této uděluje se milost duchovní, zhynulá síla duše se křísí, a krása hříchem porušená opět se navrácuje. Ano milost tato někdy tak veliká bývá, že z množství udělené pobožnosti netoliko duše, ale i mdlé tělo obdržení větší síly znamená.“ *Týž.* Nadýmá-li tě jed pýchy, přijmiž tuto svátost, a pokorný chléb tento učiní tě pokorným. Podtrhlo-li tě lakomství, požívej tohoto nebeského chleba, a štědrý chléb tento učiní tě štědrým. Ovívá-li tě jedovatý vítr závisti, užívejž tohoto chleba andělského a laskavý chléb tento naplní tě láskou. Jsi-li nestřídmosti v jídle a pití oddán, užívej těla a krve Ježíše Krista a to tělo, kteréž sobě takovou ujmu učinilo, 40 celých dnů a nocí se postilo, a před svou smrtí žlučí a octem napájeno bylo, učiní tě střídmým. Přichází-li na tebe lenost, činící tě studeným, že ni pravd božských rozjímati, ni ústně modlití se nerodíš; posilniž se tělem Kristovým a budeš naplněn nábožností. Býváš-li posléze k hříchu nečistoty pokoušín, přijmiž tuto nejsv. svátost a nejčistší tělo Ježíše Krista udělá tě čistým a zdrželivým.“ *Sv. Cyril Alex.* „Ó hody přeslavné a drahé, na nichžto pod tvárnosti chleba celý Kristus, Bůh a člověk přijat bývá! Ó jídlo přerozkošné, v němžto všech chutností i vsí vůně sladkost jest chutná, všecka lahoda, všecko lékařství, všecko obživení i všecka posila a odpočinnutí, ano i všecko, což jen žádati se může, obsahuješ v sobě, totiž všech žádostí žádost v tobě svrchovaně zavřena.“ *Sv. Jarolim.* „Stůl Páně jest ducha našeho silou, myslí budičem, důvěry svazkem; jest to základ, naděje, spása, světlo, život náš. Touto-li svátostí opatření odtud se ubíratí budeme, s důvěrností převelikou ve svaté vstoupíme, předsíni, jakoby nějakým zlatým

rouchem odevšad přikryti. A nač co budoucího připomínám? Vždyť i nyní, když se v tomto životě zdržujeme, působí toto tajemství, že se země stává nebem.“ *Sv. Jan Zl.* „Pokrm tento požívá se každodenně jakožto lék proti každodenní slabosti. *Sv. Ambrož.* „Jakožto vinný kmen do země vložen, časem svým se zúrodňuje a zrno pšeničné, v zemi padnouc a rozděleno jsouc mocí božskou, jež všecko zachovává, povstává rozhojné: . . . rovněž tak povstanou z mrtvých časem svým i těla naše, jsouce jí krmena a v zem vložena a v ní rozdělena.“ *Sv. Irenej.* „Zdráv buď chlebe života věčného, jenžto jsi s nebe sestoupil, dáváje důstojně přijímajícím život věčný...; kdož tě důstojně jedí a přijímají, ač smrtí tělesnou od těla se rozdělí, však neumrou na věky. Nebo to jisté rozloučení smrt není, ale z smrti do života jest průchod; protož kdo tě důstojně přijímá, umíraje, teprv s tebou počne živ býti věčně.“ *Sv. Jeroným.*

Jako slunce všemu míru světla i tepla udílí, podobně Kristus svým Tělem celou církev nasycuje. Jako pokrm požitý tělem se stává, tak kdo pokrm duchovní, — Tělo Kristovo — požívá, Kristu podobným učiněn bývá. *K.* Jako matka svým vlastním mlékem dítě živí, podobně Tělo Kristovo duši lidskou při životě zachovává. *Sv. Jan Zl.* Vrub vštěpený dostává od kmene sílu a vzrůst a přijímáním těla Kristova nabývá člověk posily k ctnosti. *K.* Poutník má na cestu třeba posily a my putující k nebeské vlasti nabýváme posily u stolu Páně, Tělem Kristovým. *Kotte.*

Příklady a podobenství.

Když *David* zavezl archu úmluvy do domu *Obededom*a, požehnal Hospodin *Obededomovi* a všemu domu jeho. (*II. Král. 6.*) — Čím více Bůh požehná těm, kdož v čistém srdci chovají jeho nejmilejšího Syna.

Manna, jak známó, jest obraz nejsv. svátosti. Jako tělo přirozenou potravou nejen se zachovává, ale i rozmnožuje a chuť z ní novou každodenně příjemností a sladkostí okouší: tak i pokrm nejsv. svátosti duši nejen život udržuje, ale i sil přidává a působí, že se duše zalibováním božských věcí vždy více rozněcuje. Za tou příčinou říká se dobře, že se v této svátosti milost uděluje a právě se přirovnati může manně, v nížto byla libost všeliké chuti. Než „požívání manny nepřinášelo život věčný, nýbrž bylo jen prostředkem k zapuzení hladu. Svaté ale tělo Kristovo jest potrava k nesmrtelnosti a k životu věčnému živící.“ *Sv. Cyrill.*

Milost této svátosti naplňuje věřící, pokud jsou v životě ve-
zdejším, nejvyšším svědomí mírem a spokojeností; potom pak když
se přiblížil čas vyjití ze života, jsouce nejínak než jako *Eliáš*,
který silou chleba podpopelného kráčel až k hoře boží Horeb (III.
-Kr. 19.), moci této svátosti posílnění, vstupují do věčné slávy a bla-
ženosti.

Nábožná pověst vypravuje, že když *Maria Panna* byla na
útěku do Egypta, že od jisté děvečky požádala pro svého synáčka
píti. Pozorujíc dobrosrdečná, však od pohledu škaredá osoba spa-
nilé robátko, vzala je na lokte své i celé zlíbala. Pak navrátivši
pachole matce, šla vesele svou cestou. Přišedši k potoku, chtěla se
ochladiti; než náhle zří v čisté hladině tvář svou, ne více škaredou,
nýbrž ku podivu spanilou, podobnou oné rozmilého Jezulátka. —
Podobně, kdož Krista upřímným srdcem přijímá v nejsv. svátosti,
shledá duši svou naplněnou všelikou rozkoší a spanilostí.

Jako strom planý neb neúrodný, když z šlechetného se vroubí
neb štěpuje, též šlechetné ovoce přináší: tak duše naše, spojena
s Kristem, hodné jeho ovoce vydává.

Filip August, král franc., aby před bitvou věrnost svých vo-
jínů upevnil, dal přinéstí číši vína a napiv se, pravil: „Kdo
v životě i v smrti chce mým soudruhem býti, následuj mne!“
A vojínové, chápajíce se jeden po druhém číše, brzo ji vyprázdnili.
Tak chléb, kterýž lámeme, — jest společnost těla Páně.

Sv. Frant. Sal. říkával, že ví makavě z 23leté zkušenosti,
jak veliká jest moc svátosti oltářní, jak ona ode zlého chrání, k do-
brému povzbuzuje, síly a útěchy dává, pakli se jen s čistým a po-
božným srdcem přijímá. Onať sílila tisíce svatých a světic Božích,
že víru svou stále vyznávali, podle ní živi byli, pro Krista nej-
hroznější muka snášeli, ano ochotně život svůj obětovali.

Mnozí svatí rozplývali se rozkoší i nevýmluvnou sladkostí po-
cítovali, když nejsv. svátost přijali, jako: *sv. Tomáš Aq.*, *sv. Frant.*
Serafinský a Saleský, *sv. Bernard*, *sv. Eleazar*, *sv. Alois*, *sv. Kateřina*,
sv. Teresie a j.

Sám císař *Napoleon*, ani když nejvyššího pozemského štěstí
požíval, nemohl zapomenouti na blahou dobu prvního přijímání.
Tázán jsa od svých generálů, kterýž den za nejkrásnější svého
života pokládá? odpověděl po krátkem zamlčení: den svého prvního
přijímání. Generálové se usmáli; jediný tichou uronil slzu, k němuž
Napoleon přistoupiv, pravil: „Hodný *Draule*, nemohu vysloviti, jak
jsem se potěšil v srdci mém, že jste mně porozuměl.“

Stůl milosti.

Pakli žádáš, duše moje,
spěšná, stálá v ctnosti být,
vzorně spravit žití svoje,
s Bohem jednou blaze mřít;
spěchej často k stolu milosti,
Pán ať v srdci tvém se uhostí.

Ontě život, v němžto dána
milost, věčná spása nám,
Ontě cesta, k nebi brána,
jížto předem vešel sám:
nuž On s tělem svým ti život dá,
cestu razí, nebe otvírá.

M. Mich. Žákova.

IX. Následky nehodného přijímání.

Jak blahé jsou účinky vyplývající z hodného přijímání nejsv. svátosti, tak *hrozná a strašlivá jsou následky přijímání nehodného.* Bůh totiž těch, kdož přistupují k stolu Páně srdcem nekajícím, kdož, jsouce poškvrnění hříchem smrtelným, se neočistili v svátosti pokání, aneb nedosáhli rozhřešení kněžského, aneb kdož nemají skroušené lítosti, a pravého úmyslu, opravdu se polepšiti, všech příležitostí k hříchu se varovati, a za své hříchy učiniti zadost, jakož jim zpovědník byl uložil: těch Bůh nejsvětější a nejvýš spravedlivý věčnými pokutuje tresty; ano i zde tresce na duši, zaslepeností rozumu, zatvrzelostí srdce, nekajcností a zoufalostí; a na těle často všelikým soužením, hroznými neduhy, náhlou smrtí a jinými tresty. Nehodné přijímání jest ohavný nevděk. Hříšník činí Kristu potupu v té době, kde mu tento svrchovaný důkaz lásky podává.

Texty. „Kdokoli bude jísti chléb tento neb z kalicha Páně píti nehodně, vinen bude tělem a krví Páně . . . Kdo jí a pije nehodně, odsouzení sobě jí a pije, nerozsuzuje těla Páně. Protož mezi vámi jsou mnozí nemocní a mdlí a spí mnozí.“ (*I. Kor. 11, 27—30.*)

Výroky. „Těm, kdož s věrou a náležitě připraveni přijímají, stává se to k odpuštění hříchů a k životu věčnému, jakož i k ochraně duše i těla: těm pak, kdož s nevěrou a nehodně podílu berou, k trestu a k pokutě. Jakož i smrt Kristova věřícím učiněna jest životem a neporušeností k požívání věčné blaženosti, nevěřícím pak a vrahům Páně pokutou a věčným trestem.“ *Sv. Jan Dam.* „Čistý-li se přiblížíš, k svému spasení přistoupil jsi: se zlým-li svědomím, k pokutě a trestu. Neboť „kdo jí a pije nehodně, odsouzení sobě jí a pije.“ *Sv. Jan Zl.* „Kdo nezůstává v Kristu a v kom nezůstává Kristus, beze vší pochybnosti ani duchovně nejí těla jeho, ani nepije krve jeho; byť i tělesně a viditelně ústy přijímal svátost těla a krve Kristovy: než spíše k svému odsouzení tak velikou svátost

jí a pije, poněvadž nečist opovážil se přistoupiti k svátostem Kristovým. *Sv. Augustin.* „Ty jsi chléb andělský! Kdo v tobě nebývá nasycen, nemocen leží v hříších . . . Kdo tebe nedůstojně přijímají, zajisté k svému pohoršení, a k svým mukám znova Tě křížují . . .“ *Sv. Jeroným.*

„Jak mnozí s oltáře přijímající umírají! A za příčinou přijímání umírají! Tudíž praví apoštol: „Odsouzení sobě jí a pije!“ Což nebyla skýva Páně Jidášovi jedem? A přece přijal; a když přijal, nepřítel v něho vešel; ne že cos zlého přijal, nýbrž že zlý dobré přijal. Viztež tedy bratří: Chléb nebeský duchovně požívejte, nevinnost k oltáři přinášejte!“ *Sv. Augustin.*

Podobenství a příklady.

David sobě stěžuje na rotu odbojného Syna svého *Absolona*, zvláště na nejpřednějšího rádce a buřiče *Achytofela*. „Kdyby nějaký zjevný nepřítel můj zlořečil mi, snesl bych to ovšem. A kdyby ten, kterýž mne nenáviděl, proti mně veliké věci byl mluvil: byl bych se snad skryl před ním. Ale ty člověče jednomyslný . . . známý můj, kterýž spolu se mnou sladkých požíval krmí: do domu Božího jednomyslně jsme chodívali. — Přijdiž smrti na ně, a ať sstoupí do pekla (do hrobu) za živa, nebo nešlechtnosti jsou v příbytcích jejich.“ (*Žlm.* 54, 13—16.) Podobně žaluje *Kristus* na křestany. tělo a krev jeho nehodně požívající.

Oza dotekl se archy Páně a náhlou smrtí jest trestán (*II. Kr.* 6. 6. 7.); padesáte tisíc *Bethsamitských* zahynulo, že na archu Páně všetečně patřili; tak trestáni budou Tělo Páně nehodně přijímající.

Jidáš nehodně přijal tělo Páně, proto všel ďábel do něho, a proto zoufal, odšed, osidlem oběsil se. Jakého trestu jsou hodni, kteří se k svátosti oltářní neuctivě mají, nehodně ji přijímají!

Host nemá *roucha svatebního*, uvržen byl do temností zevnitřních, kde je pláč a skřípění zubů. (*Mat.* 22, 1—14.) Tak bude dít se svátost oltářní nehodně přijímajícím. „Jestliže kdo purpur královský zašpiní, nejínak bývají trestáni, než kdo jej roztrhají: co divu, že kdo s nečistým svědomím tělo Kristovo přijímají, témuž podléhají trestu, jako kdož ho hřeby na kříž jsou přibili?“

„Pomni, jak strašným trestem hrozí sv. Pavel: Přestoupil-li by kdo zákon Mojžišův, bez milosti přede dvěma neb třemi svědky umřítí musel: čím horšího, můžete pomyslet, bude hoden trestu ten, kterýž Syna Božího pošlapal a krev úmluvy za obecnou držel, kterouž

jest posvěcen?“ (*Žid.* 10, 28. 29.) *Sv. Ján Zl.* „Bezbožně jednal, praví *Debussi*, onen *pohanský císař*, kterýž byl na hoře Kalvarii modlu nečisté bohyně a na hrobě Kristově sochu Joviše postavití dal; však já znám ještě ohavnější čin, totiž nehodné přijímání nejsv. svátosti.“

Lothar král. francouzský, přišel r. 868. s mnohými urozenci do Říma, žádal z rukou papeže Hadriana velebnou svátost oltářní přijmouti. Před podáním papež takto ku králi mluvil: „Jsi-li sobě povědom, že jsi čist od hříchu cizoložstva, tobě zapovězeného, a je-li vůle tvá nezměnitelná, že se s Valderadou, souložnicí svou, kterou jsi od sebe propustil, po všechny dni života svého více hříšně nesmíš, přístup důvěrně a přijmi svátost k spasení věčnému tobě dopomahající: viní-li tě ale svědomí tvé, že jsi jej opět smrtelným hříchem obtížil, aneb aspoň úmysl máš v neřest tuto se navrátiti, neopovažuj se přistoupiti, aby snad nebylo k odsouzení tvému, co božská prozřetelnost věřícím k spasení připravila.“ Podobně napomínal šlechtu jeho před přijímáním. — Než jak král, tak i šlechta, chtěc lehkovázně oklamati náměstka Kristova, všickni tělo Páně nehodně přijali, ale všickni také trestem Božím brzy stížení byli. Král zajisté, vyšel z Říma, náhle se roznemohl, a v městě Piacencii nešťastně dokonal; mnozí z šlechty a z vojska jeho morovou ranou zahynuli.

Kristus Ježíš v svátosti
krmí duši k blahosti.
„Přijmi často tělo Páně,
hříšného se stavu chráně.

Hleďme vždycky hodni být,
Krista Pána v srdci mít;
vždyť sám Pán tě k stolu zve,
získáš život duši své.“ *Frýček.*

Zpěv sv. Tomáše Aq. Lauda Sion*).

1. Chval Sione Spasitele, pastýře a voditele, prozpěvuj mu v písni čest; rozezvuč se k chválám krále, nemůž zpěv říci dokonalé, jak on velký, dobrý jest.

2. Příčina se důležitá ku chvále dnes tobě skýtá, věčného chléb života, ježto při posledním stolu dvanáctery apoštolů dala věčná dobrota.

3. Pějme chválu libohlasnou, a tu radost naši jasnou uslyš hvězdná výšina; nebo dnes se ten den slaví, kdežto nejprv duši k zdraví dána tato hostina . . .

*) Zpěv tento jest trest neb krátký obsah všeho učení o svátosti oltářní.

4. U té svaté u večeře Beránkem tím novým bře konec zákon obstarý; před novotou vetchost mizí, stín ustoupá pravdě ryzí, světlu noční útvary.

5. Co tam Kristus uštědřoval, to vždy činit přikazoval ku své věčné paměti. Proto, jak jí poručíno, dává církvi chléb a víno k spasitelné oběti.

6. Naučení se nám dává, že se tělo z chleba stává, z vína pak krev předrahá. Čeho mysl nepojímá, toho právě víra přímá pokorou svou dosahá.

7. Pod rozdílnou pod způsobou, pouhým znakem, pouhou dobou (formou) důstojná věc bytuje. Od krmě se nápoj dělí, pod každou však Kristus celý pod způsobou obcuje.

8. Od beroucích nerozdvojen, nerozlámán, nerozpojen, v celosti se požívá; na tisíce jich ho berou, ale všickni stejnou měrou, aniž celku ubývá.

9. Zlí a dobří ústa chýlí, rozličné však jsou jich díly — života neb záhynu. Dobrým k žití, zlým je k moru; aj, jak následek je v sporu u stejného u činu.

10. A kdy svátost ta se drobí, každá částka sobě (o)sobí všecken celek přesvatý; způsob se jenom láme, svátost ale celou máme v úplnosti podstaty.

11. Aj, chléb svatých nebešťanů stal se stravou pozemšťanů, synům v podíl pravý dán; prorokován v Isákovi, předzvěstován v beránkovi, v manně svaté předvídan.

12. Pastýři, ty pravý chlebe, chraň nás, nakrmuj nás s nebe, v tomto časném údolí; nechť lid, jenž jest z tvého stáda, hostiny tvé nepostrádá na nebeském zástolí. *Přel. Fr. Sušil.*

Pange lingua . . , zpěv při požehnání je vůbec znám.

4. O svátosti pokání.

I. Co jest svátost pokání?

1. Křesťan, jenž ve svátosti křtu nabyt posvěcující milosti boží, v biřmování byl Duchem sv. utvrzen a v nejsv. svátosti s Kristem spojen a v duchovním životě posílněn: může statně kráčet k svému cíli, k blaženosti věčné. Avšak mnohdy nešetře nabytých darů, povoluje zlé žádostivosti a poddává se všelikému pokušení, dobrovolně přestupuje zákon boží, čili hřeší. Hříchem ztrácí opět milosti boží. — Než hlas svědomí brzo se ozývá a činí mu výčitky, že

zasluhuje trestu. — Tu duše jeho ztrápená, vzpomínajíc na blahý stav milosti, v žalu a lkání touží po smíření s Bohem. Chce-li však ujíti trestu a odpuštění hříchů dosíci, co má činiti? Jako pocestný, když pozoruje, že zbloudil, musí na pravou cestu se obrátiti: tak *hříšník* má hřichu zanechat a na cestu cnosti se navrátiti; má zlé smýšlení zapuditi, zlé žádosti krotiti, zlých skutků se odříci; *má k Bohu se obrátiti, od kterého hříchem se odvrátil*, slovem má polepsiti, *káti se*, což slove *cností pokání*, již rozum hříšníku ukládá.

Výroky. „Pokání jest cnost, jež prostředkem želu a dosti-
učinění, hledí zničiti hřích, pokudž jest urážkou Boha.“ *S. Liguori.*
„Pravé pokání jest nedopouštěti se, z čeho se jest káti a oplakávati
co bylo spácháno. *Sv. Augustin.* „Kdo hříšný jest a koho vlastní
hryže svědomí, má přísnou kajcností oželeťi předešlých hříchů, jimiž
Boha urazil.“ *Sv. Jarolím.*

Příklady o cnosti pokání viz níže: Zadost učinění — skutky kajcnosti.

2. Než rozum člověku dí, že každý hřích zasluhuje trestu, že pouhým polepšením, ježto jest bez toho povinností, uražené spravedlnosti nelze učiniti za dost, nelze Boha dokonale smířiti. Kdo že hříšníku ujištění dá, že mu Bůh odpouští, a jej na milost přijímá? — Člověk sám ze sebe žádného postačitelného prostředku smírného nenalezá. Proto vedle želu a polepšení třeba ještě jiného prostředku k odpuštění hřichu a k dokonalému smíření, a ten nám Církev sv. podává, t. *svátost pokání*, již Kristus sám ustanovil.

3. *Kristus*, vtělený Syn boží, jenž přišel smířit a napravit celé pokolení lidské, dokavad obcova na zemi, *sám kajícím hříšníkům odpouštěl mocí božskou.* Jednou, když přišel Ježíš do města Kafarnaum, přinesli mu *šlakem poraženého*, ležícího na loži. A vida Ježíš víru jejich, řekl šlakem poraženému: „Donfej synu, odpouštějí se tobě hřichové tvoji!“ A když někteří z zákoníků řekli sami v sobě: „Tento se rouhá!“ vida Ježíš myšlení jejich, řekl: „Proč myslíte zlé věci v srdcích svých? Nebo co jest snáze, říci: Odpouštějí se tobě hřichové tvoji? čili říci: Vstaň a chod? Ale, aby ste věděli, že má moc Syn člověka na zemi odpouštěti hřichy,“ tedy dí šlakem poraženému: „Vstaň, vezmi lože své a jdi do domu svého.“ *Mat. 9, 27.* — Podobně P. Ježíš *hříšníci*, kteráž jej pomazala drahou mastí, na milost přijal (*Luk. 7, 36—50.*), celního *Matouše* povolal (*Mat. 9, 5.*), *Zachea* obrátil (*Luk. 19, 1—10.*), *Petru* odpustil, kajícího *lotra* do ráje uvedl a j.

4. Než Kristus není více viditelně mezi námi; však i po jeho odchodu hříšníci třeba mají a žádají si, aby jim hříchové byli odpuštěni. To spůsobil Kristus svou smrtí na dřevě kříže, pro niž Bůh nejen vinu prvních rodičů, nýbrž i skutečné hříchy všem lidem odpouští a je na milost přijímá, již stávají se účastnými na křtu svatém. Však i, když jsme milosti této hříchem pozbyli, Bůh nad námi se smilovává. Nedovolil sice Pán k navrácení ztracené milosti opětovati svátosti křtu, ale jiným způsobem ráčil postarati se, aby hříšník opraven a v stav předešlé milosti byl uveden. Jako totiž osobně hříchy odpouštěl, tak i učeníky své k odpuštění hříchů skutečných po svém odchodu zplnomocnil. Vstav z mrtvých, přišel večer mezi učeníky, stál u prostřed a řekl jim: „*Pokoj vám! Jakož mne poslal Otec, tak i já posílám vás!*“ To pověděl, vdechl na ně a řekl jim: „*Přijměte Ducha svatého, komu odpustíte hříchy, odpouštějí se jim, a kterým zadržíte, zadržány jsou.*“ Jan 20, 21—23. Těmi slovy dal Pán Ježíš svým učeníkům moc, odpouštět hříchy všem, kdož toho byli hodni (v. níže VII. výminky) a zadržovati nehodným; kteréžto moci nejen sami užívali, jak víme o sv. Pavlu (Sk. 19, 18.), nýbrž i tímže plnomocenstvím, jakýmž poslání byli ode Pána, ji odevzdali svým náměstkům, t. biskupům a kněžím; biskupové pak ji zase na své nástupce a pomocné kněží vznášejí, aby tak trvala až do skonání světa. — O tom *svědectví* máme *všech věků křesťanských*. Sv. Jan Zl. dí: „Kněží odpouštějí hříchy, když křtí, když svátosti pokání a posledního pomazání udělují.“ (v. níže IV. Posluhovatel svátosti pokání.)

5. A toto odpuštění hříchů, kteréž biskup neb oď něho ustanovený, zřízený kněz mocí od Krista mu propůjčenou, — tedy na místě božím — uděluje kajícímu hříšníku, tomu totiž, kdo hříchů svých srdečně želí, z nich se upřímně vyznává, opravdu chce jich zanechat, neb polepšiti se a hotov jest za ně učiniti zadost (v. níže částky pokání), slove svátost pokání.

Svátost pokání jest tedy svátost, v kteréž k tomu zřízený kněz na místě božím hříšníkově všech hříchů po křtu svatém spáchaných odpouští, když (hříšník) srdečně jich lituje, z nich upřímně se zpovídá, opravdu se chce polepšiti a za ně dosti učiniti.

Jiný výměr. Svátost pokání jest ona svátost, v kteréž kněz na místě božím odpouští kajícímu křesťanu hříchy po křtu svatém spáchané.“ K. Sk.

P ř í k l a d. *)

Jistý *misionář*, chodě po daleké Indii, aby Kristu lid pohan-
ský získal, potkal *divocha* dobromyslného, jehož když vycvičil ve
víře Kristově, pokřtil a podal mu nejsv. svátost oltářní, již on při-
jal s největší vroucností. Misionář šel dále a když po roce přišel
zase v tu krajinu, přichvátal pokřtěný divoch, žádaje, aby mu kněz
neprodleně podal Tělo Páně. — S radostí to učiním! dí misionář;
než musíš se dříve vyznati z hříchů, jakých jsi se snad v tom roce
byl dopustil. — Jak, otče? podivil se Indian, zdali může kdo
hřešiti, byv pokřtěn a spojen s Kristem? Já, Bohu díky, nejsem si
povědom zúmynného provinění. — Nicméně vyzpovídal se a při-
stoupil k stolu Páně. Kéžby pravda bylo, čeho se dobrý Indian do-
mníval, že by se křesťané po křtu a po sv. přijímání nedopouštěli
hříchů! — Ale křehkost lidská jest obecná a zloba mnohého tak
hrozná, že očistěn na křtu sv. a nasycen pokrmem nebeským, Boha
často a těžce uráží a trest spravedlivý na se uvaluje. Než, božské
milosrdenství jest neskončené a podává nám zase prostředku k od-
puštění a nabytí milosti posvěcující a ten jest svátost pokání. —

II. *Svátost pokání jest opravdová svátost; nebo*

1. *Kristus sám, jak svrchu (v. I., 4.) bylo ukázáno, ji usta-
noviti ráčil.*

2. Jest tu *viditelné znamení*; nebo chce-li kdo odpuštění do-
síci, musí se vyznávati z hříchů svých knězi, kterýž modle se a
dělaje nad ním kříž, rozhřešuje ho; což vše viděti a slyšeti lze.

3. Skrze toto viditelné znamení dosahuje kající neviditelné
milosti (v. níže účinky). Rozhřešení — slovy kněze vynešené —
vyznamenává ono hříchův odpuštění, kteréž v duši kajícího skutečně
působí.

III. *Podstata neb živel a doba svátosti pokání.*

Vyznání hříchů jest *živel* (materia), rozhřešení pak *doba* (forma)
té svátosti.

a) Živel rozeznávati sluší vzdálený a bližší. — *Živel vzdálený*
jest všeliký hřích smrtelný; nebo z hříchů všedních není nevyhnutelně
třeba se zpovídati. — *Živel bližší* jest *jednání kajícího* (výkony
člověka kajícího), které se dělí na tři částky: První z nich jest

*) Příkladem tímto může katecheta učení o svátosti pokání počítí.

skroušené srdce (*skroušenost*), k čemuž náleží, aby hříchu spáchaného želel, s tím úmyslem, nehřešiti více. Druhá část jest vyznání úst (*zpověď*), k níž náleží, aby hříšník, všechny hříchy po křtu sv. spáchané, z nichž se byl dosud nezpovídal a jež v paměti má, knězi úplně vyznal. Třetí jest *dostiučinění* za hříchy podle uznání kněze.“ *Sněm Flor.* „Poslední (dostiučinění) jest toliko část doplňující, jakož se upatřuje při nemocném, kterýž bývá i bez dostiučinění rozhřešen, pozbyl-li rozumu svého. První dvě částky jsou podstatné.“ *Sv. Alf. Liguori.*

(O těchto částkách místněji se bude jednati.)

„Když se praví, že hříchové sami jsou té svátosti hmotností, tu po bedlivém uvážení shledáme, že se tím nic zcela rozdílného nepraví. Neboť jako hmotnosti ohně pravíme býti dříví, kteréž mocí ohně se tráví: tak i hříchy, jež shlazuje pokání, mohou se právě zváti této svátosti hmotností.“ *K. Ř.*

b) *Doba* této svátosti jsou slova rozhřešující, kteráž kněz pronáší řka: „Rozhřešuji tě od hříchů tvých ve jmenu Otce i Syna i Ducha sv.“ — „Spůsobu tuto poznati lze nejen z oněch slov Páně: „Cokoli rozvázete na zemi, bude rozvázáno i na nebi“ (*Mat. 18, 18.*), ale i z téhož učení Krista Pána jsme ji přijali od apoštolů podanou.“ *K. Ř.*

„Připojují se ještě *jiné modlitby*, ne sice k způsobě nutně patřící, nýbrž proto, aby se odstranilo to, co by moci a působení té svátosti za vinou člověka, jemuž se svátost udílí, na překážku býti mohlo.“ *K. Ř.*

Až do století dvanáctého užívalo se doby prosební: „Bůh nechať rozhřeší tebe“ mimo některé jiné modlitby, při nichž kněz ruku svou vložil na hlavu kajícíkovu. Posléz ustanovil *sněm Trid.* (v sez. XIV. hl. 3.), že podstatná slova při rozhřešení jsou: „*Rozhřešuji tě od hříchů tvých ve jmenu Otce i Syna i Ducha svatého*“ a že přidané modlitby jsou sice prospěšny, ne však nevyhnutelně potřebny.

Řekové sjednocení nic však méně podrželi dobu prosební, kterou jim také Církev povolila.

Slova rozhřešení musí se nad každým kajícníkem zvlášť pronášeti, leda v případě nejvyšší potřeby.

Pod výminkou uděluje kněz rozhřešení, když má pochybnost, zdali že kajícník na živě, aneb je-li hoden, ač nedá-li se rozhřešení odložit.

Hříšníku nekajícímu zadržuje zpovědník mocí od Krista mu udělenou (*Jan* 20, 23.) rozhřešení, aniž připouští ho k stolu Páně, nýbrž napomenuv ho ku kajicnosti, kříž nad ním dělá, jako při rozhřešení, aby před okolo stojícími nebyl zahanben.

IV. Posluhovatel a přijímatel.

1. *Posluhovači svátosti pokání*, jak svrchu povědíno, jsou:

a) *biskupové a kněži*; neboť **jim** jen Pán udělil moc hříchův odpouštěti. (v. svrchu I. 4.) Kněz odpouštíje neb zadržuje hříchy, činí to na místě božím, podobně jako náměstek z moci, od zeměpána mu udělené, provinilce odsuzuje aneb na milost přijímá.

Výrok. Bez ctihodného a božského kněžstva neudílí se smrtelníkům hříchův odpuštění.“ *S. Efrem.*

b) *Kněží* pak vedle stálého obyčeje v Církvi, musí od svých biskupů býti k tomu *oprávněni* čili *zřízeni*. Oprávnění toto neb jurisdikce dává se buď pro jistý okrsek (obvod farní neb biskupský), aneb pro jisté osoby, n. p. pro řeholníky. — Bez takového oprávnění zpovědník rozhřešil by neplatně a hříchem by obtížil svědomí své. „Přisluhovatel jest kněz, který má řádnou neb přenešenou moc (potestatem delegatam) jak z církevních ustanovení jest známo. Musí zajisté, kdo tento úřad má zastávati, míti nejen moc svěcení, alebrž i splnomocnění.“ *K. Ř.*

V nebezpečnosti smrti smí kajícího jakýkoli kněz rozhřešovati, i rozhřešuje platně a bez hříchu, není-li pohotově kněze k tomu oprávněného.

Mimo to *vyhražují* či ponechávají sobě *papež a biskupové svátostní* odpuštění některých přetěžkých, ohavných a záhubných hříchů, z nichž kněz podřízený nesmí rozhřešiti bez zvláštního plnomocenství, — leda v milostivém letě a v případě nastávající smrti, — a to z té moudré příčiny, aby t. hřích hříšníku objevil se a byl ukázán u vši velikosti a pohnul jej ku kajicnosti. — Takováto vyhrazení neb reserve jsou v rozličných diecesích rozdílné. Nejobyčejnější bývají: Kouzla neb čary, zneužívání posvěcených částek Těla a Krve Páně, křivá přísaha, rouhání, násilné vztažení ruky na rodiče, zúmyslná vražda, zastavení porodu (abortus), pohození neb zardoušení dítěte, krvosmilství, hovadství, němý či sodomský hřích, násilné zprznění, rozhlášené cizoložství, žhářství a porušení pečeti zpovědní neb zpovědní mlčelivosti.

V českých biskupských obvodech jsou nyní) rezervace následující:*

α) V arcidiecési pražské: 1. Křivá přísaha (perjuratio) tvrzením i upíráním, jež veřejně úředně byla složena.

2. Kacířství, t. j. zatvrzelé vyznání bludu od církve zvrženého (haeresis formalis) a odpadnutí od víry katolické (apostasias a fide catholica)

3. Žhářství a otrávení zúmyslné (incendarii et venefici crimen) jakož i všeho toho pokus.

4. Zúmyslné zastavení porodu neb konání, aby porod se zastavil (procuratio abortus) sobě neb jinému (etiamsi effectus non sequatur.)

5. Rozhřešení spoluvinné proti šestému přikázání (absolutio complicitis.)

6. Velezrada neb spiknutí proti zeměpánu (perduellionis crimen).

7. Svedení chlapce neb holky před 14. rokem k věcem nestoudným (seductio ad impudica.)

NB. Dřívější rezervace svatokrádeže a hříchu sodomského v českých diecesích přestaly.

β) V diecesi Králové-Hradecké 1) Křivá přísaha (jako svrchu) 2) žhářství a otrávení, jakož i všeliký toho pokus; 3) zúmyslné zastavení porodu sobě neb jinému; 4) rozhřešení spoluvinné; 5) velezrada neb spiknutí proti zeměpánu; 6) svedení chlapce neb holky před 14. rokem k věcem nestoudným. 7) odpadnutí od víry katolické a kacířství (apostasias a fide catholica et haeresis form.)

γ) V litoměřické diecesi 1) Velezrada; 2) hřích sodomský a hovadství; 3) křivá přísaha (jako svrchu) 4) svedení dítek (jako v d. hradecké); 5) rozhřešení spoluvinné (jako v arcid.).

δ) V biskupství budějovickém 1) Kacířství; 2) konání, aby zastavil se porod (procuratio abortus); 3) zúmyslné žhářství; 4) skutečná svatokrádež v smyslu vyšším; 5) křivá přísaha; 6) rozhřešení spoluvinné.

ε) Podobné rezervace jsou také v arcibiskupství olomúckém a v biskupství brněnském na Moravě a v Slezsku.

c) *Hodný posluhovatel* jest, kdo má dostatečných vědomostí a všelikých k zastávání tak důležitého úřadu potřebných ctností. — Mimo to má, krom pádu nemožnosti, být oděn rochetou a stolou.

„Zpovědník horlivý a o spasení duše dbalý, nesmí na tom

*) Jak v Pražské provinc. Synodě r. 1863. bylo ustanoveno.

přestat, by přisluhuje svátostí pokání, nižádnému smrtelnému hříchu nepodlehal; nýbrž vlastního zdokonalení bedliv býti musí, a všech těch cností sobě přiosobiti, jimiž se dosahuje oné dokonalosti.“ *S. Karel Bor.* „Také musí zpovědník zachovati zpovědní tajemství; nikdy ani slovem ani znamením nesmí projeviti, co byl ve zpovědi slyšel (*sigillum confessionis*); neboť svaté zákony nejprísnější tresty ustanovují na kněze, který by všech hříchů, z nichž se mu kdo zpovídal, nedržel uzavřených stálým svědomitým mlčením.“ *K. Ř.*

2. *Přijímatel svátosti pokání* jest každý věřící, duchovní i světský, který po křtu sv. byl zhřešil (v. potřebnost pokání a svaté zpovědi).

Hodný přijímatel svátosti pokání jest hříšník, který se upřímně a srdečně kaje čili pravé pokání činí, kdo se všemožně přičiňuje, aby všechny výminky neb částky k svátosti pokání potřebné (v. níže VII.) náležitě vykonal.

V. Potřebnost a prospěšnost svátosti pokání.

1. Těm, kteří pod zákonem přirozeným (v pohanstvu) aneb v zákoně starém (v židovstvu) *před Kristem*, jenž svátost pokání ustanovil, hříchů se dopouštěli, třeba bylo *ctnosti pokání* (v. I. 1.) k nížto Bůh často vzbuzoval lid *Israelský* skrze *Mojžíše* a *proroky*. *Jonáš* z rozkazu božího hlásal Ninivitům pokání (*Jon. 3.*) *Jan křt.* kázal na poušti Judské, řka: „Pokání čiňte, nebo přiblížilo se království nebeské.“ (*Luk. 3, 1. 2.*) Konečně i *Kristus* počal kázati: „*Pokání čiňte. Nebudete-li činiti pokání, všickni zahynete.*“ (*Mat. 4, 17; Luk. 23, 5. Mat. 18, 3.*)

2. Když pak hříšníci hříchů svých skroušeně litovali a hotovi byli, opravdu se polepšiti a jisté kající skutky (oběti) na smíření vykonal: tuť Bůh, ohledem příštích zásluh Kristových, jim hříchy odpustil, jako: *Davidu* (*Žalm. 50; II. Kr. 2, 13; Manasessu* králi, když byl vězným v Babyloně (*II. Paral. 33.*), *Ninivitským* a j.

Než všem, kteří po křtu sv. těžce zhřešili, jest třeba svátosti pokání; ctnost pokání tu nepostačí, jelikož hříchy po křtu svatém, v stavu milosti boží spáchané, jsou dobrovolnější a větší, a tudíž k odpuštění těžší věci podniknouti třeba, jakož jsou při svátosti pokání, t. zpověď a dostiučinění.

Výroky. Duše po křtu sv. těžce zraněná neléčí se pouhou věrou, ale pravou kajícností, slzami, vzdycháním, postem, almužnou.“ *Theodoret.* Jest-li že kdo po přijetí křtu šv. v hřích klesne, může

pravým pokáním napraven býti.“ *Sněm Later.* „Pokání jest třeba, jako jest raněným potřeba léku.“ *Sv. Ambrož.* Pokání jest jako deska na moři tonoucím. *Sv. Jarolím.* Jako kůň bujný udidlem, tak duch zpupný, svévolný, krotí se pokáním. *K.* Rána nepatrná snadno se hojí; ale čím větší jest, tím více času třeba k vyléčení. Podobně kdo upadl ve hřích smrtelný, třeba, by dlouho se kál.

3. *Nám všem třeba jest svátosti pokání,* nebo všickni jsme hříšníci (I. Jan. 1, 8.); víme, že do království božího nevejde nic poškvrněného a že kromě křtu, ježž nám opakovati nelze, jediné v svátosti pokání se nám hříchové odpouštějí.

4. Jen tenkrát, když *naprosto nemožno* svátost pokání přijíti, k. p. kdyby tu nebylo kněze, aneb kdyby se kdo nemohl zpovídati, stačí i křesťanu dokonalá lítost s touhou se zpovídati.

5. Těm, kdo *jen lehce, všedně hřešili*, není svátost ta nevyhnutelná, a však velice *prospěšná* pro své blahé účinky (v. níže); pročez ji nemá nikdo zanedbávati, nýbrž často, a nejméně jednou v roce, podle nařízení Církve svaté — přijímati.“ Pokání náleží do počtu svátostí, které se mohou opěťovati. (srv. Mat. 18, 22.) *K. Ř.*

Kdož zhřešil, má se z hříchů káti;
sic se musí věčných trestů báti. —

VI. Účinky svátosti pokání.

Svátostí pokání dosahujeme: 1) odpuštění hříchů, 2) promínutí trestu věčného, 3) milosti posvěcující hříchem ztracené, 4) skutkové milosti k odpírání hříchům a k setrvání v dobrém, 5) zvláštní útěchy z pokojného svědomí.

1. V svátosti pokání *všecky hříchy se odpouštějí*, byť jich sebe bylo více a byť byly přetěžké a převeliké, pakli jen hříšník upřímně se kaje.

Texty. „Pak-li by bezbožný činil pokání ze všech hříchů svých, kteréž činil, všech nepravostí jeho nevzpomenu, v spravedlnosti své, kterouž činil, živ bude.“ (Ez. 18, 21.) „Kterým odpouštěíte hříchy, odpouštějít se jim.“ — „Pak-li budeme vyznávati hříchy své, věrnýť jest Bůh a spravedlivý, aby nám odpustil hříchy naše a očistil nás od všeliké nepravosti.“ (I. Jan 1, 9. 21; Řím. 4, 7.)

Výroky. Sám Pán ráčil ustanoviti zákon, aby co svázaného na zemi, bylo svázáno i na nebi: rozvázáno pak by mohlo býti tam, co prvé zde v církvi rozvázáno bylo.“ *S. Cyprian.* „Pro opětné po-

zdravení lék opětovati sluší. Prohřešils se, avšak v mír ještě vejíti můžeš. Máš, komu by zadost učinil, a sic vůle to Páně . . .

Nevybrožoval by nekajícimu, kdyby neodpouštěl kajícimu.“ *Tertul.* „Čiňme pokání, byť i hříchové míru odpuštění přesahati se zdáli, a netoliko dosáhneme hříchů prominutí, alebrž i slavných budeme požívati odměn.“ *Sv. Jan Zlat.* Účinek této svátosti jest odpuštění hříchů. *Sněm Fl.*

„Mocen jest Bůh, aby nám, když chce, prominul hříchy, i ty, o nichž se domníváme, že by odpuštěny býti nemohly. Tou příčinou co se nám k obdržení nemožno býti zdá, Bůh uděliti může. Zdálo se též nemožným, aby voda smyla hřích. *Náman Syrský* nevěřil také, žeby jeho malomocenství vodou mohlo býti očištěno. (IV. Kr. 5, 11.) Co však bylo nemožné, učinil Bůh možné, který nám milost takovouto uděliti ráčil. Odpuštění hříchů skrze pokání zdálo se podobně nemožným býti. Kristus ale přepustil to apoštolům svým, od apoštolů pak bylo to přivtěleno k povinnostem kněžským. Co se zdálo nemožné, jest takto učiněno možným.“ *Sv. Ambrož.*

Pozn. Pakli se v písmě sv. tvrdí, že *hříchové proti Duchu sv. nijakž nemohou býti odpuštěni* (Mat. 12, 31. Žid. 6, 6.), má smutná ta pravda v zatvrzelosti hříšníka svůj základ a ne v Bohu. Ostatně ona místa tak vykládati sluší, že odpuštění takových hříchů jest velmi nesnadné, protože takový člověk všecky prostředky k spasení od sebe odmítá.

2. S hříchy se nám zároveň promínají i *všelike tresty věčné*, jakož příklad máme na *kajícím lotru*. Kristus řekl k němu: „*Dnes ještě se mnou budeš v ráji*“ a tak přijav ho hned do království nebeského, zřejmě ukázal, že mu netoliko hříchy, nýbrž i věčné tresty odpustil. To pak z rozkazu jeho činili apoštolové a činí až dosavad kněží v svátosti pokání. Praví Bůh: „Obratť se ke mně, obrátím se k vám“ (*Zach.* 1, 3.). — „Vratť se k Pánu Bohu svému, neboť jest milostivý a milosrdný.“ (*Joel.* 2, 12.) . . . Bůh tedy odpouští hříšníku, tento-li sebe samého neušetřuje (jako David a Nini-vetší). A jestliže nekonečné pekla tresty v krátkém čase tohoto života zapravuje, vysvobozuje sebe od soudu věčného. *Sv. Ambrož.*

NB. *Časných trestů nesproštuje* tato svátost, ale horlivou kajicností možná sobě zasloužiti, že Bůh i tyto promine (v. níže odpustcích).

3. Svátostí pokání nabýváme *milosti posvěcující*, již jsme hříchy svými, po křtu sv. spáchanými, ztratili; stáváme se opět syny božími a dědici království nebeského: vůbec všechna práva, jichž jsme na křtu

svatém dosáhli, bývají nám zase navracena. Bůh i andělé z pokání činících se radují. (*Luk. 15, 7. 24.*)

Texty. „Kdo bude žalovati na vyvolené boží? Bůh jest, kterýž je ospravedlňuje“ (*Řím. 8, 33. I. Kor. 3, 17.*). „Nechci smrti hříšníka, ale aby se obrátil bezbožný od cest své a živ byl.“ (*Ezech. 33, 11.*) „Pokání činite, neboť se přiblížilo království nebeské.“ (*Mat. 4, 17.*)

Výroky. „Všecka moc pokání v tom záleží, že nás do milosti boží nazpět přivádí a jeho přátely činí.“ „Z každého dobrého skutku se Bůh raduje, nejvíce ale z duše, kteráž pokání činí.“ *Sv. Efrem.* „Lékař zhojí sic ránu, jizva ale zůstává; byť se i nekonečně přičiňoval lékař, jizvu zabladiti nemůže. Bůh pak když shlazuje hříchy, ani jizvy nezůstavuje, aniž připouští, aby pozůstala stopa, nýbrž se zdravím navrácuje i sličnost, s prominutím trestu uděluje i spravedlnost, a provinilce připodobňuje spravedlivému. Nebo, byť i kdo nepočetných máje ran, se kál, a cos dobrého konal, Bůh jeho rány tak zapuzuje, že již nezůstává ani jizvy, ani stopy, ani jakého hříchu znamení.“ *Sv. Jan Zl.* „Pokání lidí k andělům uvádí, a stvoření navrácuje Stvořiteli.“ *Sv. Augustin.* „Naděje života věčného se netoliko skrze milost křtu, nýbrž i skrze lék pokání obnovuje.“ *Sv. Lev.* „Pokání jest žebřík, po němž tam vstoupáme, odkud jsme spadli. Hříšník co mrtvý uhel, pokáním zase života nabývá.“ *K.*

NB. Spravedlivým se v svátosti pokání posvěcující milost ještě více rozmáhá, rozhojňuje.

4. Svátostí pokání *utvrzuje se naše ctnost* a zdokonalují se naše mravy, což zvláště přičísti lze čtvrté částce, sv. zpovědi. „Mocnou pecí jest pokání. Měď přijímá a v zlato ji proměňuje, olovo béře, a stříbro vrací.“ *Sv. Efrem.* (v. účinky sv. zpovědi.)

5. Posléz, ješto se hněvu božího a trestu věčného nemáme co báti, *navracuje se nám i pokojné svědomí*, a tím i často dostává se nám tělesného zdraví, jakož onomu šlakem poraženému. (*Mat. 9.*) „Pokoj boží, kterýž převyšuje všeliký smysl, ostříhej srdcí vašich i myslí vašich v Kristu Ježíši.“ (*Fil. 4, 7.*)

„Nic není strašlivějšího nad zlé svědomí, anož trápí, souží, mučí bolestnými výčitkami bez přestání. Jakož ale nad zlé svědomí nic není bolestnějšího, tak zase nic radostnějšího a utěšenějšího není nad svědomí dobré. Nechať člověka sebe horší věci potkávají, nechať stýrán jest bídou, sklíčen a strudněn bolestmi, utištěn a pronásledován od nepřátel, a od světa zle posuzován: má-li dobré svědomí, nedá se zármutkem překonati, nobrž v hořkostech nejtrpčích nalezá útěchu

a radost. A hle takového pokojného svědomí nabýváme skrze svátos pokání. Skrze hříchy a nepravosti jsme je ztratili, pokáním je zase nacházíme. — Kdo tedy život utěšený chceš míti, kdo sobě žádáš slasti dobrého svědomí požívat, snaž se o to, by se svátostí pokání očistil.“ *Jirsík.*

Připodobnění. Nemocný ochotně přijímá léku v té naději, že se podraví, tak ochotně činí též pokání, byť i odporné bylo, vždyť uzdraví své zraněné srdce. *K.* Pokání jest obvazek na rány duše, jež zaceluje. *K.* Strom má kořen hořký, však ovoce sladké vydává, tak i pokání sic nepříjemné, však radost srdci připravuje. *N.*

6. *Všecky tyto blahodatiné účinky svátosti pokání, vypisují úhrnem otcové sv. takto: „Milost pokání uzdravuje neduhy, hojí malomocné, křísí mrtvé, zahání nepravosti, okrášluje ctnosti, mysl ohražuje i sílu, všechno nasycuje, všechno obnovuje, všechno obdaruje, zdraví množí. . . V něm se vše dobré nalezá, jím se všecko dobro zachovává; zapuzuje temnosti, působí světlo, očišťuje všechno, jsouc oheň trávicí.“ Sv. Augustin.*

„Ó pokání, jež z milosrdenství božího hříchů odpouštíš, a ráj otvíráš: člověka skroušeného hojíš a zarmouceného obveseluješ: život ze zahálky vytrhuješ, a v předešlý stav navracuješ: čest obnovuješ, důvěru dáváš: síly tvoříš a hojnější milost vylévaš! Ó pokání, co pronesu o tobě nového? Ty rozvazuješ vše, co svázaného a otvíráš rozvázané: mírníš vše, co protivného, léčíš vše, co skroušeného; zatmělé osvětluješ, vše co zahynulo, obživuješ. Ó pokání nad zlato skvělejší, nad slunce jasnější, nad nímž hřích nevítězí, jež odpadlictví nepřemáhá, aniž zahlazuje zoufalství. . . Ó pokání, matko milosrdenství a mistryně ctnosti, veliké jsou skutky tvé: provinilce rozvazuješ, napravující chybující, padlé zdviháš, zoufalé občerstvuješ. . . K jakému podobenství přirovnáme pokání? Jestli to pole úrodné, vinice plodná, strom plodistvý: i lačný hříšník požívá ovoce, roste v důvěře k Bohu a hříchův obdržev odpustění, tuční.“ *Sv. Jan Zl.*
„Ó pokání, zdraví duše, navrácení ctnosti, rozptýlení hříchů, zkažení pekla, bráno nebes, cesto spravedlivých, nasycení blahoslavených!“ *Sv. Bernard.*

„Pročež pojďme, hříšníci! jevme srdce kající;
dokud miní dobrodiní
Bůh nám prokázat a nás z hříchů rozvázat.“

Frýček.

VII. Výminky a spolu částky svátosti pokání.

1. Chce-li hříšník těchto účinků svátosti pokání dojíti, musí se jich hodným státi plněním všeho, co k svátosti té náleží; neboť jen tehdaž platného nabývá rozhřešení. Pán Ježíš každému kdožbykoli toho žádal, odpouštěti nepřikázal, nýbrž svým učeníkům dal moc a nařízení, aby buď odpouštěli neb zadržovali hříchy (*Jan 20, 22—23.*): jest tedy vůlí jeho, aby hříšníci vyplnili jisté výminky a takto odpuštění hříchů hodnými se učinili.

2. Z moci této ustanovili učeníci Páně skutečně výminky tyto, jež buď obzvláštním poučením mistra svého, aneb z podobenství o marnotratném synu poznali. Jest pak toto: Člověk jeden měl dva syny. Mladší z nich velmi nezdárný nadělal otci mnoho bolestí, a konečně požádav svůj otcovský podíl, odebral se do krajiny daleké, kdežto rozmrlal statek svůj, živ jsa smilně. Když všecko utratil, stal se hlad veliký v krajině té, a on počal nouzi trpěti. Tu teprv, když se mu zle vedlo, navrátil se sám k sobě, to jest poznal, že velmi chybil, že zhřešil neposlušností. — Vida, an zle učinil, cítil vnitřní bolest nad svým prostopášným životem a srdečně počal toho želeť, rka: „Jak mnozí nájemníci v domě otce mého hojnost mají chleba, já pak zde hladem hynu.“ — Než lítost jeho byla by marná, kdyby nebyl pevně na tom ustanoven, že se chce polepšiti; protož řekl dále: „Vstanu a půjdu k otci svému a dám jemu: Otče, zhřešil jsem proti nebi a před tebou; už nejsem hoden slouiti synem tvým, učin mne jako jednoho z nájemníků svých.“ On si tedy umínil, že se k svému otci navrátí a polepší se. — A skutečně vydal se na cestu a přijda k otci zvolal: „Otče, zhřešil jsem proti nebi a před tebou!“ tak sám na sebe žaloval, z provinění svého se vyznal. — Konečně na důkaz, že opravdu srdce svoje změnil a se polepšil, řekl k otci svému: „Už nejsem hoden slouiti synem tvým, učin mne jako jednoho z nájemníků svých.“ Chtěl tedy jako nájemník u otce svého býti, a jemu pracovati, aby všecku způsobenou škodu všemožně napravil, aby zadost učinil. — Takovým způsobem marnotratný syn dosáhl odpuštění a u otce milost našel. Nebo, když jej uzřel otec jeho, milosrdenstvím hnut jsa, padl na šije jeho a políbil ho i řekl k služebníkům svým: „Rychle přineste roucho, to první a oblečte jej a dejte prsten na ruku jeho a obuv na nohy jeho a přiveďte tele tučné a zabíte, a jezme a hodujme; nebo tento syn můj byl umřel a zase ožil, zahynul a nalezen jest.“ I počali hodovati. (*Luk. 15, 11—24.*)

Rovněž tak i hříšník dosáhne odpuštění hříchův a nabude milosti boží, jestliže jako onen ztracený syn hříchy své pozná, jich litovati bude, se polepší, z nich se vyzná neb vyzpovídá a za ně dosti učiní. Tudiž jest *pět výminek*, pod nimiž oněch účinků lze dosáhnouti, které jsou spolu *podstatné částky svátosti pokání*. Jsou pak: a) poznání hříchů neb *zpytování svědomí*, b) *žel a lítost*, c) *pravý úmysl neb pravá vůle*, d) *zpověď* neb vyznání a e) *dosti-učinění*.*) Kdo všechny ty výminky náležitě plní, ten se opravdu kaje, činí opravdové pokání. O těch výminkách se nyní zvláště jednati bude.

A. O *zpytování svědomí* neb o *pokání myslí*.**)

I. *Co a jak důležité jest?* 1. Svědomí zpytovati jest přemýšleti, čím a jak jsme Boha rozhněvali. Aby hříšník opravdově káti se mohl, musí sebe, svůj hříšný stav poznati; nebo chce-li kdo následek zameziti, musí k příčině, ku pramenu hleděti. — Aby pak příčinu duševní bídy, totiž hříchy své poznal, *musí svědomí své zpytovati* t. pytati neb ptáti se vnitřního vědomí na všechny myšlenky, žádosti, řeči a skutky, neb přemýšleti, čím a jak od poslední zpovědi, neb — pak-li má ponejprv svátost pokání přijímati, — od té doby, když počal hříchů poznávati, byl zhřešil.

2. K svátosti pokání jest nevyhnutelně třeba svědomí zpytovati; nebo nemůže hříchů svých litovati, aniž se z nich dobře zpovídáti,

*) Jindy vypisují se částky pokání toliko *tři* a sice: lítost neb kajícnost, zpověď a dostiučinění (sněm Trid. sez. 14.). „Tak se káti sluší, aby v srdci bylo skroušení, v ústech vyznání a v činu dostiučení.“ Sv. Ignác. Než, by hříšník přišel ku kajícnosti, musí snažiti se, aby s pomocí boží hříšný stav svůj poznal, musí tudíž svědomí své zpytovati; když pak už zná velikost a množství svých hříchů, budeť je i sobě bráti k srdci, či litovati jich, a neb z opravdové lítosti sobě předsevezme, umyslí si, že nikdy více nechce hřešiti, bude míti upřimnou vůli polepšiti se. — Opět tedy *pět* částek.

**) Svědomí vůbec jest vědomost o sobě samém, vědomí všeho, co jsme kdy myslili, mluvili a činili a co se vstípiilo paměti naší. Svědomí jest hlas boží, ježto nám praví, co jest dobré a zlé a nabádá nás, abychom dobré činili a zlého se varovali; ono po skutku dobrém nás chválí a odměňuje spokojeností (d o b r é svědomí), po zlém ouzkostí a předhůzkami nás tresce (cít nesvědomitostí, zlé svědomí.) Svědomí zvláště jest schopnost a pud posuzovati vlastní jednání se stanoviska mravnosti. Svědomí probuzuje se časem i u nejzatvrzejšího zločince; nebo žádný člověk není docela prázděn veškerého mravního citu.

aniž jich napravití, kdo jich dokonale nepoznal. Tot *první důležitý krok ku pokání*; nebo jak může člověk napravití sebe, neví-li v čem poklesl? Právě tak nemůž uléčen býti nemocný, kterýž neví, co mu schází, co ho bolí.

Výroky. Znáti sebe jest důležitější, než všechny ostatní vědomosti. Toho přesvědčení byli již pohanští mudrcové; proto napsali na dvěře školy své: „Poznej sebe samého!“ *Seneka* dí: „Chceš-li se polepšiti, musíš dříve sebe znáti; počátek spasení jest svých nedostatků poznání: Protož skoumaje sebe, buď svým žalobníkem a pak teprv můžeš býti spravedlivým soudcem.“

„Nejdůležitější pozorování člověka jest člověk.“ *Kornmann*. „Počátek blaženosti jest sebe samého znáti a pak hříchů svých oplakávati.“ *Sv. Jarolím*. „Poznání sebe není věcí nejposlednější.“ *Sv. Jan Zl*. „Jako důležité jest nemoc právě poznati, aby se nemocný mohl vyléčiti: podobně má-li se duše uzdravití, třebať její neduživosti poznati, t. stav její hříšný, což děje se zpytováním svědomí.“ *K*. „Není většího umění jako poznávati sebe. Jinak pohlíží na obraz umělec, jinak kdo se v malířství nezná. Hleď tedy křesťane, abys v poznání sebe brzo se umělcem stal.“ *K*. „Vím, že bez poznání sebe nikdo spasení nedojde, neboť odtud rodí se matka, totiž pokora a bázeň boží, kterážto i sama, jakož jest počátek moudrosti, rovněž jest i počátek spasení.“ *Sv. Bernard*. „Pevně buď přesvědčen, že jest to mnohem slavnější a lepší sebe samého znáti, než abys byl vyskoumal, v jakém běhu se pohybují hvězdy, jakých sil mají byliny, jakých vlastností lidé a jakou přirozenost zvířata a kdybys měl vědomost všech nebeských i zemských věcí a při tom sebe samého zanedbával.“ *Sv. Bonaventura*.

II. A však, jak důležité jest *zpytování svědomí*, tak jest i *nesnadné*. Hříšník jest zaslepen, proto nesnadno stav duše své nahlíží; jest samolibý, rád sebe omlouvá, že těžkost a ohavnost hříchů nepoznává, a když po dlouhý čas se nezpytoval, snadno na své proklesky a viny zapomíná. *Připodobnění*. „Bolestná to přehlídka, nesnadný soud; nebo samolibost a pýcha člověka proti němu se zpouzí a často i oko rozumu zaslepuje; takže poklesky marného srdce, coby je kárati měl a odsouditi, všelijak vymlouvá a bez trestu nechává.“ *N*.

Nesnadné to tedy počínání, jak už pohanský mudrc *Sales* pravil, skoumati sebe a *Aristoteles* to za nejtěžší věc považuje. Proto třeba udati:

III. *Pravidla o zpytování svědomí.*

1. Jako při každém důležitém počínání máme před zpytováním svědomí *vzývati Ducha sv.*, aby nás osvětil a dal nám poznati, čím a jak jsme byli zhřešili.

Texty. „Ty osvěcuješ svíci mou Hospodine! Bože můj, osvět temnosti mé!“ *Žlm.* 17, 29. „Bůh nás k tomu působuje.“ (II. Kor. 5, 5.)

Výroky. „Poznání sebe jest zvláštní dar boží; žádáš-li jej, musíš zaň prositi.“ *Sv. Frt. Xav.* „Kdoby mohl poznati vady své, kdyby jich Bůh v obzvláštním světle svém neoznámil?“ *Sv. Ignác.* Při světle slunečním každou i nepatrnou skvrnu lze spatřiti: podobné třeba osvěcení Ducha sv., abychom skvrny své duše poznati mohli. **K.**

2. Chtíce zpytovat svědomí, *hledejme samoty*; neboť jen když prosti jsme prací a starostí toho života, nejlépe nahlédneme do vnitra srdce svého.

Výroky. „Miluj samotu a mlčelivost a velikého najdeš upokojení a dobrého svědomí; nebo kde mnoho lidí, tam mnoho hluku a veliká srdce roztržitost.“ *Sv. Bonav.* „Chceš-li pokoj vnitřní obdržeti, skrytě žij a mlč.“ *Bl. Tom. Kp.*

Podobenství. V městě *Koimbra*, v Portugalsku, zařídili Jesuité *na samotě dům*, kterýž k tomu ustanovili, aby lidé v tichosti mysl svou sebrati a život uspořádati mohli a mnozí tu napravili mysl svou. I roznesla se pověst, že se tam všeliké potvory a obludy vídají, ježto nalezla víru u lidu. Proto rozkázal kardinál Henriguez věc tu vyšetřiti. Když představený ústavu své podřízené shromáždil a vyptával se, jest-li jsou viděli takové obludy, odpověděl jeden z nich: „Ano viděl jsem; zvláště pak jedna příšera mne nemálo ulekla a příšera tato byl jsem já, a ohyzdné potvory jsou mé hříchy a nepravosti. Nikdy zajisté neviděl a nepoznal jsem jich tak, jako tuto na samotě.“ —

3. V tiché samotnosti *zpytujeme pilně, zevrubně, nestranně a přísně svědomí své*, chraníce se při tom vší povrchnosti a všelikého sebe omlouvání, ač i velké úzkostlivosti. Skoumání pak tomu tolik času obětujeme, co třeba k dokonalému sebe poznání. Máme svědomí takovou pilností zpytovat, jakou jiná důležitá díla konáme. Kdoby svědomí nedbale zpytoval, hřešil by, protože se vydává v nebezpečení, některý těžký hřích opomenouti, čímžby zpověď stala se neplatnou, svatokrádežní.

Výroky. Pilně nahladni v svědomí své, rozvaž v myslí své, sám sebe rozsuzuj; nechť mluví srdce tvé pilně, popatř na svá za-

sloužení.“ *S. Isidor.* „Otřes jednou svědomím svým, nelpi toliko na povrchu ale sestup do vnitřku srdce svého a prohlédni pilně všecko.“ *Sv. August.* „Zpytujte sebe samých beze lsti a podvodu, bez pochlebenství a třesení.“ *Týž.* „Spravedlnost budiž soudcem, před ní nechať stojí vinník a vlastní svědomí tvé nechať jest žalobníkem.“ *Sv. Brnd.* „Chce-li lékař šťastně vyhojiti ránu, musí ji dokonale znáti; proto dlabátkem a nožíkem ji bedlivě ohledává, nedbaje na to, že při tom chořec vzdychá a hořekuje. Podobně hříšník chtěje rány srdce svého léčiti, především je musí bedlivě skoumati a je před soudnou stolicí svého rozumu postaviti.“ *S. Frant. Sal.* „Ne-klam sebe samého, věda, že jest-li že přísně tuto budeš soudit sebe, budeš jednou milostivě souzen. Buď sobě upřímný a vyznej sobě vše; neb všeliké omlouvání a zakrývání nic by tobě neprospělo. Dbej také na to, co o tobě jiní soudí, zvláště pak nepřátelé tvoji, nebo ti poví tobě, co si snad sám ani přiznati nechceš.“ *Frencl. Post. I.*

4. Máme se rozpomenouti, když jsme naposledy u správy boží byli, zdali jsme ji dobře vykonali a s jakým prospěchem. Potom ze jmena zpytujeme, jak jsme se chovali k Bohu, k sobě a k bližnímu, ano i k zvířatům a věcem bezživotným.

K tomu cíli *rozpomínejme se zvláště:*

a) Jest-li jsme zhřešili *proti desateru božích přikázání* neb proti pěti církevním přikázáním?

b) Dopustili-li jsme se jakého hříchu hlavního, hříchu proti Duchu svatému, hříchu do nebe volajícího neb cizího hříchu?

c) Kterému z těchto hříchů byli jsme nejvíce oddáni?

d) Obmeškali-li jsme skutků milosrdných bližnímu prokazovati, neb jinak jsouce povinni dobře činiti?

e) Plnili-li jsme povinnosti stavu svého, čili nic?

NB. Tímto pořádkem bývá v modlicích knihách sestaveno *zrcadlo spovědní*, proto tak zvané, že tu stav duše své jako v nějakém zrcadle spatřujeme. — Hříchy si znamenati, může býti dítkám na duchu slabým prospěšno; ale často bývá na ujmu skroušenosti.

5. Při tom mějme zřetel nejen na *skutky*, nýbrž i na *myšlení*, *žádosti a řeči*.

a) Zpytující *zlá myšlení* pozorujeme, zda jsme měli v nich dobrovolné zalíbení; neboť jen tenkrát jsou hříšné.

b) *Při žádostech*, pak-li jsme svolili, byť se i skutku nestalo, nebo před Bohem vševědoucím platí zlý úmysl za skutek.

c) Také z každého marného a *hříšného slova* budeme muset oučet klásti.

6. Dále třeba rozpomenouti se *na rozdíl a počet hříchů*, a na jiné případnosti, které hřích znamenitě zveličují neb proměňují.

a) Co se týče *rozdílu hříchů*, třeba věděti, že nejsou všickni hříchové stejní: někteří jsou těžší neb smrtelní, jiní pak malí neb všední. — Čím kdo znamenitější zákon přestoupil, čím lépe ho znal a snadněji plniti mohl, čím lépe následky předvídal a tudíž dobrovolněji, ano snad z úmyslu jednal, a čím déle v tom setrval, tím většího se dopustil hřichu.

b) Co *do počtu* jednotlivých hříchů, jest třeba si osvědomit, zda-li jsme jen jednou neb častěji, a jak často se jich dopouštěli, zda-li jsme jim do konce nepřivykli. Na počet těžkých hříchů vzpomeneme, když se upamatujeme, stal-li se hřích každý den, týden neb měsíc, aneb kolikrát za den, za týden, za měsíc?

c) *Jiné případnosti* hřích zveličující neb umenšující jsou:

α) Pohnůtky a příčiny k hříchů, které t. osoby, věci a příležitosti byly vinny, že jsme hřešili.

β) Účinky a následky, zdali jsme t. svým chováním svedli koho k hřichu — pohoršili, — neb na zdraví, na cti a na statcích mu ublížili.

γ) Svazek neb spojení, v jakém jsme s osobami, s nimiž neb proti kterým jsme hřešili. Čím větší jsou povinnosti, které nás k osobám těmto víží, tím větší jest i hřích. Posléz

δ) Čas a místo; nebo čím svatější jest čas a místo, kdy a kde jsme zhřešili (n. p. v chrámu Páně, o mši sv.), tím větší jest naše provinění.

NB. K snazšímu vyšetření okolnosti přispívá *sedm otázek*, jež bohoslovci latině veršem vyjadřují: „Quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando?“ Po česku as takto:

Kdo? co? čím pomocí? kde? proč? jak? když co páchals?

7. Konečně abychom vždy připraveni byli k přijetí svátosti pokání, často, ano *každodenně*, zvláště *u večer* svědomí své zpytujeme.

Přípodob. „Kněhou buď tobě svědomí tvé a v tu každodenní zapisuj hřichy.“ „Prav srdci svému a duši své: Den jsme strávili duše má, co jsme vykonali dobrého? co jsme zpáchali zlého? A dobrého-li co vykonal, Bohu za to díky vzdávej, jest-li že co zlého, budoucně se toho nedopouštěj.“ *Sv. Jan Zl.* „Když od večere povstaneš a chceš položit se, tehda počni souditi, tento čas pří-

hodný tobě, místo pak příhodné jest postel a ložnice.“ *Týž.* „Z rána vydej sobě účet stran minulé noci a předpiš sobě pravidla pro den nastávající. Večer vydej sobě účet stran uplynulého dne a pro noc nastávající vše uspořádej. Takto uzavřen nebudeš mítí nikdy přílišné prostory, abys kam jinam zabloudil.“ *Sv. Bernard.* Často sám sebe pozoruj a do své duše jako do zrcadla nahlížej; zpytuj svědomí své. Tvůrce dal každému na cestu života knihu — svědomí, — v níž často čítej a podle ní se spravuj. K.

Podobenství.

„Před soudem připrav spravedlnost sobě a prve než-li by mluvil, nauč se. Před neduhem přijímej lékařství a před soudem otaž se sám sebe, a před obličejem božím nalezněš smilování.“ *Ekkł.* 18, 19, 20. — Pohanský bůh *Janus* vyobrazoval se s dvěma hlavami, z nichž jednou hleděl na zad do minulosti, druhou pak k předu, v budoucnost nazíral. Tomu v jistém smyslu má se podobati křesťan, pohlížeje na minulé chování, aby věděl, co jej příště očekává. — *Esop* vyobrazil člověka s pytlem v polo převázaným, v němž z předu nese poklesky bližního, v zadu pak své vlastní nepravosti. Jsouce my hříšní lidé nosiči takového pytle, často jej obracejme. Nehleďme na mrvu v oku bratra svého, ale břevno v oku svém pozorujme a z něho vyvzrme.

Jako žena v evangeliu všecky kouty vymetla, aby ztracený groš našla, podobně i my všecky záhyby srdce svého bedlivě prohledávejme, bychom z hříchů se očistili. Jako hospodář evg. povolav k večeru dělníky, mzdu jim rozdával (*Mat.* 20, 8.): podobně máme i my na konec každého dne počet vydávati Bohu ze všech činů svých. K.

„Zpytování svědomí jest matka bázně a lítosti, nebo svědomí jest kniha, v níž každodenní dluhy se znamenají.“ *Sv. Jan Zl.* „Nejpoučlivější přehlíží člověk knihu, nečítá-li sebe.“ *Kornmann.*

„Sám sebe slyš, tím svědkem nepovrhuj.“ *Týž.*

„To nás zlými činí, že na svou minulost nepohlížíme. Rozvažujeme sice, co činiti budeme, ne pak, co jsme učinili. A předce jasné poznání minulosti bezpečně jako hvězda k budoucnosti nás vede. Zná-li lékař neduh, snadno ho vyléčí: podobně jest důkaz polepšeného smýšlení, jest-li kdo vady své poznává.“ *Seneka.* Jako obchodník vede knihy účetní, v nichž každodenně své příjmy a vy-

dání zapisuje, podobně má křesťan často, ano každodenně svědomí své zpytovat, čímž dokonalému poznání sebe velice napomáhá. *K.*

Čím častěji kdo svůj příbytek čistí, tím spíše každý smítek pozoruje: podobně kdo bedlivě zpytuje svědomí své, sebe menší poklesky znamenati bude.

Cvik činí mistra v poznání chyb i v polepšení.

P ř í k l a d y.

Hned pohanský mudrc *Pythagoras* velel svým žákům, aby se každého rána a večera skoumali, co činili a co opomenuli. *Seneka* tvrdí o znamenitém *Sextiovi*, že na skonání každého dne sám sebe takto se dotazoval: Kterou ránu duševní jsi dnes uléčil? kterému hříchu jsi byl na odpor?

A sám o sobě *Seneka* dokládá: „I já ten způsob mám, každého dne souditi sama sebe . . Ničeho před sebou netajím, ničeho neopomínám.“ Podobně *Cicero* dí: „Dle způsobu *Pythagorova* přemýšlím každého večera, co po celý den jsem mluvil, slyšel a konal.“ „Znej sebe samého!“ bylo heslo jednoho ze 7. mudrců pohanských. *Z národu židovského* připomenut budiž toliko *David*, jenž dí o sobě: „Přemýšlel jsem o dnech starých a léta věčná na mysli jsem měl. Rozjímal jsem v noci s srdcem svým a cvičen jsem býval a skoumal jsem ducha svého.“ *Žlm.* 76. A v žalmu 50. zpívá: „Nebo nepravost svou já poznávám.“

V zástupu svatých a světic božích nenalezá se jediný, aby toho zpytování sám nebyval bedliv. Takoví byli: ss. *Antonín*, *Cyprian*, *Basil*, *Jan Zl.*, *Řehoř I.*, *Jan Klimak*, *Dorotheus*, *Augustin*, *Bernard*, *Benedikt*, *Bonaventura* a j.

Sv. Klimak vypravuje nám o mniších a poustevnicích egyptských, že na svých pásech, jako v nějaké knize ty nejmenší poklesky své zapisovali, z nich se pak vyznávali. Zvláštní bedlivostí v zpytování stkví se *sv. Ignác z Loj.* Po jeho smrti nalezena jest pod hlavou jeho knížečka, v kteréž i ty nejnepatrnější chybičky a nedokonalosti si zaznamenával.

Frant. Borg. každodenně dvě hodiny sebe zpytoval, čímž se vzorem pokory stal.

Zkoušení sebe pro duši veliký zisk. — Nábožný otec měl syna nezvedeného, kterýž opovrhna vším napomínáním, v společnostech zlých tovaryšů dny své trávil a všem tělesným žádostem se oddával. Otec truchlil nad nezdárným synem. Po nějakém čase poražen jest

těžkou nemocí na lůžko a předzvídáje, že hodina jeho se blíží, povolal syna k sobě a dí mu: „Synu, již tě dlouho kárati nebudu; vím že umru a tebe dědicem všech svých statkův ustanovuji. Za to ale vyplň poslední žádost mou, kterou ti nyní předložím. Jest snadná; pročež plni ji nezanedbávej.“ A syn slíbil vše vyplniti. Na to rce umírající otec: „Přislib mi tedy synu můj, že po dva měsíce každého dne u večer do této ložnice vstoupíš a půl hodinky zde o samotě sám s sebou se baviti budeš.“ To rukou podáním syn otci přislíbil. Otec mu požehnal, skonal a pohřben jest. — Po pohřbu syn navrátil se k druhům svým a jako prve byl vesel. Než, když se setmívalo, povstala v něm myšlénka slibu jeho a obraz otcův před ním se vznášeje, k plnění slibu ho nabádal. Šel tedy domů a vstoupil do ložnice, kde otec jeho byl skonal. Z prvu mu za těžko přicházelo býti samotným; bylo mu hrůzno a teskno. Než přemohl se, mysle sám u sebe: dva měsíce brzy uplynou. — Však brzy se otevřely oči jeho, a poznal bídu svou; srdce jej žalovalo a duši obklíčila bázeň přede Pánem; a dříve než uplynula lhůta, navrátil se na cestu ctnosti k nemalému zisku duše své.

Prísloví. Hříchu poznání, z něho povstání první krok k napravení, — Největší moudrost znáti sebe samého. — Počátek blaženosti jest sebe samého znáti.

Chceš-li hříchu svého zbýti,
pílně máš si v srdce zříti.

Svědomy máš zpytovatí,
bys se mohl zpovídati.

B) O lítosti neb žalu (pokání srdce).

I. Výměr. Když hříšník hříchů svých poznal, má dále bolest míti, že ním Boha, nejvyšší dobré, urazil, i ze srdce si má oškliviti hříchu jakožto největšího zla, a umíniti sobě, že nechce více hřešiti a tak Boha urážeti, čili má jich želeť neb litovati. Lítost jest tedy ošklivost hříchu nade všecko zlé a vnitřní bolest z uražení Boha, s pevným úmyslem neb předsevzetím, že nechceme Boha nikdy víc uraziti; aneb jak církev svatá na sněmu Tridentském se vyjádřila: „Žel a lítost jest bolest duše, že jsme Boha urazili a ošklivost nad zpáchaným hříchem, s předsevzetím, více nehřešiti.“ *K. Ř.*

„Lítost vyměřena jest *bolestí*, ne snad, že by tato bolest smyslem tělesným se pojímala, — neboť lítost jest čin vůle, — avšak nazvali *otcové svatí* nenávisť a ošklivost hříchů *bolestí*, jednak proto, že v *písmě sv.* tak se toho užívá (*Žlm.* 12, 2.), jednak že bolest z lítosti povstává.“ *K. R.*

„Lítost nazývá se *pokání srdce*, protože slova „srdce“ *písmo svaté* často užívá místo vůle. Neboť jako ze srdce počátek všech pohybů tělesných vychází, podobně vůle všechny ostatní síly řídí a vede. Také se u svatých otců jmenuje *zbodění* srdce a u proroka Joele *roztržení* srdce.“ *K. R.*

II. Vlastnosti. Lítost má býti 1. vnitřní, 2. nadpřirozená, 3. nade všecko, 4. obecná.

1. *Lítost jest vnitřní*, skroušená, když nejen ústy, ale i srdcem litujeme; to jest, když hříšník nejen skroušená slova říká, aneb slze prolévá, o nichž srdce neví, ale i vnitř v srdci bolest cítí, že Boha rozhněval a spolu hřích co největší zlé si zošklivuje. — Kdo jen slova lítosti říká, ale hříchů svých nemá v nenávisti, nemoutí se nad nimi, aniž se trestů věčných bojí: ten nemá lítosti, není právě kajicný. „Dobře pak ošklivosti nad hříchem dáno jest jméno *skroušenosti*, aby se naznačila moc bolesti. Jmeno to jest podobenství od věcí tělesných, které se kamenem neb tvrdší nějakou hmotou na dobro rozdrtní (skrušiti) dají, aby se jím vyznamenalo, že srdce naše pýchou zatvrzelá mocí pokání bývají rozdrtna, skroušena.“ *K. Ř.*

Texty. „Připomínati tobě budu všechna léta v hořkosti duše své.“ (*Isai.* 38, 15.) „Protož praví Hospodin: obraťte se ke mně celým srdcem svým, s postem a pláčem i s kvílením, a roztrhněte srdce svá a ne roucha svá a obraťte se k Hospodinu Bohu svému, nebo dobrotivý a milosrdný jest, trpělivý a mnohého milosrdenství a upokojitelný nad zlostí.“ (*Joel* 2, 12, 13.) „Oběť Bohu příjemná, duch zkormoucený, srdcem skroušeným Bůh nezhrdá.“ (*Žlm.* 50, 19.)

Výroky. „Obratme se ku Pánu celou duší svou a pravým želem cit své kajicnosti vyražejíce, k milosrdenství božímu se utíkejme. Duch náš ležící rozprostřen před Pánem, srdce zkormoucené činíž mu zadost, a všechna naděje naše podpírej se na něho.“ *Sv. Cyprian.* „Chceš-li dojít a zasloužiti hříchů odpuštění, obmej vinu slzami dokonale kající duše, jež pocházejí ze studnice lásky boží, kteráž buď prýští se ze vnitř, jest-li přirozenost kajícího citelná, aneb se tají v srdci, jestli tvrdá.“ *Sv. Ambrož.*

„Pravá lítost má svůj počátek v srdci, a ne v ústech. Srdce zhřešilo, k hříchů ponoukalo: srdce musí také želeť. Všecky slzy, všechny modlitby nepomohou, neví-li o nich srdce.“ *Sv. Řehoř.*

2. *Lítost jest nadpřirozená*, když hříšník skrze milost Ducha sv. z nadpřirozených příčin (z víry vzatých) k lítosti jest pohnut, protože hříchy svými rozhněval Boha nejvyššího, spravedlivého

a dobrotivého. — Má-li hříšník pravé pokání činiti a tak dosíci odpuštění a milosti boží, musí, když provinění své byl poznal, i těžkost jejich cítiti, a protož má rozvažovati, jak těžce urazil Boha svého stvořitele a největšího dobrodince; jak všecko, co Kristus z lásky k němu podstoupil, zničil a nevděčností odplatil, jak milostí Ducha sv., na křtu sv. mu udělenou, pohrdl. Pak sobě má na mysl uvéstí svatost a spravedlnost boží a tudíž bude se hroziti trestů věčných, že totiž nebe ztratil a pekla zasloužil. A však, když sobě neskončené milosrdenství boží a lásku Kristovu představí, tu bázeň zmizí, a v srdci jeho plane láska k Pánu nebes a země, tak dobrotivému a shovívavému. Tato pak láska stává se příčinou srdečné bolesti, proto že Boha, tak svrchované dobré a věčnou a neskončenou lásku urážel. Protož sobě celý hříšný svůj život oškliví; a z ošklivosti a bolesti té povstává v něm pevný úmysl, že nechce hřešiti více, že nechce Boha víc urážeti, nýbrž věrně ho milovati. *Tak se vyvinuje lítost nadpřirozená, z rozjímání věcí nadpozemských.*

Když pak hříšník jen z přirozených příčin, z rozvažování věcí pozemských, hříchu lituje a má je v ošklivosti, ku př.: že se mu na světě zle vede, a že se zahanbil, aneb že se mu škoda stala: *lítost* má jen *přirozenou*, kteráž nepostačuje k dosažení od Boha odpuštění, poněvadž stálého a úplného napravení způsobiti nemůže; hříšník bude jen potud hříchů se varovati, pokud se bude škody strachovati.

Příklady. Tak litoval *Antiochus Epifanes*, král Syrský, že ho červi hlodali (*II. Mach.* 9, 13.); tak litoval i *Saul*, že se o království připravil, však nedošli milosrdenství.

Výroky. „*Lítost* musí býti nadpřirozená, t. j. musí z nadpřirozené a ne z přirozené pohnůtky pocházeti. Poslední k. p. bylo by tak, kdyby někdo hříchů svých želel, protože mu uškodili na zdraví, na jmění, aneb na dobrém jmenu, neboť toho byly pohnůtky přirozené, kteréž před Bohem žádné ceny nemají.“ *Sv. Alfons Lig.*

„Pohnůtka našeho želu musí tedy býti nadpřirozená: musímeť hříchů svých želeti buď pro jejich hanebnost, buď proto, že jsme jimi neskončenou dobrotu Boží urazili, buď že jsme tak pekla zasloužili aneb že jsme se o nebe připravili.“ *Sv. Liguori.*

Texty „Zármutek, kterýž jest podle Boha, působí stále pokání k spasení.“ (*II. Kor.* 7, 10; *Žlm.* 118, 163.)

3. *Lítost* jest nade všecko, když hříšník víc lituje, že Boha urazil, než aby byl jakoukoli škodu utrpěl, neb všecko na světě ztratil, poněvadž jest hřích největší zlé.

Výroky. „Želení hříchů, když toliko opravdové želení jest, jakkoli by sice malé bylo, mocí sv. pokání a kněžského rozhřešení dostatečně od hříchův očišťuje; bude-li však to želení velmi silné a pronikavé, nás nerci-li od hříchů, ale i ode všech nákloností k nim obmyje. Máme tedy co největší skroušení nad svými hříchy míti, je tak nenáviděti, tak se jich hroziti, a tak sobě jich oškliviti, aby se ta nenávisť, hrůza a to ošklivení i na to nejmenší v nich zalíbení vztahovala.“ *Sv. Frant. Sal.*

„*Sv. Teresie* udává výborné měřítko k poznání, zdažby duše svých hříchův opravdu želela, říká: „Tehdáž tomu tak, když opravdovou má vůli a raději by všecko jiné, než milost boží potratila, pak nechat jest pokojná a veselá, jelikož jisto jest, že svých hříchův opravdově (nade všecko) želí a lituje.“ *Sv. Liguori.*

4. *Lítost jest obecná*, když všech hříchů, žádného nevyjímajíce, litujeme, ježto každým hříchem Boha urážíme. Kdož i jenom jediného těžkého hříchu by neželel, nemá pravé lítosti a není opravdu kajicný, třeba by želel všech ostatních. „Kdožby pak koli celý zákon zachoval a přestoupil by v jediném, učiněn jest všemi vinen.“ *Jak. 2, 10.*

Výroky. „Lítost musí se vztahovati na všechna provinění, jichž jsme se proti Bohu dopustili, takže ani jediného smrtelného hříchu býti nesmí, jehož bychom více nenáviděli, než všelikého jiného zla.“ *Sv. Liguori.* „Kdo chce ospravedlněn býti, musí ne některých, ani mnohých, ale všech těžkých hříchů litovati.“ *Sv. Augustin.* „Co zpomáhá, jestli kdo želí hříchu chlipnosti, ale hříchu lakomství neoplakává, i jeho se drží? Aneb co platno oplakávati hřích zlosti, ale hřích závisti v sobě chovati?“ *Sv. Řehoř Naz.*

III. O nadpřirozené lítosti zvlášť.

a) Lítost nadpřirozená jest opět dvojí: dokonalá a nedokonalá.

1. *Lítost dokonalá* jest nadpřirozená bolest a ošklivost hříchů, protože jsme Boha, nejlepší dobré, kteréž nade všecko máme milovati, urazili. Při tom má být pravý úmysl, že nechceme Boha nikdy více uraziti. *Dokonalou* tedy *lítost má*, kdo hříchů svých lituje z lásky k Bohu, t. j. že Boha nejvyšší a lásky nejhodnější dobré rozhněval. „Dokonalá lítost působí odpuštění hříchů prve, nežli člověk přijme svátost pokání; avšak v této lítosti obsahuje se žádost, přijmouti svátost pokání.“ *K. Ř.*

2. *Lítost nedokonalá* jest nadpřirozená bolest a ošklivost z hříchů, buď že sám hřích jest ošklivý, neb že se ním nebe ztratí a věčně peklem se tresce. *Lítost nedokonalou má*, kdo hříchů svých nejvíce proto želí, že jimi nebe ztratil a peklo zasloužil. Taková lítost pochází více z *bázně* než z lásky k Bohu a při ní může člověk jen v svátosti pokání dojíti odpuštění.

Výroky. „*Lítost jest dokonalá*, když někdo svých hříchů proto želí, že jimi do brotu Boží urazil. *Nedokonalá* jest lítost, když pro některou, méně dokonalou pohnůtku, bolest máme, že jsme Boha urazili, ku př. pro hanebnost hříchů, aneb pro škodu, kterou hřích naší duši spůsobil, aneb pro peklo, jež jsme zasloužili, aneb pro nebe, o něž jsme se připravili. *Dokonalá* lítost jest tedy bolest nad hříchem, pro urážku Bohu učiněnou; *nedokonalá* lítost pak jest bolest nad urážkou Boha, pro škodu, kterou duše naše utrpěla.“

Sv. Liguori. „Jiná jest lítost neboli skroušenost, která se rodí z lásky, jiná, kteráž pochodí z bázně.“ *Sv. Řehoř.*

b) K dokonalé lítosti samo *písmo sv.* nás nabádá. „Zármutek, který jest podlé Boha, působí pokání stálé k spasení!“ (*II. Kor. 7. 10.* „Proto se snažiti máme, abychom dokonale litovali. Hřešil-lis, neplač, nenaříkej, že jsi pekla zasloužil! To neplatí. Plač a naříkej, že jsi Boha urazil, kterýž jest neskončeně dobrotivý a tebe tolik miloval, že Syna svého dal, aby tě spasil. Pravá lítost pochází z lásky.“ *Sv. Jan Zl.*

c) Ohledem na lidskou nedokonalost učí církve sv., že i nedokonalá lítost k odpuštění hříchů v svátosti pokání postačuje. Než kdo nedokonale lituje, má skrze zásluhy Ježíše Krista odpuštění svých hříchů doufat a Boha, jakožto původce vši spravedlnosti a jeho ospravedlnění alespoň počít milovat a přičinit se, aby hříchů svých dokonale litoval.

IV. Potřebnost pravé lítosti. Je-li lítost vnitřní, nadpřirozená, (dokonalá neb alespoň nedokonalá) nade všechno a obecná, slove pravá, a takové jest nevyhnutelně třeba k hříchův odpuštění a k nabytí milosti boží; neboť jen, kdo opravdu lituje, opravdu se kaje, a jen opravdově kajícímu Bůh odpustiti může. Proto bez pravé lítosti všechny ostatní částky pokání jsou nepostačitelné a marné.

Výroky. „Potřebí jest, aby hříšník želel a vzdychal, chtěje hříchů svých dojít odpuštění.“ *Tertullian.* Lítosti jest hříšníku tak třeba jako raněnému léku. *Sv. Ambrož.* „Kajícností, pláčem a doštiučiněním smaž hříšník, čímž se proti Bohu provinil. — Kdyby ti smrt některého z miláčků byla odňala, vzdychal bys, a bolestně bys

plakal. Tvůj oděv, tvoje tvář, a vlasy tvé i ústa tvá jevila by žel a bolest: a když jsi svou duši ztratil, když jsi duchovně zemřel, nechtěl bys hořce plakati a vzdychati?“ *Sv. Cyprian.* „Větší jest nepravost, hříchů nelitovati, nežli se jich dopustiti.“ *Týž.* „Neželeť, že jsi se prohřešil, rozhorluje a hněvá Boha více, než-li to, čeho jsi se prve dopustil.“ *Sv. Jan Zlt.* „Nežádá od nás Bůh, abychom se bičovali, aneb do tmavých skrýší zalezli; co od nás žádá jest: srdce skroušené a ponížené.“ *Týž.* „Srdce své skroušeností potírejme, hříchů oplakávejme, jakož jest nám od Krista přikázáno; toho čeho jsme se neprávě a nešlechtně dopustili, želme, a k čemukoliv jsme se za předešlých dnů odvážili s největší pilností v duchu uvažující, od sebe zapuzujme.“ *Týž.*

V. Prospěšnost. Pravá lítost jest prostředek k nabytí milosti boží, a to nejen v svátosti pokání, nýbrž působí odpuštění hříchův i těm, kteří nemají komu, aneb se nemohou zpovídati. Taková lítost nemůže Bohu býti nemilá. „Srdcem skroušeným, o Bože, nepohrdneš.“ (*Žalm.* 50.) Ano ihned, jakmile ji v srdci vzbudíme, hříchův odpuštění se nám udílí. „Řekl jsem: vyznám na sebe nepravost svou Hospodinu a ty odpustil jsi bezbožnost hříchu mého.“ (*Žlm.* 31.)

Výroky. „Žádná ošklivost nepravosti nebrání Bohu odpustiti, pakli ji opravdová lítost obmývá.“ *Sv. Cyprian.* „Pláč ti prohrané peníze nenavrátí, než slze kajicné ztracenou milost hříšníku navracují.“ *K.* „Lotrovství (kajicného lotra) bylo hodné zahynutí, a však srdce skroušené proměnilo ten trest v mučeníctví.“ *Týž.* „Lítost vytrhuje nás z náručí pekla, a otvírá nám nebe.“ *Sv. Augustin.* „O vy šťastné slzy lítosti, jež hříšníky ze zkázy lidské vytrhujete!“ *Sv. Řehoř Naz.* „Ó lítosti, tys mocná, tvé jest království boží; ty nehrošíš a nestrachuješ se soudné stolice boží; před tebou oněmují tvoji na tebe žalující nepřátelé, ty přemáháš nepřemožitelného a získáš Všemohoucího.“ *Sv. Ambrož.* „Bol těší milujících, očišťuje kajících, zapuzuje ďábla, smiřuje s Kristem. Příjemná to trpkost, šťastné slze, spaslivé trápení.“ *Kassiodor.* „Pane, již-li sladké jest pro tebe plakati, jak sladké bude teprv s tebou se radovati!“ *Sv. Leonard.*

VI. Povinnost. 1. Jelikož pravá lítost tak potřebná a prospěšná jest, máme hříchů svých želeť, nejen když chceme přistupovati k svátosti pokání, — před sv. zpovědí, neb alespoň před kněžským rozhřešením, nebo bez lítosti rozhřešení bylo by neplatné; — noprž 2. často, alespoň každého dne u večer, než jdeme spat. Zvláště povinen jest člověk lítost vzbuzovati: 3. po každém zpá-

chaním hříchu. 4. Když má kterou svátost přijmouti a jsa v nemilosti, nemá komu, neb se mu nelze zpovídati. 5. Kdykoli mu smrt nastává.

Výroky. „Vůbec mluvě jisto jest a každému patrně, že povinnost vzbuditi lítost v srdci svém, nastává v hodinu smrti; ohledem pak na okoličnosti . . . váže toliko povinnost: a) kdyby se kdo nalezal v smrtelném hříchu a musel svátostmi posluhovati aneb některou svátost živých přijmouti. b) Kdyby kdo prudkým podlehal pokušením, o nichž se domnívá, že by je jinak přemoci nemohl, leč vzbuzením lítosti. c) Když kdo zavázán jest, lásku k Bohu v sobě vzbuditi; neboť vzpomínaje pak na hřích svůj, má jej v ošklivosti míti.“ *Sv. Liguori.*

VII. Prostředkové pravé lítosti. Poznalý neduh má se odstraniti, raněné srdce vyhojiti. Jako lékař, aby vyhojil ránu, zžírajících prostředkův, ano časem i bolestného nože užívá: tak má i hřích slzami lítosti v srdci se umořiti, což velmi bolestno bývá a tím bolestnější, čím déle hříšník mu hověl a v srdci mu zarůstí dal. Proto neklamejme sebe! Snadno jest říci: já lituji svých hříchův, ale jak často srdce neví, co ústa vyslovují! Hořké jest srdce pokání, nesnadná jest lítost a možná jen milostí Ducha sv., s níž hříšník všemožně působiti musí. Proto, abychom dokonale litovali:

1. Máme *Boha za milost k tomu prositi*; neboť to bez pomoci Ducha sv. nedovedeme. „Jako rozdělení vod, tak jest srdce člověka v ruce Hospodinově, kamžkoli bude chtíti, nakloní ho.“ (*Přísl. 21, 1.*)

2. Máme *hříšnost svou bedlivě rozjímati* i povážiti, koho jsme urazili, jaké nevděčnosti k Bohu jsme se dopustili, jakou škodu sobě i bližnímu na těle i na duši, na časné a věčné blaženosti jsme způsobili. Tomu nás učí víra a na těchto pohnůtkách víry se pravá lítost zakládá (v. svrchu, jak se lítost vyvinuje, str. 348.)

3. Máme v duchu na *příklady pravé lítosti* pohlédati.

4. Máme často se cvičit, hříchů želeť, či dokonalou lítost v sobě vzbuzovati.

Lítost dokonalou lze takto vzbuditi: „Bože můj! srdečně mi líto jest, že jsem tebe, své nejvyšší dobré, svého stvořitele, vykupitele a posvětitelce rozhněval; bolestně toho lituji, že jsem zhřešil, že jsem tebe, svého nejlaskavějšího Otce, všemohoucího Pána a spravedlivého soudce urazil. Opravdu míním života svého polepšiti, všech hříchův i všelikých příležitostí a příčin jich se varovati, ošklivosti jich uvažovati a nikdy více proti tvé nejsvětější vůli nečiniti. Přijmi

mne zase za syna svého a uděl mi té milosti, abych splnil, co jsem sobě upřímně umínil. Za to tě prosím skrze neskončené zásluhy tvého božského Syna, Pána a Spasitele našeho Ježíše Krista.“ Amen.

P ř í k l a d y.

Jako vojín pobádají jeden druhého k udatnosti, tak pohližejíce na zástup sv. kajicníků, ku pokání býváme rozníceni.

a) *Biblické*: „Pohled na krále *David*a. Stalť se nenadále i cizoložstva i vraždy vinen. A však své nepravosti žele vzdechl: (Zhřešilt jsem Hospodinu! II. Kr. 12, 7. . .), nevolal marně ku Pánu řka: „Odvrať tvář svou od hříchů mých a shladť všechny nepravosti mé!“ Pro kterou medle má se to státi zásluhu, ne-li pro tu, kterou sám pronáší? „Nepravost svou já poznávám a hřích můj přede mnou jest vždycky.“ Cože pak přinesl v oběť Pánu, aby ho sobě naklonil? „Neb kdybys byl chtěl oběť, dal bych ji byl ovšem, zápalu nemiluješ. Oběť Bohu příjemná, duch skormoucený, srdcem skroušeným a pokorným Bože nezhrzíš.“ (*Žlm.* 50.) Tak tedy nejen že sám srdce skroušené v oběť přinesl, ale spolu též ukázal, toto právě žeby přinesti bylo třeba.“ *Sv. Augustin*. Mnoho žalmů (sedmero kajících, jmenovitě: 6, 31, 37, 50, 101, 129 a 112) jsou srdečné výlevy hlubokého žalu jeho.

Tak i *Ninivité* želeli a Bůh smiloval se nad nimi (*Jonáš* 3.) Bůh sám skrze *Jeremiáše* rozkázal lidu *Israelskému*: „Vyvedte oči mé slze přes den i přes noc a nemlčte; nebo potřena jest panna, dcera lidu mého (Jerusalem), ranou přetěžkou“ (14, 17.).

Jak musel *šlakem poražený* hořce želeť hříchů, když Kristus se nad ním smiloval řka: „Doufej synu, odpouštějí se tobě hříchové tvoji!“ — Podobně *Zacheus*, jenž vylezl na strom, jen aby Krista viděl. — *Magdalena* slzami lítosti nohy smáčela Kristu a vlasy svými je utírala. Proto řekl Ježíš: „Odpouštějí se jí hříchové mnozí, neboť milovala mnoho.“ (*Luk.* 7, 47.) *Petr* na pohled Kristův hořce plakal i po celý život hřích svůj oplakával, takže dle nábožného podání slze rozoraly tváře jeho. — *Pavel* tři dni se postil v *Damašku*, oplakávaje toho, že se Kristu protivil. (*Sk.* 9.) Skroušeně bil se *publikán* v prsy volaje: „Ó Bože, buď milostiv mně hříšnému!“ A *kající lotr* skroušeně volal: „Pane rozpomeň se na mne, až přijdeš do království svého!“ O *marnotratném synu* v. svrchu stránka 338.

b) *Ze životů Svatých a jiné.*

Sv. Jeroným dal se ve své mladosti svěsti k rozkošem hříšným, čehož v krátce srdečně litoval; proto odešel na poušť, kde bez ustání hříchů svých oplakával.

Sv. Pavla, římská matrona, po smrti manžela svého odebrala se do Betléma, kdežto oplakávala nepatrných hříchů svých, až její oči podobaly se pramenu slzí.

Podobně *sv. Arsenius* svých hříchů, při dvoře spáchaných, želel dlouho na poušti, kde při práci stále kající slzy stíratí musil, tak že z pláče všechny řasy mu vypadaly.

Thais, pověstná hříšnice, po tři léta svých hříchův oplakávala, stále vzdychajíc: „Ty, jenž jsi mne stvořil, smiluj se nade mnou!“

Sv. Augustin po celý život hříchů své mladosti želel, i ještě umírajícím rtoma sedm kajících žalmův odříkával.

Sv. Bernard téměř andělský život vedl a předce se obával pozdvihnouti svých očí k nebeskému otci, pln jsa lítosti nad všedními hříchy svými.

Sv. František z As. snad v celém životě smrtelného hříchu se nedopustil, nicméně jej bratří nalezali často tonoucího v slzách.

Sv. Karel Borom. každoročně po osm dní k svátosti pokání se připravoval, kdežto po kolik hodin kleče se modlíval, aby skroušenou lítost na Bohu si vyžádal. —

Týž svatý, chtěje litovati hříchů svých, činil troje zastavení: první v pekle, druhé v nebi, třetí pak na hoře Kalvarii (v. díl I.)

Sv. Filip Nerejský jednou jako dítě se svou sestrou se hádal, což vida otec jeho, mu domlouval. I dal se Filip do hořkého pláče, ne tak pro domluvu otcovu, ale že tou hádkou rozhněval otce nebeského.

Sv. Aloys ve svém dětinském věku, slyše nadávky hrubého vojína, bez rozmyslu po něm je říkal; také co dítě něco střelného prachu vojáku odcizil, kterýchžto poklesků tak želel, že při první sv. zpovědi do mdloby upadl, ano po celý život tyto dětinské poklesky oplakával.

Pelagia, veřejná hříšnice v městě Alexandrii, uslyševši kázati sv. Nona, lítostí nad svým neřestným životem proniknuta k Bohu se obrátila.

Podobně jistou osobu v městě Rennes slova pověstného *Boursola* tak pohnula, že hned po kázání běžela k němu, na kolena padla a své hříchy mu vyznala. Dosáhši rozhřešení za několik dní,

zemřela; pukloť jí srdce litostí, jak lékařové po ohledání mrtvoly svědectví vydali.

Jistý *chlapec* velmi nábožně se zpovídal. Když pak se ho zpovědník tázal, zdali hříchů svých lituje, odpověděl: Před dvěma měsíci zemřel mi otec, což byla pro mne veliká bolest; avšak mnohem větší, ano nevyslovnou bolest mi působí, že jsem svého nebeského otce urážel.

Podobenství.

„Bůh žádá na nás hodně ovoce pokání, ovoce pak to jsou slze a skroušené srdce.“ *Sv. Řehoř*

„Pravá lítost jest dar boží, všechny naše moci a síly přesahující; proto prositi máme nebeského Samaritána, aby vínem lítosti rány srdce našeho vymyl, nalil oleje útěchy a uvedl nás do zpovědnice, kdež by se ve jmennu jeho duchovní lékař o naše uzdravení postaral. — Čím hojněji se vina oplakává, tím jasněji se poznává; nebo zatmělé oko ducha slzami se vymývá a vyjasňuje.“ *Sv. Řehoř*
„Slzy kajících jsou nejmocnější řečí; nebo modlitby pohybují, ale slzy donucují Boha k odpuštění.“ *Sv. Jeroným.*

„Slzy kající jsou nápoj andělský. Jako víno srdce člověka, tak slza kajících anděly obveseluje.“ *Sv. Bernard.*

„Jako po dešti povětrí se očišťuje, tak duše po slzách se tiší a jasní.“ *Sv. Jan Žlt.* „Lítost jest vesna ctnosti,“ dří *příslloví čínské.*

„Slze kající jsou způsob křtu, a ježto křest nemůže se opětovati, musíme my, anižto očišťování tak často potřebujeme, slzami lítosti se křtiti a obmývati.“ *Sv. Bernard.*

Slza kající jest dcera lítosti, splakujíc hřích a plamen nečistých žádostí hasíc. — Pláč ti prohrané peníze nenavratí, než slze kajicné ztracenou milost hříšníku navracují. —

Čím mocněji srdce kajícníka láskou boží se rozuítí, tím vřeleji kanou jeho slzy. — Červ dřevo hryze a tráví: tak bolest nad zpáchaným hříchem shlazuje vinu.

Jako každodenně svou tvář vodou umýváš, tak často i duši svou slzami pravé lítosti čistí.

Všecka mrtvení, na nichž srdce nemá podílu, jsou jen lítosti kukla a stín.

Seneka dří: „Vím sice proč truchliti a plakati mám, ale nikdy jsem nenalezl důvodu, proč bych se měl smáti.“ To platí o každém hříšníku.

Čteme v životu sv. *Šebastiana*, že představeného či prefekta města Říma *Agretia Chromata* uzdraviti slíbil, jestli že z celého srdce, a ne toliko k uzdravení svému, v Krista uvěří. Což když on učiniti připověděl a na důkaz svého čistého úmyslu všecky modly neb bůžky domácí zrušiti kázal, ihned uzdraven a se synem svým Tiburtem pokřtěn jest. Tak má i hříšník litovati a všecky libůstky ze srdce svého vyhostiti, chce-li odpuštění dosíci.

Jistý otec měl 3 syny. První jej vroucně miloval a z lásky té i rozkazy jeho ochotně vykonával, když pak časem pochybil, srdečně plakal a prositi neustál, až rozhněvaného otce udobřil. Druhý také byl dobrý a poslušný, také svých provinění želel; však více proto, že trestu se bál, než že dobrotivého otce rozhněval. Třetího pak jen přísná kázeň otcova na uzdě držela. Zlovolník často se zlého dopouštěl a jedině pokuty otcovy se hrozil, již také nikdy neušel. — Ejhle *obrazy lítosti* dokonalé, nedokonalé a jen přirozené!

Dosti se napravil, kdo upřímně lituje.

Kdo svých hříchů lituje, Bůh se nad ním slituje. *Přísloví.*

C) O pravém úmyslu neb předsevzetí, (pokání vůle). *)

I. Co jest? — Z lítosti povstává *pravý úmysl neb vůle člověka se polepšiti a nikdy více nehřešiti*. 1. „Pravý úmysl obsahuje se vlastně v pravé lítosti; nebo kdo upřímně hříchu lituje a nenávidí, nemůže zároveň milovati ho, nemůže chtít v něm zůstatí a opět se ho dopouštětí.“ Hříšník, jenž opravdově lituje, jistě sobě předsevezme, na důkaz upřímné skroušenosti a lásky, že nechce Boha více urážeti, ale že na cestu ctnosti se navrátí, byť sebe bylo obtížnější, i od té chvíle že příkázání boží ochotně a věrně plniti bude. *Pravý úmysl* jest nerozlučně *spojen s pravou lítostí*, takže, kdo by ho neměl, opravdu by hříchů nelitoval, aniž by odpuštění dosáhl. Bez této

*) *Úmysl* slove ustálená vůle k jistému jednání čili odhodlání se k vykonávání jistého záměru. Po uzralém úmyslu následuje ihned jednání, jímž konečný výsledek jest dokonaný *čin* čili *skutek*.

Slovo *vůle* má dvojí význam, t. jakožto mohutnost duševní — vedle rozumu a citu — vůbec a též co zvláštní průjev této mohutnosti, co jednotlivé *chtění*. Opakuje-li se jedno chtění několikrát, máme výsledek podobný, jako když se opakuje tatáž představa — učíme se chtít, docházíme zručnosti vůle. Tak povstávají *zásady* (maximy). Vždycky jasně nevysvítá, kterak se v určitém případě jednati má: člověk rozvažuje co činiti. — V duši vystupují nejružnější podněty (strast, bol, škoda, ztráta, chvála, hana . . .), budíce jednotlivé chtění v směrech

vůle člověk nikdy by se nenapravil; a bez polepšení nelze se nadít, hříchův odpuštění.

Text. „Co tedy díme? Snad zůstaneme v hřichu? Odstup to! Nebo, kteří jsme jakožto křesťané zemřeli hřichu, kterakž ještě živi budeme v něm?“ (*Řím. 6, 1—2.*)

Výroky. „Tehdáž duše hříchů svých opravdově želí, když opravdovou má vůli.“ *Sv. Theresie.* „Co jest podstava soše, základ budově, to úmysl polepšení.“

Hříšník musí vůli mítí, že se chce i hřichu zbýti.

2. Kdo se chce upřímně polepšiti, musí mítí pravou vůli:

a) že se chce varovati všech hříchů, a to nejen smrtelných, nýbrž i všedních.

Texty. „Obratť se a činite pokání ze všech svých hříchův a nebude vám ku pádu nepravost vaše.“ (*Ez. 19, 30.*) „Od každé cesty zlé zdržoval jsem nohy své, abych ostříhal cest tvých.“ (*Žlm. 118, 101.*)

b) že se chce varovati všech příležitostí a nebezpečství k hřichu, t. takových osob, míst, zaměstnání, kněh, . . . skrz které a kde by mohl přijíti ku pádu. Hřichu se zajisté neuchrání, kdo se příležitosti nevaruje.

Výroky. „Jen kdo vzdálil se příležitosti, vzdal se nepravosti.“ *Isid.* „Kdož miluje nebezpečství, zahyne v něm.“ (*Sir. 3, 27.*)

c) že chce vsí náklonnosti k hřichu odpírati, zlé myšlení odstraňovati, zlé žádosti potlačovati a naruživosti své krotiti.

d) že chce k zachování milosti boží všech potřebných prostředkův užívati, jako jsou: modlitba, poslouchání slova božího, nábožné rozjímání, pamatování na poslední věci člověka, půst, častá zpověď a přijímání a j.

e) že všemožně odstraní škodu, hříchy svými bližnímu učiněnou, že t. navrátí cizí statek, že nahradí a napraví, v čem koho

protivných; povstává boj. Člověk se kolisá, až jeden z podnětů převahu si zjedná, má kolísání konec; člověk se rozhodl, ustanovil se na jistém předsevzetí.

Člověk není trpným divákem. On může dle rozvážení svého přiměřenou představou jednomu z podnětů ku pomoci přispěti, proti tlaku se opírati. Rozvážlivý muž má vládu nad sebou, kdežto vášnivý bez rozmyslu každému podnětu se dá unéstí. Kdo s rozvahou jedná, má vůli, jest volným, svobodným. Svoboda jest volnost rozhodování o jednání svém bez všelikého působení na nás cizího vlivu. Taková naprostá svoboda, zcela neodvislá od vnějších podnětů, může se přičítati jedině Bohu. Člověku přísluší jen svoboda obmezená. *Sl. nauč. (v. vůle).*

skrze hřích pohoršil, a komu na cti, na zdraví neb jinak ublížil. (*Zacheus Luk. 19, 18.*)

f) že ze srdce *odpustí nepřátelům a škůdcům* svým.

g) že bedlivě *vykoná všechny povinnosti* stavu svého; neb kdo těchto zanedbává, opět do předešlých hříchů snadno klesá (než o tom všem bude se mluvit níže při dostiučinění.)

II. *Vlastnosti úmyslu.* Aby pak úmysl k úplnému napravení nás přivedl a odpuštění hříchů hodných nás učinil, musí býti:

1 *Upřímný* a opravdový, t. j. hříšník má nejen pouhá slova říkati, nýbrž má opravdu vůli míti, že se chce polepšiti (I. a—g.)

2. *Obecný*, t. j. musí se na všechny hříchy vztahovati. „Kdo z pěti nebezpečných ran jen čtyry zahojil, na pátou zajisté zemře: tak kdo nemá vůli všech hříchů se varovati, nepolepší se, jistě zahyne.“

Texty. „Kdobykoli celého zákona ostříhal, přestoupil by pak v jediném, učiněn jest všech vinen.“ (*Jak. 2, 10; srv. Ez. 19, 30; Žlm. 108, 101.*)

3. *Určitý*, t. j. musíme ze jmena a podrobně si ustanoviti, co, kdy a jak k polepšení svému konati chceme. Ano úmysl má býti tak opatřen, aby se naň člověk právě v čas, když se mu k vyvedení poskytuje příležitost, dokonale rozpomenul.

4. *Pevný*, t. j. hříšník musí býti odhodlán, že chce při všem lákání nenáviděti hříchu, a všemu návalu pokušení statně odpírati a v dobrém setrvati, jakož ukazuje písmo sv.: „Přisahal jsem a uložil ostříhati soudu spravedlnosti tvé.“ (*Žlm. 118, 106.*) „Jestli ruka tvá neb noha tě pohoršuje, utni ji . . .“ (*Mat. 5, 30.*). A sv. Pavel píše: „Kdo nás odloučí od lásky Kristovy? zdali soužení aneb úzkost, aneb hlad? zdali nahota či nebezpečenství? zdali protivenství, čili meč? Pro tebe mrtvení býváme celý den, jmíni jsme jako ovce oddané k zabití; ale v tom ve všem přemaháme pro toho, kterýž nás zamiloval.“ (*Řím. 8, 35.*)

Výrok. „Nic není, čehoby setrvalá horlivost nedobyla a neunavená péče nedosáhla.“ *Sv. Bernard.*

5. *Účinný*, či musí úmysl neprodleně v skutek přecházeti; musíme to, po čem by naše polepšení následovati mohlo, alespoň počíti.

Texty. „Odvrzte od sebe všechna přestoupení svá, jichž jste se dopustili, a učiňte sobě srdce nové a ducha nového.“ (*Ez. 19, 31.*) „Ale nyní se raduji, že jste se ku pokání zarmoutili. Zarmoutili jste se zajisté podlé Boha.“ (*II. Kor. 7, 9.*)

Výroky. „Kde není bázně tam není žádného polepšení; kde

není polepšení, tam jest pokání marné, ježto nepřináší ovoce svého.“ *Tertullian*. „Zlý kající vyvrátí ve zpovědi hřích ústy svými, opět veň se navrátí. Tedy podoben jest člověku, jenž cihlu nevypálenou myje: čím více ji umývá, tím více bláta bývá: též čím kdo více v hřichy se navracuje, tím sobě více hřichy k pomstě obtěžuje, neb na prázdno milost boží bere.“ *Sv. Jeroným*. „Marnét jest pokání, jež následní vina poškvvrňuje; nic neprospívají nářky, jestliže se opakují hřichy. Nic neplatí hříchů prominutí žádati a co zlého znova opětovat.“ *Sv. August*. „Proč úmyslem svým na zejtrék odkládáš? Povstaň a v tu chvíli počni a řekniž: Nyní čas jest ku konání, nyní čas k bojování; nyní čas příhodný k polepšení.“ *Bl. Tomáš Kp*. Železo musí se kouti, dokud jest žhavé; tak úmysl má se v skutek uváděti, dokud srdce jest skormoucené.—Jako bublina, jako rosa mizí úmysl, pak-li brzo v skutek nevchází.

Přísl. Sliby jsou chyby. — Když ďábel byl nemocen, sliboval dobrým být a když se pozdravil, ďábel horší než prvé.

III. *Prostředky k zachování a vykonání pravého úmyslu.*

1. Takový pak úmysl uvéstí ve skutek zajisté není snadno. Pravý úmysl se sice na lítosti zakládá; nebo čeho kdo lituje, toho má vůli se i varovati. Tudíž takové pokání vůle samo sebou se vyrozumívá i zdá se pro kajícího býti dosti snadné. Než zkušenost naopak učí. Jak často hříšník v slzách se rozlévá a hořekuje, a přece *upadá zase*! Proč? proto že nemá pevné vůle, jížby opravdově a mocně od hříchů se odtrhl, a ctnosti se oddal. Jako těžko křivý napravití strom, tak i nesnadno dáti pravý směr vůli tuhé, neohebné. Jako síla magnetu vzrůstá, pozvolna-li tíže se mu přidává; tak i vůle tím více lne k hříchům a nepravostem, čím ony mocnější a déle na ni naléhají. Zvyk jest druhá přirozenost a hřichu-li člověk zvykne, nesnadno ho pak odkládá. „Může-li změnití mouřenín kůži svou, aneb rys peřestost svou? tak i vy nebudete moci dobře činiti, naučivše se zlému.“ (*Jer. 13, 23*.) Smutný výrok ale pravdivý! — Podobáme se v tom učeníkům spícím v zahradě Jetsemanské. Když je Kristus zbudil, styděli se za svou ospalost; avšak usnuli opět. Dobře pravil Pán „Duch jest volný, ale tělo slabé.“ Proto 2. třeba *a*) milosti boží, aby slabosti přispěla ku pomoci, by ochotně a mocně zlému odpírajíc, se chápala ctnosti. O tuto milost skroušeně a nábožně *se modleme*; a však *b*) i sami *bděme*, úmysl svůj často a vřele *obnovujeme*; *c*) *zpomínejme* na smrt a po-

slední věci své; d) často se zpovídejme; e) postarejme se o to, bychom si přestupování zákona božího těžké, ano nemožné učinili, k čemuž i upřímných *přátel* ku pomoci beřme.

P ř í k l a d y.

a) *Biblické*. Když byli *Israelité* za časů soudců modlářství se dopustili, rozhněvav se Hospodin, dal je v ruce Filistynských, od nichž byli souženi velmi za osmnácte let. Potom volali k Hospodinu: Zhřešili jsme, odplat nám, jakkoli tobě libo; toliko nyní vysvoboď nás. I všechny modly cizích bohů vyvrhli, a sloužili Hospodinu, Bohu svému, kterýž slitoval se nad bídami jejich. (*Soud.* 11, 15.) Tak i *David* měl pravý úmysl polepšiti se (v. svrchu *Žlm.* 118.) Podobně *Marnotratný syn*, *Zacheus*, *Magdalena*, *Petr* a j.

b) *Jiné*. Sv. *Augustin* před svým obrácením měl v obyčeji klíti a zaříkati se, což potom naprosto odložil. Podobně zdálo se mu nevyhnutelnou potřebou, ukájeti tělesných žádostí; než s pomocí boží i toho se odřekl, a však tou měrou se všech příležitostí k hříchu vystříhal, že s osobou druhého pohlaví o samotě ani mluvíti nechtěl.

Vypravuje se, že před věky se viděl v *Cařihradě* neobyčejný úkaz na nebi. To se vykládalo, že město toto hříšné ohněm s nebe bude ztráveno. Uděšení obyvatelé činili pokání dle příkladu *Ninivitských*. I vyšli ven s císařem za město a odebrali se v kajicnosti na místo podál města. Když se pak den přiblížil, v kterýž se to mělo státi, poslali jsou, aby viděli, co se přihodilo. A však uslyševše, že město stojí, obrátili se domů, a navrátili se k předešlému hříšnému životu. Ty však, křesťane, nečiň takto, nýbrž dobrý úmysl vykonej.

Naproti tomu, když za času sv. *Františka Sal.* posádka pevnosti *Allingské* všem prostopášností a nepravostem byla oddána, muž tento apoštolský tak srdci všech hříšníků pohnul, že jako *Ninivité* opravdu k Bohu se obrátili, a v kajicnosti také setrvali.

Pohanský mudrc a dějepisec *Plutarch* býval velmi zlostný; avšak, jak sám o sobě vypravuje, umínal si, nehněvati se po celý den, pak dva, tři dni, až po celý měsíc a konečně více se nerozhorlil. Podobně i nestřídmosti odvykal, ujímaje si den ode dne vína, takže meze střídmosti více nepřekročil. Co mohl pohan, může a mnohem spíše může křesťan!

Přísloví. K peklu jest cesta dlážděna samými dobrými úmysly. — Když ďábel byl nemocen, sliboval dobrým být, a když ozdravěl, ďábel horší než prve. — Vůli má, ale skutek utekl! —

Hříšník musí vůli míti,
všech že chce se hříchů zbýti.

P o d o b e n s t v i.

Tomu, kdo z nestřídmosti se roznemohl, káže lékař: „Nejez!“ Podobně volá Kristus ústy kněze k hříšníkovi: „Jdi a nehřeš více!“ (*Jan* 8, 14.) „Bývají věci poslední horší než první.“ (*Luk.* 11, 26.)

Co jest podstava soše a základ budově, to jest pevný úmysl k života polepšení. — Jako tělo bez duše, jest skutek bez dobrého úmyslu. *Sv. Bernard.*

Jako střecha na sloupích a sloupové na základě spočívají: tak záleží život na ctnosti a ctnost na dobrém úmyslu. Pravý úmysl činiti pokání, jako smrt životu činí hřešení konec. *K.* Jako tělo se očima řídí, tak má dobrý úmysl spravovati naše jednání. *Z.*

Má-li hřebík ve zdi pevně držeti, musíš jej mocně a hluboko zatlouci: podobně má-li být úmysl pevný, musí se hluboko v srdce vštípnouti a často obnovovati.

Jako vlk, byť byl i ovci neuchvátil, zůstává vlkem: tak mnohý hříšník, nemoha hřešiti, přece zůstává hříšníkem.

Mnozí hříšníci touží a slibují stále, aniž se kdy počínají káti, jsouc tak podobni obrazům nebo sochám, jež pořád stojí na jednom místě, v jedné podobě. *K.*

Udatný velitel tvrze jest pevně odhodlán svěřené mu místo hájiti a raději umříti, než-li je nepříteli vydati. Tak pevné má býti předsevzetí kajícíkovo.

Nemoc-li se vrátí, bývá horší než první: tak bývá v smyslu duchovním s hříšníkem. „Budu-li co jsem zbořil, zase vzdělávati, přestupníkem sebe činím.“ (*Gal.* 2.)

Návyk jest druhá přirozenost. — Chceš-li zvyku přemáhati, musíš stále bojovati.

Jako sněhová koule dále se valíc, v mocnou spoustu vyrůstá: tak hřích stává se návykem neodolatelným. Hřích z obyčeje jako hrobový kámen hříšníka obtěžuje, tak že nepovstane, leč až anděl kámen odvalí, až Bůh se nad hříšníkem smiluje.

Kdo dlouho okovy nosil, bude pokulhávati i když se mu odňaly:

podobně kdož dlouhý čas okovy hříchu byl sepiat, po cestách přikázání božích s tíží bude kráčet.

Vřed zastaralého návyku buď odčísnut železem ostrého skroušení, a jest-li že bolest trpká, k umírnění přičiň masti nábožnosti.

Divadelní pokání. „Na divadle představují herci krvavý, ukrutný souboj, zdajíť si zasazovati smrtících ran. Mnohý z nich klesá co mrtev; než sečkejte jen chvílku: opona spadne a co tu? Domnělý mrtvý vzechopí se vzhůru, jest zdrav a tím, kým byl prve.“
S. Jan Zl. Tak mnohý z hříchu povstav, brzo zas upadá.

Dítě jde do školy; pes sousedův v yběhnuv proti němu, štěká a dítě z bázně domů se vrací: podobně m nohý hříšník pro posměch zlých soudruhů pokání činiti se obává. —

Chromacius, místodržitel v Římě za času císaře Diokleciana, roznemohl se nebezpečně, aniž mu mohl kdo pomoci. I slyšel o sv. Šebastianu, že mnohé divy koná. Povolav jej, táže se, jakou mocí divy tyto koná? „Mocí Kristovou,“ dí Šeb. „Uzdraví-li mne Kristus, odvece Chr. chci v něho uvěřiti.“ — „Ano uzdraví tě, pravil sv. muž, dřív ale musíš všecky modly své zničiti.“ I přislíbil Chr. to učiniti; však na to ještě více se roznemohl. Když pak Šeb. opět přišel táže se: „Vyhladil si všecky modly své?“ „Ano, dí vladař, nechal jsem jen jedinkou, ježto jest tak uměle vzdělána a dědictví otcovské.“ „A kdyby měla cenu veškerého světa, musíš ji dáti, chceš-li zdrav býti,“ dí Šebestían. I učinil to Chrom. a ozdravěl. — Podobně i hříšník neozdraví, nebude-li míti alespoň pevné předsevzetí, že všecky modly srdce svého — hříchy své — vyhladí.

Jistý otec poslal syna svého na pole, aby osení vyplel. Syn shledav, jak je zarostlé travou, zhrozil se práce i lehna na mez, spal. Přišed otec, domlouval synovi, řka: „Není třeba, bys pole pojednou vyčistil; dosti bude, když vypleješ za den tolik, co tvé tělo obnáší!“ Syn vstal a dal se chutě do práce a za několik dní bylo osení čisté. — Tak hříšník při dobré vůli a snaze poznenáhla se polepší.

D. O zpovědi (pokání úst.)

I. *Co jest zpověď?* 1. Hříšník, jenž seznav vinu svou, pravou lítostí byl pohnut a umínil sobě opravdu polepšiti se, vroucně si žádá, míti také ujištění, že ho Bůh na milost přijímá. A proto jako marnotratný syn, chvátaje do náručí otce svého, dí jemu: „Otče, zhřešil jsem proti nebi a před tebou!“ aby ona potěšitelná slova slyšel: „Doufej, synu, odpouštějí se tobě hříchové tvoji!“

On jde a z rozkazu Kristova hříchů své jednotlivé skroušeně t. j. tak, aby lítost a kajicnost srdce jevil, nikoli hříchů pouze odříkával, na místě božím knězi k tomu od biskupa zvláště ustanovenému vyznává, kterýž, uzná-li jej za hodna, mocí od Krista jemn udělenou a od biskupa naň přenešenou, hříchů mu odpouští, či rozhřešuje ho. — To a takové vyznání hříchů slove zpověď. *Zpověď jest skroušené vyznání, v kterém hříšník na sebe před knězem, k slyšení zpovědi náležitě zřízeným, ze svých spáchaných hříchů žaluje, aby od něho dosáhl rozhřešení.*

Kratší výměr: „Zpověď jest vyznání z hříchů, které kajicník činí zpovědníku, aby od něho došel rozhřešení.“ *K. Pražský.*

Rozhřešení jest odpuštění hříchův, jehož kněz na místě božím uděluje kajícímu hříšníkovi a má takovou platnost, jakoby ho Bůh sám uděloval.

Zpověď nazývá se také *správou boží*, protože hříšník při zpovědi pomocí kněze co ustanoveného soudce dochází smíření s Bohem.

Zpověď jest dvojí: veřejná a soukromá. — Druhdy bývala zhusta ve zvyku *zpověď veřejná*, t. hlasitá před několika svědky nebo před celým sborem, kdežto hříšník, jenž se těžkého hříchu k velikému pohoršení věřících a k hanbě církve byl dopustil, buď samovolně neb na rozkaz biskupa se vyznával, aby církev uraženou a pohaněnou smířil. Ta ale nebyla nikdy zákonem, nýbrž z vlastního puzení hříšníka, aneb na radu zpovědníka se děla; a však znenáhla z moudrých příčin v církvi přestala *), takže za našich časů známe jen *zpověď soukromou* aneb *ušní* (do ucha), totiž jen před zpovědníkem; a taková zpověď tuto se míní. — Že pak zpověď bludaři a odpůrcové Církve kat. zamítají, za vynález knězovlády (hierarchie), za zbytečné trýznění svědomí, ano za ústav znemravňující a škodlivý ji vyhlášují: protož tuto — k nestrannému uvážení pravdy — obšírněji se o ni jednati bude.

II. *Důvody a potřeba sv. zpovědi.*

1. *Zpověď jest ustanovení božského.* Kristus vtělený Syn boží chtěl zajisté, aby hříchové jen lidem opravdově kajícím byli odpuštěni; a protož dal svým apoštolům a nástupcům jejich, biskupům

*) Od IV. stol. zpověď veřejná nepřipouštěla se více při biskupech a kněžích, při manželích a jiných křesťanech, kteří zpáchali hříchů zvláštní ošklivosti a tíže (vraždy, smilství, cizoložství a j.) až znenáhla po sněmu Tridentském v církvi úplně zanikla. Takové veřejné vyznání bývalo více na škodu a ku pohoršení, než zpáchaný čin hříšný sám.

a kněžím dvojí moc: nejen hříchův odpouštěti, noprž i zadržovati (*Jan* 20, 23 v. *Svat. pokání* I, 4.) Aby moc tuto vykonávati mohli, mají se přesvědčiti, zdali hříšník odpuštění a rozhřešení zasluhuje čili nic. Přesvědčení toho, nejsouce vševědoucí nemohou nabýti jinak, leč když kajícník sám na sebe před nimi žaluje, sám své hříchy ze jmena vyjeví, čili se vyzpovídá. *Kristus* tedy s mocí rozhřešující a zadržující dal jim zároveň moc zpovídati, či *zpověď ustanovil*.

Čteme v *st. zákoně*, že lid židovský podle rozličnosti hříchů svých rozličné oběti přinášel. Z oběti těchto mohli kněži hříchy obětujících poznati; potom na hlavu oběti ruce vzkládali a za odpuštění hříchů lidských se modlili. (II. M. 4, 5.) Co v *st. zákoně* bylo *předobrazeno*, v novém skutečně se vyplnilo.

2. *Zpověď po všechny věky křesťanské se zachovávala.*

a) Hned *apoštolům* se věřící zpovídali, jakž o tom písmo sv. se zmiňuje. Sv. ap. *Jan* (1, 9.) výslovně píše: „*Jest-li že budeme vyznávati hříchy své, věrnýť jest a spravedlivý Bůh, aby nám odpustil.*“ — „Mnozí z věřících přicházeli k *Pavlovi*, vyznávajíce a vypravujíce skutky své.“ (Sk. 19, 18.)

b) Od apoštolů pak byla *zpověď zachovávána* až na naše časy, jakož toho přehojná *svědectví* máme:

Sv. Klement, třetí nástupník sv. Petra, píše v ta slova: „Kdyby nějaký hřích do srdce člověka byl se vloudil, tedy se nemá styděti člověk, pakli o spasení duše starostliv jest, představenému církve se zpovídati, aby od něho slovem božím a spasitelnou radou uzdraven byl.“ — Podobně *Hermas* z prvního a *Irenej* z druhého století mluví o *zpovědi*, jakožto o věci vůbec známé. *Tertullian* dí: „Mám za to, že se mnozí té spasitelné práce (vyznání) štítí a den ode dne s ní odkládají, protože více zahanbení, nežli spasení své na očích mají.“ — V III. stol. *Origenes* napsal: „Všecko, co jsme provinili, musíme oznámiti, a jestli jsme tajně přečinili aneb řečí poklesli, aneb třeba jenom v smýšlení, všecko musíme zjevit; neb jest-li že sami na sebe žalovati budeme, nebude na nás žalovati ďábel.“ — „Budeme-li hříchy své nejen před Bohem, nýbrž i před těmi vyznávati, kdož moci mají nás zhojiti, budou nám odpuštění.“ *Týž*. „Milí bratři! Jedenkaždý z hříchu svého se zpovídejme, dokudž nás co hříšníků na světě stává, dokudž se *zpovědi průchod* dává, dokudž ještě k dostiučinění a udělovanému skrze kněžstvo odpuštění u Pána se přivoluje.“ *Sv. Cyprián*. V stl. IV. sv. *Basil* dí: „Hříchové musejí nevyhnutelně těm vyjevení býti, jimžto posluhování svátostmi jest

svěřeno.“ *Sv. Ambrož.* „Kněz poznaje podle své povinnosti rozdílnost hříchů, ví, kdo svázán a kdo rozvázán býti zasluhuje.“ *Týž.*

V stl. V. sv. *Augustin* píše: „Bůh náš dobrotivý a milosrdný chce, abychom vyznávající se z hříchů v životě tomto, nebyli pro ně zahanbeni v životě budoucím. Neboť, když my vyznáváme, On odpouští; když my uznáváme, On promíjí.“ „Dlužno zajisté, aby se hříšník podvolil rozsudku toho, kteréhož Hospodin učinil místodržitelem svým.“ *Týž.*

Tak jest zpověď o podstatněna šedošedou starobylostí od I.—V. století, na kteréžto časy se protestanti rádi odvolávají. — Odtud svědectví o zpovědi jsou ještě hojnější. Jest tedy *prastarý zvyk* v Církvi zpovídati se, kterého by věru lidé nezaváděli, ani nešetřili, kdyby neměl z Krista původu.

Není zpověď nález lidský, jakož odpůrcové církve hlásají, že *Inocenc III.* ji r. 1215. uvedl; nikoli, onať starověká jako církev sama. Týž papež pro tehda panující vlašnost křestanů dal toliko nařízení, aby každý, alespoň jednou v roce, svému nařízenému knězi se zpovídal, ač to nábožní předkové hned od časův apoštolských činívali častěji. Proto dí sv. *sněm Tridentský*: „Kdoby popíral, že svátostné vyznání zákonem božským jest ustanoveno a k spasení duší potřebno a řekl by, že způsob tajně samotnému knězi se zpovídati, kteréhož církev kat. hned od počátku vždy zachovávala a zachovává, s řízením a rozkazem P. Ježíše Krista se nesrovnává a toliko náleze lidský jest, budiž z církve vyobcován.“ *Sez. 14. kan. 6.*

3. Zpověď zakládá se na věci samé.

Jen zpovědí může kněz svou plnomocnost od Krista udělenou, aby hříchy dle svého uznání buď odpouštěl, buď zadržoval, vykonávati; bez zpovědi byla by tato plnomocnost marná.

a) Kněz jest na místě božím *soudcem*, maje souditi, jest-li hříšník vinen a odpuštění hoden, čili nic. On musí znáti vinu a přesvědčiti se o kajícíosti hříšníka; proto musí kající sám na sebe žalovati.

Výroky. „Možno-li spravedlivě souditi, když do srdce nelze nahlédnouti? Kterak rozváže uzel hříchů, jehož nevidí? „Kněz může jen tenkrát úřad svůj (co soudce) dobře konati, a ustanoviti, kdo rozhřešení zasluhuje a komu má býti odepřeno, když mu hříšník oznámí hříchy, jichž se dopustil.“ *Sv. Jarolím.* Mírnější trest se usuzuje tomu, kdo se sám přizná; tak milosti dojde u Boha, kdo z hříchů svých se vyznává. *K.*

b) Zpovědník jest *učitel* a rádce: mohl-li by ale učiti, nabízet, trestati. — jak tomu apoštol chce (II. *Tim.* 4, 2), hříšníku

věčnost, soud a spravedlnost boží tak důtklivě na srdce klásti, kdyby nebylo zpovědi?

Výroky. „Hříchové jsou rozdílní a každý člověk má jiné náklonosti a vášně. Za tou příčinou každému hříšníku zvláštního naučení potřebí jest, kteréž se mu toliko v zpovědi uděliti může. — Hřích jest největší zlé na světě, jestiž urážka nejsvětějšího Boha. Jsou ale lidé, kteří v úplné duchovní spustlosti živi jsouce, kazáním a ostatním veřejným a obecním vyučováním buď nerozumějí, aneb na sebe je obrátiti neumějí, neb docela je neslyší; proto kněz jakožto otec činí — kajícího zvláště a soukromě (ve zpovědi) pozorna na hrozné nebezpečenství, ve kterém se duše jeho nachází.“ *Jirsík.* Jako dítě otci a přítel příteli rád se svěruje: podobně nemá býti nepříjemno a obtížno hříšníku svěriti se knězi ve sv. zpovědi.

c) Zpovědník jest *lékař duše*, jejížto rány, aby zahojil musí ohledati, viděti.

Výroky. Uštknul-li koho tajně had — ďábel, a jedem-li hříchu ho nadchnul, aniž kdo o tom povědomost má: jest-li že uštknutý mlčeti bude, aniž pokání činiti, aniž ránu svou nebude chtít projevíti; kněz, ač má jazyk k uléčení, nebude mu moci prospěti. Stydí-li se nemocný ránu ukázati, čeho lékař nezná, také nehojí. *Sv. Jeroným.* „Hřích jest zžírající, zhoubný rak duše a ohavný neduh. Jakož ale není všeobecného léku proti všem neduhům těla: rovněž ho není proti všem neduhům duše. A protož musí každému kajícímu zvláště — dle rozličnosti duchovních nemocí — přiměřeným lékem býti poslouženo; hříšník musí vyjeviti upřímně, kterakým neduhem duše jeho jest ztrudněna, aby mu duchovní lékař pravý lék poraditi mohl, jinak by ho zajisté kněz zhojiti a ku potlačení zlých jeho návyklostí prospěšen býti nemohl.“ *Jirsík.*

4. *Potřebnost zpovědi zakládá se na podstatě svátosti pokání a na její účincích.*

a) K odpuštění hříchů, po křtu sv. zpáchaných, třeba svátosti pokání (v svr. potřebnost sv. pokání), jejíž podstatná částka jest zpověď, pročež kromě pádu nemožnosti — *zpovědi k odpuštění hříchů* nevyhnutelně třeba, takže bez ní ani skroušená litost, ani sebe přísné dostiučinění a nejtěžší kající skutky neprospívají.

Výroky. „Pro toho, kdo Boha těžkým hříchem urazil, není jiného prostředku, ujíti věčného zavržení, leč z hříchů svých se vyznati. Ale jak, jest-li jich z celého srdce želim, po celý život svůj za ně se kám, jest-li že se na poušť odeberu, tam se bylinkami

živím a na zemi líhám, není na tom dosti? — Čiň co chceš, z hříchu-li se nevyznáš, jehož tobě paměť připomíná, nelze, abys došel prominutí.“ *S. Liguori*. „Tak milost boží ustanovila jest, že odpuštění od Boha ne jinak, leč prosbami kněží odpuštěno býti může. Nebo Kristus Ježíš udělil představeným Církve tu moc, aby zpovídacím se pokání ukládali a blaživým zadost učiněním očištěných ku přijímání Svátostí jakožto dveřmi smíření se propouštěli.“ *S. Lev*. „Nikdo nemůž ospravedlněn býti od hříchu, z kterého se nezpovídal.“ *S. Ambrož*.

Zpověď jest nad míru spasitelná. Neboť

b) *Jen zpověď lze hříšnému se napravití a ctnostnému zdokonaliti se*. Zpověď vede hříšníka ku poznání sebe, ke skroušenosti ducha a brání mu padati do hříchů. Zpověď hříšníka zahanbuje, pokořuje, tresce, však i poskytuje mu vhodných prostředků k napravení.

Výroky. Ovoce pokání má býti polepšení života. To ale postaveno jest na pravém poznání svých povah a náklonností. Toto umění jest však velmi nesnadné, takže člověk obyčejně dříve jiné poznává, než sebe samého. Proto přemoudré a blahodéjné jest to ustanovení boží, aby kněz v zpovědi, jakožto důvěrný přítel v tomto velikém díle kajícího podporoval.“ *Jirsík*. To činí v zpovědnici jako učitel a lékař (v svrchu 3. b. c. a níže III. Užitky zpovědi). Jako na moři třeba dobrého ředitele a na cestách zkušeného vůdce: tak na cestě ctnosti třeba přítele a rádce, kterýžby nevědomého učil a slabého podporoval, t. moudrého zpovědníka.

c) *Jen zpověď dochází hříšník pokojného svědomí*.

Výroky. „Kam medle, kam se otrok hříchu uteče? Sebe, kamkoli prchne, vleče s sebou. Zlé svědomí před sebou neuteče; nenít, kamby ušlo; následuje sebe, ba neodstupuje od sebe; nebo zpáchaný hřích nalézá se u vnitř. Chceš slyšeti radu? Chceš-li před Bohem utéci, k němu uteč, vyznáváje se a ničeho před ním neukrýváje; nebo vyznati se můžeš, ukryti se nemůžeš.“ *Sv. Aug*.

5. Konečně *Bůh káže se zpovídati*, jehož poslouchati sluší.

Výroky. „Právě ti se proti nebi těžce proviňují, kteří jeho rozkazy ruší. Neboť, an Spasitel řekl: Komu hříchy odpustíte, tomu jsou odpuštěny, a komu jich zadržíte, tomu jsou zadržány: táži se: Kdo prokazuje božské velebnosti více uctivosti, zdali ten, kdo rozkazů božích je poslušen, aneb onen, kterýž jim odporuje? Církev však, buď že zadržuje nebo rozvazuje hříchy, poslušenství své Bohu prokazuje.“ *S. Ambrož*.

6. *Každý tedy křesťan, jenž těžce zhřešil, jest povinen se zpovídati.* „Třeba jest, aby, kdo hříchem smrtelným jest stížen, svátostnou zpovědí k duchovnímu životu byl opět povolán.“ *K. Ř.*

Církev nařizuje všem věřícím, aby nejméně jednou v roce a sice v čase velikonočním se zpovídali (v. 4 příkaz. círk.); však uvážíme-li, co prospěch našeho spasení žádá, uznáme zajisté, že nám třeba častěji do roka se zpovídati.

Kdy ale a v kterém věku se mají věřící počít zpovídati, nelze ustanoviti. „Zákonem zpovědi nikdo vázán není před tím věkem, kterým počíná rozumu svého užívati. Nedá se však tento věk vyměřiti jistým počtem let; ale to jen vůbec ustanoviti se může, od té doby že se má dětem uložiti zpovídání, když dovedou rozdíl činiti mezi dobrým a zlým a jejich srdce nějaké zlomyslnosti bylo schopno.“ *K. Ř.*

Ten kdo těžkých hříchů má, ať se knězi zpovídá.

Příслови. Přiznání polovice pokání. — Hříchu vyznání jeho zhlazení. — Hotové zdraví, kdo nemoc poví. — Tajnou ránu těžko léčiti. — Lépe se krátce stydět, než dlouho želeť. — Lépe se jednou zardít, než stokráte blednouti.

III. Užitek zpovědi jest týž, jakýž plyne ze svátosti pokání. Křesťan kající nabývá ní:

1. *Odpuštění hříchů.* „Pokudž hříchy své nejen Bohu, ale i těm vyjevíme, kteří rány duše naší zhojiti mohou, smazáni budou hříchové naší skrze toho, jenž pravil: „Shladil jsem jako oblak nepravosti tvé“ (Is. 44. 22.) *Origenes.* Jako voda tvář a celé tělo obmývá ode vší nečistoty: podobně očišťuje zpověď ode vší poskvrny hříchu a činí ji hodna nebeského království. *K.*

2. *Prominutí trestů věčných.*

Výroky. Co bylo vyznáním očištěno, nezůstane, aby při soudu bylo odsouzeno. Jest-li že se zpovídati zpečuješ, v srdci svém peklo uvažuj, kteréz zpověď hasí: velikost trestu sobě představ, abys neváhal prostředku uchopiti se.“ *Tertul.* „Zpověď jest spása duší, záhuba nepravostí, ďáblův protivnice, zacpává otvor pekla, otvírá brány rajske.“ *Augustin,*

3. *Milosti ospravedlňující.*

Výroky. „Kdo se sám vinen dává, ač hříšník jest, už spravedlivým býti začíná, poněvadž sebe samého nešetří a spravedlnost boží poznává.“ *S. Ambrož.* „Zpověď uzdravuje, zpověď ospravedlňuje; všecka naděje na zpovědi záleží; zpověď jest místo smilování.“ *S. Isidor.*

4. *Posily a zdokonalení v ctnosti*; neboť ona jest jistým prostředkem k poznání sebe, k vystříhání se hříchu a k opravě života.

Výroky. „Náš milý Spasitel proto Církvi své svátost pokání a zpověď zůstavil, abychom se ní od hříchův očišťovali. — Skrze zpověď se netoliko ode všech hříchův očistíš, ale také větší síly k odpírání jim na budoucí čas dojdeš. Osvítí se též svědomí tvé k snadnějšímu jich rozeznání a srdce se hojně milosti boží zapálí, k vynahrazení všeliké z hříchu pošlé škody. Nápodobně posilněn budeš ku cvičení se ve všelikých dobrých ctnostech: v pokoře, poslušnosti, v svaté sprostnosti, v lásce křesťanské a tím jediným skutkem — více ve všelikých ctnostech prospěješ, než kterým koli jiným prostředkem.“ *Frant. Sal.* Strom-li se často neprohliží a neořezává, mívá plno vlků — výhonů, ježto mu mnoho šťávy a síly ujímají: podobný řez v smyslu duchovním jest zpověď.

5. *Pokojného svědomí.*

Výroky. „Před zpovědí smuten buď, po zpovědi se raduj: jižto uzdraven budeš.“ *S. Aug.* Skrze zpověď bude srdci odlehčeno, rovně jako se nám zdá, že svým bolestem ulehčíme, když je lékaři oznámíme. Když ušel člověk velikému nebezpečení, jest mu volno, příjemno: podobně dochází hříšník v svaté zpovědi pravé spokojenosti. *K.*

6. Zpovědi nad to kojí se *láska a svornost* v rodinách, jí bezpečnost života, jmění a cti se zachovává, jí mnohé *škody se nahražují*, smiřují se nepřátelství, jí čest a dobré jméno se navrácuje, jí pokoj a blaho v obcích a v říších se utvrzuje.

Výroky. „Kdyby ze života křesťanského se odstranila svátostná zpověď, všecko by plno bylo neřestí tajných a ohavných, kterýchžto pak a jiných horších nepravostí by se potom lidé, jsouce návykem hříchů zcela zkaženi, neostýchali páchat veřejně.“ *K. Ř.* I sám *Voltaire* napsal v jednom z těch okamžení, když nebyl uchvácen pohrdáním víry křesťanské: „Zpověď jest věc velmi výborná, jest uzdou hříchu vynalezenou v dávnověkosti. Obyčej zpovídati se panoval při slavném konání všech starověkých bohoslužeb. My jsme následovali toho moudrého zvyku a posvětili jsme jej; neboť jest velmi dobrý, aby přiměl srdce nenávisť rozjízvená k odpuštění.“ *Silv. Pelliko.*

7. Konečně zpovědi *Bohu čest se vzdává a oslava.*

Výroky. „Či snad to nepřináleží ku chvále boží, když se vyznáváš z hříchů svých? Ovšem, neboť lékař se tím více vychvaluje, čím více nad nemocným zoufati bylo. Zpovídej se tedy z hříchů

svých, čím více jsi už zoufal nad sebou příčinou nešlechetností svých; nebo chvála odpouštějícího jest tím větší, čím větší jest bezbožnost hříchy páchajícího.“ *S. Augustin.* „Budeme-li právě pokorní, budeme míti nad svými hříchy nesmírnou ošklivost a skroušenost a to pro Boha, jehož jsme nimi urazili; však vlastní na ně žaloba sladká a líbezná bude, proto že tudy čest Bohu odňatou, opět mu navrátíme.“ *S. Frant. Sal.*

P ř í k l a d y.

Jistý kníže přišel na galeje, viděl, jak tu zločinci, hroznými okovy sevřeni, těžce pracovati musí; i umínil si, že alespoň jednoho propustí, kterýž by toho nejvíce byl hoden. Proto tázal se jednoho vězně po druhém na jich provinění. Každý dokládal, že je nevinný, že osočen ze zášti a pomsty, přišel na tato místa i prosil úpěnlivě, aby se kníže nad ním smíloval. — Konečně došlo na nejmladšího vězně, jehož kníže se ptal, čeho se dopustil? Vaše Milosti, odvece vězeň, byl jsem bezbožný chlapec; nechtě poslouchati ani otce ani matky, utekl jsem z domu, kradl jsem a loupil a velmi nezbedný život jsem vedl; i musel bych dlouho povídati, abych všecky zločiny své vypravil. Konečně zachvátila mne spravedlnost; chci ale rád trpěti, čeho jsem zasloužil.“ — Tak upřímné vyznání pohnulo knížetem, a věda, že všickni ostatní mnohem více jsou vinni, praví s úsměvem: Totě bohaprázdňý člověk! Co tu s ním v tak ctihodné společnosti? Sejměte okovy jeho a vyžeňte jej, aby těchto počtí-vých lidí ještě nenakazil!“ — I byl hned mladík propuštěn a polepšil se. — Tak to činí Bůh; odpouští nám hříchy naše i tresty, když se z nich skroušeně vyznáváme.

Dominik Sotto, zpovědník císaře *Karla V.*, vypravuje, že *Normberští* po svém odpadnutí od víry katolické, brzy k tomu císaři vypravili vyslance s prosbou, aby zpověď ušní opět byla uvedena, poněvadž znamenali, že od té doby, co je zpověď zrušena, nepravosti a rozličné ohavnosti se rozvodňují, o kterých prve nebylo ani slyšeti.

Jezuité, jak známo zavedli v krajině *Paraquayské* bohovládu, založenou na ústavu zpovědním; nebylo tam zákonů občanských, nýbrž jen předpisů náboženských; nebylo stolice soudní, jen zpovědi, kdež každý na sebe žaloval a trestu sám ochotně se podroboval.

Jakýsi pán vyhlašoval zpověď před domácími za velmi pošetilou a zbytečnou, hlavně proto, že velikonoční čas se schyloval, on pak se pro vykázku zpovídati měl. V tom vstoupil duchovní i odevzdal mu 300 zl. jakožto náhradu ze zpovědnice. — Od té doby onen pán na zpověď nežehral.

Úvaha mravní. Jsouce poučení, jak potřebná a užitečná jest zpověď, ochotně a často k tomuto zřídлу milosti boží útočiště beřme. Jelikož zpověď jest tak užitečná, nemá žádná věc tak věřícím na srdci ležeti, jako aby častým hříchů vyznáním duši svou očišťovali ode všech poškrvn hříchu. Ježto z těla a ze šatstva tak starostlivě špinu smýváme, bylo by ohavné, nestarati se alespoň s touže bedlivostí o to, aby skvělost duše nebyla zatemněna nejošklivějšími hříchů skvrnami.“ *K. Ř.* Čtvrtý sněm Later. nařizuje, aby každý věřící, když rozumu nabyl, nejméně jednou v roce svému nařízenému knězi se zpovídal. Než círk. toto přikázání dáno toliko pro vlažné a nedbalé, aby docela na konání svého spasení nezapomínali; my pak často k sv. zpovědi přistupujme, zvláště kdykoli jsme byli tak nešťastní, a těžkého hříchu se dopustili, neodkládejme, nýbrž skroušenou zpovědí co nejdříve s Bohem se smiřme.

Výroky a připodobnění. „Kdybys si trn do nohy zabodl, zdaž ho hned nevytáhneš? Kdybys nějaký úd sobě poranil aneb nevěda jedu přijal, zdaž lékaře nezavoláš, a nebudeš prostředkův užívati pilně: a s ranou duše chtěl bysi váhati? jed hříchů nechtěl bys neodkladně ze srdce odstraniti? — Hoří-li u souseda, křičíš z celého hrdla, a když hoří v duši tvé, mlčeti chceš?“ *S. Bernard.* Jak pošetilo jest pokáním odkládati; nebo nevíme dne ani hodiny, kdy nás povolá Pán. „Přijde Pán služebníka v den, v kterýž se nenaděje a v hodinu, v kterouž neví.“ (Mat. 24, 50.) „Neprodlívej obrátiti se ku Pánu, aniž odkládej den ode dne; nebo náhle přijde hněv jeho a v čas pomsty rozptylí tě.“ (Ekl. 5, 89. srv. I. Tes. 5, 1—9.) Jest-li hříšník bez prodlení ze svých hříchů se zpovídá a lékaři rány své odkrývá, prostředků, jež mu předpisuje, užívá, s ním bez vědomosti jiných rozmlouvá a jemu všechny své hříchy zjevuje: zajisté že se lehce a snadno vyléčí; nebo vyznáním shlažují se zpáchaní hříchové.“ *S. Jan Zl.* „Nepřetržité a ustavičné hříchy nechť se ustavičnou smývají zpovědí, nechť se neustálým vyhojují železem.“ *S. Aug.* „Častá zpověď jest vzácná skryš všelikých pokladů, v ní bývá duše očištěna, uzdravena a v službě boží posilněna. Proto když ustanovená doba přijde, zpovídati se neopomeň.“ *S. Filip Ner.* Prodlévá-li nemocný jíti k lékaři, nemoc

se zmůže tou měrou, že mu pak žádný lék nebude více prospívati: podobně kdo sv. zpovědi odkládá, musí se obávati, že duše jeho snad zahyne. *K.* Jak příjemno, rozkošno jest v příbytku, v němž se často, každodenně poklízí: tak jest i v duši, jižto se častěji očišťuje svatou zpovědí. *K.*

P ř í k l a d y.

Sigmund, král polský, pro časté odkládání „zejtřejší“ nazván, jediné svou nedbalostí na sebe i na celou říši velikou záhubu uvedl: podobně hříšník odkládáním zpovědi v zkázu se uvrhuje.

Archias, král thebánský, sedě při hostině obdržel list s tím doložením, že v něm důležité věci jsou obsaženy. Král odpověděl, že tak vážné věci na zejtek musí odložit; než v tu noc byl od Sikarů zabit. — Tože v smyslu duchovním stává se hříšníku, jenž pokáním odkládá. — Sv. král *Ludvík* zpovídal se v každý pátek. Papež *Klement VIII.* zpovídal se každého večera nábožnému kardinálu *Baroniovi* a sám často ve zpovědnici sedával. Sv. *Karel Bor.* a sv. *Frant. Sal.* chodívali k sv. zpovědi každý týden a čeleď jejich jednou za měsíc. — Také sv. *Frant. Xav.* když kněz pohotově byl, každodenně se zpovídal. Tak mnozí jiní. —

IV. *Námítky a svědectví protivníků.* a) Jakkoli božský původ, potřeba a užitek sv. zpovědi nade všecku pochybnost jsou dokázány, nicméně ji protestanté zavrhuji, ano i mnohým katolíkům bývá odporná; pročež obyčejné námítky jejich posoudíme:

1. Upírají nekatolíci, že by Kristus apoštolům a nástupcům jejich byl dal moc odpouštět hříchy, dokládajíce, že mají z rozkazu jeho *odpuštění hříchů toliko zvěstovati*. Avšak neřekl Pán: „kterýmž zvěstovati budete odpuštění . . .“ nýbrž zřejmě a výslovně pravil: „Kterýmž odpustíte . . .“

2. Praví dále, že se nikde nechte, aby se Pánu Ježíši lidé zpovíдали. Tohoť arci ani nebylo třeba; neboť jsa vševědoucí, do hlubin srdcí lidských nahlížel a protož bez zpovědi věděl, kdo odpuštění zasluhuje čili nic; ne tak apoštolové a nástupcové jejich, biskupové a kněží.

3. *Místo: I. Jan 1, 9* a j. vykládají si, že jen Bohu se zpovídati sluší. „Ovšem pravda jest, že jen Bůh může odpouštět; než ale, můžeme-li mu brániti, aby neodpouštěl jich skrze kněží své? Nemůžeme-li zemský mocnár někomu své právo na ten cíl a konec svěřiti, by na jeho místě uděloval milosti? I pročby tedy Pán

nebes nemohl, co může pán země? Co Bůh zvláštní mocí může, to mohou lidé ve jmenu jeho.“ *Jirsík.*

4. Podobná námitka jest, že netřeba zpovídati se kněžím, jen Bohu, jenž *zná kajícnost naši.* — Než Bůh k odpuštění hříchů káže aby vyznávali se kněžím: „Hříchové musí nevyhnutelně býti zjeveni těm, jimžto svěřeno jest posluhování božími svátostmi.“ *S. Basil.* „Jsou, kteří se domnívají, že k spasení postačuje, když nepravosti své vyznávají jedině Bohu, jemuž nic skrytého není. Oni nechtějí neb se stydí, aneb zpěčují ukázati se kněžím, jež předce Pán ustanovil, aby rozeznávali mezi malomocenstvím a malomocenstvím. Nechciť však, abys tou domněnkou pojat, styděl se zpovídati náměstku Páně; neboť sluší se pokorně podrobiti soudu toho, jímž Pán co svým zástupcem neopomítá.“ — *S. August.*

5. Proč se zpovídati *hříšnému člověku?* — Pravda, že jest i kněz mdlobě, hříchu podrobený; než on nerozhřešuje mocí svou, nýbrž ve jmenu božím; ne tedy knězi, ale vlastně Bohu se vyznáváme. — Hříšník má se pokořiti, že se Bohu protivil; pokořiti se Bohu, není zásluha, ale povinnost; před člověkem pak se ponížiti, jest znamením, že jsme vinu poznali a přemohli pýchu, počátek všeho zlého. „K tomu Bůh zpověď ustanovil, aby vysvobodil pokorné, a proto odsuzuje pyšné, kdo se zpovídati nechť.“ *S. August.*

6. Odvolávají se na slova *sv. Jakuba* (5, 6.): „Vyznávejte se jedni druhým z hříchů svých.“ *A však* míní se tu starším církve, neb kněžím, jakož viděti z verše 14: „Stůně-li kdo z vás, zavolej starších církve.“ Toť i z samého účele zpovědi vysvítá, jenž jest odpuštění hříchův a života napravení. „Při zpovídání se z hříchů máme rovněž tak se chovati, jako sobě počínáme při nemoci těla. Tak jako tělesných neduhů svých ne každému člověku, nýbrž jen tomu vyjevujeme, kdož jich zlěčiti může: rovněž i ze svých hříchů tomu toliko se zpovídati máme, který nás od nich zhojiti může.“

7. Dokládají, že *Skutky ap.* (9, 18.) svědčí o zpovědi veřejné. Tím však se zpověď tajná nevyvrací; neboť jisto jest, jak svrchu ukázáno, že zpověď soukromá hned za časů apoštolských byla v obyčeji, a jelikož k odpuštění hříchů platná byla jako veřejná, jež se zahanbením a s většími obtížnostmi byla spojena, k ulehčení kajících z nenáhla postoupila. „Můžef se nám to za štěstí pokládati, jest-li že veřejně nepravosti a nešlechtností svých nevyznáváme.“ *Tertul.* „Dosti ješt na tom, z hříchů svých soukromě knězi se zpovídati; nebo mnozí hříchové dle přirození svého hříšníkům je veřejně vyjeviti majícím, hrůzu nahánějí i jest se obávati, aby mnozí, sty-

díce a bojíce se svých činů, jež trestu světského práva podrobeny jsou, před očima svých nepřátel vyjeviti, od konání blahého pokání odstrašení nebyli.“ *S. Lev.*

8. Kdo zpověď tajnou za *ustanovení lidské* majíce, všecka tak hodnověrná svědectví (v. II. Důvody 1. 2.) upírají, nechť alespoň pováží, zdali možná, aby ustanovení, pro obě strany, zpovědníka i zpovídajícího se tak nemilé a obtížné, kdyby z božské vůle a z vyššího rozkazu nebylo, po tolik věků se zachovalo?

9. Namítají odpůrcové soukromé zpovědi dále, že *není možná*, hříšník *všecky hříchy*, jichž se dopustil, dle počtu a se všemi případy vyjmenovati, jak toho Církev kat. požaduje. Načež se odpovídá, že Bůh a ve jmenu jeho kněz, nežádá nic nemožného, jen totiž, aby kající tak, jak po bedlivém skoumání svědomí svého shledal, upřímně a skroušeně z hříchů svých se vyznal. Ostatní hříchy nevědomé, není-li nevědomost zavinilá, jako u lidí staříckých a tupých smyslů, lze beztoho v zpověď uzavřítí.

10. Těm, kdož *zpověď obecnou* evangelíkův hájí, náš slovutný biskup *Jirsík* (v pop. dogm.) odpovídá: „Odbývati toto svaté dílo jenom obecným hříchů vyznáním, takovým totiž, z něhož by nevysvítalo zřejmě, jakých hříchů jsme se dopustili, nýbrž jen vůbec to, že jsme proti Bohu zhřešili, byla by pošetilá a zbytečná věc, poněvadž se to samo sebou rozumí, že nikdo z nás bez hříchů není. (I. Jan 1, 8.) Ano taková obecná zpověď nepřinesla by žádného spasitelného ovoce, a čelila by upřímo proti hlavnímu záměru pravého pokání, jenž v opravě života a v odpuštění hříchů záleží a jehožto takovou povrchní, obecnou zpovědí dosíci nelze.“ —

11. K čemu zpovídati se? dí netečný katolík, vždyť *nejsem tak veliký hříšník!* *Odp.* Mnohý hříšník sám sebe velice šálí. — Blaze člověku, pokud se zpovídá; přestane-li se zpovídati, snadno v těžké hříchy upadne, z nichž bude se stydět vyznati a raději nepokojně živ bude a nešťastně umře. „Bez zpovědi spravedlivý považuje se za nevděčníka a hříšník za mrtvého. Zpověď jest tedy život hříšníka, sláva spravedlivého; potřebná jest hříšníkovi a přísluší i spravedlivému.“ *S. Bernard.*

12. K čemu jest zpověď platna, jest-li že *těchže hříchů zase se dopouštíme*, z těchže hříchů zase se zpovídáme? Tak prý se křesťan utvrzuje v hříších a proto prý jest zpověď ustanovení nemoudré, ano spasení nebezpečné, škodlivé. *Odp.* Zpověď jest zajisté ustanovení velemoudré; neboť jistým jest prostředek k poznání sebe, k vystříhání se hříchů a k opravě života. Člověk sám jest vinen, když ji

daremně, neplatně koná, aneb dosáhnuv milosti boží, zase jí zanedbává. Každá pak věc k dobrému i zlému obrácti se může. — „Kdo se v prsa bije a předce se nelepší, sesiluje hříchy, místo co by je odstraňoval.“ *Sv. Aug.* „Kdo hříchu před zpovědníkem lituješ a předce ho zase pácháš, pak nejen že hřích v sobě neničíš, nýbrž i trvanlivějším jej činíš, poněvadž se ve zlém pořád více zatvrzuješ.“ *Sv. Liguori.*

b) Pravda neustoupí bludu i tak jest mocná, že časem, když náruživosti umlkují, i v srdcích protivníků se mimovolně ozývá. — Tak *Luther* vyznal: že tajnou zpověď drží tak jako panictví a zdržlivost za věc velmi drahou a spasiteluou (hom. 20.). A v posledním roce života svého psal *Lovenským* bohomluvcům: „Rádi vyznáváme, že pokání s mocí rozhřešující jest svátostí, neb má zaslíbení.“ — Také v konfessi augsp. se tajná zpověď naprosto nezamítá. „Zpověď v církvích našich se zachovává, jak pro ten veliký užitek a nabytí rozhřešení, tak také i pro jiná svědomí potěšení, naučení a jiných potřebných věcí předložení.“ — Proto sem a tam i u nekatolíkův zase soukromá zpověď se zavádí. — Také v církvi východní jest tajná zpověď v obyčeji.

V. Vlastnosti zpovědi.

Má-li *zpověď* přinášeti nadřečeného užitku, *musí býti dokonalá*. Zpověď jest dokonalá, když na sebe hříšník ze všech hříchů svých, z kterých se ještě nezpovídal, před zpovědníkem úplně a věrně, zřetelně a srozumitelně, upřímně a bez přetváření, v pokoře a zkroušenosti žaluje. Jen taková zpověď jest platná; jinak se hříšník zpovídá neplatně, dopouští se svatokrádeže.

1. *Hříšník má se zpovídati úplně a věrně*. Úplně se zpovídá, kdo se vyznává a) ze všech svých ještě nevyznaných *těžkých hříchův* a to dle počtu (kolikrát asi některého hříchu se dopustil) a okolností, kteréž způsob hříchu proměňují aneb zveličují (v. zpytování svědomí.) Tudíž nestačí se vyznati jen vůbec, že jsme přikázání boží přestoupili, že jsme zhřešili; nebo takto by nemohl poseuditi zpovědník těžkost hříchův, a udati prostředky kajícíku, jakými by své rány duševní zhojiti mohl. Toliko v čas nevyhnutelné potřeby, jako: před bojem, v čas bouře, na moři aneb, když hříšník náhle smyslů byl zbaven, jest dostatečné *obecné vyznání* se skroušenou lítostí. Takové obecné vyznání (confiteor) říká se i před přijímáním Těla Páně.

Že při sv. zpovědi vyznati se má hříšník z jednotlivých hříchů, nejen vůbec že před Bohem hřešil, *toť patrno z písma svatého i z ústního podání*: „Komu odpustíte hříchy, budou odpuštěny, komu je zadržíte, budou zadržány.“ (*Jan 20, 22.*) „Žádný nemůže ospravedlněn býti od hříchu, lečby hříchu svého vyznal.“ *Sv. Ambrož.*

b) Nejsme sice povinni z *všedních hříchů* se zpovídati, ježto milosti boží na prosto neodjímají a také skroušenou lítostí se od-pouštějí, ano na všechny se ani upamatovati nelze; tudíž bychom o platnosti zpovědi nikdy nebyli ujištěni. Avšak dobré a prospěšné jest, i z *všedních hříchů* se vyznávati; nebo tak zpovědník důkladněji kajícího poznává i stav milosti se rozmáhá. Také proto radno z *všedních hříchů* se zpovídati, že v posuzování hříchů můžeme se mýlit i těžký hřích snadno za všední pokládati.

Výrok. Zpovědi se mají dít z hříchů všech, jež buď skutkem, buď myšlením se páchají.“ *Theodulf.* „Každý se má zpovídati, kdy a kde a jak zhřešil, zdaliž se to nevědomky, z přenáhleutí, nebo schválně stalo.“ *S. Řehoř.* „Vyznej se, čeho jsi zpáchal slovy neb skutky, ve dne nebo v noci.“ *S. Cyrill Ser.* „Kdo duši svou z úplna vyčistiti chce, aby k pobožnosti působnější byl, má i ty nejmenší neduhy duchovnímu lékaři oznámiti.“ *S. Frant. Sal.*

c) Z *hříchu nejtěžšího* máme se *především* vyznati, tak bude snáze z ostatních se zpovídati. „Hřích, pro který se nejvíce rdíti musíte, máte nejprve zjeviti, pak bude snadno z ostatních se zpovídati. Když vůdce poražen, celý voj se rozprchne.“ *S. Bonavent.*

d) *Kdo* z úmyslu, ze zavinělé nevědomosti, — pro nedostatečné zpytování svědomí, aneb ze studu a bázně těžkého hříchu *zamlčel*, nejen že zpověď neplatně koná, ale dopouští se nového těžkého hříchu (svatokrádeže), kterým svátost pokání zlehčuje.

e) *Nemáme se proč při zpovědi stydět neb báti*, 1. protože jsme se nestyděli hřešiti před Bohem, jenž všechno vidí, a že jsme se nebáli, že nás věčně zatratí. 2. Že jest se lépe z hříchů svých soukromě zpovědníku vyznati, než v hříších nepokojně živu býti, nešťastně umřít a při posledním soudu se proto před celým světem zahanbiti. c) Že jest sobě zpovědník svých křehkostí povědom a proto hříšníka polituje, a z jeho pokání se raduje. d) Že zpovědník zavázán jest tajemství zpovědní zachovati a žeby těžce zhřešil, a bylby velmi přísně časné a věčně trestán, kdyby nemlčel.

Výroky. „Což se hříšník báti bude? hanbiti se bude zakoupiti sobě život věčný? Čili mu snad lépe takto zahynouti?“ *Pacian.* „Co jest medle nešťastnějšího, co převracenějšího, jako za ránu, kterouž ukryti

nelze, se nestyděti a styděti se za její obvazek?“ *S. August.* „Co se medle vyznati hanbíš, čeho páchatí jsi se nehanbil? Lépe jest před jediným člověkem něco málo studu snášeti, nežli v den soudný těžkým zavržením stížen býti a hynouti.“ *Týž.* „Kdo se stydí jednomu člověku vyznati hříchy svoje, nestydí se ale páchatí je před obličejem božím, kdo nechce vyznati a pokání činiti, v onen den před lidem celého světa bude zahanben.“ *S. Jan Zl.* — „O člověče! proč se stydíš vyznati hříchy své? Jsem hříšník jako ty; člověk jsem a vyznávám, že mi není cizí, co jest lidského: člověk člověku, hříšný člověk člověku hříšnému. — Jest-li že se zpovídáje, se ukrýváš, nepovídaný zavržen budeš.“ *S. August.* „O člověče! proč se zpovídati strachuješ? Co ze zpovědi vím, toho ani tak nevím, jako vím, čeho dokonce nevím.“ *Týž.* „Zpovědní mlčelivost váže tak přísně, že krom sv. zpověď nesmí kněz ani o všedním hříchu mluvit, ani s tím ne, kdo se z něho zpovídal a velmi těžce by hřešil, kdyby se toho učiniti odvážil.“ *S. Liguori.* „Zpovědník se na nejvýš střež, aby ani slovem, ani žádným znamením hříšníka neprozradil a kdo by se opovážil nějaký hřích, jenž se mu ve zpovědnici svěřil, zjevit, má naším nařízením z kněžského úřadu složen, a na pokání po vždycky v klášteře zavřen býti.“ *Sněm lat.*

P ř í k l a d y.

Sv. Jan Nep., Čech, a blah. Jan Sarkandr, Moravan, oba pro zpovědní mlčelivost život svůj položili. Onen byl z rozkazu krále Václava do Vltavy hozen 20. března 1393; tento pak za protest. krále Bedřicha na skřipci mučen a pochodněmi upálen † 17. března 1620.

Sv. Pavlín o sv. Ambroži píše: „On s veselými vesel byl, s plačícími plakal. Kdykoli se mu někdo za příčinou pokání ze svých hříchů zpovídal, plakal tak velmi, že i jej k pláči pohnul. O hříších ale, z nichž se mu někdo zpovídal, se žádným nemluvil, než se samým Bohem, u kteréhož se za hříšníka přimlouval, zanechav tudy kněžím krásného příkladu, aby spíše orodovníci u Boha, než žalobníci u lidí byli.“

f) Hříšník, jenž v zpovědi těžkého hříchu svou vinou zamlčel, má nejen ze zamlčeného hříchu se zpovídati, ale i na sebe žalovati:
α) Kolikráte toho hříchu zamlčel; β) má ze všech těžkých hříchů, z kterých se ve všech neplatných zpovědích vyznával, na novo se

zpovídati; *γ*) má se vyznati, přijal-li v tom stavu nejsv. svátost oltářní, aneb i jiné svátosti. —

Pakli bez viny zapomenuto těžkého hříchu, zpověď jest platná, avšak se hřích zapomenutý oznámiti musí v nejbližší zpovědi.

2. *Má se kajicník zpovídati zřetelně*, t. j. a) tak aby zpovědník všemu náležitě rozuměl a stav duše jeho dobře seznati mohl. Hříchu nesnadného může takto opověděti: „Vyznávám se z hříchu, jehož vyjádřiti neumím.“ Moudrý zpovědník mu pomůže.

b) Jakkoli ze všech hříchů dle počtu a okolností kajicník má se vyznati, předce *nesmí býti obširný*, nýbrž vystříhaje se všeliké marnomluvnosti, má vypraviti, jak možná krátce, co k hříchu náleží. Při vykládání hříchů není zapotřebí činiti mnoho slov, ale co k povaze a k podstatě každého hříchu náleží, to pověděti se může slovy stručnými.

c) Má se vyznávati *sprostě*, ne slovy hledanými. Přičiniti se třeba, aby zpověď byla sprostá, jednoduchá, ne uměle složená, jak se od mnohých děje, kteří zdají se spíše života svého způsob vykládati, než vyznávati hříchy.

d) Zpovídající se *má*, pokud lze, *mluviti počestně*; má se varovati všeho, co by neslušné, hrubé a surové bylo.

e) *Má se mluviti tak, aby ho jen zpovědník slyšel*, ne pak, kteří okolo něho stojí. —

Výrok. „Chceme-li se dobře zpovídati i podstatu svého přechinění, příčinu i trvání jeho čistě, sprostě, zřetelně a srozumitelně vyznejme.“ *S. Frant. Sal.*

NB. Kdyby kdo něco z cizí zpovědi slyšel, nemá toho nikomu povídati, nýbrž povinen jest jako zpovědník toho zatajiti a u sebe to ponechati.

„Ale k tomu musí přihlídati i vyznávající se i kněz, aby jejich *mluvení ve zpovědi bylo tajné* a soukromé. Odtud i pochází, že naprosto žádnému se nepřipouští hříchů vyznávati buď *skrže posla* nebo *skrže list*, poněvadž tím způsobem nic by se nekonalo tajně.“ *K. Ř.*

Jest-li kajicník *němý*, lze mu se zpovídati znamením aneb písemně, což se však musí díti osobně. — Podobně, jest-li zpovědník nerozumí řeči kajicníka, buďže může užiti znamení aneb tlumočníka, který však zavázán k mlčelivosti.

3. *Hříšník má se vyznávati upřímně*, tak jak se po bedlivém zpytování vinen býti uznává. Proto: a) nemá se přetvářeti, — nemá-li opravdové lítosti a pravého úmyslu se polepšiti; b) nemá

se omlouvati, neb hřích zmenšovati, vinu svou zastíratí, a na jiného sváděti. Nikdy nemá kajicník jmenovati osoby, které spolu s ním hřešily, aniž má udávati, coby bližnímu mohlo na cti škoditi. d) Má na otázky, které zpovědník činiti za dobré uznává, pravdivě odpovídati. Co s jistotou ví, má za jisté udati a na opak za nejisté, o čem pochybuje. „Vůbec sluší se vyznávati tak, aby tože bylo v srdci, co zaznívá v ústech.“ *S. Petr Dam.*

Jen tak hoden jest kajicník odpuštění a platného nabývá rozhřešení, sic, byť by ho i dosáhl, před Bohem neplatno bude. — Kdo by z neupřímnosti zpovědníka oklamal, nebyl by opravdu kajicný a proto nedosáhl by u Boha odpuštění. Proto povinen kněz stav duše hříšníka bedlivě skoumati, zvláště je-li lítost jeho skroušena a vůle polepšiti se opravdivá, aby snad dada rozhřešení nehodnému, ne-utvrdil jej v hříších, a spolu nebyl vinen jeho zahynutí. „Snadné to ovšem, lstivě k představenému této záležitosti (k zpovědníku) se přiblížiti a svým ujišťováním ho sklamati; avšak Bůh střeže poklad svůj, aniž připustí, aby se k němu přikradli nehodni.“ *Tertul.*

P ř í k l a d y.

Sv. Ambrož, když se mu někdo ze svých hříchů zpovídal, plakal tak velmi, že i jej k pláči pohnul. — *Sv. Frant. Sal.* pozoruje, kterak jistý veliký hříšník beze vší 'zkroušenosti se zpovídá, hořce se rozplakal a tázán po příčině odpověděl: „Milý synu, já proto pláču, že ty nepláčeš!“ Slova ta pohnula hříšníka k skroušené lítosti.

4. Konečně *má zpověď býti pokorná a skroušená.* — Skroušeně se zpovídá, kdo vyznává hříchy své s pravým zahanbením a lítost má, že Boha urazil a slova zpovědníkova za slova boží považuje. Poznáv svá provinění má hříšník pokořiti se před Bohem, i uctivě se míti k zpovědníku na místě božím; proto má, přistupuje k zpovědnici, odložití všecka znamení světské důstojnosti, jako: korunu, zbraň, hůl a j. má kleče se zpovídati a v celém chování skroušenost jeviti. Má naučení zpovědníka bedlivě vyslechnouti a všemu se ochotně podrobiti, co mu k vyléčení duše a k napravení života radí a ukládá. Pakli by ale zpovědník, neznaje dobře jeho okolnosti, něco nepřiměřeného a nemožného ukládal, má šetrně a uctivě o změnu nařízení toho žádati. Kdyby sobě při zpovědi hrdě a lehkomyšlně počínal, nebyl by právě kajicný a neplatně by se zpovídal.

Výroky. „Kněz zpověď slyšící zastupuje místo boží a tak se musí zpověď před ním díti, jakož se děje před Bohem, v pokoře a skroušenosti.“ *S. Tomáš Aq.* „Chceš-li ospravedlněn býti, vyznej se z hříchů svých.“ Pokornou zpověď z hříchů zdrtí se řetězové nepravosti.“ *S. Ambrož.* „Hříšník nechť se zcela soudu kněžskému podrobí, ničeho sobě nezůstáváje svého, aby na rozkaz jeho hotov byl k napravení duševního stavu všecko vykonati, cokoli by podnikl k odstranění smrti tělesné.“ *S. Aug.* „Zpovědníku musíme všelikou prokazovati úctu, vždycky s ním ve vší pokoře mluvíce a všechna jeho naučení pokorně zachovávající. Kárá-li nás, musíme mlčet, a jeho napomenutí a prostředky od něho udané pokorně přijímati.“ *S. Liguori.*

P ř í k l a d y.

Ludvík IX. král franc., když mu kněz ve zpovědnici královských titulů dával, nedopustil tomu říka: „Zde vy jste otcem a já synem.“ — Když se při zpovědi otevřely dveře neb okna, sám vstal a šel zavřít.

Podobně *Christian III.*, král dánský, se ve zpovědnici jen *Christianem* nazývati kázal.

NB. Buď při volení zpovědníka opatrný: vol spíše moudrého, ctnostného a nábožného, než pouze učeného; raději přísného, než příliš povolného. Cesta spasení jest obtížná, proto třeba dobrého vůdce; nemoc duše jest nebezpečná, proto třeba lékaře zkušeného. „Povede-li slepý slepého, oba do jámy upadnou.“ (Mat. 15, 14.) „Padne-li který z nich, druhý ho pozdvihne. Běda samotnému, nebo když padl, nemá kdoby ho pozdvihl.“ Kaz. 4, 10.

„Bedlivě se ohlížej, komu bys měl vyznati hřích svůj. Zkušuj prve lékaře, jemuž bys chtěl vyložiti příčinu nemoci své, kterýž umí churavěti s churavým, plakati s plačícím, který zná způsob soustrasti a vespolečné bolesti, abys pak konati a následovati mohl, cokoli vyřkne, cokoli poradí onen, kdož se dříve jakožto zkušený a útrpný lékař prokázal.“ *Origenes.* „Kdekoli se nalezáš, svatého, skromného a Bohu milého muže sobě za svého duchovního vůdce obracej, který se více skutky, než vysokými řečmi osvědčil, a který by tě mocnými a zkušeností ztvrzenými slovy spolu i příklady v lásce k Bohu cvičiti a k ní mohl i roznítili, abys u něho nabyl ve všech potřebách útočiště a duchovní útěchy.“ *S. Bonavent.* „Chceš-li opravdově cestu k nábožnosti nastoupiti, hledej sobě schopného

muže, kterýž by tě řídil a vedl — jako anděl Rafael mladého Tobíáše. — „Zpovědníka bez hodné příčiny neproměňuj,“ radí *sv. Frant. Sal.*

P ř í k l a d y.

S. Ludvík dal před smrtí synu svému mezi jinými toto napomenutí: „Synu zpovídej se často a vol sobě moudrého, zkušeného a bohabojného zpovědníka, který by ti jistá pravidla předkládal a tě důkladně učil, co činiti a čeho zanechatí máš, bys spasení svého našel.“

S. Teresie měla kdys zpovědníka nemoudrého, příliš povoleného, což ji nemalou přinášelo škodu. — Jindy měla zas zpovědníka, jenž s ní velmi příkře nakládal, ji zarmucoval a trýznil, což jí veliký způsobilo nepokoj, tak že ho nejednou opustiti chtěla. Než právě tento, jak sama píše, jí nejvíce prospěl.

S. Filip z Neri jistil: „Kdo na cestě dokonalosti k předu se dostatí touží, musí se moudrému zpovědníku odevzdati a jej co samého Boha poslouchati.“

VI. Pobožní řádové při zpovědi jsou tyto:

1. Když se byl kajcník k přijetí sv. pokání již před tím dnem náležitě připravil — a obyčejné kající modlitby vykonal, přistupuje pokorně k zpovědnici, aby se vyzpovídal. *)

2. Prve než-li se kdo počne zpovídati, klekne, udělá kříž sv. a žádá kněze za požehnání, řka: „Žádám vás, ctihodný otče! za sv. požehnání, abych se mohl z hříchů svých dobře a zcela vyzpovídat.“ Jest-li požehnání dříve obdržel, může říci: „Děkuji ct. otče za sv. požehnání.“

3. Kněz žehnaje ho sv. křížem dí: „Pán a Spasitel náš budiž v srdci tvém a v ústech tvých, abys mu hříchy své dobře a zcela vyznati mohl.“

*) Z nouze hodí se k sv. zpovědi ovšem každé místo n. p. žalář a zvláště lože nemocného. Avšak přísluší a velmi prospěje, aby se konala obyčejně v chrámu Páně, na zjevném místě, ve zpovědnici. Tak kajcník ukazující veřejně skroušenou mysl svou, povzbuzuje ostatních, aby i oni s Bohem se smířiti neváhali. — Naše zpovědnice nebyly až do 15. stol. známy. Dříve zpovídal kněz v pryštění (presbytorium) za mřížemi, před nimiž v lodi kajcník stál; u něhož později sedával zpovědník na povýšeném místě v chrámu na stoličce, zpovídal se klečel; teprv po sněmu tridentském, jak se zdá, nyníjší dosti příhodné zpovědnice zřízeny byly.

4. Když kajicník dosáhl požehnání, modlí se, jest-li čas postačí, obecnou zpověď, ježto zní takto: „Já bídný hříšník zpovídám a vyznávám se Bohu všemohoucímu, Marii, jeho důstojné matce, všem milým svatým a vám, otče duchovní, na místě božím, že jsem od své poslední zpovědi (tu poví, kdy se naposledy zpovídal, aneb přistupuje-li ponejprv, řekne, „že jsem od té doby, co jsem počal hříchu poznávati“), často a mnoho zhřešil, myšlením, řečí a skutky; zvláště se vinen dávám, že jsem těmito hříchy Boha rozhněval.

5. Tu se počne z hříchů svých zpovídati, jak se před Bohem vinna uznal, načež dokoná zpověď řka: „Těch a všech svých, jiných vědomých i nevědomých hříchů, kterých jsem se buď dopustil, neb kdež jsem vinen byl, že byly od jiných zpáchány, srdečně lituji, proto že jsem Boha, nejlepší a lásky nejhodnější dobré, jimi urazil. Opravdu míním se polepšiti a všeliké příležitosti k hříchu se varovati, Žádám vás, ctihodný otče, za kněžské rozhřešení a za spásitelné pokání.“

NB. Tato zpověď obecná a závěrka její připomíná hříšníkovi neštěstí jeho a klade mu na srdce, co činiti má, aby dosáhl odpuštění; že t. není na tom dost, aby se jen vyzpovídal, ale že má hříchů svých skroušeně litovati a opravdu se polepšiti.

6. Když se tak hříšník z hříchů svých vyznal, uděluje mu zpovědník potřebná napomenutí, poučení a přiměřené kající skutky mu ukládá. Kajicník má bedlivě všemu naslouchat a upřímně odpovídat, kdyby se kněz na něco tázal.

7. Je-li kajicník hoden, kněz přimlouvá se za něho u Boha a rozhřešuje ho, modle se sepiatýma rukama: „Smiluj se nad tebou všemohoucí Bůh, odpustiž tobě hříchy tvé a přiveď tě k životu věčnému. — Prominutí, rozhřešení a odpuštění hříchů tvých uděliž tobě všemohoucí Hospodin.“ A drže roztaženou pravou ruku nad ním, říká dále: „Pán náš, Ježíš Kristus, rozhřešiž tebe a já mocí od něho mně propůjčenou rozvazuji tě ze všech hříchů tvých (žehnuje) ve jmenu Otce † i Syna † i Ducha sv. † Amen.“ Postačuje-li čas, modlí se ještě: „Umučení Pána našeho Ježíše Krista, zásluhy blahoslavené Marie Panny a všech svatých, a co kdykoli dobrého učiníš, aneb zlého snášeti budeš, nechať ti slouží k odpuštění hříchů, k rozmnožení milosti a k odplatě života věčného. Amen.“ Konečně propouští ho slovy: „Pax tecum (pokoj s tebou).“

8. Mezi tím, co kněz toto všecko nad kajícím říká, on kleče, bije se v prsy, říká skroušeně s publikánem: „O Bože, buď milostiv mně hříšnému!“ Rozhřešení má přijímati pokorně a vděčně uznávaje,

že ho z milosrdenství božího pro neskončené zásluhy Kristovy, nikoli však pro zásluhy své dosahuje a má skroušeně litovati hříchů svých. —

9. Od zpovědnice odcházejí má velebiti Boha, že ho na milost přijal, slova zpovědníková má sobě připomínati a na příhodném místě uložené pokání a pobožnost po sv. zpovědi vykonati. Konečně po vykonaném pokání a po nábožné modlitbě přijímá kajicník nejsv. svátost oltářní.

10. Jest-li zpovědník uzná za dobré, hříšník zadržeti rozhršení, aneb v pádech vyhrazených nemůže ho udělit, k Bohu se alespoň přimlouvá, aby pravou kajicnost v něm vzbuditi a jej k pravému pokání přivésti ráčil; při čemž k zachování zpovědní mlčelivosti žehná jej, jakoby jej rozhršoval. Tu hříšník všemu se má ochotně podrobiti, aby nepřišel k zahanbení, jmenovitě, že nesmí přistoupiti k stolu Páně, velmi opatrně se chovati. —

VII. O zpovědi generální. Dokonalou zpovědí dosahuje člověk odpuštění hříchů a trestu věčného i milostí boží, a tak bývá s Bohem spořádán neb spraven, pročež se zpověď dobře nazývá *správa boží*. Avšak jak svrchu se vidělo, k zpovědi dokonalé mnohé se požaduje, i není tak snadno dokonalou zpověď vykonati; pročež velice prospěšno, ano mnohým nevyhnutelně *potřebno jest, časem své předešlé zpovědi přehlédnouti a krátce opakovati, čili generální neb všeobecnou zpověď vykonati.*

I. *Obsah.* Generální zpověď jest skroušené vyznání všech aspoň těžkých, třeba už vyznaných hříchů, které jsme byli buď od své mladosti, neb od dalšího času zpáchali. Ona tedy zavírá v sobě hříchy buď celého života, aneb aspoň delší části života, protož se také často i zpovědi životní nazývá.

II. *Takováto obšírná zpověď jest velice důležitá a přinášívá hojného ovoce kajicnosti.*

1. *Jí se přivádějí do pořádku předešlé zpovědi, kteréž snad před Bohem byly neplatné, aneb alespoň nedůstatečné.*

Podobenství. Při gen. zpovědi se právě to děje, co se přihází lovci, honícímu v hustém lese. Uvidíš jej někdy, an se po celičký den potuluje v roští a přece na stopu zvěři nepřichází; když ale konečně kolem lesa oheň založí a tento větrem příznivým se rozšíří: tu se hned rozličná zvěř z houští vyhrne a s podivením zvoláš: Ejhle! jaké množství zvěři se zde uhnízdlilo. Ne jinak bývá při generální zpovědi. Oheň se zakládá na vše strany svědomí a to se úplně očišťuje. Jak mnohé věci přicházejí tu na jevo, na

kteréžby mnohý člověk, zvláště v životě nedbalý, nikdy nezpomněl, a kteréby jej v hodině smrti bezpochyby snad velmi znepokojovaly.

2. Tím samým se ale *gen. zpověď stává* požehnaným základem nového bohabojného života; neb dle slov sv. Salesia, ona přivádí člověka k lepšímu poznání sebe samého, působí v nás zapýření příčinou předešlého života, a povzbuzuje nás k tomu, abychom obdivovali milosrdenství Boha našeho, který nás tak dlouho a tak trpělivě snášeti ráčil. Ona propůjčuje pravého pokoje, ona vzbuzuje v nás dobrá předsevzetí, poskytuje zpovědníku příležitosti, aby nám udělil napomenutí přiměřená povaze naší, a konečně dodává nám srdnatosti, abychom v budoucích zpovědích s tím větší ochotností na sebe žalovali. Z druhé strany uděluje nám Bůh svou milost v hojnější míře, jen když se k němu s odhodlanou opravdovostí a poníženou kajicností z celého srdce obrátíme. (*Joel 2, 12; Zach. 1, 3; Ez. 36, 27 + 18, 32.*)

3. *Skrze ní připravujeme se už v životě k blahoslavené smrti.*

Leonard vypravuje o jednom aragonském zemanu, který se jednou k nohoum jistého missionáře uvrhl, a důtklivě jej prosil, by životní jeho zpověď vyslyšel. K otázce kněze, co by jej k tomu pohnulo, odpověděl: „Ach, otče můj! nemusím-li umřít? vím-li pak kdy a jak umru? Jak bych ale mohl životní svou zpověď odročiti na nejisté okamžení, na čas, kde mi snad manželka, dítky, bázeň, prudkost nemoce, upamatování-se zabrání? Ach, tak důležité věci nelze v takové úzkosti vždy a tak snadno vykonati!“

III. *Generální zpověď potřebná jest* všem, jichžto předešlé zpovědi najisto neplatné byly. Jest bohužel velmi mnoho lehkomyslných, o spasení své nepečlivých křestanů; jsou to lidé žijící dle obyčejného způsobu tohoto světa, kteřížto na věčné spasení své zřídka aneb jen povrchně pamatují. Protož jsou jejich obyčejné zpovědi plny největších chyb a vad. Mnozí z nich přicházejí k zpovědi jen ze zvyku aneb z přinucení; nezpytovaliť oni své svědomí pilně, neb alespoň své hlavní hříchy nepoznali i nepřevážili. Mnozí často ani sami nevědí, jakým způsobem by svědomí zpytovali, přestupků svých želeť a řádně se zpovídati měli, a to proto poněvadž na kř. cvičení nechodili a slova božího po dlouhá léta zanedbávali. Jiní zase přicházejí k sv. zpovědi s neupřímností, ukrývajíce s vědomím a zúmyslně jednotlivé hříchy neb takové okolnosti, kteréžto nutně k zpovědi patří. Konečně jsou takoví, kteří chodívají po dlouhá léta k správě boží a přece se ani v jedinkém

ohledu nepolepšili, jakoby pokání v pouhé povrchní zpovědi záleželo; neb jim schází pravá a účinná lítost! O těch a takových pravila jednou sv. *Teresie*: „Mnozí jdou vstříc zkáze své, ne sice proto, že se nezpovídají, ale že se špatně zpovídají.“ V takovýchto okolnostech jest gen. zpověď nutnou a nevyhnutelnou potřebou.

IV. 1. *Prospěšno jest v celku každému*, alespoň jednou v životě gen. zpověď vykonati; zvláště ale jest životní zpověď prospěšnou radou: 1. všem, jichžto předešlé zpovědi z jakékoliv příčiny pochybné jsou, aneb kteří nepokoj cítí, ač jisté a zřejmé příčiny udati nelze. Oněm se pochybnost odstraní, těmto pak dostane se pokoje a radosti, jež ovoce Ducha svatého jest. (*Gal.* 5, 22).

2. Všem, kdož *nový stav* neb *důležitý úřad* nastupují, volí novou dráhu života. První při této příležitosti poznají ovšem své těžké povinnosti, své slabé síly a všeliké nebezpečství, ale též i potřebné prostředky, jichžto k svatému životu náleží užívat. Z druhé strany ujišťují sobě požehnání a pomoc boží; nebo dí písmo: „Počátek cesty dobré jest: činiti spravedlnost, a tať jest příjemnější Bohu, nežli obětovati oběti.“ (*Př.* 16, 5.) Pročež jest přát, aby přede vším sňoubenci, dříve nežli přistoupí k oltáři, a jinoši, kteří sobě duchovní stav vyvolili, úplnou životní zpověď vykonali.

3. Všem těm, kteří jsou ve vzdálenějším *nebezpečství života*. Sem patří k. p. kdož se na dalekou cestu berou, vojínové před vojnou, ženy ponejprv před porodem, dále všickni těžce nemocní, jsou-li s to delší zpověď bez přílišného umdlení vykonati; konečně všem i zdravým, když nakažlivá nemoc panuje. Nic nepodává ve všech těchto trudných dobách více pokoje, jako úplná zpověď životní, vykonaná s pravou lítostí a skroušeným srdcem. — Avšak nikdo by ji neměl odkládati na poslední hodinku, nýbrž raději, pokud jest při síle těla a duše, měl by každý hlasu milosti uposlechnouti a obrátiti se ku Pánu. (*Sir.* 5, 8.)

V. Než jsou jisté *úzkostlivé*, jinak ale dobré a spasení svého žádostivé duše, ježto hříchy své vždy dle nejlepšího vědomí, svědomitě vyzpytovati hleděly, jich litovaly, z nich se upřímně vyzpovídaly, — anobrž snad i dostatečnou zpověď životní vykonaly; kteréž se ale nicméně leckdy lichými úzkostmi svědomí zbytečně trápí, žádajíce při každé příležitosti, všeckny své předešlé zpovědi opakovati. *Takovým křesťanům by se mohlo opakování životní zpovědi na škodu státí*; jejich pochybnosti a rozpaky by se tím nevyvrátily, spíše ještě rozmnožily. — Takovým lidem jedna toliko věc jest radná i potřebná, aby na výroku svého zpovědníka přestali, a jej pokorně

uposlechli. Tato poslušnost jest lepší a má do sebe více zásluhy a útěchy, než oběť životní zpovědi, kteréž se na novo podrobili chtěli. (I. Kr. 15, 22.)

VI. *Spůsob gen. zpověď vykonávati.* Mnohý již při pouhém jmenu tom se leká; však ale věc není tak těžká, zvláště když osvícený zpovědník kajcníku zpomáhá. Bůh také více nežádá, než co upřímný kajcník s milostí jeho vykonati může. Kdo chce gen. zpověď konati, a) *musí se náležitě připravit.* Tu 1) vzbud v srdci svém upřímnou žádost, že se chceš s pomocí boží opravdu polepšiti a proto vroucně k Bohu se modli, abys to s milostí jeho mohl dovésti. 2) Urči si několik dní k přípravě, jak se to s vykonáváním povinností stavu tvého srovnává, a ty obětuj kajicímu rozjímání a modlitbám, aby tě Bůh k poznání tvého vnitřního stavu osvětlil a v srdci tvém dokonalou lítost vzbuditi ráčil. 3. Každý ten den alespoň půl hodiny zpytuj svědomí své, jak svrchu bylo ukázáno (str. 341) s tím toliko rozdílem, že při každém přikázání se projdou rozličné částky života neb rozličné stavy. 4. Při tom vzbuzuj často skroušenou lítost a čiň dobrou, určitou předsevzetí. 5. Mezi tím vyvol si dobrého zkušeného zpovědníka, s nímž o příhodný den napřed se smluv.

a) *Vykonáváje generální zpověď,* 1. zpovídej se napřed z hříchův od své poslední zpovědi, pak teprv počni svou životní zpověď, udej zpovědníku příčinu, která tě k ní zvláště pohnula; pak jej za pomoc a podporu žádej. 2. Potom vyznej se hned z těch hříchů, které tě nejvíce kormoutí; pak se teprv vyznej z ostatních přestupků, dle toho pořádku, jak jsi svědomí své zpytoval, procházeje každý hřích po celý život svůj; zdrž se však při tom všeho obšírného a zbytečného vykládání. 3. Vyznání lehkých hříchů se nepožaduje, kteréž však, jakož i všechny nepovědomé hříchy zahrň. 4. Konečně obrať všecku svou pozornost na poučení a napomenutí zpovědníka, přijímaje ho se vši pokorou a skroušeností. (Výtah ze spisu: Zpověď generální od K. Pruchy).

E) O dostiučinění (pokání skutku.)

I. *Co jest dostiučinění?* 1. Bůh chce, abychom svatí byli a dobře činili. Konáme-li zle, činíme proti vůli boží, překážíme, ano škodíme království božímu na zemi. Vadu pak a škodu takovou nelze nám nikdy napravit, bychom i hříchů svých skroušeně litovali a z nich se dokonale vyznali; proto máme věčného trestu se báti. Člověk nemůže žádným způsobem sám za sebe Bohu dosti učiniti, nebo

všecko lidské pokání nestačí, urážku neskončené velebnosti božské odčiniti. Než co člověk nemůže, učinil Kristus Syn boží, jenž smrtí svou na dřevě kříže věčnou, nepomíjející dal za nás náhradu, trest věčný s nás sňal, milost ztracenou nám vydobyl a tak za naše hříchy Bohu dosti učinil. Nicméně musí i hříšník sám seč jest činiti, aby za své hříchy dle možnosti se kál i alespoň poněkud napravil a nahradil, co zlého spůsobil. — 2. Bůh nejsvětější, nejvyšší spravedlivý žádá, aby hříšník pokorně svou nehodnost uznal a hotov byl zasloužené tresty na se přijmouti. Proto mu skrze zpovědníka modlitbu, půst, almužnu a jiné kající skutky ukládá, jimžto, když je hříšník ochotně přijímá a náležitě koná, Boha míří a trest spravedlivý od sebe odvrací; tak poněkud alespoň za své hříchy Bohu zadost činí a účastným se stává zásluh a dostiučinění Krista Ježíše. — Konání těchto skutků kajících (jimiž hříšník se kaje, pokání činí) slove dostiučinění neb v užším smyslu pokání. *Dostiučiněním se tedy míní skutkové, kteréž kněz hříšníku ku pokání za hříchy, z nichž se zpovídal, ukládá. Nazýváme je též pokáním.* 3. *Výklad dostiučinění z katechismu Římského.* „*Dostiučinění vůbec jest úplná výplata věci povinné; nebo co jest dosti, tomu patrně nic neschází. Pročež mluvíme-li o znovunabytí přízně a milosti, tu dostiučinění znamená totéž, co druhému tolik učiniti, mnoholi rozhněvané myslí může dosti býti k vyrovnání křivdy. A tak dostiučinění nic jiného není, než náhrada křivdy druhému učiněné. Co se pak dostiučinění svátostného týče, užívají církv. učitelé slova dostiučinění k naznačení té vyrovnalosti, když člověk za zpáchané hříchy Bohu něco v náhradu učiní.*

V tomto způsobu může býti *mnoho stupňův* a odtud dostiučinění v rozličném významu se běře: a) *První* a nejpřednější jest to, kterýmž podle úhrnu našich hříchů vrchovatě splaceno jest všecko, čímž jsme koli Bohu povinni. Takové jest ono zadostiučinění kteréž jedinému *Kristu Pánu* připisujeme, jenžto na kříži položiv výplatu za hříchy naše, Bohu co nejúplněji za nás dosti učinil. (I. Jan 2. 22.).

b) *Druhý způsob* dostiučinění jest to, které se *církevní* (kanonické) nazývá a na jistý čas určené se vykonává, Odtud jest obyčejem nejstarší církve zavedeno, že když se kající od hříchů rozhřešují, nějaká pokuta se jim ukládá, kteréžto *pokuty odbývání* nazývati dostiučiněním v obyčej vešlo.

c) Tímže jmenem také se vyjádřuje *spůsob trestu*, jež *dobrovolně si uložený* — za hříchy své snášíme. Ale toto ku pokání, co

svatosti nenáleží, nýbrž jen to dostiučinění, musí se počítati za částku svátosti, které se Bohu za hříchy činí z uložení kněze s tím připojením, abychom měli tu vůli na mysli a to předsevzetí, všech hříchů se takto vystříhati.

d) A takto někteří vysvětlovali, že dostiučiniti jest *Bohu povinnou úctu vzdáti*; však nikdo nemůže Bohu vzdávati úcty, jestliže nemá úmyslu, hříchů se varovati.

e) I to zadost učiniti jest, *příčiny hříchů vyhubiti* a jejich ponoukání nedávati průchodu. V témž smyslu mnozí považují *dostiučinění za očištění*, kterýmž se smývají všechny škvřny, ježto ze šerednosti hříchu na duši pozůstaly a jímž zbaveni býváme trestů časných. *K. Ř.*

II. Pokání a kající skutky druhdy a nyní.

Pokání jest dvojí: a) soukromé neb tajné, když t. konání kajících skutků jen svědomí hříšníka se zůstavuje, a on toliko před Bohem vševedoucím je koná; *b) veřejné*, když se skutkové tito ukládají a konají před obličejem církve.

1. *Druhdy* ukládávala církev pokání veřejné na všechny hříchy těžké či smrtelné, nechť tajně nebo veřejně byly spáchány. Teprv od sedmého století stalo se pravidlem, že tajní hříšníci soukromě, veřejní pak veřejně se museli káti.

V čem toto veřejné pokání záleželo, mnozí spisovatelé prvních křesťanských věků nám zachovali. Když kdo z prvních křesťanů těžce se prohřešil, byl vyloučen ze společnosti věřících, v obětích podílu nebral, k svátostem přístupu neměl, a někdy mnoho let, ba celý věk svůj v kání, trýznění a v přísném postu trávil. Jevil-li ducha kajícího a někdo (jáhen) se za něj přimlouval, byl první den svatopostního času postaven před svého biskupa, kterýž ruku svou na něj vložil, hlavu mu popelem posypal a do kajícího roucha jej oblekl, a na to s povzbuzením, aby v milosrdenství boží doufal, z chrámu ho vyobcoval. Odtud počalo jeho veřejné pokání, a dokud trvalo, kajicník musel život přísný a truchlivý vésti, všelikým rozkošem a statkům světa umříti, za to pak Bohu a cnosti žíti, modlitby, almužny a jiné dobré skutky konati, zvláště pak často a přísně se postiti; neměl svobodného přístupu do chrámu, nýbrž v sínci stoje, poslouchal slova božího; za nějaký čas dovoleno mu bylo klečeti v chrámě až do obětování, a teprv když čas pokuty přestál a dosáhl rozbhřešení, mohl s věřícími obětovati a spolu večere Páně požívat.

V století třetím počali někteří biskupové, zvláště přičiněním sv. Cypriana, pokuty kajicníkům *po stupních* mírniti, odkudž veřejní kajníci ve čtyry třídy byli rozděleni. V první třídě byli lkající: ti přede dveřmi plačíce, okolo jdoucích prosili, by se za ně u Boha přimlouvali. V druhé byli poslouchající, jimžto se židy, s pohany a s učeníky, kteří se ke křtu připravovali (katechumeny) dovoleno bylo, v sínci chrámové poslouchati slovo boží. Do třetí třídy náleželi klečící, kteří v chrámu Páně při mši až do obětování klečeli, pak obdrževše od biskupa požehnání, odejiti museli. Konečně do čtvrté třídy patřili stojící, tak nazváni, že mohli při službách božích mezi ostatními věřícími státi, avšak s nimi dosud nesměli obětovati; teprv když po dlouhém čase z třídy této vystoupili, dosáhli rozhřešení, přistoupili k stolu Páně a všech duchovních pokladů účastnými byli.

Pokání veřejné — v chrámu i mimo chrám — se dle staré církevní kázně na dni, na quadrageny (40 dní) a na léta ukládalo. Kdo 3, 10, 20, 30 dní pokání činiti měl, musel se po ten celý čas při chlebě a při vodě postiti. Kdo skrz quadrageny pokání činil, musel se po celých 40 dní nejen postiti, nýbrž i odloučen od jiných lidí samotén jísti, a všeho se odříci, co by sloužilo ku pohodlí. Kdo na mnohá léta pokání činiti měl, ten se musel skrze celý rok v pondělí, ve středu a v pátek při chlebě a při vodě postiti, a v ostatních dnech nesměl masitých pokrmů požívat. Od druhého roku musel se v zmíněných dnech postiti, ale v úterý, ve čtvrtek a v sobotu mohl požívání masa a vína vykoupiti konáním jistého počtu žalmů a jiných modliteb.

Takovéto kající skutky na každý hřích se s prvu od biskupa ukládaly; pak byly na synodách a sněmích církevních ustanovovány dle jistých pravidel neb *kanonů* (odtud pokuty kanonické), kteréž později ku poučení a k potřebě zpovědníků v jedno byly snešeny v *knihy kajicné* (*libri poenitentiales*), z nichž stůj zde něco na příklad:

Kdo od katolické víry odpadl, měl deset let činiti pokání. Kdo o Bohu neb o svatých potupně mluvil, musel 7 neděl se káti a po 7 pátků se postiti. Kdo jméno boží nadarmo bral, měl 7 dní se postiti. Kdo křivě přísahal, měl 7 let se postiti a mimo to 7 let veřejně se káti. Kdo v neděli neb ve svátek služebnou práci

*) S pokáním veřejným spojena bývala i zpověď veřejná, avšak dobrovolně se dala.

konat, musel tři dni se postiti; kdo v kostele klábosil, 10 dní. Kdo svým rodičům zlořečil, měl 40 dní, kdo jim ublížil 3 leta, a kdoby na ně rukou sáhl, 7 let pokání. Kdoby otce, matku, bratra neb sestru zabil, nebyl po celý život účasten večere Páně, leč umíraje; nesměl co živ masitých pokrmů požívat a vína píti. Za jinou vraždu byl uložen 40 dní půst a 7—20 let pokání. Kdo se s osobou druhého pohlaví tělesně prohřešil, musel káti a postiti se 3 leta, kdo cizoložil, 7 let; kdo nestydatě ženské se dotýkal 3 měsíce; kdo sám sebe prznil, 10—100 dní. Kdo chudého utiskl, měl třicet dní se postit, kdo kradl 1—5 let; kdo šidil v míře a váze, 2 leta, — vše mimo náhradu. Za pomluvu bylo pokání 7 dní; za křivé svědectví 5—7 let. Kdo tělesnou žádost se zalíbením kojil, musel po 2 leta, kdo po cizím statku dychtil, po 3 leta se káti.

A tuto kázeň přísnou kajicnost starých křesťanů mnohdy ještě převyšovala; někteří až na pouště zašli a do jeskyň se skryli, a tu jen vody a kořínků požívali; jiní zíněným rouchem se oděli, celé noci v pláči a na modlitbách probděli, jídla a spaní sobě ujímali, mrskali se; vše proto, aby uraženého Boha smířili a věčný trest od sebe odvrátili.

2. Než když později i veřejní hříšníci tak přísného pokání se vzdalovali, tu církev, co dobrotivá, shovívající matka tyto pokuty počala mírniti, ukládala jen modlitby, posty, almužny a jiné záslužné skutky. — Tak když veřejné pokání v XII. stol. pominulo, i kanony vyšly z užívání, a zpovědníkům zanecháno, aby podle dobrého náhledu mohli hříšníkům ukládati kajicí skutky a zároveň právě kajících rozhřešovati, leč by za dobré uznali, rozhřešení odložit po vykonaném pokání. *Nyní se tedy za zpovídané hříchy k dostiučinění, čili za pokání, ukládají: modlitba, půst, almužna a jiné skutky kajicí.*

III. Účel kajících skutků.

Ukládá se kajícím dostiučinění čili pokání za pokutu pro zpáchané hříchy a na výstrahu ku polepšení.

1. *Za pokutu se ukládají kajicí skutkové a) aby se poněkud napravily křivdy Bohu hříchem učiněny; b) aby kajicníku i časné tresty se promínuly.*

2. *Na výstrahu ku polepšení kajicníka se pokání ukládá: a) aby se naučil hříšné náklonnosti snáze přemáhati, b) zlých příležitostí opatrněji varovati, c) aby ochotně a dobrovolně konal skutky kajicí.*

IV. Přiměřenost kajicích skutků.

1. *Tito kajicí skutkové*, jakéž kněz nyní z rozkazu církve za pokání ukládá, t. modlitba, půst a almužna, jsou účelům pokání (v. I.) zcela přiměřeny. — *Modlitbou* míříme Boha, *postem* trestáme sebe a smýváme skvrny svého života; *almužnou* pak osvědčujeme lásku k bližnímu.

a) Hříšník, aby smířil spravedlnost boží, má přede vším za odpuštění hříchů prositi, i aby hříchů svých želel, je v ošklivosti měl, a na cestu ctnosti se ochotně navrátil, má uvážiti, koho urazil, má ohavnost hříchu a krásu ctnosti seznati; proto mu ukládá církev *modliti se*; modlitbou pak vyrozumívá se i nábožné rozjímání, slyšení slova božího, čtení nábožných knih a j.

b) Aby se napravil a polepšil, má zlým žádostem odporovati, sebe přemáhati; k tomu směřuje *půst*, jenž v sobě zavírá nejen zdržování se od masitých pokrmů a ujmu v jídle a pití, nýbrž i všeliké krocení zlých žádostí, odřeknutí se dovolených rozkoší potřeb a j.

c) *Almužnou*, v níž obsaženy jsou všechny duchovní i tělesné skutky milosrdenství a lásky, hlavně se odstraňuje veřejné pohoršení a příklad v dobrém se poskytuje. Než skutkům lásky skutky spravedlnosti předcházejí; pročež udělovatel almužny nesmí nikomu zůstavati dlužen, co komu ukřivdil neb ublížil.

2. *Jako hříchové jsou rozdílné, tak i kajicí skutky*. Kdo první tři božské a první dvě círk. přikázání přestoupil, prohřešil se proti úctě, kterou Bohu vzdávati má; pročež má *modlitbou* učiněnou Jemu křivdu napravit. Ti, kdož byli nestřídmí, hověli tělesným žádostem, zasluhují, aby *postem* byli pokáráni. Kdo záviděl bližnímu neb zúmyslně ukřivdil, má podle možnosti udíleti *almužnu*.

3. Však i každý z těchto kajicích skutků *proti zvláštním hříchům jest vhodný prostředek*, pročež se i jednotlivě podle povahy hříchů hříšníkům ukládají. Co se povahy hříchů tkne, máť on svého kořene buď v pýše, buď v lakomství neb v žádosti těla dle výroku sv. Jana: „Všecko, co jest na světě, jest žádost těla, žádost očí a pýcha života.“ (I. Jan 2, 16.) Proti těmto úhlavním hříchům ony kajicí skutky případného lékařství poskytují, a sice: proti pýše modlitba, půst proti žádosti těla, a proti lakomství almužna. „Modlitbou se smilování boží vyhledává, postem se tělesná žádost dusí, almužnou se hříchy vykupují a spolu se vším tím obraz boží v nás se obnovuje.“ Sv. Lev.

V. Pravidla při ukládání kajicích skutků.

1. Kajicí skutkové mají se ukládati *podle velikosti hříchů*. Čím většího kdo hřichu se dopustil, tím přísnější budiž pokání.

Výrok. „Veliká a hluboká rána potřebuje ostrého a dlouho trvalého léku. Velikou nepravost musí také následovati veliké zadost učinění. Co se dostiučinění neboli pokání týče, musí zpovědník obezřetným býti, aby ono ani tak lehké a snadné nebylo, že by moc klíčův uběhla v opovržení, a sám se stal účastným a společníkem hříchů cizích, ani aby nepřikazoval tak těžké a dlouhé pokání, žeby je kajicníci buď vykonati se zpechovali, aneb, byť je i převzali, přece úplně ho nevykonali.“ *Sv. Karel Borom.*

2. Má býti přiměřené *povaze hříchův a potřebě hříšníka*.

Výroky. „Neukládejte žádné pokání, kteréby k něčemu jistému nesměřovalo a v pouhém modlení pozůstávalo, nýbrž ukládejte hojící prostředek, kterýžby s to byl, rány zhojiti a přede vším hleďte vyzvědět, která hlavní chyba panující jest. — K pramenu zlého musíme se vždy navrátiti, chceme-li jemu přítrž učiniti.“ *Kliment XIV.* Rány duše nezhojí se některými běžně odříkanými modlitbami, nýbrž když se opak činí, co prvé tak činěno bylo.“ *Týž.*

3. *Spůsobem vlídným a laskavým.*

Výroky. „Považ, že hříšníka proti vůli jeho nijak obrátiti nemůžeš. Tělesné neduhy dají se sice proti vůli nemocného zhojiti. Býváť svázán a řezán, aniž se dbá na jeho bédování. Nemožné však jest hříšníka, který uzdraven býti nechce, zhojiti. Vlídnot a láska jsou oni prostředkové, jimiž se důvěra kajícího získá.“ *Köhler.* A *sv. Bernard* radí „vlídnot v trestání, výmluvnost v napomínání a sílu v přesvědčování.“ A však vlídnot nezáleží v tom, aby zpovědník kajicníku ve všem povoloval, nýbrž aby jej k tomu pohnul, by všecko prospěšné a potřebné k spasení svému radostně a horlivě vykonával.

4. Mají kajicí skutkové přispůsobeni býti také *okolnostem kajicích*: pročť kdeby toho nebylo, mohou se třeba od jiného zpovědníka zmírniti, neb za jiné vyměnit. Pokuty dostiučinění nesmí kněz ustanovovati dle své libovůle, nýbrž má se ve všem řídit dle spravedlnosti, opatrnosti a nábožnosti kajicníka.

Výroky. V příčině ukládání kajicích skutků *sněm Trid.* takto nařizuje: „Ukládejtež kněži Hospodinovi, jak rozeznání ducha a opatrnost poskytne, dle velikosti hříchův a dle možnosti kajicích, spasiitelné a přiměřené dostiučinění: aby snad hříchům shovívající a s kajícími příliš milosrdně jednájíce, ukládáním velmi lehkých skutkův

za ta nejtěžší provinění, hříchů cizích účastní se nestali. I to před očima mějtež, aby uložené pokání bylo nejenom nového života ochranou a lékařstvím proti mdlobě: nýbrž také spáchaných hříchův pokutou a trestem.“ (*Sez.* 14. hl. 16.)

5. „Prvé než *kněz* kajicníka rozhřeší, *má pilně o to pečovati*, když by on snad bližnímu něco odcizil, nebo na cti utrhal, tak že by právem za vinného tím hřichem byl uznán, tehdy *aby náhradu hned učinil* a nikdo nesmí býti rozhřešen, leč slíbil prvé, že každému navrátí, což jeho bylo. — Ale poněvadž jsou mnozí, kteří hojně slibují, byť i nechtěl slib plniti, takoví se musí přísně nutiti k náhradě.“ *K. Ř.*

VI. Potřeba dostiučinění.

1. Dostiučinění jest k svátosti pokání tak třeba, že by, krom toho, kdyby ho nebylo lze vykonati, jako : v těžké nemoci, před smrtí, ... svátost pokání nebyla celá. K svátosti pokání jest třeba pěti částek; kdyby tedy uloženého pokání nevykonal, tomu by patrně pátá částka scházela, t. dostiučinění, bez něhož by nedosáhl odpuštění. Když po zpovědi byla vůle, vykonati pokání, zpověď není sic neplatná, ale hřích z toho pošlý překážkou jest mnohých milostí.

2. *Důvody.* Dostiučinění třeba, jako α) z podstaty samé vysvítá *a*) k pokáraní a uléčení hříšníka; *b*) k napravení křivd a daného pohoršení; *c*) k smíření Boha, k odpuštění hříchův a k dosažení milosti boží. Kdožby nechtěl skutků kajících co trestu na se přijmouti, a tak alespoň poněkud spravedlnosti Boží zadost učiniti, kdožby nechtěl křivdu bližnímu učiněnou a pohoršení dané napravit, kdožby nechtěl prostředkův užívati k uléčení duše své: neměl by zajisté skroušené lítosti, aniž pravého úmyslu polepšiti se, nečinilby pravé pokání; pročež nezasluhoval by, aniž by dosáhl odpuštění. *d*) Mimo to učí příklady našeho pokání jiné, jakby sami měli svůj život spořádati a cvičiti se v pobožnosti. Neboť vidouce jiní tresty za hřichy uložené, přicházejí ku poznání, že v celém živobytí s velikou opatrností snaží se jednati a mravy své polepšiti.

β) Tak i *písmo sv.* učí: „Synu, zhřešil-li jsi, nepřidávej více, ale raději i za předešlé hřichy modli se, aby byly odpuštěny tobě.“ (*Sir.* 20, 1 + 38, 10.) Jan volal: „Čiňte ovoce hodné pokání.“ (*Mat.* 3, 8.) *Kristus* počal svůj úřad kazatelský slovy: „Pokání čiňte!“ (*Mat.* 14, 17.) *Petr* kázal po seslání Ducha svatého: „Pokání čiňte!“ (*Sk.* 2. 38.) A *Pavel* jak dříve sám o sobě „nejprv v Damasku a v Jerusalemě i po vši krajině Judské, potom i národům

zvěstoval Evangelium, aby pokání činili a obrátili se k Bohu, hodné skutky pokání činíce.“ (*Sk.* 26, 20.) „Kdo kradl, už více nekraď, ale raději pracuj, dělaj rukama svýma což dobrého jest, aby měl z čeho udíleti tomu, kterýž nouzi trpí.“ (*Ef.* 4, 28.)

γ) Proto také *církev* z rozkazu Páně *povždy dostiučinění žádala*, vědouc, že těžké hříchy po křtu sv. bez něho odpuštěny býti nemohou. Potřebu tuto *otcové sv.* dosvědčují:

Výroky. „Jaktě to nezapné, jak nešlechtné pokáním nečiniti zadost a žádati hříchů prominutí! Toť je tolik, jako cenu neustanoviti a za nic ruku po mzdě vztahovati. Neboť za tu cenu ráčil prominutí přiřknouti Pán; tímto kajicnosti spláceti chce, aby beztrčnost zakoupena byla. Jest-liže prodáváci skoumají prvé peníz umluvený, zdaž není ořezán, ostromán neb falešný: máme za to, že i Pán prve dostiučinění skoumá, nežli tak velkou mzdu, život věčný totiž uděliti ráčí.“ *Tertul.* „Pán musí býti prošen, Pán musí smířen býti naším zadostiučiněním.“ *Sv. Cypr.* „Nepostačujef mravy polepšiti, a od zlých činův ustoupiti; neučiní-li se i za to, co spácháno bylo, zadost skrze bolest pokání, skrze vzdechy pokory, skrze oběť srdce skroušeného s připojením almužen... Neboť blahoslavení milosrdní, poněvadž se Bůh smiluje nad nimi. Nenít zajisté jen praveno, abyste se od hříchův zdržovali, nýbrž i za předešlé uprošuj Pána, aby tobě odpuštěny byly.“ *Sv. Augustin.* „Kdož mnohých urážel hřešením, musí i mnohých udobřovati dostiučiněním: aby církev prve vinou uražená, jeho polepšením se k milosrdenství se pohnula a za něj oradovala, nad nímž co umrlcem kvílela.“ *Týž.* „Vyznání hříchů jest dobré, jest-li že následuje také léčení. Nebo co prospěje ránu odkryti a léku nepřičiniti?“ *Týž.* „Spravedlnost s nebe vyhlédla (*Žlm.* 84, 12.) jakoby Boha řkoucího: Ušetřme člověka toho, poněvadž sebe samého neušetřil, promiňme jemu, poněvadž sám uznává hřích svůj, obrátil se k pokárání hřichu svého, obrátím se i já k vysvobození jeho.“ *Týž.* „Nepostačujef, aby šíp z těla byl vytažen, nýbrž musí se též rána šípem učiněná vyléčiti: podobně musí i v duši po obdrženém hříchů prominutí pozůstalá rána pokáním zhojena býti.“ *Sv. Jan Zl.* „V rozkoši jsi oplýval, postem to nahraditi hled.“ *Týž.* „Jako musí dlužník staré dluhy zaplatit, aby práv byl věřiteli: podobně musí hříšník nejen více nehřešiti, nýbrž i za hříchy staré Bohu zadost učiniti. Jako nemocný, chce-li býti zdrav, ochotně všem rozkazům lékaře se podrobuje: podobně má kajicník svědomitě plniti uložené pokání“ *K.* „Důstojno jest božího milosrdenství, aby se nám hříchové bez všeho dostiučinění neodpouštěli, abychom snad naskytlé příležitosti hříchů

za maličkost považující, jakožto nespravedliví a rouhači proti Duchu sv. v těžší hříchy neklesali, s hromažďující sobě pomstu ke dni pomsty.“ *Sněm Trid.*

Trojí soud. Bůh koná nad hříšníky trojí soud: jeden plný milosrdenství, druhý přísné spravedlnosti a třetí smíšený, v němž spravedlnost mírní se milosrdenstvím. První soud vykonává v svátosti křtu, kde z pouhé milosti hříšníku vinu a trest odpouští, aniž by žádal jakého dostiučinění neb hříšníka k pokutám odsuzoval, svou milost na něho vylévá. — Druhý soud bude konati Kristus v den poslední, kde, aby hříšníkům ukázal, jak velice hříchů nenávidí a má v ošklivosti, k věčným jich trestům odsoudí. — Třetí pak soud jest onen, kterýž koná v svátosti pokání, kde Pán dobrotivý své milosrdenství a svou spravedlnost zároveň na jevo dává. Milosrdenství dokazuje, ješto nám vinu odpouští a věčných nás zbavuje pokut; než i spravedlnost koná tím způsobem, že trest věčný v časný proměňuje. Hřích se tu odpouští; však hříšník musí se káti, musí za hřích zadost učiniti. *Sv. Augustin.*

VII. *Námítky.* a) *Kristus, předstírají odpůrcové, zadost učinil za hříchy celého světa, (Řím. 5, 10; Žid. 2, 9; I. Jan 2, 2.) a tudíž svátostním zadostučiněním se ujma činí jeho zásluze. Odp.* Tomu zajisté i církve kat. učí, že Kristus smrtí svou zadost učinil za hříchy světa. Než, jakkoli tímto dostiučiněním smazal Pán Ježíš hřích i věčnou vinu; nicméně žádá předce od nás slzy, prosby, modlitby, almužny, posty a jiné kající skutky, které když konáme, dostiučinění Kristově žádné sic nepřidáváme váhy a síly, ale tímto svým přičiněním toliko se účastnými činíme jeho zásluh. Co jsme sami nemohli, učinil Kristus, kde ale sami přičiněním svým následky hříchů svých můžeme poněkud napravit, tu nám týž Pán a Spasitel poroučí: „Čiňte ovoce hodné pokání.“ (*Luk. 3, 8.*) „Tím nečiníme zásluze jeho ujmy; ale naše dostiučinění spíše je činí jasnější a skvělejší. Nebo tím vidí se milost Kristova bohatší, když s námi sdílí nejen to, což On sám, nýbrž i to, co jako hlava skrze oudy ve svých svatých a spravedlivých lidech zasloužil a vykonal.“ — „Ne všecko, co nám přináleželo, vykonal Kristus. Všecky sic vykoupil smrtí svou; pozůstalo však, aby též sám sebe ukřižoval, kdo chce vykoupěn býti, kdo s ním království žádá.“ To že k vykonání zbylo, nahlížel onen, kdož řekl: „Co vykonal Kristus, neprospívá leč tomu, kdo doplňuje, co vykonal zbylo.“ Za tou příčinou praví blah. apoštol Petr: „Kristus trpěl za nás, zanechav vám příklad, abyste ná-

sledovali šlépějí jeho.“ (2, 21.) Tudíž i dokládá sv. Pavel (*Kol.* 1, 24.) „Doplňuji ostatek soužení Kristových na těle mém.“ *Sv. Řehoř.*

b) Co platí ona námitka, že „člověk ospravedlněn bývá skrze víru bez skutků zákona,“ (*Řím.* 3, 20. *Gal.* 2, 16.) již povědíno (v. díl I. str. 84).

c) Podobně jiná místa téhož apoštola nesvědčí proti učení katolickému, jako: „Milostí boží spasení jste skrze víru v Krista Ježíše; a to ne sami z sebe, dar zajisté boží jest, ne z skutků, aby se nikdo nechlubil.“ (*Ef.* 2, 8; srov. *Gal.* 2, 16, *Řím.* 10, 4.) Však týž apoštol dí: „Kteří jsou Kristovi, tělo své ukřižovali s hříchy a žádostmi.“ (*Gal.* 5, 24.) „Já tresci tělo své a v službu podrobuji. . . “ (*I. Kor.* 9, 27.) Tudíž pokládal k spasení za potřebné nejen víru, nýbrž i křižování těla, skutky kající. — Aby pak se nikdo skutky svými nechlubil, učí zajisté církev, „že nemohou bohumilé ceny míti samy z sebe, (*Gal.* 6, 3), ale všechny naše činy že z Krista toliko počátek a ceny nabývají a skrze něho se záslužnými stávají i Bohu předkládají.“ I dokládá: „Řekl-li by kdo, že dostiučinění, jímž kající skrze Ježíše Krista hříchy vykupují, není službou boží, nýbrž podáním lidským, jež zatemňuje učení o milosti a dobrodiní smrti Kristovy, buď vyobcován.“ (Sněm Trid. sez. 14. hl. 8.) „Jsouť i po křtu obdržené rány léčitelný: mohouť ale uléčeny býti, ne jako před tím pouhou věrou prominutí obdrženo bylo; nýbrž mnohým slzením, pláčem, zármutkem, postem a modlitbou a přičiněním, jež jest velikosti hříchu přiměřené. Kdož takto nesmýšlejí, těch bychom ani nepřipouštěli, vyučení jsme, aniž jim božských věcí rukou (rozhřešující) udíleti sluší.“ *Theodoret.*

d) Namítají, že *kající skutky*, jako: půst, bdění a jiné sebe-mrtvení *tělu škodí*, zdraví podrývajíce, zvláště pak že *ctnosti jsou nebezpečny*, ano záhubny. *Odp.* Než to jen skutky nemírné a nemoudře konané, jakéž i církev zamítá. Ovšem potřebí jest, aby se tělo duchu podrobovalo mrtvením; než takové mrtvení musí býti mírné a duchem oživené; pak jest tělu neškodné a ctnosti prospěšné.

VIII. Konání skutků kajících.

1. Uložené pokání máme vykonati a) *s pokorným srdcem*, b) *věrně*, tak jak bylo uloženo a c) *bez odkladu* co nejdříve lze.

Kdyby se komu zdálo uložené pokání příliš obtížné, má uvážiti, že za své hříchy mnohem větších trestů zasloužil. — Kdyby

však nemožno bylo vykonati, co mu zpovědník ukládá, má mu to upřímně a uctivě povědít a požádat, aby mu pokání bylo změněno.

Ten, kdo nedbá pokání vykonati,
má po smrti pokut přísných se báti.

Výroky. „Uchopme se cesty pokání, na niž nás představený poukázal. Užívejme těch živých prostředků blaženosti, jichž on z písem svatých nám podává, a hledejme též blaživého léku k uléčení tajných ran, z nichž jsme se mu zpovídali a tíž svědomí svého před ním vyjevili. Nepřestávejme pokání činiti a milosrdenství božské odprošovati, aby to, co se malým hříchem zdálo, zanedbáváním našeho zadostučinění rozmnoženo a zveličeno nebylo.“ *Sv. Cyprian*, „Obávati se jest, aby pýcha ducha nesytila, když postěním tělo chřadne.“ *Týž.* „Pokorné a ostýchavé musí býti dostiučinění, jímž se napravuje hrdé přestoupení.“ *Sv. Bernard.*

2. Mimo to, ač uložené od kněze pokání postačuje, *máme dle možnosti i více konati*; poněvadž zpovědník, aby hříšníka neodstrašil, zřídka kdy tolik ukládá, co by dle velikosti hříchů bylo třeba. Kající hříšník nejen pokorně a poslušně koná, co bylo naň vloženo, nýbrž sám také ukládá sobě dobrovolné pokuty za hříchy své, jako almužny, posty a j.

Předce však *jednejme moudře a střídme*, hledíce přede vším na *pokání vnitřní*, t. obrácení mysli a srdce a na *polepšení života* (viz níže ovoce pokání).

Texty. „Obratť se ke mně celým srdcem svým v postu, v pláči a kvílení; a roztrhněte srdce svá a ne roucha svá a obratť se k Hospodinu, Bohu svému.“ (*Joel* 2, 13.) „Protož prosím vás bratří, abyste vydávali těla svá v oběť živou, svatou, Bohu líbou, rozumnou službu svou. A nesrovnávejte se s tímto světem, ale napravte se v novotě smyslu svého, tak abyste zkusili, která jest vůle boží dobrá a dobrolíbezná a dokonalá.“ (*Řím.* 12, 1—2.)

Výroky. Sebe samého se taž, jak dalece jsi za své hříchy učinil zadost, pevně jsa přesvědčen, že bude od tebe v budoucím životě všecko až do posledního halíře požadováno, čeho jsi zde nezapravił. Neboť tam nezůstane žádný přestupek bez trestu, a žádný dobrý skutek bez odměny.“ *Sv. Bonaventura.* „Jakýs chtíč měl k hřešení, takový měj k pokání. S jakou jsi žádostí a chtivostí hřešil, s takovou se kaj. Tak zase nahoru vylez a se vybeř, jak jsi velice do hlubiny zašel. Podlé velikosti a přísnosti neduhu musí se také obmysliti lékařství; jaká rána jest, tak náplast (flastr) k ní způsobiti se má. Jaká bolest, takové lékařství. . .“ *Sv. Isidor.*

Rána nepatrná snadno se hojívá a čím je větší, tím více času třeba k vyléčení. Podobně kdo upadl v hřích smrtelný, třeba by dlouho, ano celý život se kál. — Čím více kdo dlužen, tím více musí spláceti, a čím více se kdo prohřešil, tím přísněji se má káti. *K.* „Kdo Bohu takové dostiučinění přináší, kdo i z lítosti nad svým hříchem, kdo z studu nad svým proviněním, kdo i z bolesti nad svým pádem ještě v ctnosti a ve víře více prospěje: tenť bude vyslyšán a ode Pána podporován, a dosáhne ne toliko prominutí od Boha, nýbrž i koruny.“ *Sv. Cyprian.*

3. *Kající hříšník* má také vřelou *protivenství* tohoto života: chuďobu, nemoc a jiná soužení *trpělivě snášeti*. „Kdo s trpělivou myslí nesou, cokoli bolestného a protivného Bůh dopouští, nabývají rozsáhlé látky k dostiučinění a zásluh pro nebe. Kterí pak neradi a s nevolí takový trest snášejí, ti se všeho ovoce dostiučinění zbavují.“ *K. Ř.*

4. S dostiučiněním má kajcník pojití upřímnou snahu hříchu více nečiniti a v dobrém prospívati (v. IX. ovoce pokání.)

5. Tu sluší připomenouti, že a *pokud může jeden za druhého pokání vykonati*. „V tom pak svrchovanou dobrotu a milostivost boží musíme oslavovati, že lidské slabosti naší toho ráčil dopřáti, aby jeden za druhého mohl zadost učiniti, což jest této pokání částce výhradně zvláštní. Neboť, co se týče lítosti a zpovědi, nikdo nemůže za jiného litovati neb se zpovídati; avšak kdo v milosti boží jsou postaveni, mohou jménem druhého, co Bohu jest povinen, zaplatiti. — Tak se stává, že v jistém způsobu vidí se „jeden druhého břemena nésti“ (*Gal. 6, 2.*) Aniž pak komu volno jest pochybovati, poněvadž v snešení ap. vyznáváme víru v obcování svatých. Ale to neplatí beze vší výminky, jest-liže se ohled bere na všechny užitky, které z toho plynou; nebo někteří skutkové dostiučinění mají povahu léčivou a předpisují se kajícímu k vyhojení zlých náklonností a kdož tu sami nečiní zadost, bez toho účinku a užitku naprosto zůstávají.“ *K. Ř.*

IX. Znamky dokonalého dostiučinění neb ovoce pravého pokání.

Dostiučinění jest pokání skutků a tudíž — dle účelu samých kajících skutků — má v celém životě kajcníka se jeviti; celý život pravého křesťana jest ustavičné pokání. Ospravedlněný kajcník má největší starost míti o to, aby posvěcující milost boží si zachoval, ve hříchy předešlé zase neupadal, ani jiných nepáchal a stále kajcně živ byl.

1. *Hříšník Bohu ukřivdil* a spravedlivý trest na se uvalil; má tudíž, aby Boha smířil, zásluh Kristových se zúčastnil a skrze ně odpuštění viny a trestů věčných dosáhl, hříchů svých skroušeně *litovat*, odtud jich nenávidět, a dobré milovat, má přikazání boží ochotně plnit, Bohu se modlit a věrně jemu sloužit; aby pak i trestů se zbavil, má bolestné následky hříchův a všeliká trápení a protivenství, jež Bůh mu sesílá, trpělivě snašet.

2. On *bližnímu uškodil* i mnohému pohoršení dal: proto má *učiněnou škodu nahradit*, komu ublížil, má ho odprosit, i sám ze srdce odpustit svým protivníkům. Aby pak dluh svůj u Boha zplatil, zvláště ale aby pohoršení dané odstranil, má skutky milosrdenství konat.

3. On *stav duše své pohoršil, zkazil*; má tudíž, aby se polepšil, *zlým žádostem odpírat*, sebe přemahat, všech příležitostí a nebezpečností k hříchu se varovat, proti pokušením bojovat, i dobrý úmysl často obnovovat, všech prostředků k zachování milosti boží užívat a v dobrem tak povždy setrvat. Kdo takto kajicně živ jest, činí hojné ovoce pokání a může doufat v tu milost, že až dokonce setrvá a šťastné hodinky smrti se dočká.

Úvaha mravní. Konejme se vši horlivostí skutky pokání a snažme se o napravení a zdokonalení svého života.

Texty. „Protož čiňte ovoce hodné pokání. Každý strom dobrý ovoce dobré nese. Po ovoci jejich poznáte je.“ (*Mat.* 7, 17, 20.) „Kdo zůstává ve mně a já v něm, ten nese ovoce mnohé.“ (*Jan* 15, 5.) „Hle zdrav jsi učiněn; již nehřeš, aby se ti něco horšilo nepříhodilo.“ (*Jan* 5, 14.) „Noc předešla a den se přiblížil: Odvrzmeš tedy skutky temnosti a oblecme se v odění světla. Jakožto ve dne poctivě choďme, totiž ne v hodování a v opilství, ne v smilství a nestydatostech, ne v sváru a závisti: ale oblect se v Pána Ježíše Krista a péče o tělo nemívejte podle žádosti jeho.“ (*Řím.* 13, 14.) Protož nyní už to i skutkem vykonejte, aby jakož jest hotové srdce k chtění, také bylo k vykonání. (*II. Kor.* 8, 11.) „Kdo kradl už více nekraď ale pracuj.“ (*Ef.* 4, 28.) „Bděte a modlete se, abyste nevešli v pokušení.“ (*Mat.* 26, 41.) „Vezměte celé odění boží, abyste mohli odolati v den zlý a ve všem dokonali státi.“ (*Ef.* 6, 17.) „Živ jsem pak již ne já, ale živ jest ve mně Kristus.“ (*Gal.* 2, 20 † 5 † 25. *Tit.* 2, 12. *I. Kor.* 9, 17 † 16, 13. *I. Petr.* 2, 1—20, † 4, 17, † 5, 8, 9. *I. Petr.* 2, 20 † 22).

Výroky. Kdo činíte pokání, odvrhněte od sebe nešlechtnost světa tohoto. Oblect se pak ve vši ctnost a slušnost, a lze vám bude zachovati přikazání, aniž dále hřešte. Nebo dále nehřešíce, pře-

mnoho z předešlých hříchů umenšíte.“ *Hermas*. „Hříchů se více nedopouštět, to zajisté pokání pravé.“ *Sv. Ambrož*. „Kdo pokání činí, nemá toliko slzami shlazovati hřích svůj, nýbrž má též lepšími činy ukryvati a zastíratí předešlá provinění, aby mu hřích nebyl přičítán.“ *Týž*. Kde není polepšení, tu je i pokání liché.“ *Tertul*. „Pokání činiti jest zpáchaných hříchův oplakávati, a čeho oplakávati sluší, více se nedopouštět. Kdo tak některých oplakává, že se zase jiných dopouští; buď se přetvařuje anebo neví, co je pokání.“ *Sv. Řehoř*. Jako had kůži svléká, tak má hříšník kající starého člověka svléknouti a obléci nového, hřích v cnost má proměnit. *Kotte*. „Vizte, jaké by mělo pokání býti: mnozí se neustále hříšníky býti dokládají a přece jich hřešiti dosaváde těší. Toť přiznání se, nikoli však polepšení. Duše se obviňuje, ne pak uzdravuje; vina se pronáší, avšak neodstraňuje. Pokání nečiní jisté, leč ošklivost hříchův a láska k Bohu. Když se tak kaješ, že ti v duchu hořkne, co ti prvé v živobytí sládko; a co tě dříve tělesně těšilo, nyní tě v myslí mučí; pak právě k Bohu vzdycháš a pravíš: Tobě samému jsem zhřešil a zle jsem před tebou učinil. (*Žlm.* 50, 6.)“ *Sv. Augustin*. „Tyliž za snadné kladeš, s tím záhy se usmířiti se Pánem, jemuž se zpronevěřil? Ó, potřebí jest modliti se a snažně prositi celé dny úpěním, noci pak bděním a pláčem trávit, ustavičně slzeti a hořekovati, . . . na postech trvati a skutkům spravedlivým se oddati, kterýmiž hříchové se shlazují a v podporování chudoby setrvati, čímžto duše od smrti se osvobozuje.“ *Sv. Cyprian*. „Pokání pohrdá lakomstvím, hrozí se prostopášnosti, prchá zuřivost, lásku sesiluje, [po pýše šlape, jazyk drží na uzdě, šlechtí mravy, zločinství nenávidí, se závistí nemá spolku. Dokonalé pokání přinucuje hříšníka, aby všecko rád snášel: hledali násilník jeho jmění, nebrání; roucha-li ho zbavuje, nevzpouzí se; udeřivšímu v tvář jednu, nastavuje druhou Kárán vzdává díky; popouzen mlčí; drážďen miluje; vyššího prosí, nižšímu se podrobuje: v jeho srdci jest skroušenost, v ústech vyznání, v jednání samá pokora. To jest pravé, to jest úrodné pokání.“ *Sv. Jan Zl*. „Čiňte, praví se (*Mat.* 3, 8.), ovoce hodné pokání. — Jakým medle způsobem lze nám ovoce vydávati? Když konáme, co se hříchům protiví. Cizího jmění sis přivlastnil: již i své vlastní rozdávati počínej. Dlouhý čas jsi smilnil: i dovoleného požívání v manželství se zdržuj a několik dní ustavičnou zdrželivostí v čistotě se cvič. Křivdu jsi jinému buď skutkem buď řečí učinil: pohanění splat slovy žehnajícími; a vymasnaž se tu službami, tu dobrodiními usmířiti těch, kteří tebe pronásledují. Neboť k uzdravení raněného nepostačuje šíp

toliko z těla vytáhnouti, nýbrž i prostředků k ranám přičiniti.“ *Týž.*
„Nenáleží, aby mysl naše vracela se v předešlý života způsob, ježž složila s sebe, byvši z znovu skrze milost zrozená, hodláme-li jinak uvarovati se posledního soudu. *Sv. Augustin.*

Chceš-li *hříchů* býti prost,
máš i za ně činit dost.

Dej se záhy na pokání,
pokud máš čas smilování.

Jest-li život napraviš,
pak se trestu vybaviš.

Frýček.

Přísl. „Kdo se hříchu svého kaje, za pokutu se mu klade. Kde se polepšíš, tu si polepšíš. Každý začátek těžký. Nejtíž se vzchopiti. Začátek dobrý, konec mívá podobný. Lépe pozdě nežli nikdy. Pozdě po smrti chtít pokání činiti.

P ř í k l a d y.

1. *Biblické.* Tak dostiučinili, či takové pokání vykonali mnozí kající hříšníci v starém i novém zákoně: David, jenž sám o sobě dí: „Nepravost jsem v nenávisti měl a v ohavnosti: ale zákon tvůj miloval jsem. Sedmkrát za den chválu jsem vzdával tobě nad soudy spravedlnosti tvé.“ (*Žlm.* 118, 163.) Achaab (*III. Kr.* 21, 27.) Manasses byv vězněm v Babyloně (*II. Par.* 33.), Ninivité (*Jonáš* 3.), Zachaeus (*Luk.* 19, 8—9.), Magdalena (*Luk.* 7.). Petr plakal hořce (*Mat.* 26.), Pavel po svém obrácení zcela novým se člověkem stal. Kající lotr (*Luk.* 23.), Synmarnotratný (*Luk.* 15.), Efezští. (*Sk.* 19, 19.)

2. *Jiné.* Letopiscové círk. vypravují o velikém počtu *kajících*, kteří z pokání do samoty se odebrali, v jeskyních obývali, zíněnými rouchy se odívali, dnem i nocí se postili a modlili. Pokrm jejich byly kořínky, byliny a suchý chléb. Jejich život zdál se býti zdlouhavým umíráním, a když po dvaceti neb více tak strávených letech k cíli života svého se dostali, ještě se báli, aby díla spasení svého nebyli zanedbali.

Marie Egyptská, jež v Alexandrii po 17 let hříšný život vedla, za to 47 let na poušti nejtěžší pokání konala.

Svatá Pavla, odvrátivši se od marného světa a k Bohu se obrátivši, tak přísnou kajícní se stala, že *sv. Jeroným*, ačkoli sám tuhý život vedl, ji napomínal, aby v postění a mrtvení těla svého poněkud ulevila.

Kajicnice *Thais* modlila se až do smrti své modlitbičku *sv. Pafnucia*: „Pane, jenž jsi mne stvořil, smiluj se nade mnou!“

Sv. Pavel, otec poustevníků, žil 100 let na poušti, kde přísně, kajicně žil.

Sv. Benedikt živil se po kolik let bylinami a kořínky. — *Sv. Basil* trestal tělo své bděním a posty tak velice, že se více mrtev než živ býti zdál.

Sv. Augustin přísně se kál za hříchy mladosti své, jak sám o sobě vyznává. Jsa biskupem přece jen prostě se oblékal, a se svými duchovními nejvíce jen krmí postních požíval. U svého lože si zavěsil kajicí žalmy, jež často v noci se modlíval; bytť i jeho poslední modlitbou v smrti.

Sv. Frant. Ser. chodil ustavičně bosky, hrubým přiodeň rubášem, živil se chlebem vyžebraným.

Sv. Bruno nosil dnem a nocí na holém těle žíněné roucho a jazyk trestával mlčením. *Sv. Norbert* nejedl nikdy masa, často se postíval; zimu, vedro i žízeň dobrovolně trpěl. Podobně *sv. Bernard* přísně se postíval.

Sv. Lidmila, patronka naše, připomínajíc sobě ve vdovství svém prvéjší poblouznění své v modlářství, každého dne s mnohými slzami je oplakávala, říkajíc se sv. apoštolem: „Jaký zisk měla jsem z toho, zač se nyní stydím?“

Theodosius, císař, v čas zbouření lidu odsoudil i mnoho nevinných k smrti. Slyše *sv. Ambrož*, že císař chce přijíti do kostela, vyšed bránil mu vkročiti do svatyně boží. Když se císař omlouval, že David také hřešil, odpověděl *sv. Ambrož*: „Jest-liže jsi následoval Davida v hříchu, následuj ho také v pokání.“ *Theodosius* se podrobil *sv. biskupu*, celých osm měsíců do kostela nešel, ustavičně na modlitbách a postech trval; konečně se postaviv mezi kající, veřejně ze svých hříchů se vyznal. Pak jej *sv. Ambrož* teprv mezi věřící přijal.

Sv. Vincenc Fer. vypravuje, že jednomu hříšníku uložil pokání po 7 let; když pak tento se divil, že by za své hříchy tak krátkého pokání zasloužil, hned pro jeho kajicnost na tři leta ulevil. Než kajcník hořce slze, prosil o těžší pokání. Tu *sv. zpovědník* přesvědčen o jeho úplném obrácení, kázal mu jen pomodliti se třikráte Otče náš a Zdrávas; což když on vykonal, s Bohem smířen, v krátce vypustil ducha.

Sv. Filip Ner. uložil kajícímu, druhdy prostopášnému *jinochu* každodenně 7krát Zdrávas se modliti, zem políbiti a při tom říkati slova: „Mohlo by se státi, že brzo umru.“ Kajcník slíbil tak učiniti

a dostál slovu svému. Od té doby vedl život příkladný a po letech svatě umřel.

Lafontaine, franc. spisovatel, mnoho oplzlých, nemravných povídek napsal, čehož v pozdějším věku, když se roznemohl, upřímně litoval a slíbil, že darů svých jen k pracem Bohu milým a prospěšným chce obracet. A vskutku, když se pozdravil, jal se překládati církevní zpěvy neb hymny a když po 2 letech byl umřel, našli na těle jeho žíněný rubáš.

Duše kající.

O Kriste Spasiteli,
nech svoji krev svatou
za moje provinění
být smírnou výplatou.
Tyť jsi ten jediný,
jenž snímá hříchy světa,
Beránek nevinný.
Duch můj se hrozně leká,
že v hřích se pohroužil
a zlými činy svými
pokuty zasloužil;
jen utrpení Tvé
potěchy poskytuje
mé duši truchlivé.

Mé srdce vlažné roznět
a popřej milosti,
ať rozplývá se v pláči
upřímné lítosti.
O mé drahé zboží,
nechať se již v srdci mém
nepravost nemnoží!
Ty milá duše moje,
dokud zde v těle dlíš,
Ježíše Krista miluj,
o jehož lásce víš;
svou odlož nevďěčnost
nehněvej Boha svého,
pamatuj na věčnost. *Kanc.*

F. Příklad o odpustcích.

Se svátostí pokání a jmenovitě s poslední částkou o dosti-
učinění, úzce spojeno jest učení o odpustcích.

I. *Podstata odpustků.* 1. Co by odpustkové byli, není snadno
určitě pověditi, jelikož to církev sv. sama dosud určitě nevyjádřila.
Pročež různá jsou o té věci mínění, z nichž církev žádné neod-
suzuje, ježto učení o odpustcích dosud nevyhlásila za článek na-
řízení. — Jedni mají odpustky za pouhé prominutí pokut církev-
ních, jakéž se druhdy na těžké hříchy ukládaly; jiní a mezi nimi
obecný *Katechismus* Petra Kanisia — odpustky takto vyměřují: „Od-
pustkové jsou odpuštění časných trestů, kteréž bychom měli po od-
puštění vině hříchů v tomto životě neb po smrti trpěti.“ Výměr
tento druhý — v mnohém vznešenějším a výtečnějším rozumu slova
toho — větší počet církevních učitelů za našich časů jakožto pravé
učení církve zastává a z krátkého výkladu jeho seznáme, že i
s prvním míněním dobře se srovnává.

2. **Výklad.** V svátosti pokání odpouští Bůh člověku kajícímu vinu a trest věčný, ne ale vždy a všecken trest časný, kterýž buď zde si musí odbyti, aneb jej na onom světě v očištcí očekává, pak-li mu zde nebyl odpuštěn. Tak *Hospodin Davidu* těžký hřích sice prominul, nicméně jej trestal smrtí syna — z cizoložství počatého — i zbouřením Absolona (*Žlm.* 50.). Podobně odpustil *lidu modloslužebnému*, předce však vyhrožoval, že tak velikou nepravost stíhati bude těžkými pokutami (*II. Mojž.* 32, 14. 34.). *Bůh* odpustil *Mojžíšovi* nedůvěru a *lidu Isr.* hřích modloslužby; však nevešli do země zaslíbené. — Může si ale člověk odpuštění časných trestů vyjednat, když věrně plní kající skutky od zpovědníka mu uložené (viz dostiučinění), aneb když sám si za pokutu něco trpkého volí, neb koná něco dobrého. Než člověk přirozeně křehký a hříchem ještě více oslabený, zdaž věci obtížné vždy ochotně na se vezme? zdaž horlivost jeho neuhasne? A pak, kdo mu dá ujištění, že obtíže snešené a skutky vykonané k odpuštění zasloužených trestů budou dostatečné? Proto církev, jakožto dobrotivá a o spasení věřících pečlivá matka, i v této potřebě věřícím vyhověla: ukládalať druhdy podle ustanovených pravidel neb kanonů velikým hříšníkům těžké pokuty a velmi obtížné, často na mnohá leta trvající kající skutky (viz dostiučinění), a když je ochotně přijali a bedlivě vykonali, nejen vinu a trest věčný, nýbrž vidouc, že jsou před Bohem ospravedlněni a jako koupelí křtu z úplna očištěni, i časné tresty jim odpouštěla. — Přiházelo se často, že kajcník s obzvláštní horlivostí ku pokání se měl, že více než mu bylo uloženo, snášel a konal; tu dle míry jeho kajcnosti buď celá pokuta byla jemu prominuta, aneb alespoň z části (několik dní, měsíců neb let) bylo jemu uleveno. Takové prominutí neb ulevení nazývalo se odpustek t. odpuštění pokut církevních. Než s prominutím těchto pokut z pouhé milosti boží, pro zásluhy Kristovy, i onen časný trest před Bohem se odpouštěl, od kterého se měli kající snášením pokut osvoboditi, či odpustky v pravém smyslu se udělovaly.

A takové odpustky církev až dosavad udílí, jen že nyní snadnější a příležitější cestou věřícím toto odpuštění časných trestů božských vyjednává. Pozorujíc, že se mnohé choulostivé dítky její přísnými pokutami a obtížnými skutky — ač byly velikosti hříchů zcela přiměřeny — od pokání odstrašovaly, skutky mnohem snadnější kajcníkům počala ukládati. Než dobře vědouc, že jsou nedostatečny, aby vinu i trest časný i věčný mohly sejmouti, a že člověk obtížné a trpké věci, jimiž by pokuty božské mohl shladiti, sám

nesnadno si volí; proto křehkosti lidské přispívajíc ku pomoci, vedle lehkých kajících skutků v svátosti pokání, čas od času ještě jiné záslužné skutky ukládá, a na místě někdejších přísných pokut k přijetí mnohem snadnějších obtíží pobízí a hříšníky k horlivé kajicnosti vzbuzuje. Tomu, kdož upřímně se podrobuje, dává církev ujištění, že mu Bůh pro neskončené zásluhy Kristovy buď celý aneb částku časného trestu odpouští, slovem odpustky mu uděluje.

3. Po této úvaze lze určitěji ustanoviti význam odpustků v smyslu právě církevním takto: „*Odpustkové jsou odpuštění časných trestů, hříšníka (i po prominutí viny a trestu věčného, v svátosti pokání) zde neb na onom světě (v očistci) stíhajících, kteréhož (odpuštění) mu církev, z pouhé milosti boží, pro zásluhy Kristovy buď z úplna anebo z části udílí, když od ni uložené mu pokuty přetrpěl aneb těm přiměřené záslužné skutky byl vykonal.*

II. Základ odpustků.

Neskončená náhrada uražené velebnosti boží stala se smrtí Pána Ježíše na kříži. Kdo činí za své hříchy pokání jak může, ten bývá účasten dostiučinění Kristova a takto se děje, že pokání jeho Bohu se líbí a člověku prospívá. Abychom ale dostiučinění Kristova plněji účastni byli, k tomu pomáhají odpustky. — Odpustkové nahrazují naše nedostatečné dostiučinění, protože se skrze ně nahrazuje, čeho se pokání našemu nedostává, bychom dostiučinění Kristova účastni byli.

Základ odpustků jsou tedy neskončené *zásluhy Ježíše Krista* a hojné zásluhy těch, kteří příkladnou ctností nebeské slávy sobě dobyli, svatých; tudíž se odpustkové z přetýkajícího pokladu milosti, jež Pán Církvi sv. byl svěřil, *z pouhé milosti* udílí. Kající skutky, které církev za výminku ukládá, mají sloužiti k tomu, aby kajicník Bohu poněkud zadost učinil a zásluh Kristových a přimluv svatých se zúčastnil.

III. Moc a právo k udílení odpustků.

1. *Moc a právo odpustky udělovati má církev a sice od samého Ježíše Krista.* Jako Pán Ježíš dal církvi tu moc odpouštětí hříchův a trestů věčných (*Jan 20, 23.*), rovněž tak, ano tím spíše udělil jí plnomocenství k tomu, což menší jest, odpouštětí trestů časných. A má-li právo trest odpouštětí neb zadržovati, má i právo takové tresty na hříšníky vzkládati, či takové pokuty a skutky ustanovovati, jimižby od těchto trestů časných i před Bohem byli

osvobození. Konečně má i právo, tyto uložené pokuty buď zcela anebo z části odpouštět aneb v jiné, méně přísné skutky, v čas potřeby proměňovati. Onť ji splnomocnil ke všemu, co by k spasení věřících prospívalo, jakož z vlastních slov jeho k apoštolům vysvítá: „Cožkoli svážete na zemi, budeť svázáno i na nebi a cožkoli rozvážete na zemi, budeť rozvázáno i na nebi.“ (*Mat.* 18, 18.)

2. *V církvi má právo odpustky udělovati ten, kdož má moc vázati a rozvazovati.* V smyslu širším má každý zpovědník (biskup i kněz) moc odpustkův udíleti, jelikož má právo i povinnost jednotlivým lidem jemu se zpovídajícím k prominutí časných trestův ukládati skutky kající; než odpustky v smyslu užším (hořením) udíleti mají právo jen *biskupové* a přede vším nástupce sv. Petra, římský biskup neb *papež*; nebo tu moc, kterou dal Pán Ježíš všechněm apoštolům, dal dříve zvlášť a významněji sv. Petrovi a jeho nástupníkům řka: „Tobě dám klíče království nebeského, cožkoli svážeš na zemi, budeť svázáno i na nebi.“ (*Mat.* 16, 19.)

Výroky. „Kdož má moc svázati a rozvázati, může právě skroušenému čas ukrátkiti.“ *Sv. Basil.* „Jestliže ten, jemuž svěřena jest moc vázati a rozvazovati, vida roznícené vyznání toho, kterýž hřešil, stává se milostnějším k ukrácení pokuty, nebude odsouzení hoden.“ *Týž.*

IV. *Odpustkové byli povždy udělováni.*

1. Moci a práva odpustkův udělovati hned *sv. apoštolové* užívali. *Sv. Pavel* uslyšev, že se jistý Korintčan dopustil krvosmlstva, čímž veliké pohoršení se stalo: nařídil, aby z církve byl vyobcován a tuhým trestům se podrobil. (*I. Kor.* 5, 3—5.) Když pak se dověděl o jeho upřímném pokání a horlivém polepšení se, smilovav se nad ním, všechn ostatní trest mu odpustil a nařídil, aby jej Korintští přijali zase do svého obcování a považovali ho za člověka docela ospravedlněného. Neboť takto napsal: „Dostit má, kterýž takový jest, na tom trestání, kteréž se děje od mnohých. Tak abyste naproti tomu raději odpustili a potěšili ho, aby snad hojnějším zármutkem nebyl shlcen . . . Protož vás prosím, abyste utvrdili k němu lásku . . . Komu pak vy jste něco odpustili i já odpouštím; neboť i já, co jsem komu odpustil, pro vás jsem odpustil v osobě Kristově.“ (*II. Kor.* 2, 6—11.) Z toho vysvítá, že *sv. Pavel* onomu Korintčanu, jelikož zasloužený trest přestál, a tak se strany své Bohu učinil zadost, pohoršení dané napravil a se z úplna polepšil, po odpuštění viny a trestu věčného pro zásluhy

Kristovy i časný trest prominul, či církevní odpustky v nejužším smyslu mu udělil.

2. Jak ale naložil sv. Pavel s tímto Korintským, tak *nakládala církev od onoho času se všemi velikými hříšníky*. Onať jim těžké pokuty ukládala, které, když s obzvláštní kajicností konali, buď z části aneb zcela promíjela, čímž nejen vinu a trest věčný, nýbrž i trest časný před Bohem odpouštěla. — *Co apoštol nazývá odpuštěním, jmenujeme my odpustky*.

Hned r. 325 na sněmu Nicenském bylo ustanoveno, aby se na horlivost kajících ohled bral a pokání se jim ukracovalo. — *Eusebius* vypravuje, že biskup *Natalis*, jenž pro bludné učení byl z církve vyobcován, v roucho kající se oblekl, popelem hlavu posypal a papeži *Zefirinu* k nohám se uvrhl, kterýž vida jeho skroušenost, všech pokut církevních jej zbavil, a do společnosti církve jej opět přijal.

Dále se promíjely církevní pokuty a spolu časné tresty v nastávajícím křesťanů pronásledování, při kteréžto příležitosti mnoho prospívala kajícím *přímmluva mučeníků*, jak *Tertullian* svědčí: „Mnozí sobě onoho pokoje, jehož v církvi neměli, v žaláři u mučeníků vyžádali.“ Tak i za času sv. *Cypriána* se dalo. Sv. *Augustin* dovodí, že za času jeho byl obyčej, odpustky udělovati na přímmluvu takových osob, kteréž u představených církve u veliké vážnosti byly.

Zvláště pak udílely se odpustky kajícím *v nebezpečenství života*, před smrtí, jakž předpisuje sněm *Karthaginenský*: „Jest-li že kdo, jenž dle svědectví jiných o prominutí už prosil, do nebezpečné nemoci upadl: buď vzkládáním rukou z kázně propuštěn a přijmiž nejsvětější svátost. Vyváznu-li ale z nebezpečenství, poučen buď, že uložené kázni tak dlouho podlehá, jak dlouho kněz za dobré uzná, kterýž ji uložil.“ (κ. 74—76.) Podobně sv. *Inocenc I.* píše: Když uvažuje kněz velikost hříchů, má souditi, bera zřetel na vyznání kajícího a na znamení jeho lítosti a potom ustanoviti, aby na milost byl přijat, vidí-li, že zcela dosti učinil. Nastává-li ale nebezpečenství života, před velikou nocí buď rozřešen, aby bez sv. přijímání neumřel.“

3. Když pak víra křesťanská znenáhla nad pohanskou vítězila, za to však horlivost křesťanů ochabovala, takže přísná kázeň pro vlažnost lidu nemohla býti zachována: nicméně církev nepřestávala udělovati odpustky, však *stala se změna* ta od století XI., že místo těžkých pokut mírnější a časům přiměřené kající a více záslužné skutky ukládala, které směřovaly obyčejně ku prospěchu veškeré

církve, jako: vedení zbraně proti nevěřícím (výpravy křižácké v století XII.), *příspěvky* na stavby velebných chrámů, hospitalů, průplavů a silnic; návštěvy svatých míst, pouti do Říma, Jerusalema a j. Pod takovými výminkami církev pak i odpustky napřed ohlašujíc, vždy k horlivé kajicnosti a k hodnému přijetí sv. svátostí věřících vzbuzovala.

4. A tento způsob udělovati odpustky *až po dnešní den* se zachovává. Církev ohlašujíc nyní odpustky, předpisuje přede vším výminky, které by sloužily k dokonalému zadostučinění, k pravému obrácení hříšníka a k utvrzení v ctnosti: přede vším t. žádá zkroušenou zpověď a hodné přijetí nejsv. svátosti; potom ukládá nábožné modlitby za vyplnění nevěry, bludu a kacířstva a zachování pokoje mezi křesťanskými knížaty; nařizuje návštěvu chrámův a zvláště nejsv. svátosti; ustanovuje almužny, posty a jiné dobré skutky, ke cti a chvále Boží a k prospěchu církve katolické, jako: příspěvky ku podpoře missionářů neb vystavení chrámů. Ty a takové výminky se při každých odpustcích zvláště oznamují.

V. *Rozdíl někdejších a nyníjších odpustkův* jeví se z předešlého: *nezáležíť v podstatě* odpustků, nýbrž toliko *ve výminkách*, pod nimiž, a v *spůsobu*, jakým se udělovaly. *Druhdy* jako *nyní* odpouštěly se tresty časné z pouhé milosti, pro zásluhy Kristovy. *Druhdy* jako *nyní* k získání odpustkův ukládaly se kající skutky, jen že *jindy* těžší, trvanlivější, *nyní* pak mírnější a časům příležitě; *druhdy* jako *nyní* vyhledávala se pravá kajicnost, jen že *dříve* předcházení musela, *nyní* pak církev oznámením odpustků k ní vzbuzuje. *Druhdy* udílela církev odpustků jen těm, o jichž hodnosti byla přesvědčena; *nyní* ji předpokládá. *Druhdy* jich dosahovali ti, jimž správcové církve rozeznáváním svým dali jistotu, že si u Boha odpuštění vydobyli; *nyní* jich nabývají všickni, kdož výminky církve vyplňují. *Druhdy* jich církev udílela osobám, jež o ně toužebně žádaly, *nyní* i nežádajícím co laskavá matka je nabízí. *Druhdy* je dávala jednotlivým, *nyní* mnohým, časem všem věřícím; *druhdy* jich poskytovala na přimluvu mučeníků, *nyní* pro zásluhy svatých, co oslavených přátel božích.

VI. *Spůsoby odpustkův*. 1. Odpustkové jsou plnomocní i neplnomocní. a) *Plnomocní odpustkové* jsou odpuštění všech časných trestů, kteréž, jestliže kající na tomto světě snášeti musí, nejsou jemu více pokutou, nýbrž prostředkem k spravedlnosti, či zásluhou pro království nebeské. „Kdo plnomocných odpustkův dosáhl, získá odpuštění všech trestů, kteréž by za hříchy své na tomto neb na

onom světě trpěti měl, takže by jistě do věčné radosti vešel, kdyby v tu chvíli zemřel.“ *K. Sk.* b) *Neplnomocní odpustkové* jsou ti, skrze které se neodpouštějí všickni časní trestové, nýbrž jen část těch trestů, jakož jsou: odpustky 40. dní, jednoho neb více let. Pod tím se rozumí, ne jakoby se z onoho časného trestu, kterýžby měl hříšník snad v očištění trpěti, 40 . . . dní odpouštělo, nýbrž že se mu z něho tolik odpouští, mnoho-li by on za starodávna skrze kanonické pokuty, po 40 dní konané, si byl býval ulevil. „Kdo neplnomocných odpustků dosáhl, získá odpuštění pouze tolika trestů, co by získal, kdyby podle staré kázně církevní činil tolik dní nebo let pokání, na kolik jisté odpustky se dávají.“ *K. Sk.*

2. *Plnomocných odpustků* může jedině *papež* udíleti plnomocí svou, biskupové pak mohou v den posvěcení chrámu udělit odpustky jednoho roku; a v den výroční posvěcení chrámu odpustky čtyřiceti dnův. Tak nařídila církev na sněmu Trid. (sez. 25. n. 6. 4.)

VII. *Obyčejní odpustkové v církvi kat. vůbec a v Čechách zvlášť.*

1. *Jubileum* či milostivé léto, které papež Bonifac VIII. (1300) ponejprv otevřel a ustanovil, aby se potomně každých 100 let pro celý kř. svět v Římě slavilo. Ale brzo na to bylo za dobré uznáno, za papeže Klimenta VIII. (1350), každých 50 let jubileum slaviti, (jako bylo v národě Židovském III. *Mojš.* 25, 8.), aby se ho každý snáze dočkal, až posléz v ohledu na krátkost života lidského dovoleno, aby každý 25. rok jubileum bylo.

2. Podobně *při jiných událostech* znamenitých, jako při nastoupení nového papeže, v čas všeobecné bídy neb útisku církve, se odpustky na způsob milostivého leta ohlašují.

3. Odpustky od papeže Pia VIII. r. 1809. každoročně na slavnost a v oktávě nejsv. *jména Ježíš* udělovány pro veškerou církev.

4. Též odpustky na slavnost *jména Panny Marie* uděleny od papeže Inocence XI. na památku podivného vítězství r. 1683. pod ochranou vítězoslavné P. Marie nad Turky vydobytého.

5. Odpustky *Porciunkule* nazvané, jež sobě sv. František od papeže Honoria (r. 1223.) pro svou malou kapli v městě Assisi vyprosil, kteréžto papeži: Inocenc VIII., Bonifac IX. a Sixt IV. obnovili, papež pak Řehoř XV. všem kostelům tří řádů sv. Františka: Kapucínů, Františkánů a Minoritů, na den 2. srpna každoročně potvrdil.

6. *V mnohých chrámech v Čechách* se v jisté dny do roka plnomocné odpustky udělují, jako: v Praze v chrámě metropolitním

u sv. Víta, na sv. Hoře, v Boleslavi, v Rychnově a jinde na místech poutních.

7. Odpustky, jež se též *v chrámu Páně sv. Vítském* dvakráte do roka a sice: na hod boží velikonoční a na slavnost sv. Jana Nep. udělují, při arcibiskupském požehnání.

8. Také mnohým *bratrstvům a pobožnostem* jsou odpustky připojeny. Papež Urban VI. udělil odpustky všem, kteří vel. svátost z kostela do příbytku nemocného doprovázejí. Benedikt XIV. ustanovil, že kolikrát koli kdo tři božské ctnosti vzbuzuje, odpustků sedm let dosahuje. — Kdo nejsv. jméno Ježíš nábožně vyslovuje, získá 25 dní odpustků, umírající ale odpustků plnomocných dosahuje, jako papež Benedikt XIV. (1728.) ustanovil. Papež Pius VI. (r. 1817.) udělil odpustky všem ctitelům srdce P. Ježíše a P. Marie, Lev XII. (r. 1829.) oudům ústavu Leopoldínského, Řehoř XVI. (r. 1823.) bratrstvu sv. růžence; Pius IX. Dědictví sv. Janskému, Cyrillometodějskému, Dědictví Maličkých a j.

9. Konečně se plnomocné odpustky udělují při tak nazvané *generalní absoluci*, všem nemocným a umírajícím od kněží, kteří k tomu od biskupa neb papeže právo obdrželi, vedle bully od Benedikta XIV. r. 1747 vydané.

Všecky tyto odpustky se udělují jen právě kajícím.

VIII. *Obrazy a vzory odpustkův.* Církev udělující odpustků, spolehá ne toliko na propůjčenou sobě od Ježíše Krista plnomocnost, nýbrž i na ten obyčej, kteréhož užíval Hospodin v zákoně starém, jakož i na příklad, kterýž sám Pán Ježíš jí dal.

1. *Hned v st. zákoně* slíbeno bylo odpuštění trestu věčného v zásluhách Messiášových; a však jevil-li hříšník zvláštní kající horlivost, zproštěn byl také časného trestu. Tak Israelité, reptající proti Bohu, těžce zhřešili; pročež Bůh na ně seslal jedovaté hady, a kdož od hada byl uštknut, umřítí musel. Když pak Židé volali k Bohu, Mojžíš na rozkaz Jeho udělal hada měděného, na nějž uštknutí kajícím srdcem hledíce, byli uzdraveni (IV. *Mojž.* 21, 2—9.). Podobně odpustil Bůh kajícím Ninivitům nejen trest věčný, nýbrž i časný. Ninive nebylo vyvráceno. — Synové Israelští — Bohu neposlušní — přišli do zajetí assyrského a babylonského. Tam když obrátili se, odpustil jim Hospodin nejen trest věčný, nýbrž i časný; nebo vyvedl je ze zajetí a navrátil jim zemi otců jejich. —

Z uvedených příkladů vysvítá, že odpustky už v st. zákoně byly předobrazeny.

2. Avšak i Pán náš a Spasitel *Ježíš Kristus* zůstavil své

církvi příklad, jak by s právě kajícími hříšníky měla nakládati. On, jenžto má moc odpouštět hříchů, hned za času svého viditelného na světě obcování kající hříšníky netoliko ujistil, že jim odpouštění jsou hříchové jejich, nýbrž i potěšil je prominutím pokut časných. Tak řekl šlakem poraženému nejen: „Doufej, synu, odpouštějí se tobě hříchové tvoji,“ nýbrž i „vstaň, vezmi lože své a jdi do domu svého“ (*Mat.* 9, 2—7); Marii Magdaleně: „Odpouštějí se tobě hříchové — Víra tvá tebe spasenu učinila, odejdi v pokoji.“ (*Luk.* 7.); Zacheovi: „Spasení se stalo domu tomuto, protože i on jest syn Abrahamův.“ Konečně potěšil kajícího lotra na kříži: „Amen pravím tobě, dnes budeš se mnou v ráji!“ (*Luk.* 23.)

IX. *Církev uděluje odpustky 1. všem svým věřícím*, nejen hříšným, nýbrž i spravedlivým. Sotva je kdo tak čist, aby Bůh žádnými tresty naň sáhati nemusel. Jestli že kdo vskutku žádných trestů před Bohem nezasluhuje, tedy skrze odpustky alespoň své zásluhy rozmnožuje.

2. Však se udělují odpustky *jen živým, nikoli zemřelým*; mrtvých, jak papež *Lev* se vyjádřil, jen Bůh soudí; moc církve jen na zemi se vztahuje. Proto papež *Sixt V.* za neplatné prohlásil výsady (privileje) oltářův, u nichž dle dávného domnění duše mrtvých z očištění se vysvobozovaly. — Přece však *i mrtvým mohou prospěti* odpustky na způsob přimlavy, když za ně obětujeme skutky k dosažení odpustků nařízené. „Odpustky můžeme přivlastniti duším v očištění, když konajíce skutky předepsané, prosíme Boha, aby duším v očištění ráčil dáti ty odpustky, kterých byli sami sobě zasloužili. Avšak může se to státi jenom, když tomu přivolí papež, jemuž dána jest nejvyšší moc nad poklady církve.“ *K. Sk.*

X. *K dosažení odpustků se požaduje:*

1. Abychom byli *v stavu milosti boží*. Hříšník tedy, chtěje odpustků získati, je-li těžkými hříchy stížen, musí dříve dokonalou zpovědi s Bohem se smířiti, nebo prve musí odpouštění hříchův a za ně zasloužených trestů věčných předcházeti, nežli může prominutí pokut časných následovati.

2. Abychom *předepsané výminky* vyplnili t. skutky od církve předepsané (v. svrchu IV. 3.).

3. Žádá církev *obzvláštní kající horlivost*. „Kdo chce odpustků získati, musí sám ze své strany všemožně za svá provinění dosti činiti; má se sám dobrovolně kárati, své chyby napravovati, škody nahražovati, nespravedlivé jmění navracovati, hněvu a nepřátelství výhost dáti, mimo to i dobrými skutky milosti boží hledati.“

4. *Církev nás svými odpustky z úplna od povinnosti za hříchy dosti činiti neosvobozuje*; chceť jen: a) v nás ducha pokání vzbuditi a horlivost odměniti, když skutky pokání upřímně vykonáme; a b) chce přispěti toliko naší slabosti a nedostatečnosti, ježto nám překázejí Bohu tak dosti činiti, jakbychom měli. Ona vidouc naši vůli a horlivost, promíjí nám, co sami nemůžeme a z pokladu zásluh Ježíše Krista a jeho svatých spravedlnosti boží za nás nahraňuje a tak nedostatky našeho pokání doplňuje.

„Na omylu jsou tedy, kdož se domnívají, že pouhým odříkáním jistých modliteb a jakýmž takýmž vykonáním skutků kajících odpustků získali. A zvláště kdoby myslel odpustků si dobyt na hříchy budoucí, hanebně by jich nadužíval a nejen neplatné, nýbrž i hříšné bylo by jeho počínání.“ *Zahradník*. (Časop. kat. duchov.)

P o d o b e n s t v í.

Jistý dělník byl svému pánu velmi mnoho dlužen, takže po celý život by musel pracovati a sotva by dluh zapravil; však bohatý přítel zaň dluh zaplatil pod tou výminkou, že jistou práci bedlivě vykoná. Jak velice se chudý potěšil! — A tak činí Církev kat.; ona udílí nám z pokladu milosti tolik, čeho třeba k prominutí časných trestův u B ha, když vykonáme jisté kající skutky podle možnosti.

XI. *Ustanovení odpustků jest velemoudré a prospěšné.*

1. *Snáší se dobře s rozumem lidským.* Moudří a dobří lidé častokráte zaviniým odpouštějí, ne pro jejich hodnost a že by toho spravedlivě zasluhovali, nýbrž proto, aby je laskavým ušetřením pohnuli a oblomili, aneb aby srdečnou něčí přímluvu vyslyšeli. Kdo bude haněti otce, pakli provinilemu dítěti na přímluvu matky, bratra neb sestry, trest jeho odpouští? Kdoby se opovážil haněti knížete, když zločince, jenž podlé zákona smrti neb žaláře na celé živobyť jest vinen, na milost přijímá a veškeren trest jemu promíjí? Myť jsme ti provinilci a celé pokolení lidské hřešilo v Adamovi i odsouzeno bylo k smrti a množním hříchů i trestů věčných i časných pokut zasloužilo: než Bůh nám pro zásluhy svého Syna, na přímluvu matky církve všechny tresty promíjí a odpustkův udílí. —

2. *Nemálo prospívá získati odpustků*; neboť a) časných trestů nás zbavují, kterých bychom nemohli zbýti svým dostiučiněním; b) vzbuzují nás ku kajivosti; c) k horlivému konání dobrých skutků nás nabádají; d) spravedlnost boží nám na mysl uvozují, a tudíž bázeň spasitelnou nám vštěpují; však i lásku k Bohu tak milostivému v nás rozněcují; e) otvírají nám poklad zásluh Kristových a

jeho smrt, učení a příklad jeho nám před oči staví; *f*) ukazují nám, že i svatých máme ctíti a vzývati; učí nás, jak dobrotivé matky církve si máme vážiti; konečně *g*) v životě i v smrti nám útechy podávají. „Nebo snášeli kajicník, jenž odpustků nabyt, jaké trápení, to nemá více povahy trestu, a není více pokutou, nýbrž otcovským skoumáním, kteréž mu k zásluze slouží. Ani smrt ho strašiti nemůže, nebo ujistěn jest, že po smrti nebude podroben trestu, ale nabyv křestní neporušenosti, že stal se synem božím a dědicem království nebeského.“ *K.*

Nauč. Tak moudří a spasitelní jsou odpustkové; proč je jich nezanedbávejme. — Zločinec v těžkém úpí žaláři. Pán posílá k němu radostné poselství, že okovy jeho se snímají, ano dvěře žaláře se mu otvírají, pakli se podrobí tomu a tomu, však přesnadnému skutku. Kdožby byl tak pošetilý a nechtěl? Nuže hříšníče, ty jsi ten vězeň a vězení očistec, pán — Bůh a vyslanec církev svatá jež zvěstuje ti odpustky, tak spasitelné odpustky pod nepatrnými výminkami, a ty bys je přijeti nechtěl? —

XII. *Námítky.* Proti tomuto učení církve činívají se nejen od protestantů, nýbrž i často od samých katolíků mnohé námítky: 1. Církev časných trestů nemůže odpouštěti; nebo tresty tak dlouho trvati musí, dokavad účel jejich nebyl dosažen, totiž dostiučinění za hřích a obrácení hříšníka. *Odp.* Než skrze odpustky právě ten účel se dosahuje.

2. Časný trest jest potřebným lékařstvím duše, protož nemá se odpouštěti. *Odp.* Toť pravda; však skrze odpustky činí se trápení záslužným a tudy snesitelnějším.

3. Nemožno, aby jen lehkým pokáním trestové boží se odpouštěli. *Odp.* Odpuštění nespolehá na skutcích člověka, nýbrž na zásluhách Kristových. Mimo to církev k horlivé kajicnosti vybízí, komu odpustkův udílí.

4. Co nám dává úplné jistoty, že se nám tresty časné odpouštějí? *Odp.* Pravá kajicnost, konání dobrých skutků, poklad zásluh Krista Pána a svatých jeho a výpověď církve z moci boží.

5. Druhdy se jen zřídka odpustkové udělovali a nyní nazbyt. *Odp.* „První křesťané odpustků . . . nepotřebovali, nebo zřídka kdy někdo z nich těžce se prohřešil. Tak pevně a stále trvali v milosti boží.“ *Sv. Jarolím.* Ostatně i „svatosvatá synoda žádá a přeje, aby v udílení odpustkův podle starého a v církvi schváleného obvyku mírnosti šetřeno bylo, by snad přílišnou snadností a povolností církevní kázeň neochábala.“ *Sněm Trid. (sez. 25.)*

6. Druhdy se udělovaly odpustky po přesvědčení, nyní však bez zkoumání hodnoty. *Odp.* Při nepočetném množství věřících nemožné přesvědčení; avšak církev napřed hlásá, že nekající, nehodní odpustků nedosahují.

7. Může-li se člověk zbaviti časných trestů, tím spíše hřeší. *Odp.* Nechce-li kdo ustoupiti hříchu, tomu se ani hříchy ani tresty neodpouštějí.

8. Kdo nic není Bohu dlužen, nebude nic dobrého konati. *Odp.* Tím bude k dobrému ochotnější, nebo čím více vykoná, tím větší odměny dosáhne.

9. Hříšné a záhubné to domnění, že by „dar boží mohl býti koupen za peníze.“ (*Sk.* 8, 20. 21.) *Odp.* Katolík ví, že církev neprodává odpustků za peníze, nýbrž že žádá časem — a to vedle pravé kajicnosti — takový příspěvek dle možnosti, a to k účelům svatým a vůbec prospěšným.

10. Známo vůbec, co odpustkové zlého natropili. *Odp.* Nedá se ovšem tajiti ta bolestná pravda, že se odpustků časem zle užívalo, že hlasatelé odpustků mnohdy opatrnosti a slušnosti nebyli dbali a že způsob, jakým druhdy odpustky udělovány byly, budil časem nevoli a zaval podnět k rozmíškám náboženským.*) Však odpustkové sami v sobě škoditi nemohou; a škodí-li, tím jest to, že lidé i nejsvětějších a nejvýbornějších věcí zle užívati mohou. Ostatně dalo se to proti úmyslu církve. Již *sv. Cyprian* vytýká mučeníkům, že mnohdy neprozřetelně přimluvu svou za zasloužené tresty jiných vznášejí; *Petr Cantor* (v XII. stol.) píše, kterak za jeho času víra v platnost odpustků klesla, poněvadž za malicherný skutek neb peníz dobytý býti mohly. Čtvrtý sněm. *Later.* horlí proti biskupům, kteří odpustky plýtvajíce, mravnost tak podkopávají. — Konečně pak církev takové zlé užívání na sněmu *Tridentském* úplně

*) Tak n. př. známo, že *odpustky* prodávané od p. *Jana XXIII.* za příspěvky na válku proti *Ladislavovi*, králi *Neapole*, vzbudily v Čechách odpor mistra *Jana Husi*. — Když pap.: *Julius II.* a *Lev X.* vyhlásili odpustky za příspěvky na válku proti Turkům a na stavbu chrámu sv. Petra v Římě, tož mnich *Dominik Tetzel* chodě v Němcích, nosil schránku s nápisem:

„Sobald das Geld im Raften klingt,
die Seele aus dem Fegfeuer springt.“

čím *Luther*, mnich *august.* pohoršen, vyvěsil na dvéřích zámeckého chrámu ve *Wittenberce* svých 95 thesí proti odpustkům (r. 1517.). To pak zaval příčinu k tak zvané reformaci a odtud vzal počátek protestantism.

zamezila. — Protož se katolík mýliti nedá, i pevně drží, co církev ona neomylná učitelkyně o odpustcích nařídila. „Ježto byla od Krista Pána církvi daná moc, odpustkův udíleti, a jelikož církev této moci od nejdávnějších časů také užívala: učí a přikazuje svatosvatý sněm Trid., aby obyčej odpustků, lidu křesťanskému na nejvýš spasný a vážností sv. církevních shromáždění stvrzený, v církvi byl zachován. Spolu vylučuje kletbou těch, kdož buď praví, žeby odpustky byly neprospěšny, aneb moc jich udíleti církvi upírají.“ (*Sněm Trid.* sez. 25.) Podle toho se dobrý křesťan kat. ochotně spravuje, kdykoli církev, jenž co pravá matka o naše spasení pečuje, pokladu milosti otvírajíc, odpustků věřícím udílí.

5. O svátosti pomazání nemocných.

I. Význam sv. pomazání.

1. Kristus Pán, jenž o všechny potřeby života lidského postarati se ráčil, také v té nejdůležitější době, v nemoci a při smrti nás bez pomoci nezůstavil. V době té samá těžkost na člověka naléhá; když patří na své milé, s nimiž se má rozloučiti, aneb na svůj minulý věk, na kterémž nejedno provinění lpí, aneb na ten přísný soud, kterýž ho na onom světě očekává, a k tomu ke všemu když i hrozná bolesti ho obkličují: tuť zajisté zvláštní posily těla i duše zapotřebí má. A té pojistil také Pán Ježíš svým věřícím, kdykoli by polehli na lůžko nemoci, v svátosti pomazání.

2. Spasitel pokolení lidského, kterýž sám nemocným rád pomáhal, vysílaje svých učeníků, přikázal jim, aby nemocné mazali, modlili se nad nimi a je uzdravovali; což oni netoliko sami činili, jak čteme v písmě (*Mar. 6, 13.*), nýbrž i dle daného jim plnomocenství činiti přikazovali; neboť apoštol Páně sv. *Jakub* výslovně poroučí: „*Stůň-li kdo z vás, uveďž kněží církve a necht se modlí nad ním, mažíce jej olejem ve jmenu Páně; modlitba víry uzdraví nemocného, polehčít jemu Pán, a jestli že jest v hříších, budou jemu odpuštění.*“ (5, 14.) Kněží tedy z rozkazu Kristova k nemocným povolání jich mažou olejem a modlí se nad nimi, čímž nemocní nabývají mnohých milostí, t. odpuštění hříchů, polehčení, ano i tělesného zdraví, prospívá-li duši k spasení. A to jest sv. pomazání. — *Sv. pomazání jest svátost, v kteréž nemocný skrze pomazání sv. olejem a skrze nařízenou modlitbu kněžskou milosti boží ku prospěchu duše a často i těla nabývá.*“

3. Jmenuje se *poslední pomazání*, protože se mezi vším sv

pomazáním, kteréž Pán a Spasitel náš církvi své velel, naposledy uděluje. Tudiž dvakráte bývá člověk prvé pomazán sv. olejem, t. na křtu svatém a v biřmování, a posléz v nemoci. Kdo však toto pomazání přijal, nemusí proto umříti. „Lépe by tedy bylo svátost tuto pomazáním nemocných nazývati, než posledním pomazáním, aby sprostý lid takovým jmenem poděšen, toho spasitelného prostředku až do poslední chvíle neodkládal.“ *Jirsík.*

II. *Sv. pomazání jest pravá svátost*, neboť se při ní všechny tři částky nalezají, kteréž k svátosti potřebny jsou.

1. Jest tu *viditelné znamení*, t. mazání sv. olejem, a modlitba, jižto slyšeti jest.

2. *Slib milosti*, neboť dí sv. *Jakub*: „*Jestliže jest v hříších, budou jemu odpuštěny.*“ (v. níže *Účinky.*)

3. *Božské ustanovení*, což průvodno ze slov: „*ať ho maže olejem ve jmenu Páně.*“ Sv. *Jakub* jakožto apoštol Páně, ničeho zajisté nečinil, a tím méně jiným přikazoval, čehož by Pán *Ježíš* sám nepřikázal.

Výroky. „O tomto pomazání věřiti jest, že nebylo od apoštolů vymyšleno, nýbrž od Pána nařízeno; že ne přirozenou jakousi mocí obdařeno, ale že duchovní bylo a ustanoveno více pro uzdravení duše, nežli k vyhojení těla. To dosvědčují sv. *Dionys*, *Ambrož*, *Jan Zlt.*, *Řehoř Vel.* a jiní.“ *K. Ř.*

„Jelikož byl sv. *Jakub* zvěstovatel, musel Pán *Ježíš* ustanovitelem býti; neboť Jemu jediné přináleží svátosti ustanovovati.“ Sv. *Liguori*. Také by byl nemohl sv. *Jakub* takových přislibovati milostí, . . . kdyby to viditelné znamení od lidí bylo ustanoveno. „Poněvadž moc posluhovati posledním pomazáním zavírá v sobě také mocnost odpouštětí hříchů, za Kristovo ustanovení se pokládá.“ *Origines*. Není tedy žádné pochybnosti, že svátost tato jest od Krista ustanovena.

Tak to kázal Kristus Pán,
by nemocný byl mazán,

aby v svaté svátosti,
došel božské milosti.

Proto církev sv. pomazání nemocných vždy za pravou novozákonní svátost pokládala, ač o ní písmo sv. výslovně nesvědčí.

„Olej posvěcený jest svátost boží.“ Sv. *Jarolím*. „Pátá svátost jest poslední pomazání.“ *Sněm Flor*. „Řekl-li by kdo, že poslední pomazání není pravá a vlastní, od Krista Pána našeho ustanovená a od blah. apoštola *Jakuba* zvěstovaná svátost, nýbrž toliko od otců přijatý obyčej, aneb lidské vynalezení: budiž z církve vyhoštěn.“ *Sněm Trid.* (sez. 14. hl. 1 a 2.)

III. *Podstata.* 1. *Živel (materia) svátosti jest olej, vlastně mazání sv. olejem z rozkazu apoštolského.* a) *Olej jest vhodný obraz milostí, jež se v svatém pomazání nemocným udělují.* Jako olej velice pomáhá k utišení bolestí tělesných, tak moc té svátosti zmenšuje skormoucenost a bolest ducha. „Jako druhdy zápasníci, mající v boj jíti, mazávali těla svá olejem, aby nezemdleli, nýbrž aby čerstvější a silnější byli v boji: rovněž tak i těm, kteří z toho světa scházejí, jest třeba, aby v poslední hodině, v těžkém boji svém byli posílněni, a protož olejem bývají mazáni. „Olej jest i k pracím prospěšný i světla potravou i veselosti působcem, a znamená milosrdenství boží a milost Ducha, kterouž se od práce osvobozujeme a světlo i duchovní veselost dosahujeme.“ *Theofilakt.*

Dle dávného obyčeje církve má být *olej olivový* od biskupa na zelený čtvrtek obzvláště *posvěcený*. „Toliko biskupům přináleží tento olej připravovati (žehnati); neboť ježto praví (apoštol): „olejem ve jmenu Páně,“ naznačuje olej ve jmenu Páně posvěcený.“ *Beda ctihodný.*

b) Maží pak se olejem *údové těla*, kterýmiž člověk obyčejně hřešívá a kteříž jsou takoruka nástroje pěti smyslů našich. Jsou to oči, uši, chřípě (nos), ústa, ruce, nohy a ledví. — „Máš pomazán býti na místech těchto: na očích pro zrak, na uších pro sluch, na chřípích pro vůni, na ústech pro chuť anebo pro řeč, na rukou pro cit (dotýkání se, hmat), na nohou pro chůzi, na ledvích pro tělesné kochání, jež tam sídlí.“ *Sněm Florent.*

Pro důležitou příčinu, n. p. v nakažlivé nemoci, nebo když jest se obávati, že by těžce nemocný před ukončeným pomazáním všech údů skončil, maže se jeden úd, obyčejně čelo. Osobám ženským ledví se nenamazávají, jakož i mužským těžce nemocným. Vůbec děje se pomazání na takových těla údech, kde toho slušnost dovoluje. — Biskupům a kněžím maží se ruce svrchu, a sice z té příčiny, že mají dlaně už pomazané při svěcení na kněžství. To vše děje se v církvi západní neb římské dle ústního podání, poněvadž sv. Jakub žádného údu nevyměřuje. V církvi východní maží se: čelo, brada, tváře, prsy, ruce a nohy.

2. *Doba této svátosti* jsou *slova* (modlitba), jež při mazání kněz vyslovuje: „Skrze toto svaté pomazání a nejdobrotivější milosrdenství své odpustiž tobě Pán, cokoli jsi zrakem, — sluchem, — čichem, — chutí a řečí, — citem, — chůzí, — tělesnými, nečistými žádostmi provinil.“ (Amen.) *Sněm. Flor.*

Jestli jen čelo se maže, říká se: — „Cožkoli jsi všemi smysly provinil.“ „Právem jest ustanoveno, že *spůsob pomazání v modlitbě se obsahuje*; nebo tato svátost proto se přijímá, aby mimo duchovní milost také zdraví navrátila nemocným; avšak poněvadž ne vždycky to následuje, aby nemocní od svých neduhů se uzdravili, proto se způsob vyslovuje modlitbou, abychom od Boha dobrotitého vyprosili to, co podle pevného a ustanoveného řádu nebývá účinkem svátosti.“ *K. Ř.*

IV. 1. *Přísluhovatel* této svátosti dle učení sv. Jakuba (5, 14.) dle obvyklosti celé církve, *jest kněz*; a to přede vším biskup ve své diecési, jelikož biskupství jest plnost kněžství, pak kněz zřízený, vlastní duchovní pastýř t. farář a kaplan ve své osadě, neb koho tento byl zplnomocnil. Představení klášterů smějí ho udělovati jen svým podřízeným, jiným osobám toliko s povolením farářovým. V čas potřeby každý kněz platně ho udílí.

Kat. kněz jest i s nebezpečenstvím vlastního onemocnění *povinen*, nemocného navštívit, slovem božím ho těšiti, nad ním se modliti a sv. svátosti mu udělit.

2. *Protestanti* čtou v dotčeném textu sv. Jakuba: *starší sboru*. „Však ale že to nepravý jest výklad, průvodno jest z toho, že tímto pomazáním nemocný dosahuje odpuštění hříchův, moc ale hříchův odpouštěti dána byla toliko apoštolům a v nich biskupům a kněžím.“ *Jirsík*. Proto církev sv. na sněmu *Tridentském* takto se vyjádřila: „Kdoby řekl, že církevní kněži, kteréž sv. Jakub k pomazání nemocného uvéstí poroučí, nejsou kněží od biskupa zřízení, než věkem toliko v každé obci starší, a že proto kněz vlastní posledního pomazání posluhovačem není, vyobcován buď.“ (*Sez. 14.*)

3. *V církvi východní* jest sv. pomazání přítomno *sedm kněží*, z nichž každý ruce vzkládá na nemocného a se modlí, jako bývalo časem i v církvi západní. To však jest nepodstatné, jelikož platnost svátosti nemohl Pán na počtu kněží zavěsiti, jichž kdyby tu nebylo, nemohla by se svátost udělovati. V slovích „*uvediž kněží*“, praví se o kněžích vůbec; také v počtu jednotném mohou se rozuměti. Ostatně i církev římská přítomnosti více kněží nebrání pro vážnost té doby; avšak smí jen jeden sv. pomazání vykonati.

V. *Přijímatel*. a) Spůsoben svátost pomazání přijímati

1. jest *každý věřící, jenž rozumu nabyt, když těžce nemocen jest*, jakož dí apoštol: „*Stůně-li kdo z vás*“. Proto uděluje se i dětem nemocným, jest-li se už zpovídali, byť třeba nepřijaly ještě svátost oltářní; nikoliv ale lidem zdravým, ani v patrném života ne-

bezpečnosti, jako: koutnicím, leda při těžkém porodu, vojínům v boji, neb právem k smrti odsouzeným. Ale všichni, kteří jsou bez užívání rozumu, jako malé dítky a lidé šílení, leč bývají-li časem při zdravém rozumu, jsou k přijetí této svátosti neschopni.

Výrok. „Tato svátost nesmí udílena býti dětem, dokudž k užívání rozumu nedospěly, poněvadž se skutečného hříchu nikdy nedopustili, ovšem ale může jí přísluhováno býti dítkám, kteréž sedmý rok žití svého dokončily, jakož i oněm šilencům, kteří prve svého rozumu užívali.“ *Sv. Liguori.*

Taktéž se uděluje osobám stářím sešlým, neboť staroba sama jest nemoc. I v případě náhlého nebezpečí smrti příslahuje nicméně církev umírajícím touto svátostí, předpokládajíc, že by si toho žádali, kdyby při paměti byli zůstali.

2. *V jedné a téže nemoci* dostačí sv. pomazání *jedenkráté* přijmouti; než kolikrátkoli člověk z nemoci povstav, zase se těžce roz-nemůže, lze tuto svátost opakovati.

b) *Aby nemocný svátost pomazání hodně přijmul*, má se náležitě připravit. 1. Ježto sv. pomazání jest svátost živých, má nemocný skrze sv. zpověď milost boží si získati a hodným přijetím nejsvětější svátosti má nakrmiti duši k životu věčnému; aneb, jest-li se mu nelze zpovídati, má alespoň dokonale svých hříchů želeť a pravý úmysl vzbuditi, že když se pozdraví, chce za své hříchy učiniti zadost a opravdu se polepšiti. Nejprv má nemocný prositi za spasení duše, potom teprv za uzdravení těla s tím doložením: „Jest-li to k dosažení věčné slávy prospěšné jest.“

2. Má přijímaje tuto svátost, míti živou víru a pevnou důvěru, v moudrost a milosrdenství božské i oddanost do vůle boží, nebo Bůh jest Pán všemohoucí, jenž zdraví a život dává i bře.

3. Má prositi za odpuštění hříchů, kterých se kdy dopustil každým ze smyslů svých.

Vzdechy nemocného: Bože věřím, v Tebe doufám, Tě srdečně miluji; hříchů chci vždy litovati, Tvé vůli se odevzdati, život smrti Ti věnovati, a s Tebou se radovati.

c) *Po sv. pomazání* má nemocný děkovati Bohu za obdržené milosti a přičiniti se, aby trpělivostí a odevzdaností do vůle Boží sobě víc a více zaslouhoval jeho milosrdenství.

d) Církev té svátosti neodpírá ani tenkráté, když nemocný svých smyslů není úplna mocen, známo-li jen, že církev svatá vždy poslušen a právě křesťansky byl živ. Avšak se nemá dlouho odkládati, aniž do posledního okamžení čekati; poněvadž nemocný tím

hojnějšího prospěchu nabývá, čím více sobě duchem jest přítomen, když mu ta svátost se uděluje a když víru a nábožnou ducha vůli připojiti může.

VI. *Účinky*, jež sv. pomazání působí, *sv. Jakub* v svrchu uvedených slovích (5, 14. 15.) udává. Jsou pak následující:

1. „*Odpouštějí se hříchové*“ nejenom malí a všední, alébrž i těžcí, když se z nich nemocný pro mdlobu a pro bolest zapomněl aneb se nemohl zpovídati; sic dosahuje se odpuštění hříchů smrtelných jen svátostí pokání.

Výrok. „Kněží odpouštějí hříchy netoliko v svátosti křtu, nýbrž i v svátosti pokání, a když sv. pomazáním přisluhují.“ *Sv. Jan Zlat.*

2. K tomu sv. pomazání *sprošťuje zlých účinků a jich pozůstatků*, jakož jsou: slabost duše, velká přichylnost ku statkům a rozkošem světa a tudíž svátost pokání doplňuje. „Jakkoli hříchy skrze svátost pokání dokonale smazány bývají, přece zůstává v nás jakási mdloba a ospalost k věcem spasení našeho se týkajícím. Duše svátostí pokání očištěná, podobá se poněkud tělu člověka, z těžké nemoci povstalého. Jeho tělo jest slabé, mdlé, citlivé a nedůtklivé. Rovně tak hříchem zemdlela a zeslábla duše naše, a jakkoli pokáním byla uzdravena, přece všech ostatků duchovní nemoci své nebyla sprostěna. Co tedy koli mdloby a slabosti jí zůstalo, to vše svatým pomazáním bylo napraveno.“

3. Z toho i patrné, že se v svátosti pomazání *posvěčující milost* řádně neudílí, nýbrž jen *rozmnožuje*, tak že nemocný stává se nábožnějším a Bohu milejším.

4. „*Pán polehčí nemocnému*,“ či a) *sílí* jej k trpělivému snášení všech bolestí a k odpírání útokům a pokušením ďábelským; b) *útěchy dodává* proti přílišnému strachu smrti, která se blíží, a soudu, který nastane. Svátost posledního pomazání bohoslovci nazývají *svátostí naděje*; nebo jako jsme v svátosti křtu potřebné milosti obdrželi, bychom život dobře započali, tak v posledním pomazání nabýváme vydatnější pomoci, bychom jej šťastně dokonali, jak sv. sněm *Tridentský* výslovně dokládá: „Spasitel náš svátostí posledního pomazání konec života našeho jako nejmocnější ochranou opatřil.“

Kdo přijímá pomazání,
šťastné mívá dokonání.

5. „*Uzdraví nemocného*,“ tehdaž totiž, když předzvídá, že delší věk nemocnému prospěje, aby vše, co proměškal a pokazil, nahraditi a napravití mohl. — „Jest-li že nyní nemocní méně zdraví do-

sahují, musíme mítí za jisté, že se to nestává vinou svátosti, ale spíše za tou příčinou, že veliká část těch, kdož sv. olejem bývají mazáni i těch, kdo té svátosti udělují, malé víry jsou.“ *K. Ř.*

Než cokoli stane se podle vůle boží, tu pevnou nadějí měj věřící, že působením sv. oleje dojde *uzdravení duchovního*.

Výroky. Účinek této svátosti jest uzdravení ducha, a jak dalece prospívá, též i samého těla.“ *Sněm Flor.* „Kdykoli nějaká nemoc někoho potká, . . . nemocný ať se důvěřuje v milosrdenství boží. Nechať s věrou a nábožně přijímá velebnou svátost, a nechať důvěrně od církve posvěceného oleje žádá, jímžby tělo jeho bylo pomazáno. Dle slov sv. Apoštola . . . dosáhne zdraví netoliko těla, alebrž i duše, a splní se na něm, co přislíbil Pán: „Vše, začkoli prositi budete Otce ve jménu mém, obdržíte.“ *Sv. Augustin.* „Viztež bratří, kterak ten, kdož se ve své nemoci k církvi uteče, zdraví těla obdrží, i hříchův odpuštění dosáhne.“ *Týž.* „Poslední pomazání je výborná mášť, jež zdraví nemocnému navrácuje.“ *Sv. Petr Dam.* „Jest-liže tělesné uzdravení duši prospěšno jest, tehdáž je poslední pomazání s sebou přináší, pak-li se strany přijimatele nic v cestě nestojí.“ *Sv. Tom. Akv.*

„Nemocným Bůh v utrpení.	jehož dojdou v hojnosti
zjednal duší posilnění,	v pomazání svátosti.“ <i>Fryček.</i>

VII. *Potřebnost.* Posledního pomazání není k spasení nevyhnutelně třeba, neboť už v svátosti pokání dosahujeme milosti boží k svému spasení; nemá však ho nemocný předce zanedbávati pro mnohé milosti, jichž skrze ně nabývá (v. VI. účinky), sic se zbavuje žádoucí podpory na cestu tak důležitou.

Proto nábožný křesťan ochotně tuto svátost přijímá a lékař i domácí mají mítí péči, aby nemocný před časem byl zaopatřen.

Výroky. „Nesluší zanedbávati rozkazu, jehož sv. apoštol Jakub (5. 14. 15.) udílí. Takto tedy aby se stran tebe a pro tebe učinilo žádej, jakož řekl apoštol Jakub, ano Pán sám skrze apoštola svého. Skrze toto svaté pomazání vyrozumívá se zobrazené Ducha svatého udělení. Tento obživující těla Páně doplněk též přijmouti se nezdráhej synu můj, budeť on tobě na cestu potravou přespasitelnou.“ *Sv. Augustin.*

VII. *Obřady při svatém pomazání.* 1. K zaopatření*) nemocného třeba, aby domácí jeho oblékli ho alespoň v čistou koši l:

*) Zároveň se svatým pomazáním udělují se obyčejně i ostatní svátosti umírajících, t. svátost pokání a nejsvětější svátost oltářní, což slove zaopatřování nemocných.

aby pokryli stůl bílým čistým rouchem, postavili naň kříž neb kříž mezi dvěma svícema a vodu žehnanou ku pokropení; k tomu by přiložili kousek bavlnky neb pačesek konopí, kůrčičku chleba a trochu soli k utření prstů kněze po svatém pomazání.

2. Kněz odín rochetou a modrou štolou, provázen alespoň posluhou chrámu, kterýž má s sebou světlo, zvonek a jiné potřeby, tiše kráčí k nemocnému, nesa Tělo Páně (jde s Pánem Bohem) a sv. oleje v bursě, níž na potkání klekajících věřících žehná.*)

3. Přišel k nemocnému pozdraví tu dle naučení samého Spasitele, řka: „Pokoj budiž tomu domu a všem zde přebývajícím.“ (*Mat. 10, 12.*)

4. Požehná bursou nemocného a všechny přítomné, položí ji uctivě na stůl a nejsvětější svátosti se klaní.

5. Pokropuje nemocného svčnou vodou, říkáje přitom část 50. kajícího žalmu, čímž uvádí mu na pamět nevinnost, již byl na křtu svatém dosáhl, ale hříchy svými opět zmařil, a napomíná jej, aby viny své kajicně oplakáváje, poskvrněnou duši svou znova očistil.

6. Na to modlí se, aby Bůh vkročení jeho sem požehnati a nemocnému prospěšné a spasitelné učiniti ráčil.

7. Promlouvá k nemocnému a jest-li schopen, připravuje ho k svaté zpovědi.

8. Káže lidu, aby poodešli, a dle okolností a potřeby déle neb kratěji nemocného zpovídá.

9. Pak povolá lid a s nemocným modlí se, aby vzdal díky svému Pánu a Spasiteli za udělené rozhřešení.

10. Na to připravuje nemocného k přijetí nejsvět. svátosti.

11. Potom, nemůže-li nemocný sám, říká posluha obecnou zpověď a kněz přimlouvá se za nemocného, aby mu Bůh všechny hříchy odpustiti ráčil; čímž pomáhá se vzniku skroušené kajicnosti. — Toto obecné vyznání a rozhřešení říká se, byť i nemocný svátostí pokání a oltářní nepřijímal.

12. Následuje přijímání nejsvětější svátosti způsobem obyčejným, s tím toliko rozdílem, že kněz, podáváje ji nemocnému, dí: „Tělo Pána našeho Ježíše Krista ostříhej tě od zlého nepřítele a uveď tě do života věčného.“ Amen.

13. Nyní teprv přikročuje kněz k svatému pomazání, jehož ustanovení a podstatu nemocnému krátce vysvětluje, a k hodnému přijetí ho povzbuzuje.

*) Druhdy přinašovali nemocné do chrámu, z čehož moudře sešlo.

14. Klada pravou ruku svou na hlavu nemocného, modlí se, aby trojjediný Bůh na přímlovu sv. andělů a vyvolených svých všecko zlé od něho ráčil odvrátiti, jakož byl Kristus nemocným vzkládáním rukou apoštolů slíbil. (*Mar.* 16, 18.)

15. Vzbuzuje všech přítomných, aby podobně za nemocného mezi svatým pomazáním se modlili.

16. Na to maže nemocného svatým olejem, jakož povědino při podstatě této svátosti*), utírá pomazané údy bavlnkou. Dějeť se to pravým palcem**) v podobě kříže, na význam toho, že svátostné to mazání, jsouc ustanoveno od samého Pána Ježíše, také jediné skrze jeho smrt kříže spasitelně účinkuje.

17. Otřev prsty své, kůrkou a solí a umyv ruce, modlí se kněz, aby Bůh spasena učinil tohoto svého služebníka, aby před nepřitelem jej hájil a seslal mu pomoci své, aby odpustil mu viny a pak-li by to svatá jeho vůle byla, aby jej opět Církvi uzdraveného navrátil.

18. Podáváje kříž k polibení nemocnému, vzbuzuje ho, aby dle příkladu Kristova nesl trpělivě své bolesti i odevzdal se zcela do vůle boží.

19. Pak žehná jej nádobkou svatého oleje, žádaje mu od Boha vše dobré. — Pokropiv ho svěcenou vodou, pobízí, aby Bohu vroucně děkoval za ty milosti, jichž v svatých svátostech byl obdržel a ostříhaje nabyté čistoty duše, vždy hodným zůstával božího požehnání.

20. Konečně napomenuv i přítomných k ctnostnému a nábožnému se chování, aby vždy na poslední věci pamatovali a záhy po celý život svůj k smrti se připravovali, má také domácích k tomu, aby nemocného bedlivě ošetřovali a s ním se modlili, zvláště pak dítky, aby povinnosti svých k rodičům nezanedbávaly, i aby přílišným zármutkem poslední hodinku skonávajícímu nestěžovaly.

21. Mezi tím, co nemocný pracuje k smrti, zde onde zvonívá se za šťastnou hodinku, obyčejně však odzvání se umíráčkem krátce po úmrtí, čímž se pobízejí živoucí bratři a sestry u víře, aby se k Bohu pomodlili za lehké odpočinutí, totiž za radost věčnou zemřelého.

*) Jest-li nemocný v posledním tažení, přistupuje kněz hned k sv. pomazání, po němž teprv koná ostatní obřady. Podobně činí v nakažlivé nemoci, sv. obřady pak doplňuje v chrámu Páně.

**) V chorobách nakažlivých — zvláště při vzteklině — dovoleno knězi, nemocného mazati dřívkem.

IX. *Úvahy mravní.* Děkujeme Bohu, že i v posledním okamžení života našeho svátostí posledního pomazání nám pomáhá i neváhejme v nebezpečné nemoci ji hodně přijíti. — Prosme Boha za šťastnou hodinku svou, zvláště když se v pátek odpoledne ku počtě utrpení Kristova, neb když se umíráčkem zvoní, abychom opatření sv. svátostmi a s Bohem smíření na věčnost se ubírali. Kdykoli vidíme, že kněz k nemocnému jde, chvalme Pána Ježíše za to, že i v té veliké bídě pomáhá svým věrným. — Buďme rádi přítomni při zaopatřování, modlíce se tu, aby nemocný sv. svátosti hodně přijal, by dosáhl polehčení na duši i na těle, aneb šťastně skončil. — Slyšíce pak umíráčkem zvoniti, pomodlivše se za zemřelého, doložme: Věčné odpočinutí dejž mu, Pane; světlo věčné ať mu svítí; ať odpočívá v svatém pokoji. Amen. —

P ř í k l a d y.

Sv. Martin, biskup Turonenský, chtěje přijíti poslední pomazání, položil se na zem popelem posypanou. Když mu učeníci jeho chtěli podkládati podušku, odpověděl: Křesťan má umírat v popeli, v rouše to kajícím.

Podobně sv. papež *Celestin*, přijav poslední pomazání, dal si houni rozestříti na prkno a popelem posypati, nač položiv se, skončil. Taktéž sv. *Tomáš Aq.* přijal na popeli sv. pomazání.

Čte se v životě sv. *Terezie*, že majíc duši svou Bohu odevzdati, plamennou žádostí po sv. pomazání toužila, s největší uctivostí ji přijala, a na všechny modlitby Církve sama pobožně odpovídala.

Sv. Bernard vypravuje, že sv. biskup *Malachiáš* k jisté zemaně povolán byl, aby ji svátostmi zaopatřil. M. navštívil nemocnou, ale sv. pomazáním do druhého dne prodlel, tak že umřela. Což uslyšev biskup velice se zarmoutil a beze všeho potěšení celou noc nad mrtvým tělem stál, plakal a k Bohu tak dlouho volal, až ta paní zase k sobě přišla a sv. pomazání přijala.

Týž biskup sv. *Malachiáš* vraceje se z Řína (r. 1148.), zastavil se v Chiare valle (clara vallis) v klášteře sv. *Bernharda*, kdežto roznemoh se, velmi nábožně přijal svátost sv. pomazání a v krátce usnul v Pánu.

Také přítel jeho sv. *Bernard* toužil rozdělenu býti a býti s Kristem, čehož po přijetí sv. svátosti roku 1453. šťastně se mu dostalo.

Sv. Benedikt s veselou myslí k smrti pohlížel. V den svého odchodu dal se přenést do chrámu, kde přijav sv. svátosti, bratří svých laskavě napomínal a jimi podpírán stoje, mezi vroucí modlitbou ducha odevzdal Hospodinu.

Marie Bagnesi přijala ve své 45. leté nemoci 8krát sv. pomazání a při udělování té svátosti sama knězi odpovídala; i byla po odchodu kněze vždy velice potěšena.

Sv. hrabě Eleazar v bolestné nemoci záhy se dal zaopatřit svátostmi umírajících, a pak zcela se odevzdav soudu božského milosrdenství, pokojně ducha vypustil.

Sv. Gebhard, arcibiskup Solnohradský, ač nemoc jeho k smrti nebyla, žádal předce svatostmi umírajících opatřenu býti. „S tím pravil on, což jest nejdůležitější, nemáme váhati a na hodinu čekat, v kteréž duše sebe mocná nebývá a potěchy, jež mu tato svátost přináší, ani chápati nemůže.“

Sv. Adelard, když nábožně sv. pomazání přijal, zvolal s největší vroucností: Nyní propouštíš Pane služebníka v pokoji (jako Simeon. *Luk.* 2, 29.)

Rupert, král Římský, přijav v své nemoci svátost pokání a svát. oltářní, svatým pomazáním z bázně prodléval; konečně ho přijal, zase se pozdravil a po mnoholetém ještě panování život svůj šťastně dokončil.

Výtečný lékař *Tissot*, protestant v Lausanně ve Švýcařích, léčil jistou vznešenou dámu katoličku, na jejímž uzdravení docela pochyboval; než po přijetí posledního pomazání z úplna se pozdravila; načež *Tissot* s úctou vždy mluvil o podivné moci svátosti církve katolické.

Karel III., král španělský, přijav poslední pomazání, povolal svého ministra, aby zapečetil poslední vůli jeho; při čemž když tento slzel, řekl král: „Což jste myslil můj milý! že jsem jako král nesmrtelný?“ Na to brzo zemřel s pevnou oddaností do vůle boží. *Karel V.*, král francouzský, u přítomnosti mnoha lidu byl zaopatřen a pobožně skončil.

Jistý vojevůdce obdržel poslední pomazání; jeho přirozená pevnost a statečnost nabyla nové síly a jeho odevzdanost do vůle boží stala se tím vroucnější. Laskavě požehnal svých dítek a zhostil se od toho okamžiku celého světa. Když mu jeden z přátel řekl, jak mu je líto, že tak veliký vojevůdce neumírá na bojišti pod svým práporem, tu pozdvihna se umírající s křížem v ruce pravil: „Není tohle nejkrásnější prapor?“ — Nato brzy skončil.

Jistý řeholník *P. Wolfgang Grafeneg* každodenně na loži, když se k spaní ubíral, vykonával na sobě poslední pomazání. Dotýká se t. svatým křížem všech smyslů svých, modlíval se: Skrze tento sv. kříž a nestíhlé milosrdenství své, odpustiž mi Pane, cožkoli jsem smysly svými: zrakem, sluchem . provinil. Amen.

Křesťané v Číně, jak missionář Gonnet píše, mají takovou touhu po té svátosti, že jsou nemocní, dají se při nedostatku kněží na mnoha mil voziti, jen aby dosáhli posledního pomazání.

Nábožní křesťané spolčují se v *bratrstvo sv. panny Barbory*, patronky umírajících, konajíce modlitby a jiné dobré skutky, aby sobě i jiným vyprosili šťastnou hodinku smrti, před níž by opatření byli sv. svátostmi. —

Také *do ochrany Marie Panny* se mnozí nábožní křesťané poroučejí, *zpívajíce* často:

Blahoslavená Panno, Matko milosti,
nedej v hříších umřítí bez svátostí;
poslední ať jsou slova má:
Ježíš, Josef, Maria!

6. O svátosti svěcení kněžstva.

I. Výklad svěcení kněžstva.

1. *Kristus, vtělený Syn boží*, přišel na svět, aby člověčenstvo padlé vykoupil a spasil, proto a) lidi božské pravdě vyučoval; b) za ně nebeskému Otci se obětoval, i c) aby zásluh jeho účastnými se stali a již na zemi k hodnému s Bohem obcování se připravovali, založil církev, již po svém odchodu sám neviditelně řídí a spasitelské dílo co učitel, kněz a král v ní věčně koná skrze Ducha svatého. (*Jan 14, 16, 17.*) Než, ježto církev společnost viditelná, chtěl Kristus i viditelně v ní působiti na lidi skrze lidi. Protož hned na počátku svého božského díla obral sobě učeníky, z nichž 12 apoštolů zvolil, (*Luk. 10, 1, 17; Mat. 10, 1; Mar. 3, 14.*) kteří s ním stále obcovali, učení jeho poslouchali a o božské moci jeho se přesvědčili. Na tyto *apoštoly vznesl* před svým odchodem *svůj božský úřad* (učitelský, kněžský a královský), dada jim moc učiti, křtiti, hříchův odpouštěti, chléb v tělo a víno v krev jeho proměňovati, milost Ducha sv. udělovati, slovem vše, coby k spasení věřících sloužilo, nařizovati.

Texty. „Jakož mne poslal Otec, tak i já posílám vás. To pověděv, vdechl na ně a řekl jim: Přijměte Ducha svatého; kterýmž

odpustíte hříchy, odpouštějíť se jim, a kterýmž zadržíte, zadržáni jsou.“ (*Jan* 20, 21—23). „Jdouce učte všechny národy, křtíce je ve jménu Otce i Syna i Ducha sv.; učíte je všechno zachovávat, což jsem koli přikázal vám.“ (*Mat.* 28, 19, 20). „Vezměte a jezte, totoť jest tělo mé To čiňte na mou památku.“ (*I. Kor.* 11, 24, 25.) „Cožkoli svázete na zemi, budeť svázáno i na nebi a cožkoli rozvázete na zemi, budeť rozvázáno i na nebi.“ (*Mat.* 18, 18).

Aby pak tento vznešený na ně troji úřad dokonale zastávali mohli, 10ho dne po svém odchodu vylil na ně Ducha svatého. „Nejdůležitější z úřadu, jež Pán na apoštoly vložil, jest kněžský, v němž ostatní jsou soustředěny: tudíž je *ustanovil kněžími nového zákona*, jakož byl sám nejvyšší kněz podle řádu Melchisedechova.“

2. Než spasitelné dílo, vložené na apoštoly, mělo po vši zemi se rozšířiti i věčně trvati. Však apoštolové jsouce tělesní, nemohli všude býti a co lidé smrtelní museli zemřiti; proto

a) *obdrželi i moc, aby jiných vedle a místo sebe ustanovili a tímže plnomocenstvím opatřili*; neboť řekl jim Kristus: „*Jakož mne poslal Otec, tak i já posílám vás.*“ (*Jan* 20, 21.)

b) Dle moci sobě dané *zřídili apoštolové trojnásobné spolupracovníky* v díle božském a sice: α) *biskupy*, jako sv. Pavel Timotea v Efesu a Tita v Kretě, β) *kněží*, jako učinil sv. Pavel a Barnabáš. „A když zřídili jim kněží v jedné každé církvi, poručili je Pánu.“ (*Sk.* 14, 22.) Že tito kněží, pryštové neb starší, byli méně než biskupové, odtud vidíme, že pod pravomocnost biskupů náleželi, jakož píše sv. Pavel: „Proti staršímu (knězi) žaloby nepřijímej.“ (*I. Tim.* 5, 19). γ) *Jáhny*. Když se počet věřících rozmnožil, že apoštolové všechny povinnosti nemohli zastati, „žádali, by jim sedm mužů dobré pověsti, plných Ducha sv. a moudrosti představili, kteréž by mohli ustanoviti nad chudými a vdovami a nad jméním i pokladem církevním. Ta řeč líbila se všemu množství i vyvolili sedm mužů a postavili je před obličej apoštolů, . . . Štěpána, Filipa, Prochora, Nikanora, Timona, Parmena a Mikuláše.“ (*Sk.* 6, 5.) V tom zajisté *dle rozkazu a příkladu Kristova* se zachovali, kterýž „dal některé apoštoly, některé pak proroky, některé evangelisty, jiné pak pastýře a učitele k dokonání svatých, k dílu služebnosti církevní, k vzdělání těla Kristova.“ (*Ef.* 4, 11.)

c) Činili pak to dle poučení samého mistra jistým *zevnitřním znamením*, t. *vzkládáním rukou a modlitbou*. Tak „když oddělili Šavla od Barnabáše k dílu, ku kterémuž je Duch sv. povolal, tedy postivše se, modlili se a vzkládali na ně ruce a propustili je.“ (*Sk.*

ap. 13, 2, 3.) „Ty jáhny postavili před obličejem apoštolův a modlí se, vzkládali na ně ruce.“ (Sk. 6, 6) A sv. Pavel, vzbuzuje Timotea k opatrnosti při zřizování představených, dí: „Nevzkládej rychle ruku na žádného.“ (I. Tim. 5, 22.)

d) A takto přenesli na své spoludělníky moc od Krista jim svěřenou, avšak v způsobu rozdílném, jinou na biskupy, jinou na kněží a na jáhny jinou. Jako z písma svatého i z posloupeného učení víme, já hn ů m dali moc křtíti, slovo boží hlásati, při oltáři kněžím přisluhovati a almužny rozdělovati. Kn ě ž í m, mimo hlásání slova božího a křtu, dali moc chléb v tělo a víno v krev Ježíše Krista proměňovati, a věřícím hříchův odpouštěti aneb zadržovati. Bisk up ů m konečně — co pravým nástupcům svým, — moc, již sami obdrželi, v úplné míře udělili, tak že mimo to, co kněží činili, mohli také pokřtěným Ducha svatého udělovati, vše co by věřícím k spasení sloužilo, nařizovati, a jiné opět pracovníky v božském díle a představené církve ustanovovati, jakž o tom píše sv. Pavel k Ti- tovi, (1 5.): „Pro tu věc nechal jsem tebe v Kretě, abys ty věci, kterých se nedostává, napravoval a ustanovil po městě starší, jakož i já v tobě jsem zřídil.“

e) Všickni tito dělníci na vinici Páně a představení církve — biskupové, Kněží a jáhnové — *vzkládáním rukou apoštolských a modlitbou dosáhli milosti*, aby své práce a úřady ke cti a chvále boží a k spasení duší náležitě konati mohli, jakož píše sv. Pavel Timoteovi: „Nezanedbávej milosti, kteráž dána jest tobě vzkládáním rukou kněžstva.“ (4, 14.) A opět dí: „Pro kteroužto příčinu napomínám tebe, aby zase vzbudil milost boží, kteráž jest v tobě skrze vzkládání rukou mých.“ (II. Tim. 1, 6.)

3. A co činili sv. apoštolové, *to činili a činí až dosavad* praví a vlastní jejich nástupníci, *biskupové*: oni totiž na ty, jež dle vlastnosti a potřeby vyvolili za biskupy, kněží a jáhny, vzkládají ruce své a modlí se nad nimi, čímž tito duchovní moci (v. 2. d.) a zvláštní posily od Boha nabývají, že duchovní úřady své k svému a svých svěřených duchovnímu prospěchu věrně zastávají mohou.

A takové *vzkládání rukou biskupských, jímžto se mužům, kteří se službě církevní oddávají, duchovní moc a zvláštní milost uděluje, aby jisté církevní úřady* (co biskupové, kněží neb jáhnové) *ke cti a chvále boží a k spasení duší — náležitě a svatě vykonávali, sluje svátost zřízení neb svěcení kněžstva vůbec.*

4. Jiný výměr svěcení kněžstva vůbec.

„Svátost svěcení kněžstva jest svátost, v které se služebníkům církevním skrze modlitbu, svaté pomazání a skládání rukou biskupských pro celý život jejich odevzdává duchovní moc a spolu milost se uděluje, aby trojí úřad Kristův ke cti boží a ku spáse duší řádně a svatě vykonávali.“ *Kat. Sk.*

5. *Biskupové, kněží a jáhnové vůbec kněžstvím*)* se nazývají, ježto všechny duchovní hodnosti sestřeďují se v kněžství, které záleží hlavně v moci konati oběť novozákonní.**)

*) *Kněžstvo* jest souhrn všech osob stavu kněžskému náležejících. Moc, práva a povinnosti kněžstva sluje *kněžství*.

**) Rozeznává se *trojí stupeň* kněžstva totiž:

a) *Biskupové*, mezi nimiž je nej přednější římský biskup neb papež, jenž má moc v celé kat. církvi. *Papež* řízením Ducha sv. od kardinálů se volí a na stolici sv. Petra se povyšuje. —

Biskupství jest plnost kněžství, samo moc kněžskou udělující. Biskupové mají moc nad kněžími a věřícími většeho obvodu neb diecése, sami pak papeži jsou podřízeni, od něhož se potvrzují, k úřadu svému zvláště se posvěcují a nastolují. — Dvě neb více diecési tvoří církv. provincii, kterou řídí *arcibiskup* čili metropolita. Biskupovi po boku stojí rada, jež *konsistoř* slove. Údy jejími jsou *kanovníci* a jiní od biskupů ustanovení konsistorní radové. Sbor kanovníků sluje kapitola.

b) *Kněží* jsou zástupcové biskupa, od něhož vysvěcení a poslání a oprávnění byli; ač moc svou vykonávají ve jménu božím.

Mezi kněžími jest *rozdíl* ten, že jsou někteří vlastní správcové osad, *faráři*, jiní pak jejich pomocníci v duchovní správě neb spolusprávcové — *kaplani*, kooperatoři. Duchovním správcům nejbliže představení jsou tak zvaní střídníci *vikáři* neb *děkanové*, ježto místo biskupa nad nimi zastupují.

c) Nejbližší stupeň ku kněžství jest *jáhnenství*, ježto s *podjáhnenstvím* k vyššímu řádu stavu kněžského t. ku kněžství náleží. — Když Církev počala se zmáhati, tu k nižším službám duchovním vedle vlastního kněžstva jiní mužové se ustanovovali, jako: vrátní n. *ostiáři*, čitatelé (*lektori*), zaklínači zlých duchů (*exorcisté*) a posluzi při oltáři (*akolyti*), kteří postřížením vlasův a oděním zvláštního roucha v stav duchovní přijati, nazývali se *klerikové* neb *minorité*, jižto *řád nižší* duchovenstva činili. Služby ty nyní nejvíce osoby světské (kostelníci a ministranti) zastávají; a však z ohledu vysoké hodnosti kněžské se dosavad ku kněžství kráčí po těchto stupních, ježto nenáleží k svěcení kněžstva, nýbrž jen k obřadům připravujícím.

Osoby všech těchto vyšších a nižších řádů slovou *kněžstvo*, *duchovenstvo* a povolání jejich stav kněžský neb duchovní, s tím toliko rozdílem, že každý biskup jest i knězem i duchovním, každý kněz také duchovním, ne ale každý duchovní nižší je knězem.

Jest-li kdo na kněze v smyslu vlastním (za přísta, presbyter*) zřízen, dosahuje — vzkládáním rukou biskupských a modlitbou — moci nad tělem Ježíše Krista, t. moc proměňovati chléb v tělo a víno v krev Ježíše Krista a je nebeskému Otci obětovati, či konati oběť mše svaté. Také nabývá moci, aby věřícím, jakožto údům těla Církve svaté, jejíž hlavou jest Kristus, slovo boží hlásal, milost boží v svatých svátostech uděloval, a služby boží konal, slovem, aby je k spasení řídil. Zřízení takové na kněze sluje svěcení kněžstva zvlášť. (Ordo, ordinatio**) Jest tedy *svěcení kněžstva zvlášť vzkládání rukou biskupských, jímžto se těm, kteří se na kněžství světí, moc jak nad pravým tělem Ježíše Krista tak i nad duchovním tělem, kteréž jsou věřící, dává.*

NB. *Svěcení na biskupa* (consecratio) není žádný svátostní úkon, než toliko slavné zmocnění k plnému vykonávání moci biskupské. — Podobně konsekrace papeže, jenž se nazývá nejvyšším

*) Slovo *kněz* jest tolik co kníže lidu. Slovo *presbyter* v řeckém jazyku znamená starší nejen pro dospělost věku, ale mnohem více pro vážnost mravů a moudrost (Moudr. 4, 8.) *Sacerdos* kněz proto sluje, že Bohu jest zasvěcen (sacer). — *Duchovní* se kněží nazývají, že o spasení duší pečují. *Správcové duchovní*, že lid věřící řídí a spravují, — správu duchovní vykonávají. Také zovou se *pastýři*, vzhledem na Ježíše Krista, pastýře dobrého (Jan 10. 11.), že učí, pasou a k Bohu vodí lid (ovce, stádo) sobě svěřený. — Jsou i *dělníci* na vinici Páně (Mat. 20, 1.) dvojí ctihodní (I. Tim. 5.) Též *pátery* neb otce je lid nazývá, na základě písma. (I. Kor. 4. 15.) Původně byli jen *duchovní světští*, že v světě žijíce, svět pro nebe připravují; než záhy počali mnozí dle jistých řádů neb řeholí žítí již proto *řeholníci* neb klášterníci, mniší (monachi) se zovou. Veškeré kněžstvo, jež správu církve vede, nazývá se *hierarchie*, kněžo- neb svatovláda, jelikož vládne věřícím ku posvěcení, neb k docílení jeho svatosti. Veškeré duchovenstvo, ať již záleží z duchovníků světských nebo klášterních, nižšího čili vyššího svěcení, nazývá se také *klerus* a osoby, jež se připravují na kněžství, slovou *klerikové*. Slovo *klerus* pochodí z řeckého κλήρος, t. los, podíl, což na tom bibl. výroku se zakládá, že pokolení Levi nemělo v zaslíbené zemi žádného zvláštního podílu na pozemcích, nýbrž bydleli ve všech druhých pokoleních, živíce se z darův a desátkův, a dům Aronův že měl míti za díl svůj Hospodina t. chrám a oběti. (IV. Mjž. 18.) Odtud sv. Jeroným jmenuje kř. duchovní proto klerem, že Pán jest díl jejich a že jim Boha v podíl hledati sluší. (Více o tom v dílu I. článek 9. o církvi.)

**) *Ordo* slovo lat. tolik co řád neb urovnání věci. Poněvadž tedy v círk. službě mnohé jsou stupně a rozmanité povolání, vše ale určitým pořádkem jest rozděleno a urovnáno, tož vidí se, že té svátosti pravé a hodné jméno dáno.

knězem a jest dle hierarchického postavení svého nejvyšší hlavou katolíkův a biskupem u sv. Jana v Lateraně, jest zvláštním obřadem a nenáleží k svátosti svěcení kněžstva.

II. *Svěcení kněžstva vůbec i zvlášť jest svátostí*, jelikož tu jest

1. *viditelné znamení*, t. vzkládání rukou a modlitba, a 2. s ním spojená *neviditelná milost*, t. duchovní moc a posila, jež se tím uděluje k zastávání všelikých úřadů kněžských a k plnění svátých povinností (*I. Tim. 4—14*), což 3. jak svrchu (I.) povědino, sám *Kristus tak ustanovil*. Protož bylo svěcení kněžstva v církvi vždy za pravou svátost považováno.

Výroky. „Kněžství samo vykonává se sic na zemi, buď však kladeno v třídu a řád věcí nebeských. A to vším právem; jelikož ne smrtelník některý, ne anděl, ne archanděl, ani která jiná stvořena moc, nýbrž sám Utěšitel (Duch sv.) řád ten ustanoviti ráčil“

. *Sv. Jan Zlt.* „Co se o Pánu čte, že po nemnohých dnech po svém vzkříšení na učeníky vdechl a řekl: „Přijměte Ducha svatého,“ ukazuje udělenou moc církevní. Vdechnutí toto jest jakási milost, kteráž podáním vlita bývá v posvěcené, kterouž se stávají schválenějšími.“ *Sv. August.* „Obě (křest i svěcení kněžstva) svátosti jsou, o čemž nikdo nepochybuje.“ *Týž.* „Člověk vzkládá ruce, Bůh pak pravicí svou žehná; biskup uděluje posvěcení, ale Bůh dává hodnost.“ *Sv. Ambrož,*

Pozn. Protestanté odpírají, žeby svěcení kněžstva bylo svátostí. Učí i oni sice, že Kristus ustanovil úřad kazatelský k zvěstování slova božího a k vysluhování svátostí, a k tomu cíli kazatele vzkládáním rukou zřizují, avšak zřízení toto za pouhý obřad mají. Protož vyjádřila se církev sv. na sněmu *Tridentském*: „Kdoby řekl, řád aneb kněžstva svěcení že není pravou svátostí, od Krista Pána ustanovenou, vyobcován buď.“ (*Sez. 23, 3.*)

III. *Podstata svátosti svěcení kněžstva.*

1. *Živel* (materia) této svátosti jest vzkládání rukou biskupských, jak samo písmo sv. dosvědčuje. (*Sk. 13, 2 † 6, 6; I. Tim. 4, 14. v. l. c—b.*) Tak učí církev na sněmu *Ancyrském a Ceza-rejském* r. 314. a posléz na sněmu *Tridentském*: „Přísluhovatelé posledního pomazání jsou biskupové a kněži od nich náležitě zřízení vzkládáním rukou kněžských“ (*sez. 14.*)

Výroky. „Vzkládání rukou jest ustanovení starobylé. Neboť sv. patriarcha Isak, vloživ ruku na hlavu Jakubovu, požehnal mu; podobně i Jakub synům svým; podobně i Mojžíš ruku svou na hlavu Josuovu vloživ, udělil mu ducha síly a vůdcovství nad lidem Israel-

ským. Podobně i dokonatel zákona i proroků, Pán náš Ježíš Kristus vložení rukou požehnal apoštolům svým, jakož psáno jest v Evangelii Lukašově (24, 50). A ve skutcích apošt. (13, 3.) vzkládali apoštolé z příkazu Ducha sv. ruce na *Pavla a Barnabáše* a tak vysláni jsou, aby kázali.“ *Sv. Isidor.*

Pozn. Podávání posvátných nádob, a mazání sv. olejem jakož i vzkládání rukou ostatních při svěcení přítomných kněží jsou obřady nenáležící k podstatě svátosti.

2. *Doba* (forma) svěcení kněžstva jest *modlitba*, již biskup Ducha svatého na svěcení přivolává. Hned v písmě sv. se modlitba připomíná (*Ik.* 13, 3, *I. Tim.* 4, 14); proč je k podstatě svátosti nevyhnutelná. Jest pak při svěcení na biskupa, kněze i jahna rozdílná. „Údoba svěcení kněžstva jest tato: „Přijmi moc přinášeti oběť v církvi za živé i za mrtvé ve jmenu Otce i Syna i Ducha sv.“ *Sněm Florent.*

Slova: Přijmiž Ducha sv., . . . při vzkládání rukou biskupových jsou z *nařízení církve* potřebná.

IV. *Posluhovač.* 1. Svěcení kněžstva udělují *toliko biskupové*, jelikož praví a řádní nástupcové sv. apoštolů; a sice: a) *svěcení na biskupa* připuštěním papežovým, kterémuž vlastně přináležejí biskupy vysvěcovati; b) svěcení pak *ostatních kněží, jahnů a podjahnů* udělují biskupové mocí svou biskupskou ve svých okresech neb diécích, c) *Čtvero nižších svěcení*, nenáležících k svátosti, smějí *také* udělovati *opatové* a však pouze řeholníkům svým.

2. *Důvody.* Moc tato biskupů a) z *písma sv.* se dokazuje. Už svrchu povědino, že sobě sv. apoštolové vedlé starších, neb kněží a jahnů také náměstky zřídili, s plnou mocí od Krista sobě danou, jako sv. *Pavel Timotea* v Efezu a *Tita* v Kretě. Ti tedy biskupové nazvaní, mimo jiné měli moc a právo, zase jiných nástupcův a v duchovní správě pomocníků světit, (*Tit.* 1. 5,) což oni také, jak z dějin círk. známo, činili a činí až na naše časy.

b) Že jen biskupové mají moc přísluhovati svátosti svěcení kněžstva, o tom mnozí sv. *otcové* svědčí:

Výroky. „Kněz budiž od biskupa posvěcen.“ *Sv. Kliment.* „Biskup světí a Bůh udílí hodnost.“ *Sv. Ambrož.* „Nikdy nebylo dovoleno, aby nižší světil vyššího, neboť nikdo nedá, čeho nemá.“ *Týž.* „Kterak může ten kněze světit, kdož práva vzkládání rukou nemá, kteréž k svěcení kněžskému náleží? *Sv. Epifan.* „Řádný této svátosti přísluhovač jest biskup.“ *Sněm Florent.* Podobně *Sněm Trid.* (sez. 23, hl. 7. † 24, 4.)

c) Tot patrno i ze stálé obvyklosti církve, jakož příklad máme na sněmu *Alexandr.* r. 319., že kněžství *Ischira*, od kněze *Collutia* zřízeného, za neplatné bylo prohlášeno.

Výrok. „Jako knížatům vládnoucím přísluší ustanoviti lidi k zastávání rozličných úřadů světských: podobně biskupové, jakožto představení Církve, mají moc dávatí plnomocenství služebníkům Kristovým ku konání spasení věřících a k duchovním úřadům jich posvěcovati.“ *Sv. Tomáš Aq.*

V. *Přijímatel.* Kdož službě církevní se oddávaje, v stav kněžský vůbec chce vstoupiti, zvláště pak svátost svěcení kněžstva chce přijíti, aby platně a hodně jí dosáhl,

1. *musí míti jisté vlastnosti:* a) Uděluje se svátost tato osobám pokřtěným mužského pohlaví: nebo žena, jsouc podrobena muži (*Gen. 3, 16.*), není ku kněžství působna; protož *sv. Pavel* ženám v kostele mluvití, a v církvi vládnouti zakázal (*I. Kor. 14, 35.*).

Pozn. Druhdy se i ženské *jahenky* k službě círk. zvláště při křtu druhého pohlaví povolávaly, a však se nesvětily, nýbrž jen žehnaly.

b) *Věk.* Podjahan má býti 22., jahan 23., kněz 24. a biskup 40 let stár; což slušně zařídila církev; neboť k tak důležitým úřadům třeba rozmyslu a zkušenosti, ježto s věkem přicházejí. „Chlapcům, šileným a pomateným poněvadž nejsou v užívání rozumu této svátosti udíleti se nesmí.“ *K. Ř.*

c) Má míti *pravé povolání*, t. k duchovnímu stavu schopnost a náklonnost, bez něhož ku kněžstvu nikdo se neder. Bohu samému přísluší voliti si služebníky své, tak jako Kristus povolal těch, kterýchž on chtěl (*Mar. 3, 13.*) „Aniž kdo sám sobě osobuje té cti (úřadu biskupského), ale ten, kdož povolán bývá od Boha, jakož i Aron.“ (*Žid. 5, 4.*)

d) Má být *čistý jeho úmysl*, jenž směřuje ke cti a chvále boží a k spasení duše svěcení i jeho bližního. Nikdo nevstupuj v stav kněžský z ctižadosti, pro zisk a výživu, pro pouhé zaopatření (jak se říká pro pecen).

e) Má býti *dobré pověsti a zachovalých mravů* i ozdoben velikými ctnostmi, zvláště čistotou a nábožností; neb

f) zanechav života hříšného, má alespoň dokázati pravou *kajicnost* jako *sv. Augustin.* „Na tom, kdo knězem státi se má, třeba jest, aby jevila se bezúhonnost života a mravů, nejen proto, že kdyby smrtelného sobě jsa hříchu vědom, svěcení vyhledával neb jen na sobě připustil, nový a přetěžký by zpáchal zločin, ale i proto, že má světlem ctnosti a nevinnosti jiným svítiti.“ *K. Ř.*

g) Požaduje se i *důkladná vědomost*; zvláště má býti kněz v zákonu Páně a v povinnostech úřadu pastýřského dobře vycvičen; pročež se pod správou a řízením starších a zkušených kněží připravuje. „Rtové kněze mají ostříhati umění a z úst jeho hledati budou zákona.“ (*Mat. 2, 7.*)

h) Maje osvěcovati jiných světlem křesťanského učení, má býti *pevný u víře*. „Toho tak velkého úřadu břímě nesmí se na nikoho vzkládati bez rozvážení, leč jen na ty, kteří by je nésti mohli svatostí života, uměním, věrou, moudrostí.“ *K. Ř.*

i) Přijímaje svátost živých, má býti *v stavu milosti boží*, a protož má dokonalou (generální) zpověď svědomí své očistiti a k stolu Páně hodně přistoupiti. — Kdo chce tu svátost platně přijíti,

2. má býti *prost církevních i světských nepravidelností*, jakož jsou: nemanželské lože, stav manželský, vojenství a t. p. kteréžto duchovním osobám kladené výminky, nesouvisí-li podstatně se svátostným posvěcením, mohou i změněny, ano zrušeny býti. Slušíť zajisté, aby, kdož se svaté službě věnují, ničeho na sobě neměli, cožby od jiných mohlo se haněti neb povrhovati. — Mimo to nespůsobilí jsou muži krve a vražedníci. Vylučují se také otroci; neboť nemá službě boží se odevzdávati, kdo není svůj, ale jest v poddanosti jiného. — Konečně nesmějí se také připustiti, kteří značnou nějakou chybou tělesnou jsou zohyzdění neb zmrzačení, což dílem jest na urážku, dílem nemůže nepřekážeti v udělování svátostí.“ *K. Ř.*

3. K hodnosti kněžské musí se kráčet *po stupních* a protož dle zařízení církve musí každý dříve čtvero nižších svěcení dojíti, než může řádů vyšších, t. podjahanství, jahanství a kněžství učasten býti. K biskupství třeba náležitého zvolení a papežského potvrzení (praekonisací).

Pozn. Namítává se, že apoštol Petr nazývá křesťany vesměs královským kněžstvím (*I. Petr. 29*). A však to v smyslu obdobném, pokud totiž každodenně přináseti mají duchovní obět kajícínosti, modlitby a všelikých ctností. — Ano apoštolé zavrhuji všeobecné kněžství výslovně: „Zdaliž jsou všickni apoštolové, zdali všickni proroci, zdali všickni učitelé?“ (*I. Kor. 12, 29*) „A kterak budou kázati, nebudou-li poslání?“ (*Řím. 10, 15*).

Výroky. Kněžství zevnitřní nepřináleží všemu množství věřících, nýbrž jen jistým lidem, kteří řádným rukou vzkládáním a slavnými obřady jsouce ustanoveni a Bohu posvěceni, k nějaké zvláštní a svaté službě se zřizují. *K. Ř.*

„Všickni zajisté lidé, proto jsou stvořeni, aby Bohu sloužili; ale kdož chtějí přijímati neb přijali svátost svěcení kněžstva, to si musí učiniti předsevzetí, aby nejen ve všem cti boží vyhledávali, nýbrž, aby jsouce k určité nějaké službě církevní odkázáni, sloužili Bohu v svatosti a spravedlnosti. Neboť jako u vojště všickni vojáci sice podrobeni jsou zákonům svého vůdce, ale předce mezi nimi někteří vyšší místa zastávají: tak, ačkoli všickni věřící mají vyhledávati nábožnosti a nevinnosti; předce těm, kdož dosáhli svátosti posvěcení, obzvláštní služby vykonávati náleží, takže od ostatního lidu jsouce odděleni, nalezají se v úřadě ze všech nejvyšším a nejvznešenějším, kterýž mají také svatě konati.“ *K. Ř.*

„Snaž se, bys u vnitř Bohu vzdělal chrám, a jelikož pro tebe stal se knězem i obětí, přines mu srdce očištěné ode vší neřesti.“ *Sv. Efre.*

K novosvěcenci.

Mečem pravdy ozbroj silné páže, prsa tvá krej pevný víry štít; v boji s peklem chceš-li zvítězit, pouto zlom, jež ku světu tě váže.	Zrna pravdy v lidských srdcích pláně svěřenou Ti Bohem vinici, chvátej sázet věrný sluhů Páně!
Takto vstup do církve věrné strážce: chceš-li vésti k věčné spáse lid, k Bohu, k lidem vroucí lásky cit provázej tě, jakož Písmo káže.	By tvá v práci mysl neumdlela, Bůh tě sílíž mocnou pravicí; v nebi kyne odplata ti skvělá.
	<i>J. Urban.</i>

VI. *Účinky neb působení.* 1. V svátosti svěcení kněžstva udělují se *rozličné duchovní moci* k zastávání všelikých úřadů duchovenských. — Jak svrchu (I. 2.) dokázáno, apoštolé těm, jež za své náměstky a spoludělníky v rozšiřování království božího na zemi byli posvětili, z rozkazu Kristova rozličné duchovní moci udělili, což i nástupcové jejich činili a činí dosavad. Mají tudíž z ustanovení božského a) *Biskupové* moc úplnou v církvi, a sice moc nejen učiti slovu božím, ale i ustanovovati v jednotě (s papežem) smysl článkův víry a pravidel mravů, chléb a víno v tělo a krev Ježíše Krista proměnovati a všecky svátosti udělovati, jmenovitě i biřmovati i světití na kněžství, a vůbec vše, coby k spasení věřících sloužilo, zařizovati. Ostatní pak služebníci církve jsou jejich pomocníci.

b) *Kněží* mají moc slovo boží hlásati, oběť mešní konati, křtíti, zpovídati, manželův oddávati, nemocných zaopatřovati, všemi svatými svátostmi, (kromě biřmování a svěcení kněžstva) přísluhovati, lidi a věci žehnati, a krom toho věřící lid v menším okrese farním pod vládou biskupa duchovně spravovati.

c) *Jahnové* mají moc kázati, křtíti, biskupům a kněžím při oltáři posluhovati a almužny rozdávatí.

Poznam. Aby však kněz neb jahen moci své od Krista při řádném svěcení obdržené, užívati směl, třeba mu od biskupa téže dicése zvláštního povolení neb oprávnění (*jurisdikce*).*

2. Moci a práva stanoví i *duchovní povinnosti*, jež jsou po-všechně: a) Vyučovati ve víře Kristově; b) svátostmi obsluhovati a služby boží vykonávati; c) dobrým řádem a kázní lid věřící sprá-vovati; d) slovem o spasení všech pečovati; e) k tomu cíli pracovati o svém utvrzení v moudrosti a ctnosti; s bázní a třesením konati vlastní spasení své.

*) „*Jurisdikce* znamená právo vykonávati posvátnou moc ve svěcení kněž-stva dosaženou, — v jisté sobě svěřené osadě — konati tam služby boží a sv. svátosti věřícím rozdávatí. *Papeži* přináleží právomoc řádná jak ve smyslu církevní vlády, tak v oboru soudnictví a rozdávání svá-tostí po celém světě od samého Krista (*jure divino*). — *Biskupovi* při-náleží téže právomoc pro obor dicése (*jure divino*). Biskupové svěřují obyčejně velkou část záležitostí církevních k úvaze a definitivnímu vy-řízení obyčejně *konsistoři* neb *ordinariatu* a *vikařům* (okresním děkanům). — *Farář* nemá *jurisdikce* ve smyslu vlády církevní ani v oboru soud-nictví (pro *foro externo*); však náleží mu právomoc řádná (*jure eccle-siastico*) pro obor svědomí (pro *foro interno sacramentali*) i k rozdávání svátostí v osadě mu přidělené. — *Kaplanům* a *kooperatorům* přísluší právomoc odkázaná (*jurisd. mandata seu delegata*) v oboru svědomí, t. j. pravomoc k platnému udělování svátosti pokání a co do rozdávání jiných svátostí. *Úřad farářský* spočívá na ustanovení práva církevního, nikoli božského. Na božském právu zakládá se *úřad kněžský*, ne však *farářský*. — Každý držitel pravomoci řádné smí jiného *delegovati*. Jen ohledně faráře jest výminka, co se týká *jurisdikce* v oboru svědomí. Ačkoli má farář *jurisdikci* řádnou, nesmí předce delegovati ku slyšení sv. zpovědi jiného kněze, kterýž nemá potřebné *jurisdikce* od svého biskupa.

Neomystům (nově svěceným kněžím) udělují biskupové obyčejně hned po ordinaci *jurisdikci* ústně nebo písemně, která platí pokud neomysta nedosáhne nějakého úřadu církevního s duchovní správou spojeného. Tu přestává *jurisdikce* dříve udělená a nová s úřadem kaplanským spojená se dotčenému knězi udělí. *Každý kněz*, který pro některou die-cési obdržel *jurisdikci* zpovědní, může nejen ve své vlastní osadě, nýbrž také v *jiných chrámech* téže neb na hranicích sousední dicése s přivo-lením faráře *zpovídati* — mimo mnichy a jeptišky, pro něž biskup ustanovuje zvláštního zpovědníka.

Když farář neb kaplan úřadu svého se zřekne, obdrží-li nějakou professuru nebo katechetství, nebo na odpočinek se odebere, není více oprávněn *zpovídati* a potřebuje nové *jurisdikce*.“

(Dr. Kl. Borový. Úřední sloh cír.)

3. Aby pak kněz důležitý svůj úřad mohl zastávati a ne-
snadné povinnosti věrně plniti, *zvláštní pomoci a milosti boží* mu
třeba; a protož přikázal Pán Ježíš svým apoštolům a náměstkům
jejich, aby, jakož sami k tomu konci milost Ducha svatého obdrželi,
také jiným k zastávání duchovních úřadů ji udělovali; a podle
toho rozkazu se apoštolové a nástupcové jejich, biskupové, povždy
zachovávali. — Že pak vzkládáním rukou a modlitbou se skutečná
milost uděluje, svědčí *sv. Pavel*, jenž napomíná učeníka svého
Timothea v ta slova: „Nezauedbávej milosti, kteráž jest v tobě,
kteráž dána jest tobě skrze proroctví a vzkládání rukou kněžských.“
A opět: „Napomínám tebe, abys rozněcoval v sobě dar boží, kterýž
jest ti dán skrze vzkládání rukou mých.“ (I. *Tim.* 4, 14. + II. *Tim.* 1, 6.)

4. *Rozmnožuje se milost posvěcující*, již musí míti, kdo chce
svátost svěcení kněžstva přijíti.

Výroky. „Zevnitř přijímáme svátost posvátných řádův od
přednostů církevních, vnitř však býváme posilněni od Boha skrze
moc svátostní. Moc pak svátosti jest milost Ducha sedmidarového,
kterouž kdož obdržují, jakoby jiné srdce obdrževše, proměnění bý-
vají.“ *Sv. Řehoř*. „Moc slova božího oslavuje kněze, činíc jej cti-
hodného, nad lid vznešeného, učitelem ctnosti, správcem skrytých
tajemství: a ačkoli zevnitř -- podle těla a podoby -- nezměnitelným
zůstává, přeceť bývá duše jeho prostředkem neviditelné síly a mi-
losti v stav lepší proměněna.“ *Sv. Řehoř Nis.* „Účinek svátosti
svěcení jest rozmnožení milosti, aby se kdo stal posluhovačem spů-
sobným.“ *Sněm Flor.*

5. Mocí tou duchovní a milostí ji provázející vtiskuje se v duši
posvěcence *nezrušitelné znamení*; nebo bytelná změna se v něm
děje, pro kterouž se v duchovním ohledu kněz od nekněze na věčné
časy rozeznává a k službě boží navždy se zasvěcuje. Protož svátost
svěcení kněžstva nesmí se — leč jedenkrát udělovati.

Výroky. „Není žádného důvodu, pro který by onen, jenž křtu
potratiti nemůže, mohl potratiti právo jej udíleti. Nebo oboje jest
svátost, oboje se člověku jakýmsi posvěcením uděluje: ono, když
bývá křtěn, toto, když se na kněžství světí. Za tou příčinou se oboje
v církvi katolické opakovati nesmí.“ *Sv. Augustin.* — A v skutku
v dějinách církve ani jediného příkladu nestává, že by se kdy svě-
cení na někom bylo opakovalo.

Poznamenání. Znamení toto nemůže ovšem zmařeno býti, leč
aby kdo moci kněžské užíval, může se z důležitých příčin zapověditi

(suspensí), ano i z kněžského stavu může se vyloučiti (degradací, laisací).

Naučení mravní. 1. Důležité jest *povolání*, vznešenát jeho *moc* a těžké jsou *povinnosti* kněze: a) Povolán ku konání nejsvětější oběti a ku posluhování svátostmi, má snažiti se, býti svatým, zvláště býti pilen čistoty.

b) Maje slovo boží hlásat a lid vyučovat u víře a k ctnosti ho vést, má býti sám vycvičen v slovu božím, peven u víře, a čemu učí, má také činiti, a tak nejen slovem, nýbrž i příkladem k ctnosti nabádati, „aby snad, jinému káže a o spasení jeho pečuje, sám zavvrženým nebyl učiněn.“

c) Spravuje lid boží v moudrosti nebeské, má se utvrzovati, pracovati pilně a horlivě, jednati vždy bez přijímání osob a bez ohledu na to, co svět mu podává; činiti a trpěti, a v čas potřeby z lásky k Bohu a bližnímu za ovce sobě svěřené zdraví i život svůj obětovati. Aby pak neustal v plnění těžkých povinností, nemá zanedbávati milosti, jež vzkládáním rukou mu dána, nýbrž aby ji zachoval, má bdíti a modliti se.

Kněžský sbor.

Velké dílo slovem nebes krále
dáno na slabá nám ramena:
Kristu získat Bohu k chvále
světa veškerého plemena.
Světlem pravdy zahnat bludy,
oheň lásky rozžhát všudy,
úkol náš to, touha plamenná.
A to chceme bratří! slib nás víže.
zvítězíme pod práporem kříže.

Velké dílo naše, dílo boží;
malé síly v lidské bytosti;
než Pán, král náš sílu množí,
duch kde vládne svaté svornosti.
I my svorně všecku sílu
k vznešenému dáme dílu
a Pán bude žehnat s výsosti.
A to chceme! K svornosti se víže
bratří, sbor náš pod práporem kříže!
V. Štulc.

2. Dobré kněžstvo jest lidu veleprospěšné a potřebné; pročez si mají věřící hodných kněží horlivou modlitbou zvlášt — o kvatembrou neb v suchých dnech na Bohu vymahati.

„Proste Pána žní, aby poslal dělníky na žeň svou.“ (*Mat.* 9, 38).

3. Veliká jest důstojnost, vznešený jest úřad kněží; protož

a) mají věřící je v *poctivosti míti* a jich ochotně *poslouchati*; což i *slovo boží* prikazuje: „Kněží, kteří dobře spravují, dvojíctihodni jmíni budte, zvláště ti, kteří pracují v slovu a v učení.“ (*I. Tim.* 5, 17.) „Kdo vás slyší, mne slyší, a kdo vámi pohrdá, mnou po-

hrdá; kdo pak mnou pohrdá, pohrdá tím, kdo mne poslal.“ (*Luk.* 10, 16).

„Poznej křestane, i v tom lásku Spasitele svého, že o to pečuje, aby kněží na jeho místě učili slovu božímu, za lid křesťanský oběti a modlitby konali a ve všech duchovních potřebách mu sloužili. — Třeba bys věděl, že kněz některý jest hříšný, předce nezapomínej, že ani slovo boží, ani svátosti nejsou proto horší. Nepohrdej tedy službou ani hříšného kněze, nepohrdej ani osobou jeho, ale modli se za něho, aniž chtěj býti podoben Chámovi, kterýž odkryl hanbu otce svého.“ *K. Sk.*

Výroky. Byť se nám i zdálo, žeby některý kněz svých povinností úplně neplnil, a snad i něco scestného činil, nesmíme jím předce pohrdati; neboť služebníkem Kristovým zůstává. *Jirsík.* Jak veliká jest hodnota stavu kněžského, odtud poznávejme, že mezi jiným o *Kaifáši*, přenešlechetném vrahu Spasitele praví: „To sám od sebe neřekl, ale jsa arciknězem roku toho prorokoval.“ (*Jan* 11, 51.) Tím se ukazuje, že Duch milosti nezří k osobě, buď hodné, buď nehodné, nýbrž k posvěcení.“ *Sv. Augustin.* Žádný člověk ani anděl, nýbrž Duch svatý sám úřad kněžský ustanovil a spůsobil, že kněží, jsouce v těle, služby andělské konají. *Sv. Jan Zl.* „Kněz jest jako průliv, jako pramen moudrosti, jímžto milost boží k nám plyne.“ *Vinc. Fer.* „Kněží jsou jako vrátní, jímžto jsou svěřeny klíče království nebeského.“ *Sv. Prosper.* „Ctěte kněží, neboť i andělé kněžstvo mají v poctivosti.“ *Sv. Řehoř Naz.*

b) Těžké jsou povinnosti kněžské, jež oni věrně plní k duchovnímu prospěchu svých svěřených; pročez mají věřící jim podřízení *je milovati*, jich poslouchati a vděční jim jsouce, dávati jim ochotně, což jim povinni jsou.

Texty. „Dělník hoden jest mzdy své.“ (*Luk.* 10, 7.) „Zdali nevíte, že tak i Pán nařídil, aby ti, kteří evangelium zvěstují, z Evangelium živi byli?“ (*Kor.* 9, 13—14.; *Ekkl.* 7, 31.; *Gal.* 6, 6.)

Kristus kněze požehnal,
bysi jemu úctu dal.

P ř í k l a d y.

1. Hned *pohanští národové* měli své kněze, kteřížto zvláštní stav činíce, u veliké poctivosti byli. — V *národu židovském* nebylo druhdy zvláštních kněží, nýbrž hlava rodiny, patriarcha, byl spolu i knězem. Teprv *Mojžíš* na rozkaz Hospodinův zvláštní

kněžstvo ustanovil, jež v tři řády rozdělil. První nejvyšší kněz neb kníže kněžské byl *Aron*, jehož bratr *Mojžíš* zvláštním způsobem k důstojnosti posvětil. (*III. Mjž. 8.*) Jemu ostatní *kněží* a *levitě* byli podřízeni. Také ostatní kněží z rodiny *Aronovy* k úřadu svému zvláště byli svěceni; jichž nejhlavnější povinností bylo, čísti a vykládati zákon a konati oběti. Nejnižší stupeň kněžstva byli *leviti*, pomocníci kněží. Všecko kněžstvo i levitstvo v celé zemi rozdělení v 48 městech bydleli (*IV. M. 35, 6*), odkudž přicházeli k arše úmluvy, později do chrámu Jerusalemského. Konajíce službu, živili se z části obětí, doma pak k jejich výživě musel ostatní lid odváděti desátky. — Židovské kněžstvo přestalo, jakž Bůh skrze proroka *Malachiáše* (*11, 1.*) předpověděl, když Kristus Syn boží a nejvyšší kněz podle řádu *Melchisedechova* obět a kněžstvo nového zákona ustanovil.

2. Sám *Kristus Pán* ctil kněží židovských, neboť malomocným velel, aby šli a okazali se kněžím (*Luk. 17, 14*), jimž ochotně odváděl daň chrámovou. Podobně ctil nejvyššího kněze *Kaifáše*. (*v. Mat. 26.*)

3. Hned na úsvitě církve měli *věřící* v největší uctivosti kněží své. Víme z letopisů, že *králové*, sstupující s trůnů svých, šli kněžím naproti, líbali jim ruce, skloňovali před nimi hlav svých a prosívali jich za požehnání. — *Císař Konstantin* tak synovskou uctivostí ke kněžím oddán byl, že říkával: „Kdybych viděl kněze hřešiti, bez meškání bych jej císařským pláštěm přikryl.“ — *Obdržev na sněmu Vicenském* (r. 325) mnoho křivých útržků proti kněžím, ani jich nečetl, ale bez odkladu do ohně uvrhl, řka: „Nesluší se, abych soudil ty, od nichž já souzen býti mám.“ Na *tomže sněmu* chtěl za všemi kněžími nsednouti a nesedl dříve, až mu bylo povoleno. *Císař Honorius* pravil o kněžích v ta slova: „Jmena kněží s uctivostí se vyslovují a veškerý svět sklání před nimi hlav svých.“

Císař Theodosius líbal biskupovi *Mileciovi* nejen ruku, alebrž i hlavu, ústa i oči.

Císař Basil napomínal syna svého *Leona*, aby posvátné služebníky církve vždy v poctivosti měl, řka: „Úcta, která se kněžím koná, vztahuje se na Boha, a jako spravedливо jest, aby tvoji dvorní rádcové pro tebe byli ctěni, tak jest slušné a svaté, abys ty pro Boha kněží ctil a vysoce si jich vážil.“

Sv. Daniel Stylites nic tak těžce nenesl, jako když slyšeti musel na duchovní žaloby. „Je-li tomu tak, jak praviš, říkával, tedy

modli se za něj a ponech napravení a potrestání jeho těm, jimžto Bůh správu církve svěřil.“

Sv. Antonín poustevník padl před každým knězem na kolena, žádaje za požehnání.

Sv. Frant. Seraf. nejednou tvrdil, že kdyby kněze a anděla potkal, dříve knězi, pak teprv andělu poctu učiní. — „O jak velikým důstojenstvím poctěni jsou kněží, jimžto dáno jest, což andělům nebylo popráno!“ *Sv. Tomáš Kp.*

Týž sv. František slyše utrhati knězi, padna před ním veřejně na kolena, takto mluvil: „Jsou-li ruce tyto takové, jako tento člověk praví, nevím; a kdyby byly takové, vím, že poškrtnuti nemohou mocí a účinností svatých svátostí. Ano poněvadž nám skrze ně mnoho dobrodiní a milostí božích uděleno bývá, protož je líbám na důkaz mé uctivosti k Tomu, jehož mocí se nám ty milosti skrze ně udělují.“ Tím způsobem utrhače zahanbil a k mlčení přivedl.

VII. *Obřady při svěcení kněžstva.*

K svátosti svěcení kněžstva vůbec přistupuje se po mnoha stupních, kteréž nenáleží k svátosti, nýbrž jsou jen

a) *Obřady přípravní.* 1. *Postřížiny a oblečení.* Kdož podle zákona za schopného i hodného uznán, aby připuštěn byl k stavu kněžskému, toho přijímá biskup postřížením vlasů, při čemž modlí se, aby Bůh toho klerika od marného světa vyloučiti a jediné k službě své v církvi Syna svého, ukřižovaného Ježíše Krista, obrátiti ráčil; pročež proholení pleše (tonsura) započne v podobě kříže (na čele, v týle a po skráních) a dokoná se na temeně v podobě okrouhlé (koruny). Potom obleká postřížence bílou rochetou, i dává mu spásitelné napomenutí, aby s novým stavem svým „oblekl nového člověka podle Boha stvořeného v spravedlnosti a svatosti,“ t. aby obzvláště pilen byl příkladných mravů.

2. *Čtvero menších svěcení.* α) *Ostiarství* uděluje biskup následujícím obřadem: Vykládá oblečenému klerikovi, že úřad jeho bude záležeti v tom, aby k službám božím zvonil, kostel zavíral a otvíral i aby věci posvátné měl na starosti. . Potom podá mu do ruky kostelní klíč, jímž on zavře a otevře a zvonkem potrhne. Posléz modlí se biskup, aby mu Bůh pomahal k věrnému konání ctihodné služby jeho. — Tak srozumitelně a důstojně uvádí ho k pracem kostelnickým a významně jej napomíná, aby nejen chrám Páně viditelný otvíral klíčem hmotným, ale aby také neviditelný chrám, t. srdce věřících otvíral klíčem dobrých příkladů, slovem i skutkem Bohu, a naopak je zavíral ďáblu, pokušiteli k hříchu.

β) Přistupující k *lektorství*, oblečen rochetkou, postaví se před biskupa. Ten mu oznamuje budoucí práva a povinnosti jeho, hlavně že v chrámu Páně z písem sv. bude předčítati. Potom podá mu do ruky knihu; posléz prosí za mocné přispění s hůry, aby ten nový lektor čtení své řádně konal a sám dle něho první se řídil a spravoval, by uče jiných ústy i příkladem, ukazoval na sobě vzor nebeského obcování.

γ) *Exorciství* uděluje biskup, zpravuje lektora o nové moci a pracích, že má totiž mezi věřícími v chrámě pořádek udržovati, kropící vodu k požehnání chystati a z posedlých lidí ďábly vymítati, modlitbou a tuhými posty je krotě, (*Mar. 9, 29.*) k jakémuž konci zaklinací knihy mu do rukou dává. Že pak za našich časů Bůh nepřipouští nad tělem lidským zlému nepříteli vlády, napomíná biskup exorcisty, aby bedlivě nad sebou bdíce, milosti boží ostříhali vlastní srdce svá čistá, a sami nedali se v poddanost toho, jež vymítati z jiných bývalo jim uloženo.

δ) *Akolyt* přijímá moc, právo a povinnost řádu svého takto: Biskup uváděje ho v nový církevní ten úřad, vykládá mu, že bude záležitosti v tom, aby v chrámu Páně svíce rozžínal, světlo při průvodech nosil, víno a vodu k oběti mešní přichystával. Podává mu do ruky svícen s rozžatou voskovicí a konvičky na víno a vodu, čímž ukazuje na budoucí práce jeho, napomíná ho, aby byl synem světla, t. snažil se o jasné poznání pravdy, aby nejen činil k oběti svaté, ale sebe samého Bohu v oběť dával čistým životem svým. Posléz modlí se, aby posvěcení tohoto nového akolyty požehnáním svým provodil a jemu udělil milosti své.

Práce a posluhy osob nižších řádů konají nyní osoby světské, dospělé i dítky, kostelníci a ministranti; druhdy v časech pobožných zastávali je ochotně i velicí páni, jakož příklad máme na svatém Václavu, knížeti českém, a j.

3. *Vyšší řád podjahanství (subdiakonát)*. Kdož posvěcen býti má na podjahanství, oblečen albou a humeralem, manipul a dalmatiku maje přes levé rameno a v pravé ruce rozžatou svíci, postaví se před biskupa. Biskup modlí se litanie ke všem svatým, žehná svécence třikráte znamením sv. kříže, prose Boha, aby, kterého k službě podjahanské vyvoliti ráčil, požehnáním svým posvětil a posílil. Pak vzbuzuje ho, aby rozvážil, jakého břemena nyní dobrovolně žádá, neboť po dosažení posvěcení vyšším nebude mu volno vykročiti z duchovního stavu; i aby skoumal sebe, zdali postačí silou svou k tomu, by pod tíží povinností sobě nastávajících

neklesl, ale aby mu spíše bylo jejich břímě rozkošné a lehké (*Mat.* 11, 29). Vykládá mu jeho povinnosti, že t. má přisluhovati jahnovi; kdykoli ten posluhuje biskupovi neb knězi při službách božích; i že zákonem církevním mu uloženo bezženství, rovněž jako kněžím a biskupům; pročež ho napomíná, aby úřad svůj svatý konal svatě, a peven jsa u víře, snažil se všelikých ctností, obzvláště panické čistoty. Podav mu prázdný kalich s patenou, konvičku s vodou na místo a ručníček, zahalí mu hlavu humeralem, navlékne mu na levé rameno manipul, přiodí jej dalmatikou a odevzdá mu knihu epištolní, čímžto uděluje mu práva podjahenská, a modlí se konečně, aby na tomto novém podjahnu, oltářním sluhu, odpočíval Duch svatý a on v bázni boží dosti čině svému povolání, obliby Svrchovaného sobě získal.

Podjahrenství jakož i všickni řádové vyšší udělují se pokaždé mezi mší svatou, a tehdaž drže svěcenec planoucí svíčku, jde k sv. přijímání na znamení, že chce toužiti po světle pravé víry a dobrých skutků, a že jako svíce hoříc ztrávena bývá, i on ve službě boží ztráví časný věk svůj, aby se dostal k světlu života věčného.

b) Obřady při udělování svátosti.

1. *Svěcení na jahna (diakonat).* Který podjahren posvěcen býti má na vyšší řád jahrenství, patřící již k svátosti, přiodín co podjahren (však bez dalmatiky), drže v pravé ruce štolu a v levé rozžatou svíci, klekne před biskupa. Ten přede vším táže se přítomných, zdali kdo s dobrým svědomím má co proti němu a upokojen, že nevysvětlí člověka nehodného, napomíná jej, aby bedlivě povážil na mysl, jaký úřad v církvi nastupuje, t. že má knězi neb biskupu při službách božích posluhovati, kázati, křtiti a tělo Páně podávati. Tehdy velmi spasitelné jest mu napomenutí, aby jako levité starého zákona (*IV. Mojž.* 3.) hlídávali stan úmluvy a při obětích pomahali, i on církvi boží sloužil obřadováním svatým, čistým učením a příkladným obcováním, aby, čemu bude učit, také činil i snažil se býti beze vší úhony, jakož patří na rozdavače tajemství božích. — Pak modlí se biskup litanie ke všem svatým, mezi nimiž jahna třikráte žehná, jako při podjahrenství. — Na to vloží pravici na jeho hlavu řka: „Přijmiž Ducha sv. ku pomoci v boji proti ďáblu a ponoukání jeho,“ čímž udílí se podjahnovi posvěcení na vyšší řád jahrenství i zvláštní milost, aby ho ke cti boží a spasení duše náležitě a svatě vykonával. Pak oblekne nového jahna štolou, již k pravému boku sváže, a dalmatikou a podav mu missal, dává mu právo čísti evangelium při mši za živé i za mrtvé;

poslez pomodliv se a napomenuv jej ještě jednou, aby byl hoden řádu svého, dokoná slavnost mešní.

2. *Svěcení na kněze (presbyterat)*. Jahen, jenž posvěcen býti má na kněžství, přioděn albou, štolou k pravému boku svázanou a manipulem, drže přes levou ruku ornát a v pravé rozžatou svíci, klekne po epištole před biskupa. Ten zase jako při jahenství táže se přítomných, zdali kdo s dobrým svědomím má co proti němu; načež vykládá mu řádu kněžského důstojnost a povinnosti, t.: nejvyšší obět mešní konati, kázati, křtíti, zpovídati, manžele oddávati, nemocné zaopatřovati, lidi a věci žehnati, a krom toho věřící lid v menším okrsku (farním) pod vládou biskupa spravovati a služby boží řídit. Jahen padne na tvář, v hluboké pokoře leže na zemi; a biskup pomodliv se litanie ke všem svatým, zase třikráte ho žehná; pak mlče na klečícího ruce vzkládá, což i ostatní kněží jeden po druhém činí. Tímto vzkládáním rukou se značí i dává posvěcení na vyšší řád kněžství a zvláštní milost k náležitému a svatému konání. Pak biskup i ostatní kněží roztáhnou nad ním pravici, modlíce se, aby Bůh toho služebníka svého naplnil nebeskými dary svými, a vylil na něj kněžskou moc i požehnání Ducha sv., tak aby byl nový tento kněz hodným pomocníkem biskupovým, jenžby pomáhal mu spravovati lid ku spasení věčnému, sám jsa příkladem ctnosti. — Na to přeloží mu štolu přes prsa v podobě kříže, řka, aby na sebe vzal břemeno kněžského úřadu, to ale že ponese snadno, bude-li míti lásku k Ukřižovanému; pak oblekne ho v mešní ornát, však na zádech dosud na polo vzhůru přeložený, napomínaje mu lásku k Bohu a bližnímu, již Kristus obětí na dřevě kříže dokázal. — Biskup kleče před oltářem, započne vzývati Ducha svatého, a co zatím ostatní kněží píseň k Duchu sv. dále zpívají, zasedna biskup na stolicí, maže novému knězi přední dva prsty a dlaně svatým olejem, modle se při tom, aby Bůh skrze toto pomazání a biskupské požehnání ruce ty požehnal a posvětil, aby cokoli nima bude žehnáno a svěceno, Bohem samým bylo požehnáno a posvěceno. Na to mu podá kalich s vínem a patenu (mísku) s hostií řka: „Přijmiž moc, Bohu obětovati a mši sloužiti za živé i za mrtvé ve jmenu Páně.“ A novosvěcený kněz nastoupí kněžský svůj úřad tím, že požádá od biskupa požehnání, čte sv. evangelium. Před obětováním přináší biskupovi sedícímu rozžatou svíci na význam své osvětlené víry, blahé naděje a planoucí lásky k Bohu a lidem i svého úmyslu, že všecken svůj život ztráviti chce v horlivé práci k duši spasení. Od té chvíle čte s biskupem nahlas

celou mši svatou. — Před přijímáním přistoupí k biskupovi k políbení pokoje a pak přijímá z ruky jeho, však toliko pod způsobou chleba, na důkaz, že přijímání pod obojí ani kněžím není nevyhnutelně potřebné. — Pak přistoupiv k oltáři, říká ap. vyznání víry, za tou příčinou, že jsa povolán, aby hlásal učení Kristovo, kteréž církev chová v neporušené čistotě, sám musí být pevným u víře. — Po vyznání tom přistupuje k biskupovi, jenž z novu naň ruce vzkládá, říká: „Přijmiž Ducha sv., kterým odpustíš hříchy, odpouštějít se jim, a kterým je zadržíš, zadržáni jsou.“ (*Jan 20, 23.*) Slova to, jimiž božský Spasitel učeníkům svým tuže moc udělil. — Potom mu biskup zadní díl roucha mešního dolů spouští, na znamení že novosvěcenci dána úplná kněžská moc a mši sv. s ním dokonává. — Dříve než propustí nového kněze biskup, vzav obě ruce jeho a tiskna je s laskavou důvěrností, táže se, zdali jemu a jeho nástupcům slibuje úctu a poslušenství? a na odpověď, „Slibuji“ políbí ho s přáním: „Pokoj Páně buď s tebou vždycky!“ Poslez napomene ho, aby svatý úřad svůj zastával svatě a udělí mu k tomu biskupského požehnání.

NB. 1. První mše sv., kterou novosvěcený kněz obyčejně ve farním chrámu svého rodiště, kde co dítě byl pokřtěn a Bohu obětován, koná, slove *primicie* neb prvotiny. Dočká-li se 50leté památky svého posvěcení na kněžství, slaví pak kněžské jubileum, tak zvanou *sekundicii* neb druhotiny.

NB. 2. Svěcení na kněžství děje se za našich časů v kterýkoli den, zvláště v neděli, nebo na den některého sv. apoštola. Druhdy dalo se výhradně o suché dni; protož posud věřící lid v těchto dnech napomenut bývá k vroucí modlitbě, aby Bůh moudré a cnostné kněží církvi své darovati ráčil. (*Mat. 9, 38*).

c) *Svěcení na biskupství* děje se také při mši sv. od arcikupa neb biskupa, jemuž dva jiní biskupové neb alespoň dva opatové přisluhují. Především čte se papežský list, jímž zvolený na biskupa byl potvrzen (*praekonisován*). Zvolenec kleče před světitelem u oltáře sedícím, skládá přísahu, že setrvá v jednotě víry s církví svatou, že papeži, jelikož nástupci sv. Petra a náměstku Ježíše Krista, zachová uctivost, oddanost a věrnost, a že bude svědomitě a statečně hájiti práva biskupství svého. — Pak světitel dává zvolenci rozličné otázky, týkající se písem sv. a ústného podání, a když byly zodpovídaný, započne mši sv., již s ním také zvolenec, oblečený co biskup (však bez infule a rukaviček) čte na blízku u jiného oltáře. — Po epištole světitel sedě předkládá zvolenci důležité povinnosti úřadu biskupského, že t. biskup má s ostatními biskupy a s papežem sta-

noviti smysl článků víry a pravidel mravů, rozhodovati pochybnosti náboženské, slaviti oběť mešní, udělovati svátosti, jmenovitě biřmovati, světiti na kněžstvo a ku posvěcení na biskupa spolu vzkládati ruce, konati jiné svěceniny, učiti slovu božímu, jednání poddaných sobě kněží šetřiti a souditi a vůbec pečovati o to, aby v církvi všecko se dalo pořádně ku spasení věřících. Poněvadž jsou to věci důležité a těžké, pobízí přítomných, modliti se s ním, aby zvolenec od Boha k tomu hojné milosti dosáhl, a pomodliv se litanie ke všem svatým, nad zvolencem na zemi rozprostřeným třikráte dělá znamení sv. kříže, prose Boha, aby tohoto k biskupství zvoleného požehnáním svým posvětití ráčil. — Pak vloží světitel otevřený misál na šíji a hlavu klečícího, což vyobrazuje, že biskup má býti opatřen důkladnou známostí zjevení božího a podrobovati se ochotně jhu Kristově, kteréž se v knize té hlásá. — Potom vloží mu i s příslušníky ruce své na hlavu řka: „Přijmiž Ducha svatého!“ — čímž uděluje se mu milost k jasnému rozumění pravd náboženských — a modlí se, aby ho nadal moudrostí a ctností. — Teď se zvolenci ováže hlava lněným vínkem a světitel maže svatým křížmem pleš jeho řka: „Budiž pomazána hlava tvá a posvěcena požehnáním s nebes k řádu biskupskému.“ Pak modlí se opět nad ním, by jej milost Ducha svatého naskrz pronikla a celého naplnila, aby byl hojný u víře, čist v lásce a bohat u všelike cnosti, i aby biskupské moci své užíval jen v prospěch věřících. — Na to maže sv. olejem přední dva prsty a dlaně jeho na znamení plné milosti boží, kterouž bude biřmovati, světiti kněží a oleje svaté; doručí mu žehnanou berlu, jež značí biskupa povolání i moc, svěřené sobě duchovní stádo pásti láskou i přísností; a nastrčí mu žehnaný prsten, obraz to, že biskup s církví jako zasnouben, věrně ji má opatrovati. Nyní se sejme kniha se šíje nového biskupa, a světitel podá mu ji s napomenutím, aby lid podlé předpisů jejich učil a učiti dal a políbí jej i s příslušníky na důkaz, že ho považují za bratra biskupské důstojnosti a že sjednocení v církvi sv. působiti budou. — Na to čte se dále mše sv. až k obětování. Tu podá nový biskup kleče světiteli dvě planoucí voskovice, dva chleby a dva soudečky vína — dle obyčeje prvních časů církve, kdež věřící ke mši svaté přinášivali věci k ní potřebných; dar biskupský hojnější jest. — Svátostná proměna chleba a vína v tělo a krev Páně děje se pak toliko jednou; neb z jedné sv. hostie, z jednoho kalicha jedí a pijí oni oba dva, na znamení, že jsou svorní u víře a lásce a sobě rovní v důstojnosti církevní. — Po požehnání vsadí světitel novému biskupu žehnanou infuli (biskupskou čepici) na hlavu,

modle se, aby jej Bůh uprostřed věřících slavného, odpovědníkům pak pravdy strašného učinil; potom dá mu žehnané rukavičky na ruce, prose Boha, aby je Bůh ode všeho porušení zachovati ráčil. — Nyní jej vede k biskupskému stolci, na nějž posadí jej, aby zřejmo bylo, že novosvěcenec se stal spoluvladařem v církvi. — Ježto církvi nový zprávec dán, pje světitel s ostatními na poděkování „Te Deum laudamus!“ načež modlí se, aby na tohoto služebníka, jehož církvi své představil, milostivě vzhlednouti ráčil a pomahal mu, prospívati podřízeným svým, aby někdy s stádem sobě svěřeným vešel do života věčného. — Ku konci novosvěcený biskup uděluje lidu první své biskupské požehnání.

d) *Volba, konsekrace a korunování papeže.* Volba papeže dělá se s počátku církve lidem a kněžstvem. Od r. 1179. přešlo právo volby papeže toliko na kardinály a uznala se zapotřebí většina dvou třetin hlasu. Ponenáhla se vyvinula následující *procedura*: Umře-li papež, zvoní se zvláštním zvonem a papežský vrchní komoří vejde spolu s třemi kardinály do paláce, vezme a zlomí prsten s rybářem, načež obstarává *pohřbení* těla zesnulého, kteréž balsamované v papežském ornatě v kapli Petrského chrámu na odiv se vystaví. — Třetí den se papež pohřbí. Devět dní na to trvá smuteční obřad, desátého dne pak sejdou se kardinálové v kapli Řehořské kostela Petrského k volbě nového papeže. Voliti smějí toliko ti z přítomných kardinálů, kteří mají vyšší svěcení. Toliko kardinálové považují se nyní za volitelné a žádá se obyčejně národnost vlaská, stáří 55 roků, taktéž aby nenáležel ani do žádné zámožné rodiny, ani do příbuzenstva kteréhokoli panujícího rodu. — Voličové přísahají, že dle nejlepšího svědomí svého jen prospěch církve na zřeteli mítí chtějí. *Volba* sama počíná se slavnostní mší o Duchu sv. a přiměřenou řečí; načež se po dvou berou do Vatikánu, kdež jsou zavřené místnosti pro voliče (conclave) zřízeny, ježto před dokonáním volby opustiti nesmějí, leda v případě nemoci, pak ale ztratili hlas. Přístup do pokojů voličů jest jen jediný a i pokrm podává se jim oknem. — Mimo schůze volebné nesmějí se kardinálové ani ústně ani písemně smlouvat. Nevykoná-li se volba za 3 dni, má se v příštích dnech v poledne a večer jen jeden pokrm, nevykoná-li se zase ve 3 dnech, má se voličům toliko chléb, víno a voda podávati. — Volba diti se může 1. per acclamationem, hlasitým jednosvorným provoláním, 2. per compromissum, přepustí-li kardinálové volbu několika důvěrníkům, 3. per scrutinium et accessum, když se tak dlouho lístky hlasovací sbírají, až se dvě třetiny hlasu jednemu dostanou. Dokud

se většina hlasu nedocílí, pálí se v jistou hodinu listky hlasovací na krbu a lid čeká zvědavě, zdali kouř, znamení nepodařené volby, opět se ukáže. Volený papež musí i hned se vyjádřiti, zdali volbu přijímá a jaké jméno si přikládá, načež do ornatu papežského oblečen v kapli volebné přijímá poklonu kardinalů (*adoratio*). Na to přijímá prsten s rybařem a po ohlášené lidu volbě nesen jest do Sixtinské kaple, kdež na oltáři sedícímu noha se líbá. — Třetí a obecné holdování děje se v Petr. chrámu, kdež udělí lidu požehnání. — Za několik dní *konsekruje* jej děkan kardinalů, biskup z Ostie. Při tom položí mu knihu evang. na hlavu, kardinálové biskupové mu vkládají ruce a děkan olej na hlavu leje. — Později děje se *korunování* v Petr. chrámu, při čemž kardinálský klobouk se sejme, a tiara na hlavu posadí. Nově korunovaný papež provádí se do chrámu sv. Jana v Lateránu, kdež přijav zlatý kříž, udílí lidu požehnání.
Sl. nauč.

7. O svátosti stavu manželského.

I. Výklad.

1. Bůh, jenž z ničeho učinil všechny věci, stvořil naposledy člověka a do ráje ho postavil. Než v celé rozkošné krajině neměl sobě rovného tvorů a proto v srdci jeho bylo prázdno i zatoužil po společenství. Což věda Hospodin, laskavý stvořitel a otec jeho, řekl: „Není dobré člověku býti samotnému, učinmež mu pomoc, podobnou jemu.“ . . . I stvořil mu ženu. (*Gen. 2, 22, 23*). Měl tedy Adam pomocníci, již sám Bůh mu dal a s ní ho spojil, tak že byli dva v jednom těle, muž a žena byli manželé, povoláni, aby po všechny věky spolu živi byli šťastně, ke cti a chvále boží. Aby pak po zpáchaném hříchu známost o pravém Bohu se na zemi udržela, i čest a chvála boží se rozmáhala, muselo pokolení lidské býti zachováno, vzděláno a rozmnoženo: proto . . . *požehnal jim Bůh a řekl: „Rostež a množte se.“* (*Gen. 1, 28*.)

Taktě *Bůh sám stav manželský*, svazek jednoho muže s jednou ženou, svazek pevný, nerozvížitelný k jich oblažení, k zachování a vzdělání pokolení lidského a k rozmnožení své cti a chvály *ustanovil* a posvětil. *) A jakož svazek manželský prvních rodičů, tak i po-

*) Bohem zřízené spojení muže a ženy nazývá se *manželství*, nebo stav manželský, také svazek manželský, muž a žena spojení dle vůle boží nazývají se *manželé*, *manželstvo*.

tomků jejich Bůh posvětil řka: „Proto opustí člověk otce i matku a přidrží se manželky své a budou dva v těle jednom.“ (G. 2. 24.)

2. Však *svazek tento* od Boha zřízený *utrpěl skrze hřích během času mnohou pohromu*, nejen mezi pohany, alebrž i v lidu vyvoleném, v národu židovském. Dle svědectví starých historikův panovalo u národů pohanských na veskrz hnusné mnohoženství; ženy na veřejných trzích jako ostatní zboží se prodávaly a manžel byl neobmezeným pánem, despotou nad celou rodinou. Také židé vedlé řádných manželek měli své kuběny, ano zákon Mojžíšův pro tvrdost srdcí jejich manželky z důležitých příčin propouštěti jim dovoľoval. (Deut. 19, 1.)

Přišel Kristus na svět, aby sňal hřích a napravil, co jím bylo porušeno, i o zušlechtění stavu manželského se postaral a *v stav prvotní ho zase uvedl*: Učil, že manželství má býti spojení jednoho muže s jednou ženou, spojení nerozlučitelné, jenž nic na světě rozvázati nemůže, leč toliko smrt. (Mat. 19, 3—6. viz níže o nerozlučitelnosti manž.) Vida pak Kristus nesnadné práce a těžké povinnosti manželův a k tomu křehkost lidskou: *svou pomoc a milost tomuto důležitému stavu udělil, povýšiv manželství k svátosti nového zákona* tehdaž, jak sv. otcové se domívají, když svou přítomností je poctil a posvětil v Kani Galil.; (Jan 2, 1 . . .) ano lásku svou k církvi ústy svého apoštola Pavla (Ef. 5. 22—31.) za podobenství a za vzor stavu manželskému vystavil.

3. A takto v původní stav uvedeně a k svátosti povýšené manželství Pán Ježíš *zůstavil církvi své*, jež ona podnes chová neporušeně mezi duchovními poklady svými. Když — podlé řádu církve sv. — *dvě křesťanské* (na jmeno Kristovo pokřtěné) *osoby* rozdílného pohlaví (muž a žena) *svobodné* (nemající s jinou osobou manželského závazku ani slibu), podle osobní náklonnosti sobě ruce podávají, *slibují sobě*, že chtějí pospolu jakož na křesťany sluší, *bohabojně do smrti setrvati*, že chtějí dítky, které jim Pán života a smrti svěří, tak vychovávat, aby z nich řádní a dokonalí křesťané vyrostli, čili jinak, že je chtějí *křesťansky* vychovávat; i když se tak jeden druhému zaslibují, říkáme, že se spolu oddávají, a proto že se to podlé ustanovení Ježíše Krista stává, (po zákonu Kristově) jak to v církvi své zřídil, (dle řádu církve) říká se, že se *řádne oddávají*, a že se přitom k tomu dvojímu účelu jeden druhému *zavazují*, činí mezi sebou *svazek*, neb sňatek uzavírají, kterýž proto, že jej nic více, leč jediná smrt může rozvázati, *nerozvížitelný* sluje. Těm tak oddaným osobám Bůh *své pomoci uděluje*, aby účelu svazku

manželského dosíci, a povinnosti své dokonale plniti mohly; tudíž svazek takový tajemný mezi sebou činící, *svátost přijímají*. Jest tedy *svátost stavu manželského nerozvížitelný svazek, skrze který se dvě svobodné křesťanské osoby, muž a žena, řádně s sebou oddávají, k čemuž jim Bůh skrze tu svátost milosti uděluje, aby v svém manželském stavu až do smrti bohabojně setrvaly, a děti své křesťansky vychovávaly*.

Jiný výměr: Manželství jest svátost, kterouž se řádný a nerozlučitelný svazek muže a ženy posvěcuje, aby oba nabyli potřebných milostí k životu manželskému. *Kat. Pr.*

Podle obecného bohoslovcův mínění vyměřuje se manželství takto: „Manželství jest muže a ženy k tělesnému obcování spojení mezi osobami zákonitě spůsobilými, nerozdílné života společenství zachovávající.“ *K. Ř.*

II. Stav manželský je svátost

neboť 1. jsou tu všechny částky k svátosti potřebné:

a) *Viditelné znamení*; manželé t. zavazující se slibem, podávají sobě ruce a přijímají kněžské požehnání, což vše viděti a slyšeti se dá.

b) *Neviditelná milost* se jim uděluje (v. níže účinky.)

Že se také milost v té svátosti naznačuje i uděluje, v čemž nejvíce podstata svátosti záleží, dosvědčují tato *slova sv. sněmu Trid.*: „Milosti pak, ježto přirozenou onu lásku zdokonaluje a nerozlučnou sjednocenost utvrzuje, manžely posvěcuje, sám Kristus, svátostí ustanovitel a zdokonavatel, svým utrpením nám zasloužil.“ *K. Ř.*

c) *Bůh sám ten stav ustanovil* a Pán Ježíš v prvotní stav jej uvedl a posvětil (v. svrchu).

2. Také *sv. Pavel* stav manž. svátostí, ano svátostí velikou nazývá, řka: „Tajemství toto veliké jest, já pak pravím v Kristu a v církvi.“ (*Ef. 5, 32. srvn. Kol. 1, 18 † 3, 18.*) Přirovnáváje tu manželství k milostivému spojení Krista Pána s církví, pokládá je za viditelné znamení milosti neviditelné, tudíž za svátost.

3. A jako věřil a učil apoštol národů od Ducha sv. vyučený, rovně tak věřili a učili *první křesťané a veškerá církev* po všechny věky manželství za svátost pokládala.

Výroky. Hned starý *Tertullian* (v II. stl.) nazývá manželství svátostí, říká: že „církev manželství spojuje, obět potvrzuje, andělé se nad ním radují, a Otec nebeský je schvaluje.“ (de praecep.) „Neupírámeť, že byl svazek manželský Kristem zasvěcen, když božským hlasem říci ráčil: „Budou dva v jednom těle.“ (*Mat.* 19, 5.)“ *Sv. Ambrož.* „Neslyšíš-li co Pavel praví: manželství jest svátost a obraz lásky Kristovy, kterouž církvi své dokázal?“ *Sv. Jan Zl.* Podobně *sv. Augustin*, kdykoli v manželství mluví, vždycky je jmenuje svátostí. — Proto je *církev na sněmu Tridentském* právem do počtu svátostí klade (sez. 24.) „Dokládá-li kdo, že manželství není v pravdě a v skutku jedna z sedmera svátostí, od Krista ustanovena, v kletbě círk. budiž.“

Pozn. Z toho ze všeho patrné, jak *neprávě protestanté* svátost manželství upírají, ježto sám *Luther* (t. V.) napsal: „Stav manželství jest svátost a vyznamenává duchovní spojení Krista s církví jeho.“

Svátost manželství je vznešená,
svazek církve s Kristem znamená.

III. *Podstata svátosti stavu manželského.*

1. *Věc* neb *živel* té svátosti je slib, kterýmž se manželé při oltáři zavazují;

2. *Doba* (forma) pak jsou slova, jimiž slib ten potvrzují, jež v rozličných diecesích jsou rozdílná. U nás zní: „Já N. беру sobě vás N. . . . , slibuji vám . K tomu mi dopomahej Bůh Otec, Syn a Duch svatý. Amen.“

NB. Jiným, jenž kněze za rozdávače té svátosti mají (viz níže posluhování), doba jsou slova: „Což Bůh spojil, toho člověk nerozlučuj. Pán Bůh všemohoucí rač vás spojití, já pak mocí svého kněžského úřadu potvrzují vás v témž manželství, ve jmenu Otce, Syna i Ducha svatého. Amen.“

Tak kněz manželství před Bohem i před lidmi potvrzuje a manželům požehnání udílí.

3. *Požehnání kněžské* nenáleží sice k podstatě svátosti, avšak k hodnému přijetí nesmí býti pominuto.

Výroky. *Sv. Tomáš* praví: „Slova, jimiž se manželské spojení vyjadřuje, jsou toliko a jediné svátostní údobou, ne pak požehnání kněžské, jež toliko jest činem posvátným, t. j. svatým obřadem, kterýž se církevním příkazem požaduje.“ „To požehnání, kteréhož kněz manželstvu uděluje, nevynechává se od věřících bez dopuštění se svatokrádeže.“ *Sv. Siriacus.*

IV. Účel stavu manželského.

Účel stavu manželského jest trojí:

1. *Společná pomoc manželů.* Bůh lidi stvořil, aby ho ctili, milovali, sloužili mu a byli spaseni. Aby pak povolání svého dosáhli, sjednotil Bůh úzce muže a ženu, kteřížby sobě v duchovních i tělesných potřebách pomahajíce (*Gen. 2, 18. v. svrchu*), o časném a věčném blahu svém společně pracovali.

2. *Rozplození pokolení lidského.* Konečný cíl všeho tvorstva jest čest a sláva boží. K tomu zvláště pokolení lidské povoláno. Bůh je chce povznesti ku vyšší moudrosti, ctnosti a blaženosti, aby množilo chválu boží, protož uložil těm, jež svazkem manželským spojil, nejen aby děti plodili*) (*Gen. 1, 28.*), ale je také k službě boží vychovávali. Zplozené dítě musí býti chráněno, obstaráno, vycvičeno, slovem vychováno podle těla i duše, sic by důstojnost člověka v něm byla zmařena, nedosáhlo by svého povolání, nežiloby k oslavě svého stvořitele**).

3. Má stav manželský býti *prostředkem proti nezřízené žádosti těla.* „Pro uvarování smilstva, dí sv. *Pavel* (*I. Kor. 7, 2.*) každý měj svou manželku a každá svého muže.“

Výroky. „Ve stavu nepokažené povahy člověcké bylo manželství ustanoveno za povinnost přirozenosti (dítě ploditi bylo tu člověku povinností); potom ve stavu pokažené povahy lidské bylo mu přidáno, aby bylo lékem (ohradou a uzdou spasitelnou proti ohavnostem a smutným výstupkům, do nichž zvláště tento pud bez milosti boží ubíhá).“ *Sv. Tomáš Aq.* „Proto jest tobě uděleno právo manželství, abys v osidla neklesl, a s cizí ženou se neprohřešil. . .“ *Sv. Ambrož.* Odstraň z církve ctihodné manželství a lože nepoškrvněné, a zdaliž ji nenaplníš cizoložníky, krveprzniteli, semenamařiteli, měkci a samcолоžníky a všeho druhu nečistými? Jedno z obojího tedy vyvol: buďte všechny tyto lidské nestvůry k spasení

*) Plození dětí sice náleží k účelu stavu manželského, avšak v jistých okolnostech můž opomíjeno býti, aniž pak se manželstvo tím zruší; ku př. když se vyskytne nemožnost plození aneb vyšším ohledům v oběť s obou stran se přineslo. Příklad toho máme na *Marii*, panenské matce a sv. *Josefu* a j. Za povšechný však zákon to nikdy nemůž vystaveno býti.

**) Odtud také pochází, že jest to zločin nejhroznější, když manželé buď početí zmařují aneb plod vypuzují, což za bezbožný úklad vražednický považovati se musí. *K. Ř.*

přijdou, aneb že počet k spasení přijíti majících obmezen bude na skrovnou částku zdrželivých. Jak skrovný to počet v jednom, jak rozsáhlý v druhém. Ani jedno ani druhé nepřisluší Spasiteli . . . Řídkát jest na zemi zdrželivost, aniž by byla plnost božství pro tak nepatrný zisk samu sebe na zemi zničila. A kterak jsme všickni vzali z plnosti té, jestli že se sdělila toliko zdrželivým? Není, čeho by na to odpověděli odpůrcové.“ *Sv. Bernard.*

Však k pravému manželství není nevyhnutelně třeba obcování tělesného. „Podstata i moc v manželství v svazku a závazku záleží, a mimo svolení tím způsobem vyjádřené, že se nepožaduje nutně obcování tělesného, aby manželství v pravdě povstalo. *Sv. Otcové* praví, že se manželství zakládá ne na obcování tělesném, nýbrž na svolení, což i od sv. Ambrože v knize o pannách čteme.“ *K. Ř.*

V. Jednota svazku manželského.

1. Že manželství má býti *spojení jednoho muže s jednou ženou vysvítá z ustanovení božského*; neboť dal Bůh prvnímu člověku jedinou manželku „i byli dva v těle jednom.“*)

2. *Účel manželstva* t. vlastní zdokonalení manželů a dobré vychování dítek se nejlépe, ano jediné — jednotou manželstva dosahuje.**)

3. *Základ svazku manželského jest láska*; cit pak lásky v jedné jen sobě příbuzné osobnosti ukojení hledá, a žárlivě ji střeží.

4. *Stejný počet obojího pohlaví* na světě se rodí, sama tudíž přirozenost na jednotu svazku manželského ukazuje.***)

5. Přesvědčení o jednosti stavu manželského i u pohanů se jevilo. *Pythagoras* dí: „V manželství pravém jest jedna duše ve dvou tělech.“

*) *Mnohoženství (polygamie)* bylo za dávna u mnohých národů, zvláště na východě. Také zákony Mojžíšovy je trpěly: hlavně pak došlo schválení v náboženství Mahomedánském, které dovoluje muži čtyry manželky, ačkoli jedna toliko z žen požívá práv řádného manželství. *Sl. n.*

**) *Pravý život rodinný možný jest toliko při jednoženství.* Mimo to ukazuje zkušenost, že národové, u kterých panuje mnohoženství, nikdy nepovznášejí se k občanské svobodě a civilizací, k pravému vzdělání. Ještě v horším světle objevuje se mnohomužství (*polyandrie*). *Sl. n.*

***) *Národové vzdělání znají toliko jednoženství (monogamie), kteréž jak přírodě, tak i důstojnosti člověka jest nejpriměřenější.* *Sl. n.*

6. Sám *Kristus*, ustanovitel nového zákona, původní jednotu manželstva potvrdil, řka: „Protož opustí člověk otce i matku, i přidrží se manželky své, i budou dva v jednom těle.“ (*Mat.* 19, 5.)

7. Z rozkazu jeho *sv. Pavel* napsal: „Jeden každý svou manželku měj a jedna každá měj svého muže.“ (*I. Kor.* 7, 2.) Týž jednotě Krista s chotí jeho, církvi, manželstvo připodobnil. (*Ef.* 5, 32.)

8. Tak učili i *otcové svatí*: „Kde má manželství býti dokonalé, tu musí býti jednota. Kde jest jednota, tu spojuje Bůh; kde není jednoty, tu jest odpor a váda, kteráž není z Boha; neboť Bůh jest láska.“ *Sv. Ambrož*. „Ne každá žena s mužem spojená jest manželkou muže, poněvadž ani každý syn není dědicem otcovým . . . Cos jiného tudy jest manželka, cos jiného souložnice, jakož jest cos jiného děvka, cos jiného svobodná . . .“ *Sv. Lev*.

9. Proto *církev katolická* po všechnu dobu hájila jednotu manželství proti pohanskému mnohoženství a společenství žen, kdežto převládá smyslnost beze všech vyšších ohledův a protož jest zvířecí, hovadství. Ona vším důrazem hlásá na sněmu Trid. sez. 24., že dovoleno není míti současně více žen. *)

VI. *Stav manželstva jest svazek nerozvížitelný*, uzavírá se na čas života a nic ho nezruší, leč toliko smrt.

1. *Důvody*. a) Jak svrchu povědino, *Bůh sám* manžele úzce spojil, že byli dva v jednom těle (*Gen.* 2, 24.) na čas celého života; kterýžto stav původní, když se později hříchem porušil.

b) *Kristus* manželství navrátil. „Jednoho času přistoupili k němu Fariseové, pokoušejíce ho a řkouce; *Sluší-li člověku propustiti manželku svou z kterékoli příčiny?* Kterýžto odpovídaje řekl jim: Což jste nečtli, že ten, kterýž učinil člověka z počátku, muže a ženu učinil je, a řekl: Protož opustí člověk otce i matku a přidrží se manželky své i budou dva v jednom těle? A tak již podle vůle boží nejsou dva, ale takměř jedno tělo. A protož, *což Bůh spojil, člověk nerozlučuj.*“ A když apoštolé namítali mu řkouce: „Proč tedy Mojžíš rozkázal dáti lístek zapuzení a propustiti?“ dí jim: „Mojžíš pro tvrdost srdce vašeho dopustil vám propouštění manželky (aby propuštění stížil písemností): ale s počátku světa nebylo tak. Pravím pak vám, že kdožkoli propustil by manželku svou, leč pro smilství, a jinou pojme, cizoloží, a kdož propuštěnou pojme,

*) Křesťanství zná toliko jednoženství a přestoupení pravidla toho i církev i stát přísnými stíhají tresty. Sl. n.

cizoloží.“ (*Mat.* 19, 3—9.; srvn. *Mar.* 10, 11. *Luk.* 16, 18.) — Tak zřetelně Kristus nerozlučitelnost svazku manželského vyslovil.

Sňatek manželský až k smrti váže,
Bůh to v ráji též i Kristus káže.

c) Takž i *sv. apoštolové*, znajíce vůli Páně, učili, jmenovitě, *sv. Pavel*: „Těm, kteří jsou v manželstvu, prikazuji ne já, ale Pán, ať manželka od muže neodchází: pakli ale odejde, ať zůstane nevdaná, aneb ať se s mužem svým smíří. A muž neopouští manželky.“ (*I. Kor.* 7, 10.) A k Římanům (7, 2. 3.) píše: „Žena která za mužem jest, dokud jest živ její muž, přivázaná jest zákonu; pakli umře muž její, rozvázaná jest od zákona muže. Protož dokud je živ muž její, slouti bude cizoložnice, bude-li s jiným mužem: pakli umře muž její, vysvobozená jest od zákona muže, aby nebyla cizoložnice, bude-li s jiným mužem.“

Svazek manž. podobá se dle slov *sv. Pavla* (*Ef.* 5, 32) spojení Krista s církví. Jako Ježíš neustále s církví svou přebývá, ji miluje a posvěcuje a všechny potřebné milosti ji dává: podobně i kř. manželé vespolek si činiti mají; manželství jejich jest nerozlučitelné.

d) Tože stvrzuje i *ústní podání apoštolské*: „Jestli od Krista daný a od církve zachovávaný zákon, aby se manželé, pokud žijí, rozvésti nedávali.“ *Sv. Augustin.* „Kdokoli propouští manželku svou, přivádí ji k cizoložství. To sňatkové spojení jest věc tak svátostná, že se ani rozdvojením neruší, jelikož propuštěná cizoloží, za jiného-li se za živobytí muže provdá; a toho zlého příčinou jest on, jenž ji propustil.“ *Týž.* „Manželství . . . nijakým způsobem rozdvojeno býti nemůže, leč smrtí některého z nich. Svazek manželský zůstává, byť i potomstvo pro zřejmou neplodnost nenásledovalo, za kterouž přece příčinou v manželství vstoupeno bylo. Manželům už i vědoucím, že dítek míti nebudou, není ani za příčinou plodu dovoleno, rozdvojiti se a s jinými spojit. To-li učiní, cizoloží s těmi, s nimiž se (hříšně a nedovoleně) spojili; oni sami ale zůstávají manželi.“ *Týž.* „Dokavad muž na živu jest, byť byl i cizoložník, neb sodomita aneb všemi nešlechtnostmi pokryt a pro ty nepravosti od manželky opuštěn, nicméně se za jejího manžela pokládá, jižto není dovoleno jiného muže pojmouti.“ *Sv. Jarolim.* „Dva svazkem manželským spojení lidé — muž a žena, jsou jako Siamská dvojčata nerozluční, aniž se bez ublížení mohou rozloučiti.“ *K.*

e) Proto také *církev katolická* po všechny věky nerozlučitelnost manželství neastupně zastávala, tak že k. p. papež *Kliment VIII.*

raději dopustil, aby celá anglická země se od církve odtrhla, než by byl manželský svazek bezbožného krále *Jindřicha VIII.* rozvázal.

Církev kat. nepřipouští žádného zrušení platně uzavřeného manželství, toliko v jistých případech*) dovoluje *rozvedení* neb oddělení manželův od stolu a lože, čili přetržení společenského živobytí, ku kterému se obapolným svolením vždy zase mohou vrátiti.

„Svazek manželský nemůže nikdy býti rozloučen, neboť jestli svátost manželstva znamená spojení Krista s církví, třeba aby jako Kristus nikdy se neloučí od církve, také žena od muže nikdy nemohla být odloučena“ *Katech. Římský* (srvn. Sněm Trid. sez. 24. k. 4, 7.).

2. *Ustanovení toto jest velmi moudré, prospěšné a spasitelné*, což vidíme, pozorující požehnané ovoce, kteréž nerozlučitelnost manželstva přináší.

a) Jen v takovém manželstvu dá se *vychování dítek* (hlavní cíl) k žádoucímu stavu přivést. Děti potřebují otce i matku, nedostává-li se jim jednoho neb druhého, již se nedobře odchování jejich daří; což často viděti, když smrt jednoho neb druhého jim bere. Daleko ale větší neštěstí přichází na děti, když ne smrt, ale rozhořčená mysl rodiče jejich loučí. O jaké to pohoršení pro nevinné děti! Co si mají počítí, koho se mají přidržeti? . .

b) Než, dejme tomu, že by neměli dítek. I tu zůstává nerozlučitelnost spasitelnější; nebo právě nerozlučitelnost stavu toho dohání lidi, by sobě s větší rozvahou volili druhou stranu a nepřikládali k těm věcem, kteréž pomíjejí, srdce svého, jakož jest krása a bohatství, alébrž by více hleděli na to, co nepomíjí, ctnost a nábožnost.

c) Dále, vědí-li manželé, že nemohou leč skrze smrt rozdělení býti, snažněji o to pečují, aby společná láska jejich nevystydla.

d) Také nevyhledávají zúmyslně příčin, za kterýmiž by jejich manželstvo mohlo býti rozvázáno, jako by se často dalo, kdyby manželstvo bylo rozvížitelné.

*) Příčiny, z kterých se dopouští rozvedení jsou: Manželská nevěrnost (cizoložství), odpírání manž. povinnosti, opuštění manžela, nenávist, útok na život, neschopnost muže neb neplodnost ženy, odsouzení k těžkému žaláři a obapolné svolení. Z těchž příčin má u protestantů místo úplné rozloučení, po kterém oběma stranám volno vejiti v nový svazek manželský.

e) Konečně i všeobecné blaho rozvížitelností svazku manželského by trpělo. — *Jirsík*.

„Kdyby rozvedením manželství úplně se rozlučovalo, sotva by scházelo lidem příčin k nesvárům, které by se jim naskytaly. Nyní však když u sebe rozváží, že by i od společenského stolu a obcování manželského rozvedeni byli, předce svazkem manželským vázání zůstávají a že jim všecka naděje odňata jest, jinou manželku pojít: tím se stane, že si uvyknou v hněvu a různicích bytí zdrželivější. A když druhdy předce rozvedení se stane, nemohou-li na dlouho snést touhu po manželu, tuť snadno jsouce pomocí přátel smíření, opět se navrátí k společnému živobytí.“ *K. Ř.*

3. *Námítky.* a) Odpůrcové nerozlučitelnosti odvolávají se na starý zákon, že tam manželstvo smělo rozloučeno býti (*V. Mojž. 24, 1.*) *Odp.* Nikoli rozloučeno, nýbrž jediné rozvedeno mohlo býti, a to jediné povolením zákonodárce, Boha samého, jen pro cizoložství, jen pro tvrdost lidského srdce (*Mat. 19, 8.*) jelikož milost, svátostí nebyla vydobyta ještě.

b) Namítají výpověď Kristovu: „Pravím pak vám, že kdožkoli propustí manželku svou, *leč pro smilství* a jinou pojme, cizoloží.“ (*Mat. 19, 9.* srvn. *Mat. 5, 31, 32.*) Z těchto slov *neprávě* zavírají, že by svazek manželský *za příčinou cizoložství* mohl býti rozpojen. Kristus tam ale nemluví o roztržení manželského svazku, nýbrž jen o propuštění manželky (o našem rozvedení od stolu a lože), což toliko pro smilství neb cizoložství dovoluje; avšak se tím manželský svazek neruší; nebo dí: „pak-li *že jinou pojme, cizoloží,*“ a beze vší výminky dokládá: „*kdož propuštěnou pojme, cizoloží.*“ Také *na jiných místech* beze vší výminky praví: „kdožkoli propustil manželku svou, a jinou pojal, cizoloží, a jestli že by žena opustila muže svého, a za jiného se vdala, cizoloží.“ (*Mar. 10, 11. Luk. 16, 18.*); tudíž v žádné případnosti ani jeden ani druhý v nové manželstvo vstoupiti nesmí (*Mat. 19, 6.*) Podobně *sv. Pavel* dokládá, že svazek manželský nemůže žádným způsobem býti roztržen leč smrtí. (*I. Kor. 7, 10. Řím. 7, 2.* viz svrchu).

c) Namítají slova *sv. Pavla*: „Pakli nevěřící odejít chce, nechať jde, není zajisté službě poddán bratr neb sestra v takové věci, ale ku pokoji povolal nás Bůh.“ (*I. Kor. 7, 15.*) Avšak týž apoštol takové manželství, kde jeden jest nevěřící, uznává. „Posvěcen jest zajisté nevěřící muž skrze ženu věřící, a žena nevěřící posvěcena jest skrze muže věřícího“ (*I. Kor. 7, 14*); toliko když nevěřící dobrovolně odchází, manželstvo za zrušené považuje.

NB. „V té jediné tedy případnosti může manželstvo rozvázáno býti, kdyby se jeden z manželů na víru obrátil, a druhý s ním déle přebývati nechtěl, aneb sice přebývati chtěl, ale ne bez urážky jména božího: aneb kdyby druhého k hříchu svěsti usiloval. Tu může věřící s jinou věřící osobou v druhé manželství vejíti. — Oba-li se však obrátí, nebývá manželství rozvázáno, jakž vysvětlil papež *Inocenc III.* řka: „Křtem se manželstva nerozvazují, nýbrž hříchy se odpouštějí.“ *Sv. Liguori.*

Kdykoli jindy manželstvo za neplatné se prohlašuje, jako pro nezpůsobnost k tělesnému obcování, uznává se jen, že tu nebylo manželského svazku.

VII. *Svátoť stavu manželského lze opakovati.*

1. Manželství jest obrazem posvátného spojení Kristova s církví. Kristus miluje církev i přebývá s ní až do skonání světa (*Mat. 28.*) A kde je základem manželství pravá láska, která nikdy nevypadá (*I. Kor. 13.*), nikdy rozdvojení nežádá; i trpké tu manželům pomýšlení, že smrtí mají býti rozloučeni; protož *mělo by manželstvo trvati až za hroby.*

2. A však účel svazku manželského jen na tuto zemi se vztahuje, už zde se naplňuje, konečný jeho cíl, sláva boží tam na onom světě věčně v společnosti všech blažených duchů se konati bude. Tam jen čistá, duchovní bude panovati láska, nezkalená láskou tělesnou, jakáž manželstvu pozemskému vždy bývá přimíšena. Protož *svazek manželský smrtí* (ač jen smrtí) *se rozlučuje, a tudíž* slib, jež si manželé vespolek učinili, jen na tento svět se vztahuje, ne pak na věčnost.*)

3. Toť *učení Kristovo.* „Jednoho času přistoupili k Pánu Ježíši Saduceové řkouce: Mistře! Mojžíš pověděl: Umřel-li by kdo, nemaje syna, aby bratr pojal ženu jeho a vzbudil símě bratru svému. I bylo u nás sedm bratrů, a první pojav ženu, umřel a nemaje semene, zůstavil ženu svou bratru svému. Podobně druhý i třetí až do sed-

*) Manželství hned v první církvi považováno za svazek na trvání života uzavřený; povstala tedy záhy otázka: Zdali choť ovdovělý může vstoupiti v nové manželství? Přísnější círk. učitelé to popírali, ale mínění to neopanovalo. Jen v církvi východní zakázáno jest osobám duchovním po smrti první manželky bráti si druhou. — Zákon obč. nikde také neklade překážky druhému manželství, ovšem ale činí potřebná opatření k hájení práv, povstalých z manželství prvního n. p. dědičných práv dětí.

mého. Nejposleze pak po všech umřela i žena. Protož při vzkříšení kterého z těch sedmi bude žena, nebo všickni ji měli?“ I odpověděv Ježíš, řekl jim: „Bloudíte, neznajíce písem, ani moci boží. Při vzkříšení zajisté ani se nebudou ženiti ani vdávati, ale budou jako andělé boží v nebi.“ (*Mat. 22, 23.*) Z toho jde, že svazek manželský jen do smrti má platnosti, po smrti neváže, tudíž že pozůstalý manžel opět do stavu manželského vstoupiti může, jakož i *sv. Pavel* dokládá, řka: „Žena přivázána jest zákonu, dokud její muž živ jest; pakli umře muž její, osvobozena jest; nechť se vdá za koho chce, toliko v Pánu.“ (*I. Kor. 7. 39.*)

Výrok. Co nejpevněji věř, že sňatek manželský od Boha jest ustanoven a požehán. Lépeť ovšem, jeli kdo neženatý (*I. Kor. 7. 32.*); přece však nehřeší, kdož neslíbili zdrželivost, když se buď žena vdá, neb muž ožení. Nenít pak toliko první manželství Bohem ustanoveno, ale i druhé i třetí povoleno pro mdlobu těch, kteříž se nemohou zdržeti.“ *Sv. Augustin.*

VIII. *Důležitost a vážnost stavu manželského.*

1. *Důležitý jest stav manželský*; neboť vznešený jest jeho účel a zcela přiměřen k dosažení člověka povolání. Církev i stát berou z něho své údy, onť jest základ mravnosti, rodinného štěstí, a tudíž i blaha říše a člověčenstva. Manželstvo jest strom v zahradě božské, jenžto má dobré ovoce — zdařilé dítky vydávat. *K.*

2. Pro tuto důležitost *Kristus stav manželský k svátosti povýšil*, *sv. Pavel* je svátostí velikou nazval a církev vždy je u veliké poctivosti měla. „*Manželství jest veliká svátost, ale v Kristu a v církvi*“;“ dí *sv. Pavel*, kteráž také ode všech, mezi všemi a ve všem vysoce vážena býti má . . . „Ono jest štěpnicí křesťanstva, z kteréž se okršlek země křesťany k doplnění počtu vyvolených božích vysazuje, tak že křesťanstvu mnoho záleží na zachování manželství, poněvadž jest počátkem a kořenem všech údů téhož křesťanstva.“ *Sv. Frant. Ser.*

Onať (církev) má v něm dílo Kristovo, t. spasení lidské uskutečňovati, a proto chovati je v neporušenosti a proti všem útokům je hájiti, jakož i činila po všecky věky. Hned v prvních stoletích bděla bedlivým zrakem, by chránila je od pohrom, jakýmiž sklíčkovalo je pohanství: ohradila je překážkami, jako různosti ve vyznání náboženském, zapověděla sňatek s pohany, a pokrevnosti, . . . zakázala spojovati se v jistých dobách, které určila k modlitbám a kajícím skutkům, ano když už zvítězila nad pohanstvem, zastávala

je proti bludům a lidským náruživostem, a naléhala na to, aby před jejím obličejem sňatky věřících se uzavíraly.

Neméně i obci (státu) záleží na manželství, protože i ona svým údem ohledem manželského svazku zákony vyměřuje.*) Než tu třeba, aby stát se neodlučoval od církve, nýbrž aby své zákony ve shodě s církví ustanovil, poněvadž jen na základě církevním a náboženském společnost občanská může nadíti pravé blaženosti. Dle toho lze posouditi :

IX. *Civilní neb občanský sňatek**).

Civilní sňatek, — dle něhož smlouva manželská (oddělená od svátosti) činí se před úředníkem obecním a pak se každému na vůli nechává, zdali svátost, vlastně požehnání církevní chce přijíti, čili nic, — *odporuje katolickému učení, i záhubně se dotýká samých základů lidské společnosti.*

1. *Církev katolická nemá manželství za pouhou smlouvu, nýbrž za hluboké tajemné usjednání mezi manželi, ježto jest svátost zobrazená v jednotě Krista a církve.*

Každá smlouva manželská křestanů jest spolu svátostí, proto že křestan smlouvu jinak učiniti nechce a nemůže, leč v Pánu, z čehož jde, že smlouva manželská *podstatou* svou náleží do oboru a před soud církve, nikoli jedině pro požehnání. Máť k tomu církev od Krista moc, aby čistotu a neporušenost manželstva hájila

*) Občanské zákony o manželství vztahují se na věci následující: Na počet osob, kolik jich spolu ve svazek mž. vstoupiti smí, na trvání svazku manželského, na požadavky ku platnosti manželské potřebné, na překážky a konečně na práva a povinnosti z něho vyplývající.

**) *Manželství občanské* jest ono, při jehož uzavírání se pouze na státní zákony ohled bere bez ohledu na zákony církevní.

Rozeznáváme trojídruh občanského manželství: a) *nutné* čili *povinné* (obligatorní), kde stát jedině občanské manželství za platné považuje a katolíkům zcela na vůli ponechává, chtějí-li sňatek svůj také způsobem církevním platně uzavřítí. To platí v Německu, ve Švýcarských, v Belgii ve Francii, v Itálii a j.

b) *Dopuštěné* manželství občanské (fakultativní), kde snoubencové mohou sňatek občansky platný uzavřítí buď v církvi nebo před úředníkem státním, jak to v Anglii zavedeno.

c) *Výpomocné* manželství občanské (z nouze) jest ustanoveno pro takové snoubence, jimž nestojí v cestě žádná překážka občanská, kteříž ale pro jistou překážku církevní nemohou sňatek před církví platný uzavřítí. Tento druh občanského manželství zaveden v Rakousku zákonem od 25. května 1868 (hlavně pro snoubence bezkonfesionální.)

Dr. Borový. Úř. sloh církv.

k zachování mravnosti, bez níž není pořádku ani blahobytu vezdejšího, což slouží zajisté k nemalému prospěchu, ano k udržení státu.

Než sňatkem občanským ujímá se církvi katolické vliv na křesťanské manželstvo, ruší se její pravomoc nad tím tak důležitým svazkem, a jelikož ona bere své údy ze svazku manželského, podtíná se životní žíla její, k nemalé zkáze života občanského a rodinného zvláště, a tudíž i k záhubě státu samého.

2. *Kleslo-li manželství k stupni pouhé občanské smlouvy, ztrácí ono svou důstojnost.* Smlouva jest něco náhodného, něco, co se dá dle libosti změnit; pročež z civilního manželství vyplývá rozlučitelnost manželského svazku, které jest rakev všelikého rodinného blaha a záhubně působí na vychování dítek a vůbec na veřejnou mravnost, vede k všelikým neřestem, proti nimž, jak zkušenost dokazuje (ve Francii), všecky zákony zemské jsou nedostatečné. Tak tedy civilní manželství podryvá i základy samého státu. Pročež třeba, aby stát s církví společně jednal, nemá-li manželství, sloup jejich, v kořenu svém podvrácen býti k záhubě člověčenstva. (Dle článku *Šmídka a Bílého* o civilním manželství, v časopisu kat. duchovenstva 1850 a 1851.)

X. O smíšeném manželství.

1. Smíšené manželství jest sňatek katolíka s nekatolíkem, či s křesťanem jiného vyznání než katolického.*)

Z důležitosti manželského sňatku vysvítá, proč *církev smíšenému manželství odporuje.*

a) V takovém manželském svazku *cíl a účel svátosti ztěžá se dosahuje*, ano katolická strana bývá dokonce v nebezpečení, potratiti spasení své i dítek svých.

b) Manželství má býti spojení nejužší v jedno tělo; však tu dokonalá láska nemožná, kde není jednoty v největší důležitosti života, v náboženství, kde jeden za nepravé a směšné drží, co druhý za ctihodné a k spasení potřebné považuje. Manželé mají pečovati o vespolečné vzdělání a zdokonalení; což nemožno bez jedné svátosti, bez společného cvičení a vzbuzování u veřejné a domácí pobožnosti. Také se nedaří vychování dítek, neboť základ vši dobré kázně jest nábožnost, v níž ale dítky prospívati nebudou, jest-li že

*) Sňatku křesťana s nekřesťanem, n. p. se Židem neb Mahomedánem církev neuznává, ani stát rakouský; ovšem připouští tento nyní civilní sňatek snoubenců bez vyznání.

rodičové z ohledu náboženství na dvě se dělí. — Zkušenost učí, že v smíšeném manželství přechoasto bývá nesvornost a nespokojenost, aneb se jeví lhostejnost a netečnost, aneb následuje odpadlictví.

2. Pročež *církev* takové manželství *nikdy neschvalovala, trpíc je* pro křehkost lidskou, aby zabránila větší zlé. *Platné jest*, pokud není církvi neb světským zákonem ustanovené překážky rušící; církev pak je *povoluje* jen tehda, je-li katolické vychování dítek napřed pojištěno a katolická strana tak u víře utvrzena, že není lhostejnosti a odpadnutí proč se báti; aneb je-li tu naděje, že nekatolická strana obrácena býti může. *Nedovolené* pak a hříšné jest, nevychovávali-li se všechny dítky katolicky, aneb ubíhá-li tím strana katolická v nebezpečenství svého spasení.*)

3. *Námítky* a) Nečteme nikde v zákoně, že by *Pán Ježíš* takové manželství *zapovídal*. *Odp.* Nemělt příležitosti, nebo tehda bludařův a odpadlíků nebylo; přece však praví „Kdo by neuposlechl církve, budiž jako pohan a publikán.“ (*Mat.* 18, 17.)

b) Také „*apoštolové nedali výslovnou záповěd*,“ že neměli příčiny; nicméně víme, že věřících od obcování a společenstva s bloudícími přísně zdržovali. „Prosímť vás bratři, abyste šetřili těch, kteříž různice a pohoršení činí proti učení, kterému jste se naučili a varujte se jich; neboť takové skrze lahodné řeči a pochlebenství svodí srdce sprostých.“ (*Řím.* 18, 17. *srvn.* *Tit.* II. *Jan.* 10.)

Za to tím hojněji od smíšeného manželství *vystříhají svatí otcové*: „Kdybychom milovali Boha a Jemu věrni byli, jistě bychom s nevěřícími v svazek manželský nevcházeli.“ *Jan Zl.* Ješto manželstva naše katolická od kněze požehnána a posvěcena býti mají, kterak se ještě smí pravým spolkem nazývati ten sňatek, kde není jednoty víry?“ *Sv. Ambrož.* „Vy, kteří se s bloudícími zasubujete, jste nepřátelé Kristovi; nebo kterak smí slouti přítelem krále ten, kdo s královskými nepřátely v přátelský spolek vchází?“ *Sv. Efrem.* „Střež se tedy o panno, takového manželství! . . . Žádná výmluva již tobě více neprospěje. Nemohla-li bys zdrželivost snést, zasub se; ale v takové manželství nevstupuj . . .“ *Zeno Veron.*

c) Nemělo by se dělat tolik povyku, neb *jsme všickni křesťané*. Tak se omlouvá lhostejnost náboženská. Horlivý katolík ví, jak veliký a podstatný jest rozdíl víry katolické a jaké tu nebezpečenství!

*) Než obč. zákony takovým manželstvím žádných překážek nekladou. Strany vychování dítek ze smíšeného manželství platí v Rakousku nyní pravidlo, aby dítky následovaly rodičů dle pohlaví.

„Pozorujž a popatři na dům Šalomounův naplněný ženami cizími, a viz, kterak týž druhdy moudrý král skrze ně k modlářství přiveden a do něho stržen.“ *Sv. Augustin.* „Není protestantská víra modlářství; avšak podobné tu nebezpečství.“

Výstraha. Stává se, že z kat. strany lehkomylně míchaná manželství se uzavírají. Mladíci jen aby se statků doženili a dívky aby se prý zaopatřily, dělají sobě známosti bez ohledu na náboženství a rodičové bývají často nesvědomití dosti, že jim nebrání v sňatky záhubné vstupovati. — Náruživost a zisk bývají tu námluvčími. — Míchané sňatky mají se dokonce zrazovati. Stav mž. jest dle kat. víry svátost, která srdcem v svátosti pokání očistěným přijímati se musí. Protestant nevěří v svátostní vlastnost stavu manž. a nemůže se patřičně k přijetí jeho připravit. Pro štěstí mž. sňatku nemůže to ale lhostejno býti, zdali s Bohem, či bez Boha se uzavírá. — Kat. manželství jest dále nerozvížitelné. Je-li míchané manželství nešťastné, přichází kat. strana ke skrácení. Protestant jde od své ženy a žení se z novu; katolík by ale opětným ožením neb vdáním za živa druhé mž. polovice přestal býti katolíkem; proto musí po rozvedení bez manželky zůstat. — Sňatek mž. dle kat. víry se uzavírá, aby manželé sebe obapolně posvěcovali i aby děti své bohabojně a katolicky vychovávali. Obojí stává se v míchaném manželství velmi těžkou a často nemožnou věcí. K tomu třeba, aby se společně modlili, na služby boží chodili a sv. svátostí přijímali. Ve všech těch věcech jest ale různost; katolická strana modlí se jinak, chodí do jiného kostela a nachází svou posilu ve sv. svátostech, v nichž prot. strana žádného podílu nebéře. Tudy nemožno, aby se katolický domácí život utvořil. — Tato rozdvojenost jest také na překážku katolickému vychování dítek, které jest u velikém nebezpečství a v nejlepší případnosti, když kat. rodič jest věřící a nábožný, přece bude jen polovičaté. — Tudy jest vždycky zlo-pášné, když takovéto sňatky beze všeho uvážení se uzavírají a rodičové jako děti veliké odpovídání před Bohem na se uvalují. — Tuť důrazného napomínání třeba, aby tak zvaná laskavá praxis (laxismus) nezvrhla se úplnou volností a nedbanlivostí

Hlas Brn. 1851.

XI. *Potřebnost stavu manželského.*

1. *Stavu manželského vůbec jest třeba, což z účelu a důležitosti jeho vysvítá. Z toho vyplývá:*

2. *povinnost vůbec vstoupiti v stav manželský* pro ty, kdožkoli k dosažení účelu jeho jsou schopni; ano hřeší, kdož svazku manželského se vzdalují z mrzkých ohledů, aby obtíží jeho sprostění, pohodlný, bezuzdný, prostopášný život vésti mohli.

3. Než, jakkoli stav manželský vůbec jest potřebný, přece *ho není třeba pro každého člověka zvlášť*; neboť není nejvyšší cíl člověka, není pro každého člověka jediným prostředkem k dosažení povolání; ano mnozí účel jeho naplniti nemohou, jako ti, kdož nezpůsobni jsou k manželskému obcování, nemají schopností tělesných neb duševních k vychování dítek, aneb nemají prostředků k výživě rodiny a nepodobno, že by si opatřiti je mohli svou přičinlivostí. Pročež lze práva i povinnosti, vstoupiti v stav manželský jednotlivým osobám se vzdáti z vyšších ohledů, pro usnadnění svého spasení, pro konání důležité služby církvi neb státu. Na tom zakládají se překážky manželské a obmezující zákony církevní a občanské. — Však z důležitosti a potřeby stavu manželského vyplývá i povinnost církve a státu, starati se, aby křesťanští občané bez sňatku manželského ku své zkáze a ku pohoršení jiných živi nebyli, blaho nerušili a tak cti a chvále boží neužíjali.

4. Ano stav svobodný — panictví a bezženství — jest dokonalejší a pro některé osoby prospěšnější. „Jsou panicové, . . . kteříž se sami v panictví oddali pro království nebeské . . . Kdo může pochopiti, pochop.“ (*Mat. 19, 11. 12.*) „Pravím neženatým a vdovám: Dobré jest jim zůstati tak jakož i já. Chciť pak, abyste bez pečování byli. To pak k vašemu užitku pravím, ne abych na vás osidlo uvrhl, ale k tomu radím, což počestného jest a co by dalo svobodu, bez překážky sloužiti Pánu.“ (*I. Kor. 7, 1. 27. 32. srv. Zj. 14, 4.*) „My dle víry sňatek manželsky hříchem býti nepravíme, předce ale jeho dobro pod panenskou, ano i pod vdovskou zdrželivost stavíme.“ *Sv. Augu stin.* „Ctihodné buď všem manželstvo . . Nevíš, žes i ty z manželstva zrozen? Že zlata máš, stříbra nehaň.“

Cyril Jer.

XII. *Posluhovatelé svátosti stavu manželského.*

1. Kdo by byl posluhovatelem svátosti této, církev svatá se určitě nevyjádřila. — Také učitelé církve neshodují se.

a) *Jedni* dle obdoby ostatních svátostí mají za to, že jest *posluhovatel kněz*, a sice vlastní farář jedné neb druhé strany (u nás v Čechách obyčejně farář nevěstin), tak že jiný kněz jen za povolením jeho smí oddávati.

b) *Jiní dokládají, že snoubencové* svobodným se oddáním sami svátosti manželstva sobě přisluhují, kněz pak že při tom jest zástupcem církve, jenž ve jménu jejím usjednovení manželů, které již samo o sobě jest obrazem jednoty Krista a církve a tudíž svátostí, potvrzuje a jen požehnání udílí. Tak ode dávna se věřilo v církvi. *Sv. Tomáš Aq.* praví: „Slova, jimiž se manželské spojení vyjadřuje, jsou toliko a jediné svátostní dobou (formou), ne pak požehnání kněžské, jež jest toliko svatým obřadem, kterýž se církevním zákonem požaduje.“

Tak smýšlí i slovutný theolog *D. Scotus* a mnozí jiní.

2. Proti b) *namítají se* výroky některých svatých otcův a sněmů církevních: „Do stavu manželského vstupujícím záslužno zavíráti sňatek ve shodnosti s biskupem.“ *Sv. Ignác.* „Když ženich a nevěsta mají knězem požehnání býti, buďtež od svých rodičů neb družebníků představeni.“ *Sněm Karthag. III.* — Než z toho jen patrné, že sňatek manželský má se uzavíráti před obličejem církve, od níž má i požehnán býti.

Také usnešení *sněmu Tridentského*, jímžto se tajná manželství za neplatná prohlašují, zdá se druhé domněnce odporovati. Avšak církev tajná manželství jen proto zrušila, aby lehkovážnosti a vzdoru věřících předešla. Byloť i takové manželství svátostí, jen že pro zanedbání kněžského požehnání svátostní milosti prosté.

XIII. *Příjemce svátosti stavu manželského.*

1. *Přijeti tu svátost mohou všickni dospělí svobodní křesťané katoličtí obojího pohlaví.* A však jelikož i církvi i státu na manželství velice záleží (v. důležitost) a oba v té příčině zákony ustanovují, musí se manželství dle církevních i občanských zákonův uzavíráti *).

a) *Církev a* — ve shodě s ní — *vláda křesťanská žádají od* těch, kteří v stav manželský chtějí vstoupiti, *aby byli spůsobní dle*

*) Občanské zákony o manželství v císařství rak. obsaženy jsou v zákoníku občanském od r. 1811. Ty platily až do uzavření konkordátu se stolicí pap. (r. 1855), dle něhož se všechna božská i kanonická práva zůstavila církvi. Na to byl r. 1856. nově vydán zákon o manželství katolíkův a zároveň vyšla nařízení pro duch. manž. soudy. Odtud platily obč. zákony manž. z r. 1811. jen pro nekatolíky. Však po odstranění konkordátu (r. 1868) staly se ony manž. zákony z r. 1811. i pro katolíky v Rakousku opět platnými. Pročež uvádějí (citují se) v této stati §§. těch i oněch zákonů manželských. —

těla i duše k vykonávání všech povinností církevních i občanských; proto tedy *aby nebylo mezi nimi překážky, a jsou-li jaké, aby jich sprostěni byli.*

Překážky manželství jsou takové případnosti (příčiny), které buď přirozeným aneb zákonným způsobem vejíti v manželstvo zabráňují. Překážky manželské *vycházejí dílem od církve, dílem od státu.* Ve mnohých stát i církev souhlasí; některé uznává za takové pouze církev, jiné stát. — Jsou pak *dvoji*: *α)* buď takové, které manželství nedopouštějí a kdyby přece uzavřené bylo, je ruší a neplatno činí (přek. *loučivé* neb zrušující, *impedimenta dirimentia*); *β)* takové, pro které manželství nestane se sice neplatným, ale které na snoubence, kdyby v manželství spolu vešli, přísné pokuty uvalují (př. *závadné*, *impedimenta impedientia*.)

α) Církevní překážky, ježto manželství neplatné činí, jsou:

1. *Nedostatek spůsobilosti duševní (k svolení)*; proto nemohou v manželství vstoupiti osoby blbé, bláznivé, šílené. Také osoby nedospělé a sice chlapci před 14. a dívky před 12. rokem svého věku, dle §. 13. a 17. *nařízení* pro duchovní manželské soudy. Zákon obč. §. 21. žádá, aby nejen ženich, ale i nevěsta rok 14. dokonali. *)

2. *Omyl v osobě*, nikoli však v jméně neb vlastnostech. (§. 14. *nařízení*.) Také §. 57. *zákona* obč. uznává omyl v osobě; však dle §. 58. smí manžel žádati, aby manželství za neplatné bylo prohlášeno, jest-li po uzavřeném sňatku shledal, že manželka jeho dříve s některým jiným obtěžkala.

3. *Nespůsobnost k tělesnému obcování*, čili pohlavní neschopnost trvalá. (§. 16. *nařízení*.) Zákon obč. §. 60. souhlasí tu s církevním. **)

4. *Násilí*, či svolení strachem vynucené od kohokoli, i od rodičů (§. 18. *nařízení*), také *zákon* obč. §. 55. uznává.

5. *Únos*, t. svolení odnešené osoby, dokud nebyla na svobodě. (§. 19. *nařízení*. §. 56. *obč. zák.*)

6. *Svazek manželský*, dokavad smrtí nebyl rozloučen, aneb nálezem soudním za neplatný prohlášen. (§. 20. 21. *nařízení*.) To platí, byť i jedna strana byla nekatolická. *Zákon občanský* (§. 62.)

*) Tělesná dospělost řídí se okolnostmi přírodními, takže v teplém ponebí dostavuje se časněji, v studeném později; pročež ustanovují zákony jistý věk, jež musí překročiti, kdo chce vstoupiti v manželství. U nás předepsán skončený 14. rok.

**) Stává se, že i osoby dospělé jsou k plození neschopny, proto nemohou vstoupiti v stav manželský a kdyby i vstoupily, jak medle trvalá neschopnost se ukáže, tím samým se manželství ruší.

souhlasí v tom se zákonem církevním; však připouští uzavření sňatku v tom případě, když byl první sňatek osoby nekatolické výrokem soudu za zrušený prohlášen. — Přistoupí-li jeden z nevěřících manželů ku kat. církvi, může manžel pokřtěný uzavřítí nový sňatek, ježto manželství za zrušené se pokládá. (§. 136.)

7. *Vyšší svěcení* (od 12. stol. hned od podjahanství) a slavný slibu stavičné čistoty (professí) osob řeholních. (§. 24. *nařízení.*) Tož i §. 63. *obč. zákona* stanoví.

8. *Rozdíl náboženství* mezi křesťany a nekřesťany (Židy, Turky a pohany). §. 25. *nařízení.* Také dle *zákona obč.* §. 64. nemohou křesťané s nekřtěnými platné manželství uzavřítí.)*

9. *Pokrevenství*, či spojení mezi předky a potomstvem (pokrevní v pokolení vzhůru vstupujícím a dolů sestupujícím) a mezi osobami zrozenými z jedné prarodičů (pokolení pobočné). Vztahuje se pak zákon církevní na všechny pokrevné v pokolení vzhůru vstupujícím a dolů sestupujícím, i v pokolení pobočném až do 4. stupně, ježto manželství s bratrem a sestrou prarodičů, též s dětmi a vnuky bratra a sestry zabraňuje, nechat pokrevenství z manželského neb nemanželského lože pošlo. §. 30. a 31. *nařízení.* Zákon obč. §. 65. pokrevenství pouze na 1. a 2. stupeň obmezuje.**)

10. Příbuznost neb *švakrovství* jest spojení jednoho manžela tělesně obcujícího (manželsky neb nemanželsky) se všemi pokrevními a stahuje se jako pokrevenství do 4. pokolení §. 30. *nařízení.****) Zákon obč. §. 16. obmezuje švakrovství v pokolení pobočném na 2. stupeň. Švakrovství z lože nemanželského sahá jen do 2. kolena.

11. Jest v církvi i *překážka duchovního příbuzenství* mezi křtěncem a křtitelem i kmotrem. Podobné příbuzenství působí i svátost sv. biřmování. (§. 27. *nařízení.*) Duchovní příbuzenství zákon obč. neuznává.

*) Někdy stává se, že obejitím tohoto zákona manželství (t. občanské) mezi křesťanem a židovským snoubencem předce se uzavře, ježto oba snoubencové dříve za bezkonfesionální (bez vyznání) se prohlásili.

**) Blízká pokrevnost jest nejvšeobecněji uznána za překážku manž., což má přirozený základ ve zkušenosti, že smíšením rozličného plemene rod se zušlechťuje, naopak ale zakrsává. Zákony všech národů zakazují sňatek mezi osobami příbuznými v pokolení vstupujícím i sestupujícím i mezi bratrem a sestrou.

***) Švakrovství z lože nemanželského sahá jen do 2. kolena.

12. Stává též *překážka zákonné příbuznosti mezi* přisvojenci a přisvojitelem (adopcí §. 28.). Také dle zákona obč. §. 183. považuje se adopce za překážku.

13. *Přek. veřejné mravopočestnosti*; t. když dvě osoby platný slib učinily, nemohou s pokrevními v prvním stupni v platné manželství vejíti. (§. 33. nařízení.) Tato překážku zákon obč. za platnou nepokládá.

14. *Cizoložství* s vraždou, když si cizoložící za živa manželé slíbili, že se vezmou, byť i jedna strana s účinkem o bezživotí se pokoušela. (§. 36. nařízení.) Dle §. 67. zák. obč. jest i samo cizoložství — před sňatkem dokázané — překážkou.

15. *Vražda manžela* bez cizoložství je překážkou, když obě strany k zločinu vraždy přispívaly. (§. 37. nařízení.) Dle zák. obč. §. 68. jest překážkou, byť jen jedna strana třeba bez účinku o život manžela ukládala.

16. Konečně i *tajnost* (clandestinitas) činí manželství neplatné, není-li t. uzavřeno před řádným duch. pastýřem, neb jeho zástupcem a před dvěma svědky. (§. 38. nařízení.) Tak i dle zákona obč. §. 69. Však státní zákon rakouský z roku 1869. v některých případech také sňatek bez Tridentské formy uzavřený prohlašuje za platný. (§. 146. manž. obč.)

β) Překážky, ježto manželství dle zákonů církevních sic platné, ale pod těžkým hříchem nedovolené činí, jsou:

1. *Zasnoubení* neb zámruva (námluvy), čili slib manželství jiné osobě platně učiněný. (§. 2., 3. nařízení.) Z toho dle zákonů obč. nepochází závazek právní.

2. *Jednoduchý* (prostý) *slib* před Bohem jen s sebou učiněný, že kdo čistotu zachová, neb do kláštera vstoupí. (§. 8. nařízení.) O tom zákon občanský se nezmiňuje.

3. *Posvátný čas*, t. advent a půst dle 5. círk. příkázání. (§. 8. nařízení.) Zákon státní nic o té závadě nepraví; však katolík jest povinen círk. předpisů dbáti.

4. *Rozdíl náboženství* mezi kat. křesťany a odštípci, jakož i mezi katolíky a nekatolíky. (§. 66. nařízení.) (V. smíšené manželství.) Rozdílné vyznání dle zákonův obč. není překážkou manželství.

5. *Záповěď církve*. Jest li se co obávati, že manželskému sňatku nějaká tajná překážka je v cestě, aneb že některé straně ku zkáze bude, může a má biskup manželství zapovědíti. (§. 67. nařízení.) O takové závadě zákon obč. nečiní zmínky.

γ) *Mimo to dle rakouského zákona* nesmějí se pod těžkými tresty připustiti k stavu manželskému:

1. *Osoby nedospělé* nejen mužského, nýbrž i ženského pohlaví, jež posud rok 14. nedokonalý. (§. 4. † 33. *zákon manželský* v §. 48. *obč. zákona*.)

2. *Nezletilí*, nemající 24 let, i zletilí, kteří nemohou vejíti v žádnou právní závazanost — bez svolení manželského otce. Osoby pak osiřelé a nemanželské bez povolení vrchního poručenství neb soudu. (§. 5. *zákon manželský*, §. 49. *zák. obč.*)

3. Osoby, ježto mají zjevné *špatné mravy*, nákažlivé a nezhojitelné *nemoce*, neb tělesné, manželskému účelu překážející vady. Také nedostatek důchodů jest právní důvod, aby se svolení k manželství odepřelo. (§. 9. *zákon manželský*. §. 53. *obč. zákona*.)

4. Osoby *k vojsku náležející* bez dovolení — manželství uzavřiti nesmějí. (§. 10. *zákon manželský*. §. 54. *obč. zákona*.) Roku 1868. bylo zákonem určeno, že se předpis o politickém dovolení k ženění zrušuje. Jediné ohledem na povinnost brannou mají všechny osoby mužského pohlaví, jež nepřekročily třetí třídu (22. rok), třeba úředního povolení.

5. *K smrti neb k těžkému žaláři odsouzení* zločinci, pokud čas trestní trvá. (§. 12. *zákon manželský* a §. 61. *zák. obč.*)

6. Osoby, o nichž soudem dokázáno, že spolu *cizoložství* spáchaly (§. 13. *zákon manželský*), neb manželé o život ukládaly, bez ohledu, zdali si manželství slíbily. (§§. 67. 68. *zák. obč.*)

7. Konečně i *bez předcházejících ohlášek* nesmí se manželství uzavřiti. (§. 14. *manželský zákon*. §. 69. *zák. obč.*) Církev považuje sňatek bez předchozích ohlášek uzavřený za platný, ale nedovolený. Stát rakouský pokládá manželství za neplatné, jest-li prohlášky byly docela opomenuty; byl-li však sňatek alespoň jednou prohlášen, manželství za platné se pokládá.

NB. 1. *Dle manželských zákonů rakouských* z r. 1856. platných pro katolíky byl *útěšek* neb těhotenství nevěsty od třetího před sňatkem (§. 58. *zákon občanský*) v čase konkordátu jen překážkou soukromého práva (§. 73. *manželský zákon*); však nyní jest opět překážkou zrušující.

2. *Pokrevenství* a *švakrovství* vztahuje se nyní jen do druhého pokolení (§§. 65. a 66. *zákon občanský*.)

3. *Účastenství* v rozloučení v manželství (§. 119. *zákon občanský*) týče se jen nekatolíků.

b) *Všecky tyto překážky α , β , γ , — leč přirozené, jako: nedostatek spůsobilosti k svolení, nedostatek rozumu, nedospělost, nespůsobilost k tělesnému obcování, svazek manželský, pokrevnost v prvním stupni . . . — mohou býti prominuty. — Překážky ustanovené církevními zákony prominují některé papež, *) jiné biskupové prostředkem duchovních manželských soudů; těch pak, které občanským zákonem jsou vyměřeny, sprostuje zeměpán skrze své úřady. (§. 36. a 37. zákonu manželského. §§. 83. a 84. zák. obč.)*

c) Aby manželství nezávadné bylo, požaduje se dle církevních i občanských zákonů také *ohlášení*. Bez předcházejících ohlášek nesmí se žádné manželství uzavřiti. (§. 14. manželský zákon. §. 60. až 65. nařízení. §. 69. zák. obč.) Ohlášky dějí se z toho ohledu, aby se překážky manželské snáze objevily, a proto musí se státi po 3 neděle neb svátky při obyčejných (slavných) službách božích **) ve farním okrese obou snoubenců. (§. 15. zákonu manž. §. 70. 71. zák. obč.) Kdyby po 6. měsících sňatek manželský nebyl uzavřen, mají se ohlášky opakovati. (§. 17. zák. manž. §. 73. zák. obč.) Z příčin důležitých mohou se druhé a třetí, a v nutných pádech n. p., když blízké nebezpečí smrti žádného průtabu nepřipouští, všechny ohlášky prominouti. (§. 82. † 83. nařízení a 38. † 39. zákon o manželství. §§. 86. a 87. zák. obč.)

d) Dále vyslýchá duch. pastýř snoubence, není-li mezi nimi jaké překážky a zapisuje protokolem. — Jest-li se po ohláškách objeví jaká překážka, nesmí se pod přísným trestem oddavky vykonati, až byla odstraněna. (§. 21. zákon manželský. §. 78 zák. obč.)

e) *Vstupující v stav manželský mají sobě před dvěma svědky a před svým farářem manželskou lásku a věrnost slíbiti (mají t. obapolné svolení slovy vyjádřiti (v. svrchu Výklad stavu manž.*

*) Za důvody, pro něž se církevně v Římě dispensuje, přijímají se: těsnost obce, v kteréž snoubenci bydlí, tak že těžko, si vyhledati chotě jiného, nedostatek věna a postouplý věk děvčete, naděje v ukročení nepřátelství následkem sňatku, nebezpečností odpadnutí od víry, zvláštní zásluhy o církev a p. — Za dispensi platí se jistá taxa přiměřená jmění snoubenců.

**) Při manželství smíšeném prohlašují se snoubenci ve farním chrámu katolickém i protestantském. Při manželství občanském stává se prohlášení přibitím na úřední tabuli vyhlášovací od úřadu politického a obecního obou snoubenců po tři neděle.

I. 5.) *a od něho požehnání přijmouti.* Aby manželství řádné, *) platné bylo, musí dle nařízení církve býti uzavřeno před obličejem církve. Zákon obč. dí: „Ženich neb nevěsta musí prohlášení, že k sňatku svolují, učiniti *před (vlastním) farářem*, jeho náměstkem aneb splnomocněným od biskupa knězem u přítomnosti dvou svědků.“ (§. 18. *zákon o manželství*, srv. §. 38 *nařízení*, §. 75 *zák. obč.*)

Dle toho jen duch. pastýř, v jehož osadě ženich neb nevěsta bydlí, neb i jeho zástupce způsobem přenášky (per delegationem **) platně oddává; u nás v Čechách dle starého vůbec zavedeného a zajisté chvalného zvyku oddává farář nevěstin. ***)

Takové sňatky manž. ani za pravé ani za platné považovati se nemohou, kterých se neuzavírá u přítomnosti faráře neb jiného kněze z dovolení faráře neb řádného pastýře (per delegationem a před jistým počtem svědků.

Při manželstvích *mezi katolíky a nekatolíky* činí se prohlášení svolení před katolickým duchovním, vlastním farářem katolického snoubence (§. 77. *zák. obč.*) dle obřadu církve kat. (cum assistentia activa). Jest-li se ale snoubenci zdráhají poskytnouti záruk (viz Smíšené manž.) jest sňatek jich v církvi nedovolený. V takové případnosti oddá kat. farář snoubence v domě farním, ne v kostele (cum. assist. passiva).

Dle obč. zákona (31. pros. 1868) smí *sňatek smíšený* i před nekatolickým duchovním správcem být uzavřen; však církev považuje takový sňatek za neplatný. †)

Při manželství *občanském* děje se slavné prohlášení, že snoubenci k manželství přivolují, před okresním hejtmanem (úředníkem politickým, v jehož okrese má sídlo farář, který by sic oddávat i měl) neb jeho náměstkem v přítomnosti dvou svědkův a přísežného zapisovatele (viz zákon ze dne 25. května 1868). Však církev kat. považuje občanské manželství (pro nedostatek formy Trident.) za nedovolený.

*) Manželství *řádne* slove takové, které uznáno jest od církve (ratum) i od státu (legitimum).

**) Delegation budiž udělena písemně. Jest-li cizí kněz kopuluje, ale vlastní, farář přítomen jest při vyjádření manželského svolení, není delegation zapotřebí. Dr. Borový.

***) Farář ženichův může ovšem bez delegatione snoubence platně oddáti ti však aby se oddávky dovoleným způsobem vykonaly, vydej farář nevěstin pro faráře ženicha list propouštěcí. Dr. Borový.

†) Taktéž nedovoluje kat. církev, aby snoubenci, byvše od kat. faráře oddáni, ještě od pastora se dali oddati. Dr. Borový.

Prohlášení, že se k sňatku svoluje, může se povolením zemské vlády také dát plnomocníkem. (§. 20. zákon manželský. §. 76. zák. obč.)

f) Snoubenci aby mohli býti oddáni, musí přinést listiny, nezávadnost manželství prokazující, jako: řádné povolení, křestní list, vysvědčení, že se ohlášky řádně vykonaly. (§. 21. zákon manželský. §. 78 zák. obč.)

g) Aby byl před rukama trvalý důkaz, že se manželství uzavřelo, jsou farářové zavázáni, oddavky do knih oddaných vlastnoručně zapisovati. (§. 28. zákon manželský. §§. 80., 81. zák. obč.)

NB. Spůsob, jakým se oddavky dějí a požehnání uděluje, viz níže Obřady.

Výroky. „To požehnání, kteréhož kněz novému manželstvu uděluje, nevynechává se od věřících bez dopuštění se svatokrádeže.“ *Sv. Siricius.* „K svatbě pozvete Ježíše, nebo bez něho není pomoci žádné. — Při svatbách pohanských Adonis a Venuše se vzývaly; vy pak Krista a Marii vzývejte.“ *Sv. Frant. Sal.*

2. K hodnému přijetí svátosti stavu manželského žádá církev:

a) Aby věřící vstupovali v manželství jen z pravého úmyslu, t. z ohledů, pro které je Bůh ustanovil (v. účel manželství). „Spojení muže a ženy za příčinou plození jest přirozené dobro sňatku manželského. Tohoto dobra však zle užívá, kdo ho po zvířecku užívá, takže jest jeho úmysl vnitřní rozkoš chlípnosti, nikoli pak vůle míti potomstvo.“ *Sv. August.*

b) Jelikož svátost stavu manž. má býti založena na lásce, protož, kdo v stav manž. vstoupiti míní, *má hleděti více na vlastnosti duše*, — jako jsou: moudrost, pracovitost, pořádnost, mírnost, tichost, pobožnost . . . , slovem na všelikou ctnost, kteráž pravou lásku vzbuzuje a zachovává, — než na přednosti těla, na krásu, důstojnost, bohatství a jiné věci pomíjející. Předce však jsou k manželství potřebny: zdraví a schopnost k výživě; krása těla jen potud, pokud by bez ní láska manželská neobstála. Časná pomoc jest prospěšná zvláště k výchování a zaopatření dítek, avšak není mohovitost nevyhnutelně potřebná, jsou-li tu jiné vlastnosti ducha i těla k výživě rodiny a k manželské spokojenosti.

c) Při uzavírání manž. sňatku má se hlavně přihlížeti k tomu, aby v náboženství byla jednota, ježto rozdíl v této nejdůležitější věci života velice manželské lásce překáží. „Žena nechť se vdá toliko v Pánu“ (*I. Kor. 7. 39.*) t. za muže téhož s ní náboženství, tak to sv. *Ambrož* vykládá. (V. smíšená manželství.)

d) Poněvadž ale v této záležitosti, na níž závisí spokojenost života a často i blaženost věčná, nemají mladí lidé zkušenosti, mají Boha za pomoc prositi a poslechnouti rady moudrých, zvláště pak svých rodičů.

Texty. „Dům a zboží dáno bývá od rodičův, ale manželka opatrná dána bývá toliko od Hospodina.“ (*Př.* 19, 14.; *Sir.* 26., 19. 20.)

Synové a dcery mají rodičům i těm, v jejichž moci a opatrování jsou, tu prokazovati uctivost, aby bez jejich vědomí, nerci-li proti jejich svolení a vůli, v manželství nevcházeli.

Úvahy. „Mezi mnohými blahodárnými účinky křesťanstva jest i ten, že panna, chtějíc se provdati, nebývá více zasnoubena, jako v st. zákoně, nýbrž že sama se zasnubuje, že z dobré vůle bere sobě muže, což jest veliký prospěch; nebo krušné jest živobytí s mužem vnuceným. Než panna osvobozená skrze Krista komu se zasnoubí, koho si za muže vyvolí? Má voliti jen toho, který s to jest ji a dítky její živiti a zastávati, kterýž ji dovede na všech kluzkých stezkách života voditi, kterýž ji lásku a věrnost v štěstí a neštěstí až ke hrobu chce dochovati; toho, který zná vnitřní důležitosti její, s ní za jedno věří, s ní doufá, s ní miluje, s ní se modlí, s ní k stolu Páně přistupuje, s ní srdce své sdílí, s ní jedno tělo, jednu duši působiti jest hotov. A čím moudřeji, čím zbožněji si panra bude počínati, aby šťastnou budoucnost si ujistila, tím jistěji toho dosáhne. — Ty panno kř., sama se zasnubuješ; než běda, jest-li to bez Boha činíš. Pročež pros Boha, abys volila šťastně. Hleď si zachovati pokoj mysli, zapírej sebe, drž na uzdě svou žádost a náruživost, aby, když Bůh kyne hned vnitřním citem, hned upřímnou radou rodičův a přátel, toho nepřeslechla. — Ty jsi dosud nezkušená, nezandávej uší radě svých rodičův a dobrých přátel, kteříž obyčejně dobře soudí a radí. Náklonnost sama jest velmi nejisté rukojemství budoucího manželského štěstí, nelibost ale neklamý předchůdce nešťastného manželství. Protož nedej se přemluvíti ani nutiti k zasnoubení, kteréž ti patrně se nechutí. Byli-li by rodičové tak nemoudří, žeby tě k němu doháněli, budiž to ponejprv v tvém živobytí, co jim odpíráš poslušenství.“ *Hirscher* (Život Marie.)

e) Mají křesťané v stav manželství vstupovati v bázní boží; mají povážiti, že počínají ne lidskou, ale božskou věc, k nížto je třeba obzvláštní duše nevinnosti a zbožnosti; pročež od mladosti ctnostný a nábožný život vedouce mají až k sňatku v bázni boží obcovati, při svatbě počestně a i po sňatku zdrželivě se chovati.

Texty. „Tato jest zajisté vůle boží, posvěcení naše, abyste se zdržovali od smilstva, tak aby uměl jeden každý z vás nádobou svou vládnouti v posvěcení a cti, ne v náruživosti, tělesné žádosti jakož i pohané, kteří Boha neznají.“ (II. *Tes.* 4, 3—5; srv. II. *Tes.* 3. 10—12; *Tit.* 2. 12.) „Díl dobrý jest žena dobrá, za podíl bojícím se Boha dána bude muži pro činy dobré.“ (*Sir.* 26, 3.)

Uvahy. „Kdo chce v manželství štěstí míti, musí při svatbě svatost a vznešenost toho stavu si před oči stavěti. Však o Bože! tak se málo nyní hledí na to, že se při té svátosti nesčíslné nepořádnosti, všeliké rozpustilosti v myšlení, v slovích, v skutcích, v hodování, v pití, v tanci a v oplzlostech páchají, a tak není divu, že i nepořádní účinkové z toho následují.“ *S. Frant. Sal.* „Děs se, panno zasnoubená, každého neslušného dotknutí, jelikož to láska hříšná, pomíjející. Pravá láska jest předně a hlavně čistotná. Ty hodláš v krátkce přistoupiti k oltáři, abys v svátosti žádala na Bohu požehnání; proto buď a zůstaň čistou, aby s dobrým vědomím k oltáři přikročila, by Pán, maje v tobě zalíbení, mohl tě požehnati. Ty klekneš k oltáři s věncem, jenž jest obraz panenské čistoty; nejkrásnější tvá ozdoba svatební. Nepoškvřňuj ho, abyste ty i ženich tvůj nemuseli se při oltáři zaš styděti.“ *Hirscher.*

f) Základ všech ctností jest víra; proto mají vstupující v stav manželský v sv. náboženství důkladně býti vycvičeni. Za tou příčinou pastýř duchovní zkouší snoubence, mají-li potřebných vědomostí náboženských v katechismu obsažených, i dbá o to, aby poučení byli zvláště o těch povinnostech, které se jim jakožto manželům křesťanským ukládají.

g) Konečně mají snoubenci svátost stavu manželského, ježto jest svátost živých, v stavu milosti boží přijíti; pročez třeba, aby svědomí své dokonalou zpovědí (generální) očistili a k stolu Páně přistoupili. *) „Chcete-li sňatek uzavříti, pozvete k tomu Pána Ježíše, nebo bez něho nemáte žádné pomoci.“ *Sv. Frant. Sal.*

Příслови. Ženění života změnění. Snadno se oženiti, ale těžko rozženiti. — Smrt jenom rozváže, kdo s kým si svět zaváže. — Smrt a žena od Boha souzena. — Kvapné ženění dlouhé želení. —

*) Dle zřejmých výroků církve (sněm Trid. sez. 24.) není sice zpověď a přijímání nevyhnutelnou podmínkou, bez které by katolík v manželství nemohl vstoupiti. Avšak zákonitý obyčej v našich diecésích žádá, by všichni snoubencové bez výminky obě tyto svátosti přijali. Kdyby se tedy některý snoubenec zpěchoval, jít ku zpovědi, má duch. pastýř celou věc předložiti biskupskému ordinariatu k rozhodnutí. *Dr. Borový.*

Kdo dlouho vybírá, zřídka kdy co dobrého sbírá. — Kdo se žení pro krásu, ta trvá jen do času; kdo se žení pro stakty, ty přichodí na zmatky; kdo se žení pro ctnost, ta trvá na věčnost.

P ř í k l a d y.

A b r a h a m synu svému I s a k u nevolil manželku z dcer Chana-nejských, protože mravy a obyčeje jejich nebyly vedle zákona Páně. (I. M. 24.)

Když se T o b i á š bál S á r u, dceru R a g u e l o v u, již sedm mužů bylo náhle zemřelo, pojíti za manželku, anděl R a f a e l řekl jemu: „Slyš muě a povím tobě, kteří jsou ti, nad nimiž ďábelství má moc. Ti zajisté, kteří v manželství tak vcházejí, že Boha od sebe i od své mysli odlučují a své chlípnosti tak hoví jako kůň a mezek, v nichžto není rozumu. . . “ I učinil T o b i á š, jak mu anděl radil, pojav S á r u za manželku, řekl jí: „S a r o, vstaň a modleme se Bohu dnes i zejtra i po zejtrku nebo tyto tři noci s Bohem se spojujem a když bude po třetí noci, v našem budeme manželství. Nebo synové svatých jsme a nemůžeme se tak spojití, jako pohané, ježto neznají Boha.“ Tedy vstavše modlili se spolu obadva snažně. (Tob. kp. 6. 7. 8.)

A když všickni řekli: Amen, přistoupli k hodování; též i s bázní boží svatební hody drželi. (Tob. 9, 12.)

Příkladem, jak se mají chovati svatebníci, jest i K r i s t u s na svatbě v K a n i G a l i i. (Jan 2.)

S v. C e c i l i e, když proti vůli své s V a l e r i a n e m k zasnoubení přinucena byla, tři dni před sňatkem svatebním v zíně se oblékla a na modlitbách trvající, Bohu se odevzdala. I vyprosila si, že ženicha svého V a l e r i a n a k víře křesťanské přivedla a ve svém panenství neporušena setrvala.

S v. E u g e n i e, dcera F i l i p p a, vladaře A l e x a n d r i n s k é h o, byla velmi krásná a šlechetná, pročez žádali ji mnozí míti za manželku, mezi nimiž i A k v i l i u s, syn konšela římského. Z toho si dělal otec s v. E u g e n i e velikou čest, že syn tak vznešeného pána chce míti dceru jeho za manželku; pročez ji k sňatku přemlouval. Než E u g e n i e odpověděla otci: „Při volení manžela nemá se hleděti na rod, ale na mravy manžela budoucího; nebo manželka neobcuje s rodiči jeho, ale s ním.“ — A k v i l e j u s nezdál se jí býti dosti mravný a ctnostný; proto nepovolila žádosti jeho, aniž se přinutiti dala.

T h e m i s t o k l e s, slovutný vůdce a mudrc A t h e n s k ý, když se o jeho dceru dva ženichové t. bohatý ničema a chudý, však rádný muž

ucházeli, řekl: Volím míti testě potřebujícího peněz, než peníze potřebující muže.

Šlechtic jakýsi měl syna, jež by rád byl oženil; však syn netroufaje si uživiti ženu, stále odmlouval. V tom přistoupili robotník pánův se služkou, žádající za povolení k manželství. I tázal se šlechtic, moc-li máte peněz, že se ženiti chcete? Já, odvece robotník, uspořil jsem si 15 zl. a má nevěsta 5 zl. A kterak chcete, dí pán, se 20 zl. býti živi? známť mladého muže, který si netroufá se 20.000 zl. se oženiti! Ach, zvolal ženich, ten nemusel býti as nikdy v chrámu Páně, aniž slyšeti, že Bůh pomáhá těm, kteří pracují a v něho důvěřují! Syn zastydl se a brzo se oženil.

Eliška Embertova, dcera jednoho pařížského měšťana, byla zasnoubena jistému mladému muži a měla v září r. 1776. míti svatbu. Večer před svatbou byl ženich s nevěstou v jedné společnosti. Rozveselen mluvil mnoho, až přišel i na náboženství. Laskavě kárala ho z toho nevěsta; on však jí odpověděl jako mnozí světáci, kteří to pokládají za zpozdilost a malichernost, držeti se náboženství. I ulekla se toho dívka; brzy však sebrala se řkouc. „Od této chvíle, co jsem seznala, že vám náboženství není ctihodné, nechci býti vaší chotí; nebo kdo Boha nemiluje, nebude také milovati manželku svou;“ a pevně setrvala v předsevzetí svém.

Slov. Gaume, kněz franc., vypravuje, jakým způsobem se dva zasnoubenci k sňatku připravovali. Před několika lety byla dívka z šlechtné rodiny zasnoubena lékaři, jehož mravopoctnost nebyla menší, než jeho umění. Deset dní před svatbou vešel k matce své budoucí choti a prosil, aby mu dovoleno bylo s Emilií soukromě promluvit. „To nemůže býti, odvece tato přívětivě; dceři mé není dobře, ona má třeba pokoje.“ „Těžce to nesu, dí ženich, že nemohu ani okamžení o samotě s ní mluvit, abych jí své city vyjádřil a city její poznal.“ „Vaše srdečnost, oduší matka, jde mi k srdci, ale s dcerou mou nemůžete mluvit.“ „Já bych jí ale měl něco důležitého říci,“ dí ženich. „Chcete-li tomu, zavolám jí a můžete s ní mluvit u mé přítomnosti,“ dí matka. „Vždyť mám ale brzy jejím manželem býti,“ odvece ženich. „Potom bude vaše, posud ale musím plniti povinnost moudré a křesťanské matky.“ — „Ach, zvolal lékař, musím se vám tedy přece svěriti. Vychován od zbožných rodičů, byl jsem vždy věren své víře. Vlažnost, jakáž bohužel nyní panuje, mohla vzbuditi ve vás nedůvěru v osobu mou; avšak já si to za čest pokládám, že se ve všem spravuji dle sv. náboženství. Že jsem

samoten chtěl s dcerou Vaší mluvit, stalo se proto, abych smýšlení její zkusil, a ji požádal, aby všeobecnou zpověď se k sňatku připravila.“ Při těchto slovech nemohla se matka slz zdržeti. „Dobře, synu můj, zvolala, my všickni půjdeme v ten den k stolu Páně; jděte k dcéři a řekněte jí, že jsem vás nazvala synem svým, Vaše smýšlení jest mně rukojemstvím budoucího štěstí vašeho i dcery mé.“

XIV. *Obřady.*

Církev svatá svátost stavu manželského mnohými krásnými obřady ozdobuje, které, ač k podstatě samé svátosti nenáleží, přece bez hříšné netečnosti se nesmějí zanedbávati. Jsou pak:

1. Ženich a nevěsta, když se byli řádně namluvili aneb zaslíbili*), k svátosti stavu manž. náležitě se připravili a byli dostali požehnání od rodičů: ubírají se do chrámu Páně; nebo jen dům Boží jest křesťanu příhodné místo k přijetí svátosti.***) — Ženicha provázejí svědkové, nevěstu droužky, družičky, panenské její společnice, jako na rozloučení; pak družba, mládenci, starosvat, stará svatbí a ostatní svatebníci neb družina svatební.

2. Přišedše do chrámu, přikleknou k oltáři a jsou-li snoubencové svobodní a dobře zachovalí, dá se jim na hlavu myrtový neb rozmarinový věneček. Myrta, jejížto listy jsou vždy zelené, nikdy nevadnoucí, dobře značí neporušenou nevinnost, panickou slávu a stálou věrnost, kterouž sobě snoubencové příslibují. Že v našich studenějších krajinách myrta je vzácná, brává se také rozmarina.

3. Kněz oddavatel, odín rochetou a štolou, činívá řeč o důležitosti a povinnostech stavu manž., vzbuzuje snoubence, aby hodnými byli milosti, kterouž jim Bůh v této svátosti podává. Řeč taková prospívá i ostatním přítomným.

4. Na to snoubenci veřejně a slavně oznamují své obapolné svolení k manželství. Za tou příčinou kněz co služebník církevní a úředník státní se jich táže: zdali z dobré vůle a ne z přinucení berou se oba za manžele? nebo, byli-li by přinuceni, nelze očekávati, žeby povinnosti manželské ochotně plnili; protož jest přinucení překážkou církevní i občanskou.

*) Po staročesku: svatali, odkudž vstoupení v stav manž. se nazývá svatba.

**) Druhdy se svolení k manželství oznamovalo před kostelem (jako dosud u Židů); načež novomanželé byli uvedeni do chrámu, by obdrželi požehnání svátostní. Nyní se vykonává obojí u oltáře. Toliko manželstvo smíšené, není-li po vůli církve, kat. kněz z povinnosti (passiva assistentia) mimo chrám oddává.

5. Ježto stav manž. v církvi jest nerozlučitelný, táže se duchovní dále: Zda-li spolu až do smrti živi býti a zůstávati míní? K čemuž když oba odpověděli způsobem tvrdícím, dí jim: „Jsouce obadva svobodní, nesluší vám toho svatého manželstva rušiti, ale potvrditi, i podejte sobě ruce.“ Toto podání rukou značí zrozumitelně úmysl i slib, že v úzkém spojení jako ruka v ruce budou kráčet po cestě vezdejšího života. Podavše si ruce, činí sobě slib, že chtějí spolu až do smrti setrvati, sobě lásku a věrnost zachovati a sebe v ničemž neopouštěti, nýbrž, že chtějí všechno, buďto dobré nebo zlé a protivné až do smrti spolu snášeti a trpěti; i vzývají trojjediného Boha, aby jim k tomu dopomohl.

6. Na to ovine, víže kněz ruce jejich štolou*) řka: „Což Bůh spojil, toho člověk nerozlučuj. Pán Bůh všemohoucí rač vás spojití, já pak z svého kněžského úřadu potvrzuji vás v tom manželství, ve jménu Boha Otce † i Syna † i Ducha svatého † Amen.“ Tím svazek manž. jest učiněn.**)

7. Pak se kněz se všemi přítomnými za nové manželky modlí, a kropě je svěcenou vodou, uděluje jim požehnání v ta slova: „Požehnání všemohoucího Boha Otce, Syna i Ducha sv. sestup na vás a přebývej s vámi na věky. Amen.“

8. Někdy na žádost snoubenců žehná kněz před požehnáním pro nevěstu a pro ženicha svatební (snubné) prsteny, jichž význam jeví sama modlitba, v níž se prosí, aby, kdož prsteny ty nositi budou, sobě zachovali věrnost a lásku bez konce, podobně jako prsten okrouhlý konce nemá.

9. Když byl sňatek manž. požehnán, koná se obyčejně mše sv., při níž se noví manželé do milosti boží poroučejí. Po pozdvihování, a sice po modlitbě Páně obrací se kněz k manželům a prosí Boha, aby jim pravou a upřímnou lásku dáti ráčil. Potom se zvláště modlí za nevěstu, — pak-li je panna — aby byla muži svému milá jako Rachel, moudrá a opatrná jako Rebeka, poslušná a věrná jako Sára, aby v nemocích a ve všelikých potřebách opravdovou a srdečnou lásku k manželovi svému dokazovala, jej v neštěstí těšila, všecky těžkosti života nésti mu pomáhala a celé živobytí mu osla-

*) Odtud požehnání manž. sňatku sluje *kopulace*, tolik co spojení neb svázání.

**) Snoubenci zavázavše se slibem jeden druhému, závazek neb svazek manželský učinili; oddali se jeden druhému v manželství, odtud *oddavky*, *vzdavky*; sešli neb svedli se v úzký spolek, odtud sejítí, sjítí, sjatek, *sňatek*, snad i *svadba* (od svoditi).

zovala. — Na konci mše sv. se ještě jednou kněz k nim obrací, žádaje jim na Bohu požehnání, „aby viděli dítky, vnuky a pravnuky své a někdy se do nebe dostali.“ — Druhdy přistupovali noví manželé k stolu Páně; však ježto nyní před tím dnem svátosti přípravní přijímají, místo někdejších obětí, chleba a vína, j douce kolem oltáře, peníze obětují (jdou na ofěru); nábožnější přátelé nových manželů přistupují také k sv. přijímání.

10. Pak se svazek manž. svatebními hody slaví, při nichž jinde a jinde bývají rozličné obyčeje, jako: připíjení, čepení . . . potom se svatební družina zpěvem a tancem při hudbě baví*), a konečně se nevěsta do příbytku ženicha stěhuje (roucho se veze).

Po vdavkách mají novomanželé Bohu za přijaté milosti děkovati, a den svatební s křesťanskou radostí slaviti; jak sv. Pavel napomíná: „Radujte se v Pánu, věrnost vaše známá buď všem lidem.“ (*Fił.* 4, 4. 5.)

Pozn. Kterí manželé jsou 50 let pospolu, slavívají zlatou svatbu, i obdržují — ne svátost, ale nové požehnání, aby v manželství svém bohabojně dále kráčeli a šťastně až do smrti setrvali. Slavnost ta děje se v kostele, kde se zvl. modlitby konají co poděkování za mnoha dobrodiní, ježto jim Bůh po dlouhá ta léta prokazoval a staromanželům před oltářem klečícím podá kněz každému z obou do ruky poutnickou hůl ověnčenou rozmarinou.

XI. *Účinky, výhody a práva svátosti stavu manželského.*

Svátost ta působí: 1. mimo rozmnožení posvěcující milosti boží, 2. tu zvláštní milost, aby byli ctně až do smrti spolu živi, všecky obtíže stavu svého trpělivě snášeli, dítky své v bázní boží vychovávali a vůbec aby povinnosti manželské dokonale plnili a takto v lásce obcujíce, aby spojení Krista s církví patrně zobrazovali. (*Ef.* 8, 25.)

Texty. Žena svedena jsouc, v přestoupení byla; ale však spasena bude skrze rození dětí, jest-li že bude trvati u víře a lásce a v posvěcení svém v střízlivosti. (*I. Tim.* 2, 15. *Kor.* 7, 4.) „Bůh láska jest, a kdož zůstává v lásce, v Bohu zůstává a Bůh v něm. — Milujeme-li se vespolek, Bůh v nás zůstává a láska jeho v nás dokonalá jest.“ (*I. Jan* 4, 12. 16.)

*) Proto sluje svatba také svatební *veselí* neb veselka. Při veselce mimo jiné obyčeje stává se *čepení* nevěsty snad na památku, že, jak dí sv. Ambrož, dívky ze stydlivosti se zahalovaly, čímž se mělo také ukázati, že mužů mají býti poslušny a jim poddány.

Výroky. „První účinek té svátosti jest věčné spojení srdcí manželských. Když truhlář dvě prkna čistotným kličem spojuje, tak silně se jedno druhého drží, že je spíš jinde, než v tomto spojení rozstípiš. Pán Kristus spojil muže a ženu svou svatou krví, odkudž to spojení tak mocné jest, že se spíše duše od těla některého z nich odděliti má, než-li to spojení zrušiti. Což však ne tak o tělech, jako o srdcích, o vnitřní náklonnosti a lásce rozuměj.“ *Sv. Frant. Sal.* „Měj si manželství svou výhodu, ne však proto, že manželé dítka plodí, nýbrž že počestně, že dovoleně, že cudně, že společně plodí a zplozené že také spasilivě, neunavně vychovávají, že věrnost lože vespolek ostříhají, že svátost manželství nepoškvřňují.“ *Sv. Augustin.*

3. Prostředkem svátosti stavu manž. vstupují manželé do nových svazků rodinných, občanských i církevních i nová práva v rodině, v obci a v církvi nabývají, však berou na se i rozličné povinnosti.

XVI. *Povinnosti v stavu manželském.*

Povinnosti manželské jsou buď obapolné buď zvláštní.

a) Povinnosti manželů k sobě vespolek jsou:

1. *Bázeň boží*, oba t. mají býti nábožné mysli a účinní v dobrých skutcích. „Veliká jest sláva následovati Pána a dlouhost zajisté dnů přijata bude od něho.“ *Sir.* 23, 38. „Chci, aby se muži modlili na všelikém místě, pozdvihující čisté rukou bez hněvu a sváru.“ *I. Tim.* 2, 8. „Uchyl se od zlého a čiň dobré: hledej pokoje a stíhej jej.“ *I. Petr.* 3, 10—12.

2. *Láska*, ježto jest základ manželství. Z lásky této mají manželé vespolek upřímně, pokojně a svorně živi býti, chyby a vady jeden druhého trpělivě nésti, křivdy sobě odpouštěti, všecko dobré i zlé spolu trpělivě snášeti.

Texty. „Oblecte se jako vyvolení boží svatí a Bohu milí v střeva milosrdenství, v dobrotivost, pokoru, mírnost, trpělivost, snášejíce jeden druhého a odpouštějíce sobě vespolek . . . Ale nad to nade všecko mějte lásku, kteráž jest svazek dokonalosti a pokoj Kristův vítěziž v srdcích vašich, k němuž i povolání jste v jedno tělo.“ *Kol.* 3, 13—15. „Láska trpělivá jest, dobrotivá jest, láska nezávidí, nečiní nic na chloubu, nenadýmá se, není cti žádostivá, nehledá, co jejího jest, nezpouzí se, nemyslí zlého, neraduje se z nepravosti, ale raduje se pravdě; všecko snáší, všemu věří, všeho se naděje, všeho trpělivě čeká.“ *I. Kor.* 14, 4—7. „Lepší jest kus

chleba suchého s radostí, než dům plný obětí v sváru.“ (Př. 17, 1.) „Trpělivostí obměkčen bude člověk a jazyk měkký zlomí tvrdost.“ (Př. 25, 15.)

3. Z lásky plyne *věrnost*, již sobě mají manželé zachovávat; a protož mají se cizoložstva a všeliké k němu příležitosti, ano i stínu hříchu toho vystříhati a nedati žárlivosti v srdci svém místa. Oba manželé zavazují se stejně jeden druhému k tělesnému spolu obcování, což tedy jest povinnost manželská v užším smyslu, které nesmějí sobě odpírati; však i manželské obcování má býti počestné a střídme.*)

Texty. Jest třeba i povážiti, což *apoštol* připomíná: „Kteří mají ženy, jako by jich neměli,“ (I. Kor. 7, 29.) „Poctivé buď u všech manželství a lože nepoškvrněné; nebo smilníky a cizoložníky souditi bude Bůh.“ (Žid. 13, 4; srv. I. Tes. 4, 3—5.) „Od všeliké zlé tvářnosti se zdržujte.“ (I. Tes. 5, 22.) — „Muž čiň manželce, což jest povinen a podobně i manželka muži. Žena nemá moci nad svým tělem, ale muž; podobně ani muž nemá moci nad tělem svým, ale žena.“ (I. Kor. 7, 2—7.)

4. V lásce zakládá se také *společná pomoc* ve všech případech života. Manželé mají o blaho domácí společně pečovati, jsouce pilní, pracovití, střídmi a šetrní; majíť vespolek k dobrému slovem i příkladem se vzbuzující, na spasení svém pracovati; majíť i o dobré vychování a zaopatření dítek se starati.

Texty. „Lépe jest býti dvěma spolu, nežli jednomu; neboť mají užitek tovaryšstva svého. Padne-li který z nich, druhý ho pozdvihne. Běda samotnému; nebo když padne, nemá, kdo by ho pozdvihl!“ (Kaz. 4, 8—12.) „Přítel a tovaryš, když se v čas schází a nad oba jest žena s mužem.“ (Sir. 40, 23 † 26, 1—4.) „Jeden druhého břemena neste a tak naplníte zákon Kristův.“ (Gal. 6, 2.) „Vy otcové, vychovávejte syny své v kázni a v trestání Páně.“ (Ef. 6, 4.) „Ty pak mluv, co sluší, aby ženy muže své milovaly a na syny laskavy byly“ (Tit. 2, 4.) a m. j.

5. Ježto svazek manželský jest nerozvížitelný, nemají se manželé nikdy opouštěti, nýbrž *až do smrti spolu v lásce setrвати*.

Texty. „Proto opustí člověk otce svého i matky a přidrží se ženy své.“ (Mat. 19, 5; srv. I. M. 2, 24; Mar. 10, 7; Ef. 5, 31.)

*) O tom tak mají jednati duchovní pastýři, aby z úst jejich nevyšlo žádné slovo, kteréž by sluchu věřících neslušné se býti zdálo, nebo by zbožnou mysl uraziti neb smích zbuditi mohlo. Nejprůhodněji jedná se o tom při cvičení snoubencův a ve zpovědnici. K. Ř.

„Těm, kteří jsou v manželství, prikazuji ne já, ale Pán, ať žena od muže neodchází. Pak-li by odešla, ať zůstane nevdaná, aneb ať se zase s mužem svým smíří. A muž nepropouští ženou.“ (I. Kor. 7. 10, 11.)

NB. O povinnostech manželů co rodičů viz díl III. 4 přikázání.

b) *Zvláštní povinnosti manželů.*

α) *Muž co hlava rodiny* má s celým domem příkladně, mírně a laskavě vládnout, všecky své svěřené živit a opatrovat; přede vším ale má svou ženu jako své tělo milovat, jejím slabostem shovívát, ji v slušných věcech zastávat; nesmí ji za nevolnici, ale za spomocnici považovat a proto v záležitostech domácích má se s ní radit a dobré rady její také uposlechnout.

V *dávnověčnosti* u národů pohanských, také u Židů — byl muž neobmezeným pánem v rodině a žena byla muži zcela podrobena, tak že měl právo, ji propustiti podle libosti; ano na východě u Mohamedánů jest žena dosud majetkem muže, kterýž ji od rodičů kupuje nebo násilím dobývá a potom před světem uzavírá. V křesťanstvu ale mají muž a žena stejná práva, stejnou lidskou důstojnost. Sv. Pavel ovšem píše: „Muž jest hlava ženy.“ (Ef. 5.) „Není stvořen muž pro ženu, ale žena pro muže“ (I. Kor. 11, 9.); však i hned dokládá: „Ani muž bez ženy, ani žena bez muže; nebo jako žena jest z muže, tak i muž skrze ženu, všecky pak věci z Boha.“ (I. Kor. 11, 12.)

Kř. *manžel* není tedy panovníkem, rozkazovatelem své manželky, nýbrž jsa silnější a zkušenější, jest spíše vůdcem, ředitelem a zástupcem své slabší polovice. — Žena přijímá jméno i stav svého muže, on pak ji zastává, ochraňuje a hájí ve všelikých života případech*). „Jest tedy povinnost muže, k ženě se chovati vlídně a uctivě, v kteréžto věci má míti na paměti, že již Adam nazývá ženu společnicí. Také jest jeho věcí, rodinu dobře spořádati, všech mravy v kázni držeti a každého v svém domě k povinnosti přidržovati.“ K. Ř.

β) *Žena* pak má muži svému úctu a něžnou lásku prokazovati, má muži svému v živnosti býti nápomocna, pilná a hospodářská, zvláště o domácí záležitosti pečlivá, má v dobrých a slušných

*) Muž nabývá práva poručnického nad ženou jakožto hlava rodiny a kde není mezi manžely úplného společenství statku, jest muž správcem jmění ženina.
Sl. n.

věcech manželu býti poddána, přívětivá, ustupná a trpělivá. „Hlavní snaha ženy budiž, dítky v úctě k náboženství vychovávatí a o domácnost pilně pečovatí.“ *K. Ř.*

Texty. „Není muž z ženy stvořen, ale žena z muže. Není stvořen muž pro ženu, ale žena pro muže . . . Ale však *ani muž bez ženy ani žena bez muže v Pánu*; nebo jako žena jest z muže, tak i muž skrze ženu; všecky pak věci z Boha.“ (*I. Kor. 11, 9. 11. 12.*) „Muž jest hlava ženy, jako Kristus jest hlava církve: onť jest spasitel těla svého. — Ale jako církev poddána jest Kristu, tak i ženy mužům svým ať jsou poddány ve všem. Muži milujte manželky své, jakož i Kristus miloval církev . . . Tak i muži mají milovati manželky své, jako svá vlastní těla. Kdo miluje manželku svou, sebe samého miluje. . . Protož opustí člověk otce a matku a přidrží se manželky své a budou dva v jednom těle. — Jeden každý manželku z vás jako sám sebe miluj; manželka pak ať se bojí muže svého.“ (*Ef. 5, 23—33.*) „Muži milujte manželky své a nemějte se trpce k nim; ženy poddány buďte mužům tak jak sluší v Pánu.“ (*Kol. 3, 18. 19. srv. Tit. 2, 4. I. Tim. 2, 11—15. 3, 12.*) „Ženy buďte poddány mužům svým. Podobně muži přebývajíce s nimi podle umění jakožto mdlejší nádobě ženské udělujíce cti, jakož i spoludědičkám milosti života.“ (*I. Petr 3, 7.*) — „Jest-li že pak kdo o své a obzvláště o domácí péče nemá, zapřel víru a jest horší než nevěřící.“ (*I. Tim. 5, 8. srv. I. Mojž. 2, 22 † 3, 16; IV. M. 3, 7. 13 † 5, 12. 18 † 30, 7. 13. V. M. 22, 5 † 24, 1; Př. 5, 18 † 11, 16 † 12, 4 † 18, 22 † 51, 10; Kaz. 9, 9; Sir. 7, 28 † 9, 1 † 25, 2 † 26, 1. Esth. 1, 10. Tob. 10, 12 a j.*)

c) *Sv. otcové o povinnostech manželů.*

„Svátost manželství požaduje jednotu těla, jednotu srdce, jednotu obydlí.“ *Tertul.* „Trojí jest dobro manželské: věrnost plod, svátost. Věrnost požaduje, aby se mimo sňatek manželský s jinou neb s jiným nesouložilo; plod aby byl laskavě přijat; svátost, aby se manželství nerušilo.“ *S. August.* „Slib zdrželi-vosti nemá od manželů činěn býti leč společným přivolením a společnou vůlí; a byl-li nevčasně učiněn, buď spíše pošetilost napravena, než-li slibu dosti učiněno.“ *Týž.* „Moudrý muž rozumem má milovati manželku, ne vášní; on bude v moci své míti hnutí chlip-nosti a nebude se náruživě vrhati v tělesné obcování. Není nic ohavnějšího jako ženu svou milovati co cizoložnici.“ *Sv. Jeron.* „I v manželství má se stud a počestnost zachovávatí, tak aby vůle

k ničemuž, leč co by ctnostného bylo, nesměřovala.“ *S. Frant. Sal.* „Největší a nejužitečnější muže se ženou obcování a spojení jest v pobožnosti, v čemž jeden druhého vzbuzovati a předstihati má.“

Týž. „Když v stavu manželském společné živobyť, společná práce a pilnost, hospodářství, srdečná láska, jednoho k druhému náklonnost a neproměnitelná věrnost se nachází, k tomu pak i jedna víra a náboženství a společné učení, vedení a chování dítek ke cti a chvále boží; tuť obcování dvou spolumanželů jest pravé a svaté přátelství.“ *Týž.* „Ty o manželi, odlož nadutost srdce i příkrost svých mravů. . Nejsi pánem, nýbrž manželem; ne služky, nýbrž manželky se tobě dostalo. Bůh chce, abys byl slabšího pohlaví vůdcem a ředitelem, nikoli panovníkem.“ *Sv. Ambrož.* „Ženy se napomínají, vykonávají všecka díla svá v čistotě neúhonného svědomí, k mužům slušnou láskou se míti, v poslušenství k nim trvati a dům v ušlechtilosti a cudné kázni spravovati.“ *Sv. Klimak.* „Když muž, žena, děti a domácí všickni v pokoji živi jsou, jest dům jejich malé nebe; pak-li mezi nimi rozbroj a nesvornost panují, jesti dům jejich veliké peklo.“ *S. Tom. Vil.*

Nejkrásnější obraz křesťanského manželstva nám Tertulian popisuje: „Kde naleznu slov, abych vypsál blaho manželství, k němuž přisvědčuje církev, jež potvrzuje oběť a pečetí požehnání, jež andělé ohlašují a otec v nebi splnomocňuje? Neboť ani na zemi náležitě a právě v manželství nevstupují bez svolení otcovského. Jaké to spojení dvě věřících jedné naděje, jednoho slibu, jednoho zákona, jedné služby! Oba jsou bratr a sestra, oba spoldělníci; tu není roztržky ani podle těla ani podle duše: oni jsou opravdu dva v jednom těle. . Oni spolu se modlí, spolu se postí; jeden poučuje, vzbuzuje a podporuje druhého. Spolu krácejí do chrámu, spolu přistupují ke stolu Páně; v utrpení a v stratech stejnou útěchou sebe posilují. Žádný se s ničím před druhým neukrývá, žádný se druhého nestraní, žádný nebývá druhému obtížný; manželka smí bez bázně a podezření nemocným a chudým ku pomoci přispívati, nepřekáží se jí v službách božích, neukracuje se její hostinnost, její nábožné cvičení se nekazí. Tu není tajného ukrývání, když se některý sv. křížem znamená; tu není ostýchavého blahorečení a němého žehnání. Oni spolu chválu boží prozpěvují a běží jako o závod, kdo by z nich nejlépe Hospodina velebil. An Kristus takové vidí a slyší, těší se z nich, uděluje jim svého požehnání; kde jeho chrám, tam jest i On, a kde On jest, tam utíká všeliké zlé. To považ! Když to vše rozvážíš, nebude ti za těžko utíkat

zlých příkladů. Jiný sňatek není věřícím dovolen a také jim neprospívá.“

Obráz dokonalého manželstva. Jistý manžel prosil Boha, by mu poznati dal, jakby v svém stavu šťastně živ býti mohl. — I viděl ve snách tři anděle, an jeden se modlí, druhý kopá, třetí kořínky sbírá, a domů snáší, kde všickni tři bydleli v svornosti.

Z toho vyrozuměl, že k manželskému štěstí třeba: modliti se, pracovati, šetřiti a vespolek se milovati. —

Příслови: Manželé mají ctnostně žíti, dítky svoje k Bohu míti. — Muž a žena jedna duše. — Bůh dej, živi byli, jakby vínky vili. — Lépe žíti manželům svorně, nežli hōjně. — Kdo má pokojné manželství, jak by svobodný byl jesti. — Muž v domě hlavou. Běda tomu domu, kde kráva káže volu. — Nestojí dům na zemi, ale na ženě. — Dobré ženy není ceny. — Ozdoba žen ctnost a dobré mravy. — Ženina krása, domácnost. — Moudrá žena, zlatý sloup. — Jako slunce krásí nebe, tak i dům žena pobožná. —

„Hlavní snaha ženy budiž, dítky v úctě k náboženství vychovávat i o domácnost pilně pečovat.“ *K. Ř.*

Obraz dobrého manželství.

Blaze manželům, když svornost
mezi nimi panuje,
ta jim všelikou odpornost
života oslazuje:
s nimi rád Bůh přebývá,
jich se zvláště ujímá.

V pravdě jen dobré manželství
Krista s církví spojení
jest obraz a podobenství;
přivede též k spasení;
jen tu svatou společnost
požehná Bůh na věčnost.

Promluva duchovního pastýře k snoubencům o povinnostech v stavu manželském. *)

Kř. snoubenci! Vyť jste mně co duchovnímu pastýři svůj úmysl oznámili, že se chcete vzít za sebe. Přesvědčil jsem se, že v tom není žádné překážky; chci vám tudíž ještě dáti naučení, jak se chovati máte v tom stavu, kterýž s pomocí boží nastupujete. Povím při tom, co vám třeba vědět a o čem potom zřídka, ba snad nikdy nebudete míti příležitosti, co slyšeti. Vyslechněte mne tedy s obzvláštní pozorností, majíce upřímnou vůli plniti, co vám budu vykládati ve jménu Páně.

*) Z něm. And. Gassner, „Kurzgefasster Brautunterricht.“

Přede vším vězte, že manželství jest od Boha hned v ráji ustanoveno, jak čteme*) v písmě sv. (I. Mjž. 2, 24.) Byloť ovšem následkem hříchů prvních rodičů všelijak porušeno, předce však nebylo národa, kde by se manželský a rodinný život nezachovával. Pán Ježíš člověčenstvo znova poučil, jak má pravé manželství být zřízeno a zachováno. On manželství povýšil za svátost (v. Ef. 5. 32.), v nížto se snoubencům udílí milost, aby manželství zachovávali podle vůle boží. Manželstvo jest tedy stav velmi ctihodný a svatý, jímž doplňuje se počet věřících na zemi a vyvolených v nebesích.

Seznáváte tedy zajisté, že k tomu ctihodnému stavu třeba se hodně připravit. Šťastní jsou snoubenci, kteří v mladosti své žili neúhonně a s nevinným srdcem mohou přistoupiti k oltáři Páně. Hlavní příčinou nešťastných manželstev jest, že mnozí často jen z nízkých, časných ohledů, lehkovážně a bez pravé kajicnosti do toho stavu vstupují. Vy m. sn., sice v počestnosti v stav manž. vstupujete; nicméně třeba, abyste všech poklesků a provinění své mladosti skroušeně litovali a k sv. zpovědi, již před oddavkami vykonáte, a k stolu Páně hodně se připravovali. Doufám také, že béřete se z čistých ohledů a po zralém uvážení ruce i srdce k nerozlučitelnému svazku si chcete podati. Kdo při sňatku více dbá na peníze, na časné statky a jiné věci pozemské než na ctnosti a jiné přednosti trvalé, zřídka bývají šťastní ve svém manželství.

II. Vy m. sn., stojíce na prahu svatyně, poslechněte již, jaké se vám *společné povinnosti v stavu manželském* ukládají. Jsouť obsaženy ve slovech sv. Pavla: „Tajemství toto veliké jest a já pravím vám, v Kristu a v církvi.“ (Ef. 5, 32.) Co Kristus církvi své proukazuje, to konej muž své ženě a jako církev v lásce Páně se poddává, tak se má žena k svému muži chovati.

1. Předně *mají se manželé vespolek milovati* láskou rozumnou, čistou a stále obětavou. Toť jen tehdy lze, jsou-li oba ctnostní, bohabojní. Takou láskou proniknutí musíte si, m. sn., nejen v domácích záležitostech raditi a pomáhati, nýbrž i jeden druhého učiti, k ctnosti a pobožnosti se napomínati, dobrými příklady se předcházeti a tak ruku v ruce spolu k nebi kráčet. (Kaz. 4. 8., Sir. 4, 23. Gal. 6. 2.)

*) Texty v „promluvě“ citované mohou se z příslušných odstavců v svátosti stavu manž. doplniti.

2. Láskou nadšeni jako druhdy ml. Tobíáš a Sára budete ode dne svých vdávek plniti *zákon, jenž se týče manželského lože*. O této důležité věci nelze veřejně mluvit, proto slyšte soukromě, jaká je v tom vůle boží: a) Až budete svoji — a do vdávek nejste ještě manželé, — nebude pro vás tělesné obcování hříchem, nýbrž čin dobrý, Bohem posvěcený, jenž se konati má přede vším z lásky k Bohu v úmyslu plození dítek. Svaté to právo mají manželé od samého Boha, který hned prvním rodičům pravil: „Rostež a množte se.“ (*Gen. 1, 28.*) Bůh sám tedy manžele k tomu povolal, aby množili počet věřících a vyvolených. Z toho poznejte, m. sn., jak svatý to čin, že se vši úctou se konati má. b) Toto manželské obcování bude podle slov písma sv. (*II. Kor. 7, 27.*) vaší povinností a nesmí se odpírati, když toho jeden neb druhý slovy neb jinak patrně žádá. Nesvoliti, nebo protiviti se bez důležité příčiny je manželům těžkým hříchem. c) Pro lidskou křehkost Bůh dopouští manželům tělesně obcovati, kdykoli toho potřebu cítí, nebo „lépe jest, jak dí apoštol, v stav manželský vstoupiti, než pálení se.“ (*I. Kor. 7, 9.*) Protož i tehdy, je-li žena pozeňnaná nebo v pokročilém věku, smějí manželé pro lidskou křehkost spolu tělesně obcovati. d) Než svátost toho stavu a bázeň boží jim káže, aby o velikých svátcích, v kajicích dnech a když k stolu Páně přistupují, manželského obcování se zdržovali; však poslušnost jest i tu svatou povinností. e) Povždy ale mají manželé v tělesném obcování býti střídmi a počestní jako v přítomnosti boží. Proto prostě Boha za dar zdrželivosti a střídmosti, abyste, až vám bude věku přibývati, obapolným svolením, znenáhla oba vraceli se k úplné čistotě. f) Ještě pak musím připomenouti, že by bylo těžkým hříchem, jinak tělesně obcovati, leč způsobem, jak to Bohem rozkázáno, k plození.

3. Pán Ježíš svou církev nikdy neopustil a slíbil, že s ní bude až do skonání dnův, i pak jako se svou chotí spojen, s ní kralovati bude na věky. Také církev se Spasitele svého nikdy nespouští v něho jen věří a doufá, jeho s vroucí oddaností miluje. Tak *mají manželé u věrné lásce spolu setrvati*, jak Bůh velí. (*Mat. 19, 3. 9, I. Kor. 7, 10. Řím. 2, 3.*) Zachovejte tedy m. sn., až do smrti *věrnost manželskou*, již sobě u oltáře Páně slíbíte. — Potlačujte záhy každé nečisté hnutí, každou žádost po jiné osobě a nechovejte se nikdy důvěrněji k osobám druhého pohlaví, zvláště v domácnosti k mladším služebným; nedávejte probůh! nikdy příčiny k žárlení. Chraňte se všech necudných neb dvojsmyslných řečí a žertů. Jsou-li manželé ode dne svého zasnoubení v chování i v řeči vždy obezřetní

k sobě přívětiví, a vroucně-li k Bohu se modlí, snadno se uchrání hříchu, — jehož jméno děším se vysloviti. — Sami pohané měli hřích ten v ošklivosti, křesťanům pak je to hřích mnohem těžší, ježto mají více poznání a obdrželi více milosti. (V. *Žid.* 13, 4.) Chraňte se bedlivě již každého stínu nevěrnosti. (I. *Tes.* 5, 22.) Zvláště vás, nevěsto, střežím marného fintění, čím snadno se vzbuzuje podezření, a vás, ženichu, varuju před touláním a častým navštěvováním cizích domů. —

4. Budete-li se upřímně milovati, jako Kristus svou církev miluje, pak těšiti se budete z *domácího pokoje*. (*Řím.* 15, 33. *Fil.* 4, 7.) Drahý poklad ten hleďte si všemožně zachovati, sice manž. stav nesnesitelné hoře vám připraví. (*Gal.* 5, 15.) Buďte jeden k druhému shovívaví, trpěliví, tiší; pomněte, že každý má své křehkosti a chyby. Bude-li mezi vámi kdy jaká mrzutost, brzo zapomeňte, co se přihodilo, nevynášejte jeden druhého, domluvte se, odpusťte si, aby i vám odpustil Bůh. (Viz. *Mat.* 11, 19. *Ef.* 4, 2. *Kol.* 3, 12. *Mat.* 6, 12. 14.)

5. Jako jest Kristus stále se svou církví a církev ho nikdy neopouští, tak musíte i vy, m. sn., jsouce jedenkráte spojeni, až do smrti pospolu přebývati. (*Mat.* 19, 5. I. *Kor.* 7, 10. 11.) Jest tedy povinností manželův, aby se ani v chudobě, nemoci a v jakémkoli soužení a protivenství neopouštěli a přispívali si ku pomoci. (*Gal.* 6, 12.) Jeden druhého musíte laskavě ošetřovat, těšit, jeden druhého prosit, napomínat a co se tedy nedá změnit, trpělivě snášet. Připravte se, m. sn., na trpké zkušenosti, nebo v stavu manželském často více hořkosti než sladkosti bývá. (*Luk.* 21, 19. I. *Kor.* 13, 7. *Žid.* 10, 36.)

III. *Povinnosti zvláštní.*

a) A nyní se obracím k vám, milý ženichu. Poslyšte v krátce, jaké jsou *povinnosti manžela*.

1. „Muž jest hlavou ženy,“ píše sv. Pavel (*Ef.* 5, 23.), první v domácnosti a proto jako Kristus poroučí církvi, tak po vůli boží muž vládne ženou; však nesmí býti nevhodným, tvrdým pánem, nýbrž má šetrně a laskavě rozkazovati. (*Ef.* 5, 23. *Kol.* 3, 18.) Pochybí-li v čem manželka, muž pouč ji v dobrotě a trpělivosti, co slabší hled jí poshověti. (I. *Petr.* 3, 7.) Nikdy, v žádné případnosti nemá muž právo, ženu bít neb trýznit. Hanba ta padá na muže, ne na ženu. Ovšem nemá žena muže k hněvu popouzet; má umět v čas mlčeti a v čas mluvit. (*Kaz.* 3, 7. *Sir.* 20, 7.) 2. Jako hlava

vládne muž i v domácnosti; proto má dbáti o to, aby v domě byly vždy pořádek, kázeň a bázeň boží; má nejen v práci, nýbrž i v ctnosti a v pobožnosti svým svěřeným předcházeti, má rozkazovati moudře a svědomitě, a hledět, aby nikdo své povinnosti nezanedbával. Jako muž je pánem, tak žena je paní v domě: proto nesmí jí nikdo za děvku považovati, nýbrž má se s ním ve všem radit a umlouvat a dobré rady uposlechnout. 3. Jakožto hlava rodiny jest muž i otcem všech domácích. Jako Kristus o svou církev má péči, tak muž je povinen, starati se o ženu a děti své, má je živit a šatit a vše, co třeba ku zdaru těla i duše, jim opatřovati. Kladu vám tedy, milý ženichu, na svědomí: Buďte vždy jako muž pořádný, mravný a zbožný, pilný a přičinlivý, střídmy a šetrný. Kdo místo práce hledá vyražení, zábavy, často v hospodě sedá, pítí a karbanu se oddává nebo jinak je nešetrný, marnotratný, těžce prohřešuje proti Bohu i proti svým svěřeným a podle slov apoštola Pavla (I. *Tim.* 3, 8.) jest horší než nevěřící.

b) Také vám, nevěsto, musím jako budoucí manželce několik slov zvláště na srdce vložit:

1. První povinnost manželky jest, aby svého manžela byla ve všem, co není hříchem, proti vůli boží, poslušna. Jako církev Kristu, tak i žena má býti poddána svému muži. (*Ef.* 5, 24. *Kol.* 3, 18. I. *Petr* 3, 7.) Má-li žena příčinu v něčem odpírati, čiň to skromně ve vší tichosti a pokud lze, mezi čtyrma očima. Je-li muž nějak rozhorlen, má žena mlčeti pro boží pokoj a nestát o poslední slovo. Lépe křivdu trpěti, než činiti, nebo v svárech a různicích žíti. (*Luk.* 6, 45. *Jak.* 1, 19. *Sir.* 6, 5, 37, 21.) 2. Jiná hlavní povinnost manželky jest, aby pilná, pracovitá a šetrná byla. Jako církev věrně a svědomitě chová i spravuje statky duchovní od Krista jí svěřené: podobně musí žena, tím, co muž snažně dobyl, svědomitě vládnouti a ve všem vydání spořiti. (I. *Mojž.* 3, 19. *Žlm.* 127, 2. *Prísł.* 31, 10. 27. II. *Tes.* 3, 10. *Sir.* 11, 27. 42, 7.) Těžké odpovídání žena na se bere, která je nedbalá, nepořádná, mlsná neb marnivá a činí mnohé, zbytečné náklady. (*Sir.* 4, 34 † 10, 4 † 19, 1.) 3. Než při vší šetrnosti nemá žena býti skrblá, lakomá, což by způsobilo domácí nespokojenost a rušilo mír v manželství. (*Kaz.* 6, 7. *Žid.* 13, 5.) Nezapomínejte, m. nevěsto, nikdy na chudé a podle možnosti almužny udělujte. (*Mat* 5, 24. *Řím.* 12, 13 — 20. I. *Jan.* 3, 37. *Žid.* 13, 16. *Mar.* 9, 40.) Dále 4. nemohla by žena věrně plniti všecky povinnosti svého stavu jako choť, matka i hospodyně, leč je-li právě zbožná, bohabojná. (I. *Tim.* 4, 8 † 6, 6.) Doufám,

m. nev., že máte pravé nábožné smýšlení, sice byste mnohé obtíže stavu manželského nemile nesla a mnohé i těžké povinnosti své nedovedla plniti. Proto přijměte některá napomenutí: Ráda se modlívejte; často za dne, byť jen mezi prací — mysl svou k Bohu obraťte. Nešťastná jest žena, která nehledá útěchy a pomoci v modlitbě. Navštěvujte svědomitě v neděli a ve svátek služby boží a bude-li vám možná, také všedního dne při mši sv. bývejte. Přijímejte častěji do roka sv. svátosti, v nichž zvláštní posily a útěchy nabudete. 5. Konečně vás napomínám, abyste byla k svému manželovi vždy laskavá a přívětivá, chraňte se vši nevrlosti a netrpělivosti. (*Sír. 25, 1—2. Řím. 12, 15.*) Manželi často třeba útěchy, již hledá u své manželky, která je-li nevrlá, mrzutá, urputná, nepřispěje k manželské spokojenosti. — Také si hleďte domácího pořádku a čistoty. Žena nepořádná, nečistá, snadno se muži protiví. Není pak divu, že mnohý muž nerad doma dlí a jinde zábavy hledá, pakli že doma žádné radosti a žádné spokojenosti nenalezá. — Ovšem ani to muže neospravedlňuje, ale ženu odsuzuje.

IV. *Povinnosti manželů jako rodičů.*

Jest-li vám, m. su., v stavu manželském Bůh dítky svěří, budete míti svatou a důležitou povinnost, o jich časné a věčné dobro se starati. Co se týče tělesného a časného dobra dítek, můžete hned před narozením k tomu přispívati, aby zdravý a šťastný byly, t. svým řádným a bohumilým chováním. Žena v stavu požehnaném má se chránit jak přílišného namáhání, tak i zlosti, lítosti, hněvu a jiných náruživostí. Muž pak musí v tom čase s obzvláštní šetrností s ní zacházeti. — Oba si musíte přát, aby se dítky šťastně zrodily a sv. křtu došly. Dítě sobě zůstavené je beze vši pomoci; proto musíte hned po narození zvláštní péči o ně míti. První pokrm, jehož dobrá matka dítěti svému nesmí odpírati, jest mléko mateřské. Bůh sám tak zařídil a jen choroba matku omlouvá, nemůže-li kojiti. — Když dítě odstavíte, musíte je přiměřeně krmiti, v čistotě držeti a vůbec pečovati, aby zůstalo zdravo. — Však mnohem větší má cenu duše než tělo; proto hleďte hned v prvním věku, abyste své dítky právě křesťansky vychovávali. Dobré kř. vychování dá mnoho práce a starosti, však za vaši snahu dá vám Bůh nevýslovnou odplatu na věčnosti. Proste Boha zvláště při mši svaté a u stolu Páně, aby vás k tomu cíli osvěcoval a sílil. — Hned při manž. obcování mějte v úmyslu, jako Tobiáš a Sára, abyste se těšili z dítek Bohu milých. Vaše ctnosti neb nectnosti přenesou se na

dítky; hleďte tedy již k vůli dítkám, abyste byli zbožného, právě křesťanského smýšlení a chování. Šťastné dítě, ježto pod srdcem zbožným spočívalo a blahoslavená prsa, z nichž první zárodky pobožnosti ssálo! — Po porodu dítěte děkujte Bohu, původci a dárci života, že člověk se narodil; volte mu kmotry bohabojné a hleďte, by záhy křtu sv. došlo, by znovu se zrodilo k synovství božímu a k blaženosti věčné. — Pak stálou musíte mít péči, aby dítě vaše hned v prvních letech všeho zlého bylo chráněno, by zachovalo nevinnost, jež na křtu sv. obdrželo. Proto, když dítky dorůstají, ať neleží tam, kde vy spíte, aby vše neviděly, neslyšely, co by je pohoršilo. Buďte u dětí hned záhy cit stydlivosti, nenechte je ležet obnaženy, chlapce od 3—4 let nenechte s děvčaty na jedné posteli spát. Mějte je k tomu, ať jsou stydlivé a mravní při oblékání i když konají svou potřebu. Zvláště mějte pozor na čeládku, aby necudnými, mrzkými řeči dítka vaše nebyly svedeny, pokazeny. Dávejte i samým dětem dobrý příklad, chraňte se, aby z úst vašich neslyšely slova pohoršlivá, nadávky, klení a zlořečení. (*Mat.* 5, 16. *Tim.* 4, 12. *Kol.* 3, 12.) Buďte u výchování svých dětí obezřelí a svorní: vychovávejte je s moudrou laskavostí, trpělivostí a setrvalostí. Učte je v útlém věku, aby na slovo vás poslouchaly; netrpte, krotte hned záhy každou svévoli; kárejte přísně jich vzdorovitost a neposlušnost. Vůbec musíte své dítka v tuhé, ovšem i rozumné kázni držeti. Sám Bůh rodičům za povinnost ukládá, aby dítka napomínali, kárali a tělesně trestali, jak čteme v písmě sv.: „Máš-li syny, cvič a shýbej je v mládí jejich.“ (*Sir.* 7, 25. *Přisl.* 13, 24 † 29, 15.) „Otcové vychovávejte syny své v kázni a trestání.“ (*Ef.* 6, 4. *Žid.* 12, 7.) Těžké odpovídání si připravují rodiče, když z opičí lásky dětí svých náležitě netrestají. Pamatujte si, m. sn., v té věci dvojí: Netrestejte dítka v prudkém hněvu, sic byste mohli vyjít z náležitých mezí, a za druhé buďte v trestání jednomyslní, svorní. Pošetile jednají rodiče, jestli si v tom odporují, n. p. když otec dítě tresce a matka je chrání, zastává. Ovšem musí být trest rozumný a vině přiměřený. —

Dále navádějte dítka záhy k pravé zbožnosti: učte je znát Pána Boha i milovati Pána Ježíše. (*I. Mojž.* 18, 19. *Tob.* 14, 11.) Obzvláště matka má v útlém srdci dětí cit vděčnosti a lásky k Bohu a k milému Spasiteli vzbuzovati. Učte dítka záhy dělati kříž, Otče náš, Zdrávas a jiné lehké srozumitelné modlitby říkat. Však i sami, kdykoli se modlíte, číňte to s vroucí pobožností. Pobožné chování matčino snadno se vtiskne v měkkou duši dítěte. —

Rozmlouvejte s dítkem, dříve než do školy půjde o Pánu Bohu, vypravujte mu o Pánu Ježíši a o nejbl. matce a upozorněte je často na anděle strážce. Hle, m. sn.! jak vám třeba, byste sami byli dobře ve víře vycvičení a právě pobožní; neboť jak byste mohli dětem zbožnost vštěpovati, sami jí nemajíce? — Když vám dítky dospěly, posílejte je pilně do školy, aby se dokonale vycvičily v potřebných pro život vědomostech, zvláště pak v sv. náboženství. Však i doma škole napomáhejte, poučujte a napomínejte dítky ku všemu dobrému; zvláště dbejte, aby se hodně připravily k první sv. zpovědi a sv. přijímání. Také napomínejte dítky, aby se slušně, tiše a pobožně v kostele chovaly; uvidíte-li nebo uslyšíte, že tak nečiní, přísně je pokárejte. Když vyjdou ze školy, mějte je k tomu, aby služby boží pilně navštěvovaly a sv. svátosti hodně přijímaly. Chraňte je před zlými, nemravnými společníky a sami jim sviťte příklady ctnosti a pravé, nepřetvářené pobožnosti. Hleďte konečně, abyste své dítky slušně zaopatřili. (II. *Kor.* 12, 14.) Budete-li je muset vypraviti z domu, na službu, do učení, na vandr nebo k vojsku; napomínejte je při každé příležitosti ústně i písemně k pravému kř. obcování. Když se takto o dobré vychování a zaopatření dítek všemožně budete přičiňovati; Bůh zajisté upřímné snahy vaše bude žehnati, děti vám budou čest a radost činiti a když vás smrt jednou rozvede, těšiti se můžete, že shledáte se s nimi na věčnosti, kde nebude více loučení. —

V. Konečně vás musím, m. sn., *ještě na některé povinnosti* pozorny učiniti:

1. Budete-li míti služebné, čeledíny, učeníky, dělníky, buďte k nim spravedliví; číňte jim, co je pravé a slušné, i co se týče stravy a mzdy: nepřekládejte je práci, netýrejte je, nevyhánějte je z domu, kdyby se roznemohli, nebo k úrazu přišli. Tu se vám poskytne příležitost, že za lásku a věrné služby se můžete odměniti a mnohé zásluhy pro nebe si získati. Zvláštní péči mějte o spasení jich duší; dbejte na pořádek, držte je v kázni, netrpte jim noční toulky a nebezpečné schůze. Přidržujte jich, aby se modlili, svědomitě služby boží navštěvovali a sv. svátosti přijímali. Však v tom ve všem jim dobrým příkladem předcházejte. Nechtí-li se kázni a řádu v domě vašem podrobiti a nedbají-li vašeho napomínání, bez ohledu v čas je propusťte, sice byste účastníky byli mnohých hříchů.

2. K rodičům z obou stran musíte býti zdvořilí, přívětiví, laskaví, vděční; vůbec tak se k nim chovejte, jako si přejete, aby se dítky vaše chovaly k vám. Dávejte jim ochotně a svědomitě, co

si vymínili k své výživě. Zadržovati, skracovati rodičům výměnek, jest hřích do nebe volající. Mějte strpení s jejich slabostmi, vyhovte jim, budou-li v stáří nevrlí, radte se v důležitých věcech s nimi, zvláště pak v nemoci laskavě je ošetřujte. Za to Bůh vám bude žehnati, On dá vám pokojné a radostné stáří a dlouhověkost, jak slibuje ve čtvrtém přikázání. (I. *Mojš.* 20, 12. *Mat.* 15, 4. *Ef.* 6, 1. *Kol.* 3, 30.) 3. Buďte také spravedliví, ochotní, úslužní k svým sousedům, a známým; nečiňte žádnému škody, raději křivdu neste, než abyste v svárech a nepřátelství žili. Rádi, kde třeba, pomoci poskytněte a služby jiným prokazujte. 4. Konečně vám připomínám, abyste duchovní i světskou vrchnost pro Boha ctili a poslouchali. (*Řím* 13, 17.) Navštěvujte pilně chrám Páně a buďte uctiví a vděční k svým duchovním, jichž pomoci v nejdůležitějších záležitostech života máte zapotřebí. Buďte bez reptání poddaní své vrchnosti, odvádějte náležitě všechny dávky (*Mat.* 22, 21.); ve blahu vlasti a národa své vlastní blaho pokládejte. — Však pomněte, že pravá vlast naše je v nebesích, kam, m. sn., spolu svorně putujte. (*Žid.* 13, 14.)

Tak N. vyložil jsem vám povinnosti, ježto vám Bůh v stavu manž. ukládá. Nezapomínejte, co jsem vám upřímně pověděl ve jménu Páně. Modlete se pilně, aby vám popřál Bůh své milosti, aby jste všechny své povinnosti věrně plniti mohli. Chovejte se i do času svých vdávek počestně a bohabojně. Nedovolujte si nic neslušného a k hodnému přijetí sv. svátosti se připravujte. Konečně vás poroučím do boží ochrany a budu vás při mši sv. pamětliv, abyste v stav manželský v bázni boží vkročili, v něm ctnostně a pobožně a spokojeně žili a po časném životě věčné blaženosti si zasloužili. Jděte již s Pánem Bohem!

P ř í k l a d y.

a) *Biblické příklady dokonalých obou manželů jsou:*

Abraham a Sára (I. M. 12.), *Isák a Rebeka* (I. M. 24.), *Jakub a Ráchel* (I. M. 29.), *starý Tobiáš a Anna* (Tob. 2.), *Susana* (Dan.), *mladý Tobiáš a Sára* (Tob. 6. 7. 8. 9.), *Zachariáš a Alžběta*, o nichž svědčí písmo svaté, „že byli oba spravedliví před Bohem, chodíce ve všech přikázáních a spravedlnostech Páně bez úhony.“ (*Luk.* 1, 6.)

Též *Josef a Maria* jsou vzorem všech rodin křesťanských po všechny věky.

Z mnoha příkladů *svatých manželů*, kteří rodinu Páně následovali, jen jeden: Sv. *hrabě Eleazar* a manželka jeho *Delfina* vroucně a svatě v Pánu se milovali. Když byl jedenkrát Eleazar za svým povoláním se vzdálil a dlouho domů se nevracel, Delfina starostliva jsouc, jak se mu vede, vypravila k němu zvláštního posla, po němž Eleazar odpověděl: „Drahá choť! mám se velmi dobře. Kdykoli mne chceš viděti, hledej mne v ranách Pána Ježíše, v nichžto přebývám; jinde bys mne hledala marně.“ — Tak nábožně i sv. *Isidor* se svou manželkou, sv. *Františka Římská* se svým manželem a j. živi byli.

b) *Příklady vzorných mužů:*

Isák tak velice miloval svou *Rebeku*, že se s ní jedině těšil po smrti matky své (I. Mž. 24.); on se za ni modlil, když byla neplodná a Pán ho milostivě vyslyšel (I. Mž. 5.); *Elkana* těšil manželku svou *Annu*, když se nad svou neplodností rmoutila (I. Král. 1.), *David* poslal posly k *Izbozetovi*, synu Saulově, řka: „Navrať mi zase manželku mou *Michol*, kterouž jsem sobě zasnoubil.“ (II. Kr. 3, 14.) *Faltiel* plakal nad ztrátou své ženy (II. Kr. 3, 16.), *Josef*, jenž pečlivě opatroval zasnoubenou sobě manželku Marii na cestě do Betlema, při jejím porodu, na útěku do Egypta, na zpáteční cestě do Nazareta, v její úzkosti, když se jim 12letý Ježíš ztratil atd.

Mezi svatými nového zákona byli mnozí výborní mužové a otcové, jako bl. *Bořivoj*, jenž se sv. Ludmilou víru Kr. přijal, uh. král sv. *Štěpán*, sv. *Ludvík*, král fr., sv. *Jindřich*, císař něm., jenž s manželkou svou sv. *Kunhutou* až do smrti zdržlivě byl živ a m. j.

Také pohanský mudrc *Sokrates*, jenž všecky rozmary své manželky *Xantippy* trpělivě snášel, jest příkladem dobrého manžela; ale *Xantippa* vešla v přísloví ženy zlovolné.

V jedné vsi blíž Altony žil *chudý švec*, jehož manželka po dlouhé nemoci zrak ztratila. Inešetřil žádných výloh, aby své choť pomoci zjednal, ale všecko nadarmo. Posléz se dověděl o moudrém lékaři v Altoně, k němuž se neprodleně vydal. Lékař slíbil pomoci, žádal však za léčení 25 tolarů. Švec prodal svou jedinou krávu, v které záleželo jeho bohatství, odevzdal peníze lékaři a přivedl po několika nedělích uzdravenou manželku s radostí domů.

c) *Příklady hodných manželek:*

Sára, manželka Abrahama (I. Petr. 3, 6.); *Anna*, manželka starého Tobiáše živila muže přádlem (Tob. 2.); *Michol*, ježto výstrahu

dala Davidovi; *Abigail* ukrotila hněv Davidův, když ho manžel její *Nabal* rozhněval a teprv ráno muže svého kárala (I. Kr. 25.); *Zuzana*, chtěla raději smrt podstoupiti, nežby věrnost manželskou poskvřnila (Dan. 13.).

Sv. *Daria*, manželka sv. *Nikandra*, když tento na popravu byl veden, pravila k němu: „Laskavý choti můj, budiž dobré mysli, ukaž statečnost svou! Děset let musela jsem od tebe vzdálena žíti, i modlila jsem se ustavičně k Bohu, abych tě opět uzříti mohla; nyní spatřila jsem tě a přeji ti mnoho štěstí, že cestu blaženosti nastupuješ. Ejhle, teď budu s plesáním volati: Já jsem žena mučeníka!“

Sv. *Monika*, jak syn její sv. Augustin vypravuje, měla dobrého, ale velmi prchlivého muže; však ona se mu nikdy neprotivila, a teprv když ho tichého viděla, vyjevila mu, proč to neb ono, co jej rozhněvalo, učinila.

Sv. *Nona* vyprosila na Bohu obrácení svého manžela, *Řehoře Naz.*, kterýž dal se pokřtít a stal se svatým.

Sv. *Gorgonia*, sestra sv. Řehoře Naz., vyznala, že se za polopokřtěnou považuje, proto že manžel její není pokřtěn. Neustále k Bohu se modlila, aby došel milosti křtu svatého, čehož se k radosti své dočkala.

Sv. *Chlotilda*, manžela svého Chlodviga, krále francouzského na víru křesťanskou obrátila. O ní mluvíváno se, že král svou udatností nepřátely, ona pak svou ctností samého krále přemohla.

Sv. *Ludmila*, manžela svého, českého knížete Bořivoje, u víře křesťanské a v ctnosti potvrzovala. Podobně *Dúbravka*, dcera českého knížete Boleslava I., choť Mečislava polského, nejkrásnější jemu věno, křesťanskou víru, přinesla.

Sofronia, šlechtná matrona římská, raději život si odňala, než aby manželi svému nevěrná byla.

Sv. *Františka* římská, ačkoli se v skutcích pobožnosti každého dne cvičila, nezanedbávala předce plnění povinnosti manželské. K svému manželu byla velmi vlídná a přívětivá, kterýž jí nápodobně miloval, tak že po celých 40 let, co spolu žili, ani té nejmenší nevole neměli.

Sv. *Alžběta*, královna portug., byla těžce navštívena. Král Dionys, muž její, poškvřnil lože manželské; než sv. choť jeho mlčela, trpěla, bez přestání se modlila a všemožně se snažila, by láskou a vlídností srdce jeho obměkčila a takto jej napravila.

Sv. *Jutha* provdaná byla za Jindřicha hraběte z Toggenburgu, muže nad míru zuřivého; však ona v tichosti a trpělivosti všecko snášela. Každého dne prosívala Boha, aby spravoval všechny kroky její, by domácí svornost nebyla zrušena i aby manžel její v prchlivosti své nespravedlivých činů se nedopustil.

Léta 1140. Konrad III. oblehl město *Weinberg* a poněvadž obyvatelé vzdáli se nechtěli, vyřkl rozhněvaný vítěz všem ortel smrti. Zatím ale dal se král obměkčiti a povolil ženám a dětem z města vyjítí, ano dopustil, aby s sebou vzaly tolik, co na svých ramenou unéstí mohou. Když se brány otevřely, domníval se král, že ženy nejdražší šperky a ozdoby z města ponesou: i nesli, ale co? Každá vycházejíc z brány, nesla v rukou malé dítky a na zádech manžela svého jakožto nejdražší poklad svůj. Což uzřev král, byl pohnut a odpustil městu.

Kateřina z domu Jagellonů, manželka *Jana Vasy*, vévody Finlandského, — jenž proto, že bratra svého *Ericha* za krále Švédského nechtěl uznati, byl odsouzen a vězněn, — sdílela a oslazovala po 17 let jeho vězení, až po smrti *Erichově* opustil Jan žalář a zasedl na stolec královský i se šlechetnou svojí chotí.

Theogena, manželka *Agathokla*, krále Sicilského, když král onemocněl, ani na okamžik lože jeho neopustila, snažíc se s nebezpečenstvím vlastního života prodloužiti život jeho. — *Penelopa* po 20 let, co manžel její pověstný *Ulysses* po moři tékal, věrnost jemu zachovala. — *Valeria* vdova, jsouc tázána, proč se nevžívá, odpovíděla: Manžel můj *Sergius*, ač pro jiné umřel, pro mne jest živ. — Když se římské matrony *Porcie* tázali přátelé, v který den odloží smutek po svém manželi? odpovíděla: „v který sama umru.“ — *Artemisia* dala královskému manželi svému tak nádherný pomník postaviti, že byl mezi sedm divů světa počten. Onať i ostatky jeho spálila a ve víně vypila. — Když se ve společnosti athenské paní chlubily svými ozdobami, pravila manželka slovutného *Phociona*: „Můj pak nejdražší poklad jest můj hodný *Focion*.“

Provádávající se dceři dává matka arabská tato příkázání:

1. Hleď vždy, abys žila v souhlasu se svým manželem. 2. Buď svému manželi povolná a poslušná. 3. Chraň se, aby muž ničeho nepozoroval, co by zrak aneb čich jeho uráželo; hřeben jest nejlepší frisura a voda nejvýtečnější voňavka. 4. Buď pozorlivá při stole i na loži; nebo hlad netrpělivostí rozdrážděný jest šířavý oheň a přerušovaný spánek budívá zlost. 5. Zachovej a střež dům i majetek. 6. Neprozraď nikdy manželovo tajemství. 7. Nebuď

veselá, je-li muž smuten, a smutná, je-li muž vesel. 8. Uleď vždy zvyšovati slávu manželovu, aby i k tobě s úctou se choval. 9. Čím více se dle manžela svého řídití budeš, tím větší strpení bude s tebou mít. 10. Konečně nežádej ničeho, dokud žádost tvá se žádostí manželovou se neshoduje. — Tak-li se ženy mohamedánské chovají, mohou býti v mnohém ohledu příkladem i ženám křesťanským.

d) *Příklady dobrých rodičů.*

Biblické: *Abraham* (I. M. 18, 19.); *Sára* (I. M. 21, 9.); *Elkana* a *Anna* (I. Kol. 1, 21.); *David* (II. Kr. 18, 19. † 19, 1. 2.); *Job* (1, 5.); *Tobiáš* (4, 10. 13.); *Mathatiáš* (I. Mach. 2, 49.); Matka synů Machabejských (II. Mach. 7.); *Zachariáš* a *Alžběta* (Luk. 1.); *Maria* a *Josef* (Luk. 2).

Jiné: Sv. Priscilla vychovala dva dobré syny *Timothea* a *Novata* a dvě dobré dcery *Praxedu* a *Pudencianu*.

Sv. Simforosa i *sv. Felicita* každá měla sedm hodných synův a matka *sv. Bernarda* měla šest synů dobrých a hodnou dceru.

Sv. Pavla vychovala dceru svatou *Eustachii*.

Sv. Blanka často říkala synu svému *Ludvíku*, napotom svatému: „Synu, volila bych viděti tebe koruny královské neb života zbavena, než hříchem těžkým poškvrněna.“

Sv. Monika nepřestala se modliti za svého zavedeného syna *Augustina*, až se obrátil. Proto říkal: „Matka mne dvakráte zplodila, nejprv podle těla světa a podruhé svými slzami nebi.“

Sv. Františka Římská největší péči měla o dobré vychování svých dítek a neumdleně bděla nad jejich nevinností, aby je nebi zachovala.

Matka sv. Frant. Salesia vedla jej od nejútlejší mladosti k pobožnosti a ctnosti. Podobně *sv. Ludmila* vnuka svého *sv. Václava*.

NB. Více příkladů viz díl III. při 4. přikázání.

Svátostiny neb církevní svěcení a žehnání.

Přídavek k učení o sv. svátostech.

1. Kristus Pán ustanovil k posvěcení našemu sv. svátosti, jimiž se nám pro zásluhy jeho milost Ducha sv. skutečně udílí. Než i Církev sv. jakožto dobrotivá matka svým věřícím ve všech případech života vše dobré přeje; proto také osoby i věci, jež k službě boží a k posvátnému užívání odděluje, důmyslnými výkony, obřady neb ceremoniemi světí a žehná, jim blahořečí a požehnání na Bohu vyžaduje. Takovéto svěcení a žehnání osob i věci jsou tak nazvané *svátostiny*.

2. Nazývají se svátostiny (sacramentalia) neb posvátnosti, že jsou všem kat. křesťanům svaté, t. ctihodné a vážné a sv. *svátostem* (sacramenta) poněkud *podobny*, ač se od nich podstatně liší, nemajíce stejné důstojnosti a moci.

3. *Rozdíl mezi svátostinami a svátostmi* jest ten:

a) Svátostiny nejsou od Krista ustanoveny jako sv. svátosti nýbrž od Církve sv., ovšem mocí od Krista jí udělenou. (Viz slova: *Mar. 3, 15. Jan. 16, 23. a j.*)

b) Svátostiny jsou znamení, s nimiž milost boží není přímo spojena jako se svátostmi (v. níže účinky).

c) Svátostiny nemají o sobě zvláštní moci účinkující, nýbrž nabývají účinků z modlitby církve a z neskončených zásluh Kristových, v jehož jmenu modlitba se vykonává.

d) Moc Svátostí nezávisí na hodnosti rozdavače, ani příjematele (v. svrchu působení svátostí); svátostiny ale prospívají jen, když jich člověk hodně užívá a spolu působí.

4. *Účinkové svátostin* jsou:

a) Svátostiny neudílí sice posvěcující milosti, avšak odstraňují překážky, k posvěcení pomáhají.

b) Vyžadují na Bohu zvláštních milostí skutkových, ježto povzbuzují a pomáhají k dobrému.

c) Od zlých věcí a příhod, od nemocí a trápení ochraňují.

d) Časných dobrodiní na Bohu vymáhají, jako zdraví a požehnání, úrodu zemskou, ochranu na cestách, vítězství v boji.

e) Pokoj a blaho duše prostředkují.

f) Moci zlého ducha nás zbavují a chrání proti pokušení. (*Srvn. Mar. 16, 17.*)

g) Slouží k duchovnímu vzdělání věřících, jakž i ke cti a chvále boží.

5. *Aby pak svátostiny působily*, musíme jich hodně užívat: a) v stavu milosti boží, b) s důvěrou ve jméno Ježíš a v modlitbu Církve, c) zbožně, beze vší pověrečnosti, jen duši k spasení.

6. *Svátostiny rozdělují se na svěcení a žehnání.* a) *Svěcení* jest posvátné jednání, kterým církev nějakou osobu neb věc od upotřebení všedního vylučuje a k výhradnému sloužení Bohu a k účelům svatým ustanovuje. b) *Žehnání* jest posv. jednání, kterým církev na nějakou osobu neb věc zvláštní požehnání boží vyprošuje.

Svěcení děje se na osobách neb věcech modlitbou a mazáním svatým olejem. *Žehnání* pak vykonává se jen modlitbou a pokropováním žehnanou vodou; ač i věci žehnané obyčejně svěcenými nazýváme.

Svěcení konají jen biskupové jako svěcení opatů, korunování králů, svěcení chrámů, zvonů a sv. olejů; *žehnání* pak také jiní kněží vykonávají.

Sem náleží také *exorcismus* neb zaklínání zlého ducha. *Exorcismus* jest posvátné jednání, kterým církev nějakou osobu neb věc od vlivu zlého ducha osvobozuje, aby nemohl škoditi.

7. *Církev svěť a) osoby*, aby jich od světa k službě boží oddělila, je ctihodné učinila i aby jim potřebných milostí a zvláštní pomoci k náležitému vykonávání jistých círk. služeb a povinností na Bohu vyprosila. Sem náleží svěcení představených klášterů, opatův i opatek (abatyší), — korunování císařův a králův, také korunování papeže.

Církev žehná osoby, aby jim na Bohu pomoci a ochrany v důležitých okolnostech života vyžádala. Tak žehná lid věřící v chrámě znamením sv. kříže, svěcenou vodou a velebnou svátostí, snoubence, novo- i staromanžely, poutníky, vojíny chystající se k bitvě . . Sem patří také úvod šestinedělky, požehnání novosvěceného kněze, požehnání sv. Blažeje, popelec a pokropení mrtvoly čili pohřeb.

b) *Církev svěť a žehná rozličné předměty k bohoslužbě* jako: chrámy, oltáře, hřbitovy, hrobky, obrazy, kříže, korouhve, zvony, posvátná roucha a jiná nářadí, aby je od upotřebení všedního vyloučila, odkud mají výhradně sloužiti k účelům svatým. Sem náleží také svěcení sv. olejů a žehnání vody ke kropení.

c) *Církev žehná jiné věci* k potřebám vezdejších, jako: chléb, víno, vodu a jiné požitky zemské dle příkladu Kristova (Luk. 9, 16.);

vodu tříkrálovou, svíce hromičné, beránka, mazance, vejce, kraslice o velikonoci, osení na poli v křížových dnech; čímž žádá, bychom toho užívali bez hříchu k tělesnému i duchovnímu prospěchu, podle vůle boží. (Řím. 8, 28.) Také žehná nové příbytky, školní budovy, továrny, prapory vojenské i spolkové, mosty a jiné věci pro důležité potřeby určené, aby užívání jejich věřícím prospěšné a spásitelné bylo.

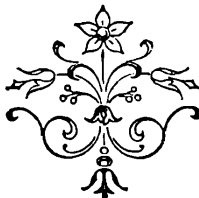
8. *Obřady.* Nejpřednější obřady při žehnáních a svěceních jsou: Kněz, počínaje sv. obřad při rozžatých svících, dělá kříž a vzývá pomoc boží; potom říká modlitbu a děláje kříž, kropí osoby neb věci svěcenou vodou.

Exorcismus koná se vzýváním moci boží a rozkazováním ďáblu, zlému duchu, nad kterýmž Kristus církvi své moc dáti ráčil; na př. při křtu sv., při svěcení vody a j.

9. *Napomenutí.* Věcí svěcených a požehnaných užívej každý s vážností a důvěrou v moc círk. modlitby. Těžce by hřešil, kdožby jimi pohrdal, neb jich k pověrám užívati chtěl.

K závěrku.

Hospodine ulituj nás, Jesu Kriste ulituj nás,
Spasiteli všeho světa, spasiž nás i uslyšiž
Hospodine hlasy naše; dej nám všem Hospodine,
hojnost, pokoj v naší zemi. Kyrie eleison. —

Seznam abecední

pravd náboženských v II. díle Výkladu obsažených.

Almužna 68, 391, 408.
 amen 144, 170.
 anděl Páně 171.
 Ave Maria 146.
 Bezženství 443, 464.
 biřmování 236.
 biskupové 429, 445.
 bludařství 85.
 boj duchovní 123.
 bolesti Marie 185.
 Ceremonie v. obřady.
 církev 92 a často.
 celibát 443, 464.
 civilní, obč. sňatek 460.
 ctění svatých 148.
 ctnost 90.
 ctnosti božské 93.
 Částky pokání 338.
 čest boží 19, 86.
 čistota srdce 308.
 Ďábel 123.
 diakonat 444.
 díkyčinění 20.
 dobrá vůle 356.
 dostiučinění 386.
 doufání 1, 14, 83.
 duše v očistci 24.
 důvěra v Boha 68.
 Evangelium 293.
 Hřích 85, 89 108, 105,
 326 a j.
 hromice 183.
 hierarchie 430.
 Chléb 73, 106.
 — duchovní 114.

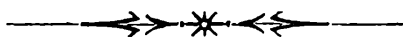
chrám 284.
 chvála boží 19.
 Jahen 429.
 jazyk 300.
 Ježíš 68 a často.
 jméno boží 84.
 — Maria 182.
 — křestní 230.
 jurisdikce 436.
 Kacířství 85.
 kající modlitba 21.
 — skutky 387.
 kanon 295.
 klekání 171.
 kmotři křest. 224.
 — biřm. 250.
 kněz } 284,
 kněz — ství, — o, } 429.
 knihy modlit. 19.
 kostel 284.
 království boží 73, 91.
 křest sv. 203.
 kříž, soužení 142.
 Láska boží 85, 93.
 — k bližnímu, 116.
 — k nepřítelům 116.
 litanie lor. 176.
 lítost 349.
 Májová pobožnost 176.
 manžel — ství, — o 448....
 Maria 145. . .
 matka boží 161.
 milosrdenství boží 117.
 — k bližnímu 117.
 milost boží 114.

milost posvěcující 212, 235.
 modlitba vůbec 15, 114,
 391.
 modlitba Páně 73.
 mše svatá 268.
 muž, manžel 448.
 myšlení 342
 Naděje 1, 14.
 nádobí obětní 286.
 narození Marie 181.
 navštívení — 183.
 nanebevzetí — 184.
 nebe, — sa 13, 82, 93.
 nepřítel 116.
 nevěra 85.
 Oběť, — mše sv. 268.
 obětování při mši 294.
 — dítěte 235.
 obrácení se 85.
 obřady, ceremonie 172,
 248, 289, 421, 441, 500.
 obrazy 29.
 očišťování Marie 183.
 oddanost Bohu 100.
 oddavky 449.
 odpustiti bližnímu 116.
 odpuštění hříchů 116, 210,
 226, 334.
 odpustky 403.
 ohlášky, prohl. 470.
 oltář 284.
 oltářní svátost 114, 251.
 orodování svatých 22.
 Otec Bůh 77.
 Otče náš 73.

Pán Ježíš — často.
 panna Maria 145. a. j.
 papež 447.
 péče o tělo 108.
 — o duši 134.
 pláč 347.
 pobožnost, —i 171.
 — srdce 58, 309.
 pocta boží 19.
 — svatých 148.
 početí Syna božího 182.
 — Marie 171.
 pokání ctnost 226.
 — svátost 226.
 — dostiučinění 386.
 pokoj 336.
 pokrm tělesný 73.
 — duchovní 353.
 pokušení 40, 123.
 polepšení se 337, 397.
 pomazání nemocných 415.
 posvětití jmeno boží 84.
 potřeby 40.
 potřebnost modlitby 42.
 pouti, putování 177, 840.
 povinnost modlitby 42.
 pozdravení and. 145.....
 pozdvihování 295.
 poznání Boha 85.
 — sebe 339.
 požehnání 298, 471.
 předmluva k modlitbě
 Páně 77.
 předsevzetí 356.
 překážky manž. 466.
 přenáška, delegace 471.
 přijímání, — část mše sv.
 297.
 přijímání nejsv. Svátosti
 301, 422.
 příklad 88.
 příležitost k hříchu 357.
 přímluva svatých 25.
 přítomnost Kristova 255.
 procesí, průvody 30, 177.

prominutí n. dispens 470.
 prositi } 21.
 prosba }
 prosby modlitby P. 83.
 prostředky proti pokuš.
 128.
 půst, posty 68, 391, 408.
 Řád při mši 283.
 ranní modlitba 35.
 řeč, řeči 400.
 rezervace 331.
 rouhání 85.
 rozhřešení 363, 382.
 rozjímání 18, 27.
 růženec 172, 186.
 Salve regina 177.
 samota 341.
 skroušenost 56, 347.
 skutky 356, 386.
 slib, —y.
 — křestní 221.
 — biřmov. 247.
 — manž. 451.
 slovo boží 114.
 slze, pláč 347.
 smíření 22, 335.
 smíšené mž. 461.
 smrt 41, 169.
 sňatek manž. 449.
 snoubenci 485.
 sobota—y Mar. 188.
 soužení 40, 137, 398.
 spasení 91.
 stav manž. 448.
 stolní modlitby 38.
 střelní — 63.
 svadba, svatba 477.
 svátky }
 slavnosti Mar. } 178.
 svátost, —i 189.
 — nejsv. 114, 251.
 svátostniny 498—500.
 svatovláda v. hierarchie.
 svěcení a žehnání 498.
 — kněžstva 414, 426.

svěcení biskupa 430.
 — papeže 447.
 svědomí 129, 339.
 světití jmeno boží 84.
 Tajemství 173, 190, 253.
 tělo lidské 123.
 — Páně 253, 422.
 trápení 100, 138.
 trpělivost 100, 142.
 Úcta k Bohu 19, 86.
 užitek modlitby 50.
 úmysl dobrý } 338, 356.
 — pravý }
 úvod šestinedělky 235.
 Večere Páně 253.
 večerní modlitba 36.
 vina 116.
 víra 93 a. j.
 vlastnosti modlitby 55.
 — zpovědi 375.
 vůle boží 73, 98.
 — dobrá 356.
 vyhrazení v. reserv.
 vyslyšení modlitby 70.
 vyznání víry 85.
 vzývání svatých 25.
 Zdravas Maria 145, 17.
 — Královno 176.
 zemřelí 24.
 zkoušení sebe 339.
 zlé, zlo 73, 134.
 znáti sebe 339.
 zpověď, —ník 338, 362.
 — gener. 383.
 zpytování svědomí 339.
 zrcadlo zpov. 342.
 Zvěstování Marie 482.
 zvonění 171, 423.
 Žádost 342.
 žalovati na se 363.
 žehnání 498.
 žel, lítost 349.
 žena, manželka 448. . .
 život věčný 93.

Obsah dílu druhého.

	Strana		Strana
Předmluva.		C) <i>O pozdravení andělském</i> . . .	145
Část druhá: O naději a o modlitbě.		I. Vůbec, jak zní a jak se dělí . .	146
Rozdíl I. <i>O kř. naději</i>	1	II. Výklad a) pozdravení andělského	148
1. Přístup	—	b) prosby církevní . . .	161
2. Význam a co jest kř. naděje?	—	D) <i>Přídavek o někt. zvl. modlitbách</i>	
3. Předmět naděje . . .	2	a) <i>pobožnostech</i> .	
4. Důvody a příčiny naděje .	3	1. Zdrávas Maria, neb zvonění k mo-	
5. Vlastnosti naděje . .	5	dlení čili klekání . . .	171
6. Moc a prospěch naděje	11	2. Pobožnost sv. růžence . . .	172
7. Naděje jest ctnost potřebná	13	3. — Májová . . .	176
8. Vzbuzení naděje	14	4. Litanie loretanské a processí .	—
Rozdíl II. <i>O modlitbě</i>	—	5. Salve regina, Zdrávas Královno .	177
A) <i>O modlitbě vůbec</i>	15	6. Pouti neb sv. putování . . .	178
I. Význam, co jest modlitba?	—	<i>Přídavek druhý: Svátky Mariánské</i>	181
II. Spůsoby modlitby . . .	17	Část třetí. O svátostech.	
III. Cíl, účel, rozdíl a druhové modl.	19	Rozdíl I. <i>O svátostech vůbec</i>	189
IV. Předmět modlitby a) zač? .	22	I. Přístup	189
b) za koho se modlití máme?	24	II. Význam a podstata . . .	190
V. Místo, kde se modlití máme?	26	III. Živel, doba i obřady . . .	192
VI. Čas, kdy se máme modlití?	31	IV. Co a jak svátosti působí?	193
VII. Potřebnost a povinnost modlitby	42	V. Rozdavač a přijímatel . . .	196
VIII. Moc a užitek modlitby	50	Sedm jest svátostí	198
IX. Vlastnosti modlitby . .	55	Rozdílové svátostí	201
X. Vyslyšení modlitby	70	Rozdíl II. <i>O svátostech zvlášť</i> .	
B) <i>O modlitbě Páně</i>	73	I. <i>O křtu svatém</i>	203
1. Původ	—	I. Výklad křtu sv.	203
2. Obsah	74	II. Křest jest skutečná svátost .	204
3. Vznešenost a mocnost . .	—	III. Potřebnost křtu sv.	205
4. Rozdělení modlitby Páně . .	77	IV. Účinkové	209
a) Předmluva: Otče náš, jenž jsi na		V. Rozdavač křtu neb křtitel .	217
nebesích	77	VI. Přijímatel křtu n. křtěnec .	219
b) Sedm proseb — pořádek	83	VII. Obřady	226
α) O prvních třech prosbách:		A) Zprávy historické	—
První prosba: Posvět se jméno Tvé	84	B) Křest za našich časů	229
Druhá — Přijď království Tvé	91	Jména křestní	230
Třetí — Buď vůle Tvá . . .	98	C) Obětování dítěte	235
β) O čtyřech posledních prosbách:		2. <i>O svátosti biřmování</i>	236
Prosba čtvrtá: Chléb náš vezdejší	106	I. Význam	236
— pátá: Odpusť nám naše viny	116	II. Biřmování jest svátost . .	237
— šestá: A neuvodň nás v pokušení	123	III. Účinky	239
— sedmá: Ale zbav nás zlého	134	IV. Důležitost	243

	Strana		Strana
V. Rozdavač	245	B) Lítost	346
IV. Přijímatel	246	C) Pravý úmysl neb předsevzetí	356
VII. Podrobnosti a obřady	248	D) Zpověď	362
3. O svátosti oltářní	251	O zpovědi generalní	383
A) Vůbec		E) Dostiučinění	386
I. Význam	251	Přídavek o odpustcích	403
II. Opravdová svátost	253	5. O svátosti pomazání nemocných	
III. Podstata	254	I. Význam	415
IV. O přítomnosti Kristově	255	II. Jest pravá svátost	416
V. O počtě vel. svátosti	263	III. Podstata	417
VI. Účel ustanovení	267	IV. Přísluhovatel	418
VII. Přejchod	—	V. Přijímatel	418
B) O mši svaté	268	VI. Účinky	420
I. Význam	268	VII. Potřebnost	421
II. Mše sv. předpověděna i zobra- zena v písni sv.	272	VIII. Obřady	421
III. Mše sv. oběť n. Zákona	273	IX. Úvahy	—
IV. Oběť a obětující	277	6. O svátosti svěcení kněžstva	426
V. Účel a důstojnost oběti mše sv.	279	I. Výklad	426
VI. Ovoce neb prospěšnost	279	II. Jest svátostí	431
VII. Řád při oběti mše sv.	283	III. Podstata	431
Osoby přísluhující	284	IV. Posluhovač	432
Místo	284	V. Přijímatel	433
Nádoby a jiné potřeby	286	VI. Účinky	435
Roucha	286	VII. Obřady	441
Čas mešní	288	7. O svátosti stavu manželského	448
Obřady, — děj a výklad	291	I. Výklad	450
C) O přijímání nejsv. svátosti oltářní	301	II. Stav mž. jest svátost	—
I. Význam, II. Podstata, III. Přij. pod jednou způsobou, IV. Potřeba	305	III. Podstata	451
V. Přísluhovatel	307	IV. Účel	452
VI. Spůsobnost a příprava	308	V. Jednota svazku manž.	453
VII. Jak se chová a) při přijímání?	314	VI. Svazek mž. nerozvížitelný	454
b) po přijímání?	316	VII. Svátost mž. lze opakovati	458
VIII. Účinky hodného přijímání	318	VIII. Důležitost a vážnost	459
IX. Následky nehodného přijímání	323	IX. Civilní neb občanský sňatek	460
4. O svátosti pokání	326	X. O smíšeném manželství	461
I. Co jest svátost pokání?	326	XI. Potřebnost stavu mž.	463
II. Jest opravdová svátost	329	XII. Posluhovatelé té svátosti	464
III. Podstata	329	XIII. Příjemce stavu manž.	477
IV. Posluhovač a přijímatel	331	XIV. Obřady	477
V. Potřebnost a prospěšnost	333	XV. Účinky a výhody	479
VI. Účinky	334	XVI. Povinnosti v stavu manž.	480
VII. Výminky, spolu částky svátosti pokání	338	Promluva k snoubencům	485
A) Zpytování svědomí	339	Přídavek k učení o svátostech. Svá- tostiny neb církv. svěcení a žehnání.	498
		Seznam abecední pravd nábožen- ských v II. díle obsažených	501

Dodatky a opravy v I. díle „Výkladu“

str. 103.

Vyznání křesťansko-katolické víry — tak zvané Tridentské,

(v novém vydání s přídavkem od papeže Pia IX. nařízeným *).

Já N. N. pevně věřím a vyznávám všechno vůbec a zvláště, co ve vyznání víry, jehož sv. římská církev užívá, obsaženo jest, a sice:

Věřím v jednoho Boha, Otce všemohoucího, Stvořitele nebes i země, všech viditelných i neviditelných věcí. A v jediného Pána Ježíše Krista, jednorozeného Syna božího, z Otce zrozeného přede všemi věky. Boha z Boha, Světlo ze Světla. Boha pravého z Boha pravého, zplozeného, neučiněného, s Otcem stejné podstaty, skrze něhož všechny věci učiněny jsou; kterýž pro nás lidi a pro naše spasení s nebe sestoupil, působením Ducha svatého z Marie Panny se vtělil a člověkem se stal. Ukřižován též pro nás pod Pontským Pilátem, trpěl i pohřben jest; třetího dne dle Písem vstal z mrtvých. Vstoupil na nebesa, sedí na pravici Otce a slavně opět přijde soudit živé i mrtvé, jehož království nebude konce. Věřím v Ducha svatého, Pána i Oživitele, jenž z Otce i Syna vychází, jemuž s Otcem i Synem stejná božská čest a oslava se děje, jenž skrze proroky mluvil. A v jednu svatou katolickou i apoštolskou církev. Vyznávám jeden křest na odpuštění hříchův a očekávám vzkříšení mrtvých a život budoucího věku. Amen.

*) Z knihy obřadní: *Rituale Romanum* — editio in usum cleri provinciae Pragensis adprobata — Ratisbonae (v Řezně).

Apoštolské a církevní podání (tradici), jakož i veškeré řady a ustanovení této církve přijímám a za pravé mám. Písmo svaté беру podle toho smyslu, kterýž zachovávala i zachovává svatá matka církev, které o pravém smyslu a výkladu svatých Písem rozhodovati přísluší a nikdy jinak leč dle jednomyslného snešení Otců nepřijmu a vykládati nebudu.

Taktéž vyznávám, že právě a vlastně jest sedm od Ježíše Krista, Pána našeho, ustanovených a k spasení pokolení lidského (ač ne všech jednomu každému) potřebných svátostí nového zákona, totiž: křest, biřmování, svátost oltářní, pokání, poslední pomazání, svěcení kněžstva i stav manželský; že v těchto svátostech milost boží se uděluje a že křtu, biřmování a svěcení kněžstva vícekrát než jednou bez svatokrádeží přijmouti nelze.

Obřady při slavném posluhování nadřečenými svátostmi církví svatou uvedené a stvrzené přijímám a za pravé mám.

Cokoli vůbec a zvlášt na svatosvatém sněmu Tridentském o hříchu prvotním, též o ospravedlnění ustanoveno a určeno jest, přijímám a za pravé mám.

Podobně vyznávám, že se ve mši svaté Bohu pravá, vlastní oběť smíření za živé i za mrtvé obětuje, že v nejsvětější svátosti oltářní pravě, skutečně a podstatně Tělo a Krev s duší i s božstvím Pána našeho Ježíše Krista přítomno jest a že se proměna celé podstaty chleba v Tělo a proměna celé podstaty vína v Krev děje, kteroužto proměnu církev katolická proměnou podstaty čili přepodstatnění nazývá.

Taktéž vyznávám, že i pod jednou toliko způsobou (chleba neb vína) celý a nerozdělený Kristus a pravá svátost se přijímá.

Pevně též věřím a vyznávám, že jest očištec a duším v něm se nalézajícím modlitby věřících že prospívají.

Podobně vyznávám, že svatých, jenž s Kristem kralují, ctíti a vzývati máme, svatí že za nás u Boha se přimlouvají a že ostatky jejich v uctivosti míti sluší.

Pevně též vyznávám, že obrazů Krista Pána, jakož i nepoškvrněné Rodičky jeho a jiných svatých míti dovoleno a že obrazy tyto v náležité vážnosti a uctivosti chovati se mají.

Též za pravé mám, že Kristus Pán církvi své zůstavil právomoc, odpustkův udělovati a že užívání jich křesťanskému lidu velmi prospívá.

Svatou katolickou apoštolskou církev římskou za matku a učitelkyni všech církví (jednotlivých osad biskupských) uznávám a římskou

skému biskupu, co nástupci svatého Petra, knížete apoštolů a co náměstku Ježíše Krista příslušnou poslušnost slibuji a přísahám.

Podobně všecko, co církevními zákony, všeobecnými sněmy, zvláště pak svatosvatým sněmem Tridentským — i obecným sněmem Vatikánským — ustanoveno, určeno a prohlášeno jest, zejména o primatu a neomylném úřadu učitelském římského papeže — beze vší pochybnosti přijímám a vyznávám; cožkoli pak tomu na odpor jest, jakož i všeliká od církve svaté zamítnutá, odsouzená i zavržená učení kacířská i já odmítám, odsuzuji a zavrhuji.

Tuto pravou katolickou víru, bez které nikdo spasení dojíti nemůže, kterou nyní dobrovolně vyznávám, a při které v pravdě trvám, míním s pomocí boží až do posledního vzdechnutí života svého v úplnosti a neporušenosti zachovati a vyznávati, jakož i o to dle možnosti péči míti, aby i od těch, kteří mi podřízeni jsou, aneb jichž správa mocí úřadu mi přináleží, zachována, vyučována i hlášána byla. Tak já N. N. připovídám, slibuji a přísahám. K tomu mi pomáhej Bůh a toto svaté Evangelium. Amen.

Takže v I. díle na str. 211 v řádku 6. z dola vynecháno slovo: milionů (má zníti: Země jest skorem 21 milionů mil od slunce vzdálena.)

Opravy hrubších omylů v díle II.

- Str. 70 řád. 4 z dola smaž slovo: *vše*.
— 144 — 5 — místo *ji* čti: *ho*.
— 102 — 16 svrchu — *svátost* čti: *svátosti*.
— 198 — 7 z dola smaž slovo: *způsob*.
— 210 řádky 35—37 polož výše před *Texty a Výroky*.
— 224 řádek 7 svrchu místo *křtitelovi* čti: *křtitelovy*.
— 227 — 14| — — *stali* čti: *stáli*.
— 231 — 6 — — *Mlat* — *Mlad*.
— 252 — 14 z dola — *jsou* — *jsem*.
— 254 — 8 — — *nekvašení* čti: *nenakvašení*.
— 259 — 7 — — *transubstantio* čti: *transubstantiatio*.
— 269 — 15 — — *přináležely* čti: *přinášely*.
— 284 — 18 — — *kat.* čti: *lat-ině*.
— 288 — 18 — — *neděle* čti: *v neděli*.
— 298 — 13 svrchu — *odpov* — *odpoví*.
— 449 — 15 — — *jenž* — *jež*.
— 451 — 23 — — *slibují* — *slibuji*.
— 468 — 16 — — *claudest* čti *clandestinitas*.
— 489 — 6 — — *nikdo* čti *nikdy*.
— — — 15 — — *prohřešuje* čti *prohřešuje se*.

Nákladem knihkupectví **B. STÝBLA** v Praze vyšly následující spisy:

 Knihy jsou vesměs brožovány.

- Alacoque M. — Uctění nejsvětějšího srdce Pána Ježíše.** —.5 kr.
- Augustina sv. Vyznání kněh třínáctero,** Z latinského jazyka přeložil P. Jan Herčík. —.60 kr.
- Bdětež, Antikrist tu!** Zbraň pro ovečky víry proti vlkům nevěry. —.10 kr.
- Bibličtí příběhové nového zákona.** Pro školy uspořádáno od D. a Š. (Druhé vydání.) Dva díly. —.88 kr.
- Blahoslavená Anežka Česká,** Panna, dcera krále Přemysla Otakara I. Život její a pobožnost k jejímu uctění. (Se schválením nejdůst. kníž. arc. ordinariatu.) S ocelorytinou. —.6 kr.
- Borový Dr. Klem. Úřední sloh církevní.** Příručná kniha praktického úřadování pro katolické duchovenstvo. Napsal Dr. Kl. Borový, c. k. řádný profesor církv. práva na universitě Pražské. Stran 595 velká 8ka zl. 4.—; skvostně váz. zl. 4.80.
- Desolda Jan Fr. — Svatý Alois,** vzor a ochránce křesťanské mládeže vůbec, studující pak zvlášť. Modlitební kniha pro mládež katolickou. —.40 kr.
- Sv. Františka Saleského **Bohumila** čili: Navedení k zbožnému životu. Dle úplného vydání pařížského znova na jazyk český přeložil a potřebnými modlitbami opatřil J. N. Fr. Desolda. zl. 1.—
- Jeho Eminencí Kardinála Wisemana **Fabiola,** čili církev v katakombách. Znovu na česko přeložil J. N. F. Desolda. zl. 1.—
- **Uctění velebné svátosti oltářní.** Rozjímání a modlitby k navštívení a přijímání velebné svátosti oltářní. Dle sv. Alfonse Liguorského. —.40 kr.
- Dreml J. A. — Divotvůrkyně devatenáctého století svatá Panna a mučenice Filumena.** Podle vlašského Dona Francesco di Lucia. Připojena devítidenní pobožnost, modlitby ranní, večerní, ke mši svaté, k zpovědi, k přijímání atd. Páté opravené a rozmnožené vydání. (S 2 ocelorytinami.) zl. 1.—
- Dreml J. Al. Malé hodinky k nejblaženější Panně Marii.** Podle římského breviáře vydal, modlitbami ranními, večerními, zpovědnicí i mešní pobožností opatřil a rukověťmi mnohých bratrstev rozmnožil P. Jan Alois Dreml, kněz církevní. (Třetí opravené a rozmnožené vydání.) Stran 310 v 8ce. 60 kr.
- Ehrenberger. — Kázání na všechny neděle a svátky** celého roku a řeči příležitostné. 3 díly. zl. 3.92
- Fikka J. M. Utěcha nemocných a umírajících.** Křesťanská domácí kniha, obsahující rozjímání, promluvy a modlitby ku čtení a předčítání. Pro ošetřovatele i nemocné obojího pohlaví vzdělal a rozmnožil Fr. B. Vinklář, kněz arcidiecése Pražské. S ocelorytinou. (S povolením kn. arc. kons. Pražské.) Stran 318 v 8ce. —.84 kr.
- Fischer Engelbert. — Svaté biřmování.** Pro školu i dům. S povolením duchovní vrchnosti. —.12 kr.
- Frencl Innoc. A. — Stručný přehled katolického náboženství.** Třetí vydání. Váz. —.60 kr.
- Goffine-a, Leonarda, kněze řádu Premonstrátského. Postilla,** to

- jest: Výklady na všechny nedělní i sváteční i svatopostní epištoly a evangelia celého roku církevního. Znovu na český jazyk vyložil Jan N. Fr. Desolda. Schválením nej-důstojnější kníž. arcib. konsistoře pražské. zl. 4.—
- Hakl B. — Promluvy ku školní mládeži.** Sepsal Bohu-mil Hakl, farář v Hořicích. (V tisku.)
- Herčík Jan. — První sv. přijí-mání a sv. biřmování.** Poučení, příprava a modlitby s připoje-nými modlitbami obecnými. Pro mládež i dospělé. —.36 kr.
- Horáček Frant. — První a druhý Adam.** Sedmero řečí postních. Sepsal F. Ho-ráček, kaplan v Žamberku. (V tisku.)
- Janků Frant. — Kdo jest Ježíš Kristus?** Řeči konferenční, které v sv. témdni 1874 k studující mládeži českého real. gymnasia malostranského v Praze činil. —.40 kr.
- Janura Václav. — O čtvero věcí posledních.** Kázání postní. —.50 kr.
- Javůrek Jos. — Duchovní štít.** Kniha modlitební a poučná če-ským vojínům katolickým v čas války a pokoje. (S povolen. vys. důst. Pražské arc. konsistoře.) —.30 kr.
- Jirsík Jan V. — Kázání na vše-chny neděle a svátky** celého roku a řeči postní. 3 díly. zl. 3.—
- **Kázání sváteční a postní.** —.50 kr.
- **Populární dogmatika.** Kniha, ve kteréžto učení víry sv. ka-tolické církve prostonárodně vylo-ženo. IV. rozmnož. vyd. zl. 2.—
- Kancionálek pro katolické křesťany.** Písně adventní a vánoční (ko-ledy), pak písně k novému roku k Pánu Ježíši, k Panně Marii atd. Třetí rozmnožené vydání. —.20 kr.
- Kempenského T. zlatá knížka o následování Krista,** znova na jazyk český vyložil Jan N. Frant. Desolda. —.50 kr.
- Königsdorferova nedělní a svá-teční kázání,** přeložená do naší milé mateřské řeči české. Vydal P. Jan Šavel, děkan. zl. 2.32.
- Krajský Frant. — Modlitby od-pustkové.** K duchovním užitkům pravověřících v jazyku českém vy-dal Frant. Krajský, kněz litomě-řického biskupství. (S povolením duchovní vrchnosti.) —.20 kr.
- Krbec J. — Pobožnost křížové cesty,** složená k veřejnému užívání na nově zřízené křížové cestě na Petříně nad Prahou. —.20 kr.
- Křesť. cvičení a příprava na šťast-nou smrt.** Z němčiny přeloženo. (S povolením kn. arc. konsistoře Pražské.) Stran 70 —.12 kr.
- Lukáš Fr. B. — Sedmero kázání postních s připojeným kázáním na slavný hod velikonoční.** —.40 kr.
- Macan Jakub R. — Výbor pří-kladů** na veškeré učení katoli-ckého náboženství. 2. vydání. —.80 kr.
- Manuale ministri dei Infirmos ac moribundos visitantis.** (Editio quarta emendatior.) —.32 kr.
- Mužík Ant. — Kazatelé slovan-ští.** Vedením Václ. Štulce, pro-bošta kol. kapitoly Vyšehradské, s pomocí několika bratří duchov-ních vydáno. I. díl zl. 6.— II. díl zl. 5.—
- Mauritio P. — Svatá křížová cesta** Pána našeho Ježíše Krista hojně Jerusalemskými odpustky

- obdařená. Vzdělal Pavel Josef Pelikovský. —.10 kr.
- Ministrance** pro mládež. —.3 kr.
- Němeček Josef. — **Rukověť odpoledních pobožností křesťansko-katolických.** zl. 1.—
Vázaná se zlatou ořízkou.
v chagrenu zl. 2.—
v černé kůži zl. 1.80
- **Příležitostné řeči a modlitby** k výkonům svato-obřadním. —.50 kr.
- **Vavřinový věnec** ku cti nebeské královny uvitý z 45 homiletických pojednání o litanii loretanské. (Nové vydání nachází se v tisku.)
- Novák T. — **Svatý Jan Nepomucký.** Příspěvky k vědeckému životopisu. —.30 kr.
- **Patnáctero tajemství sv. Růžence.** (15 dřevorytin s modlitbami.) —.10 kr.
- Pech Tr. — **Ecce homo, ejhle člověk.** Kázání postní. —.50 kr.
- **Zpěvy a modlitby** pro žakovstvo středních škol. (S notami.) zl. 1.—
- Pelikovský P. J. — **Dvou svatých sester Gertrudy a Mechtildy modlitby.** Na pěkném papíře —.70 kr.
na obyčejném papíře —.60 kr.
- Podstránský Josef B. — **Výklad křesťansko-katolického náboženství,** stvrzen slovy písma sv. a výroky sv. Otcův, s připojením mnohých průpovědí, přísloví, podoběnství a příkladův.
Díl I. O víře. zl. 3.— kr.
Díl III. O lásce křesťanské, ježto se dokazuje zachováváním přikázání božích a církevních. zl. 3.20 kr.
- Díl IV. O křesťanské spravedlnosti: Varuj se zlého. Čiň dobré. zl. 4.10 kr.
- Pohořelý J. M. — **Bůh jediná touha má.** Modlitební kniha pro obojí pohlaví. Šesté vydání. —.24 kr.
- Polanecký V. — **Výklad sv. obřadů a modliteb** na křížové dny. —.12 kr.
- **Šestero řečí** o nejsvětější Svátosti. S povolením nejdůst. kníž. arc. konsistoře Pražské. —.40 kr.
- Röggel A. — **Promluvy ve zpovědnici.** Stručná poučení a napomenutí při zpovědi, složená dle perikop na neděle a svátky celého roku církevního. S dodatkem, obsahujícím poučení pro zvláštní druhy kajicníkův. Z německého od A. Röggla přeložil a promluvami o svátcích sv. patronů českých rozmnožil Fr. B. Vinclář, kněz arcidiecése Pražské. (S povolením kníž. arc. konsistoře Pražské.) Stran 362 v 8ce. zl. 1.—
- Sv. Františka Saleského **Bohumila** čili: Navedení k zbožnému životu. Přeložil J. N. Fr. Desolda. zl. 1.—
- Sbírka písní** aneb: Kancionálek ku prospěchu školní mládeže. Šestnácté rozmnožené vydání. Čítá 234 písní. K nejnovějšímu vydání přidány modlitby ku mši sv., k sv. zpovědi a k sv. přijímání. —.16 kr.
- Sláma Fr. — **Sedmero postních kázání.** —.64 kr.
- Slomšek Ant. — **Sedmero bolestí Marie Panny.** Postní řeči. —.48 kr.
- Srdínko Fr. — **Rozjímání pro panny.** S přídavkem potřebnějších

- modliteb a písní vzdělal P. Srdínko, ředitel kníž. arcib. semináře, kníž. arcib. kons. rada, kanovník Staro-Boleslavský. Druhé opravené a rozmnožené vydání. (Se schválením nejdůst. knížecí arcib. konsistoře Pražské.) Stran 324 malý format. —.30 kr.
- Šalk Alois. — **Poutníček.** Kniha modlitební na cestě i doma. —.20 kr.
- Škoda J. K. — **Ježíš Kristus, vzor dokonalosti,** v sedmeru postních řečí k následování představen. Druhé vydání. —.50 kr.
- Šmat Frant. — **Parabole o mar-notratném synu.** Čtrnáctero rozjímání. —.68 kr.
- **Posledních sedm slov Páně na kříži.** Rozjímání postní. —.50 kr.
- Šrůtek Josef A. — **Svatopostní řeči a epištoly i evangelia** se stručným vysvětlením a rozjímáním. Ku potřebě veřejné i soukromé. —.88 kr.
- Štulc V. J. — **Milosrdný Samaritán.** Knížka útěchy a spasitelného vzdělání věnovaná nemocným a opatrovníkům těchto. Příhodná též za rukověť pro duchovní pastýře. Stran 460 v 12ce —.80 kr.
- Švéda Jan. — **Růženec svatý** nejblahoslavenější Panny a matky Boží Marie s přídavkem několika jiných velmi užitečných pobožností. (S povolením nejdůst. ord. Budějovického.) —.20 kr.
- Tolman Lib. — **Příklady cností ze života Svatých** co látka vyučovací na psaní nápo vědnému ve školách národních. —.24 kr.
- Tupý K. - E. — **Růže Sionská.** Katolická modlitební kniha pro vzdělané paní a panny. Třetí vydání. Stran 264 v 32ce (miniat. vydání se 6 oceloryt. zl. 1.— Tatáž kniha ve větším vydání s barev. okrajem zl. 1.60 kr.
- Vačkář J. — **Jednota sv. dětství Pána Ježíše** a dítky pohanské. Modlitební kniha pro dítky křesťanské. Stran 260 v 32ce s ocelorytinami —.36 kr.
- Veselý Jan. — **Navedení ku křesťanské slušnosti.** Dívkám českým. —.28 kr.
- Weiss Barb. — **Radostný věnec Marianský,** neb růženec ke cti sedmera radostí nejblahoslavenější Panny a nebes Královny Marie. Třetí vydání. —.20 kr.
- Vinklář Fr. — **Ohlasy posvátných dob.** Úplná poučná a modlitební kniha pro veškeré doby a svátky roku církevního. Dle Jana Jindřicha van der Kampa. Stran 704 s 6 ocelorytinami. —.84 kr.
- Wisemann **Fabiola** čili církev v katakombách, přeložil J. Fr. Desolda. Stran 563 v 8ce. zl. 1.—
- Zuman Leop. — **Kázání postní.** Sedm cest Krista Pána. Odpor proti Kristu, příčiny mravní pokazenosti. —.60 kr.
- **Ježíš Kristus jest Syn Boží a Vykupitel náš.** Sedmero postních kázání. —.50 kr.